6
4-d
20 M

S 10.

B 1
2

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
3 C
46

6-4.d.20

Laus Deo semper, eiusque Matri.

Ego qui fui, sum, et mox ero [illegible]

Bononiæ 1659

P. meno qualche [illegible]

VI. B. 173 f. 21

ALDI·PII· MANVTII
GRAMMATICARVM INSTITVTIONVM
LIB. IV

EIVSDEM

De vitiata vocalium ac diphthongorum prolatione

Πάρεργον.

Acceſsit Index locupletiſsimus.

VENETIIS. ∞DXXCVI

Apud Petrum Duſinellum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE
COMMISSIONE GOVERNATIVA PER LE BIBLIOTECHE

ALDVS. P. MANVTIVS ROMANVS LITTERARII LVDI MAGISTRIS

S. P. D.

RVDIMENTA *Grammatices Latinae linguae, a nobis olim compoſita, optimum factu exiſtimaui, ad vos iuuentutis moderatores, & morum magiſtros legenda committere: non quia putarem indigere uos lucubratiunculis noſtris, (quamquam dicere ſolebat Plinius, nullum eſſe librum tam malum, qui non aliqua parte prodeſſet) ſed potius, ut, ſi quid erratum fuerit (homines enim ſumus) caſtigaretis, meq. de erratis omnibus amice admoneretis. tum, ut, quod fieri a uobis velim erudiendis, inſtituendiſq pueris, (quando quidem id illis ualde profuturum arbitrabar) uos rogarem: Primum ut memineritis oportere uos eorum, quos accipiſtis inſtituendos, ſic ſatagere, ut ſimul & docti fiant, & ſanctis imbuantur moribus. quia, Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorē Teſta diu. atq. adeo a teneris aſſueſcere multum eſt. nec ſolum rectores, magiſtroſq. uos eſſe adoleſcentium, ſed & parentes putetis. ſcitis enim illud, Qui praeceptorē ſancti uoluere parentis loco. Equidem bonos, malos ue eſſe tantū referre exiſtimo, ut auſim dicere bonorū malorumq. omnium, quae ubiq. terrarum fiunt, uos eſſe potiſſimam cauſſam. Nā iuriſconſulti, philoſophi, rectores urbium, Principes, Duceſque, ac Reges, necnon Monachi, Sacerdotes, Epiſcopi, Cardinales, ipſique ſummi Pontifices, & denique quicumq. uel ſolas litterarum notas tenent, ſub diſciplina olim ueſtra fuere paruuli, a uobis inſtituti ſunt, uirtus ueſtra, uitium ue, eorū profuit, aut nocuit moribus. tantū ualet longa conſuetudo, ut ſi cū ſancto diu uixeris, ſanctus futurus ſis; ſi cū peruerſo, peruertaris. Siquidem (ut inquit Fabius) Leonides Alexandri pedagogus, quibuſdam eum uitiis imbuit, quae robuſtum quoq. & maximum regem, ab illa inſti-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

tutionem puerili ſunt proſecuta. Quam obrem, quantum boni & ſancti praeceptores ciuitatibus proſint, nõ facile dixerim quantum item abſint praui, & vitioſi, non queo dicere. Quare non poſſum non multum mirari, nullam fere puerorum patribus, & rectoribus vrbium in eligẽdis praeceptorum moribus, eſſe curam non animaduertunt, quantum inde boni, mali ue infundatur in ciuitates. Nã, quales ſunt, qui inſtituunt, tales & qui inſtituuntur, velint, nolint, euadent longa die. Longa dies homini docuit parere leones, Longa dies molli ſaxa peredit aqua. Videte igitur uos, qui & longo tempore, & aſſidue teneros, & ſimplices adoleſcentulorum animos inſtituitis, quantum & prodeſſe poteſtis, & obeſſe hominibus. Quod ſi quiſquam eſt, ſic oblitus ſui ipſius, ut agnos ſuae commiſſos fidei ceu lupus deuoret, heu quanta illum poena apud manes uel breui exſpectat. nam qui ita pernicioſi ſunt, vt non ſolum obſint, quod ipſi corrumpuntur, ſed etiam quod corrumpunt. pluſque exemplo, quam peccato, nocent, immatura morte, ne tantum obeſſe queant, ne mundum corrumpant, rapiuntur. Itaque enitendum pro uiribus, ut & ſanctos mores, & bonas litteras ſimul edoceantur adoleſcentuli, quando alterum ſine altero, facere nullo modo licet. At ſic in altero peccandum foret potior mihi ratio viuendi honeſtè, quam uel optime diſcendi videretur. Malo enim eos nullas ſcire litteras ornatos moribus, quam omnia ſcire male moratos, maliſq. ſimillios eſſe daemonibus, qui etſi multa ſciunt (nam id i deo illis inditum eſt a Graecis nomen) ſunt tamen quam peſſimi. Alterum quod uos meminiſſe uelim, eſt, ne quid niſi doctiſſimorum auctorum ediſcere cogatis adoleſcentulos. immo ne Grammaticas quidem regulas, niſi compendia quaedam breuiſſima, quae teneri facile memoria queãs, laudo eos ediſcere, ſed tantum ut illas aſſidue, accurateque legant, nominaque & uerba declinare optime ſciant. Nam dum lucubrationes noſtras uel carmine, uel proſa oratione, etiam de arte, commendare memoriae eos cogimus, erramus. (ut mihi quidem videtur) multis modis. Primum, quod, quae ſummo lobore edidicerunt, dediſcunt paucis diebus, quod ego & puer olim, & iuuenis, compoſitis etiam a me regulis, ſum ſaepe expertus. nam cum generum regulas, praeteritorum

ſummã

ſumma cura memoriae mandaſſem. perbreui obliuiſcebar. Idem ceteris quoque euenire exiſtimo, praeterea difficultate tum materiae, tum ſtyli, eo deſperationis veniunt, vt & ſcholas, & litteras fugiant, & ſtudia quae amare nondũ poſſunt, maxime oderint. Tum eo ipſo tempore, quo noſtra ediſcunt, facilius, meliuſque vel Ciceronis aliquid, vel Virgilij, aliorumue illuſtrium poſſent ediſcere, olim & decori, & commodo illis non mediocris futurum. Equidem puero mihi, cum Alexandri carmen ineptum de arte Grammatica, praeceptore cogente, memoriae mandabam, non ita contigiſſe, plurimum doleo. Addite, quod, cum incultos, & barbaros diſcimus, tales, ac potius incultiores & ipſi euadimus. Solemus enim ijs, quos imitamur, plerumque eſſe deteriores, Quapropter optimos & ſtatim & ſemper legendos putat Quinctilanus, atque eorum candidiſſimum quemque, & maxime expolitum. Tum de Cicerone ſic inquit: Cicero, ut mihi quidem videtur, & iucundus incipientibus quoque, & apertus eſt ſatis: nec prodeſſe tantum, ſed etiam amari poteſt, tum (quemadmodum Plinius praecipit) ut quiſque erit Ciceroni ſimillimus. Sed de genere hoc longa haberi poſſet oratio. Haec uero attigimus noſtro erga ſtudioſos ſummo amore. quare uos, etiam atque etiam rogo, ut boni, quidquid diximus, conſultatis. Valete.

Venetijs, menſe Octobri. ∞ D V I I

QVONIAM. AVTEM. OMNIBVS. IN rebus a diuinis incipiendum eſt, Chriſtianeq. a teneris inſtitui pueros uolumus, haec in primis ediſcant.

IN. NOMINE. IESV. CRHISTI. CRVCIFIXI DEI. OPT. MAX.

ORATIO. DATA. APOSTOLIS. A. IESV. REdemptore humani generis, Latine & Graece.

Pater noſter, qui es in caelis; ſanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: fiat uoluntas tua, ſicut in caelo, & in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: & dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo. Amen.

Πάτηρ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομάσου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερων, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἀμήν.

SALVTATIO. ANGELI. AD. BEATISIMAM Virginem, Latine & Graece.

Ave Maria gratia plena, dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus, & Benedictus fructus ventris tui, Iesvs Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis noſtrae. Amen.

Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυνεξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σοῦ. ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

SYMBOLVM. APOSTOLORVM

Credo in Deum patrem, omnipotentem, creatorē caeli, & terrae, & in Iesvm Christvm, filium eius vnicū, dominum noſtrū. Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto: natus ex Maria Virgine. Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos. Tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcēdit ad caelos, ſedet ad dexterā Dei patris oīpotētis. Inde uēturus eſt iudicare

care uiuos, & mortuos. Credo in Spiritũ Sáctũ, Sanctam eccleſiã catholicã, Sanctorũ cõmunionẽ, Remiſſionẽ peccatorũ, Carnis reſurrectionem, Vitã aeternam. Amen.

DECEM. PRAECEPTA. LEGIS. ANTIQVAE

Mente Deum tota uenerare, & ſemper adora.
Non iura incaſſum ſanctiſſima numina diuum.
Hinc caueas feſtis quidquam exercere diebus,
Quod uetitum eſt. Magno pius affice honore parentes.
Ah ne occide hominem. Numquam furare. Malignus
Eſſe caue teſtis. Nec non bonus effuge, lectum
Concutere alterius, taedes foedare iugales.
Non modo neu turpis ſis lege iuberis adulter,
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo ſis, cupiſſe caueto.
Haec quicumque decem ſummi praecepta Tonantis
Chriſticola, ut debet, ſeruarit carcere liber
Corporis, ad caeli felicia tecta uolabit
Laetus, & aeternum cariturus morte quieſcet.

SALVTATIO. FILIORVM. EVAE. AD BEATISSIMAM. VIRGINEM

SALVE regina miſericordiae, uita, dulcedo, & ſpes noſtra ſalue. Ad te clamamus exſules filij Euae, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum ualle. Eia ergo aduocata noſtra, illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte, & IESVM, benedictum fructum uentris tui, nobis poſt hoc exſilium oſtende, o clemens, o pia, o dulcis virgo MARIA. Dignare me laudare te virgo ſacrata, da mihi uirtutem contra hoſtes tuos. A.

INITIVM. EVANGELII. SECVNDVM. IOANNEM

IN principio erat Verbum, & Verbũ erat apud Deũ, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deũ. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo uita erat, & uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus a DEO, cui nomen erat Ioannes: hic uenit in teſtimonium, ut teſtimoniũ perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lu-

mine. Erat lux uera, que illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & ſui eum non receperunt. Quotquot au tem receperũt eum, dedidit eis poteſtatem filios Dei fie ri, iis qui credunt in nomine eius, qui non ex ſanguinibus, neq. ex uoluntate carnis, neq. ex uoluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. *Et* VERBVM *caro factum eſt*, & habi tauit in nobis, & uidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti a patre, plenum gratiae, & ueritatis.

PSALMVS. ALTERNIS. DICENDVS. CVM ad altare ſacrificaturus ſacerdos accedit.

Sacerdos. Introibo ad altare Dei. CLERICVS. Ad deũ, qui laetificat iuuentutẽ meam. S. Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam, de gẽte non ſancta, ab hoĩe iniquo & doloſo eripe me. CL. Quia tu es Deus meus, & fortitudo mea, quare me repuliſti, & quare triſtis incedo, dũ affligit me inimicus? S. Emitte lucem tuam, & ueritatẽ tuam, ipſa me deduxerunt, & adduxerũt in montem ſan ctum tuum, & in tabernacula tua. CL. Et introibo ad altare Dei. Ad Deum, qui laetificat iuuentutem meam. S. Confitebor in cithara Deus Deus meus, quare triſtis es anima mea, & quare cõturbas me? CL. Spera in Deo, qm̃ adhuc cõfitebor illi ſalutare vultus mei, & De⁹ me⁹. S. Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto. CL. Sicut erat in principio, & nũc, & sẽper, & in ſecula ſeculorũ. CL. Amẽ. S. Confiteor Deo patri oĩpotenti, beatae Mariae ſemper virgini, & omnibus ſanctis, & uobis, fratres, me grauiter, multifariamq. peccaſſe mea culpa. Ideo precor immaculatam & ſemper uirginem Mariam, & oẽs ſanctos, & uos fratres orare pro me. CL. Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus peccatis tuis, perducat te ad uitam aeternam. S. Amen. CL. Confitebor Deo omipotenti, & beatae Mariae ſemper virgini, & omnibus nanctis, & tibi, pater, me grauiter, multifariamq. peccaſſe mea culpa. Ideo precor immaculatam & ſemper uirginẽ Mariam, & te, pater, orare pro me. S. Miſereatur ueſtri omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus peccatis ueſtris,

erducat

perducat uos ad euitam aeternam. Cl. Amē. S. Veniam, & abſolutionem, & remiſſionem peccatorum omnium, det uobis omnipotens, & miſericors dominus. Cl. Amē. S. Deus tu conuerſus uiuificabis nos. Cl. Et plebs tua lae tabitur in tę. S. Oſtende nobis domine miſericordiā tuā. Cl. Et ſalutare tuū da nobis. S. Domine exaudi orationem meam. Cl. Et clamor meus ad te ueniat. S. Dominus uobiſcum. Cl. Et cum ſpiritu tuo.

CVM. ITVR. CVBITVM. GENIBVS. FLEXIS
facto ſigno ſanctiſſimae crucis, dicatur ter,

Benedicatur Deus trinus, & vnus.
Benedicatur dominus noſter Ieſus Chriſtus,
Benedicatur Virgo Maria mater Dei.
Deus propitius eſto mihi peccatori.

Dignare domine nocte iſta ſine peccato nos cuſtodire. Domine Ieſu Chriſte da mihi intellectū, & doce me facere uoluntatem tuam. *Item dicatur quinquies oratio dominica, & ſalutatio Angeli ad Beatiſſimam Virginem, & ſemel Symbolum Apoſtolorum. Hinc euangelium.* In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, *&c.*

CVM. SVRGITVR. CVBITV. DICANTVR
eadem omnia, niſi quod ubi dicitur nocte iſta, dicatur die iſto.

AD. BENEDICENDAM. MENSAM
ANTE. PRANDIVM

Benedicite. Oculi omnium in te ſperant domine, & tu das eſcam illorum, in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto, ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſaecula ſaeculorum. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem, ſed liberas nos a malo. Amen. Benedic domine, nos & tua dona, quae de tua largitate ſumus ſumpturi per Christvm dominum noſtrum. Amen. Iube domine benedicere. Menſae caeleſtis, participes faciat nos rex aeternae gloriae. Amen. Deus caritas eſt: & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.

Poſt

Tu autem domine miſerere noſtri. Deo gratias. Confiteantur tibi domine omnia opera tua, & ſancti tui bene dicant tibi. Gloria patri. Sicut erat in principio. Agimus tibi gratias, omnipotens Deus, pro vniuerſis beneficijs tuis, qui uiuis & regnas in ſaecula ſaeculorum. Amen.

PSALMVS.

Miſerere mei, Deus ſecundum magnā miſericordiam tuam, & ſecundum multitudinem miſerationum tuarū dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatē meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui, & malum corā te feci, ut iuſtificeris in ſermonibus tuis, & uincas cū iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim ueritatem dilexiſti, incerta & occulta ſapientiae tuae, manifeſtaſti mihi. Aſperges me domine hyſopo & mūdabor, lauabis me, & ſuper niuē dealdabor. Auditui meo dabis gaudium & laetitiam, & exultabunt oſſa humiliata. Auerte faciem tuā a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mūdum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Ne proiicias me a facie tua, & ſpiritū ſanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi laetitiā ſalutaris tui, & ſpiritu principali cōfirma me. Docebo iniquos uias tuas, & impii ad te cōuertentur. Libera me de ſanguinibus, Deus Deus ſalutis meae, & exſultabit lingua mea iuſtitiā tuā. Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Quoniā ſi uoluiſſes ſacrificiū dediſſem utique, holocauſtis non delectaberis. Sacrificiū Deo, ſpiritus contribulatus: cor contritū & humiliatū, Deus, non deſpicies. Benigne fac domine in bona uoluntate tua Syon, ut aedificentur muri Hieruſalē. Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiae, oblationes & holocauſta, tunc imponent ſuper altare tuum vitulos. Gloria patri. Sicut erat. Kyrieleiſon. Chriſteleiſon. Kyrieleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen. Diſperſit dedit pauperibus. Iuſtitia eius

manet in ſaeculum ſaeculi. Benedicam dominũ in omnĩ tempore. Semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea. Audiant manſueti, & laetentur. Magnificatę dominum mecum. Et exaltemus nomẽ eius in idipſum. Sit nomen domini benedictum. Ex hoc nunc, & uſq. in ſaeculum. Retribuere dignare domine omnibus nobis bona facientibus, propter nomen ſanctum tuum uitam aeternam. Amen. Benedicamus domino. Deo gratias. Fideliũ animae per miſericordiam Dei, requieſcãt in pace. Amen. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Deus det nobis ſuam pacem. Et uitam aeternam. Amen.

ANTE. CENAM

Benedicite, Benedicite. Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt dominum qui requirunt eum: uiuent corda eorum in ſaeculum ſaeculi. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto: ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſaecula ſaeculorum. Amẽ. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem; ſed libera nos a malo. Benedic domine, *& reliqua ut ſupra in principio prandij.*

POST. CENAM

Tu autem domine miſerere noſtri. Deo gratias. Memoriã fecit mirabilium ſuorum miſericors, & miſerator dominus, eſcam dedit timentibus ſe. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto: ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſaecnla ſaeculorum. Amen. Benedictus dominus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Qui uiuit, & regnat in ſaecula ſaeculorum. Amen. Pſal. Laudate dominũ omnes gentes, laudate eũ omnes populi. Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius, & ueritas domini manet in aeternum. Gloria patri. Sicut erat. Amen. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. *ut in fine prandij.*

BRE-

BREVISSIMVS.SIMVL.ET.VTILISSIMVS modus, quo & legere & ſcribere quis cito, rectéque diſcet.

Literae. a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.u.x.y.z.

Vocales a. e. i. o. u.

Conſonantes. b.c.d.f.g.l.m.n.p.q.r.ſ.t.x.z.

i.u. cum non ſunt uocales.

CONSONANTES. PRAEPOSITAE. VOCALIBVS

Ba.be.bi.bo.bu.	Ca.ce.ci.co.cu.
Da.de.di.do.du.	Fa.fe.fi.fo.fu.
Ga.ge.gi.go.gu.	Ha.he.hi.ho.hu.
Ia.ie.ii.io.iu.	La.le.li.lo.lu.
Ma.me.mi.mo.mu.	Na.ne.ni.no.nu.
Pa.pe.pi.po.pu.	Qua.que.qui.quo.quu.
Ra.re.ri.ro.ru.	Sa.ſe.ſi.ſo.ſu.
Ta.te.ti.to.tu.	Va.ue.ui.uo.uu.
Xa.xe.xi.xo.xu.	Za.ze.zi.zo.zu.

VOCALES.PRAEPOSITAE.CONSONANTI

Ab.eb.ib.ob.ub.	Ac.ec.ic.oc.uc.
Ad.ed.id.od.ud.	Af.ef.if.of.uf.
Ag.eg.ig.og.ug.	Ah.eh.ih.oh.uh.
Al.el.il.ol.ul.	Am.em.im.om.um.
An.en.in.on.un.	Ap.ep.ip.op.up.
Ar.er.ir.or.ur.	As.es.is.os.us.
At.et.it.ot.ut.	Ax.ex.ix.ox.ux.

VOCALES.VNI. DVABVSVE.AVT tribus praepoſitae conſonantibus.

Alx.elx.ilx.olx.ulx.	Anc.enc.inc.onc.unc.
Ams.ems.ims. oms. ums.	Ans.ens.ins.ons.uns.
Ant.ent. int. ont.unt.	Anx.enx.inx.onx.unx.
Ars.ers.irs.ors.urs.	Arx. erx.irx.orx.urx.
Abs.ebs.ibs.obs.ubs.	Arbs.erbs.irbs. orbs.urbs.
Aps.eps.ips.ops.ubs.	Arps.erps.irps.orps. urps.

VOCALES, VOCALIBVS.PRAEPOSITAE

ae oe au eu ei, quae ſunt diphthongi.

DVAE

DVAE, TRESVE. CONSONANTES praepoſitae uocalibus.

Bda.bde.bdi.bdo. bdu.	Bla.ble.bli.blo.blu.
Bra.bre.bri. bro. bru.	Cha.che.chi.cho. chu.
Cla.cle.cli.clo.clu.	Cna.cne.cni.cno.cnu.
Cra.cre.cri.cro.cru.	Cta.cte.cti.cto.ctu.
Dla.dle.dli.dlo.dlu.	Dma.dme.dmi.dmo.dmu.
Dna.dne.dni.dno.dnu.	Dra.dre.dri.dro.dru.
Fla.fle fli. flo.flu.	Fra.fre.fri.fro fru.
Gda.gde.gdi.gdo.gdu.	Gla.gle.gli.glo.glu.
Gma.gme.gmi.gmo.gmu.	Gna.gne.gni.gno.gnu.
Gra.gre.gri.gro.gru.	Mna.mne.mni.mno.mnu.
Pla.ple pli.plo.plu.	Pna.pne.pni.pno.pnu.
Pra.pre.pri.pro pru.	Pſa.pſe.pſi.pſo.pſu.
Pta.pte pti.pto.ptu.	Sba.sbe.sbi.sbo.sbu.
Sca.ſce.ſci. ſco.ſcu.	Sma.ſme. ſmi.ſmo.ſmu.
Spa.ſpe.ſpi.ſpo.ſpu.	Squa.ſque.ſqui.ſquo.ſquu.
Sta.ſte.ſti.ſto. ſtu.	Stla.ſtle.ſtli.ſtlo.ſtlu.
Stra.ſtre.ſtri.ſtro.ſtro.ſtru	Tla.tle.tli.tlo. tlu.
Tma.tme.tmi.tmo.tmu.	Tna.tne. tni.tno. tnu.

CONSONANTES. PRAEPOSITAE, ET ſuppoſitae uocalibus.

Bab.beb.bib.bob.bub.	Bac.bec.bic.boc.buc.
Bad.bed.bid.bod.bud.	Baf.bef.bif.bof.buf.
Bag.beg.big.bog.bug.	Bal.bel.bil.bol. bul.
Bam.bem.bim.bom.bum.	Ban.ben.bin.bon.bun.
Bap.bep.bip.bop.bup.	Bar.ber.bir. bor.bur.
Bas.bes.bis.bos.bus.	Bat.bet.bit.bos.but.
Cab.ceb.cib.cob.cub.	Cac.cec.cic.coc.cuc.
Cad.ced.cid.cod. cud.	Caf.cef.cif.cof.cuf.
Cag.ceg.cig.cog.cug.	Cal.cel.cil.col.cul.
Cam.cem.cim.com.cum.	Can.cen.cin.con.cun.
Cap cep.cip.cop.cup.	Car.cer.cir.cor.cur.
Cas.ces.cis.cos.cus.	Cat.cet.cit.cot.cut.
Dab.deb.dib.dob.dub.	Dac.dec.dic.doc.duc.
Dad. ded.did.dod.dud.	Daf.def.dif.dof.duf.

Dag.deg.dig.dog.dug. Dal.del.dil.dol.dul.
Dam.dem.dim.dom.dum. Dan.den.din.don.dun.
Dap.dep.dip.dop.dup. Dar.der.dir.dor.dur.
Das.des.dis.dos.dus. Dat.det.dit.dot.dut.
Fab.feb.fib.fob fub. Fac.fec.fic.foc.fuc.
Fad.fed.fid.fod.fud. Faf.fef.fif.fof.fuf.
Fag.feg.fig.fog.fug. Fal.fel fil.fol.ful.
Fam.fem. fim.fom.fum. Fan.fen.fin.fon.fun.
Fap.fep fip.fop.fup. Far.fer.fir.for.fur.
Fas.fes.fis.fos.fus. Fat.fet.fit.fot.fut.
Gab.geb.gib.gob.gub. Gac.gec.gic.goc.guc.
Gad.ged gid.god.gud. Gaf.gef gif.gof.guf.
Gag geg gig.gog.gug. Gal.gel.gil.gol.gul.
Gam.gem.gim.gom.gum. Gan.gen.gin.gon.gun.
Gap.gep.gip.gop.gup. Gar.ger.gir.gor.gur.
Gas.ges.gis.gos.gus. Gat.get.git.got.gut.
Hab.heb.hib.hob.hub. Hac.hec.hic.hoc.huc.
Had.hed.hid. hod. hud. Haf.hef.hif.hof.huf.
Hag.heg.hig.hog.hug. Hal hel.hil.hol.hul.
Ham.hem.him.hom.hum. Han.hen.hin. hon.hun.
Hap.hep.hip.hop.hup. Har.her.hir.hor.hur.
Has.hes.his.hos.hus. Hat.het.hit.hot.hut.
Iab.ieb.iib.iob.iub. Iac.iec.iic.ioc.iuc.
Iad.ied.iid.iod.iud. Iaf.ief.iif.iof.iuf.
Iag.ieg.iig.iog.iug. Ial.iel.iil.iol.iul.
Iam.iem.iim.iom.ium. Ian.ien.iin.ion.iun.
Iap.iep.iip.iop.iup. Iar.ier.iir.ior.iur.
Ias.ies.iis.ios.ius. Iat.iet.iit.iot.iut.
Lab.leb.lib.lob.lub. Lac.lec.lec.lic.loc.luc.
Lad.led.lid.lod. lud. Laf.lef.lif.lof.luf.
Lag.leg.lig.log.lug. Lal.lel.lil.lol.lul.
Lam.lem.lim.lom.lum. Lan len.lin.lon.lun.
Lap.lep.lip.lop.lup. Lar.ler.lir.lor.lur.
Las.les.lis los.lus. Lat.let.lit.lol.lut.
Mab.meb.mib.mob.mub. Mac.mec.mic.moc.muc.
Mad.med.mid.mod.mud. Maf.mef.mif.mof.muf.
Mag.meg.mig.mog.mug. Mal.mel.mil.mol.mul.
Mam.mem.mim.mom.mum. Man.mẽ.min.mon.mũ.

Map.

Map.mep.mip.mop.mup.	Mar.mer.mir.mor.mur.
Mas.mes.mis.mos.mus.	Mat.met.mit.mot.mut.
Nab.neb.nib.nob.nub.	Nac.nec.nic.noc.nuc.
Nad.ned.nid.nod.nud.	Naf.nef.nif.nof.nuf.
Nag.neg.nig.nog.nug.	Nal.nel.nil.nol.nul.
Nam.nem.nim.nom.num.	Nan.nen.nin.non.nun.
Nap.nep.nip.nop.nup.	Nar.ner.nir.nor.nur.
Nas.nes.nis.nos.nus.	Nat.net.nit.not.nut.
Pab.peb.pib.pob.pub.	Pac.pec.pic.poc.puc.
Pad.ped.pid.pod.pud.	Paf.pef.pif.pof.puf.
Pag.peg.pig.pog.pug.	Pal.pel.pil.pol.pul.
Pam.pem.pim.pom.pum.	Pan.pen.pin.pon.pun.
Pap.pep.pip.pop.pup.	Par.per.pir.por.pur.
Pas.pes.pis.pos.pus.	Pat.pet.pit.pot.put.

Quid.quod. Qual.quel.quil. quam. quem. Quan.quen. quin.quip.quas.ques.quis.quos.quat.

Rab.reb.rib.rob.rub.	Rac.rec.ric.roc.ruc.
Rad.red.rid.rod.rud.	Raf.ref.rif.rof.ruf.
Rag.reg.rig.rog.rug.	Ral.rel.ril.rol.rul.
Ram.rem.rim.rom.rum.	Ran.ren.rin.ron.run.
Rap.rep.rip.rop.rup.	Rar.rer.rir.ror.rur.
Ras.res.ris.ros.rus.	Rat.ret.rit.rot.rut.
Sab.ſeb.ſib.ſob.ſub.	Sac.ſec.ſic.ſoc.ſuc.
Sad.ſed.ſid.ſod.ſud.	Saf.ſef.ſif.ſof.ſuf.
Sag.ſeg.ſig.ſog.ſug.	Sal.ſel.ſil.ſol.ſul.
Sam.ſem.ſim.ſom.ſum.	San.ſen.ſin.ſon.ſun.
Sap.ſep.ſip.ſop.ſup.	Sar.ſer.ſir.ſor.ſur.
Sas.ſes.ſis.ſos.ſus.	Sat.ſet.ſit.ſot.ſut.
Tab.teb.tib.tob.tub.	Tac.tec.tic.toc.tuc.
Tad.ted.tid.tod.tud.	Taf.tef.tif.tof.tuf.
Tag.teg.tig.tog.tug.	Tal.tel.til.tol.tul.
Tam.tem.tim.tom.tum.	Tan.ten.tin.ton.tun.
Tap.tep.tip.top.tup.	Tar.ter.tir.tor.tur.
Tas.tes.tis.tos.tus.	Tat.tet.tit.tot.tut.
Vab.ueb.uib.uob.uub.	Vac.uec.uic.uoc.uuc.
Vad.ued.uid.uod.uud.	Vaf.uef.uif.uof.uuf.
Vag.ueg.uig.uog.uug.	Val.uel.uil.uol.uul.
Vam.uem.uim.uom.uum	Van.uen.uin.uon.uun.

Vap.

Vap.uep.uip.uop. uup.	Var.uer.uir.uor.uur.
Vas.ues.uis.uos. uus.	Vat.uet.uit.uot.uut.
Xab.xeb.xib.xob.xub.	Xac.xec.xic.xoc.xuc.
Xad.xed.xid.xod. xud.	Xaf.xef.xif.xof.xuf.
Xag.xeg.xig.xog.xug.	Xal.xel.xil.xol.xul.
Xam.xem.xim.xom.xum.	Xan.xen.xin.xon.xun.
Xas.xes.xis.xos. xus.	Xat.xet.xit.xot.xut.
Zab.zeb.zib.zob.zub.	Zac.zec.zic.zoc.zuc.
Zad.zed.zid.zod. zud.	Zaf.zef.zif.zof.zuf.
Zag.zeg.zig.zog.zug.	Zal.zel.zil.zol.zul.
Zam.zem.zim.zom.zum.	Zan.zen.zin.zon.zun.
Zap.zep.zip.zop.zup.	Zar.zer.zir.zor. zur.
Zas.zes.zis.zos.zus.	Zat.zet.zit.zot.zut.

Erunt fortaſſe qui haec rideant tanquam perquam rudia, ſed ineruditi. nos autem pernecesſaria eſſe dicimus ad recte, doctoque pronuntiandum, ſcribendumque. Imitati autem ſumus antiquos, & Graecos & Latinos grammaticos. diſcant igitur pueri, quot ſyllabarum ſint dictiones, eaſque tum in libro, tum ad digitos ſyllabatim connectant. ne ſcribant pronuntient ue coelli coellorũ; & allius allia alliud per geminum .ll. neue ubi vna eſſe debet conſonans, duas ponant, aut contra, ubi duae eſſe debent conſonantes, ponant vnam, ut plurimi ſolent.

DE. VITIATA
VOCALIVM
AC. DIPHTHONGORVM
PROLATIONE

ALDI. PII. MANVTII. ROMANI

Πάρεργον.

HOc loco non videtur ſilentio praetereundum, quod de Αι diphthongo hic ſcribitur, his verbis. Η γὰρ θέσει μακρὰ ἐλάττων ἐςὶ τῆς φύσει μακρᾶς ἐπεὶ καὶ Α τὸ φύσει μακρὸν μεῖζόν ἐςι τῆς Α διφθόγγου τῆς ἐχούσης τὸ Ι ἐκφονουμένον. ὁ γὰρ τριῶν ἔργον δύο ςρατιωτῶν ἰσχυρότερος ἐςιν ἐκείνων. Quandoquidem vel hinc colligi poteſt, aetate noſtra, & maiorum, ab hinc annos octingentos, ac plus eo, perperam Diphthõgos omnes, & pronunciari, & pronunciatum eſſe, praeterquam Αυ, & Ευ, apud Graecos. Nam apud Nos & illas perperam. Si enim I in Αι diphthongo ἐκφωνητέον, vt ſupra eſt ſcriptum, uidelicet A natura longum maius eſſe AI diphthongo, quae I quod pronuncietur, habeat, perperam, ac barbare eã nunc proferimus, cũ E legimus. Nam & A & I in ea ſonum habere ſuum debent confuſum in vnam ſyllabam, vt ab A incipias, & in I deſinas, quemadmodum in Αυ & Ευ diphthongis facimus. Praeterea, Diphthongos omnes proprias hoc modo pronunciandum eſſe, patet ipſo nomine. Diphthongus enim dicitur, quod duos φθόγγους, hoc eſt ſonos, & voces habeat, id quod & Terentianus ait, his Trochaicis:

Porro vocalem ſecuta, cum tenet vocalium
Et ſonos vtroſque iungit, vnde Diphthongos eas
Graeciae dicunt magiſtri, quod duae iunctae ſimul
Syllabam ſonant in vnam, vtq. gemina praeditae.

At ſi Αι E; Οι & Ει I; & Ου V, legas, vt nunc barbare legimus, non diphthongos, ſed monophthongos pronunciando facies cum ſonum vtriuſque, quae in diphthongo propria eſt vocalis, iungere debeas in vnam ſyllabam. Nam I in Οι diphthongo propria ἐκφωνούμενον dicitur a Grammaticis: contra ἀνεκφώνητο in Diphthongo impropria Atqui, ſi Ει E ſonat; nec A; nec I profertur. Y etiam in Ου diphthongo ἐκφωνούμενον quemadmodum in Αυ & in Ευ diphthongis, eſſe debet, vt ab O paruo incipas, & deſinas in Y. Sonum autem Ου diphthongi, ideſt V, vt nunc male pronunciamus, Y uocalem apud antiquiſſimos habuiſſe,

exiſtimo Signum eſt, quod nunc quoque, quod Graeci Δύο, nos Duo dicimus; & quod Illi Σῦς, Μῦς, Θύλη, Ρώμυλος, Nos Sus, Mus; Thule, Romulus dicimus, & alia id genus ſexcenta. Eodem modo H & Ω & E & O non recte pronunciamus. Nam H & E proximum, ac paene eundem ſonum habere debent, hoc eſt E, vt H proferas clarius, & ſub palato; E uero minore ſono in gutture. Exempli gratia, vt H proferas vt E, Latine loquens, in dictione, *Debes*. E uero, vt ζ, in dictionibus hiſce vulgaribus, *Che dice*, *Che pane mangia*, *Che vino beue*, cum barbare loqueris. vt nunc vulgus. Sic Ω magnum proferendum vt in dictione *Bono*, cum Latine nunc loquimur. Nam apud Antiquos noſtros. O breue, & O longum non eundem ſonum habuiſſe, exiſtimo; O uero paruum, vt O, in eadem dictione *Bono*; ſi, vt vulgus, dixeris, *E bono homo, & mio amico*. Sic eas litteras pronunciari debere Terentianus praecipit, cum dicit:

Litteram namque E, uidemus eſſe ad ιτα proximam
Sicut O, & V videntur eſſe vicinae ſibi
Temporum momenta diſtant, non ſoni natiuitas

H praeterea non I, ſed E longum ſonare debere, oſtendit etiam Euſtathius, in Homerum; inquiens; βὴ μιμητὸν τῆς τῶν προβάτων φωνῆς: Idem; Βὴ βὴ φωνῆς προβάτων σημαντικόν. καὶ φέρεται παρ' Αἰλίῳ Διονυσίῳ χρῆσις Κρατίνου τοιαύτη. ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον βὴ βὴ λέγων βαδίζει. Oues vero non Vi Vi, vt nunc Bὴ Bὴ barbare pronunciamus, ſed Be Be Balant; & eſt Balant, pro, Belant, a Bη, mutatione H in A dorice, vt Μήτηρ, mater. Vnde & id colligimus, β ſic pronunciandum, vt B apud Nos profertur, non ut V conſonans, vel F digamma Aeolicum. Alpha igitur, & Beta, & Graecis ipſis dicendum, vt nos dicimus, non Alpha, & Vita. id quod ex Hebraeis acceptum eſt; qui, Aleph, & Beth, non Vith dicunt. Sed de his in Fragmentis noſtris longe plura. Vbi etiam Γ, Κ, Λ, Ν, ſequente, I uel Y, uel Ει, vel Οι perperam a Graecis nunc pronunciari, oſtendimus; ſicut apud Nos, & diphthongos omnes, & C, & G ſequente I, uel E, & Ti, ſequente uocali.

INDEX

INDEX COPIOSISSIMVS rerum omnium grauiorum, quae in toto hoc opere continentur.

A

Ablatiuus in cõſequẽtia, qui ſit. 220

Abuſio in cõparatiuis, quot modis fiat. 202

de Accentibus. 387

de Accidentib. metro. 342

Accentus, unde dictus. 387

Accentus, quomodo metiantur Graeci & Latini. 388

Accẽtum conturbatio. 389

Actiuorum prima ſpecies, quo pacto conſtruatur. 149

Actiuorum ſecunda ſpecies. 151

Actiuorum tertia ſpecies. 153

Actiuorum quarta ſpecies. 154

Actiuorum quinta ſpecies. 155

Actiuorum verborum ſexta ſpecies. 157

Actiuorum verborum ſeptima ſpecies. 158

Actiuorum octaua ſpecies. 159

Adiectiui, prima vox. 10

Adiectiua vnam vocem habentia, quae. 11

Adſum, quomodo flectatur. 109

Aduerbia localia, quot, & quae ſint. 179

Aduerbii definitio. 128

Aduerbii etymologia. 129

Aduerbiorum ſpecies. 129

Aduerbiorum ſignificationes, quot, & quae. 129

Aduerbiorũ figurae, quot, & quae. 129

Amo, verbi, declinatio. 88 & infra.

Amphibrachys, quot ſyllabis conſtet. 305

Amphimacrus, quot ſyllabis conſtet. 305

Ameboeus, qu. ſyl. con. 312

Anapaeſtolatius, quot ſyll. con. 320

Anapaeſtobacchius, quot ſyl. con. 320

Anapaeſtoſcolius, qu. ſyll. con. 319

Anapaeſtus, qu. ſyl. cõ. 304

Anapaeſtodactylus qu. ſyl. con. 319

Anapaeſtocreticus, qu. ſyl. con. 319

Anticyprius. quot ſyl. conſtet. 314

Antidactylocanius,qu.ſyl. con. 318
Antiperiodicus, quot ſyll. conſtet. 314
Antiptoſis,quãdo fiat. 238
in Antiptoſi, quot requirãtur. 238
Antiſpaſtus, quot ſyllabis conſtet. 307
Antiſtrophus, quot ſyll.cõſtet. 315
Appellatiuorum nominũ ſpecies. 7
Appoſitio,quid ſit. 238
Appoſitio, quot modis fiat. 239
Arborum nomina, cuius ſint generis. 11
Audio,verbi, declinatio. 109

B

BAcchiantidactylus,qu. ſyl.con. 230
Bacchiodactylus, qu. ſyll. con. 321
Bacchiocanius,qu.ſyl.con. 319
Bacchiochoreus, qu ſyll. con. 317
[B]acchiocreticus,qu.ſyl.cõ. [3]22
[Bacc]hiolatius, qu.ſyl.con. [3]22
[Bacchio]ſcolius qu.ſyl.con. [3]21
[Bacchius qu]ot ſyllabis con
ſtet. 305
Barbariſmus,quid ſit. 228

C

CAlotilus, quot ſyllabis conſtet. 310
Caniobacchius, qu. ſyll. con. 318
Caniocreticus,qu. ſyl.con. 318
Caniodactylus qu.ſyl.con. 318
Caniochoreus, quot ſyll. con. 316
Caniolatius,quot ſyl. con. 319
Conioſcholius, quot ſylla. con. 318
Cariantidactylus, qu.ſyll. con. 317
de Carmine Sotadico. 383
Caſus nominum,quot ſint. 16
Caſuum nomina, quot, & quae. 28
Caſus,vnde dictus. 28
Choreantidactylus,qu. ſyl. con. 316
Choreobacchius, qu. ſyll. con. 317
Choriobacchius, quot ſyll. conſtet. 312
Choreocanius, quot ſyll. con. 316
Choreocreticus, quot ſyl. con. 317
Choreoſcolius, quot ſyllabis

bis conſtet. 316
Choreolatius, quot ſyl. cõſtet. 317
Choriambus, quot ſyllabis conſtet. 307
Choriodactylus, quot ſyll. conſtet. 313
de Comicis, & Tragicis verſibus, ex Terẽtiano. 373
Comparatiua anomala, quae ſint. 199
Comparatiuum quando ablatiuo non iungatur. 202
Comparatiuo, quando nõ ſubſequatur nominatiuus cum quam. 201
Comparatiuo, quãdo utendum. 202
Comparatiui definitio. 197
Comparationis gradus, quot, & qui ſint. 197. & infra.
Comparatiua, a quot orationis partibus deriuantur. 198
Comparatiua, a quo caſu formantur. 198
Comparatiua, an formentur a participiis. 198
Comparatiuum, quo pacto ſuperare debeat ſuũ poſitiuum. 198
Comparatiuorum conſtructio. 199
Comparatio, vt bona ſit, quot requirantur. 200
Communis, uerbi, definitio. 182
Communium verborum conſtructio. 182
Compoſita, quam naturam ſeruent in metro. 254
Concordantia, quotuplex, & quae ſit. 144
Coniunctionis definitio: accidentia: ſpecies: figurae, & ordines, qui. 137
Coniunctiones encliticae, quae. 137
Coniunctiones, quae indifferẽter praeponi, & poſtponi poſſunt, quae ſint. 137
Conſonantium diuiſio. 2
Conſonantes mutae, quae nam ſint, & cur ſic dictae. 3
Conſtructionis uerborum definitio. 143
Conſtructionis accidentia, quae. 144
Creticantidactylus, quot ſyl. con. 319
Creticodactylus, quot ſyl. con. 320
Creticobacchius, quot ſyl. con. 322
Creticochoreus, quot ſyll. con. 317
Creticolatius, quot ſyl. conſtet. 322
Creticonius, quot ſyl. con. 318
Creticoſcolius, quot ſyl. cõſtet. 321

Cyprius, quot ſyllabis conſtet. 313

D

DActilobacchius qu.ſyl. con. 321
Dactylochoreus, quot ſyl. con. 316
Dactylolatius, quot ſyll. con. 318
Dactylocreticus, quot ſyl. con. 320
Dactylocanius, qu.ſyl.con. 321
Dactyloſcolius, qu.ſyl.cō. 320
Dactylus, quot ſyllabis cōſtet. 304
Daſius, quot ſyllabis conſtet. 313
Declinationes nominum, quot.& quae ſint. 16
Deponentium verborum, ſpecies. 163.& infra.
Deponentia, quae habent quatuor participia, quae nam ſint. 217
Deriuatiuorum nominum ſpecies, quot, & quae. 9
Dialecticorum error. 235
Diantidactylus, quot ſyll. conſtet. 315
Dibacchius, quot ſyl. conſtet. 316
D.canius, quot ſyl.conſtet. 315
Dichoreus, quot ſyll.conſtet. 315
Dicreticus, quot ſyll.conſtet. 315
Didactylus, quot ſyl. conſtet. 315
Dilatius, quot ſyl.con. 315
de Dimetro iambico, 374
Diphyes, quot ſyllabis cōſtet. 311
Diſcolius, quot ſyllabis cōſtet. 315
Diſpondeus, quot ſyl.conſtet. 306
Diſſyllabi pedes ſimplices, quot, & qui. 323
De Diſſyllabis pedib. quatuor. 339
Diſtributiuum nomē, quale ſit. 210
Diſtributiuum quotuplex. 210
Diſtributiua, quem caſum quaerunt. 210
Ditrochaeus, quot ſyllabis conſtet. 307
Doceo, verbi, declinatio. 94
Dochimus, quot ſyllabis conſtet. 313
Doriſcus, quot ſyl.conſtet. 314
de Duplicibus pedibus verſu Sotadico. 335

E

EDo, anomalum, quomodo inflectatur. 116
Edor,

Edor, quo pacto inflectatur. 119
Eo, quomodo declinetur. 121
Epitriti omnes, quot ſyllabis conſtent. 309
Euocatio, quando fiat. 238
in Euocatione, quot eſſe oporteat. 238

F

Fero, quomodo declinetur. 113
Feror, quomodo declinetur. 114
Fertur imperſonale, quomodo declinetur. 116
de Ficu, & anu controuerſia inter grammaticos. & Auctoris, de his ſententia. 54
Figurae nominum, quot ſint. 16
Figura, quid ſit. 228
Figurae dictionis, quae. 229
Figurae conſtructionis, quae. 230
Figura, cur accidat pedi. 302
Fluuiorum nomina, cuius ſint generis. 11
Frequentatiua, deſideratiua, & deminutiua, quae. 71. & infra.
Fructuũ, & lignorũ nomina, cuius ſint generis. 11

G

Gaudeo, quomodo declinetur: 124
Genera nominum, quot, & quae ſint. 10
Genera, quare dicta. 10
Generales de generibus regulae, quae. 10
Gerundia, quae partes orationis ſint. 195
Gerundiorum caſus, quot, & qui. 195
Gerundia, quam habeant ſignificationem. 195
Gerundiorum conſtructio. 195
Grammatices definitio. 1
Grammatices etymologia. 1

H

Hegemoſcolius, quot ſyl. conſtet. 318
de Hendecaſyllabo ſapphico. 381
Heteroclita, cur ſic dicta. 45
Hexaſyllabi, & triſyllabis compoſiti, quot, & qui. 325
Hexaſyllabi pedes, quot ſint, & vnde oriantur. 315
Hyperbrachys, quot ſyllabis conſtet. 314

Hypozeugma, Diomedi, quale. 233

I

DE Iambico tetrametro. 374
de Iambico claudo. 376
Iambocreticus, quot ſyl. conſtet. 314
Iambodactylus, quot ſyll. conſtet. 312
Iambus, quotupliciter dictus, & quibus ſyllabis conſtet. 303
Imperatiuus, cur careat prima perſona in ſingulari numero. 73
Imperſonalium conſtructio. 183
Imperſonaliũ ſpecies. 186. & infra.
Interiectionis definitio, accidentia, & ſignificationes. 142
Interrogatiuum nomen, quale ſit. 209
Interrogatiuum, quotuplex. 209
Ionicus, quot ſyllabis conſtet. 307
Itur, Imperſonale, quomodo flectitur. 122

L

LAtiobacchius, qu. ſyll. con. 322
Latiocanius, quot ſyl. con. 319
Latiochoreus, qu. ſyll. con. 317
Latiocreticus, quot ſylla. con. 322
Latiodactylus, qu. ſyll. con. 320
Latiodactylus, quot ſylla. con. 321
Latioſcolius, quot ſyl. con. 322
Lego, verbi, declinatio. 99
Littera, quid ſit. 1
Littera, vnde dicta. 2
Littera, & elementum, in quo differant. 2
Litterae, quibus vtimur, quot, & quae ſint. 2

M

MAlo, quomodo flectatur. 112
Memini, quomodo declinetur. 127
Meſobrachys, quot ſyllabis conſtet. 310
Meſomacrus, quot ſylla. conſtet. 311
de Metro heroico. 355
de Metrorum depoſitione. 350
de Metro trochaico. 378
de Metrorum ſcanſione. 351
de Metro, & quid a rhythmo differat. 341

Mo-

Molloſſo ſpódeus, quot ſyllabis conſtet. 309
Moloſſus, quot ſyllabis cōſtet. 304
Muſicus, quot ſyll. conſtet. 312.

N

NEutri verbi, definitio. 162
Neutrorum verborum ſpecies. 163. & infra.
Nolo, quomodo declinetur. 113
Nominatiui & caeterorũ caſuum conſtructio. 211
Nomina aduerbialiter poſita quae. 180
Nomen, quid ſit. 5
Nominis diuiſio. 6
Nomen proprium quale. 6
Nomen appellatiuum, quale. 6
Nominis accidentia. 6
Nominum ſpecies, quot, & quae. 6
Nominis proprii ſpecies, quot, & quae. 6
Numeralia nomina a 4. vſque ad 100. cuius ſint generis. 12
Numeri nominum, quot ſint. 16

O

OPortet, quomodo declinetur. 127
Orationis diuiſio. 5
Orthius quot ſyllabis conſtet. 309

P

PAeanes omnes, quot ſyllabis conſtent. 308
Parapaeon, quot ſyll. conſtet. 311
Pariambus, quot ſylla. conſtet. 311
Paliambacchius, quot ſyllabis conſtet. 306
Participii definitio. 131
Participiorum omniũ vulgaria. 220
Participia, quaenā in ablatiuo abſolute poni poſſint. 221
Participii accidentia, quot. 131
Participiorũ genera, quot, & quae. 131
Participiorum caſus, quot, & qui. 132
Participiorũ tépora, quot, & quae. 132
Participia, an deſcendāt ab imperſonalibus. 217
Participia, quot modis trāſeant in uim nominis. 218
Participia, quem caſum requirant ante ſe. 219
Participij reſolutio. 219
Participio, quando non liceat vti. 219

Participii definitio. 211
Participiorum terminationes, quot, & quae. 212
Participia, ab actiuis deriuata, quae. 213
Participia a paſſiuis deſcendentia, quae. 213
Participia, quae a neutris fiant. 214
Participia tam actionem, quam paſſionem ſignificantia, quae. 215
Participia, quot deriuantur a verbo communi. 217
Partitiui definitio. 210
in Partitione, quot requirantur. 210
Paſſiui verbi definitio. 160
Paſſiuorum verborum ſpecies. 161
Paſſiuorum verborũ conſtructio. 161
Paſſiua, quomodo cognoſcatur cuius ſpeciei ſint. 161
Patronymici definitio. 221
Patronymica, an ab aliis, quam a partibus deriuari poſſint. 222
Patronymica, an deriuari poſſint a propriis patrũ Latinis. 222
Patronymicis, an vtendum in proſa oratione. 223
Patronymica maſculini generis, quot modis terminentur. 223
Patronymica, quomodo Graece formentur. 223
Patronymica feminina, quot terminationes habeant. 224
Patronymica feminina, quomodo formentur, 224
Patronymica feminina, cuius ſint declinationis. 224
Patronymica an poſſint rite formare Graecarum litterarum ignari. 224
Pedis definitio. 240
Pes, quare dictus. 240
Pedi, quot accidant tempora. 301
Pedes quatriſyllabi, quot, & qui. 306
Pedes pentaſyllabi, quot, & qui. 309
Pedes diſſyllabi, quot, & qui. 302
Pedes triſyllabi, quot, & q. 304
Pedum poeticorum numerus. 240
Pes in metro, quid ſit. 297
de Pentametro elego. 364
Pẽtaſyllabi heteroplici pedes, quot, & qui. 324
Periambodes, quot ſyll. cõſtet. 313
Periodicus, quot ſyll. conſtet. 314
Politicanapaeſtus, qu ſyll. con.

con. 319
de Poſituris. 392
Poſſum, quomodo flectatur. 110
Praepoſitionis definitio: accidentia, & etymologia. 134
Praepoſitiones accuſatiuae quae. 135
Praepoſitiones ablatiuae, quae. 135
Praepoſitiones ambiguae, quae. 135
Praepoſitiones, non niſi in compoſitione adinuentae, quae. 135
Probrachys, quot ſyllabis conſtet. 310
Proceleuſmaticus, quot ſyllabis conſtet. 306
Prolepſis definitio. 230
in Prolepſi, quot eſſe oporteat. 233
Prolepſis duplex. 232
Pronominis definitio. 60
Pronominis etymologia. 60
Pronominis accidentia, quae. 61
Pronominis ſpecies, quae. 61
Pronominũ genera, quot, & quae. 61
Pronominũ, numeri, quot, & qui. 61
Pronominũ figurae, quot, & quae. 61
Pronomina, cum quot orationis partibus componantur. 62
Pronominum declinationes quot, & quae. 64. & infra.
Pueri, quando Graecis literis initiandi. 227
Pyrrhichius, quot modis dictus, quot ſyllabis conſtet. 302
Pyrrhicanapaeſtus, quot ſyl. conſtet. 311

Q

Quadrati duplices pedes, quot, & qui. 324
Quilibet & nullus, an ſint contraria. 211
Quis, & qd, quomodo ſemper ponantur. 209
Quis & vter quomodo interſe differant. 209

R

Redeo, quomodo flectatur. 123
Regimen, verbi, nominis, participii, ppoſitionis, aduerbii, & interiectionis, quale ſit. 149
Relatiuum quotuplex ſit. 204
Relatiuum ſubſtantiae ſimilitudinis, quale. 205
Relatiuum diuerſitatis, quale. 205
Relatiua accidentis, quae ſint. 206

Scan-

S

Scandere, quid ſit. 240
Scanſio quid ſit. 240
Scoliātidactylus, quot ſyll. con. 319
Scoliocanius, qu. ſyll con. 318
Scoliochoreus, qu. ſyl. con. 316
Scoliocreticus, qu. ſyl. con. 321
Scoliodactylus, qu. ſyl. con. 320
Scoliolatius, qu. ſyll. con. 322
Scoliobacchius, qu. ſyl. cō. 321
Soloeciſmus, quid ſit. 228
Solutio, quando pedi accidat. 302
Spondeodactylus, quot ſyl. conſtet. 312
Spōdeoſcholius, quot ſyll. conſtet. 313
Spondeus, quibus ſyllabis conſtet. 302
Semis, in cōpoſitione, quid denotet. 3
Species, tam propriis, quā appellatiuis nominibus inſeruientes, quot, & quae ſint. 8
Spondeocreticus, quot ſyllabis conſtet. 310
Strophus, quot ſyll. conſtet. 314
Syllabae accidētia, quae. 4
Syllabae primae, in metro, quem locum teneant. 245
Syllabae primae, in metro, quot modis dignoſcantur. 245
Syllabarum numerus, cur pedi accidat. 301
Syllabarum diuiſio. 244
Syllabae primae, quomodo deriuatiōe dignoſci poſſint. 249
Syllabae primae, quo pacto cognoſcantur poſitione. 250
Syllabae primae quomodo cognoſcantur praepoſitione. 251
Syllabae primae, quomodo cognoſcantur diphthongo. 253
Syllabae primae, quomodo cognoſcantur regula. 253
Syllabae primae, quomodo cognoſcantur exemplo. 256
Syllabarum primarum cōmunium auctoritates. 256
Syllabarum mediarum cōmunium auctoritates. 258
Syllabae mediae quātitas, quot modis dignoſcat. 259. & infra.
Syllabae natura longae, quot modis cognoſcantur. 280

Syl-

Syllabarum communium modi, quot, & qui. 280 & infra.
in Syllepſi, quot requirantur. 234
Syllepſis ſpecies, quot 234
Syllepſis definitio. 230
Symplectus, quot ſyll.conſtet. 312
Sinecdoche, quando fiat. 239
in Synecdoche, quot oporteat eſſe. 239
de Synecphoneſi. 352
Sum, verbum, quomodo fleſtatur. 108
Superlatiua anomala, quae 201
Superlatiuorum terminationes, quot, & quae ſint. 201
Superlatiui cõſtructio. 201
Superlatiui definitio. 201
Supinorũ conſtructio. 197
Supinorũ ſignificatio. 197

T

Taedet, quomodo decli netur. 128
de Tetraſyllabis pedib.xvi. 340
Tribrachys, quot ſyllabis conſtet. 304
de Triſyllabis octo pedibus 333
Triſyllabi pedes ſimplices, quot, & qui, 323
Trochaeus, quot ſyllabis conſtet. 303

V

Veneo, quomodo flecta tur. 123
Venio, quomodo flectatur. 123
Verborum numeri, quot. 74
Verborum coniugationes, quot, & quae ſint. 74
Verba defectiua, quae. 82
Verba anomala, quae. 83
Verborũ figurae, quae. 73
Verborum perſonae, quot, & quae. 73
Verbi definitio. 70
Verborum genera, quot, & quae. 70
Verborũ accidentia, quae. 70
Verborum tempora, quot, & quae. 70
Verborum ſpecies, quot, & quae. 71
Verba inchoatiua, meditatiua. 74
Verba exceptae actionis, quae. 170
de Verſu Iambico ſenario. 369
de Vitiis in heroo uitandis. 362
Vocalis ante vocalem, in Latinis dictionib. metriçe poſitis, quãta ſit. 248

Vo-

Vocales, quot ſint. 2
Vocalium diuiſio. 2
Volo, quomodo flectatur. 111
Volucrum nomina, cuius ſint generis. 11
Vox quotuplex ſit. 12
Z
Zeugmatis definitio. 236
in Zeugmate, quot requirantur. 237
Zeugma, quo pacto differat a Syllepſi. 237
Zeugmatis ſpecies, quot, & quae. 237

Indicis Finis.

NON mihi per ſcopulos, aut deuia paruus Iulus
Ducitur, Aonias ebibiturus aquas.
Eſt via per placidos colles, per florea rura:
Hac itur ad muſas perbreue carpe puer.

De Grammatica, & eius partibus

QVID EST Grammatice? Ars & poſſeſſio, quae vſu, ratione, atque auctoritate conſtat, quaeq. cum breuiſſime in duas partes diuidatur, recte loquendi ſcientiam, & auctorum enarrationem plus habet in receſſu (vt Quinctilianus ait) quam fronte promittat. eſt enim neceſſaria pueris, iucũda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, & quae vel ſola omni ſtudiorum genere plus habet operis, quam oſtentationis.

Vnde dicta eſt Grammatice? παρὰ τὰ γράμματα, hoc eſt, a literis. Latine, litteratura, Quinctiliano teſte, dici poteſt, quia a litteris incipit. nã litterae in ſyllabas cogũtur, ſyllabae dictiones efficiunt: ex dictionibus oratio cõſtat, ex quibus diſciplina Grammatices conſtituitur.

Quot ſunt partes Grammatices? Duae. Methodice, & Hiſtorice.

Quae eſt Methodice? Finitiua Grammatice, quae praecepta, rationemq. loquendi breui quadam via demonſtrat. haec etiam hiſtorice dicitur.

Quae eſt Hiſtorice? Enarratiua Grammatice, quae auctores enarrat, atq. exponit, quare & ἐξηγητικὴ alio nomine appellatur.

Methodicae, ſeu Hiſtoricae Grammatices quot ſunt partes; Quattuor. Littera, vt u. Syllaba, vt ve. Dictio vt veritas. Oratio, vt veritas odium parit.

Quid eſt littera? Minima pars vocis articulatae.

Quid eſt vox? Aer ictus auribus accidens.

Quotuplex eſt vox? Duplex, Articulata, quae ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur. Inarticulata, quae a nullo.

Quotuplex eſt articulata vox? Duplex. Litterata, quae ſcribi poteſt, vt Cicero, Socrates, Plato. Illiterata, quae ſcribi non poteſt, vt ſibili, & gemitus hominum.

Quotuplex eſt vox inarticulata? Duplex Literata, vt Cra. Illitterata, vt ſibili ſerpentum, mugitus boum, & ſimilia.

Vnde dicta eſt littera? A lituris, quas patitur, vel quia veteres in ceratis tabulis ſcribere, & poſtea delere conſueuerunt, ſicut a libro, id eſt cortice, in quo etiam antiqui ſcribebant, appellatus eſt liber.

Quid intereſt inter litteram, & elementum? Elementum eſt ipſa pronunciatio. Littera autem, elementi nota. ſed abuſiue alterum pro altero ponitur.

Quot accidunt litterae? Tria; nomen, figura, & poteſtas, propter quam & litterae factae ſunt, & elementa.

Quot ſunt litterae, quibus vtimur? Tres, & viginti, a, b, c, d, e, f, g, i vocalis, i conſonans, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u vocalis, u conſonans, x, y, z Litterae uero apud Graecos ſunt quattuor, & viginti, α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Quare H & K non numeraſti inter litteras? Quia H, non eſt littera, ſed ſignũ aſpirationis. K vero, Graeca eſt, pro qua c, utimur, atq. ideo ſuperuacua. niſi (vt Terentianus ait) tunc in vſu eſt, cum Kalendas adnotamus caput.

Quare i, & u bis connumeraſti inter litteras? Quia longe aliae literae ſunt in Iuno & venus, quã in ibo & urno.

In quot partes diuiduntur tres & viginti litterae? In duas. In uocales, & conſonantes.

Quot ſunt vocales? Sex. quinq. Latinae, a, e, i, o, u: & una Graeca y ψιλὸν, qua vtimur dũtaxat in dictionibus Graecis, vt Hyppolytus, Hyeronymus. Vocales autem apud Graecos, ſeptem, α, ε, η, ι, υ, ο, ω.

In quot partes diuiduntur vocales? In duas. In praepoſitiuas, & ſubiunctiuas.

Quot ſunt praepoſitiuae? Duae, a, e. Subiunctiuae? Tres, e, u, i,

Quare dicuntur præpoſitiuae? Quia praepoſitae ſubiunctiuis diphthongos faciunt.

Ex vocalibus quot fiunt diphthongi? Quinque, ae, oe, au, eu, ει vt æſtimo, coepi, aula, Eurus, Orpheει: ſed ει Graeca eſt, quae apud antiquos in frequentiſſimo vſu

fuit,

fuit,nunc autem pene exoleuit.

Quot ſcribuntur, & proferuntur? Duae, au, & eu.audio,euge.

Quot ſcribuntur,& non proferuntur? Tres, ae,oe,ει: vt Caeſar,Phoebus,omneιs.quanquam mihi non ita videtur.non.n.ita pronunciaſſe antiquos credimus: ſed de his dicemus in fragmentis noſtris grammaticis. Diphthongi vero propriae apud Graecos ſex,αι,αυ,ει ευ,οι,ου.

Quot ſunt conſonantes? Septendecim,b, c,d,f,g,l, m, n,p,q,r,ſ,t,x, y,z,i & u non vocales.

In quot partes diuiduntur conſonantes?In duas, in ſemiuocales,& mutas.

Quot ſunt ſemiuocales?Septem,l,m,n,r,ſ,x, z.

In quot partes diuiduntur ſemiuocales? In duas, in quattuor liquidas,l,m,n,r: & duas duplices,x,z.

Quot ſunt mutae? Octo,b,c,d,f,g,p,q,t.

Quare dicuntur vocales?Quia per ſe vocem facunt.

Conſonantes?Quia ſimul cum vocalibus ſonant.

Semiuocales? Quia ſunt imperfectae vocales.

Mutae?Quia reſpectu bō ſonātiū exiguā vocē hēnt.

Quare dicuntur liquidae? Quia fluunt, & quaſi intereunt poſt mutas poſitae in eadem ſyllaba, & propterea Graeci ὑγρὰ etiam appellant,noſtri vero udas.

Quare dicuntur duplices? Quia ponuntur produabus litteris.x enim ponitur pro c & ſ: z vero pro duplici ſſ.

Quaeſtiones de litteris.

A in dictione aes quae pars eſt?Littera. Quae littera? vocalis. Quae vocalis? praepoſitiua. Quare eſt littera? quia eſt minima pars huius vocis articulatae aes. Quare vocalis? quia per ſe vocem facit.Quare praepoſitiua? quia praepoſita ſubiunctiuis e & u,ae & au diphthongos facit.

L. quae pars eſt Grammatices? Littera. Quae littera? conſonans.Quae conſonans?ſemiuocalis.Quae ſemiuocalis?liquida.Quare eſt littera? Quia eſt minima pars dictionis,vbi poſita eſt. Quare conſonans? quia ſimul cum vocali,cui adiungitur ſonat.Quare ſemiuocalis?quia nō quantum vocalis ſonat Semis enim in compoſitione,imperfectionem ſignificat,vt ſemiuir, ſemiplenus, ideſt imperfe-

perfectus vir, imperfecte plenus. interdum etiam dimidii partem, vt ſemiſſis, dimidiatus aſſis. Quare eſt liquida? quia liqueſcit, & fluit poſt mutas poſita in eadē ſyllaba.

DE. SYLLABA

Quid eſt ſyllaba? Comprehēſio litterarum, vt ba, tra, ſed abuſiue ex ſola vocali fieri ſyllaba poteſt, vt eoo.

Vnde dicitur ſyllaba? ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα, hoc eſt a conceptione litterarum. Syllabae quot accidunt? Quattuor, tenor, ſpiritus, tempus, & numerus.

Quot ſunt tenores ſyllabarum? Tres, acutus, grauis, & circumflexus, vt aliquibus, coram, Baſſianas.

Quot ſunt ſpiritus ſyllabarum? Duo, aſper, & lenis, vt trux, lana. Quot ſunt tempora ſyllabarū? Quinq. vnum, vnum ſemis. duo, duo ſemis: tria, tria ſemis.

Quot ſunt numeri ſyllabarum? Duo, ſingularis, vt a: pluralis, vt tra.

Quare numerus accidit ſyllabae? Quia cōſtare poteſt ex vna ſeptē litteras, vt a, ab, abs, mars, ſcobs, ſcrobs, ſtirps, ſtrans, ſtriglx apud Victruuium.

Quaeſtiones de ſyllabis.

Li, in aliquibus quae pars eſt? Syllaba. Quare? Quia eſt comprehenſio duarum litterarum l, & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius ſpiritus? lenis. Quot tēporū? vnius. Cuius numeri? pluralis.

DE. DICTIONE

Quid eſt dictio? Vox articulata cum aliqua ſignificatione, ex qua inſtruitur oratio, & in quam reſoluitur.

Vnde dicta eſt dictio? A dicēdo, quod dicat aliquid, hoc eſt ſignificet. *Quaeſtiones de dictione.*

Poeta quae vox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur.

Quae articulata vox eſt poeta? Litterata. Quare? quia ſcribi poteſt.

Poeta quae pars eſt Grāmatices? Dictio. Quare? Quia dicit aliquid, hoc eſt ſignificat.

Cra, quae vox eſt? Inarticulata. Quare? Quia a nullo ſenſu mētis proficiſcitur. Quae inarticulata vox eſt cra? Litterata. Quare? Quia litteris comprehendi poteſt.

Sibilus hominum, quae vox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur Quae articulata? Illiterata. Quare? Quia ſcribi non poteſt.
Mugitus boum quae vox eſt? Inarticulata. Quae inarticulata? Illiterata.

DE. ORATIONE

Quid eſt Oratio? Congrua dictionum ordinatio ad aliquid ſignificandum.

In quot partes diuiditur Oratio? In duas: in orationē perfectam, & imperfectam. Quae eſt perfecta? Quae perfectum habet ſenſum, vt *Veritas odium parit*. Quae eſt imperfecta? Quae non habet perfectum ſenſum, vt *Me amare Deum*. & *Cum ueniſſem in Cumanum*.

Orationis perfectae in anguſtiſſima diuiſione quot ſunt ſpecies? Quinq. Interrogatiua, ut *Et quae tantā fuit Romam tibi cauſſa videndi*? Imperatiua, vt *Accipe nunc Danaum inſidias*. Optatiua, vt *Nunc vtinam ſurdis auribus eſſe velim*. Vocatiua, vt *Huc ades o Meliboee*. Enunciatiua, vt *Nauigat Aeneas*.

Quaeſtiones de oratione.

Amo Deum, quae pars eſt Grammatices? Oratio. Quare? Quia eſt congrua dictionum ordinatio ad aliquid ſignificandum. Quae oratio eſt? Perfecta. Quare? Quia perfectum habet ſenſum. Cuius ſpeciei orationis perfectae? Enunciatiuae. Quare? Quia amorem meum erga Deum enunciat.

DE. ORATIONIS. PARTIBVS.

Quot ſunt partes orationis? Octo. Nomen, Pronomē, Verbum, Aduerbium, Participium, Praepoſitio, Coniunctio, & Interiectio. Quot ſunt principales Orationis partes? Duae, Nomen & verbum.

Quot ſunt partes orationis declinabiles? Quattuor. Nomen, Pronomen, Verbum, Participium.

Quot ſunt indeclinabiles? Quattuor aduerbium, Praepoſitio, Coniunctio, & Interiectio.

Quot ſunt caſuales? Tres Nomē, Pronomē, Participiū.

DE. NOMINE

Quid eſt nomen? Pars orationis corpus aut rem pro-

prie, communiter ue ſignificans: proprie, vt Roma, Tybèris: communiter, vt vrbs, flumen.

Vnde dictum eſt nomen? A Graeco quod eſt ὄνομα: ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod eſt tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? In duas, in ſubſtantiuum, & adiectiuum.

Quod eſt nomen ſubſtantiuum? Quod habet vnum articulum, vt hic, poeta, vel duos ad ſummũ, vt hic, & haec aduena.

Quod eſt nomen adiectiuum? Quod habens tres articulos, vt hic, & haec & hoc felix; vel tres voces, vt bonus bona bonum, adiicitur nominibus ſubſtantiuis ad eorũ qualitatem, vel quantitatem declarandam; vt altum mare, caelum profundum, rotundum, volubile, nix alba, niger coruus.

Quot ſunt pronomina pro articulis poſita in generũ, caſuumq. diſcretione? Tria (caremus enim articulis) hic, haec, hoc, hic enim eſt diſcrimen maſculini, haec foeminini, hoc neutri, hic & haec communis duum generum, hic & haec & hoc omnis, vel cõmunis trium generum, hic vel haec incerti.

In quot partes diuiditur ſubſtantiuũ nomen? In duas, in proprium, & appellatiuum.

Quod eſt nomen proprium? Quod vni tantum conuenit, vt Socrates, Plato, Virgilius.

Quod eſt nomen appellatiuum? Quod eſt commune multis, vt arbor, homo, lapis.

Nomini quot accidunt? Quinq. Quae? Species, Genus, Numerus, Figura, & Caſus.

Quot ſunt ſpecies nominum tam ſubſtantiuis, quam adiectiuis communes? Duae, primitiua, vt Iulius, bonus: deriuatiua, vt Iulius, bellus.

Quot ſunt ſpecies propriorum nominum tantum? Quattuor, Nomẽ, Praenomẽ, Agnomẽ, & Cognomẽ.

Quod eſt nomen? Quod proprie vniuſcuiuſq. ſuum eſt, vt Cato, Caeſar.

Quod eſt pronomen? Quod praeponitur nomini differentiae cauſſa, vt M. Cato, C. Caeſar.

Quod

Quod eſt cognomen?Quod ab euentu aliquo imponitur, vt Africanus, Salluſtius; Cui cognomen poſtea Africano ex virtute fuit.

Quod eſt agnomen?Quod eſt agnationis commune, vt Portius.

DE. SPECIEBVS. APPELLATIVORVM. NOMINVM

Quot ſunt ſpecies appellatiuorum nominum tãtum? Decem, & ſeptem, Ad aliquid dictum, Quaſi aliquid dictum, Gentile, Patrium, Interrogatiuum, Infinitum, Relatiuum, Collectiuum, Diuiduum, Factitium, Generale, Speciale, Ordinale, Numerale, Abſolutum, Temporale, Locale.

Quid eſt ad aliquid dictum?Quod ſine intellectu eius, ad quod dictum eſt, proferri non poteſt, vt Pater filij pater: filius, patris filius.

Quid eſt, quaſi ad aliquid dictum?Quod, quamuis habet aliquod contrarium, & quaſi ſemper adhærens, tamen non ſignificat ipſo nomine etiam illud, neque ex illo accipit nominationem, vt nox, dies.

Quod eſt gentile? Quod gẽtem ſignificat, vt Graecus, Latinus.

Quod eſt patriũ?Quod a patria ſumitur, vt Romanus.

Quod eſt interrogatiuum? Quod cum interrogatione profertur, vt quis qualis cum accentu in penultima.

Quod eſt infinitum? Quod eſt interrogatiuo contrarium, vt quis qualis cum graui accentu.

Quod eſt relatiuum? Quod refert antecedens, hoc eſt dicit iterum, vt qui, quae, quod, qualis.

Quod eſt collectiuũ? Quod in ſingulari numero multitudinem ſignificat, vt populus, plebs, gens, turba, vulgus.

Quod eſt diuiduum?Quod a duobus, vel amplioribus ad ſingulos habet relationẽ, vel ad plures in numeros pares diſtibutos, vterq. ; alteruter, quiſq., ſinguli, bini, terni, centeni.

Quod eſt factitium?Quod a ſonorum proprietate factũ eſt, vt fringilla, auis, turtur, ſcrofa, taratantara.

Quod eſt generale? Quod in diuerſas ſpecies poteſt

diuidi,vt animal,arbos.

Quod eſt ſpeciale?Quod a genere trahitur, vt homo, equus,laurus,oliua.

Quod eſt ordinale?Quod ordinẽ ſignificat, vt primus, ſecundus.

Quod eſt numerale? Quod numerum demonſtrat, vt vnus,duo,tres.

Quod eſt abſolutũ?Quod per ſe intelligitur, vt Deus.

Quod eſt temporale? Quod tempus oſtendit,vt hora, dies,menſis annus.

Quod eſt locale?Quod locũ ſignificat, vt propinquus, longinquus proximus.

De ſpeciebus tam propriorum,quam appellatiuorum nominum.

Quot ſunt ſpecies nominum, tam propriis,quam appellatiuis communes?Sex, Primitiua propria, vt Iulus. primitiua appellatiua,vt mons.Deriuatiua propria,vt Iulus.deriuatiua appellatina,vt mõticulus,Corporalis propria,vt Cato. corporalis appellatiua,vt homo. Incorporalis propria,vt Virtus dea,& Pudicitia Penelopes, vel ipſa dea. incorporalis appellatiua vt virtus. Homonymos propria,vt Pyrrhus,filius Achillis,& Pyrrhus rex Epirotarum homonymos appellatiua, vt nepos, filius filii, & nepos luxurioſus.Synonymos propria, vt Publius Cornelius .Scipio Africanus: Quinctus,Mucius: Augur,Scaeuola. ſynonymos appellatiua,vt terra,humus,enſis,mucro,gladius,ſpatha,machaera.

Quod eſt nomen primitiuum?Quod a nullo deriuatur vt Iulus, mons.

Quod eſt nomen deriuatiuum?Quod deriuatur ab aliquo,vt Iulus,montanus.

Quod eſt nomen corporale? Quod corpus ſignificat,vt Cato.homo.

Quod eſt nomen incorporale? Quod non ſignificat corpus,vt virtus,angelus.

Quod eſt nomen homonymum? Quod vna voce ſignificat diuerſa,vt Canis,Nepos.

Quod eſt nomen ſynonymum? Quod cum alio nomi

ne

ne idem ſignificat, vt enſis, mucro, gladius, ſpatha, machaera.

De ſpeciebus deriuatiuorum nominum.

Quot ſunt ſpecies deriuatorum nominum tantum? Nouem, Patronymicum, Comparatiuum, Superlatiuũ, Poſſeſſiuum, Diminutiuum, Denominatiuum, Verbale, Participiale, Aduerbiale.

Quod eſt nomen comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui, vel cum aliquo participe ſenſu poſitiui, magis aduerbium ſignificat, vt albior, magis albus.

Quod eſt nomen ſuperlatiuum? Quod ad plures ſui generis comparatur, & ſuperponitur omnibus, quibus cõparatur, vt Achilles Graecorum fortiſſimus.

Quod eſt nomen Patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum ſecundum formam Graecam, ſignificat cum genitiuo primitiui filium, vel nepotem, filiam vel neptem, vt hic Priamides, filius, nepos ue Priami. haec Nerine, filia neptis ue Nerei.

Quod eſt poſſeſſiuũ? Quod cum genitiuo primitiui ſignificat aliquid ex iis, quae poſſidetur, vt Aeneia nutrix, pro nutrix Aeneae. Euandrius enſis pro enſis Euandri.

Quod eſt diminutiuũ? Quod diminutionem ſui primitiui abſolute demõſtrat, vt homũcio, homũculus, homullus, homullulus, paruus homo. Senecio, paruus ſenex. Fraterculus, paruus frater. Virguncula, parua uirgo, Sororcula, parua ſoror. Recula, parua res. Corculum, paruum cor.

Quot cauſis proferuntur diminutiua? Tribus, neceſſariae ſignificationis gratia, ut tantillus. Gratia vrbanitatis, vt ingeniolum, fraterculus. Item cauſſa adulationis, ut corculum, animula.

Quod eſt denominatiuum? Quod a nomine deriuatur, vt crinitus, quod deriuatur a crine, cornutus, a cornu, citharoedus, a cithara, albior, ab albo, Aeacides ab Aeaco, Hectoreus ab Hectore.

Quod eſt verbale? Quod a verbo deducitur, vt amator, doctor.

Quod eſt participiale? Quod deriuatur a participio vt venerandus.

Quod

Quod eſt aduerbiale? Quod deriuatur ab aduerbio, vt caſtrinus, heſternus, hornotinus, quottidianus.

DE GENERIBVS.

Quot ſunt genera nominum praecipua? Duo, quae ſola nouit ratio naturae. Maſculinum, vt hic Anchiſes. Femininum; vt haec Penelope, ſola enim haec generant, atque ideo appellata ſunt genera. cetera vero praecipuis veniunt. vt Neutrum, quod neque maſculinum eſt, neq. femininum, vt hoc templum. Commune duum generũ, quod & maſculinum eſt & femininũ, vt hic & haec aduena. Cõmune trium generum, quod omnia ſupradicta genera continet. vt hic & haec & hoc felix. Promiſcuum qđ vel maſculinum eſt, vel femininum ſignificans animal vtriuſq. ſexus, atq. ideo a Graecis ἐπίκοινον dicit, vt hic, paſſer, haec aquila. Incertum, quod modo maſculinum, modo femininum inuenitur apud auctores, vt hic uel, haec dies.

Phaeton cuius generis? Maſculini. Quare? Quia omnia nomina virorum, deorumq. cuiuſcumq. ſint terminationis, maſculini ſunt generis, vt Caeſar, Cato, Saturnus, Iupiter.

Phaſiphae, cuius generis? Feminini. Quare? Quia oĩa nomina mulierum, dearumque cuiuſcunque ſint terminationis, feminini ſunt generis, vt Penolope, Iuno, Glycerium.

Vir, cuius generis? Maſculini. Quare? Quia omnia nomina quorum ſignificatio ad mares tantum pertinet, maſculini ſunt generis; vt pontifex, cerdo, tonſor, nauta.

Mulier, cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina, quorum ſignificatio ad feminas tãtum pertinet, feminini ſunt generis, vt Puella, ſaga, pronuba.

Dux, cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia omnia nomina, quorum ſignificatio & ad mares pertinet, & ad feminas, communia ſunt duum generum, vt Princeps, Comes, Conuiua, Auriga, Aduena, Homo, Incola, Alienigena, Caprigena. quae tamen auctores uſurpant tamquam adiectiua. Virgilius, Caprigenumq.

numq. pecus. Valerius Maximus, Alienigena ſtudia.

Bonus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia prima quaeque vox adiectiui, eſt generis maſculini, vt bonus: ſecunda, feminini, vt bona: tertia, neutri, vt bonum.

Omnis cuius generis? Communis duum generum. Quare? quia prima quaeq. vox adiectiui, cui duae ſunt voces eſt communis duum generum, vt hic, & haec omnis, hic & haec pulchrior. altero vero eſt generis neutri, vt hoc omne, hoc pulchrius.

Pernox cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia adiectiua, quae habent duntaxat vnam vocem, communia ſunt trium generũ, vt velox, pauper.

Malus, prima producta, cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina arborum ſunt generis feminini. Oleaſter tamen, Dumus, Rubus maſculina ſunt. Siler, quod Priſcianus ait non ponendum inter arbores, ſicut nec Rubus, neutrum eſt. Virgilius; vt molle ſiler, lentaeq. geniſtae. Sic Robor, ſuber, balſamum, hebenum. dicitur & haec hebenus, item buxum. dicitur & buxus ſecundum Seruium. Priſcianus, Buxus arbor, buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore vſurpauit.

Ipſe ſeram teneras maturo tempore vites
Ruſticus, & facili grandia poma manu.

Plinius quoque epiſt. li. 5. idem fecit, inquiens, *Alternis metulae exurgunt, alternis incerta ſunt poma.*

Pirum cuius generis? Neutri. Quare? Quia fructuum & lignorum nomina, neutra ſunt. excipiuntur hoc verſiculo annotata.

Haec nux, Caſtanea, & Iuglans, Glans, Ficus, Oliua.

Padus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia fluuiorum nomina maſculina ſunt. Inuenies tamen pauca feminini generis, vt Albula. Ouid. in quarto Faſtorum. *Et tanto eſt Albula pota deo.* Item haec Lethe, Styx, palus eſt inferni, non flumen. Pauca item neutri, vt Cruſtumiũ. Iader. Lucanus, *Cruſtumiumq. rapax*. Idem. *Et tepidum in molles Zephyros diſcurrit Iader.* Leges, & hoc Hi-

ſtrum.

ſtrum, Tanagrum, Metaurum, Eridanum, Rhenum, ſi cum flumine iunguntur, vt flumen Rhenum. Horatius. *Aut flumen Rhenum, aut pluuius deſcribitur arcus* Sicuti hoc Oceanum, cum mari adiungitur, vt mare Oceanum. Sed figurate magis neutris Priſciano teſte iunguntur, vt Tiberis flumẽ. Salluſtius in 2. hiſtoriarũ. *Dextrum flumen Turiam quod Valentiam paruo interuallo praeterfluit.*

Hic Pſittacus cuius generis? Promiſcui. Quare? Quia volucrum nomina epicoena ſunt. Columbus vero habet femininum columba, & Gallus gallina, & Pullaſter pullaſtra. Capus vero, ſiue capo (vtrũque enim dicimus) quia ex gallo fit auulſis teſtibus, idcirco femininum non habet. Oeſtrum inſecti generis, neutrum eſt. Picus, & Pica non ſunt eiuſdem ſpeciei. Halcyon commune eſt duum generum: cuius plurale eſt hi, & hae halcyones. Seruius ſuper eo verſu, Dilectae Thetidi halcyones, ait ſciendum, quia cum de muliere dicitur, haec halcyones facit, cum de auibus, hic & haec halcyon, hi & hae halcyones. haſtenus ille. Ouidius tamen xi. Metamorphoſeos de aue haec halcyone dixit, *Incubat halcyone pendentibus aequore nidis*. dicta quia ἐναλκυεῖν, hoc eſt in mari fetificat, ac propterea & aſpirationem habet, & ypſilon.

Decem, cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia numeralia a quattuor vſque ad centum, ſunt communia trium generum. Sic etiam mille dicimus etiam hoc mille, pluraliter haec millia.

B, cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina literarum neutra ſunt.

Aqua, cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina Latina in a deſinentia in nominatiuo ſingulari, feminina ſunt. In plurali vero neutra tam Latina quam Graeca, vt arma, ſtemmata.

Epigramma, cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina Graeca in a, apud Latinos genus ſuum ſeruant. Excipiuntur pauca, vt ὁ δόμος, haec domus ὁ χάρτης, haec charta. τὸ χάος, hic chaus, ὁ κηρὸς, haec cera, & huiuſmodi perpauca.

Cubile,

Cubile,cuius generis? Neutri. Quare? Quia in e finita tertii declinatus,neutra ſunt omnia,vt hoc monile, hoc ouile.

Libye,cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina quae veniunt a nominatiuo Graeco in u, feminina ſunt,vt haec Grãmatice, haec Rhetorice. Gerundi, cuius generis? Neutri. Quare? Quia i finita, neutra ſunt. Excipiũtur a genitiuis compoſita omnis generis, vt eiuſmodi. nã nihili, mancipi,frugi,officiperdi,obliqui ſunt, omnibus caſibus,& generibus figurate adiuncti.

Sermo,cuius generis? Maſculini. Quare? Quia o finita, maſculina ſunt omnia,praeter verbalia in io,vt lectio: & quae in do & in go exeunt, o in i mutantia in genitiuo, feminini generis, vt dulcedo, origo, praeter hic ordo,cardo,& Cupido pro Deo. Caro carnis femininum eſt. Pondo item aptotum, neutrum eſt, Margo incerti generis.

Cornu,cuius generis? Neutri. Quare? Quia u finita neutra ſunt omnia,& aptota,vt veru,gelu.

Lac,cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia finita in qualibet mutarũ neutra ſunt, vt alec,caput,occiput, ſinciput.

Lupercal,cuius generis? Neutri. Quare? Quia al finita neutra ſunt. Excipitur hic ſal, quod neutro etiam genere vetuſtiſſimi protulerunt.

Mel,cuius generis? Neutri. Quare? Quia el finita neutra ſunt.

Pugil,cuius generis? Maſculini. Quare? Quia tria in il maſculina ſunt,pugil,mugil,ſtrigil. Vnum commune, uigil. Duo neutra,nil,nihil.

Conſul,cuius generis? Maſculini. Quare? Quia in ul finita duo maſculina ſunt,conſul,praeſul. Vnum commune duum generum,exul.

Delubrum,cuius generis? Neutri. Quare? Quia in m finita,neutra ſunt Praeter nequam,& totidem omnis generis. Item tantundem,& cim quae neutra ſunt.

Carmen,cuius generis? Neutri. Quare? Quia in en correpta, neutra ſunt omnia, Flamen pro ſacerdote, pecten,

pecten, & a cano, compoſita vt lyricen, & cetera omnia in en, maſculina ſunt, vt lien, ren, ſplen.

Torcular, cuius generis? Neutri. Quare? Quia ar finita neutra ſunt. ſic & quae in ir deſinunt, vt ir, gadir.

Caniſter, cuius generis? Maſculini. Quare? Quia in er, maſculina ſunt. Linter, femininum eſt. Vber, iter, ſpinter, cancer, pro morbo, papauer, cadauer, & ſignificãtia fetus terrae, vt cicer piper, neutra ſunt.

Labor, cuius generis? Maſculini. Quare? Quia er finita, maſculini generis ſunt. Quattuor in or inueniũtur neutra, marmor, aequor, cor, ador. Quattuor item, indecor, memor, immemor, auctor, & a corpore & colore compoſita, vt bicorpor, diſcolor & cõparatiua omnia, vt melior, communia ſunt duum generum, excepto hic ſenior, quod tamen in obliquis videtur commune trium generum, vt ſenioris aetatis, ſanioris aeui.

Fulgur, cuius generis? Neutri. Quare? Quia ur finita, neutra sũt. Aſtur, anxur, turtur, vultur, furfur, maſculina ſunt. Fur, augur, Ligur, communia. Horatius tamen ſermone. *Egreſſum magna*, anxur in neutro genere protulit, *impoſitum ſaxis late candentibus anxur*.

Pietas, cuius generis? Feminini. Quare? Quia as finita, feminina ſunt, praeter as aſſis, vas vadis, maſculina: vas vaſi, fas, nefas, neutra. Nugas, commune trium generum & indeclinabile.

Nubes, cuius generis? Feminini. Quare? Quia in es productãm deſinentia feminina ſunt. Dies, incerti generis eſt in ſingulari, in plurali maſculini tantum, ſicut ab eo compoſitum meridies. Praes etiã & pes, maſculina ſunt, Aes & hippomanes, neutra.

Poples, cuius generis? Maſculini. Quare? Quia in es correpta maſculina ſunt. Praeter ſeges, teges, apes, compes, feminina. Ea uero quorum ſignificatio vtrique generi conuenit, ſunt (vt ſupra quoque eſt dictum) communia duum generum, vt diues, ſuperſtes, hoſpes, miles, deſes, & ſimilia. Inueniuntur quaedam neutris ad uncta. Lucanus, *Imperiumq. comes.* Iuuenalis. *Depoſitum tibi ſoſpes erit.* Valerius, *Diues, & praepetens natu-*

rat regnum.Salluſt.*Iter inquies.*

Bilis,cuius generis? Feminini. Quare? Quia is finita, feminina ſunt.Caulis,& molaris pro dente,vel lapide: & caſſis rete, maſculina ſunt, & quae ante is habent n,vt funis; vel duas conſonantes in eadem ſyllaba,vt vectis, (axis,pyxis, Graeca ſunt) & quae paenultimam vna ex liquidis terminant,vt collis, enſis,amnis,corbis,vel in genitiuo creſcunt vna ſyllaba,vt lapis.Excipiuntur bipennis,peſtis,febris,veſtis,vallis,pellis, cuſpis, caſſis caſſidis, lis,turris,peluis,glis non animal, feminini generis. Item finis & clunis incerti generis. & dis in ſingulari commune duum generum,in plurali trium.

Ros,cuius generis? Maſculini.Quare? Quia os finita, maſculina ſunt, praeter cos, & dos feminina, & os neutrum.

Metus,cuius generis? Maſculini.Quare? Quia vt finita,ſecundae, & quartae declinationis, maſculina ſunt, praeter haec domus,nardus, carbaſus,aluus, colus, vannus,intubus; porticus,acus,tribus,manus,penus,quod & maſculinum,& femininum,& neutrum inuenitur. Pampinus incerti generis eſt.Idus vero femininum eſt,pluralis tantum numeri,praeter etiam hoc pus, virus, pelagus, vulgus,quod eſt etiam maſculinum.

Munus,cuius generis? Neutri. Quare? Quia in us tertiae inflexionis,ſi non retinent u in genitiuo,neutra ſunt. dicimus tamen hic lepus. Si vero retinent & creſcunt, ſunt feminina,vt ſalus,palus,incus.Excipiũtur haec monoſyllaba,crus,rus,quae ſunt neutra. & hic mus maſculinum.

Lodix,cuius generis? Feminini. Quare? Quia x finita, feminina ſunt,vt celox,pax,lux.Excipiuntur grex,vatix, calix,fornix,limax,ſandix,quincunx,calx,pro ictu,narix, & quae ſunt fructuum tertiae,vt maſtix, quae maſculina ſunt. Similiter in ex ſupra ſyllabam, vt culex, praeter haec obex, forfex, forpex, ramex, ſupellex,vibex: item hic vel haec cortex,ſilex.Verbalia in trix inueniuntur,& neutris adiuncta in plurali, vt Victricia tollite ſigna. Sardonix,incerti generis legitur.

Stirps,

Stirps, cuius generis?Feminini.Quare?Quia s, finita, antecedēte conſonāte monoſyllaba,feminina ſunt,praeter dens,mons,fons,pons,maſculina: ſcrobs tamē maſculini etiam generis eſt.

Tridens,cuius generis?Maſculini.Quare? Quia s finita,antecedente conſonante non monoſyllaba, maſculini ſunt generis,praeter hyems, & cohors feminina.

Quae videntur praeteriiſſe, vt ſunt Graeca, vt ſynodus, cryſtallus: item adiectiua, & propria hominum & deorum,& quae ad mares,vel ad feminas, vel ad vtroſq. pertinent,& ſimilia, colliguntur ſuis regulis,quod facile poterit accuratus lector aduertere.

Quot ſunt numeri nominum? Duo,ſingularis vt homo,Pluralis vt homines.

Quot ſunt figurae nominum? Tres, ſimplex vt iuſtus, Compoſita vt iniuſtus,Decompoſita vt iniuſtitia.

Quot ſunt caſus nominum? Sex. Nominatiuus,Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus,Vocatiuus, Ablatiuus,qui etiam Latinus dicitur.

Ex caſibus quot ſunt recti? Duo,Nominatiuus,& Vocatiuus.

Quot ſunt obliqui? Quattuor.Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus, Ablatiuus.

DE. NOMINVM DECLINATIONE

Quot ſunt declinationes nominum? Quinque, Prima, cuius genitiuus ſingularis in ae diphthongum deſinit.Secunda in i. Tertià in is.Quarta in vs vel in u. Quinta in ei in genitiuo, & datiuo, vt hic poeta, huius poetae:hic dominus, huius domini: hic Cato, huius Catonis: haec manus huius manus: vel hoc cornu huius cornu:haec ſpecies,huius ſpeciei.

Nominatiuus primae declinationis quot terminationes habet? Quinque, a, as, e,es,& am:ut muſa, Aeneas, Penelope, Anchiſes, Adam:ſed in am barbara ſunt duntaxat,atque ideo aptota.

Nominatiuus ſecundae declinationis quot terminationes habet? Sex, er,ir, ur,um, us,eus,vt aper,vir,ſatur, templum, dominus, Theſeus. In os autem, & in on, Vt

Delos,

Delos, Ilion, Graece declinantur.

De nominatiuo tertiae declinationis.

Nominatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Circiter octo & quinquaginta. videlicet tres vocales, a, e, o, ut poegma, mare, Cicero. c, poſt a & e, ut lac, alec. d poſt i & u, vt Dauid, Bogud. l, r, s, x, ns, poſt omnes vocales, ut ſal, mel, pugil, ſol, praeſul, par, pater, gadir, cor, fur, mas, pes, lis, mos, mus, pax, lex, nix, nox, nux, quadrans, dens, tyrins, mons, aruns. Nec non & bs, & ps, & n, poſt omnes vocales, ſed praeter u, vt trab caelebs, calybs, ſcobs, daps, manceps, cynips, inops, pan, s flamen, delphin, Sinon. Item rs poſt omnes vocales, ſed praeter i: vt pars, iners, mors, Tyburs aus, ut laus, aes diphthongum, ut praes. alx, vt calx. anx, ut lanx, unx, ut coniunx. arx, vt arx. irps, vt ſtirps. urbs, vt vrbs. uls, ut puls. ems, vt hiems.

Quae in nominatiuo ſingulari deſinunt in er, in is, & in e?

Concluſa hoc pentaſticho.

Silueſter, uolucer, celer, & campeſter, & acer,
Atque alacer, celeber, mediocre, ſaluber, equeſter,
Sicq. paluſter, item ſic inclinato ſequeſter.
Hic ſed & haec alacris, celebris, mediocris, & acris,
Atq. per e neutrum dices genus adde ſalubris.

De quarta & quincta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? Duas us, vt manus: u, vt cornu.

Quincta declinatio quot terminationes habet? Vnam ſ dumtaxat, vt ſpecies.

DE. GENITIVIS

Genitiuus primae declinationis, quot terminationes habet? Quinque, ae diphthongum, quae eſt frequentiſſima, vt hic Poeta, huius poetae. es a nominatiuo in e, vt haec Grammatice, huius Grammatices. as, vt haec familia, huius familiae & huius familias, vnde adhuc dicitur paterfamilias. haec terra, huius terrae, & terras: vt Gigantes filii terras, more Graeco, vt ἡ μαῖα, τῆς μαίας, ἡ μάρθα τῆς μάρθας: ai, vt haec aula, huius aulae & aulai. Virgil

Aulai in medio libabant pocula Bacchi. Quod fit etiam in adiectiuis, vt pictus picta pictum, genitiuo picti, pictae, & pictai, Virgil. *Diues opum diues pictai veſtis, & auri.* pro pictae veſtis. ius; vt, vna vnius.

Genitiuus ſingularis ſecūdae declinationis quot terminationes habet? Duas, i, vt dn̄s huius domini, ius, vt vnus vnius. nam Theſeus huius Theſeos, & Androgeus, huius Androgeo, Graece declinentur, ὁ θησεὺς, τοῦ θησέος, ὁ ἀνδρόγεως, τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Vnam, is vt homo hominis. nam Pallas Pallados, & Sappho huius Sapphus, Graece declinantur, vt ἡ παλλὰς, τῆς παλλάδος, ἡ σαπφὼ, τῆς σαπφόος σαπφοῦς.

Genitiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Tres, us, vt haec manus huius manus: hic fructus huius fructus. u is diuiſas, vt haec manus huius manuis, hic fructus huius fructuis, haec anus huius anuis. Terentius, *Eius anuis opinor cauſſa quae mortua eſt.* M. Varro. in primo de agricultura, *Contra, vt Mineruae caprini generis nihil immolarent, propter olea; quod eam, quam laeſerit, fieri dicunt ſterilem: eius enim ſaliuam eſſe fructuis uenenum.* A quo genitiuo u is, in frequenti vſu eſt datiuus u i; nam a genitiuo manus, huic manus eſt datiuus. Item u, vt hoc cornu, huius cornu.

Genitiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Quattuor, ei, vt dies huius diei ii, vt huius dii, es, vt huius dies. e, vt huius die. Virg. in 1. Aeneid. *Munera laetitiamq. dij.* pro, *diei.* M. Tullius pro Sex. Roſc. *Quarum nihil pernicij cauſſa diuino conſilio, ſed vi ipſa, & magnitudine rerum factum putamus,* pro, *perniciei.* Virgilius in Georgicis: *Libra dies, ſomniq. pares vbi fecerit horas,* p, *diei,* Itē M. Tul. pro P. Sexto *Equites uero daturos illius dies poenas.* Salluſt. *Dubitauit acie pars,* inquit, pro, *aciei.* Ouidius in 3. Metamorph. *Prima fide, uocisq. rate tentamina ſumpſit.* pro, *fidei.* Idem in ſexto: *Vtq fide pignus dextras utriuſq. popoſci*: pro, *fidei pignus.* Caeſar in ſecundo de analogia, *huius die, huius ſpecie,* dicendum putat.

DE. DATIVIS. SINGVLARIBVS

Datiuus ſingularis primae declinationis quot terminationes habet? Tres. ae diphthongum, vt huic poetae. e ſine diphthongo, vt huic Penelope. i, vt datiuo vni, toti, ſoli, nulli. antiqui etiam huic vnae, & ſolae dicebant. *Teren.* in Eunucho: *Mihi ſolae ridiculo fuit.*

Datiuus ſecūdae declinationis quot terminationes habet? Duas, o, vt huic domino. i, vt vnus, vnius, uni. Huic autem Orphei, eſt datiuus Graecus.

Datiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Vnam. i, vt huic patri.

Datiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, u i ſyllabas, vt huic ſenatui, huic manui. u, vt huic ſenatu, huic manu. Virgi. *Teq. adſpectu ne ſubtrahe noſtro.* Idem: *Parce metu Cytherea.* Caeſar, grauis auctor linguae Latinae, in Dolabellam: *In aedibus, fanisq. & honori & ornatu erant.* In libris analogicis omnia huiuſmodi ſine i littera dicenda cenſet. Lege Aul. Gellium.

Vtimur ne huiuſmodi datiuis per apocopen; vt curſu pro curſui dicamus? Minime, inquit Seruius. Quomodo igitur? Per rationem artis antiquae, quia omnis nominatiuus pluralis regit genitiuum ſingularem. Itē a genitiuo ſingulari datiuus ſingularis regitur, nec eo maior eſſe debet. Eſt igitur curſui datiuus, a curſuis genitiuo, & huic curſu, a genitiuo curſus.

Datiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Tres. ei, vt huic diei. ii, vt huic facii. e, vt huic facie. Lucilius in ſatyris, vt citat Gellius. *Primum,* inquit, *facie honeſtas accidit.* Idem. *Qui te diligit, aetati facieq. tuae ſe fautorem oſtendat.* Sunt tamen, inquit Gellius, non pauci, qui vtrobique facii legant.

DE. ACCVSATIVIS. SINGVLARIBVS

Accuſatiuus ſingularis primae declinationis quot terminationes habet? Tres. am, vt hunc Poetam. an, vt hunc Aenean, hanc Iphigenian. en, vt hunc Laerten.

Accuſatius ſecundae declinationis quot terminationes habet? Vnam Latinam. um, vt hunc dominum, hoc templum, hanc Glycerium. & duas Graecas, a, vt hunc

Theſea:on, vt hanc Pylon.

Accuſatiuus ſ. tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas Latinas; em, vt hunc patrem. im, vt hunc Tibrim, hanc ſitim. & tres Graecas, in a, o, vt hunc Alexin, hanc Amaryllida, hanc Dido. Itē tot, quot & nominatiuus neutrorum eiuſdem declinationis, quoniam neutra omnia tam apud Graecos, quam apud Latinos habent tres caſus ſimiles in vtroque numero, nominatiuum, accuſatiuum, & vocatiuum. vt Nominatiuo hoc ſtemma, accuſatiuo hoc ſtemma, uocatiuo o ſtemma. P. nominatiuo, accuſatiuo, vocatiuo haec & o ſtemmata. S. nominatiuo, accuſatiuo, vocatiuo hoc, & o carmen. P. nominatiuo, accuſatiuo, vocatiuo haec & o carmina.

Quae in im tantum, & in im & in em ſimul faciunt accuſatiuum? Concluſa his carminibus:

Iſta per im quartum, mittunt tibi nomina tantum
Vim, Tigrim, & tuſſim, Tibrim, Tiberimq., ſitimq.
Maguderimq.; & Graeca per is facientia rectum,
Siue per os potius patrium mittentia purum.
Vt ſyrtis, Tethys, atque implacata Charybdis.
In quoque dat Tethys, & cetera talia dant em,
Datq per im quartum, reſiis, cum turre, bipennis,
Peluisq., & puppis, torquis quoque, deinde ſecuris,
Et curuamentum quae curui eſt buris aratri,
Et quae mortales facit impalleſcere febris.

Accuſatiuus. ſ. quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, um, ut hanc manum. u, vt hoc cornu.

Accuſatiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam; em, vt hunc vel hanc diem.

DE. VOCATIVIS. OMNIBVS.

Omnis vocatiuus quomodo, definit? Sicut nominatiuus, vt hic Poeta, o poeta. hic magiſter, o magiſter: hic Cato, o Cato: & ſic in ceteris.

Haec regula quot habet exceptiones? Sex.

Quae eſt prima? Nomina primae declinationis in as & in es, abiecta s littera nominatiui, faciunt vocatiuum: vt hic Aeneas, o Aenea: hic Anchiſes, o Anchiſe.

Quae

Quae eſt ſecunda? Nomina ſecundae declinationis in us, mutant us in e, vt hic dominus o domine. Excipiũtur haec, quae his verſibus comprehenduntur:

O deus, o lucus, popule & populus, fluuiusq.
Et fluuie, & vulge & vulgus, pelagus ſimul hiſce.
Et page adiungas, chorus, & chore, agnus & agne,

Quae eſt tertia? Nomina propria in ius, abiecta us nominatiui faciunt vocatiuum: vt hic Virgilius, o Virgili: hic Laurentius, o Laurenti.

Quae eſt quarta? Nomina ſecundae declinationis in eus. vt Theſeus, abiecta s faciũt vocatiuum, vt o Theſeu: ſic Orpheus, o Orpheu.

Quae eſt quinta? In us longam, vt Panthus, Oedipus Oedipodis, in u faciunt vocatiuum, ut o Panthu, o Oedipu. quia quae in s deſinunt praecedente diphthongo, ſi ſint Graeca, abiecta s faciunt vocatiuum communiter, ὁ πλακοῦς, ὦ, ὁ χαρίεις, ὦ χαρίει, πλακοῦ βοῦς, ὦ βοῦ.

Quae eſt ſexta? Graeca tertiae declinationis in as, & in is, plerumq. ſeruant vocatiuum Graecum, ut Pallas Pallantis, o Pallan: Paris, o Pari: Amaryllis, o Amarylli: Alexis, o Alexi.

DE ABLATIVIS SINGVLARIBVS.

Ablatiuus ſingularis primae declinationis quot terminationes habet? Duas. a, vt ab hoc poeta: e, vt ab hoc Anchiſe.

Ablatiuus ſecundae declinationis quot terminationes habet? Vnam, o, ut ab hoc domino, quae eſt ſimilis datiuo, ut huic & ab hoc templo.

Ablatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Tres. e ſolum, i ſolum, e & i ſimul.

Quae nomina habent i ſolum in ablatiuo? Quae hoc pentaſticho comprehenduntur.

I mare, puluinarq. animalq., & talia cuncta.
Adiectiua etiam, ſi dant per e neutra. December,
Aprilisq. per er, per & is tibi menſis, & imber.
Aſtringo ſtrigilis, vel Graecao ϛρογγυλος i dat:
Quartus in impariter dices a gauſape ſolum.

Quae emittunt ablatiuũ in e & i ſimul? Quae his ver-

ſibus comprehenduntur.

I vel e cuncta trium generum. ſed ab hoſpite dices,
Soſpite, degenere, & ſic ubere, pauper tantum.
Vnguis, auis, vectisq., ignisq. & talia cuncta
I, uel e dant, & paene unte is con quaeq. ſonantes.
Binae, ceu neptis. ſi ſint in ſyllaba eadem.
As quoq. gentile, atq. in trix, uerbale, per emq.
Atq. per im quartum mittentia, pulchrior, & quod
Comparat omne memor memori mage cetera dante,

Vel ſic, Neutra omnia in e; vt hoc mare, a mari. niſi ſint propria; vt hoc Reate, Praeneſte, Soracte, quae faciunt, a Reate, Praeneſte, Soracte. Notatur etiam, ab hoc gauſape. Item in al; vt hoc ceruical a ceruicali: & in ar producentia paenultimam genitiui, vt hoc calcar, huius calcaris, a calcari. & nomina menſium in er & in is, vt hic September, ab hoc Septembri; hic Quinctilis, Sextilis, a Quinctili, Sextili, & ſimiliter, ab hoc imbri. & in im ſolum mittentia accuſatiuum. vt hanc tuſſim, ſitim, uim, a tuſſi, ſiti, vi. Praeterea adiectiua omnia, quae faciunt neutrum per e, vt hic, & haec omnis, & hoc omne, ab omni: hic ſilueſter, haec ſilueſtris, hoc ſilueſtre, a ſilueſtri: Interdum tamen aliter inueniuntur, vt a mare, rete, natale, caeleſte.

Quae mittunt ablatiuum in e, & i ſimul? Omnia communia trium generum, vt hic, & haec, & hoc par, a pare, vel pari: hic, & haec, & hoc vetus, a vetere, vel veteri: hic, & haec, & hoc artifex, audax, triplex, ab artifice, vel artifici, ab audace, vel audaci, a triplice, vel triplici, praeter quae ſunt in er, non exeuntia etiam in is, vt pauper, vber, degener: quae faciunt in e tantum, vt a paupere, vbere, degenere. Soſpes etiam & hoſpes, a ſoſpite, & ab hoſpite tantum faciunt ablatiuum. Item mittentia accuſatiuum, tam in em, quam in im, vt hanc turrem, & turrim, a turre, & turri, & in uis, vt nauis, a naue: vel naui, & in guis, vt anguis, ab angue, vel angui, & in mnis, vt amnis, ab amne, vel amni. & omnia fere, quae in is deſinunt a duabus incipientia conſonantibus, vt peſtis a peſte vel peſti, vectis a vecte vel vecti. & gentilia in as, vt hic, &

haec Baſſianas,& hoc Baſſianate: hic,& haec Priuernas; & hoc Priuernate, a Baſſianate,& Baſſianati, a Priuernate, Priuernati. Item comparatiua omnia: vt maior, a maiore,& maiori. & in trix verbalia, vt victrix, a victrice, vel victrici.

Quae terminant in e ſolum? Quae non comprehenduntur ſupradictis regulis: vt hoc poema, ab hoc poemate; hic pater, ab hoc patre.

Ablatiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Vnam, vt, haec manus, ab hac manu.

Ablatiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam, e, vt haec res, ab hac re.

DE. NOMINATIVIS. PLVRALIBVS

Nominatiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Vnam, ae diphthongum, vt hi poetae.

Nominatiuus ſecundae declinationis quot terminationes habet? Duas, i, vt hi domini. a, quae eſt neutrorum omnium, tribus caſibus nominatiuo, accuſatiuo, & vocatiuo communis, vt haec templa. Duo, & ambo ſunt anomala.

Nominatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas, es maſculinorũ,& femininorũ, vt hi patres, hae matres: a neutrorum, vt haec corpora, poemata.

Nominatiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, us in maſculinis,& femininis, quae eſt communis nominatiuo, accuſatiuo,& vocatiuo, vt hae manus, has manus, o manus:& a in neutris; vt haec cornua.

Nominatiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, quae eſt etiam accuſatiui, & vocatiui, vt hi, hos,& o dies.

DE. GENITIVIS. PLVRALIBVS

Genitiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Duas, arum, vt horum, poetarum, um, per conciſionem, vt Graiugenum pro Graiugenarum. Aeneadum pro Aeneadarũ. ων autem, vt ἀγγελοπῶν, Graeca eſt.

Genitiuus p. ſecũdae declinationis quot terminationes habet? Duas orum, vt horum dominorum. um per conciſionem, vt horum virum, pro virorum.

Genitiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas. um, vt horum patrum. ium, vt horũ igniũ. ων autem vt horum ἐπιγραμμάτων cum accẽtu in paenultima, Greca eſt. Martialis de ſe:

Hic eſt quem legis, ille quem requiris.
Toto notus in orbe Martialis,
Argutis ἐπιγραμμάτων libellis,
Cui lector ſtudioſe quod dediſti
Viuenti decus, atque ſentienti;
Rari poſt cineres habent poetae.

Quae faciunt genitiuum pluralem in ium? Quae habent ablatiuum ſingularem in i ſolum, vt ab omni, horum omnium, & in e, & in i, vt ab hoc igne, vel igni, horum ignium, ab amante vel amanti, horum, & harum, & horum amantium. niſi fiat ſyncopa, vt amantum, pro amantium. Excipiuntur ab artifice, & artifici, artificum, a memore, & memori, memorum, a pugile, & pugili, pugilum, a uigile, & vigili, vigilum, a ſupplice, & ſupplici, ſupplicum, a vetere, & veteri, veterum. Et comparatiua omnia, vt a maiore, & maiori, maiorum, praeter pluriũ. Item in as Latina, vt haec ciuitas, ciuitatium, haec pietas, pietatium: niſi fiat per ſyncopen, vt harum ciuitatum, harum pietatum. Et in es ſemper pluralia, vt hi penates, hi quinquatres, hi, & hae tres, & haec tria, horum penatium, quinquatrium, horum, & harum, & horum trium, praeter hae opes, harum opum, hi proceres, horum procerum, hi lemures, horum lemurum. Nec non in is, longum, vt hic Samnis, horum Samnitium. Et habentia genitiuum nominatiuo aequalem, vt hic collis, huius collis, horum collium, haec aedes, huius aedis, harum aediũ. ſed in es frequentius proferuntur per ſyncopen, vt hic uates, horum vatum. excipiuntur horum canum, panum, harum indolum, ſobolum, horum, & harum iuuenum. Et quorum nominatiuus in duas terminatur conſonantes, ut pars, partium, fons, fontium, ars artium, arx, arcium,

praeter

praeter in ms; vt hiems hiemum. & ps, vt princeps principum: niſi ſint a capite compoſita, vt triceps, tricipitium, quod eſt etiam ſecundum regulam mittentium ablatiuũ in e, & i. dicimus enim, hic, & haec, & hoc triceps, a tricipite & tripiciti. ergo ſecundum regulam horum, & harum, & horum tricipitium. niſi proferantur per conciſionem. nox quoque, noctium facit, & nix, niuium. Cetera omnia faciunt in um ſine i, vt horum patrum, hominum: quia eorum ablatiuus in e ſolam terminatur. bos, horum boum facit, & ales alituum apud Virgilium, aſſumpta u, vt *Alituum, pecudumq. genus.* quae breuiter his verſibus comprehenduntur:

Dat genitiuus ium, quibus i, quibus i vel e ſexto,
Atq. ſuo ſimilem patrium retinentia recto:
Sic & in as Romana, quibus conciſio ſaepe eſt:
Sic plus nix, & nox. ſed pluri, pluraeq. legi.
Sic & in es faciunt, ſi ſint pluralia ſemper.
Et quaecunq. duo retinebunt conſona recto.
Excipies in ps aut ms facientia; ſi non
A capite haec fuerint. Quod comparat, um tibi praebet
I ſine, ceu melior meliorum i dant ſine & iſta.
Artificum, uigilum. ſupplex, memorum, veterumq.,
Et iuuenis ſobolesq. canum, cumq. indole panis.
Atq. parens etiam generum commune duorum:
Attamen hoc per ium tibi Marcus Tulius effert,
Et ratione, poteſt & in is quia mittere quartum.
Nam genitiui in ium proprium eſt has dicere partes.
Tu calamos inflare leueis, ego dicere verſus,
Atq. omneis homines, qui ſeſe, & talia multa.
Cetera quae caſum ſextum tibi dant per e ſolam,
Cuncta per um patrium praebebunt nomina caſum
Horum ceu patrum, capitum, regumq., ducumq.
Bosq. boum, & bobus dabit u tibi ſuſcipit ales,
Alituumq. facit: cecinit ſic muſa Maronis.
Alituum, pecudumq. genus ſopor altus habebat.

Genitiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Vnam, uum per uu geminum: vt harum manuum, horum cornuum.

Geni-

Genitiuus pluralis quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam; erum, vt dierum.

DE. DATIVIS. ET. ABLATIVIS. PLVRALIBVS

Datiuus & ablatiuus plurales primae declinationis quot terminationes habent? Duas, is, vt his, & ab his poetis, muſis. & abus, in his paucis, quae hoc diſticho comprehenduntur.

Abus equa, & liberta dabunt, ambaeq., duaeq.
Sic aſina, & mula, & filia, nata, dea.

Datiuus, & ablatiuus plurales ſecundae declinationis quot terminationes habent? Vnam, is, vt his, & ab his dominis. Duobus, & ambobus ſunt anomala: ſicut feſtorum nomina, vt Saturnalia, Floralia, Bacchanalia, quae in bus ſolum faciunt, vt his, & ab his Bacchanalibus. licet genitiuum & ſecundae, & tertiae declinationis habeant, vt horum Saturnalium, & Saturnaliorum.

Datiuus, & ablatiuus tertiae, & quartae, & quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam, bus, vt his, & ab his patribus, uſibus, diebus. Nam his, & ab his problematis, poematis, & huiuſmodi, a nominatiuis problematum, poematum deducuntur.

DE. ACCVSATIVIS. PLVRALIBVS

Accuſatiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Vnam, as, vt hos poetas.

Accuſatiuus p. ſecũdae declinationis quot terminationes habet? Duas, os, vt hos dominos, a, vt haec templa. Ambo & duo, ſunt, vt ſupra dixi, anomala, quae etiam in o inueniuntur miſiſſe accuſatiuum. Virgilius: *Si duo praeterea tales Idea tuliſſet Terra viros*. Idem in Sileno: *Aggreſſi (nam ſaepe ſenex ſpe carminis ambo Luſerat)*

Accuſatiuus p. tertiae declinationis, quot terminationes habet? Tres, es, vt hos patres, *eis*, vt hos fonteis, hos & has omneis: a, in neutris, vt haec corpora: as autem, vt hos heros, hos Arcadas, Graecorum eſt, **τοὺς ἥρωας, τοὺ ἀρκάδας.**

Quare dixiſti hos fonteis? Quia quae genitiuum pluralem in ium faciunt, accuſatiuum eiuſdem numeri in

eis

us mittunt per *ei* diphthongum, vt hos font*eis*, has par*teis*,& partes,hos,& has omn*eis*, tr*eis*. quáquam A. Gellius lib. x i i. cap. x i x. docet teſtimonio Probi Valerij, qui Aeneida manu ipſius Virgilii legit, vrbis accuſatiuum pluralem per i litteram ſcribi debere. ſed de huiuſmodi accuſatiuis multa in annotationibus noſtris in Virgilii opera, ſcripſimus.

Accuſatiuus p. quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, us, vt has manus; a, vt haec cornua.

Accuſatiuus p. quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, vt hos dies, has ſpecies.

Quaeſtiones de nomine.

Poeta quae pars eſt? Nomen. Quare? Quia ſignificat ſubſtantiam, & qualitatem, propriam, vel communem cum caſu: ſed poeta communem, Virgilius vero propriã.

Iulus cuius ſpeciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Iulius cuius ſpeciei? Deriuatiuae. Vnde deriuatur? Ab Iulo.

Hic poeta cuius generis? Maſculini. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione vnum articulare pronomen, hic.

Haec muſa cuius generis? Feminini. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione vnum articulare pronomen, haec.

Hoc templum cuius generis? Neutri. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione vnum articulare pronomen, hoc.

Hic, & haec aduena cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & haec.

Hic, & haec, & hoc felix cuius generis? Omnis, vel communis trium generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione tria articularia ꝓnomina, hic, & haec, & hoc.

Hic accipiter cuius generis? Promiſcui, vel epicoeni. Quare? Quia ſub vna voce & vno articulo comprehenduntur animalia vtriuſq. ſexus, hic paſſer, haec aquila.

Hic,

Hic, vel haec dies cuius generis? Incerti. Quare? Quia nulla ratione cogente, ſola auctoritas veterum ſub diuerſo genere ꝑtulit, vt hic, vel haec dies, cortex, finis, bubo.

Poeta cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Hi poetae cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Iuſtus cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Iniuſtus cuius figurae? Compoſitae. Quomodo componitur? Ex in, & iuſtus, componitur iniuſtus.

Iniuſtitia cuius figurae? Decompoſitae. Quare? Quia non per ſe componitur, ſed a compoſito nomine deriuatur, quod eſt iniuſtus, iniuſti, addita tia, fit iniuſtitia.

Hic poeta cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia an eo caſu declinando reperitur.

Quid eſt caſus? Declinatio caſualium dictionum, quae maxime fit in fine, vt Priſcianus ait.

Vnde dictus eſt caſus? A cadendo: quia vnus cadit ab alio.

Primus caſus quot nomina habet? Duo Nominatiuus, quia nominat ré, & rectus ἡ ὀνομαστικὴ ὀρθὴ, quia a nullo cadit.

Si a nullo cadit quare dictus eſt caſus? Abuſiue, ſiue vt Graeci dicunt καταχρηστικῶς.

Genitiuus dicitur ne alijs modis? Quidni? Poſſeſſiuus, quia poſſeſſionem demonſtrat. Paternus, quia caeterorum caſuum pater, & genitor eſt, vnde & genitiuus dicitur. nec dicas genetiuus per e ante t, vt quidam ſolent.

Datiuus dicitur ne aliis modis? Nae. Commendatiuus, quia per eum commendamus: ſicut datiuus dictus eſt, quia per eum damus.

Accuſatiuus dicitur ne aliis? Cauſſatiuus, quia aliquid in cauſſa fieri oſtendit: ſicut accuſatiuus, quia aliquid accuſari demonſtrat.

Vocatiuus habet ne aliud nomen? Habet: dicitur enim ſalutatorius, quia per eum ſalutamus, vt ſalue Pam-

phi-

phile: ſed ſic eſt & vocatiuus, quia per ipſum vocamus.

Ablatiuus appellatur ne alio nomine? Comparatiuus etiam a quibuſdam dicitur. quamquam, & tunc ablatiuus eſt, quia per eum auferimus, vt Maior ab illo.

Quomodo a Marco Varrone hic nominatus eſt caſus? Sextus, & interdum Latinus.

Quare Latinus? Quia Latinae linguae proprius eſt. nam Graeci ablatiuum non habent: cuius vim per genitiuum explicant. Homer. ῥέζε ὑπὲρ Δανάων, hoc eſt ſacrifica pro Danais. vt *Cum ſaciam uitulam pro frugibus, ipſe venito*.

Sunt ne plures caſus quam ſex? Sunt. nam addi poſſunt ſeptimus, & octauus caſus.

Qui eſt ſeptimus caſus? Ablatiuus ſine praepoſitione, vt Scribo calamo fortior illo. auctores Seruius, Sergius, Donatus. Priſcianus tamen fruſtra ſeptimum caſum poni ſcribit. dicit enim praepoſitionem vel additam, vel ſubtractam, non valere vim caſus mutare. nam ſicut accuſatiuus non eſt alius caſus abſque praepoſitione, quam cum praepoſitione, ita etiam ablatiuus. ſed haec ratio Priſciani non placet: quoniam accuſatiuus, quia tam cum praepoſitione, quam ſine, ſemper accuſat, nunquam eſt alius caſus, quam accuſatiuus. Ablatiuus autem eſt quando non aufert, atq. ideo alius caſus eſt. nam cum dico, illo praeſente accepi, &, ab illo accepi, non eſt eadem ab vtroque caſu elocutio.

Octauus caſus qui eſt? Dandi caſus pro accuſatiuo poſitus vt, It clamor caelo, hoc eſt ad caelum.

Quot ſunt formae caſuales? Septem, Aptota, Monoptota, Diptota, Triptota, Tetraptota. Pentaptota, Hexaptota. quae a Diomede Latine appellantur ſic, Simplex vel vnica, bipartita, ternaria, quaternaria, quinaria, ſenaria. ſed de his dicemus in Heteroclitis.

Hic poeta cuius declinationis? Primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ae diphthongum deſinit.

Haec Penelope, huius Penelopes, cuius declinationis? Primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in es productam deſinit, quoniam eſt a genitiuo Graeco

in ης per η, quod apud nos in e longam plerumq conuertitur, vt ἡ πηνελόπη, τῆς πηνελόπης, haec Penelope huius Penelopes. ἡ γραμματικὴ, τῆς γραμματικῆς, haec Grãmatice huius Grammatices.. quamquam η, non i, ſed e longam pronunciaſſe antiquos Graecos exiſtimo, conſtat enim η, ex duplici εε, ſicut ω, ex duplici οο. ſed & de his in fragmentis.

Haec familia huius familias cuius declinationis? primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in as longam deſinit more Graeco, vt haec terra, huius terrae, & terras, haec via, huius viae, & vias. Ennius: *Dux ipſe vias.* pro viae. vnde pater, & materfamilias adhuc dicimus.

Singulariter Nominatiuo hic Poeta, Genitiuo huius poetae, Datiuo huic poetae, Accuſatiuo hunc poetam. Vocatio o poeta, Ablatiuo ab hoc poeta. Pluraliter nominatiuo hi poetae, Genitiuo horum poetarum, Datiuo his poetis, Accuſatiuo hos poetas, Vocatiuo o poetae, Ablatiuo ab his poetis. vel ſic, Singulariter hic, o, & ab hoc poeta: huius, huic, hi, & o poetae, hunc poetam, horum poetarum, hos poetas, his, & ab his poetis.

S. Haec muſa, huius muſae, huic muſae, hanc muſam, o muſa, ab hac muſa. P. hae muſae, harum muſarum, his muſis, has muſas, o muſae, ab his muſis, vel haec, o, & ab hac muſa, &c.

S. Hic Anchiſes, huius Anchiſae, huic Anchiſae, hunc Anchiſen, o Anchiſe, ab hoc Anchiſe, P. hi Anchiſae, horum Anchiſarum, his Anchiſis, hos Anchiſas, o Anchiſae, ab his Anchiſis. Hunc autem Anchiſam, o Anchiſa, ab hoc Anchiſa, ſunt a nominatiuo Anchiſa.

S. Hic, & haec aduena, huius aduenae, huic aduenae, hunc, & hanc aduenam, o aduena, ab hoc, & ab hac aduena. P. hi, & hae aduenae, horum, & harum, aduenarum, his aduenis, hos, & has aduenas, o aduenae, ab his aduenis.

S. Hic, & haec Troiugena, huius Troiugenae, huic Troiugenae, hunc, & hanc Troiugenã, o Troiugena, ab hoc, & ab hac Troiugena. P. hi, & hae Troiugenae, horum, & harum Troiugenarum, & per ſyncopẽ Troiugenum, his

Troiugenis, hos, & has Troiugenas, o Troiugenae, ab his Troiugenis.

S. Haec mula, huius mulae, huic mulae, hanc mulam, o mula, ab hac mula. P. hae mulae, harum mularum, his mulabus, has mulas, o mulae, ab his mulabus. ſic aſina, equa, dea, liberta, filia, nata, duae & ambae.

S. Hic Aeneas, huius Aeneae, huic Aeneae, hunc Aenean, & Aeneam, o Aenea, ab hoc Aenea. P. hi & o Aeneae, horum Aenearum, his & ab his Aeneis, hos Aeneas.

S. Hic Aeneades, huius Aeneadae, huic Aeneadae, hũc Aeneaden, & Aeneadam, a nominatiuo Aeneada. quo vſi inueniuntur antiqui: o Aeneade & Aeneada, ab hoc Aeneade & Aeneada. P. hi Aeneadae, horum Aeneadarum, & per concisionem Aeneadum, his Aeneadis, hos Aeneadas, o Aeneadae, ab his Aeneadis.

S. Haec, & o, & ab hac Iphigenia, huius, & huic, hae, & o Iphigeniae, hanc Iphigeniam, & Iphigenian, has Iphigenias, harum Iphigeniarum, his, & ab his Iphigeniis.

S. Haec Grammatice, huius Grammatices, huic Grammatice, hanc Grammaticen, o Grammatice, ab hac Grammatice. Pluraliter, haec Grammatica, horum Grãmaticorum, his Grammaticis, haec Grammatica, ô Grãmatica, ab his Grammaticis. ſic Rhetorice, Georgice, Bucolice. & huiuſmodi.

S. Haec Penelope, huius Penelopes, huic Penelope, hãc Penelopen, o Penelope, ab hac Penelope. P. hae Penelopae, harum Penelopon, his Penelopaes, has Penelopas, o Penelopae, ab his Penelopaes. Sed in plurali melius Latine declinatur, vt muſae muſarum, Penelopae Penelopalum, a nominatiuo Penelopa.

P. Hae Thebae, harum Thebarum, his Thebis, has Thebas, o Thebae, ab his Thebis, ſic Micenae, Piſae, Senae, Venetiae, Amyclae, Carrae, & id genus multa.

S. Hic Adam, huius Adae, huic Adae, hunc Adam, o Adam, ab hoc Adam. P. hi & o Adae, horum Adarum, his, & ab his Adis, hos Adas. ſed melius eſt aptorum,

hic

hic Adam, huius Adam, huic Adam, & ſic in ſingulis. P. hi Adamim, horum Adamim, & deinceps. Huiuſmodi enim apud Hebraeos in im faciunt in numero multitudinis, & tantum per articulos inflectuntur, vt cocab ſtella, cocabim ſtellae. ſimiliter ſeraph & cherub in ſingulari, ſeraphim & cherubim in plurali.

S. Haec familia, huius familiae & familias. In reliquis declina vt muſa. ſic haec terra, huius terrae, & terras.

In quibus nominibus hic genitiuus etiam in as inuenitur apud antiquos? In iis ſolum, quae in a purum deſinunt, vt via: & in ra, vt terra: & in da, & in tha, vt Leda, Martha, ad imitationem Graecorum, qui ἡ ἡμέρα, τῆς ἡμέρας, & ἡ μαῖα, τῆς μαίας declinant. Ennius: *Dux ipſe uias*, vt ſupra diximus.

S. Vna, vnius, vni, in reliquis flecte vt muſa. Quae ſic declinantur, hoc verſiculo comprehenduntur:

Dant ius una, vlla, & ſola, uera, alia altera, tota.

De ſecunda inflexione.

Hic dominus, huius domini cuius declinationis? Secundae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in i productum deſinit, & datiuus in o, nam huic Orphei, Graecum eſt.

Bonus, bona, bonum. G. boni, bonae, boni, cuius declinationis? ſecundae, Primae, & ſecūdae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis deſinit in i, in ae, & in i.

S. Nominatiuo hic dominus, Genitiuo huius domini, Datiuo huic domino, Accuſatiuo hunc dominum, Vocatiuo o domine, Ablatiuo ab hoc domino. P. nominatiuo hi domini, Genitiuo horum dominorum, Datiuo his dominis, Accuſatiuo hos dominos, Vocatiuo o domini, Ablatiuo ab his dominis. vel ſic: hic dominus, huius, hi, & o domini, huic, & ab hoc domino, hunc dominum, hos dominos, o domine, horum dominorū, his, & ab his dominis.

S. Hic magiſter, huius magiſtri, huic magiſtro, hunc magiſtrum, o magiſter, ab hoc magiſtro. P. hi magiſtri, horum magiſtrorum, his magiſtris, hos magiſtros, o magiſtri, ab his magiſtris.

S. Hic

S.Hic Deus, huius Dei, huic Deo, hunc Deum, o Deus, ab hoc Deo. P.hi Dei, vel Dij, horũ Deorum vel Deum, his Deis vel Dijs, hos Deos, o Dei vel Dij, ab his Deis vel Dijs.

S.Hic Theſeus, huius Theſei & Theſeos, huic Theſeo & Theſei, hunc Theſeum & Theſea, o Theſeu, ab hoc Theſeo. Pluraliter hi Theſei, horũ Theſeorum, his The ſeis, hos Theſeos, o Theſei, ab his Theſeis.

S.Hic Virgilius, huius Virgilii, huic Virgilio, hũc Virgilium, o Virgili, ab hoc Virgilio. P. hi Virgilij, horum Virgiliorum, his Virgilijs, hos Virgilios, o Virgilij, ab his Virgilijs.

S.hic filius, huius filij, huic filio, hunc filium, o fili, ab hoc filio. Pluraliter hi filij, hórum filiorum, his filijs, hos filios, o filij, ab his filijs.

S.hic ſocius, huius ſocij, huic ſocio, hunc ſocium, o ſocie, ab hoc ſocio. Pluraliter hi ſocij, horum ſociorum, his, & ab his ſocijs hos ſocios, o ſocij.

S.haec fagus, huius fagi, huic fago, hanc fagum, o fage, ab hac fago. Pluraliter hae fagi, harum fagorum, his fagis, has fagos, o fagi, ab his fagis.

S. hoc vulgus, huius vulgi, huic vulgo, hoc vulgus, o vulgus, ab hoc vulgo: ſine plurali. dicimus, & hic vulgus, huius vulgi, huic, & ab hoc vulgo, hunc vulgum, o vulge.

S.hic Panthus, huius Panthi, huic Pantho, hunc Panthum, o Panthu, ab hoc Pantho. P.hi Panthi, horum Panthorum, his Panthis, hos Panthos, o Panthi, ab his Panthis.

S.Hoc templum, huius templi, huic templo, hoc templum, o templum, ab hoc templo. P.haec templá, horum templorum, his templis, haec templa, o templa, ab his tẽplis. vel in nominatiuo, accuſatiuo, & vocatiuo templũ, huius templi, huic, & ab hoc templo, haec in nominatiuo, accuſatiuo, & vocatiuo, templa: horum templorum, his, & ab his templis.

S.Haec Glycerium, huius Glycerij, huic Glycerio, hanc Glycerium, o Glycerium, ab hac Glycerio. P. hae

Glyceria,harum Glyceriorũ,his Glycerijs,has & o Glyceria, ab his Glycerijs. Sic Chryſium, Philorcium, Dorcium,Sophronium,Abrotonium,& ſimilia, quae articulos habent ſemininos, & formam neutrorum,vt Priſcianus docet.

P.hi Locri, horum Locrorum, his Locris, hos Locros, o Locri.ab his Locris:ſic Puteoli,Faſti, Cancelli,Carpi,& ſimilia ſine ſingulari.

S.Bonus,bona,bonum.G.boni, bonae,boni. D. bono, bonae,bono.A.bonum,bonam,bonum. V. o bone,o bona,o bonum.A.a bono,a bona,a bono. P.N. boni,bonae, bona. G.bonorum, bonarum,bonorum. D.bonis,bonis, bonis.A.bonos,bonas, bona. V. o boni, o bone,o bona. A.a bonis,bonis,bonis.Vel ſic: Hic bonus,huius,hi,& o boni,huic,& ab hoc bono,hunc bonum,o bone, hos bonos,horum bonorum, his, & ab his bonis.haec, o, & ab hac bona:huius,huic,& hae,& o bonae, hanc bonam,has bonas,harum bonarum,his,& ab his bonis. hoc in nominatiuo,accuſatiuo,& vocatiuo bonum,huius boni, huic, & ab hoc bono,haec in nominatiuo,accuſatiuo, & vocatiuo bona,horum,bonorum,his,& ab his bonis.

S. Pulcher,pulchra, pulchrum. G pulchri,chrae,chri. D. chro, chrae,chro.A.chrum,chram, chrum,V.o cher, chra,chrum.A.a chro,chra, chro. P. N. pulchri, chrae, chra.G.pulchrorum,arum,orum. D.his, & ab his chris, quod eſt commune trium generum.A.chros,chras, chra, V.o pulchri,o chrae,o chra.

P.hi ambo, hae ambae,& haec ambo.G. amborum, ambarum,amborum. D. ambobus,ambabus, ambobus. A.hos ambos,has ambas, & haec ambo. A.ab his ambobus, ambabus,ambobus. Priſcianus li.xiv. Ambo vocatiuum habere nõ poſſe ſcribit:puto, quia diſtributiuum, &,vt idem ait,relatiuum eſt.

P.hi duo,hae duae,& haec duo. G.horum duorum, harum duarum,horum duorum.D.his duobus, duabus, duobus. A. hos duos,has duas,& haec duo. V. o duo, o duae,& o duo.A.ab his duobus,duabus,duobus.

S.dominus,muſa, templum.G.domini,muſae,templi, D.do-

D.domino, muſae,templo. A.dominum,muſam,templum.V.o domine,o muſa,o templum: A.a domino,a muſa,a templo. P.N.domini, muſae, templa. G.dominorum, muſarum, templorum. D. dominis muſis, templis, A,ad dominos,muſas,templa, V.o domini,o muſae o templa. A.a dominis,muſis,templis. Ad horum exemplum declinantur omnia adiectiua primae, & ſecundae declinationis,vt bonus, bona, bonum, quae in maſculino,& neutro,ſunt ſecundae declinationis, in feminino vero primae.

De tertia declinatione.

Hic Cato, huius Catonis,cuius declinationis? Tertiae.Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in is correptam deſinit.

S.Hic Cato,huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem,o Cato,ab hoc Catone.P.hi Catones, horum Catonum,his Catonibus,hos Catones, o Catones, ab his Cationibus.Vel,hic,& o Cato,huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem,ab hoc Catone. P.hi,hos, & o Catones, horum Catonum,his,& ab his Catonibus.

S.Hic & o pater huius patris,huic patri, hunc patrem, ab hoc patre.Pluraliter hi, hos, & o patres,horũ patrum, his,& ab his patribus.

S. Hic, & haec virgo, huius virginis, huic virgini, hunc & hanc virginem, o virgo, ab hoc, & ab hac virgine.P.hi & hae virgines, horum, & harum virginum, his virginibus,hos,& has virgines, o uirgines, ab his virginibus.

S.Hic Titan,huius Titanis,& Titanos.Et notandum, quod cum genitiuus deſinit in os non purum; accuſatiuus ſingularis deſinit etiam in a, & pluralis in as, ſed Graece:ut hunc Titanem,& Titana:hi Titanes,hos Titanes,& Titanas.

S,hic Demophon, & Demophoon in carmine, huius Demophontis & Demophontos.

S. Haec Tethys, huius Tethyis & Tethyos, huic Tethyi, hanc Tethym, & Tethyn,o Tethy,a Tethye P. hae Tethyes, harum Tethyum, his Tethybus, has

Tethyes, & Tethyas, o Tethyes, a Tethybus. ſic Erinnys, Erinnyos, & Erinnyis. Capys, Capyos, & Capyis, & ſimilia.

S. Hic Oedipus, huius Oedipodis, Oedipodos, & Oedipi, a genitiuo τοῦ οἰδίπου ἀττικῶς, vel a nominatiuo οἴδιπος, vt πολύπους & πάλαπος huic Oedipodi & Oedipo, hunc Odipodem, & Oedipoda, o Oedipu, ab hoc Oedipode & Oedipo. Pluraliter hi Oedipodes, horũ Oedipodum, his Oedipodibus, hos Odipodes, & Oedipodas, o Oedipodes, ab his Oedipodibus, hic Oedipus tamẽ Oedipi declina, vt dominus, a nominatiuo ὁ οἴδιπος.

S. Haec vis, huius vis, huic vi, hanc vim, o vis, ab hac vi. P. hae vires, harum virium, his viribus, has vires, o vires ab his viribus.

S. Haec Amathus, huius Amathuntis, huic Amathunti, hanc Amathuntem, & Amathunta, o Amathus, ab Amathunte. ſic Peſſinus Peſſinuntis, Opus Opuntis. Trapezus Trapezuntis.

S. Haec Amaryllis, huius Amaryllidis & Amaryllidos, huic Amaryllidi, hanc Amaryllidem & Amaryllida, o Amarylli, ab hac Amaryllide.

S. Haec Dido, huius Didus & Didonis, huic Didoni, hanc Dido & Didonem, o Dido, ab hac Didone. P. hae Didones, harum Didonum, his & ab his Didonibus, has Didones, o Didones. Sic, haec Calypſo, huius Calypſus & Calypſonis, ſicut haec Iuno, huius Iunonis. Sed de his multa in fragmentis.

S. Haec Aeneis, huius Aeneidis, & Aeneidos, Aeneidi, Aeneiden, & Aeneida,

S. Hic Chremes huius Chremetis, & Chremetos, & Chremis, huic Chremeti, & Chremi, hunc Chremetẽ, & Chremeta, & Chremen, o Chremes, a Chremete, & Chreme.

S. Hic Moeris, huius Moeris, huic Moeri, hũc Moerim & Moerin, o Moeri & Moeris, ab hoc Moeri, &c. Haec Neapolis, huius Neapolis, huic Neapoli, hãc Neapolim & Neapolin, o Neapoli & Neapolis, ab hac Neapoli.

S. Hic Paris, huius Paridis, & Paridos, huic Paridi, hunc

hunc Paridem, & Paridã, & Parina genitiuo τοῦ πάριδος o Pari, & o Paris.

S. Haec turris, huius turris, huic turri, hanc turrem, & turrim, o turris, a turre & turri.

S. Hic Iuppiter, huius Iouis, huic Ioui, hunc Iouem, o Iuppiter, a Ioue.

S. Hic heros, huius herois, & heroos, huic heroi, hunc heroem, & heroa, o heros, ab heroe. P. hi heroes, horum, heroum, his heroibus, hos heroes & heroas, o heroes, ab heroibus.

S. Hoc epigramma, huius epigrammatis, huic epigrã-mati, hoc epigramma, o epigramma, ab hoc epigrammate. P. haec epigrãmata, horum epigrammatum & Graece ἐπιγραμμάτων, his epigrammatibus, & epigrammatis, haec epigrammata, o epigrammata, ab his epigrammatibus, & epigrammatis.

S. Hoc cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, o cubile, ab hoc cubili. P. haec cubilia, horum cubilium, his cubilibus, haec cubilia, o cubilia, ab his cubilibus.

S. Hoc torcular, huius torcularis, huic torculari, hoc torcular, o torcular, ab hoc torculari. P. haec torcularia, horum torcularium, his, & ab his torcularibus, haec, & o torcularia.

S. Hoc melos, huius meleos, Graece declinatur, τὸ μέλος, τοῦ μέλεος καὶ μέλους. P. haec mele, etiã Graece, τὰ μέλεα καὶ μέλη, ſicut τὰ κήτεα καὶ κήτη. P. hæc cete.

S. hoc plus, huius pluris, huic pluri, hoc plus, o plus, a plure, & pluri, vt Priſcianus docet. P. hi, & hae, plures, & haec plura, & pluria, apud antiquos, horum, & harum & horum plurium, his, & ab his pluribus, hos, & has plures, & haec plura, o plures, & o plura. Et notandum Plus in obliquis eſſe trium generum in ſingulari, etſi (hoc plus) eſt neutrum dumtaxat, ſicut hoc pulchrius, maius. non enim dicimus, hic et haec plor, ſicut hic, et haec maior.

S. Hic, et haec omnis, et hoc omne, huius omnis, huic omni, hunc, et hanc omnem, et hoc omne, o omnis, et omne, ab hoc, et ab hac, et ab hoc omni. P. hi, et hae

omnes,& haec omnia,horum, & harũ,& horũ omnium; his omnibus, hos, & has omnes,& haec omnia, o omnes, & o omnia, ab his omnibus. Habere autem vocatiuum tam apud Graecos,quam apud Latinos inuenitur. Virgilius in primo Georgicωn: *Dijq.,deaq.,omnes*: ſicut apud Graecos πᾶς, πᾶσα, πᾶν. Homerus κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θεαῖναι.

S. Hic, & haec pulchrior & hoc pulchrius,huius pulchrioris,huic pulchriori, hunc, & hanc pulchriorem, & hoc pulchrius,o pulchrior,& o pulchrius, a pulchriore, & pulchriori.P. hi,& hae pulchriores, & haec pulchriora,horum,& harum,& horum pulchriorum, his, & ab his pulchrioribus,hos,& has pulchriores,& haec pulchriora,o pulchriores,& o pulchriora.Sic melior, maior,& cetera comparatiua.

S.Hic ſilueſter,haec ſilueſtris,hoc ſilueſtre, huius ſilueſtris,huic ſilueſtri, hunc, & hanc ſilueſtrem, & hoc ſilueſtre,o ſilueſter,o ſilueſtris,& o ſilueſtre,a ſilueſtri. P. hi,& hae ſilueſtres,& haec ſilueſtria,horum,& harum, & horũ ſilueſtrium,his,& ab his ſilueſtribus,hos,& has ſilueſtres, & haec ſilueſtria,o ſilueſtres, & o ſilueſtria.

S.Hic,& haec Arpinas:& hoc Arpinate,huius Arpinatis,huic Arpinati,hunc & hanc Arpinatem, & hoc Arpinate, o Arpinas,& o Arpinate,ab hoc, & ab hac, & ab hoc Arpinate,& Arpinati.P.hi & hae Arpinates, & haec Arpinatia,horum & harum, & horum Arpinatium, his & ab his Arpinatibus,hos & has Arpinates,& haec Arpinatia,o Arpinates,& o Arpinatia.

S. Hic,& haec,& hoc felix, huius felicis, huic felici, hũc,& hanc felicem,& hoc felix,o felix, a felice, & felici. P.hi,& hae felices,& haec felicia,horum,& harum,& horum felicium,his,& ab his felicibus,hos & has felices, & haec felicia,o felices,& o felicia.

S. Hic, & haec, & hoc iens, huius euntis, huic eunti, hunc,& hanc euntem,& hoc iens,o iens,ab eunte,& eunti. P.hi,& hae euntes,& haec euntia,horum,& harum,& horũ euntium, & euntum per ſyncopen:his & ab his eũtibus,hos,& has eũtes,& haec eũtia,o euntes, & o eũtia.

S.Hic,

S. Hic,& haec,& hoc amans, huius amantis,huic amã ti,& hunc,& hanc amantem , & hoc amans, o amans,ab hoc,& ab hac,& ab hoc amante,vel amanti. P. hi , & hae amantes,& haec amantia,horum, & harum , & horum, amantium,& per conciſionem amantum,his amantibus, hos,& has amantes,& haec amantia,o amãtes, & o amã tia , ab his amantibus. Sic declinabis legens,docens,audiens,& cetera participia in ns.

DE. QVARTA. DECLINATIONE

Haec manus,genitiuo huius manus, cuius declinationis?Quartae.Quare?Quia eius genitiuus ſingularis in us productum deſinit.

Haec anus,huius anuis cuius declinationis? Quartae. Quare?Quia nomina quarti declinatus,etiam in uis ſyllabas inueniũtur prolata in caſu patrio, vt ſupra eſt dictũ.

Hoc cornu,huius cornu cuius declinationis?Quartae. Quare ? Quia eius genitiuus ſingularis in u productum deſinit.

S. Hic fructus, huius fructus, & fructuis,huic fructui, a genitiuo antiquo fructuis, & fructu a genitiuo fructus , hunc fructum , o fructus , ab hoc fructu . P. hi fructus , horum fructuum,his fructibus, hos fructus.o fructus , ab his fructibus.

S. Haec manus,huius manus,& manuis , huic manu & manui,hanc manum, o manus , ab hac manu. P. hae manus,harum manuum,his manibus, has manus, o manus, ab his manibus.

S. Hic artus,huius artus,huic artui hunc artum , o artus.ab hoc artu. P. hi artus , horum artuum,hi artubus, hos artus,o artus,ab his artubus.

Quae ante bus u ſeruant ? Haec,quae verſibus annotantur.

Ante bus u ſeruant,artusq. & partus,& arcus.
Et lacus,& quercus,tribubusq., acubus,ſpecubusq.
Et ſpecubus,necnon partusq.,& queſtus:& hinc eſt,
Quod cecinit vates, Late loca queſtubus implet ,
A queror:at quaeſtus,pro lucro quaeſtibus i dat .

S. Haec quercus , huius quercus. P. hae quercus ,

harum quercuum.

S. Haec anus, huius anus, & anuis. Terentius:

Eius anuis opinor cauſſa, quae mortua eſt.

Domus, ſecundae declinationis quomodo declinatur?

S. Haec domus, huius domi, hanc domum, ab hac domo. P. harum domorum, has domos, ceteris caſibus non vtimur.

Domus quartae declinationis quomodo flectitur?

S. Haec domus, huius domus, huic domui, hãc domũ, o domus ſine ablatiuo. P. hae domus, harum domuũ, his domibus, has domus, o domus, ab his domibus.

S. Hoc cornu, huius cornu, huic cornu, hoc cornu, o cornu, ab hoc cornu. P. haec cornua, horum cornuũ, his cornibus, haec cornua, o cornua, ab his cornibus.

S. Hoc tonitru, huius tonitru, huic tonitru, hoc tonitru, o tonitru, ab hoc tonitru. P. haec tonitrua, horum tonitruum, his tonitribus, haec tonitrua, o tonitrua, ab his tonitribus.

S. Hoc veru, huius veru, P. haec verua, horum veruum his verubus.

S. Hoc gelu, huius gelu, huic gelu, hoc gelu, o gelu, ab hoc gelu, ſine plurali.

Quae neutra in u admittunt numerum pluralem? perpauca, his comprehenſa verſiculis.

Pluralem admittunt numerum, cornuq., veruq.,
Atque ſpecu, & tonitru, cum verubus genua.
Cetera deficiunt, ſeru, vt teſtuq., geluq.,
Atq. pecu. inuenies teſtaq., & haec pecua.

S. Haec, huius, & o ficus: huius ficui, hanc ficum, ab hac ficu. P. hae, has, & o ficus. harum ficuum, his, & ab his ficubus.

Ficus cum ſecundae eſt, quomodo flectitur?

S. Hic ficus, huius fici, huic fico, hunc ficum, o fice, ab hoc fico. P. hi fici, horum ficorum, his ficis, hos ficos, o fici, ab his ficis.

S. Haec ficus, huius fici, huic fico, hanc ficum, o fice, ab hac fico. P. hae fici, harum ficorum, his, ficis, has ficos, o fici, ab his ficis.

DE GENERE. ET. DECLINATIONE. FICVS

Fitus hic & fructus fici,eſtq. in corpore morbus:
Haec ficus ci & cus, fructus & arbor erit.

Sed de ficus abunde multa dicemus in heteroclitis.

Quae nomina poſſunt eſſe quarti, & ſecundi declinatus? Quae his verſibus annotantur.

Sunt pinus, cornus, ficus, quartae atque ſecundae:
Lauruſq., & quercus, quae neat adde celum.
Adde domum, & longe plura his, quibus vſa uetuſtas,
Ceu penus, ornatus, ceu lacus, & monitus,
Atq. alia, vt gemitus, quarti tantummodo flexus
Quae nunc ſunt, teneris pauca notaſſe ſat eſt.

DE. QVINCTA. DECLINATIONE

Hic, vel haec dies, huius diei, cuius declinationis? Quinctae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ei diuiſas ſyllabas deſinit, & ſic datiuus, vt hic vel haec dies, huius, & huic diei.

Dies, huius dies, huius die, huius dij, cuius declinationis? Quinctae. quare? Quia quinctae inflexionis nomina etiam in es, & in e, & in ij inueniuntur prolata, in caſu patrio apud antiquos, vt oſtendimus ſuperius, vbi de genitiuo quinctae declinationis ſcripſimus.

S. Haec ſpecies. G. huius ſpeciei. D. huic ſpeciei. A. hāc ſpeciem. V. o ſpecies. A. ab hac ſpecie. P. N. hae ſpecies. G. harum ſpecierum. D. his ſpeciebus. A. has ſpecies. V. o ſpecies. A. ab his ſpeciebus.

Declina antiquo more? S. Haec ſpecies, huius ſpecies, & huius ſpecie, & huius ſpecij, huic ſpecie.

S. Haec res, G. huius rei. D. huic rei. A. hanc rem. V. o res. A. ab re. P. hae res. G. harum rerum. D. his rebus. A. has res. V. o res. A. ab his rebus.

S. hic, vel haec dies. G. huius diei. D. huic diei. A. hunc vel hanc diem. V. o dies. A. ab hoc, vel ab hac die. P. hi, dies, maſculini tantum generis. G. horum dierum. D. his diebus. A. hos dies, V. o dies. A. ab his diebus.

S. Haec ſpes, huius ſpei, huic ſpei, hanc ſpem, o ſpes, ab hac ſpe. P. hae, has, & o ſpes, ceteris vacat.

S. Haec ſcabies, huius ſcabiei, huic ſcabiei, hanc ſcabiem,

biem,o ſcabies,ab hac ſcabie.ſine plurali.

Quae nomina quinctae declinationis habēt numerum pluralem?

Haec fere: *Res,ſpeciesque,dies,facies,ſpes,progeniesque.* Plinius lib.11.Innumerae in mari praecipue,ac plerumq. confuſis mouſtrificae digenerantur effigies.

DE. NOMINIBVS. COMPOSITIS.

Quot modis,nomina componuntur? Tribus. Ex duobus rectis,vt reſpublica,& uterq.rectus inflectitur. ex recto,& obliquo,vt paterfamilias, & rectus tantum inclinatur ex duobus obliquis,vt huiuſmodi,aliuſmodi,& neuter declinatur.

S. Haec reſpublica, huius reipublicae, huic reipublicae, hanc rempublicam, o reſpublica,ab hac reſpublica.P. hae reſpublicae,harum rerumpublicarum, his rebuſpublicis,has reſpublicas,o reſpublicae,ab his rebuſpublicis.

S.Hic iuriſconſultus,huius iuriſconſulti,huic iuriſconſulto,hunc iuriſconſultum,o iuriſconſulte, ab hoc iuriſconſulto.P.hi iuriſconſulti,horum iuriſconſultorum, his iuriſconſultis, hos iuriſconſultos,o iuriſconſulti, ab his iuriſconſultis.

S. Hic paterfamilias, huius patrisfamilias,huic patrifamilias,hunc patremfamilias,o paterfamilias,ab hoc patrefamilias. P. hi patresfamilias,horum patrumfamilias, his patribusfamilias,hos patresfamilias,o patresfamilias, ab his patribus familias.

S. Alteruter,alterutra,alterutrum. G. Alterutrius. ſed de hoc in Pronominibus.

S.Hic tribunuſplebis,huius tribuniplebis.ſic,hic magiſter equitum,huius magiſtriſequitum.

S.Hic,& haec,& hoc huiuſmodi,& huiuſcemodi. G. huius huiuſmodi.D.huic huiuſmodi.A.hunc,& hanc,& hoc huiuſmodi. V.o huiuſmodi. A.ab hoc huiuſmodi.P. hi,& hae,& haec huiuſmodi,horum,& harum,& horum huiuſmodi,his huiuſmodi, hos,& has, & haec huiſmodi,o huiuſmodi, ab his huiuſmodi.ſic,iſtiuſmodi, aliuſmodi,alteriuſmodi.

DE. NOMINVM. NVMERALIVM. INFLEXIONE

Quattuor cuius declinationis? Nullius. Quare? Quia omnia nomina numerorum a quattuor vſque ad cẽtum, ſunt omnis generis, numeri pluralis, & indeclinabilia. S. N. vnus, vna, vnum. G. vnius. D. vni. A. vnũ, vnam, vnum. V. o vne, o vna, o vnum. A. ab vno, ab vna, ab vno. P. vni, vnae, vna. G. vnorum, vnarum, vnorum. D. unis. A. vnos, vnas, vna. V. o uni, o vnae, o vna. A. ab unis. Dicimus. n. vnas litteras, vna arma, vnis nuptiis.

P. N. hi duo, hae duae, & haec duo: & reliqua vt in ſecunda declinatione.

P. N. hi, & hae tres, & haec tria. G. horum, & harum, & horum trium. D. his, & ab his tribus. A. hos, & has tres, & haec tria. V. o tres, & o tria. Et notãdum, accuſatiuum pluralem, huiuſmodi nominum, quae in ium faciunt genituum, in *es* tantum deſinere per *es* diphthongum.

P. N. hi, & hae, & haec quattuor. G. horum, & harũ, & horum quattuor. D. his quattuor. A. hos, & has, & haec quattuor. V. o quattuor. A. ab his quattuor. Et ſic P. N. hi, & hae, & haec quinque, ſex, ſeptem, octo, nouem, & reliqua uſq ad centum indeclinabilia.

P. N. hi, & hae, & haec centum. G. horum, & harum, & horum centum. D. his centum. A. hos, & has, & haec centum. V. o centum. A. ab his centum. ſic biſcentum, tercentum, quattercentum, decieſcentum, & ſimilia.

P. N. ducenti, ducentae, ducenta. G. ducentorum, ducentarum, ducentorum. D. ducentis. A. ducentos, ducentas, ducenta. V. o ducenti, o ducentae, o ducenta. A. a ducentis. Sic trecenti, trecentae, trecenta; quadringenti, quadringentae, quadringenta; quingenti, quingentae, quingenta; ſexcenti, ſexcentae, ſexcenta; ſeptingenti, ſeptingẽtae, ſeptingenta; octingenti, octingentae, octingẽta; noningenti, noningentae noningenta.

Mille adiectiuum quomodo flectitur.

P. hi, & hae, & haec mille, horum, & harum, & horum mille, his mille, hos, & has, & haec mille, o mille, ab his mille. & ſic dicimus. *Mille meae Siculis erant in montibus agnae.*

S. Hoc mille, huius mille, huic mille, hoc mille, o mille, ab hoc mille. P. haec millia, horum millium, his millibus, haec millia, o millia, ab his millibus: & ſic dicimus mille agnarum, mille hominum moriũtur, duo millia nummum.

Quod mille faciat ab hoc milli peri, haec Gellius: aperteq. oſtendit mille & vocabulum eſſe, & ſingulari numero dici, & caſum etiam capere ablatiuum, nec ceteros caſus requiri oportere.

DE. GRADIBVS. COMPARATIONIS

Quot ſunt gradus comparationis? tres, poſitiuus, comparatiuus, ſuperlatiuus. Da poſitiuum? doctus, pulcher, prope. Da comparatiuum? doctior, pulchrior, propior. Da ſuperlatiuum? Doctiſſimus, pulcherrimus, proximus.

Da aliquot poſitiua cum comparatiuo, & ſuperlatiuo? Doctus, doctior, doctiſſimus; docta, doctior, doctiſſima; doctum, doctius, doctiſſimum. Et in aduerbio, docte, doctius, doctiſſime.

Pulcher, pulchrior, pulcherrimus; pulchra, pulcherior pulcherrima, pulchrũ, pulchrius, pulcherrimum. Et in aduerbio, pulchre, pulchrius, pulcherrime.

Prope, propior, proximus; prope, propior, proxima; prope, propius, proximum. Et in aduerbio, prope, propius, proxime.

Perpulcher, longe pulchrior, quam pulcherrimus: perpulchra, longe pulchrior, quam pulcherrima: perpulchrum, longe pulchrius, quam pulcherrimum. Et in aduerbio; perpulchre, longe pulchrius, quam pulcherrime. nec dicas perpulchrior, perpulcherrimus.

Magnus, maior, maximus; magna, maior, maxima; magnum, maius, maximum. Et in aduerbio eſſet dicendum per regulã, magne: quòd nõ dicimus, ſed pro eo magnopere, vel valde, vel multũ, & ſimilibus vtimur. quis enim diceret, magne erras, magne potes, pro eo quod eſt magnopere erras, multum potes? Itẽ maius potuit Caeſar, quam Pompeius, nemo diceret Latine ſed, vel plus, vel

magis Caeſar potuit, quam Pompeius. Dicamus igitur & in aduerbio, magnopere, magis, maxime.

Paruus, minor, minimus; parua, minor, minima; paruum, minus, minimum. Et in aduerbio, parue, minus, minime.

Bonus, melior, optimus; bona, melior, optima; bonũ, melius, optimum. Et in aduerbio, bene, melius, optime. nec dicas bone pero.

Malus peior, peſſimus; mala, peior, peſſima; malum, peius, peſſimum. Et in aduerbio, male, peius, peſſime.

Multus, ſine comparatiuo, plurimus. multa, ſine comparatiuo, plurima. multum, plus, plurimum. Et in aduerbio, multum, plus, plurimum.

DE. NOMINIBVS. HETEROCLITIS.

QVONIAM ſunt quaedam nomina, quae varie declinãtur, quae propterea Graeci ἑτερόκλιτα vocãt, & nos Graeco nomine, quia Latinum non habemus, heteroclita appellamus: operaepreciũ hoc loco videtur, de heteroclitis ſcribere, ſi prius praeſcripſerim nominum quaedam eſſe aptota. quae per omnes caſus vniformiter currunt, vt frugi, nequam & ſimilia, & numerorum nomina, a quattuor vſque ad centum. Quaedam monoptota, quae vnum dumtaxat caſum habent, vt ſponte. Quaedam diptota, quae duos tantum diuerſos caſus habent, vt fors forte, tabi, tabo, verua, verubus, nam veruum non eſt in vſu. Quaedam triptota, quae tres tantum caſus diuerſos habent, qualia ſunt neutra in ſingulari, vt templum, templi, templo: & in plurali neutra omnia, ut templa, templorum, templis, ſidera, ſiderum, ſideribus. Quaedam tetraptota, quae quattuor tantum diuerſos caſus habent, qualia ſunt in r deſinentia ſecundae declinationis, ut puer, vir. Quaedam pentaptota, quae quinque caſus tantum diuerſos habent, qualia ſunt maſculina, & feminina ſecundae declinationis, vt doctus, Priamus, populus, fagus,

Virg. Quaedam hexaptota, quae ſex caſus varios habent, qualia ſunt vnus, totus, ſolus: vt vnus, vnius, vni, vnum, o vne, ab vno. Latine Diomedes appellat ſimplicē vnicam, bipartitam, ternariam, quatternariā, quinariam, ſenariam, vt ſupra eſt dictum.

Maſculina, in plurali neutra. Auernus Auerna, balteus baltea, carbaſus carbaſa, cetus cete, quod Graecum eſt, τὰ κήτεα, κήτη. Dindymus Dindyma, euentus euenta, Gargarus Gargara, Hiſmarus Hiſmara, iocus ioca, iuſſus iuſſa, locus loca, Maſſicus maſſica, Maenalus Maenala, pileus pilea, permiſſus permiſſa, ſibilus ſibila, ſupparus, ſuppara, Tartarus Tartara, Tenarus Tenara, Taigetus Taigeta. Dicimus etiam hi baltei, hi euentus, hi ioci, maſſici, ſuppari, ſibili. Cetus autem nuſquam lectum eſſe, ait Seruius. aliqui, hoc cetus dicūt: quia graece τὸ κῆτος. Carbaſus, Priſcianus femininum eſſe dicit, Phocas maſculinum, Probus, & Caper incerti generis. Legitur & hoc iuſſum, euentum, pileum, ſupparum. Infernus, & inferna ſubſtantiua, non memini legere apud approbatos auctores.

Feminina, in plurali neutra. arbutus arbuta. quāquam haec arbutus, haę arbuti, arbor eſt: hoc arbutum uero, haec arbuta pomum; altilis altilia, Bucolica Bucolicae, Bucolica Bucolicorum: ſic Georgica, Grammatica, Rhetorica, Topica, Ethica, & ſi qua sūt alia. Intybus intyba, Pergamus Pergama, ſupellex ſupellectilia, Zizania zizaniae, & zizania zizaniorum. Dicimus, & hi intybi. Plinius & hoc intybum dicit. Altilis magis adiectiuum videtur, vt reptilis.

Neutra, in plurali maſculina, Argos Argi, caelum, caeli, capiſtrum capiſtri, Elyſium Elyſii, filum fili, frenum freni, porrum porri, raſtrum raſtri, Dicimus & haec capiſtra, fila, frena, raſtra, porra.

Neutra, in plurali feminina, amygdalum, amygdale, & haec amygdala. amygdalus autem arbor eſt, ſicut haec amygdala apud Plinium. balneum balneae, & balnea, cepa cepae, delicium deliciae, epulum epulae, nundinum nundinae.

Maſculina ſingularia. Aer, aether, ceſtus Veneris, fimus,

mus,fumus,limus,mundus,muſcus, penus, Pontus,pului,ſal.dicimus & hoc ſal.ſanguis,ſol,veſper,nemo.Inuenies tamen fumos,ſoles,mundos,pulueres,& alia.

Maſculina pluralia, antes, ambo, annales, cancelli, cani,carceres, caſſes,caelites,codicilli,faſces, faſti, fori,furfures, inferi, lares, liberi pro filiis,lemures, loculi, maiores,minores,manes, natales pro generis nobilitate,optimates, penates, primates, proceres, poſteri,pugillares, Quirites,ſales,pro vrbanitate quadam dicendi,ſentes,ſuperi,uepres, Adde etiam Fabij, Locri,Luceres, Quinctilij,Tatienſes,& ſimilia.Item multa ludorum,& feſtorum nomina,vt Apollinares, Quinquatres, Circenſes.Legimus & Quiritem, & Caelitis, & ceteros huius nominis obliquos ſingulares.Item optimatem,procerem,pugillarem,legitur & pugillaria,& ab hoc vepre.

Feminina ſingularia,auaritia,amentia, bilis, cholera, caries,diligentia,dementia,eloquentia, fama, fames, fides,fuga,gloria,humus,indoles,inſania,iuuenta, iuuentus,labes,lues,lux,memoria, mors, pax, pix, paupertas, parſimonia,penus, pernicies, proles, proſapia,rabies,ſalus,ſanies,ſapientia,ſitis,ſenecta,ſenectus, ſoboles, ſocordia, ſtrues,ſtultitia,tabes,tuſſis,vita,veſpera, vaecordia. Inuenies ſapientias, memorias, vitas, labes, luces, paces, mortes,& alia non nulla.

Feminina pluralia.ambages, antiae, aedes pro domo, argutiae,ambae,blanditiae,bigae, Kalendae,cantes, cunae,crates,deliciae, diuitiae, dirae, excubiae, exſuuiae, exſequiae,phalerae, facetiae, feriae, fidiculae pro inſtrumento tortorio,fruges,gades,Grates,Gratiae deae, idus, induciae,inferiae,inſidiae, inficiae, illecebrae, inimicitiae, lactes,latebrae, litterae pro epiſtola,manubiae, minae,nonae,nuptiae, nugae, nundinae,opes, primitiae, preces,praeſtigiae, quiſquiliae, quadrigae,reliquiae,ſeiugae,ſcalae,ſcopae,ſordes,ſuppetiae,tenebrae,thermae, tricae, valuae. Ex his multa inuenies in ſingulari, vt ſcala, ſcopa, precis,preci,prece, valua, biga, quadriga, lactis,latebra,blanditia,ambage, gratia, inimicitia,illecebra,legitur etiam nundinum,& trinundinum.

Neutra

Neutra ſingularia. ador, alec, barathrum, coenum, croceum, fas, gelu, ir, iuſtitium, lac, lethum, lutũ, manna, mane, macellum, mammona, nitrum, nil, nihil, nihilum, nefas, neceſſe, paſcha, penum, pus, ſalum, ſenium, ſpicum, ver, veſper, veſperum, virus, viſcum, vulgus. Sunt qui & purem maſculine dicunt, & pura pluraliter. Accedũt ad haec metallorum nomina, vt aurum, praeter aes, & orichalchũ & electrum. Et liquidorum, vt ius, phlegma. Et aridorum humi naſcẽtium, cuiuſcumq. generis, quae ad menſuram pondus ve referuntur, vt triticum, far, cicer, piper, milium, fenum, oriza, orobus. Item herbarum, & fruticum, vt apium, petroſelinum, ſamſuchũ, mentaſtrũ, abrotanum, cuminum, roſmarinum, nepeta, mentha, & id genus alia. Multa tamen leges in plurali, ut aquas, vndas, latices, lymphas, aequora, freta, maria, mella, vina, pocula, ſtagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas, lacus, puteos, paludes, acetis, ordea, lentes, frumenta, fabas, melones, pepones, farra, piſa, lupinos, fraga, rutas, muſta, loliis.

Neutra pluralia. arma, ambo, artaxata, bactra, carcheſia, caſtra, cythera, ceraunia, crepundia, cuna, bula, exta, effata, flabra, iuſta, magalia, mapalia, mœnia palearia, põdo, praecordia, roſtra nauium, feria, ſponſalia, teſqua, vinacea. Adde his feſtorum, & ludorum nomina, vt Orgia, Vulcanalia, Floralia, Bacchanalia, Saturnalia, Compitalia, Terminalia, Parentalia, Neptunalia, Palilia, & huiuſmodi.

Nominatiuo, & vocatiuo ſingulari carent haec: huius dapis, ditionis, frugis, frondis, feminis, remigis, precis, necis, lateris, viſcis, viſceris, verberis. Haec tamen inueniuntur etiam in nominatiuo: daps, femen, frons, nex, remex.

Quae ſunt per diuerſos caſus defectiua. Haec: ſpes habet ſpes in tribus caſibus in numero plurali. Iuuenalis. *Poſt damnum temporis, & ſpes Deceptas*. Ex ſpes ab eo cõpoſitum, habet nominatiuum, & vocatiuum Fora, & forte tantum dices, vt *Fors ſi qua tuliſſet*, & *Forte ſua Libycis*. Dices etiã precis, & preci, & prece; Frugi, frugem, & fru-

ge,

ge,quae ſunt triptota: ſecundum Priſcianum in ſingulari numero.Sponte monoptotum eſt,vt ſponte ſua,& Laterem, inuenitur latere, & lateres apud Plautum, & Satias nominatiuus ſolus,& Flamine pro ſpiritu a blatiuus, & Natu,teſte Seruio.ſic Aſtu,& Promptu: Praeterea inuenies,hi aſti,hos & o aſtus: inuenies ſpontis apud Columellam. Lucilius ſatiate dixit.Macte vocatiuus eſt ſolus. interpretatur autem magis aucte. Virgil. *Macte puer virtute noua; ſic itur ad aſtra.* veteres etiam Mactus & macti dicebant. Vis,inquit Priſcianus, habet omnes caſus in vtroque numero. Ador aptotum eſt, propter duas regulas inter ſe contrarias. nam ſi genitiuus eſt adoris, paenultima aut longa erit, aut breuis: ſi longa,cum ſit neutrum, debet corripi, vt aequor, aequoris, marmor, marmoris: ſi breuis, cum deriuetur ab adoro (vt ſenſit Priſcianus. nam Feſtus ab edendo, vel adurendo dicit deriuatum) debet produci, vt honor honoris, decor decoris,labor laboris,ab honoro,decoro,laboro: & propterea remanſit indeclinabile. Os habet oris, & ore in ſingulari: in plurali vero tantum ora,& oribus. Os vero oſſis, integrum eſt vtrobique. Iuppiter, quaſi iuuans pater,habet nominatiuum & vocatiuum tantum. Iouis enim,nomen eſt per ſe: & in nominatiuo veteres,hic Iouis dicebant. ſimiliter & Dieſpiter, hoc eſt diei pater. Tabi & tabo, Vicem & vice: cuius pluralis integer eſt. raro vicis inuenies. Ditionem & ditione, Repetundarum,& repetundis,inficiae,& inficias,Suppetiae,& ſuppetias,Dicam,& dicas,Cicero vſus eſt dica in Verrinis: *Scribitur Heraclio dica.* quod Graece *δίκη* dicitur.diptota ſunt.Quidam addunt huius ditionis. non nulli,ab hac ditione tantum dicunt.

Interrogatiua, vt quis, vter: relatiua, vt qui, quae, quod, ſuus: diſtributiua, vt nullus. infinita, vt aliquis: deficiunt vocandi caſu. praeter omnis, vt diximus. & pronomina ſimiliter omnia: praeter tu, meus, noſter, & noſtras.

Quae deficiunt naturaliter plurali numero? Omnia propria deorum, hominum, montium, ſiluarum,

fluuiorum,& locorum. Athenae tamen, Mycenae, Amyclae, Thebae, Venetiae, Piſae, Senae, Cumae, Verulae, Puteoli, Argi (quod tamen in ſingulari habet hoc Argos) ſunt enunciatione pluralia, intellectu vero ſingularia. Inuenies apud auctores Mycena, Theba. Virgilius, *Deprehenſus in vrbe Mycena*. Statius: *Diraeq ad moenia Thebae*. Homerus εὐρυαγυιὰν μυκήνην sed ſic raro, in plurali vero ſaepiſſime leges. Virg. *Tacitis regnauit Amyclis*. Lucilius: *Mihi neceſſe eſt loqui: nam ſcio Amyclas tacendo perijſſe*. Stat. *Soluerat Oebalio claſſem de litore paſtor Dardanus, incautas blande populatus Amyclas*. Virgilius. *Milia quot magis numquam uenere Mycenis*. Sic etiam Bactra, Maenala, Dindyma, Gargara: intellectu ſingularia ſunt cum ſimilibus. Dicimus & Caeſares, Aiaces, Hectoras, Fabios, Camillos, Scipiones, Decios, Catones, & plurima huiuſmodi. ſed ſic non ſunt propria nomina.

Quae mutant in numeris, & caſibus ſignificationem? Ops Opis, quod per omnes caſus ſignificat deam terrae. obliqui vero, opis, opi, opem, ope, auxilium ſignificant, & facultatem, vt affer opem. &, *Non opis eſt noſtrae grates perſoluere dignas*. Haec Opis, Nympha eſt, & producit primam. Virgilius in vndecimo: *Attriuiae cuſtos iamdudum in montibus Opis*. Opes in plurali ſignificant diuitias. Veteres etiam hic, & haec ops pro opulento, ſicut cops pro copioſo dixerunt, vt inquit Caper. Littera in ſingulari ſignificat elementi notam, in plurali epiſtolam.

Poetae tamen neceſſitate carminis litteram etiam in ſingulari numero protulerunt. quod ſaepe facit Ouidius in Heroidibus.

Quam legis, a rapta Briſeide littera uenit. Idem:

Iſta Mycenaea littera facta manu. Idem:

Numquid vbi aſpecta eſt ſtudioſae littera dextrae,

Protinus eſt oculis cognita noſtra tuis?

Aedes in ſingulari ſignificat templum: in plurali & templa, & domum.

Quae pluriſariam efferunt nominatiuum, & genus cum voce variant? Hic euentus, & hoc euentum: hic

baculus,

baculus, & hoc baculum: hic ſenſus, & hoc ſenſum: hic pũctus, & hoc punctum: hic tignus, & hoc tignum: hic ſinus, & hoc ſinum: hic tapes tapetis, hoc tapete, hoc tapetum. hic ſeſtertius, & hoc ſeſtertium: hic clypeus, & hoc clypeum: hic ſpicus, haec ſpica, & hoc ſpicum: hic ſanguis, & hoc ſanguen. haec cryſtallus, & hoc cryſtallum: hic gibbus, hic gibber, & haec gibba: hic curriculus, & hoc curriculum: hoc ſinapi, & haec ſinapis: hic tonitrus, & hoc tonitru. Lucanus: *Seu tonitrus ac tela Iouis praeſaga notauit.* hic cornus, hoc cornu, & hoc cornum. Lucanus: *Cornu tibi cura ſiniſtri.* Ouidius: *Dextra tenet cornum.* Idem: *Flexile cornum*. hic crater crateris, haec cratera, craterae: hic panther pantheris, haec panthera pantherae. hic, vel haec lynx, lyncis, haec lynca, lyncae. vnde notandum ab accuſatiuo Graeco quinctae declinationis, fieri nominatiuum Latinum, vt ἡ κάσσις, τῆς κασσίδος, τῇ κασσίδι: τὴν κασσίδα: haec caſſida caſſidae. ὁ κρατήρ, τοῦ κρατῆρος, τῷ κρατῆρι, τὸν κρατῆρα, haec cratera craterae. & ſunt ſemper generis feminini huiuſmodi nominatiui. quare illud Horatij in ſecundo carminum: *Nec curat Orion Leones, aut timidos agitare lyncas*: non eſt a nominatiuo lynca, vt putauit Priſcianus; ſed eſt accuſatiuus Graecus a nominatiuo lynx, ſicut apud Virgil. *Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant*. crateras hic non eſt a nominatiuo cratera, ſed a nominatiuo, ὁ κρατήρ, hic crater, ſolent enim huiuſmodi nomina, ſi a maſculinis deducuntur, mutare genus; vt ὁ δεκάπους, τοῦ δεκάποδος, τοῦ δεκάποδι, τὸν δεκάποδα, haec decempeda, decempedae. ὁ αἰθήρ, τοῦ αἰθέρος, τῷ αἰθέρι, τὸν αἰθέρα, haec aethera, aetherae. ὁ πανθήρ, τοῦ πανθῆρος, τῷ πανθῆρι, τὸν πανθῆρα, haec panthera pantherae.

Quae nomina variantur in nominatiuo, & ſeruant genus; Haec caſſis & caſſida; apes & apis. plebs, & plebes, ſcobs & ſcobis, hic adeps & adipes, haec ſtips & ſtipis, hic cometa & cometes, gobio & gobius, puluis & puluer. cucumis & cucumer, cinis & ciner, vomis & vomer, pubis & puber, labor & labos, honor & ho-

nos, odor & odos, arbor & arbos, vapor & vapos, clamor & clamos, hoc genu & genus. Cicero in Arato: *Ac propter laeuum genus omni ex parte locatas; Paruas Vergilias tenui cum luce videbis*. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum. hic Euandrus & Euander, Leandrus & Leander, gongrus & gonger, Iber Iberis, & Iberus Iberi. hic Oedipus Oedipodis, & Oedipi, & Oedipodes, Oedipodae, Terent. *Dauus ſum, non Oedipus:* Plautus: *Oedipo coniectore opus eſt*. Statius Theb. primo: *Oedipode confuſa domus*. hic Phorcyn & Phorcys, Eleuſin & Eleuſis, Trachin & Trachis, Arin & Aris, Arabs & Arabus, elephas & elephantus, delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum a genitiuó Graeco fieri nominatiuum Latinum, mutatione os in us; vt *τιτὰν τιτᾶνος*, hic Titan & Titanus. ſimiliter *ἀπὸ τοῦ ἄβαχος*, hic abacus. *ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος*, hic elephantus. Item quae apud Graecos in *ρος* deſinunt in nominatiuo, antecedente alia in eadem ſyllaba conſonante *ρος* in er mutare apud Latinos, & *ὁ ἀλέξανδρος*. hic Alexander; & in us, & in er aliquando, vt *τεῦκρος*, Teucer, & Teucrus, & quae ſupra diximus.

Quae ſunt confuſa in nominatiuo? Os oris, & oſſis, frons frontis, & frondis, lens lentis, & lendis, glis gliris, & glitis, & gliſſis, pecus pecudis, & pecoris, vas vaſis, & vadis, & fides fidis, & fidei, caſſis caſſidis, & caſſis, & multa huiuſmodi.

Quae ſunt diuerſi generis? Hic penus, & hoc penus quartae, & hoc penus penoris, & hoc penum peni: dicimus etiam, haec penus, & hoc penu. Lucilius: *Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit*. Terentius: *Omnem penum congerebam clamculum*. Plautus: *Niſi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo proſtituam vos o puellae*: hic, & hoc ſal: hic, & haec, & hoc ſpecus: dicimus etiam ſpecum ſpeci, & ſpecu. hic & haec retis, & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & haec malus, hic caſsis, & haec caſsis, hic uel haec ſerui: hic, vel haec ſilex, finis, talpa, bubo, panthera, ſerpens,

pens,grus,margo,dies,aluus,clunis,adeps,cortex,lynx,dama,turtur,ſardonix,pampinus, hic, vel hoc vulgus,guttur,iubar,& multa huiuſmodi. ſed a multis horum abſtinendum eſt, atque adhaerendum frequentiori auctorum vſui.

Quae ſunt quae variant declinationem? Deſinentia in a tertiae declinationis, quae datiuum, & ablatiuum pluralis numeri frequentius in is, quam in bus mittunt, vt hoc problema, cataplaſma, aenigma, his, & ab his problematis,cataplaſmatis, aenigmatis. quae aliqui volunt potius deriuari a nominibus,hoc problematū, cataplaſmatum, aenigmatum, vt ſupra dictum eſt. Item Vulcanalia,Saturnalia,& huiſmodi in a,feſtorum nomina, genitiuum tam ſecundum formam ſecundae, quam tertiae declinationis, habent; datiuum vero, & ablatiuum tertiae dumtaxat, vt horum Saturnalium, & Saturnaliorum, his, & ab his Saturnalibus, non etiam Saturnalijs. & ſic de ſimilibus. Iugerum in ſingulari ſecundae eſt declinationis, in plurali vero tertiae. Iuuen. *Iugeribus paucis lumbes donare clientis*. Dicitur tamen & hoc iugus iugeris. Tibullus: *Vt multo innumeram iugere paſcat ouem*. Priſcianus, etiam haec iugera iugerorum dici exiſtimat, cum horum iugerum pro iugerorum exponit. Impetus, dies, & nox faciunt ablatiuum ſingularem & in u, & in e, vt impetu, & impete,die,& diu,nocte, & noctu. Ouid. *Impete nunc vaſto*, pro impetu dixit, tertio Metamorphoſeon. Priſcianus tamen & impes impetis, ab impeto declinat, ſicut indiges indigetis, ab indigeo: Vas vaſis in ſingulari tertiae, in plurali vero ſecundae eſt declinationis, ut vaſa vaſorum vaſis, Caeſar lib. 1 1 1.Commentariorum de bello ciuili: *Et noctu neque conclamatis vaſis flumen tranſit*. Legimus etiam hoc vaſum apud Gellium. dicit enim: *Neque mihi aedificatio, neque vaſum, neque veſtimentum vllum eſt in manu precioſum, neque precioſus ſeruus, neque ancilla*. Hic acer, aceri, teſte Seruio, quod tamen Priſcianus improbat. ait enim declinandum acer aceris,quod & verum eſt.quoniam nulla di-

ctio feminini generis in er deſinens, ſecundae eſt declinationis. & ſciendum, quod quando adiectiuum eſt, declinatur etiam acer,acra, acrum, teſtibus Capro, & Probo, & hic acer, haec acris, & hoc acre,& hic, & haec acris, & hoc acre, Priſciano auctore. ſic & alacer, & celeber, & equeſter, & pedeſter, & ſaluber, & campeſter declinantur,eodem Priſciano auctore. Antiqui etiam hic,& haec acer,& hic,& haec alacer declinabant.Itē dicimus ſequeſter,ſequeſtri,& ſequeſtris, & haec ſequeſtra. Virgilius:

Et pace ſequeſtra.

Sunt praeterea non nulla adiectiua, quae & ſecundae, & tertiae ſunt declinationis. Syncerus, ſyncera, ſyncerū, & hic, & haec ſynceris, & hoc ſyncere.

Similiter inermus, & inermis; eneruus, & eneruis, biiugus, & biiugis; hilarus, & hilaris; imbecillus, & imbecillis; effrenus, & effrenis; magnanimus; & magnanimis; exanimus,& exanimis; puſillanimus,& puſillanimis, vnanimus,& vnanimis,& ſimilia ab animo ſic compoſita. Limus, & limis; ſublimus, & ſublimis; accliuus, & accliuis; procliuus,& procliuiis; inſomnus & inſomnis: & pauca huiuſmodi, nec dicas etiam incolumus.

Sunt item aliqua ſecundae, & quartae declinationis communia, vt haec laurus, huius laurus,& lauri.quercus, pinus, cornus, colus, lacus, penus, domus, quod nomen cum quarti ordinis eſt, habet omnes caſus in vtroq. numero, praeter ablatiuum ſingularem, cum vero ſecundi, omnes item caſus habet, praeter vocatiuum ſingularem, & datiuum, & ablatiuum plurales. declinatur etiam haec domus, huius domuis, ſicuti haec anus, huius anuis, quemadmodum ſupra, cum de genitiuo quartae declinationis ſcriberemus, abunde tractauimus. Adde iſtis ficus, huius ficus,& fici,de cuius declinatione, & genere magna eſt controuerſia apud Grammaticos. quapropter quod ipſe de ficu ſentiam, quam breuiſſime potero, declarabo.

Ficus cum ſecundae eſt declinationis & maſculini generis eſt,& feminini: cum vero quartae, feminini dūtaxat, nam maſculini generis in quarta, nondum legi, niſi apud

Priſcianum. Quando eſt generis maſculini, & fructum ſignificat, & vitium corporis:cum vero feminini, cuiuſcunq. ſit declinationis, tam arborem ſignificat, quam fructum.

Sed quod dicimus, oſtendemus exemplis approbatorum virorum. Plinius lib.xv i.naturalis hiſtoriae: *In ficis mirabiles ſunt & abortus, qui nunquam matureſcunt.* Varro in libro de re ruſtica:*Fici, quem edimus, granũ.* Lucilius(vt recitat Nonius Mar.) *Sicut cum primos ficos propalam recenteis protulit, pretio ingenti dat primitus paucos:* ecce pro fructu ſecundae declinationis eſt,& maſculini generis.Columella libro vltimo, pro fructu in genere feminino protulit, cum dixit: *Alij pinguiſſimam quamq. viridem ficorum eligunt, & arundine, vel digitis diuiſam dilatant.* ſic etiam Macrobius libro tertio Saturnalium. ait enim: *Admonent nos & fici aridae.* Cicero in Attico: *Ex tantulo grano fici.* Horatius: *Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi.* Sed in his non poteſt cognoſci, maſculine, an feminine pronuncietur. Plinius lib. xvi. naturalis hiſtoriae. *Preſtantiores ficorum omnium frigidiſsimae.* pro fructu uero & quartae declinationis vſus eſt Seneca in ſecundo libro diuiſionum: *Vt ficus non eſſet, niſi mariſca.* Et Suetonius in vita Auguſti: *Sic & piſciculos minutos & caſeum bubalum manu preſſum, & ficus virides biferas maxime appetebat.* pro arbore in ſecunda declinatione. Plinius libro xvi. *Quidam breuitate radicum ſeneſcere celerius arbores putant, quod coarguunt fici; quarum radices longiſſimae ſunt & ſenectus ocyſsima.* Iuuen. *Ad quae Diſcutienda ualent ſterilis mala robora fici;* pro arbore & quartae declinationis. Cicero in dialogo de oratore: *Vxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de ficu;* pro morbo autem in genere maſculino & ſecunda declinatione videtur accepiſſe Martialis in illo epigrammate:

Cum dixi ficus, rides quaſi barbara uerba:
Et dici ficos Caeciliane iubes.
Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci:
Dicemus ficos Caeciliane tuos.

Priſcianus tamen in vltimo verſiculo, quartae decli-

clinationis eſſe ficum putat, quod non placet. inauditum enim eſt, ut & Laurentius Valla diſſerit in elegantijs, ficum quartae eſſe declinationis, & maſculini generis. nam quis crediderit, negare Martialē ficum pro fructu eſſe generis feminini, & ſecundae declinationis? Praeterea non ſatis intelligitur, pro morbo ne, an pro fructu Martialis acceperit. quando quidem poteſt etiam ſic intelligi, Quia dixi o Caeciliane has ficus, tu rides ac ſi ſoloecifmum fecerim, & ficos dicendum iubes. ſed dicere poſſumus & has ficus, ſicuti ego protuli, & tuos ficos, ſicut tu iubes. tuos dixit, quoniam Caecilianus ficos tantum dici iubebat. ſimul etiam iocando notat Caecilianum tamquam ficoſum. Et ſciendum ficum non podicis vitium eſſe peculiare, ſed capitis. vnde Paulus Aegineta, φύεται δὲ ταῦτα (id eſt, τὰ σῦκα) τὸ μὲν πλεῖστον ἐν κεφαλῇ: Hoc eſt, naſcuntur hae plerunque in capite. nam nemo veterum, anum, & podicem a fico infeſtari ſcribit: apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis:

Caeduntur tumidae medico ridente mariſcae.

Martialis:

Ficoſa eſt vxor, ficoſus & ipſe maritus:
Filia ficoſa eſt, & gener, atq. ſocer.
Nec diſpenſator, nec villicus vlcere turpi,
Nec rigidus foſſor, ſed nec arator eget.
Cum ſint ficoſi pariter iuuenesq., ſenesq.,
Res mira eſt, ficos non habet vnus ager.

Idem alibi:

Vt pueros emeret, Labienus vendidit hortos.
Nil, niſi ficetum, nunc Labienus habet.

Quod etiam Celſus confirmat his verbis: *In ſede vlcus ſimile fungo naſci ſolere, quod vel cerato tollitur, vel medicamentis vehementioribus, vel ferro adurendum eſt; quem fungum medici quidam putāt eum eſſe, quem iuniores ficum appellauere.* ſed de ficu hactenus. Illud tamen non praeterierim, ficum pro arbore in maſculino genere inueniri apud Catonem. c. VIII.

Quae nomina ſunt primae & tertiae declinationis? Nō

nulla

nulla propria, quae formam habent patronymicorum, Priſciano teſte, vt Thucydides, huius Thucydidae & Thucydidis: Tigranes, huius Tigranae, & Tigranis. Timarchides, huius Timarchidae, & Tymarchidis: Herodes, huius Herodae, & Herodis: Orontes, huius Orontae, & Orontis: Xerxes, huius Xerxae, & Xerxis. Hippoclides, huius Hippoclidae, & Hippoclidis, & huiuſmodi, quae apud Graecos primae tantum ſunt declinationis. *θουκυδίδης θουκυδίδου, τιγράνης τιγράνου, τιμαρχίδης τιμαρχίδου, ἡρώδης ἡρώδου, ὀρόντης ὀρόντου, ξέρξης, ξέρξου, ἱπποκλείδης ἱπποκλείδου.*

Quae genitiuum in tis, & in is, ſine t mittunt? Quae in *τος* terminant genitiuum Graecum, vt Priſcianus ait, vt *χρέμης χρέμετος*, Chremes, Chremetis, & Chremis *μένδης, μένδητος*, Mendes, Mẽdetis, & Mendis. *ῥάμνης ῥάμνητος*, Rhamnes Rhamnetis, & Rhamnis, *λάχης, λάχητος*, Laches, Lachetis, & Lachis. Nec mirum, cum apud Graecos quoq. multa inueniuntur huiuſmodi ancipitem habentia declinationem, vt *γύγης, γύγου, & γύγητος: κώμης, κώμου, & κώμητος μύκης. μύκου, & μύκητος: θάλης, θάλου, & θάλητος. δάρης, δάρου, & δάρητος. πόλης, πόλου, & πόλητος*. vnde Virg. duplicem accuſatiuũ protulit, hunc Dareta, & Daren *δάρητος, καὶ δάρην*.

In quot declinationibus vtimur Graecorum nominũ caſibus? In tribus, in prima, ſecunda, & tertia. nã in quarta, & quinςta non memini vmquam legere.

Quibus caſibus vtimur in prima declinatione? Nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo, vocatiuo ſingularibus. nominatiuo in as, vt hic Ageneas. in a, vt haec Hypermeſtra, in es, vt hic Anchiſes, in e, vt haec Lybie, quae paſſim leges. Virg. *Sũ pius Aeneas.* Idẽ: *Et pater Anchiſes*. Oui. *Mittit hypermeſtra.* Idẽ: *Hãc tua Penelope*. Genitiuo in es, vt huius Lybies. Lucanus; *Finibus extremis Lybies vbi feruida tellus.* Accuſatiuo in an, vt hũc Aenean, hãc Aeginan. Virgil. *Aenean, alacris palmas vtraſq. tetendit.* Statius: *Namq. ferunt raptam patriis Aeginan ab vndis.* Ouidius *Neſcio quam dicunt Iphigenian iter.* & in en, vt hunc Laerten, hunc Daren, hanc Helenen. Ouidius: *Reſpice*

ſea denoui. Vir. *Et amicum Cratea muſis, Crateamuſarum comitem.* Idem: *Ilionea petit dextra.*

Quare huiuſmodi accuſatiuos in a paenultima modo correpta, modo producta poetae noſtri protulerunt. quia hoc & Græci faciunt. nam in εὺς deſinentia, accuſatiuos κοινῶς per εα faciũt, ἰωνικῶς δὲ per η, vt ὁ θησεὺς, τὸν θησέα κοινῶς, καὶ τὸν θησῆα ἰωνικῶς. ſimiliter. τὸν Ἀχιλλέα, καὶ Ἀχιλλῆα, τὸν Ἰλιονέα, καὶ Ἰλιονῆα.

Quare hic Athos, facit hunc Atho, & non hunc Athõ, vt cetera apud Graecos in ως, vt ὁ Μενέλεως, τὸν Μενέλεων. Quia quattuor annotantur apud illos accuſatiui abſque. ν, τὸν ἄθω, τὴν κῶ, τὴν τέω, τὸν λαγῶ. ſic enim Theodorus Gaza, in ſecundo τῶν εἰσ, α τέσσαρα ξεσημειώσθω ἐπὶ τῶν τεταρτοκλήτων, ἄθω, κῶ, τέω, λαγῶ αἰτιατικολογούμενα ἄνευ τοῦ ν ἀττικῶς. Genitiuo plurali in on per ω magnum, vt horum Bucolicῶn, Georgicωn, Grãmaticῶn, Rhetoricῶn, cum circumflexo in fine. Nominatiuo, accuſatiuo, & vocatiuo pluralibus in a, vt haec Bucolica, Rhetorica, Grammatica, & ſimilia.

Quibus caſibus vtimur tertiae declinationis? Omnibus tam ſingularis, quam pluralis numeri; praeter datiuum pluralem. Nominatiuo ſingulari in a, vt poema; in o, per ω magnum; vt Dido: in an, vt Titan: in in, vt Delphin: in on, vt Corydon: in ar, vt hepar: in yr, vt martyr: in or, vt Neſtor: in as, vt Arcas: in is, vt poeſis: in ys, vt Erinnys; in os, per ω magnum, vt heros: in o, per o paruum, vt epos; in us per ου, vt Oedipus: in ax, vt thorax: in yx, vt ſtyx: in abs, vt Arabs: in ops, vt Cyclops. exempla, qui volet, ipſe ſibi inueniat. Genitiuo ſingulari in os, in us, vt huius Aeneidos, huius Saphus. Ouid. *Attamen ille tuae felix Aeneidos auctor.* Idem: *Auctoris nomina Saphus.* Virgil. *Fatidacae Mantus.* Datiuo i i, vt huic Palladi. Statius. *Palladi litoreae.* Accuſatiuo ĩ a. Vir. *Phyllida mitte mibi*: in o. Ouid *Miſeramq. relinquere Dido.* Idem: *Spectabat ad Io, Ante oculos Io, quamuis auerſus habebat*: in in; Martialis: *Tu licet & noſtrum, dixit, Alexin ames.* Vocatiuo in i. Virgi. *Te Corydon o Alexi.* Ouid. *Tu Pari ſemper ama.* Item quot modis deſinit nominatiuus? Nominatiuo plurali in

es.

es. Virg. *Soli cantare periti Arcades*. Genitiuo plurali in on. Mart. *Argutis epigrâmatωn libellis*. Nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus in a. Iuuenalis. *Stemmata quid faciunt*? Accuſatiuo plurali in as. Virgil. *Permiſtos heroas, & ipſe videbitur illis* Idem: *Pleiadas, hyadas*. in es, ut alpes, ſyrtes. Virg. *Saeuiſq. vadis immittit e ſyrtes*.

Licet ne nomina in o, vt Dido, Sappho, Latine declinare, ut Iuno ?. Licet ſecundum Priſcianum, qui antiquos huiuſmodi declinatione vſus oſtendit. Attius: *Cuſtodem aſſiduum Ioni appoſuit*. Ennius: *Poenos Didone oriundos*. Plautus: *Vidit Argum, quem quondam Ioni Iuno cuſtodem appoſuit*. Qua ratione declinandi etiam C. Caeſar, ſecutus antiquos, vſus eſt, quod indicat tetraſtichon hoc in Romulo:

Vatibus Auſonijs, Tyriam dat Graecia Dido.
Fecit Didonem Romula vox Tacitis.
At Calypſonem Latijs, das inclyte Caeſar,
Quodq. decor patitur Quinctiliane iubes.

Sed errant, ait Foca grammaticus, qui Didonis, aut Mantonis genitiuum dicunt, cum & uocis aſperitas, & veterum auctoritas eiuſmodi declinationem repudiet. nam tranſlata in Latinam linguam, nihilominus Graece declinantur, ſic Dido, Didois, Didôi, Didoem, Didoe. Idem ſentire videtur. Quinctil. his verbis: *Nunc recentiores inſtituerunt Graecis nominibus Graecas declinationes potius dare. quod tamen ipſum non ſemper fieri poteſt. mihi autem placet Latinam rationem ſequi, quouſque patitur decor. neq. enim iam Calypſonem dixerim vt Iunonem.*

DE. PRONOMINE.

QVID eſt pronomen? Pars orationis declinabilis, quae pro vniuſcuiuſq. nomine accipitur perſonaſq. finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? Quia pro nomine, hoc eſt loco nominis ponitur: ſicut proconſul, quia loco conſulis: & propraetor, quia praetoris loco funguntur, appel-

appellati ſunt.

Pronomini quot accidunt? Sex. Species, genus, numerus, figura, perſona, & caſus.

Quot ſunt pronomina, de quibus nulla dubitatio eſt apud Latinos? Quindecim. Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, & is, meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, noſtras, & veſtras.

Quot ſunt ſpecies pronominum? Duae. primitiua, vt ego; deriuatiua, vt meus.

Quot ſunt primitiua? Octo. ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, & is.

Quot ex primitiuis pronominibus ſunt tantum demõſtratiua? quattuor, Ego, tu, hic, & iſte.

Quot ſunt tantum relatiua? Tria. Quae? Sui, is, & ipſe.

Quot ſunt modo demonſtratiua, modo relatiua? Vnum, ille.

Quot ſunt deriuatiua pronomina? Septem. Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, noſtras, & veſtras.

Vnde deriuantur? A genitiuis primitiuorũ, ego, tu, ſui. Quomodo? A genitiuo mei; meus, a genitiuo tui, tuus; a genitiuo, ſui, ſuus; a genitiuo noſtrum, vel noſtri, noſter, & noſtras: a genitiuo veſtrum, vel veſtri, veſter, & veſtras.

Quot ex deriuatiuis ſunt poſſeſſiua? Quinq. Quae? Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter.

Quot ſunt gentilia, ſeu patria? Duo. Quae? Noſtras, & veſtras.

Quot ſunt genera pronominum? Quinq. Quae? Maſculinum, vt meus: fem̃inum, vt mea: neutrum, vt meum: commune duum generum, vt hic, & haec noſtras, & veſtras; commune trium generum, vt ego, tu, ſui.

Quot ſunt numeri pronominum? Duo. Qui? Singularis, vt ego: pluralis, ut nos.

Quot ſunt figurae pronominum? Duae tantũ. Quae? Simplex, vt ego, is: compoſita, vt egomet, idem.

Quot ſunt pronomina, quae per nominatiuos componun-

ponuntur? Duo, ſecum, iſte, & hic: vt iſtic, iſtaec, iſtoc: in quibus, quia non ponitur aſpiratio, ſunt qui magis metaplaſmum, quam compoſitionem putent. vnum Is, cum aduerbio demum, vt idem, quod eſt is demum, hoc eſt is iterum. Iſte, & hic componuntur ne per omnes caſus Minime, ſed per eos tantum, qui in c deſinunt, praeter datiuum huic.

Cum quot orationis partibus pronomina componuntur? Cum tribus, cum nominibus, vt huiuſmodi: cum aduerbijs, vt eccum eccam, eccos eccas, ellum ellam, ellos ellas, pro ecce eum eam, eos eas, illum illam, illos illas: cum praepoſitione, vt mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, & vobiſcum. ſed in his potius eſt praepoſitio cum pronomine per anaſtrophen, vt in quicum, pro cum quo: quibuſcum, pro cum quibus.

Quot ſunt ſyllabicae adiectiones? Quattuor. Quæ? Met, te, ce, pte.

Met quibus adiungitur? Omnibus caſibus vtriuſq. numeri tam primae quam ſecundae perſonae; praeter tu, ne verbum putetur, tumet, pro quo tute, & tutemet dicimus, vt egomet; id eſt, ego, & non alius, tutemet, id eſt, tu ipſe per te, & non per alium.

Te quibus adiungitur? Tu & te, vt tute & tete, ſicut me me, ſeſe.

Ce quibus adiungitur? Pronomini hic, haec, hoc, apud antiquos per omnes caſus, vt hicce, haecce, hocce, apud neotericos vero per eos tantum qui in literam deſinunt, vt huiuſce, hiſce, hoſce, haſce. nec non his genitiuis, iſtius, illius, vt iſtiuſce, illiuſce. Antiqui etiam illice pro illic proferebant, illucce, iſtucce. Terentius: *Illanccine mulierem dixit.*

Pte quibus adiungitur? Quinque ablatiuis, mea, tua, ſua, noſtra, & veſtra, vt meapte, tuapte, ſuapte, noſtrapte, & veſtrapte.

Quot ſunt perſonae pronominum? Tres. Quae? Prima, vt ego: ſecunda, vt tu: tertia, vt ille.

Quot ſunt caſus pronominum? Sex. Qui? Nominatiuus, genitiuus, datiuus, accuſatiuus, vocatiuus, ablatiuus,

Quot

Quot pronomina habet vocatiuum caſum? Quattuor. Quae hoc diſtico conumerantur:

Tu, meus, & noſter, noſtras pronomina, quinctum
Quattuor admittunt. cetera cuncta carent.

Quare vocatiuo carent cetera pronomina? Quia ſermo ad ea non dirigitur:

Quot ſunt declinationes ſeu modi pronominum? Quattuor. Primus in i, vel in is; ſecundus in ius: tertius, in i, & in ae, & in i; quartus in is tantum.

INTERROGATIONES DE PRONOMINE

Ego quae pars orationis eſt? Pronomen. Quare? Quia ponitur loco proprij nominis; & certam ſignificat perſonam.

Ponitur ne ſemper pronomen loco nominis proprij? Maxime. Ergo cum dicimus, ego magiſter, tu diſcipulus, nonne ponuntur loco appellatiuorum nominum, magiſtri ſcilicet, & diſcipuli, quae ſunt appellatiua? Non. Quoniam omne appellatiuum nomen tranſit in proprium iunctum pronomini, vt meus liber, tuus filius, ille homo.

Ego cuius ſpeciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Meus cuius ſpeciei? Deriuatiuae. Quare? Quia deriuatur a genitiuo mei:

Ego cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia ſic eſt, ſicut cui adhaeret, vt ego Aldus, ego Maria, ego mancipium.

Meus cuius generis? maſculini, Mea? feminini. Meum? neutri. Quare? quia prima vox pronominis eſt generis maſculini, ſecunda feminini, tertia neutri.

Noſtras cuius generis? Communis duum generum. Quare? quia praeponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina, hic, & haec.

Ego cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Nos cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Ego cuius perſonae? primae. Tu? ſecundae. Ille? ter-

tiae.

tiae. Quare? Quia omnia nomina, & pronomina ſunt tertiae perſonae, exceptis, ego, quod eſt primae, & tu, ſecundae, & vocatiuis caſibus, qui ſunt ſemper perſonae ſecundae.

Ego cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? Primi. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in i, vel ī is, & datiuus in i deſinit, vt ego, mei, vel mis, mihi, tu, tui, vel tis, tibi, ſui, ſibi.

Quare ſui non habet in nominatiuo ſi, & in genitiuo ſis? Cauſſa differentiae s i coniunctionis, & s i s verbi.

Quot ſunt pronomina primi modi? Tria, Ego, tu, ſui, quae ſic declinantur.

S.N. ego. G. mei, vel mis. D. mihi. A. me. A. a me. P.N. nos. G. noſtrum, vel noſtri. D. nobis. A. nos. A. a nobis.

S.N. tu. G. tui, vel tis. D. tibi. A. te. V. o tu. A. a te. P.N. vos. G. veſtrum, vel veſtri. D. vobis. A. vos. V. o vos. A. a vobis.

S. G. ſui. D. ſibi. A. ſe. A. a ſe. P. G. ſui. D. ſibi. A. ſe. A. a ſe.

Ille cuius modi pronominis? Secundi. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ius, & datiuus in I deſinit, vt ille, illius, illi: ipſe, ipſius, ipſi: iſte, iſtius, iſti: is, eius, ei: hic, huius, huic.

Quare hic non facit in datiuo hui ſine c? Ad differentiam hui interiectionis.

Quot ſunt pronomina ſecundi modi? Quinq. Quae? Ille, ipſe, iſte, hic, & is, quorum genitiuus deſinit in ius, & datiuus in i. ſic etiam octo nomina declinantur, quae ſunt vnus, totus, ſolus, alius, alter, vllus, vter, quis, vel qui, cum ſuis compoſitis, quorum vnus, totus, ſolus, habent vocatiuum. Quae nomina, & pronomina ſic declinantur.

S.N Ille, illa, illud. G. illius. D. illi. A. illum, illam, illud. A. ab illo, ab illa, ab illo. P.N. illi, illae, illa. G. illorum, illarum, illorum. D. illis. A. illos, illas, illa. A. ab illis.

S.N. ipſe, ipſa, ipſum. G. ipſius. D. ipſi. A. ipſum, ipſam, ipſū. A. ab ipſo, ab ipſa, ab ipſo. P.N. ipſi, ipſae, ipſa. G. ipſorū, ipſarū, ipſorū. D. ipſis. A. ipſos, ipſas, ipſa. A. ab ipſis.

S.N.

S.N.iſte,iſta,iſtud.G.iſtius.Datiuo iſti.A.iſtum, iſtam iſtud. A. ab iſto,ab iſta,ab iſto. P N. iſti,iſtae, iſta. G. iſtorum,iſtarum,iſtorum.D.iſtis.A.iſtos,iſtas,iſta. A. ab iſtis.

S.N.hic,haec,hoc G.huius.D.huic. A. hunc,hãc,hoc. A.ab hoc,ab hac,ab hoc.P.N hi,hae,haec.G.horum, harum,horum.D.his.A hos,has,haec. A.ab his.

S.N.is,ea,id.G.eius.D.ei.A.eum,eam,id. A. ab eo, ab ea,ab eo.P N. ij per geminum i,ſine aſpiratione,eae,ea.G. eorum,earum,eorum.D.eis,vel iis. A.eos,eas,ea. A.ab eis vel iis.

Quare ipſe non facit in neutro genere ipſud, ſicut iſte, iſtud, & ille,illud? Quia apud antiquos declinabatur ipſus,ipſa,ipſum,mutata eſt prima vox,& remanſit tertia, quamquam Priſcianus lib. 14.id non probat.

S.N.idem,eadem,idem.G.eiuſdem.D.eidem. A.eundem,eandem,idem. A.ab eodem,eadem,eodẽ. P.N.iidẽ, eaedem,eadem.G.eorundem,earundem, eorundem. D. eiſdem,vel iiſdem. A.eoſdem,eaſdem,eadẽ. A.ab eiſdem, vel iiſdem. Et nota idem maſculinũ producere primam, idem vero neutrum corripere.

S N.vnus,vna,vnum.G.vnius.D.vni.A.vnum, vnam, vnum.V.o une,o una,o vnum. A.ab vno, ab vna, ab vno. P.N. vni,vnae,vna. G. vnorum,vnarum, vnorum. D. vnis. A. vnos,vna, vna.V. o vni, o vnae, o vna. A. ab vnis.

S.N.totus,tota,totum G.totius.D toti.

S.N.ſolus,ſola,ſolum.G.ſolius.D.ſoli.

S.N.alius,alia,aliud.G.alius.D.alij.

S.N.alter,altera,alterum.G.alterius,D.alteri.

S.N.vllus,vlla,vllum.G.vllius.D.vlli.

S.N vter,vtra,vtrum G.vtrius. D. vtri, cetera declina vt bonus,bona,bonum.

S.N. quis vel qui,quae,quod vel quid. G cuius.D. cui. A.quem,quam,quod,vel quid. A a quo vel a qui, a qua, vel a qui,a quo vel a qui.P.N.qui,quae,quae.G.quorum, quarum,quorum.D.quis, vel quibus.A.quos,quas,quae A.a quis, vel a quibus.

E S.N.

S.N.alteruter, alterutra,alterutrum. G.alterutrius,D. alterutri. A.alterutrum,alterutram,alterutrum. A.ab alterutro,alterutra,alterutro. P.N.alterutri,alterutrae,alterutra G.alterutrorum,alterutrarum,alterutrorum.D, alterutris. A.alterutros,alterutras,alterutra. A.ab alterutris. Et ſignificat alterum ex duobus.Cicero pro Marco Marcello: *Quot ſi in alterutro peccandum ſit, malim ego timidus,quam parum prudens videri*. Valerius: *Quia neceſſe eſſet eos alterutro facto crimine,temeritatis, aut periurij teneri*.

Quare non dixiſti altera utra,alterum utrum.G.alterius utrius? Quia ex parte tantum exteriore inflectitur, etſi quae ex duobus rectis componuntur, ex vtraq. parte inflecti debeant.

S.N.vterque,vtraque,vtrumque.G.vtriuſque.D.vtrique.A.vtrumque,vtramque,vtrumque. A.ab vtroque, vtraque,vtroque P.vtrique,vtraeque, vtraque. G.vtrorumque,vtrarũque,vtrorumque. D. vtriſque. A. vtroſque,vtraſque,vtraque.A.ab vtriſque.

A. QVIS. ET. QVI. COMPOSITA

Quae cum quis, vel qui poſſunt componier, haec ſunt:
Si,que,putas,ali, quam,nam,ne,num,enq.piamq.
Nec non quis cum quis poteris componere: ſed dam,
Viſq.,& cumque, liber,qui recto adiungere debes.

S.N.ſiquis,ſiqua,ſiquod,vel ſiquid. G.ſicuius. D.ſicui, A.ſiquem,ſiquam,ſiquod,vel ſiquid. A.a ſiquo,a ſiqua, a ſiquo. P. N.Siqui,ſiquae,ſiqua.G.ſiquorum,ſiquarum, ſiquorum. D.ſiquibus, A.ſiquos,ſiquas,ſiqua, A.a ſiquibus.

S.N.quiſque,quaeque,quodque,vel quidque. G.cuiuſque. D cuique. A.quemque,quamque,quodque.vel quidque. A.a quoque,a quaque,a quoque. P.N quique, quaeque,quaeque.G.quorumque,quarumque,quorumque. D.quibuſque. A.quoſque,quaſque,quaeque. A a quibuſque.

S.N.quiſputas.quaeputas,quodputas,vel quidputas, & ſic per omnes caſus addendo putas.

S.N aliquis,aliqua,aliquod, vel aliquid.G.alicuius.D.

alicui

alicui. A.aliquem,aliquam,aliquod,vel aliquid. A.ab aliquo,ab aliqua,ab aliquo. P.N.aliqui,aliquae,aliqua. G. Aliquorum,aliquarum,aliquorum. D.aliquibus. A.aliquos,aliquas,aliqua. A.ab aliquibus.

S.N.quiſquam,quaequam,quodquam,vel quidquam. G cuiuſquam. D cuiquã.& ſic in ceteris addendo quam. ipſe tamen non vterer omnibus,nam ſicut dicerem, non credo quemquãm M Tullio magis eloquentem; ita hoc euitarem dicendi genus; Aiunt non fuiſſe feminã quamquam pulchriorem Thaide.

S.N.quiſnam,quaenam,quodnam,vel quidnam. & deinceps, addendo nam.

S. N. nequis, nequa, nequod, vel nequid, & deinceps, praeponendo ne.

S.N.numquis,numqua,numquod,vel numquid. & ſic in ceteris,praeponendo num. Sed ne his quidem vtimur omnibus.ſed vt ſe exerceant, flectant pueri per omnes caſus.Vtamur vero nec ne,diligens poſtea praeceptor oſtendat.quis enim diceret,nunqua,& nunquod?

S.N.Enquis,enqua,enquod, vel enquid, & ſic in ceteris,praeponendo en.

S N.Quiſpiam,quaepiam, quodpiam, vel quidpiam, & deinceps,addendo piam.

S.N.Quidam,quaedam,quoddam, vel quiddam. G. cuiuſdam D.cuidam A.quendam,quandam,quoddam, vel quiddam. A.a quodam,a quadam,a quodam. P. N. quidam,quaedam,quaedam. G.quorundam,quarũdam, quorundam, & mutatur m in n, quia m ante d eſſe non poteſt. Datiuo quibuſdam. A.quoſdam,quaſdam,quaedam, A.a quibuſdam Et nota,quidam maſculinum,ſcribi debere vnico d, neutrum vero quiddam, & quoddam duplici.

S.N.Quiuis,quaeuis,quoduis,vel quiduis, & ſic in reliquis,addendo uis.

S.N.Quicumque,quaecumque, quodcumque. G.cuiuſcumque. D.cuicumque. A.quẽcumque.quãcumque, quodcumque. A.a quocumque, quacumque, quocũque. P.N.quicumque,quaecumque,quaecumque. G.quorum

cumque,quarumcumque,quorumcūque,D. quibuſcumque. A.quoſcumque,quaſcumque,quaecumque.A.a quibuſcunque.

S.N.Quilibet,quaelibet,quodlibet,vel quilibet,& deinceps,addendo libet.

S.N.quiſquis,& quidquid.A.quidquid.A.a quoquo, a quaqua,a quoquo:ceteris vacat.

S.N.Neuter,neutra,neutrum.G.neutri,neutrae, neutri,& neutrius apud antiquos.D.neutro,neutrae,neutro, & reliqua.vt bonus,bona,bonum.

S.N.Iſtic,iſtaec,iſtoc,vel iſtuc. A.iſtunc, iſtanc, iſtoc, vel iſtuc.A.ab iſtoc,iſtac,iſtoc. P.N. & A. in neutro tantum genere, iſtaec. & ſic inflécte illic, illaeç, illoc, vel illuc, quibus vtebantur antiqui, nunc autem exoleuerunt.

Meus, mea, meum cuius modi pronominis? Tertij. Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum primae, & ſecundae declinationis, hoc eſt,vt bonus,bona, bonum, praeter mi vocatiuum, a vocatiuo mee, vbi e geminum, ac breue, in i longum commutatum eſt,vt o mi pater,o mi fili, pro mee pater, mee fili.

Tertij modi pronomina ſunt quinq; : meus,tuus,ſuus, noſter,& veſter,quae ſic declinantur.

S.N. meus,mea,meum. G. mei,meae, mei. D. meo, meae,meo. A.meum,meam,meum. Vocat.o mi,o mea, o meum. A.a meo,a mea,a meo. P.N. mei,meae, mea. G. meorum,mearum,meorum.D.meis. A.meos,meas, mea. A.a meis.

S.N.tuus,tua,tuum. G.tui,tuae,tui. D.tuo,tuae, tuo. A.tuum,tuam,tuum. A.a tuo,a tua,a tuo.P.N.tui, tuae, tua.G.tuorum,tuarum,tuorum.D.tuis. A.tuos,tuas,tua. A.a tuis.

S.N. noſter,noſtra,noſtrum.G. noſtri, noſtrae, noſtri. D.noſtro,noſtrae,noſtro.A.noſtrum,noſtram,noſtrum V. o noſter,o noſtra,o noſtrum. A. a noſtro, a noſtra, a noſtro.P.N.noſtri,noſtrae, noſtra.G.noſtrorum,noſtrarum, noſtrorum. D.noſtris. A. noſtros, noſtras,noſtra. V. o noſtri,

ſtri,o noſtrae,o noſtra. A.a noſtris.

S.N. ſuus,ſua,ſuum.G.ſui,ſuae,ſui.D ſuo,ſuae,ſuo.A. ſuum,ſuam,ſuum.A a ſuo,a ſua,a ſuo.P.N.ſui,ſuae,ſua. G.ſuorum,ſuarum,ſuorum. D.ſuis.A.ſuos,ſuas,ſua.A.a ſuis.

S.N Veſter,veſtra,veſtrum.G.Veſtri,veſtrae,veſtri.D. veſtro,veſtrae,veſtro. A.veſtrum,veſtram,veſtrum. A.a veſtro,a veſtra,a veſtro. P. N.veſtri,veſtrae,veſtra. G.veſtrorum,veſtrarum, veſtrorum. D.veſtris. A. veſtros, veſtras, veſtra.A.a veſtris.

Noſtras cuius modi pronominis? Quarti.Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum tertiae declinationis, hoc eſt, ſicut hic & haec Arpinas, & hoc Arpinate. & nota huiuſmodi in as, & nomina, & pronomina, circumflexo tono eſſe pronuncianda, quia ſunt per apocopen ab integris in tis, abiectione ti.

Quarti modi pronomina ſunt duo: noſtras & veſtras; quae ſic declinantur.

S.N.hic,& haec noſtras,& hoc noſtrate. G.huius noſtratis. D.huic noſtrati. A.hunc,& hanc noſtratem, & hoc noſtrate. V.o noſtras, & o noſtrate. A.a noſtrate, & noſtrati.P.N.hi,& hae noſtrates,& haec noſtratia.G.horum,& harum, & horum noſtratium. D. his noſtratibus. A.hos, & has noſtrates, & haec noſtratia. V.o noſtrates, & o noſtratia. A.a noſtratibus.

S.N.hic,& haec veſtras,& hoc veſtrate. G huius veſtratis.D.huic veſtrati. A.hunc,& hanc veſtratem, & hoc veſtrate. A.a veſtrate,& veſtrati. P.N hi,& hae veſtrates,& haec veſtratia. G.horum, & harũ, & horum veſtratium. D.his, & ab his veſtratibus. A. hos, & has veſtrates, & haec veſtratia.A.a veſtratibus.

ALDI·PII MANVTII ROMANI

INSTITVTIONVM GRAMMAT.

LIBER. II

DE. VERBO

QVID eſt verbum? Pars orationis declinabilis, vel agendi, vel patiendi, vel vtriuſque ſignificatiua, cum modis, & temporibus, ſine caſu.

Verbo quot accidunt? Octo. genus, tempus, modus, ſpecies, figura, perſona, numerus, & coniugatio.

Quot ſunt genera verborum? Quinque; actiuum, vt amo; paſſiuum, vt amor; neutrum, vt ſeruio; commune, vt largior; deponens, vt ſequor.

Quot ſunt tempora verborum? Quinque. Praeſens, praeteritum imperfectum, perfectum, plusquam perfectum, & futurum: ut amo, amabam, amaui, amaueram, amabo.

Quot ſunt modi verborum? Quinque: indicatiuus, vt amo; imperatiuus, vt ama; optatiuus, vt vtinam amarem: ſubiunctiuus, vt cum amem; infinitiuus, vt amare.

Indicatiuus quot tempora habet? Quinque ſeparata; praeſens, vt amo; imperfectum, vt amabam; perfectum vt amaui; pluſquam perfectum, vt amaueram; futurum, vt amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? Duo: praeſens, vt ama; futurum, vt amato.

Optatiuus quot tempora habet? Quinque, praeſens, & praeteritum imperfectum ſimul, vt vtinam amarem; praeteritum perfectum, & pluſquam perfectum ſimul, vt vtinam amauiſſem; futurum per ſe, vt vtinam amem.

Subiunctiuus quot tempora habet? Quinque ſeparata,

fata, quemadmodum indicatiuus . praeſens , vt cum amem, imperfectum, vt cum amarem . perfectum, vt cum amauerim. pluſquamperfectum, ut cum amauiſſem, futurum, vt cum amauero .

Infinitiuus quot tempora habet ? Quinque. praeſens & imperfectum ſimul, vt amare. perfectum, & pluſquam perfectum ſimul, vt amauiſſe . futurum, vt amatum ire, vel amaturum eſſe .

Quot ſunt ſpecies verborum ? Duae; primitiua, vt amo, deriuatiua, vt amaſco .

Quot ſunt ſpecies deriuatiuorum verborum ? Quinque, inchoatiua, meditatiua, diminutiua, frequentatiua, deſideratiua .

Quae ſunt inchoatiua ? Quae in ſo deſinunt, & ſunt tertiae coniugationis, vt viſo viſis, faceſſo faceſſis, arceſſo arceſſis. ideſt eo ad videndum, eo ad faciendum, eo ad vocandum, vſurpantur etiam pro primitiuis, vt laceſſo, pro lacero.

Quomodo formantur inchoatiua? Non habent certam formationem, nec a verbis omnibus proficiſcuntur.

Quae ſunt meditatiua? Quae in ſco deſinunt, & meditationem, hoc eſt exercitationem ſignificant, vt caleſco; ideſt meditor, & exerceor, vt caleam; vnde etiam meditatiua appellantur . nam meditari eſt etiam exerceri .

Habent ne praeteritum haec verba? Quidni? Atque id quod ſua primitiua, vt pingueo pingui, & pingueſco; pingui: macreo, macrui, & macreſco, macrui. ſed differunt. nam primitiua ſignificant pinguis fui, macer fui; deriuatiua vero, pinguis factus ſum, macer factus ſum. nam ſi ita cuipiam dixeris. Hui tam cito macruiſti? Non erit a Macreo, ſed a Macreſco praeteritum. quia non macer fuiſti, ſed macer factus es, interpretabitur .

Quomodo formantur meditatiua? A ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, cuiuſcumque ſint coniugationis, addita, co, vt labo, labas, labaſco; ferueo, ferues, ferueſco; contremo, contremis, contremiſco; edormio, edormis, edormiſco.

Quae ſunt frequentatiua ? Quae aſſiduam in agendo

uim habent. dicuntur etiam iteratiua: quoniam frequẽ ter agendi iterant effectum, vt merſo, merſas, hoc eſt ſaepius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? Ab extremo ſupino mutatione u in o, vt domitu domito, curſu curſo, amplexu amplexo, a ſecutu tamen, ſector, & non ſecutor. Sed notandum, quod quae habent a in paenultima, illud in i breue conuertunt, vt uolatu uolito, rogatu rogito. Item quae praeteritum in gi faciunt, formant frequentatiua a ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, vt lego, legis, legito: fugio, fugis, fugito. notantur quaerito, a quaero: & ſcito, & ſciſcitor, a ſcio: & nóſcito, & noto, a noſco: & aegreſco & aegroto, ab aegreo: ſed aegreſco meditatiuum eſt. inueniuntur etiam frequentatiua a frequentatiuis, vt dictito, a dicto, quod a dico deriuatur: pulto, a pulſo, quod a pello deducitur.

Cuius coniugationis ſunt frequentatiua? Primae: vt curſo, curſas, ſector ſectaris. viſo quod iteratiuum eſſe dicit Diomedes, & ſolum excipit a regula, quod nõ ſit primae coniugationis. Ego Vallae accedés, puto eſſe inchoatiuum potius, vt ſupra oſtendimus.

Quae ſunt deſideratiua? Quae in rio deſinunt, & affectum ſignificant. parturire enim non eſt meditari partũ, ſed deſiderare. Cicero: *Aliquando populus Romanus pariat quod diu parturit.* ſimiliter eſurio, eſt, eſſe cupio, ideſt comeſſe. Quinctilian. *Pater filios eſurit.* Item cenaturio, cupio cenare. Martialis.

In omnibus Vacerra quod conclauibus
Conſumit horas, & die toto ſedet,
Cenaturit Vacerra, non cacaturit. ideſt cenare cupit Vacerra, & non cacare.

Vnde formantur deſideratiua? Ab extremo ſupino, aſſumendo rio. vt a cenatu, cenaturio: a mictu, micturio: ab eſu eſurio.

Cuius coniugationis ſunt deſideratiua? Quartae, vt parturio, parturis, parturire.

Quae ſunt diminutiua? Quae in lo deſinunt, vt a ſorbeo,

beo,ſorbillo,ſorbillas,& non habent certam formationē, ſuntque in vſu a paucis verbis. Haec nôs ſcripſimus de ſpeciebus deriuatorum, ſecuti Laurentium Vallam, quae quoniam a memoria facile effluunt, comprehendi his verſiculis.

Inchoat,arceſſo,& viſo; mediatur amaſco.
Sorbillo minuit: legitoq. & curſo frequentant.
Parturit eſt patrum deſiderat, eſurit eſſe.

Notandum autem, in quibuſdā magis in vſu eſſe frequentatiua,a frequentatiuis, quam a primitiuis, vt lectito,a lecto,lectas,quod non eſt in vſu,ſicut nec legito:ſcriptito a ſcripto ſcriptas, quod item non eſt in vſu. ab edo praeterea eſo eſas ἄχρηστον, a ſupino eſu. at ab eſo, in vſu eſito.In quibuſdam vero & a primitiuis & a frequentatiuis in vſu frequentatiua, vt a dico,dicto,a quo dictito. haec Gellius non a ſupino, vt Priſcianus, ſed a praeterito paſſiuo format libro IIX.cap.VI. cui non accedo.

DE. FIGVRIS. VERBORVM

Quot ſunt figurae verborum? Tres. ſimplex vt taceo, curro: compoſita,vt conticeo,concurro:decompoſita,vt conticeſco, recurſo.

DE. PERSONIS. VERBORVM

Quot ſunt perſonae verborum? Tres, prima, vt amo, ſecunda, vt amas: tertia vt amat.& ſimiliter in plurali, prima, vt amamus: ſecunda, vt amatis: tertia, vt amant.

Quare imperatiuus modus non habet primam perſonam in numero ſingulari? Quia naturaliter imperans, ab eo cui imperat, diuiditur, cum ergo prima perſona eſt,quae loquitur, ipſa ſibi imperare non ſolet, niſi aliis imperans, ſe quoque immiſceat. & hinc eſt quod in plurali numero imperatiuus modus primam habet perſonā, vt *Moriamur, & in media arma ruamus*. quamquam tūc non imperatiua, ſed ſuppoſitiua & hortatiua vocantur, quae Graeci ἀποθετικὰ & παρακελευστικὰ vocant, qui melius quam nos, hanc pluralis numeri perſonam ab imperatiuis ſeparant.

DE

DE. NVMERO. VERBORVM

Quot ſunt numeri verborum? Duo. ſingularis, vt amo; pluralis, vt amamus.

DE. CONIVGATIONE. VERBORVM

Quot ſunt coniugationes verborum? Quattuor. Prima, quae in ſecunda perſona indicatiui modi, vel habet as, vt amo amas, vel aris, vt amor amaris. Secunda, quae in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi; vel habet es, vt doceo doces, vel eris paenultima longa, vt doceor, doceris. Tertiae, quae in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, vel habet is breuem, ut lego legis: vel eris paenultima breui. vt legor legeris. Quartae quae in ſecunda pèrſona praeſentis indicatiui modi, vel habet is longam, vt audio audis, vel iris paenultima longa, vt audior audiris.

Sed facilius cognoſcent pueri verba tertiae coniugationis a verbis quartae differre, in Imperatiuo & Infinitiuo; nam tertiae coniugationis verba faciunt in Imperatiuo e, in ſecunda perſona ſingulari: in infinitiuo vero ere paenultima breui, vt lego legis, lege legere; aſpicio aſpicis, aſpice aſpicere. Quartae vero coniugationis verba habent i in ſecunda perſona ſingulari Imperatiui modi; in Infinitiuo vero ire paenultima longa; vt audio audis, audi audire; tuſſio, tuſſis, tuſſi, tuſſire.

Illud etiam notandum, verba primae coniugationis are, & ari, & arem, & arer, & eris vel ere producere in paenultima, vt amare, amari, amarem, amarer, ameris, vel amere. Secundae vero, ere, eri, & erem, & erer, & aris, vel are; vt docere, doceri, docerem, docerer, docearis, vel doceare. Quartae autem ire, & iri, & irem, & irer, & aris, vel are; audire, audiri, audirem, audirer, audiaris, vel audiare. ſed aris, vel are producitur in omni verbo. Tertiae vero coniugationis, ite, ere, Infinitiui tantum ere, erem, eres, eret, erent, erer etiam primam perſonam tantum optatiui, & eris, vel ere ſecundam indicatiui paſſiui corripere; vt legite, legere, legerem, legeres, legeret, legerent, legerer, legeris, vel legere. erunt autem, & ere praeteriti perfecti indicatiui modi in omni coniugatione

iugatione producunt e, vt amauerunt, vel amauere, docuerunt, vel docuere, legerunt, vel legere, audiuerunt, vel audiuere.

DE. PRAETERITIS

Primae coniugationis praeterita quot regulas habent? Quinque.

Quae eſt prima?

Omnia verba primae coniugationis à ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi abiecta s & addita ui facũt praeteritum; vt amo amas amaui; praeter duodecim, quae per ui ſyllabas, faciunt praeteritum. & do, dedi, ſto ſteti, lauo laui, iuuo iuui. vt oſtendunt hi verſus: *Cum domo iunge mico, cubat, & neco, cum frico, plico.*
Et tonat, atque ſonat, ſecat, & crepo, nexo, vetoq.,
Doq., dedi, & laui lauo, ſto ſteti, & iuuo iuui.

Quae eſt ſecunda?

Plico, & mico cum praepoſitione compoſita, per ui ſyllabas faciunt praeteritum, vt applicui, dimicui. Inueniuntur etiam in aui, ſed raro. Cum nomine autem compoſita, in aui faciunt: vt multiplicaui, duplicaui.

Quae eſt tertia?

A cubo compoſita tam primae quam tertiae coniugationis inueniuntur, vt accubo, accubas, & accumbo accũbis: incubo, incubas, & incumbo, incumbis; & Habent tamen commune praeteritum, accubui, incubui. Quae primae coniugationis ſunt in praeſenti ſinem; tertiae vero habent m ante b.

Quae eſt quarta?

Do monoſyllabis compoſitum tranſit in tertiam coniugationem, & praeteritum geminat, vt reddo, reddidi. Cum diſſyllabis vero, eſt primae coniugationis, venumdo, venumdas, venumdedi, circumdo, circumdas circumdedi, peſſumdo, peſſumdas, peſſumdedi.

DE. PRAETERITIS. SECVNDAE CONIVGATIONIS

Omnia verba ſecundae coniugationis quacumque antecedente conſonante, eo in ui ſyllabas conuerſa, faciunt praeteritum, vt doceo, docui, egeo, egui; praeter

quae excipiuntur, quae quinque comprehenduntur regulis.

Quae eſt prima?

Iubeo, iuſſi facit. Sorbeo, quod & ſorbo dicitur, ſorpſi, vel ſorbui. Mulceo, mulſi: maneo, manſi: neo, neui, quieo, quieui: haereo, haeſi: luceo, luxi: pelluceo, pelluxi. Cieo, cies, quod & cio, cis dicitur, ciui, vel cii. Torqueo, torſi, cum compoſitis. nam compoſita, ſimplicium formationem pleruanque ſequuntur.

Quae eſt ſecunda?

In ueo deſinentia, mutant eo in i, vt moueo, moui. Conniueo tamen, & conniui & connexi facit.

Quae eſt tertia?

In deo, ſi habent vocalem longam, vel ar ante deo, mutant deo in ſi, vt rideo, riſi: ardeo, arſi: prater ſtrideo ſtridi: ſi vero i vel e breuem, eo in i conuertunt. vt video vidi, ſedeo ſedi. ſi au diphthongum, praeteritum paſſiuae declinatonis habebũt: vt audeo auſus ſum, gaudeo gauiſus ſum. ſunt quae praeteritum geminant, vt mordeo, momordi: pendeo, pependi: ſpondeo, ſpopondi; tondeo, totondi.

Sed ſciendum geminantia praeterita, in compoſitione non geminari, vt remordeo, remordi: reſpondeo, reſpondi; praeter quae a do, diſco, poſco componuntur, vt condo, condidi, conſto, conſtiti, dediſco, dedidici, repoſco, repoſci. A curro tamen compoſita, vtroque modo eſt inuenire, ut decurri, & decucurri. a repugno etiam repupugi legimus.

Quae eſt quarta?

In geo, l vel r praecedente, in ſi, vocali vero longa, in xi faciunt: vt algeo alſi, turgeo turſi: lugeo luxi: mulgeo tamen, mulxi habet differentiae cauſſa.

Quae eſt quinta?

In leo, alia antecedente conſonante in eadem ſyllaba, & ab oleo, & leo compoſita, per ui ſyllabam faciunt praeteritum, vt impleo impleui, exoleo exoleui, releo releui, oleo & oleui & olui facit, & ſic redoleo. Soleo tamen, ſolitus ſum, & ſolui.

D.E

DE. PRAETERITIS. TERTIAE CONIVGATIONIS.

Tertiae coniugationis praeterita quot regulis compre henduntur? Vndeuiginti.

Quae eſt prima?

In bo, vocali longa antecedente, in pſi faciunt, vt ſcribo, ſcripſi. Cetera vero in bi, vt bibo, bibi: praeter incumbo, incubui, & alia a cubo compoſita.

Quae eſt ſecunda?

In eo antecedente n, illa abiecta, o in i conuertunt. vt vinco, vici. s vero antecedente, mutant ſco in ui ſyllabam: vt paſco, paui: cõſueſco, & cõſueui, & conſuetus ſum facit. Praeter diſco, didici: compeſco, compeſcui: poſco, popoſci: conquiniſco, conquexi. Vocali autem longa antecedente, co in xi conuertunt: vt dico, dixi. Ico tamen, cuius paenultima modo correpta, modo producta reperitur, ici facit, & parco, peperci, & ſparſi.

Quae eſt tertia?

In do, vocali longa praecedente, do in ſi vertunt: vt ludo, luſi. Cedo, ceſſi geminat ſ. Excipiuntur caedo, cecidi penultima producta, vnde occidi pro interemi: nam cecidi penultima breui, a cado eſt, vnde occidi, pro interii. Pedo, pepedi: cudo, cudi, & cuſi: ſtrido, ſtridi. n vero antecedente, o in i commutant: ſed n tria abijciunt, fundo, fudi: ſindo, ſidi: ſcindo, ſcidi. cetera vero ſeruant, vt pando, pandi: accendo, accendi: ſcando, ſcandi: præter tundo, quod & abijcit n, & tutudi facit. Pendo etiam, & tendo geminant primam, vt pependi, tetendi. Fido fidi olim, nunc fiſus ſum facit: & diuido, diuiſi. A do compoſita geminant, vt trado, tradidi, condo, condidi: vnde abſcondo, abſcondidi.

Quae eſt quarta?

In go, r antecedente, go in ſi conuertunt, vt mergo, merſi: cetera vero in go, vel guo, in xi faciunt præteritum, vt ango, anxi: ungo, vel tinguo, tinxi: rego, rexi. Praeter pango, pepigi, & pegi, & panxi: tango, tetigi: pungo, pupugi, vel punxi: frango, fregi: ago, egi: lego, legi, cum cõpoſitis. notãtur neglexi, dilexi, intellexi, a lego compoſita,

Quae

Quae eſt quiuĉta?

In ho,in xi faciunt.vt veho,vexi,traho,traxi.

Quae eſt ſexta?

In lo,praeteritum faciunt in lui,vt alo, alui: praeter vello, velli,vel vulſi,fallo ſalli,pſalllo pſalli,percello perculi, excello exculi, & excellui, quod tamen magis ab excelleo formatur. Excipiuntur etiam geminantia, vt pello pepuli, fallo fefelli, tollo tetuli, pro quo ſuſtuli dicimus.

Quae eſt ſeptima?

In mo vocali longa praecedente, o in pſi conuertunt, vt demo,dempſi: cetera vero in ui ſyllabas, vt tremo,tremui,praeter emo emi,premo preſſi.

Quae eſt octaua?

In no,antecedente o vel g.in ui ſyllabas: faciunt praeteritum. vt pono poſui, gigno genui. ſimiliter & a cano compoſita; vt concino,concinui,& concini; cetera vero faciunt in ui ſyllabam, vt ſino ſiui, ſterno ſtraui, ſperno ſpreui,lino liui, & lini: nam leui,& releui magis ſunt a leo,quod non eſt in vſu: excipiuntur temno, tempſi; cano,cecini.

Quae eſt nona?

In po, e breui antecedente, in ui ſyllabas faciunt; vt ſtrepo ſtrepui,cetera vero in pſi, vt carpo,carpſi:praeter rumpo,rupi.

Quae eſt decima?

In ro per ui ſyllabam terminant: vt tero triui,quaero quaeſiui,ſero ſeui,cuius compoſita etiam per ui ſyllabas faciunt,ſed mutata ſignificatione,vt deſero,deſerui.Excipiuntur gero geſſi, vro vſſi, verro verſi & verri, curro, cucurri.

Quae eſt vndecima?

In ſo,in ui ſyllabam faciunt,vt laceſſo laceſſiui & laceſſi,acccerſo accerſiui; demuntur faceſſo,faceſſis, faceſſi; capeſſo,capeſſis,capeſſi: viſo viſi,quaeſo quaeſi & quaeſiui,pinſo pinſui.

Quae eſt duodecima?

In to,c pracedente,quattuor inueniuntur; flecto, necto,

ſto,plecto,pecto,quae faciunt flexi, plexi,nexi vel nexui, pexi vel pexui,& pectui. Praecedente vero e breui,duo vt peto petiui,meto meſſui. r ſimiliter, duo, verto,verti, ſterto ſtertui. tt geminato,vnum;mitto miſi,& vnũ item in ſto vt ſiſto, quod cum ſignificationem actiuam habet, caret praeterito:cum vero abſolutam,facit ſteti,ſicut ſto, cum ſuis compoſitis,vt deſiſto,deſtiti.

Quae eſt tertiadecima?

In xo duo inueniuntur,texo,& nexo, quae in ui ſyllabas faciunt,vt texui,nexui.ſed nexo eſt primae.

Quae eſt quartadecima?

In cio,ſi a praeceſſerit,a in e verſa, & o remota, faciũt praeteritum: vt facio feci, iacio ieci. ſin vero praeceſſerit i,illo in e verſo,in xi faciunt, vt aſpicio aſpexi.icio tamẽ ici facit,& elicio elicui.

Quae eſt quinctadecima?

In dio & in gio,o remota, faciunt praeteritum, vt fodio fodi,fugio fugi.

Quae eſt ſextadecima?

In fio vnum eſt, fio fis, factus ſum. vnum item in io, vt meio ſine praeterito,& ſupino; & vnum in quio, inquio: quod inquit tantum habet. vnum etiam in rio,pario peperi.

Quae eſt decimaſeptima?

In pio,ca praecedente,mutant a in e,& abiecta o, faciunt praeteritum , vt capio,cepi, cu vero, o in ui ſyllabam conuertunt : vt cupio , cupiui , quod non puto eſſe etiam quartae, vt Priſcianus ait . nam illud Lucretij ſic legẽdum: *Naturae primus terrarum clauſtra cuperet.*vt ſit verſus miurus,quo ſaepe Lucretius vtitur. de quo verſu nos abunde infra tractabimus in lib.de metris. Rapio, rapui facit.Sapio,& ſapui,& ſapiui:vnde reſipui,& reſipiui.Coepio,quod in vſu non eſt, coepi. Terentius tamen in Adelphis, a coepio,coeperet vſus eſt, *Sinerẽ ego illum? aut non ſex totis menſibus prius olfecifſem,quam ille quidquã coeperet?*

Quae eſt decimaoctaua?

In tio,in ſi faciunt geminato ſſ, vt concutio, concuſ-

ſi:quatio,quaſſi.

Quae eſt decimanona?

In uo ſyllabam,l antecedente,o in i vertunt:vt ſoluo, ſolui.vocali vero,in xi.viuo, vixi. in uo autem ſyllabas mutant o in i,vt acuo,acui:praeter coquo, coxi: linquo, liqui.pluo,plui:ſtruo ſtruxi

DE. PRAETERITIS. QVARTAE CONIVGATIONIS

Verba quartae coniugationis quomodo faciunt praeteritum?In ui ſyllabam,& ii excluſa u per concilionem, vt audio,audiui,& audij,ſalio,ſalui,& ſalij tam de ſale, quam de ſaltatione.demuntur in cio plurium ſyllabarũ duabus.quae ſi n habent ante cio, faciunt in xi, vt vincio,vinxi,ſancio,ſanxi,& ſancii olim:ſin vero minime, in ſi:vt raucio,rauſi,farcio,farſi.Item a:o,ai,cambio,cãpſi,haurio,hauſi,ſepio,ſepſi,ſentio, ſenſi, venio, veni. & a pario,& ſalio compoſita,vt operio operui,aſſilio, aſſilui. quia ſalio etiam ſalui facit.ſed comperio comperi facit, & reperio repperi,pp geminato in carmine.

DE. PRAETERITIS. VERBORVM. IN. OR

In or deſinentia quomodo faciunt praeteritum? Non habent.quia in or omnia carent praeterito, & ijs quae ab illo deriuãtur aſſumunt autẽ participium praeteriti perfecti,& pluſquã perfecti,& ſubſtantiuũ verbum, & vſum praeteritorum complẽt,vt amor,amatus ſum, & amatus fui,& ſic in omnibus.

DE. SVPINIS

Supinorum regulae quot ſunt?Septem.

Que eſt prima?

In ui ſyllabam,commutant ui in tum, vt amaui,amatum,petiui,petitum.Demũtur abolitum,adultum,agnitum,cautum,cognitum,conſitum,fautum,inſitum,lautum,& lotum,paſtum, potum, ſaltum. nam ſalitum per ſimplex l,ſeruat.ſatum,ſolutum,ſepultum,vaenum. In or primae,in atum,vt moratum,auxiliatum.

Quae eſt ſecunda?

In ui ſyllabas commutant eas in itum, vt domui, domitum:praeter altum,nam alitum ſeruat.Item apertum,

callum,

caſſum, nam caritum ſeruat cenſum, cultum, conſultum, concentum cum ceteris a cano, doctum, excelſum, frictũ, indutum, meſſum, miſtum, nectum, occultũ, paſſum, piſtum, raptum, cum compoſitis, correptum, ſurreptum, ſectum, ſtatum, tentum, textum, toſtum. In or ſecundae, in itum; vt veritum. Praeter confeſſum, faſſum, miſertum, ratum, tutum, & tuitum.

Quae eſt tertia?

In ci, gi, qui, xi, commutant eas in ctum, vt vici, victũ: legi lectum, dereliqui derelictum, dixi dictum. praeter fixum, flexum, fluxum, fugitum, fictum, mictum, pictum, rictum, ſtrictum, quae abijciunt n. Peperci ſine ſupino. In gor, etiam & ſcor, & in uor ſyllabas, in ctum faciunt. vt fungor, functum; proficiſcor, profectum; fruor, fructum, & fretum, olim etiam fruitum. praeter adeptum, commentum, feſſum, vnde defeſſum. iratum, natum, oblitum, paſtum, vltum.

Quae eſt quarta?

In mi, pi, pſi; in ptum, vt ſcripſi ſcripum. rupi, ruptũ; emi, emptum. praeter campſi, campſum.

Quae eſt quincta?

In di, li, ri, ſi, ti, in ſum, vt momordi, morſum; tutudi, & tunſum, & tuſum; fefelli, falſum; ſalli, ſalsũ; verri, verſum, quod eſt etiam a verti. ſenſi, ſenſum; pandi, paſſum; geminat ſſ, quod & a patior, & a pateo idem eſt. demuntur geſtum, hauſtum, indultum, latum, mulctum. nã mulſum ſeruat. piſtum, partum ſtatum, tentum; nam tenſum ſeruat. tortum; vſtum. Item compoſita a do, vt inditũ. ab abſcondo, tam abſconſum, quã abſconditum; ſed abſconditum, melius, inquit Diomedes. Quartae etiam cõiugationis verba habentia l, vel r, ante ſi, vt fartum, ſartum, fultũ. In dior, item, & tior, & tor, in ſum faciunt, vt menſum, orſum, aſſenſum, vſum; praeter amplexum, mẽtitũ, partitum, potitum, ſortitum.

Quae eſt ſexta?

In bor, in ipſum, vt labor lapſum. & in quor & in rior, in tum; vt loquor, locutum; orior, ortum; & in tor, in ſtum faciunt, vt queror, queſtum. morior tamen

F mor-

mortuum,vnde mortuus.

Quae eſt ſeptima?

Largior,largitum habet, & molior molitum.

Quae actiua ſupinum non habent?

Compeſce, cerno, renuoq., & reſpuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lamboq., atq. vrgeo, caluo,
Viſoq. cum metuo, poſco, linquo, arceo, diſco,
Ambigoq. annumeres: quae ſunt ſine cuncta ſupinis.

Quae neutra ſupinis deficiunt?

Strideo.ſterto, rudo, ſtridit, micat, aeſtuo, parco,
Et conquiniſco, pſalloq, & obedio, dego,
Et ſcalpo, & ſcando, ſcabit, & pauet, horreo, mando,
Adijce, gliſco, tremo, nec non ſatagoq., luoq,
Et furit, atq. volo, lucet, pelluceo, fulget,
Exurio, horreſco, ferueſco, & talia cuncta,
Et quae praeteritum per ui dant verba ſecundae
Vt caleo, calui, pauca haec tamen excipe, ſicut:
Torret, olet, valeo, paretq., doletq., latetq.,
Et placeo, & noceo, & libeo, & careo, pateoq.:
Quamquam ſunt per ui, retinent tamen iſta ſupinum.

DE. VERBIS. DEFECTIVIS

Quae ſunt verba defectiua? Quae deficiunt numeris, modis, temporibus, & perſonis, non tamen omnibus. Forem, fores, foret, forent, Infinitiuo fore.

Meio, meis. Imperatiuo meie, meiat, meiamus, meite, Futuro, meito. Infinitiuo meiere.

Infit, infiunt, & infio antiquum.

Quaeſo, quaeſimus, quaeſere. nec dicas quaeſumus per u,

Faxo, faxis, faxit, faxunt, & faxint.

Inquio, ſeu inquam: ſed hanc vocem futuri temporis eſſe vult Priſcianus: inquis, inquit, inquiet, inquie,

Auſim, auſis, auſit, & auſint,

Cedo, ideſt dic.

Aio, ais, ait, aiunt, aiebam cum toto imperfecto, ait, aies, Imperatiuo, ai. in plurali, aiamus. Futuro optatiui, aiat. in plurali, aiatis, aiant.

Imperatiuo aue, in plurali auete. Futuro aueto. Infiniti

uo

uo auere. Eodem modo ſalue, & vale: ſed vale, a valeo eſt, quare non eſt defectiuum.

Furis, daris, faris, prima poſitione deficiunt.

Ouat, ouans habet participium. cuius tamen verbi declinatio per multas etiam voces inuenitur.

Apage, apagere: apageſis, pro apage ſi vis: ſicut ſodes, pro ſi audes, quod eſt blandientis: ſicut amabo; & capſis, pro cape ſi vis: & ſis, pro ſi vis.

Odi, noui, coepi, memini, praeteritum perfectum tantum habent, & quae a praeterito deriuantur. Memini, habet etiam memento, & mementote.

Volo, & malo imperatiuo, & ſupinis deficiunt. malo etiam futuro. indicatiui ſed de his in declinatione verborum cumulatiſſime dicemus.

DE. ANOMALIS

Quae ſunt anomala? Quae aliorum verborum inclinatum non ſequuntur: nec dicendum anormala cum r, poſt o, ſed ſine r, quia Graecum eſt τὸ ἀνώμαλον, quod ſignificat aſperum, varium, & ſine planitie.

Anomala autem ſunt haec.

Sum, es, eſt: volo uis vult: fero fers fert: edo es eſt, cum compoſitis, de quibus abunde dicemus in declinatione verborum.

Quae ſunt, quae in imperatiuo per apocopen proferuntur? Dic, duc, fac, fer: pro dice, duce, face, fere.

Quae aliorum praeteritis, & ſupinis vtuntur.

Arguor, a conuincor, conuictus ſum, habet & argutus ſum: cerno, a creſco, creui, cretum: caleſco, a caleo calui, cum ſimilibus in ſco: ferio, a percutio, percuſſi, percuſſum: fero, a tulo, tuli, latum: furo, ab inſanio, inſaniui, ſine ſupino: liquor, a liquefio, liquefactus ſum: medeor, a medicor, medicatus, ſum: poſcor, a poſtulor, poſtulatus ſum: quatio, a concutio, concuſſi, concuſſum, nam quaſſi non eſt in vſu: reminiſcor, a recordor, recordatus ſum: ſido, a ſedi, ſeſſum: ſiſto, a ſto, ſteti, ſtatum. ſunt qui rectius ſtatui, ſtatutum habere dicant. tollor, a ſuffero, ſublatus, ſum, veſcor, a paſcor, paſtus ſum.

Quae perfecta ſunt a diuerſis inſtantibus?

Acui, ab aceo, & acuo: creui, a creſco, & cerno: frixi, a frigeo, & frigo; luxi, a luceo, & lugeo; minxi, a meio, & mingo paſſus ſum, a pandor, & patior. paui, a paſco, & paueo; pependi, a pendeo, & pendo; tuli, a tulo, & fero; verſus ſum, a vertor, & verror.

Quae ſunt in prima perſona confuſa?

Appello, appellas, & appellis: dico, dicas, & dicis; fundo, fundas, & fundis; lauo, lauas, & lauis; lego, legas, prima longa. & lego, legis, prima breui: mando, mandas, & mandis; praedico, praedicas, paenultima correpta, & praedico, praedicis, paenultima longa; pinſo, pinſas, & pinſis; ſero, ſeras, & ſeris: ſono, ſonas, & ſonis; volo, volas, & vis.

Quae in indicatiuo dupliciter efferuntur?

Caueo & cauo. conniueo & conniuo; denſeo, & denſo; dureo, & duro: excelleo, & excello; ferueo, & feruo; frigeo, & frigo; fulgeo, & fulgo: lenteo, & lento; oleo, & olo, ſorbeo, & ſorbo; ſtrideo, & ſtrido: tergeo, & tergo; vnio, & vno.

Quae habent duplicem coniugationem?

Morior, orior, potior, quae & tertiae, & quartae coniugationis inueniuntur. in infinitiuo tamen mori tantum dicimus ſecundum tertiam, & oriri, & potiri ſecundum quartam. apud vetuſſimos etiam pario, & cupio & tertiae, & quartae inueniuntur.

Quae habent duo, aut tria praeterita?

Cudo, cuſſi, & cudi: explico, explicui, & explicaui: pango, pepigi, & panxi, & pegi: pungo, pupugi, & punxi: ſino, ſini, & ſiui; tundo, tutundi, & tunſi.

Quae ancipiti terminatione in eadem ſignificatione leguntur?

Aſſentio, & aſſentior; labo, & labor; mereo, & mereor; reuerto, & reuertor. & alia plurima apud Priſcianum.

INTERROGATIONES
DE VERBO

Amo quae pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt ſignificatiuum agendi.

Amor

Amor quae pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt ſignificatiuum patiendi.

Largior quae pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt & agendi, & patiendi ſignificatiuum.

Amo cuius generis? Actiui. Quare? Quia in o deſinens poteſt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, vnde poſſit fieri conuerſa locutio in prima, vel in ſecunda perſona, vel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r vt tu amas me, ego amor a te: Plato amabat Socratem, Socrates amabatur a Platone: Ego amo te, tu amaris a me.

Amor cuius generis? Paſſiui. Quare? Quia in or deſinens, venit ab actiuo per aſſumptionem, quod eſt amo, ſicut doceor, a doceo; legor, a lego.

Aro cuius generis? Neutri. Quare? Quia in o deſinens non poteſt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, vnde poſsit fieri conuerſa locutio in prima, vel in ſecunda perſona, vel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r, hoc eſt non poteſt habere accuſatiuum ſignificantem hominem. non enim dici poteſt, aro Socratem, ſicut amo Socratem.

Amplector, cuius generis? Communis. Quare? Quia in or deſinens vtranq; habere poteſt ſignificationem, hoc eſt & actiuam, & paſſiuam; actiuam ſic, ego amplector te. paſſiuam ſic, ego amplector a te.

Auxilior cuius generis? Deponentis. Quare? Quia deponit alteram ſignificationem, hoc eſt vel actiuam, vel paſſiuam. ſed auxilior deponit paſſiuam, vt auxilior tibi; laetor vero, actiuam, vt laetor virtute.

Amo cuius temporis? Praeſentis. Quare? Quia praeſens tempus deſignat circa actionem, vel paſſionem. ſed amo circa actionem, amor vero circa paſſionem.

Amabam cuius temporis? Praeteriti imperfecti. Quare? quia rem coeptam, ſed nondum perfectam oſtendit.

Amaui, cuius temporis? Praeteriti perfecti. Quare? Quia rem perfectam eſſe ſignificat.

Amaueram cuius temporis? Praeteriti pluſquã perfe-ĉti. Quare? Quia oſtendit aliquid iampridem eſſe perfe-ĉtum.

Amabo cuius temporis? Futuri. Quare? Quia rem ali-quam fore, hoc eſt futuram eſſe demonſtrat.

Amo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem eſſe.

Amabam, amaui, amaueram, cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fuiſſe.

Amabo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fore.

Ama cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem eſſe.

Quare non dixiſti etiã fuiſſe? Quia in imperatiuo non eſt praeteritum. non enim quod factum eſt, vt infectum ſit, imperare quiſquam poteſt, neque vt factum ſit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem, cuius modi? Optatiui. Quare? Quia eget aduerbio optandi, vt perfectum ſignificet ſen-ſum.

Cum amarem cuius modi? Subiunctiui. Quare? Quia ſubiungit ſibi aliud verbum, vel ſubiungitur alteri, ver-bo, vt perfectum ſignificet ſenſum.

Amare cuius modi? Infinitiui. Quare? Quia nec nume ros, nec perſonas definit. ſed eget ſola alterius verbi con-iunctione.

Amo cuius ſpeciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Amaſco cuius ſpeciei? Deriuatiuae. Quare? Quia deri uatur ab amo.

Amo cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Deamo cuius figurae? Compoſitae. Quomodo com-ponitur? Ex de, & amo.

Contremiſco cuius figurae? Decõpoſitae. Quare? Quia non per ſe componitur, ſed a compoſito deriuatur, quod eſt contremo, contremis.

Amo cuius perſonae? Primae. Quare? Quia eſt prima

nox.

uox: verbi, vel quia cum loquitur de ſe, ipſa pronunciat.

Amas cuius perſonae? Secundae. Quare? Quia eſt ſecũda uox uerbi, vel quia ad eam prima loquitur directo ſermone.

Amat cuius perſonae? Tertiae. Quare? Quia eſt tertia uox verbi, vel quia de ea prima loquitur ad ſecundam, extra ſe & illam poſita, ad quam dirigit ſermonem, quod quia videtur obſcurum, ſic clarius. Tertia perſona eſt, de qua poſita extra primam, & ſecũdam prima loquitur ad ſecundam.

Amare cuius perſonae, & numeri? Nullius. Quare? Quia omnia infinita imperſonalia, gerundia, & ſupina numeris, & perſonis deficiunt.

Amo cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Amamus cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amo, amas cuius cõiugationis? Primae, Quare? Quia in ſecunda perſona praeſentis, indicatiui modi, habet a productum ante s, vt amo, amas: & in prima, & ſecunda perſona pluralis numeri id ipſum a productũ ante mus, & ante tis, vt amamus, amatis: & in infinitiuo ante re, vt amare.

Amor, amaris cuius coniugationis? Primae. Quare? Quia in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, habet a productum ante ris, vt amor, amaris.

Doceo, doces cuius coniugationis? Secundae. Quare? Quia in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, habet e productã ante s, vt doceo, doces: & in prima, & ſecũda perſona pluralis numeri idipſum e productum ante mus, & ante tis: vt docemus, & docetis: & in infinitiuo ante re, vt docere.

Doceor, doceris, cuius coniugationis? Secundae. Quare? Quia in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, habet e productum ante ris, vt doceor doceris.

Lego, legis cuius coniugationis? Tertiae. Quare? Quia in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, habet i correptum ante s, vt lego legis: & in prima, & ſecunda

perſona pluralis numeri id ipſum i,correptum ante mus, & ante tis,vt legimus,legitis,in infinitiuo vero,e correptũ ante re,vt legere.

Legor,legeris cuius coniugationis? Tertiae. Quare? Quia in ſecũda perſona praeſentis indicatiui modi, habet eris paenultima breui,vt legor,legeris.

Audio,audis cuiuscõiugationis?Quartae.Quare?Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi,habet i productum ante s, vt audio audis,& in prima, & ſecunda perſona pluralis numeri id ipſum i productum ante mus, & ante tis, vt audimus, auditis, & in infinitiuo ante re,vt audire.

Audior,audiris cuius coniugationis? Quartae. Quare? Quia in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, habet i productum ante ris,vt audior audiris.

Declina,amo amas.

Indicatiuo modo,tempore praeſenti,ſingulariter. Ego amo,tu amas,ille amat.Pluraliter nos amamus, vos amatis,illi amant. Praeterito imperfecto. S. ego amabam, tu amabas,ille amabat.P.nos amabamus, uos amabatis, illi amabant.Et per infinitum ſic,S.ego amare,pro amabam, tu amare,pro amabas,ille amare,pro amabat.P.nos amare,pro amabamus: vos amare, pro amabatis, illi amare, pro amabant.Praeterito perfecto,S.ego amaui,tu amauiſti,ille amauit.P.nos amauimus,uos amauiſtis, illi amauerunt,vel amauere.ex quibus haec per ſyncopen, tu amaſti,pro amauiſti,uos amaſtis, pro amauiſtis, illi amarunt pro amauerunt. Praeterito pluſquam perfecto.S.ego amauerã,tu amaueras,ille amauerat.P.nos amaueramus, uos amaueratis,illi amauerant.& per cõciſionem,S.amaram, amaras,amarat.P.amaramus,amaratis,amarant. Futuro. S.ego amabo,tu amabis,ille amabit.P.nos amabimus,vos amabitis,illi amabunt.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam.S. ama tu, amet ille. P. amate vos, ament illi. Futuro. S. amato tu, amato ille. P. amatote

nos,

uos,amanto illi.

Prima enim perſona pluralis numeri,quae datur impe ratiuis, hortandi eſt.non imperandi, vt *Amemus uirtutem o condiſcipuli.Pugnemus o commilitones.Moriamur,& in media arma ruamus.*

Optatiuo modo, tempore praeſenti,& praeterito imperfecto.S.vtinam ego amarem,tu amares,ille amaret.P. vtinam nos amaremus,uos amaretis,illi amarent. Praeterito perfecto,& pluſquamperfecto.S.vtinam ego amauiſſem,tu amauiſſes,ille amauiſſet. P. vtinam nos amauiſſemus,vos amauiſſetis, illi amauiſſent. & per ſyncopen, S. vtinam ego amaſſem, tu amaſſes, ille amaſſet. P. vtinam nos amaſſemus,vos amaſſetis,illi amaſſent.Futuro.S. vtinam ego amé,tu ames,ille amet.P.vtinam nos amemus, uos ametis,illi ament.Diomedes tamen ſeparatim declinat ſic,tempore praeſenti vtinam amem:imperfecto vtinam amarem:perfecto vtinam amauerim:pluſquam perfecto vtinam amauiſſem,futuro vtinam amem.ſed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti. S. cum ego amem,tu ames,ille amet.P.cum nos amemus, vos ametis, illi ament. Praeterito imperfecto.S.cum ego amarem, tu amares, ille amaret. P. cum nos amaremus, uos amaretis illi amarent. Praeterito perfecto.S. cum ego amauerim, tu amaueris, ille amauerit. P. cum nos amauerimus,vos amaueritis, illi amauerint.& per ſyncopen, S. amarim,amaris,amarit P.amarimus,amaritis, amarint. Praeterito pluſquam perfecto. S.cum ego amauiſſem,tu amauiſſes,ille amauiſſet. P. cum nos amauiſſemus, vos amauiſſetis,illi amauiſſent. & per conciſionem. S. cum ego amaſſem,tu amaſſes,ille amaſſet.P. cum nos amaſſemus, vos amaſſetis,illi amaſſent. Futuro. S. cum ego amauero,tu amaueris,ille amauerit.P.cum nos amauerimus, vos amaueritis,illi amauerint. & per ſyncopen. S cũ amaro,amaris,amarit. P.cum amarimus,amaritis, amarint. ſed nota,in ſecũda pſona ſingularis numeri praeteriti perfecti ſubiunctiui modi,i ante s corripi, & ſimiliter in prima, & ſecunda pluralis ante mus,& tis,vt,S.cũ amauerim,

amaue-

amaueris. P. cum amauerimus, amaueritis. In ſecunda vero perſona ſingularis numeri ante s, & in prima, & in ſecunda pluralis futuri eiuſdem modi ante mus, & tis produci ut, S. cum amauero amaueris. P. cum amauerimus, amaueritis: hinc illud. *Dederis in carmine vires*, & *vitam dederitis in vndis*.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, amare. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, amauiſſe. & per conciſionem amaſſe. Futuro amatum ire, vel amaturum eſſe.

Gerundia, vel participalia nomina, amandi, amando, amandum. Supina amatum, amatu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quae? Alterum praeſentis, & praeteriti imperfecti temporis, in ns, quod eſt amans, id eſt qui amat, vel qui amabat. alterũ futuri in rus, quod eſt amaturus, id eſt qui amabit.

Amãs vnde formatur? A prima perſona praeteriti im perfecti, indicatiui modi, mutata bam in ns, vt amabam, bam in ns, fit amans.

Amaturus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Amatum, amatu, addita rus fit amaturus.

Quae non faciunt praeteritum perfectum in aui? Haec quae his verſibus annotantur.

Dat, domat, atq. cremat, micat, & iuuat, & plicat, & ſtat,
His fricat, & vexat, & ſonat, & necat, adde lauatq.,
Et ſecat, atq. cubat, tonat, haec neu dice per aui.

Declina ſono, ſonas per primas perſonas ſingulares.

Sono, ſonabam, ſonui, ſonueram, ſonabo. in imperatiuo non ſunt. vtinam ſonarem, ſonuiſſem, ſonem, cum ſonem, ſonarem, ſonuerim, ſonuiſſem, ſonuero.

Quot tempora deriuantur a praeterito perfecto indicatiui? Sex, quae hoc diſticho comprehenduntur.

Praeteritum de ſe ſex format tempora, ram, ſem,
Rim quoque, ſemq. iterum, poſtmodo, ro, ſe, dabit.

Dic praeteritum a lauo, & iuuo cum deriuatis ab eis. Laui, laueram, lauiſſem, lauerim, lauiſſem, lauero lauiſſe. Iuui, iuuerã, iuuiſſem, iuuerim, iuuiſſem, iuuero, iuuiſſe.

Dic

Hic praeteritum a do, ſto, & deriuata ab eis.

Dedi, dederam dediſſem, dederim, dediſſem, dedero, dediſſe. Steti, ſteteram, ſtetiſſem, ſteterim, ſtetiſſem, ſtetero, ſtetiſſe.

Inflecte amo per primas perſonas, hinc per ſecundas retrorſum, inde per tertias, donec declinaueris totum verbum.

Amo, amabam, amaui, amaueram, amabo, vtinam amarem, amauiſſem, amem. cum amem, amarem, amauerim, amauiſſem, amauero. Retrorſum. Cum amaueris, amauiſſes, amaueris, amares, ames, vtinam ames, amauiſſes, amares. amato tu, ama. amabis, amaueras, amauiſti, amabas, amas. Per tertias perſonas. Amat, amabat, amauit, amauerat, amabit, amet, amato ille, vtinā amaret, amauiſſet, amet. cum amet, amaret, amauerit, amauiſſet, amauerit. Retrorſum per primas perſonas plurales. Cum amauerimus, amauiſſemus, amauerimus, amaremus, amemus. vtinam amemus, amauiſſemus, amaremus. amabimus, amaueramus, amauimus, amabamus, amamus. Per ſecundas perſonas; amatis, amabatis, amauiſtis, amaueratis, amabitis: amate, amatote. vtinam amaretis, amauiſſetis, ametis. cum ametis, amaretis, amaueritis, amauiſſetis, amaueritis. Retrorſum per tertias. Cum amauerint, amauiſſent, amauerint, amarent, ament. vtinam ament, amauiſſent, amarent, amanto, ament. amabunt, amauerant, amauerunt, vel amauere, amabant, amant.

Amor verbum paſſiuum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti. S. Ego amor, tu amaris. vel amare, ille amatur. P. nos amamur, vos amamini, illi amantur. Praeterito imperfecto. S. ego amabar, tu amabaris, vel amabare, ille amabatur. P. nos amabamur, vos amabamini, illi amabantur. & per infinitum. S. ego amari, pro amabar: tu amari, pro amabaris, ille amari, pro amabatur. P. nos amari, pro amabamur, vos amari, pro amabamini, illi amari, pro amabantur. Praeterito perfecto. S. ego amatus ſum vel fui, tu amatus es vel fuiſti, ille amatus eſt vel fuit. P. nos amati ſumus vel fuimus,

mus,vos amati eſtis,vel fuiſtis,illi amati ſunt,fuerunt, vel fuere.In feminino genere.S.ego amata sũ,vel fui,tu amata es, vel fuiſti,illa amata eſt, vel fuit. P. nos amatae ſumus,vel fuimus,vos amatae eſtis, vel fuiſtis, illae amatae ſunt,fuerunt,vel fuere. In neutro genere. S. ego amatum ſum,vel fui,tu amatum es,vel fuiſti,illud amatum eſt,vel fuit,P.nos amata ſumus,vel fuimus,uos amata eſtis,vel fui ſtis,illa amata ſunt,fuerunt,vel fuere. Praeterito pluſquã perfecto.S.ego amatus eram,vel fueram, tu amatus eras, vel fueras,ille amatus erat,vel fuerat.P.nos amati eramus, vel fueramus,uos amati eratis,uel fueratis,illi amati erãt, vel fuerant.& in feminino,ego amata eram.& in neutro, ego amatum eram.Futuro.S.ego amabor, tu amaberis, vel amabere,ille amabitur. P. nos amabimur, uos amabimini,illi amabuntur.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti,ad ſecundam, & tertiam perſonam. S. amare tu, ametur ille.P.amamini vos,amentur illi,Futuro.S.amator tu,amator ille.P. ama minor uos,amantor illi,amemur nos,hortandi eſt,non im perandi.

Optatiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto.S.vtinam ego amarer, tu amareris, vel amarere, ille amaretur.P.vtinam nos amaremur,uos amaremini,il li amarentur.Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto.S. vtinam ego amatus eſſem,vel fuiſſem,tu amatus eſſes,vel fuiſſes,ille amatus eſſet,vel fuiſſet.P.vtinam nos amati eſſemus, vel fuiſſemus, uos amati eſſetis, vel fuiſſetis, illi amati eſſent,vel fuiſſent.Et in feminino,ego amata eſſem, vel fuiſſem.& in neutro,ego amatum eſſem, vel amatum fuiſſem. Futuro.S.utinam ego amer,tu ameris, uel amere,ille ametur.P.vtinam nos amemur, vos amemini, illi amentur.

Subiũctiuo modo,tempore praeſenti.S.cum ego amer, tu ameris, vel amere, ille ametur. P. cum nos amemur,uos amemini, illi amentur. Praeterito imperfecto. S.cum ego amarer,tu amareris,vel amarere,ille amaretur. P.cum nos amaremur, uos amaremini, illi amarentur. Praeterito perfecto. S. cum ego amatus ſim, vel fuerim,

tu amatus ſis,vel fueris,ille amatus ſit, vel fuerit. P.cum nos amati ſimus, vel fuerimus, vos amati ſitis, vel fueritis,illi amati ſint,vel fuerint. Et in feminino,ego amata ſim,vel fuerim;& in neutro, ego amatũ ſim, vel fuerim. Praeterito pluſquam perfecto. S.cum ego amatus eſſem, vel fuiſſem, tu amatus eſſes, vel fuiſſes, ille amatus eſſet, vel fuiſſet. P.cum nos amati eſſemus,vel fuiſſemus,vos amati eſſetis, vel fuiſſetis, illi amati eſſent, vel fuiſſent. & in feminino genere, ego amata eſſem, vel fuiſſem. & in neutro,ego amatum eſſem,vel fuiſſem. Futuro.S cũ ego amatus ero,vel fuero,tu amatus eris,vel fueris, ille amatus erit, vel fuerit. P.cũ nos amati erimus,vel fuerimus, vos amati eritis,vel fueritis, illi amati erunt vel fuerint. & in feminino genere,ego amata ero, vel fuero. & in neutro,ego amatum ero, vel fuero.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti,& Praeterito imperfecto,amari. Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto, amatum eſſe vel fuiſſe. Futuro, amatum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo? Duo. Quae? Alterum praeteriti perfecti, & pluſquam perfecti in tus,quod eſt amatus,id eſt qui amatus eſt, vel fuit. alterũ futuri in dus, quod eſt amandus, ideſt qui amabitur.

Amatus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Amatum amatu,addita s fit amatus.

Amandus vnde formatur? A genitiuo ſui praeſentis participij. Quomodo? Amans,amantis, tis in dus, fit amandus.

Amatur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti,amatur. Praeterito imperfecto,amabatur. Praeterito perfecto, amatum eſt,vel amatum fuit. Praeterito pluſquam perfecto, amatum erat,vel amatum fuerat. Futuro, amabitur.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti,ametur. Futuro,amator.

Optatiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfecto, vtinam amaretur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam amatum eſſet, vel amatum fuiſſet,

ſet.Futuro. vtinam ametur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti,cum ametur. Praeterito imperfecto.cum amaretur. Praeterito perfecto.cum amatum ſit,vel fuerit. Praeterito pluſquam perfecto,cum amatum eſſet, vel amatum fuiſſet. Futuro.cũ amatum erit, vel amatum fuerit.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfecto.amari. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto.amatum eſſe,vel amatum fuiſſe.Futuro.amatum iri.

Doceo quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti, S. ego doceo,tu doces,illi docet. P.nos docemus,vos docetis,illi docent. Praeterito imperfecto. S.ego docebam, tu docebas,ille docebat. P.nos docebamus,vos docebatis,illi docebant, & per infinitũm, ego docere pro docebam, tu docere pro docebas,ille docere,pro docebat.P.nos docere,pro docebamus, vos docere, pro docebatis, illi docere, pro docebant. Praeterito perfecto S.ego docui,tu docuiſti,ille docuit.P.nos docuimus,vos docuiſtis,illi docuerũt,vel docuere. Praeterito pluſquam perfecto. S.ego docueram,tu docueras,ille docuerat. P.nos docueramus,vos docueratis,illi docuerant. Futuro. S.ego docebo,tu docebis,ille docebit. P. nos docebimus, vos docebitis, illi docebũnt.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti,ad ſecundam & tertiam perſonam. S. doce tu,doceat ille. P. docete vos,doceant illi. Futuro. S. doceto tu, doceto ille. P. docetote vos, docento illi. Nam doceamus hortandi eſt magis.

Optatiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto.S.vtinam ego docerem, tu doceres,ille doceret. P. vtinam nos doceremus, vos doceretis; illi docerent. Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto .S. vtinam ego docuiſſem,tu docuiſſes,ille docuiſſet. P. vtinam nos docuiſſemus,vos docuiſſetis,illi docuiſſent. Futuro.S.vtinã ego doceam,tu doceas, ille doceat. P.vtinam nos doceamus,vos doceatis, illi doceant.

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti. S. cum ego doceam,

ceam,tu doceas,ille doceat. P.cum nos doceamus,vos doceatis,illi doceant. Praeterito imperfecto. S. cum ego docerem, tu doceres,ille doceret. P.cum nos doceremus, vos doceretis,illi docerent. Praeterito perfecto, S. cum ego docuerim,tu docueris,ille docuerit. P.cum nos docuerimus,vos docueritis, illi docuerint. Praeterito pluſquam perfecto. S.cum ego docuiſſem,tu docuiſſes,ille docuiſſet. P.cum nos docuiſſemus,vos docuiſſetis,illi docuiſſent.Futuro.S cum ego docuero,tu docueris,ille docuerit. P.cum nos docuerimus, vos docueritis,illi docuerint.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto,docere. Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto,docuiſſe. Futuro,doctum ire,vel docturum eſſe. Gerundia,vel participalia nomina docendi,docendo, docendum.Supina.doctum,doctu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quae? Alterum praeſentis, & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt docens, id eſt, qui docet, vel docebat: alterum futuri in rus, quod eſt docturus, id eſt qui docebit.

Docens vnde formatur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Docebam, bam in ns, fit docens.

Docturus vnde formatur? Ab vltimo ſupino.Quomodo? Doctum,doctu,addita rus,fit docturus.

Declina doceo per primas perſonas ſingulares.

Doceo,docebam, docui, docueram, docebo. vtinam docerem,docuiſſem,doceam.cum doceam, docerem,docuerim,docuiſſem,docuero.

Declina per ſecundas.

Doces,docebas,docuiſti,docueras,docebis.doce tu,doceto tu.vtinā doceres, docuiſſes,doceas.cum doceas,doceres,docueris, docuiſſes,docueris.& ſic totum verbum: aliqñ etiā retrorſum ſic: Cū docuero, docuiſſem, docuerim,docerē,doceā.vtinam doceā,docuiſſem,docerem.docebo,docueram,docui; docebam, doceo. ſed hoc non eſt faciendum,niſi ei, qui iam curſim verba declinet.

Dic

Dic praeteritum perfectum a mordeo, & deriuata ab eo.

Momordi,momorderam,momordiſſem, momorderim,momordiſſem,momordero,momordiſſe.

Dic praeteritum a remordeo, & deriuata.

Remordi,remorderam,remordiſſem, remorderim,remordiſſem,remordero,remordiſſe.

Quare non dixiſti remomordi? Quia quae geminant ſyllabam in praeterito,ſi componantur,nô etiam geminant,niſi a do,ſto,poſco,& diſco compoſita.

Dic praeteritum a pendeo, & deducta ab eo.

Pependi, pependeram, pependiſſem, pependerim, pependiſſem,pependero,pependiſſe.

Dic praeteritum a ſpondeo, tondeo, reſpondeo, iubeo,algeo,lugeo, cum deriuatis.

Spopondi,ſpoponderam,ſpopondiſſem,ſpoponderim, ſpopondiſſem,ſpopondero,ſpopondiſſe.

Totondi,totonderam,totondiſſem,totonderim,totondiſſem,totondero,totondiſſe.

Reſpondi, reſponderam, reſpondiſſem, reſponderim, reſpondiſſem,reſpondero, reſpondiſſe.

Iuſſi,iuſſeram, iuſſiſſem, iuſſerim, iuſſiſſem, iuſſero, iuſſiſſe.

Alſi, alſeram, alſiſſem, alſerim, alſiſſem, alſero, alſiſſe.

Luxi,luxeram,luxiſſem,luxerim,luxiſſem, luxero, luxiſſe.

Doceor quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti,S ego doceor,tu doceris vel docere, ille docetur. Pluraliter nos docemur,vos docemini,illi docentur. Praeterito imperfecto, S. ego docebar, tu docebaris vel docebare, ille docebatur. P. nos docebamur, vos docebamini, ille docebantur. Praeterito perfecto,S.ego doctus ſum vel fui,tu doctus es vel fuiſti, ille doctus eſt vel fuit. P. nos docti ſumus vel fuimus, vos docti eſtis vel fuiſtis, illi docti ſunt,fuerunt, vel fuere. Et in feminino genere, S. ego docta ſum vel fui, tu docta es vel fuiſti, illa docta eſt

uel

uel fuit. P. nos doctae ſumus vel fuimus, vos doctae eſtis vel fuiſtis, illae doctae ſunt, fuerunt vel fuere. Et in neutro genere, S. ego doctum ſum vel fui, tu doctum es vel fuiſti, illud doctum eſt vel fuit. Plur. nos docta ſumus vel fuimus, vos docta eſtis vel fuiſtis, illa docta ſunt, fuerunt vel fuere. Praeterito pluſquam perfecto, S. ego doctus erã vel fueram, tu doctus eras vel fueras, ille doctus erat vel fuerat. Plur. nos docti eramus vel fueramus, vos docti eratis vel fueratis, illi docti erant vel fuerant. & in feminino genere, Singu. ego docta eram vel fueram. & in neutro genere, Sing. ego doctum eram vel fueram. Futuro, Singu. ego docebor, tu doceberis, vel docebere, ille docebitur. Plu. nos docebimur, vos docebimini, illi docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundã, & tertiam perſonam, S. docere tu, doceatur ille. P. docemini vos, doceantur illi Futuro, Sing. docetor tu, docetor ille. Plur. doceminor vos, docentor illi. Doceamur hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto. S. vtinam ego docerer, tu docereris, vel docerere, ille doceretur. P. nos doceremur, vos doceremini, illi docerentur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam ego doctus eſſem vel fuiſſem, tu doctus eſſes vel fuiſſes, ille doctus eſſet vel fuiſſet. P. vtinam nos docti eſſemus vel fuiſſemus, vos docti eſsetis vel fuiſſetis, illi docti eſſent vel fuiſſent. & in feminino genere, vtinam ego docta eſſem vel fuiſſem. & in neutro, vtinam ego doctum eſſem vel fuiſſem. Futuro, S. vtinam ego docear, tu docearis, vel doceare, ille doceatur. P. vtinam nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, Singula. cum ego docear, tu docearis, vel doceare, ille doceatur. Plur. cum nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur. Praeterito imperfecto, Singu. cum ego docerer, tu docereris, vel docerere, ille doceretur. Plura. cum nos doceremur vos doceremini, illi docerentur. Praeterito perfecto, Singu. cum ego doctus ſim vel fuerim, tu doctus ſis vel

fueris, ille doctus ſit vel fuerit. P. cum nos docti ſimus vel fuerimus, vos docti ſitis vel fueritis, illi docti ſint vel fuerint. & in femmino genere, S. cum ego docta ſim vel fuerim. & in neutro, S. cum ego doctum ſim vel fuerim. Praeterito pluſquam perfecto, S. cum ego doctus eſſem vel fuiſſem, tu doctus eſſes vel fuiſſes, ille doctus eſſet vel fuiſſet. P. cum nos docti eſſemus vel fuiſſemus, vos docti eſſetis vel fuiſſetis, illi docti eſſent vel fuiſſent. & in feminino genero, S. cum ego docta eſſem vel fuiſſem. & in neutro, S. cum ego doctum eſſem vel fuiſſem. Futuro, S. cum ego doctus ero vel fuero, tu doctus eris vel fueris, ille doctus erit vel fuerit. P. cum nos docti erimus vel fuerimus, vos docti eritis vel fueritis, illi docti erunt vel fuerint, & in feminino genere, Sing. cum ego docta ero vel fuero. & in neutro, S. cum ego doctum ero vel fuero.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, doceri. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto doctum eſſe vel fuiſſe. Futuro, doctum iri.

Quot participia trahũtur ab hoc verbo paſſiuo? Duo. Quae? alterum praeteriti perfecti, & pluſquam perfecti tẽporis in ctus, quod eſt doctus, id eſt q doctus eſt vel fuit. alterum futuri in dus, quod eſt docendus, ideſt qui docebitur.

Doctus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Doctum doctu, addita s fit doctus.

Docendus vnde formatur? A genitiuo ſui praeſentis participij. Quomodo? Docens, docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, docetur. Praeterito imperfecto, docebatur. Praeterito perfecto, doctum eſt vel fuit. Praeterito pluſquam perfecto, doctũ erat vel fuerat. Futuro docebitur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, doceatur. Futuro, docetor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, vtinam doceretur, Praeterito perfecto & pluſquam

quam perfecto, vtinam doctum eſſet vel fuiſſet. Futuro, vtinam doceatur.

Subiunctiuo modo tēpore praeſenti, cum doceatur. Praeterito imperfecto, cum doceretur. Praeterito perfecto, cum doctum ſit vel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum doctum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum doctum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, doceri. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, doctum eſſe vel fuiſse. Futuro, doctum iri.

Lego quomodo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego lego, tu legis, ille legit P. nos legimus, vos legitis illi legunt. Praeterito imperfecto, S. ego legebam, tu legebas, ille legebat. P. nos legebamus. vos legebatis, illi legebant. Praeterito perfecto, S ego legi, tu legiſti, ille legit. P. nos legimus, vos legiſtis, illi legerunt vel legere. Praeterito pluſquam perfecto, S. ego legeram, tu legeras, ille legerat. Plu. nos legeramus, vos legeratis, illi legerant. Futuro, S. ego legam, tu leges, ille leget. P. nos legemus, vos legetis, illi legent,

Imperatiuo modo tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam, S lege tu, legat ille. P. legite vos, legant illi. Futuro, S. legito tu, legito ille. P. legitote vos, legunto illi. Nam, legamus, ut dictum eſt, hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. vtinam ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. vtinam nos legeremus, vos legeretis, illi legerent Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam ego legiſſem, tu legiſſes, ille legiſſet. P. vtinam nos legiſſemus, vos legiſſetis, illi legeſſent. Futuro, S. vtinam ego legam, tu legas, ille legat. P. vtinam nos legamus, vos legatis, illi legant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego legam, tu legas, ille legat. P. cum nos legamus, vos legatis, illi legant. Praeterito imperfecto, S. cum ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. cum nos legeremus, vos legeretis,

illi legerent. Praeterito perfecto, S. cum ego legerim, tu legeris, ille legerit. P. cum nos legerimus, vos legeritis, illi legerint. Praeterito pluſquam perfecto, S. cum ego legiſſem, tu legiſſes, ille legiſſet. P. cum nos legiſſemus, vos legiſſetis, illi legiſſent. Futuro, Singulariter, cum ego legero, tu legeris, ille legerit. P. cum nos legerimus, vos legeritis, illi legerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, legere. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, legiſſe. Futuro, lectum ire, vel lecturum eſſe. Gerundia, vel participalia nomina, legendi, legendo, legendum. Supina, lectum, lectu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quae? Alterum praeſentis & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt legens, id eſt qui legit, vel legebat, alterum futuri in rūs, quod eſt lecturus, id eſt qui leget.

Legens vnde formatur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Legebam, bam in ens fit legens.

Lecturus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Lectum, lectu, addita rus fit lecturus.

Dic praeteritum a cano, cado, caedo, & quae a praeterito deducta ſunt, & participia.

Cecini, cecineram, cecini ſſem, cecinerim, ceciniſſem, cecinero, ceciniſſe, canens, & canturus. Cecidi, cecideram, cecidiſſem, ceciderim, cecidiſſem, cecidero, cecidiſſe, cadens, & caſurus. Cecidi, cecideram, cecidiſſem, ceciderim, cecidiſſem, cecidero, cecidiſſe, caedens, & caeſurus.

Dic praeteritum a ludo, ſterno, impingo, cum deriuatis & participijs.

Luſi, luſeram, luſiſſem, luſerim, luſiſſem, luſero, luſiſſe, ludens, & luſurus.

Straui, ſtraueram, ſtrauiſſem, ſtrauerim, ſtrauiſſem, ſtrauero, ſtrauiſſe, ſternens, & ſtraturus.

Impegi, impegeram, impegiſſem, impegerim, impegiſſem, impegero, impegiſſe, impingens, & impacturus.

Legor quomodo inflectitur?

Indica-

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego legor, tu legeris vel legere, ille legitur P. nos legimur, vos legimini, illi leguntur. Praeterito imperfecto, S. ego legebar, tu legebaris vel legebare, ille legebatur. Plu. nos legebamur, vos legebamini, illi legebantur. Praeterito perfecto, Sing. ego lectus ſum vel fui, tu lectus es vel fuiſti, ille lectus eſt vel fuit. P. nos lecti ſumus vel fuimus. vo lecti eſtis vel fuiſtis, illi lecti ſunt, fuerunt vel fuere. Praeterito pluſquam perfecto, Singu. ego lectus eram vel fueram, tu lectus eras vel fueras, ille lectus erat uel fuerat. Plura. nos lecti eramus vel fueramus, vos lecti eratis vel fueratis, illi lecti erant vel fuerant Futuro, Singu. ego legar, tu legeris vel legere, ille legetur. Plu. nos legemur, vos legemini, illi legentur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, Sing. legere tu, legatur ille. Pl. legimini vos, legantur illi. Futuro, Sing. legitor tu, legitor ille. Plu. legiminor vos, leguntor illi. Legamur nos, hortandi potius.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto. S. vtinam ego legerer, tu legereris vel legerere, ille legeretur. P. vtinam nos legeremur, vos legeremini, illi legerentur. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, S. vtinam ego lectus eſſem vel fuiſſem, tu lectus eſſes vel fuiſſes, ille lectus eſſet vel fuiſſet. P. vtinam nos lecti eſſemus vel fuiſſemus, vos lecti eſſetis, vel fuiſſetis, illi lecti eſſent vel fuiſſent. Futuro, S. vtinam ego legar, tu legaris vel legare, ille legatur. P. vtinam nos legamur, vos legamini, illi legantur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego legar, tu legaris, vel legare, ille legatur. Pl. cũ nos legamur, vos legamini, illi legantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego legerer, tu legereris vel legerere, ille legeretur. Plur. cum nos legeremur, vos legeremini, illi legerentur. Praeterito perfecto, S. cum ego lectus ſim uel fuerim, tu lectus ſis vel fueris, ille lectus ſit uel fuerit. Pluraliter cum nos lecti ſimus uel fuerimus, uos lecti ſitis uel fueritis, illi lecti ſint uel fuerint. Praeterito pluſquamperfecto, S. cũ

ego lectus eſſem vel fuiſſem,tu lectus eſſes vel fuiſſes, ille lectus eſſet vel fuiſſet. P. cum nos lecti eſſemus vel fuiſſemus,vos lecti eſſetis vel fuiſſetis,illi lecti eſſēt vel fuiſſent. Futuro, S. cum ego lectus ero vel fuero, tu lectus eris vel fueris,ille lectus erit vel fuerit.P.cum nos lecti erimus vel fuerimus,vos lecti eritis vel fueritis, illi lecti erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfecto,legi.Praeterito perfecto & pluſquam perfecto,lectum eſſe vel fuiſſe.Futuro,lectum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo?Duo. Quae? Alterum praeteriti perfecti, & pluſquamperfecti tēporis in ctus,quod eſt lectus,id eſt qui lectus eſt velfuit,vel qui lectus erat vel fuerat alterum futuri in dus, quod eſt legendus,id eſt qui legetur.

Lectus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Lectum lectu,addita s fit lectus.

Legendus vnde formatur? A genitiuo ſui praeſentis participij. Quomodo? Legens legentis, tis in dus, fit legendus.

Legitur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti,legitur. Praeterito imperfecto,legebatur. Praeterito perfecto, lectum eſt vel fuit.Praeterito pluſquamperfecto,lectum erat,vel fuerat Futuro,legetur.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti,legatur.Futuro, legitor.

Optatiuo modo tempore praeſenti,& praeterito imperfecto vtinam legeretur.Praeterito perfecto,& pluſquamperfecto,vtinam lectum eſſet vel fuiſſet.Futuro, vtinam legatur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cum legatur. Praeterito imperfecto,cum legeretur. Praeterito perfecto,cum lectum ſit vel fuerit. Praeterito pluſquamperfecto,cum lectum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum lectum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, legi, Praeterito perfecto & pluſquam perfecto, lectum

lectum eſſe vel fuiſſe. Futuro, lectum iri.

Audio quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego audio, tu audis, ille audit. P. nos audimus, vos auditis, illi audiunt. Praeterito imperfecto, S ego audiebam, tu audiebas, ille audiebat P. nos audiebamus, vos audiebatis, illi audiebant. Praeterito perfecto. S. ego audiui, tu audiuiſti, ille audiuit. P nos audiuimus, vos audiuiſtis illi audiuerunt vel audiuere. & per ſyncopen, S. ego audij, tu audijſti, ille audiit. P. nos audiimus, vos audiiſtis, illi audierunt vel audiere. Praeterito plusquam perfecto, S ego audiueram, tu audiueras, ille audiuerat. P. nos audiueramus, vos audiueratis, illi audiuerant. & per ſyncopen, S. ego audieram, tu audieras, ille audierat. P. nos audieramus, vos audieratis, illi audierant. Futuro, S. ego audiam, tu audies, ille audiet. P. nos audiemus, vos audietis, illi audient.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. audi tu, audiat ille. P. audite vos, audiant illi. Futuro, S. audito tu, audito ille. P auditote vos, audiunto illi. Nam, audiamus, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto. S. Vtinam ego audirem, tu audires, ille audiret. P. vtinam nos audiremus, vos audiretis, illi audirent. Praeterito perfecto & pluſquam perfecto, S. vtinam ego audiuiſſem, tu audiuiſſes, ille audiuiſſet. P. vtinam nos audiuiſſemus, vos audiuiſſetis, illi audiuiſſent. & per conciſionem, S. vtinam ego audiiſſem, tu audiiſſes, ille audiiſſet. P. vtinam nos audiiſſemus, vos audiiſſetis, illi audiiſſent. & per ſynaereſin, S. vtinam ego audiſſem, tu audiſſes, ille audiſſet. P. vtinam nos audiſſemus, vos audiſſetis, illi audiſſent. Futuro, S. utinam ego audiam, tu audias, ille audiat. P. vtinam nos audiamus, uos audiatis, illi audiant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego audiam, tu audias, ille audiat. P. cum nos audiamus, uos audiatis, illi audiant. Praeterito imperfecto, S. cum ego

audirem,tu audires,ille audiret. Plu.cum nos audiremus, vos audiretis,illi audirent. Praeterito perfecto,Sing.cum ego audiuerim,tu audiueris,ille audiuerit. P. cũ nos audiuerimus,vos audiueritis, illi audiuerint. & per ſyncopen, Sing. cum audierim,tu audieris,ille audierit. P.cum nos audierimus, vos audieritis, illi audierint. Praeterito pluſquam perfecto, S cum ego audiuiſſem, tu audiuiſſes, ille audiuiſſet. P. cum nos audiuiſſemus, vos audiuiſſetis, illi audiuiſſent. & per ſyncopen, S.cum audiiſſem.& per ſynaereſin, audiſſem, Futuro, S.cum ego audiuero,tu audiueris,ille audiuerit. P.cum nos audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint. & per conciſionem. S.cum audiero,audieris,audierit.Plur.cum audierimus,audieritis,audierint.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto,audire. Praeterito perfecto & pluſquamperfecto,audiuiſſe.& per conciſionem,audiiſſe.& per ſynaereſim,audiſſe.Futuro,auditum ire vel auditurum eſſe.

Gerundia vel participalia nomina, audiendi, audiendo,audiendum.Supina,auditum,auditu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo ?Duo. Quae? Alterum praeſentis, & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt audiens, id eſt qui audit vel audiebat : alterum futuri in rus, quod eſt auditurus, id eſt qui audiet

Audiens vnde formatur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi.Quomodo? Audiebam,bam in ns fit audiens.

Auditurus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Auditum auditu, addita rus fit auditurus.

Da praeteritũ a praeſagio, cũ deriuatis, & participijs.

Praeſagiui,praeſagiueram,praeſagiuiſſem,praeſagiuerim,praeſagiuiſſem, praeſagiuero,praeſagiuiſſe. Praeſagiens,praeſagiturus. Et per conciſionem praeſagij, praeſagierã,praeſagiiſſem,praeſagierim, praeſagiiſſem,praeſagiero, praeſagiiſſe.

Dic praeteritum a ſalio tam pro ſale,quam pro ſaltatione, cum deriuatis, & participijs.

Saliui,

Saliui,ſaliueram,ſaliuiſſem,uerim, uiſſem,uero,iuiſſe, ſaliens,ſaliturus per ſimplex I, pro ſale: pro ſaltatione uero ſalui, ſalueram,ſaluiſſem,ſaluerim, ſaluiſſem, ſaluero, ſaluiſſe,ſaliens,& ſalturus.

Dic praeteritum a raucio, venio, & veneo, cum deriuatis & participijs.

Rauſi,rauſeram,rauſiſſem,rauſerim, rauſiſſem, rauſero,rauſiſſe,rauciens, & rauſurus.

Veni,veneram, veniſſem, venerim, veniſſem,venero, veniſſe,veniens,& venturus.

Veniui, veniueram, veniuiſſem,veniuerim, veniuiſſem,veniuero,veniuiſſe.veniens veneuntis,& venurus regulariter faceret, ſed non legi a veneo participia.

Audior quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti, S. ego audior,tu audiris vel audire,ille auditur. P.nos audimur,vos audimini,illi audiuntur. Praeterito imperfecto, S.ego audiebar, tu audiebaris vel audiebare, ille audiebatur. P.nos audiebamur,vos audiebamini, illi audiebantur. Praeterito perfecto, Sing.in maſculino genere.ego auditus ſum vel fui,tu auditus es vel fuiſti,ille auditus eſt vel fuit.Plu. nos auditi ſumus vel fuimus, vos auditi eſtis vel fuiſtis, illi auditi ſunt,fuerunt vel fuere. In feminino genere,ego audita ſũ vel fui, tu audita es vel fuiſti, illa audita eſt vel fuit. Pluraliter,nos auditae ſumus vel fuimus,vos auditae eſtis vel fuiſtis,illae auditae ſunt,fuerunt vel fuere. In neutro genere, ego auditum ſum vel fui, tu auditum es vel fuiſti, illud auditum eſt vel fuit. Pluraliter,nos audita ſumus vel fuimus; vos audita eſtis vel fuiſtis, illa audita ſunt fuerunt vel fuere. Praeterito pluſquam perfecto,Singu. in maſculino,ego auditus eram vel fueram, tu auditus eras vel fueras, ille auditus erat vel fuerat. Pluraliter nos auditi eramus vel fueramus, vos auditi eratis vel fueratis, illi auditi erant vel fuerant.In feminino,ego audita eram vel fueram. In neutro ego auditum eram vel fueram. Futuro, Singu. ego audiar,tu audieris vel audiere,illi audietur. Pl. nos audiemur,vos audiemini,illi audientur.

Impe-

Imperatiuo modo,tempore praeſenti,ad ſecundam & tertiam perſonam,Sing.audire tu,audiatur ille.P.audimini vos,audiantur illi.Futuro.S.auditor tu, auditor ille. P. audiminor vos,audiuntor illi. Audiamur, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto,S.vtinam ego audirer,tu audireris vel audirere, ille audiretur.P.vtinam nos audiremur, vos audiremini, illi audirentur.Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto, in maſculino genere,S.vtinam ego auditus eſſem vel fuiſſem,tu auditus eſſes vel fuiſſes,ille auditus eſſet vel fuiſſet. P.vtinam nos auditi eſſemus vel fuiſſemus, vos auditi eſſetis vel fuiſſetis,illi auditi eſſent vel fuiſſent. In feminino;vtinam ego audita eſſem vel fuiſſem.In neutro, vtinã ego auditũ eſſem vel fuiſſem.Futuro, S. vtinam ego audiar,tu audiaris,vel audiare, ille audiatur. P. vtinam nos audiamur,vos audiamini,illi audiantur.

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti. S. cum ego audiar,tu audiaris vel audiare,ille audiatur. P. cum nos audiamur,vos audiamini,illi audiantur.Praeterito imperfecto,S.cum ego audirer,tu audireris vel audirere ille audiretur.P.cum nos audiremur,vos audiremini,illi audirentur.Praeterito perfecto,in maſculino genere, S. cum ego auditus ſim vel fuerim,tu auditus ſis vel fueris, ille auditus ſit vel fuerit. P.cũ nos auditi ſimus vel fuerimus, vos auditi ſitis vel fueritis,illi auditi ſint vel fuerint. Et in feminino,cum ego audita ſim vel fuerim.Et in neutro,cum ego auditum ſim vel fuerim.Praeterito pluſquam perfecto,in maſculino genere, S. cum ego auditus eſſem vel fuiſſem, tu auditus eſſes vel fuiſſes, ille auditus eſſet vel fuiſſet. P.cum nos auditi eſſemus vel fuiſſemus,vos auditi eſſetis vel fuiſſetis,illi auditi eſſent vel fuiſſent.In feminino,cum ego audita eſſem vel fuiſſem, tu audita eſſes uel fuiſſes,illa audita eſſet vel fuiſſet. P. cum nos auditae eſſemus vel fuiſſemus,vos auditae eſſetis vel fuiſſetis, illae auditae eſſent vel fuiſſent. In neutro, cum ego auditum eſſem vel fuiſſem, tu auditum eſſes vel fuiſſes, illud auditum eſſet vel fuiſſet. P.cum nos audita eſſemus vel

fuiſ-

fuiſſemus,vos audita eſſetis vel fuiſſetis,illa audita eſſent vel fuiſſent Futuro in maſculino genere,S.cum ego auditus ero vel fuero,tu auditus eris vel fueris,ille auditus erit vel fuerit.P.cum nos auditi erimus vel fuerimus,uos auditi eritis vel fueritis,illi auditi erunt vel fuerint. In femi nino,cũ ego audita ero vel fuero.In neutro,cum ego audi tum ero vel fuero.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto,audiri.Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto,auditum eſſe vel fuiſſe.Futuro,auditum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo?Duo: alterum praeteriti perfecti,& pluſquam perfecti temporis in tus quod eſt auditus. id eſt qui auditus eſt vel fuit, vel qui auditus erat vel fuerat.Alterũ futuri in dus, quod eſt audiendus,qui audietur.

Auditus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? auditum,auditu,addita s,fit auditus.

Audiendus vnde formatur? A genitiuo ſui praeſentis participij.Quomodo? Audiens audientis,tis in dus, fit au diendus.

Auditur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo tempore praeſenti,auditur. Praeteri to imperfecto,audiebatur. Praeterito perfecto, auditum eſt vel fuit. Praeterito pluſquam perfecto, auditum erat vel fuerat. Futuro,audietur.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti,audiatur. Futur o,auditor.

Optatiuo modo,tempore praeſenti,vtinam audiretur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam auditum eſſet vel fuiſſet.Futuro,vtinam audiatur.

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti, cum audiatur. Praeterito imperfecto,cũ audiretur. Praeterito perfecto, cum auditum ſit,vel fuerit. Praeterito pluſquam perfecto, cum auditum eſſet vel fuiſſet.Futuro, cum auditum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfecto,audiri.Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto, auditum eſſe vel fuiſſe.Futuro,auditum iri.

Sum, es, eſt, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego ſum, tu es, ille eſt. P. nos ſumus, vos eſtis, illi ſunt. Praeterito imperfecto, Singulariter ego eram, tu eras, ille erat. Plu. nos eramus, vos eratis, illi erant. Praeterito perfecto, S. ego fui, tu fuiſti, ille fuit. P. nos fuimus, vos fuiſtis, illi fuerunt vel fuere. Praeterito pluſquam perfecto, Singu. ego fueram, tu fueras, ille fuerat. Plu. nos fueramus, vos fueratis, illi fuerant. Futuro, S. ego ero, tu eris, ille erit. P. nos erimus, vos eritis, illi erunt.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam. S. ſis vel es tu, ſit ille. Plu. eſtote vos, ſint illi. Futuro, S. eſto tu, eſto ille. Pl. eſtote vos, ſunto illi. Simus nos, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. vtinam ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. P. vtinam nos eſſemus, vos eſſetis, illi eſſent. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam ego fuiſſem, tu fuiſſes, ille fuiſſet. P. vtinam nos fuiſſemus, vos fuiſsetis, illi fuiſſent. Futuro, S. vtinam ego ſim, tu ſis, ille ſit. P. vtinam nos ſimus, vos ſitis, illi ſint.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego ſim, tu ſis, ille ſit. P. cum nos ſimus, vos ſitis, illi ſint. Praeterito imperfecto. S. cum ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. P. cum nos eſſemus, vos eſſetis, illi eſſent. Praeterito perfecto, Singu. cum ego fuerim, tu fueris, ille fuerit. Plu. cum nos fuerimus, vos fueritis, illi fuerint. Praeterito pluſquam perfecto, S. cum ego fuiſſem, tu fuiſſes, ille fuiſſet. Plu. cum nos fuiſſemus, vos fuiſſetis, illi fuiſſent. Futuro, Sing. cum ego fuero, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, vos fueritis, illi fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, eſſe. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, fuiſſe. Futuro caret, ſed pro eo vtimur fore, & futurũ eſſe. Gerundijs, & ſupinis caret.

Quot participia aſſignantur huic verbo? Duo. alterum praeſentis & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt ens, id eſt qui eſt, vel erat. alterum futuri in rus, quod

eſt

eſt futurus, id eſt qui erit.

Ens vnde formatur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Eram, ram in ns, fit ens. Futurus vnde formatur? A futu, antiquo ſupino, adiectione rus. Et vt ſum, declinabis proſum, praeſum, adſum, abſum, obſum, interſum, deſum, & cetera, quae a ſum componuntur; praeter poſſum, quod facit praeteritum potui. a praeſum, praeſens; & ab abſum, abſens ſunt participia. cetera inſtantia participia non habent.

Adſum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. adſum, ades, adeſt. P. adſumus adeſtis adſunt. Praeterito imperfecto, S. aderam aderas aderat. Plu. aderamus aderatis aderant. Praeterito perfecto, S. adfui adfuiſti affuit P. adfuimus affuſtis affuerunt vel affuere. Praeterito pluſquam perfecto, S. affueram affueras affuerat. P. affueramus affueratis affuerant. Futuro, S. adero aderis aderit. P. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam. S. adſis vel ades, adſit. P. adeſte adſint. Futuro, S adeſto tu, adeſto ille. P. adeſtote, adſint. Adſimus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. vtinam adeſſem, adeſſes, adeſſet. Plur. vtinam adeſſemus, adeſſetis, adeſſent. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, Sing. vtinam adfuiſſem, adfuiſses, adfuiſſet. Plur. vtinam adfuiſſemus, adfuiſſetis adſuiſsent. Futuro, S. vtinam adſim, adſis adſit. P. vtinam adſimus, adſitis adſint.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum adſim, adſis adſit. P. cum adſimus adſitis adſint. Praeterito imperfecto, S. cum adeſſem adeſſes adeſſet. Plur. cum adeſſemus adeſsetis adeſsét. Praeterito perfecto, S. cum adfuerim adfueris adfuerit. P. cum adfuerimus adfueritis adfuerint. Praeterito pluſquam perfecto, S. cum affuiſsem affuiſses affuiſset. P. cum affuiſsemus affuiſſetis affuiſſent. Futuro, S. cum affuero affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint.

Infini-

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, adeſſe. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, adfuiſſe Futuro caret, ſed pro eo vtimur adfore, & ad futurum eſſe. Gerundijs, & ſupinis caret. Habet vnum participium, adfuturus.

Poſſum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. poſſum potes poteſt. Pluraliter poſſumus poteſtis poſſunt. Imperfecto, Sing. poterā poteras poterat. Pluraliter poteramus poteratis poterant. Perfecto, Singu. potui potuiſti potuit. Pluraliter potuimus potuiſtis potuerunt vel potuere, Pluſquam perfecto, Singu. potueram potueras potuerat. Pluraliter potueramus potueratis potuerant. Futuro, Singu potero poteris poterit. Plur. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, Singulariter poſſis, poſſit, P. poteſte, poſſint. Futuro, S. poteſto poteſto. P. poteſtate poſſunto. Poſſimus, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto. S. vtinam poſſem poſſes poſſet. P. vtinam poſsemus poſſetis poſſent. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecro, Singulariter vtinā potuiſſem potuiſſes potuiſſet. P. vtinam potuiſſemus potuiſſetis potuiſſent. Futuro, S. vtinam poſſim poſſis poſſit. P. vtinam poſſimus poſſitis poſſint.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, Sing. cum poſſim poſſis poſſit P. cum poſſimus poſſitis poſſint. Imperfecto, Sing. cum poſſem poſſes poſſet. Plu. cum poſſemus poſſetis poſſent. Perfecto, S. cum potuerim potueris potuerit. Plu. cum potuerimus potueritis potuerint. Pluſquam perfecto, S. cum potuiſſem potuiſſes potuiſſet. P. cum potuiſſemus potuiſſetis potuiſſent. Futuro, S. cum potuero potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint.

Infinitiuo modo, tēpore praeſenti, & imperfecto poſſe, Perfecto, & pluſquam perfecto, potuiſſe. ſine futuro, & ceteris. Potens melius eſt nomen.

Volo

Volo vis vult quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S.ego volo, tu uis, ille vult. P.nos volumus, vos vultis, illi volunt. Praeterito imperfecto, S.ego volebam, tu volebas, ille volebat. P.nos volebamus, vos volebatis, illi volebant. Praeterito perfecto, S.ego volui, tu voluiſti, ille voluit. P.nos voluimus, vos voluiſtis, illi voluerunt, vel voluere. Pluſquam perfecto, S.ego volueram, tu volueras, ille voluerat. P.nos volueramus, vos volueratis, illi voluerant. Futuro, S.ego volam, tu voles, ille volet. Plur.nos volemus, vos voletis, illi volent.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam, S.velis tu, velit ille. P. velitis vos, velint illi. Futuro, S.velito tu, velito ille. P.velitote vos, velint illi. Velimus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S.vtinam ego vellem, tu velles, ille vellet. P.vtinam nos vellemus, vos velletis, illi vellent. Praeterito, perfecto & pluſquam perfecto, S.vtinam ego voluiſſem, tu voluiſſes, ille voluiſſet. P.vtinam nos voluiſſemus, vos voluiſſetis, illi voluiſſent. Futuro, S. vtinam ego velim, tu velis, ille velit. P. vtinam nos velimus, vos velitis, illi velint.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S.cum ego velim, tu velis, ille velit. P.cum nos velimus, vos velitis, illi velint. Praeterito imperfecto, S.cum ego vellem, tu velles, ille vellet. P. cum nos vellemus, vos velletis, illi vellent. Praeterito perfecto, S.cum ego voluerim, tu volueris, ille voluerit. P.cum nos voluerimus, vos volueritis, illi voluerint. Praeterito pluſquam perfecto, S.cum ego voluiſſem, tu voluiſſes, ille voluiſſet. P. cum nos voluiſſemus, vos voluiſſetis, illi voluiſſent. Futuro, S. cum ego voluero, tu volueris, ille voluerit. Plur.cum nos voluerimus, vos volueritis, illi voluerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, velle. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, voluiſſe. ſine futuro.

Quot

Quot participia trahuntur ab hoc verbo neutro? Vnum, volens.

Volens vnde formatur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Volebam, bam in ns fit volens.

Malo, mauis, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. Malo, mauis, mauult. P. malumus, mauultis, malunt. Praeterito imperfecto, S. malebam, malebas, malebat. P. malebamus, malebatis, malebant. Perfecto, S. malui, maluiſti, maluit P. maluimus, maluiſtis, maluerunt vel maluere. Pluſquam perfecto, S. malueram, malueras, maluerat. P. malueramus, malueratis, maluerant. Futuro, S. magis uolam, uoles, uolet. P. magis uolemus, uoletis, uolent.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam, S. malis tu, malit ille. P. malitis vos, malint illi. Futuro, S. malito tu, malito ille. P. malitote vos, malint illi. Malimus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. vtinam ego mallem, malles, mallet. P. vtinam mallemus, malletis, mallent. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinã maluiſsem, maluiſses, maluiſset. P. vtinam maluiſsemus, maluiſsetis, maluiſsent. Futuro, S. vtinam malim, malis, malit. P. vtinam malimus, malitis, malint.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti S. cum malim, malis, malit. P. cum malimus, malitis, malint. Praeterito imperfecto, S. cum mallem, malles, mallet. P. cum mallemus, malletis, mallent. Praeterito imperfecto, S. cum maluerim, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint. Praeterito pluſquam perfecto, S. cum maluiſsem, maluiſses, maluiſset. P. cũ maluiſsemus, maluiſsetis, maluiſsent. Futuro, S. cum maluero, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & imperfecto. malle. Perfecto, & pluſquam perfecto, maluiſse. ceteris caret.

Nolo

Nolo quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S.nolo,non uis, non vult.P.nolumus,non vultis,nolunt. Imperfecto, nolebam.Perfecto,nolui.Pluſquamperfecto, nolueram.Futuro,non volam,& nolam. Marcus Tullius lib. 11. epiſt. *Si me id facere noles, te mihi aequum praebere debebis*. A. Gellius lib.12,cap.11. *Hoc qui nolet diutius apud ſe quaerere*.

Imperatiuo,S.noli,nolit.P.nolite,nolint. Futuro,nolito tu,nolito ille.Plu.nolitote,nolint. Nolimus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & imperfecto. S. vtinam nollem. Perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam noluiſſem.Futuro,vtinam nolim.

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti,S.cum nolim. Imperfecto,cum nollem. Perfecto, cum noluerim.Pluſquam perfecto,cum noluiſſem.Futuro,cum noluero.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & imperfecto, nolle. Perfecto & pluſquam perfecto,noluiſſe.ſine futuro,cum vno participio nolens.

Fero quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego fero,tu fers,ille fert. P.nos ferimus, vos fertis, illi ferunt. Praeterito imperfecto, S.ego ferebam, tu ferebas,ille ferebat. Pluraliter nos ferebamus, vos ferebatis, illi ferebant. Praeterito perfecto,S.ego tuli,tu tuliſti,ille tulit. Pl.nos tulimus,vos tuliſtis, illi tulerunt, vel tulere. Praeterito pluſquam perfecto, S.ego tuleram, tu tuleras, ille tulerat. Plu.nos tuleramus,vos tuleratis, illi tulerant. Futuro,S. ego feram,tu feres,ille feret. Pl.nos feremus,vos feretis, illi ferent.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti,ad ſecundam & tertiam perſonā, S. fer tu,ferat ille.P.ferte vos,ferant illi. Futuro,S.ferto tu, ferto ille.P.fertote vos,ferunto illi.Feramus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfecto, Singu.vtinam ego ferrem,tu ferres,ille ferret. Pluraliter, vtinam nos ferremus, vos ferretis, illi ferrent.

rent .Praeterito perfecto , & pluſquam perfecto, S.vtinã ego tuliſſem,tu tuliſſes,ille tuliſſet. P.vtinam nos tuliſſemus,vos tuliſſetis,illi tuliſſent.Futuro, S.vtinam ego feram,tu feras,ille ferat.P.vtinam nos feramus,vos feratis, illi ferant.

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti, S.cum ego feram,tu feras,ille ferat.P.cum nos feramus,vos feratis,illi ferant.Praeterito imperfecto , S. cum ego ferrem,tu ferres,ille ferret. Pluraliter cum nos ferremus,vos ferretis,illi ferrent. Praeterito perfecto , S.cum ego tulerim,tu tuleris,ille tulerit . P. cum nos tulerimus, vos tuleritis,illi tulerint.Praeterito pluſquam perfecto , S.cum ego tuliſſem,tu tuliſſes,ille tuliſſet. Plur.cum nos tuliſſemus, vos tuliſſetis,illi tuliſſent . Futuro, S cum ego tulero,tu tuleris,ille tulerit. P.cum nos tulerimus,vos tuleritis,illi tulerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti,& praeterito imperfecto,ferre. Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto, tuliſſe.Futuro,latum ire,vel laturum eſſe.

Gerundia vel participalia nomina; ferendi, ferendo, ferendum.Supina; latum,latu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo?Duo. Quae? Ferens,& laturus.

Ferens vnde formatur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi.Quomodo?Ferebam,bam in ns, fit ferens.

Laturus vnde formatur?Ab vltimo ſupino . Quomodo ? Latum, latu,addita rus fit laturus.

Feror quomodo declinatur ?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti,S.ego feror,tu ferris,vel ferre,ille fertur.P.nos ferimur,vos ferimini,illi feruntur. Praeterito imperfecto,S. ego ferebar,tu ferebaris,vel ferebare,ille ferebatur.P.nos ferebamur, vos ferebamini,illi ferebantur . Praeterito perfecto in maſculino genere,S.ego latus ſum vel fui,tu latus es vel fuiſti,ille latus eſt vel fuit. Pl.nos lati ſumus vel fuimus , vos lati eſtis vel fuiſtis,illi lati ſunt,fuerunt vel fuere . In feminino,S.ego lata ſum vel fui.In neutro,S.ego latum ſum vel

fui.

fui. Praeterito pluſquam perfecto, S.ego latus eram vel fueram, tu latus eras vel fueras, ille latus erat vel fuerat. P.nos lati eramus vel fueramus,vos lati eratis vel fueratis,illi lati erant vel fuerant.Futuro,S.ego ferar,tu fereris vel ferere,ille feretur. P.nos feremur, vos feremini,illi ferentur.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam,S.ferre tu,feratur ille.Plu.feremini vos,ferantur illi.Futuro,S.fertor tu, fertor ille. P.feriminor vos,feruntor illi.Feramur nos, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praeſenti,& praeterito imperfecto, S.vtinam ego ferrer, tu ferreris uel ferrere, ille ferretur.Plu.utinam nos ferremur, uos ferremini, illi ferrentur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto,S.utinam ego latus eſſem uel fuiſſem , tu latus eſſes uel fuiſſes, ille latus eſſet uel fuiſſet.Plu.utinam nos lati eſſemus uel fuiſſemus,uos lati eſsetis, uel fuiſsetis, illi lati eſſent uel fuiſsent . Futuro, S.utinã ego ferar, tu feraris uel ferare, ille feratur. P.utinam nos feramur, uos feramini, illi ferantur.

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti, S.cum ego ferar,tu feraris,uel ferare, ille feratur.P.cum nos feramur, uos feramini illi ferantur. Praeterito imperfecto, S.cum ego ferrer , tu ferreris uel ferrere, illi ferretur . Pluraliter cum nos ferremur , uos ferremini,illi ferrentur. Praeterito perfecto, S.cum ego latus ſim uel fuerim, tu latus ſis uel fueris, ille latus ſit uel fuerit. Pluraliter cum nos lati ſimus uel fuerimus, uos lati ſitis uel fueritis, illi lati ſint uel fuerint.Praeterito pluſquam perfecto. Sing.cum ego latus eſsem uel fuiſsem,tu latus eſses uel fuiſses,ille latus eſset uel fuiſset. Pluraliter cum nos lati eſsemus uel fuiſſemus,uos lati eſsetis uel fuiſſetis,illi lati eſsent uel fuiſſent. Futuro, S.cum latus ero uel fuero,tu latus eris uel fueris, ille latus erit uel fuerit.Plur. cum nos lati erimus uel fuerimus,uos lati eritis uel fueritis, illi lati erunt uel fuerint.

Indicatiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfe-

perfecto, ferri. Praeterito perfecto & pluſquã perfecto, latum eſſe vel fuiſſe. Futuro, latum iri.

Quot participia trahũtur ab hoc verbo paſſiuo? Duo. Quae? alterum praeteriti perfecti, & pluſquam perfecti in tus, quod eſt latus, id eſt qui latus eſt vel fuit, & qui latus erat uel fuerat. alterũ futuri in dus, quod eſt ferẽdus, ideſt qui feretur.

Latus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quomodo? Latum, latu, addita s fit latus.

Ferendus, vnde formatur? A genitiuo ſui praeſentis participij. Quomodo? Ferens, ferentis, tis in dus fit ferendus.

Fertur imperſonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, fertur. Praeterito imperfecto, ferebatur. Praeterito perfecto, latum eſt, vel fuit. Praeterito pluſquam perfecto, latum erat vel fuerat. Futuro, fertur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, feratur. Futuro, fertor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, vtinam ferretur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam latum eſſet, vel fuiſſet. Futuro, vtinam feratur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cum feratur. Praeterito imperfecto, cum ferretur. Praeterito perfecto, cum latum ſit vel fuerit. Praeterito pluſquam perfecto, cum latum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum latum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, ferri. Praeterito, & pluſquamperfecto, latum eſſe vel fuiſſe. Futuro, latum iri.

Edo anomalum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego edo, tu es ille eſt. P. nos edimus, vos editis, illi edunt. Praeterito imperfecto. S. ego edebam, tu edebas, ille edebat. P. nos edebamus, vos edebatis, illi edebant. Praeterito perfecto, S. ego edi, tu ediſti, ille edit. Plu. nos edimus, vos ediſtis, illi ederunt, vel edere. Praeterito pluſquam perfecto, S. ego ederam,

ederam,tu ederas,ille ederat. P.nos ederamus, vos edera tis,illi ederant. Futuro,S.ego edam,tu edes,ille edet.Plu. nos edemus,vos edetis,illi edent.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam.S.es tu,edat ille. P.eſte vos,edant il li.Futuro,S.eſto tu,eſto ille. P.eſtote vos, edũto illi.Edamus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo,tempore praeſenti, & praeterito imperfecto,S.vtinam ego eſſem,tu eſſes, ille eſſet. P.vtinam nos eſſemus,vos eſſetis,illi eſſent. Praeterito perfecto,& pluſquamperfecto. S. vtinam ego ediſſem, tu ediſſes, ille ediſſet.P.vtinam nos ediſſemus,vos ediſſetis,illi ediſſent. Futuro,S.vtinam ego edam,tu edas, ille edat.Pl.vtinam nos edamus, vos edatis, illi edant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, Sing. cum ego edam,tu edas, ille edat.P.cum nos edamus,vos edatis,il li edant. Praeterito imperfecto, S.cum ego eſſem,tu eſſes, ille eſſet.P.cũ nos eſſemus, vos eſſetis, illi eſſent.Praeterito perfecto, S.cum ego ederim,tu ederis,ille ederit.P. cum nos ederimus, vos ederitis, illi ederint. Praeterito pluſquã perfecto, S.cum ego ediſſem, tu ediſſes, ille ediſſet.P.cum nos ediſſemus, vos ediſſetis,illi ediſſent Futuro,S.cum ego edero, tu ederis,ille ederit. P.cum nos ederimus,vos ederitis,illi ederint.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfecto, eſſe. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, ediſſe. Futuro, eſum ire, vel eſurum eſſe. Gerundia vel participalia nomina,edendi,edendo, edendum. Supina, eſum, eſu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Alterum praeſentis, & praeteriti imperfecti, temporis in ns,quod eſt edens,id eſt,qui eſt,vel edebat. alterum futuri in rus,quod eſt eſurus,id eſt,qui edet.

Edens vnde formatur? A prima perſona praeteriti im perfecti indicatiui modi. Quomodo? Edebam,bam in ns fit edens.

Eſurus vnde formatur? Ab vltimo ſupino.Quomodo? Eſum,eſu,addita rus fit eſurus.

Quod autem edo, es, eſt poſſimus dicere, Virgilius. *Eſt mollis flamma medullas.* Valerius de Diogene: *Idem Syracuſis cum holera ei lauanti Ariſtippus dixiſſet: Si Dionyſi adulari velles, iſta non eſſes. Immo* inquit, *ſi tu iſta eſſe velles, Dionyſio non adulareris.* Item quod a doctis dicitur. *Eſſe decet, viuas: viuere non vt edas.*

Edo recte, & antique quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, Sing. edo, edis, edit. P. edimus editis, edunt. Imperfecto, edebam. Perfecto. edi. Pluſquam perfecto, ederam. Futuro, edam. Imperatiuo, ede, edat. Edite, edant. Futuro edito tu, edito ille.

Optatiuo modo tempore praeſenti, & imperfecto, S. vtinam ederem. Perfecto, & pluſquam perfecto, ediſſem. Futuro, edam.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cum edam. Imperfecto, cum ederem. Perfecto, cum ederim. Pluſquam perfecto, cum ediſſem. Futuro, cum edero.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, edere. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, ediſſe. Futuro, eſum ire. vel eſurum eſſe.

Gerundia. edendi, edendo, edendum. Supina, eſum, eſu.

Participia. edens, & eſurus.

Quod edo, edis dixerint antiquiſſimi, Naeuius (vt refert Priſcianus) *Ipſe aſtat quando edit.* Plautus: *Qui per edit cibum.* Lucilius: *Qui edit ſe, hic comedit me.*

Edo habetne paſſiuum? Maxime. nam voro, deuoro, edo, comedo paſſiuum habere reperiuntur apud doctos. Plinius lib. 20. cap. 9. *Et in Aegypto propter amaritudinem non eſtur.* Diomedes ſic inquit paſſiui imperfecto, Edebar. Ouidius: *Deuorer ante precor ſubito telluris hiatu.* & hoc, quia poſſunt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, *vt Lupi deuorabunt te.* Virgilius.

Nec tantus edat tacitam dolor. Ennius.

Vulturis in ſiluis miſerum mandebat homonem,
Heu quam crudeli condebat membra ſepulchro:

Edor,

EDOR etſi in tertijs tantum perſonis nunc inflectamus, vt eſtur vel editur, & eduntur, ſicut aratur, & arantur, bibitur, & bibuntur, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego edor, tu ederis, vel edere, ille eſtur, vel editur. Plu. nos edimur, vos edimini, illi eduntur. Praeterito imperfecto, S. ego edebar, tu edebaris vel edebare, ille edebatur. Plu. nos edebamur, vos edebamini, illi edebantur. Praeterito perfecto, Sing. eſus ſum vel fui, tu eſus es vel fuiſti, ille eſus eſt vel fuit. Pl. nos eſi ſumus vel fuimus, vos eſi eſtis vel fuiſtis, illi eſi ſunt fuerunt vel fuere. Praeterito plusquamperfecto. S. ego eſus eram vel fueram, tu eſus eras uel fueras, ille eſus erat vel fuerat, Plu. nos eſi eramus vel fueramus, vos eſi eratis vel fueratis, illi eſi erant vel fuerant. Futuro, S. ego edar, tu ederis vel edere, ille edetur. P. nos edemur, vos edemini, illi edentur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam. edere tu, edatur ille. Plur. edimini vos, edantur illi. Futuro, Sing. editor tu, editor ille. P. ediminor vos, eduntor illi. Edamur nos, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto. S. vtinam ego ederer, tu edereris vel ederere, ille ederetur. Pl. vtinam nos ederemur, vos ederemini, illi ederentur, Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. vtinam ego eſus eſſem vel fuiſſem, tu eſus eſſes vel fuiſſes, ille eſus eſſet vel fuiſſet. Plur. vtinam nos eſi eſſemus vel fuiſſemus, vos eſi eſſetis vel fuiſſetis, illi eſi eſſent vel fuiſſent. Futuro, S. vtinã ego edar, tu edaris vel edare, ille edatur. P. vtinam nos edamur, vos edamini, illi edantur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, Singu. cum ego edar, tu edaris vel edare, ille edatur. Plura. cum nos edamur, vos edamini, illi edantur. Praeterito imperfecto, Singu. cum ego ederer, tu edereris vel ederere, ille ederetur. Plur. cum nos ederemur, vos ederemini, illi ederentur. Praeterito perfecto, Singu. cum ego eſus ſim vel fuerim, tu eſus ſis vel fueris, ille eſus ſit vel fuerit. Plur. cum

nos eſi ſimus vel fuerimus, vos eſi ſitis vel fueritis, illi eſi ſint vel fuerint. Praeterito pluſquam perfecto, Sing. cum ego eſus eſſem vel fuiſſem, tu eſus eſſes vel fuiſſes, ille eſus eſſet vel fuiſſet. Plura. cum nos eſi eſſemus vel fuiſſemus, vos eſi eſſetis vel fuiſſetis, illi eſi eſſent uel fuiſſent. Futuro, Sing. cum ego eſus ero vel fuero, tu eſus eris vel fueris, ille eſus erit vel fuerit. Plural. cum nos eſi erimus vel fuerimus, vos eſi eritis vel fueritis, illi eſi erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, edi. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, eſum eſſe vel fuiſſe. Futuro, eſum iri.

Participia, eſus, & edẽdus. vnde comeſus, & ambeſus, magis quam comeſtus: licet vſi quidam fuerint.

Eſtur, vel editur imperſonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, eſtur vel editur. Imperfecto, edebatur. Perfecto, eſum eſt vel fuit. Pluſquã perfecto, eſum erat vel fuerat. Futuro, edetur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, edatur. Futuro, editor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, vtinam ederetur. Praeterito perfecto, & pluſquã perfecto, vtinam eſum eſſet vel fuiſſet Futuro vtinam edatur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cum edatur. Imperfecto, cum ederetur. Perfecto, cum eſum ſit vel fuerit. Pluſquamperfecto, cum eſum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum eſum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, edi. Perfecto, & pluſquam perfecto, eſum eſſe vel fuiſſe. Futuro, eſum iri.

Dic paſſiuum ab aro, per tertias perſonas in vtroque numero.

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, Sing. aratur. Plu. arantur. Imperfecto, Sing. arabatur. Plu. arabantur. Perfecto, Singu. aratus eſt uel fuit. arati ſunt fuerunt vel fuere. Pluſquam perfecto, Singu. aratus erat vel fuerat. Plur. arati erant uel fuerant. Futuro, Singu. arabitur. Plura. arabuntur.

Impe-

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, S. aratur. P. arentur. Futuro. S. arator. P. arantor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito, imperfecto, Singula. vtinam araretur. Plur. vtinam ararentur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, Singu. vtinam aratus eſſet, vel fuiſſet. Plura. vtinam arati eſſent, vel fuiſſent. Futuro, Singu. vtinam aretur. Plu. vtinam arentur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum aretur. P. cum arentur. Imperfecto, S. cum araretur. Pl. cum ararentur. Perfecto, S. cum aratus ſit, vel fuerit. P. cum arati ſint, vel fuerint. Pluſquam perfecto, S. cum aratus eſſet vel fuiſſet. P. cum arati eſſent, vel fuiſſent. Futuro, S. cum aratus erit vel fuerit. P. cum arati erunt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, arari. Perfecto, & pluſquáperfecto, aratum eſſe, vel fuiſſe. Futuro, aratum iri. Participia aratus & arãdus.

Eo quomodo flectitur?

INDICATIVO modo, tempore praeſenti, Sin. eo is it. Pluraliter, imus itis eunt. Praeterito imperfecto, S. ibam ibas ibat. P. ibamus ibatis ibant. Perfecto, Singu. iui iuiſti iuit. P. iuimus iuiſtis iuerunt vel iuere: vel per concisionem, S. ij ijſti ijt. P. ijmus ijſtis ierunt vel iere. Pluſquam perfecto, S. iueram iueras iuerat. P. iueramus iueratis iuerant. & per ſincopen, S. ieram ieras ierat. P. ieramus ieratis ierant. Futuro, Sing. ibo ibi ibit. Plu. ibimus ibitis ibunt.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. i, eat. P. ite, eant. Futuro, S. ito, ito. Pl. itote, eunto. Eamus hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. vtinam irem ires iret. P. vtinam iremus iretis irent. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam iuiſſem iuiſſes iuiſſet. Pl. vtinam iuiſſemus iuiſſetis iuiſſent. Futuro, S. vtinam eam eas eat. Pl. vtinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum eam eas eat. P. cum eamus eatis eant. Imperfecto, S. cum irem ires

ires iret. P. cum iremus iretis irent. Perfecto, Sin. cum iuerim iueris iuerit. P. cũ iuerimus iueritis iuerint. Pluſquã perfecto, Sing. cum iuiſſem iuiſſes iuiſſet. Pl. cũ iuiſſemus iuiſſetis iuiſſent, vel per conciſionem, iiſſem. Futuro, S. cũ iuero iueris iuerit. Plu. cum iuerimus iueritis iuerint. vel per conciſionem, iero.

Infinitiuo modo, tẽpore praeſenti, & praeterito imperfecto, ire. Perfecto, & pluſquam perfecto, iuiſſe, vel iiſſe per conciſionem. Futuro, itum ire vel iturum eſſe.

Gerundia, eundi eundo eundum. Supina, itum itu.

Participia, hic & haec & hoc iens, huius euntis, & iturus itura iturum. Et ſic declinantur quaecumque ab eo is componuntur, praeter veneo, quod facit in ſupino venum.

Itur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, itur. Praeterito imperfecto, ibatur. Praeterito perfecto, itum eſt vel fuit. Praeterito pluſquamperfecto, itũ erat vel fuerat. Futuro, ibitur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, Eatur. Futuro, itor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, vtinam iretur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam itum eſſet vel fuiſſet. Futuro, vtinam eatur.

Subiunctiuo modo tempore praeſenti, cum eatur. Praeterito imperfecto, cum iretur. Praeterito perfecto, cum itum ſit vel fuerit. Praeterito pluſquam perfecto, cum itum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum itum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, iri. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, itũ eſſe vel fuiſſe. Futuro, itum iri.

Redeo redis quomodo flectitur?

INdicatiuo, Redeo redis redit. redimus reditis redunt. Redibam redibas redibat. redibamus redibatis redibãt. Rediui rediuiſti rediuit: rediuimus rediuiſtis rediuerunt

runt vel rediuere,& per ſyncopem redij. Rediueram redi ueras rediuerat. rediueramus rediueratis rediuerant. & redieram per conciſionem. Redibo redibis redibit, redibimus redibitis redibunt.

Imperatiuo, Redi redeat. redite redeant. Redito tu, redito ille. reditote, redeunto. Redeamus, hortandi eſt magis.

Optatiuo, vtinam redirem, rediuiſſem & rediiſſem. redeam.

Subiunctiuo, cum redeam, cum redirem, cum rediuerim, cum rediuiſſem, cum rediuero, & per ſyncopem, redierim, rediiſſem, rediero.

Infinitiuo, redire, rediuiſſe, & rediiſſe. Futuro reditum ire, vel rediturum eſſe.

Gerundia: redeundi redeundo redeundum. Supina, reditum reditu. Participia, rediens & rediturus.

Veneo venis quomodo flectitur?

Indicatiuo, vaeneo vaenis vaenit, vaenimus vaenitis vaeneunt. Vaenibam: nam veniebam, eſt a venio. Vaeniui & vaenij. vaeniueram & vaenieram. vaenibo.

Imperatiuo, Veni veneat. venite veneant. Venito tu, venito ille. venitote, veneunto. Veneamus hortandi eſt.

Optatiuo, vtinam venirem, veniuiſſem, & veniſſem, veneam.

Subiunctiuo, cum veneam, venirem, veniuerim, veniuiſſem, veniuero.

Infinitiuo, venire, veniuiſſe, & veniſſe, venire. Participium, veniens veneuntis eſſet per regulam, quod nuſquã legi. nam a venu participiũ ne nominare quidem audeo.

Venio venis quomodo flectitur?

Indicatiuo modo. tempore praeſenti, Sing. venio venis venit. Plura. venimus, venitis, paenultima longa, veniunt. Imperfecto, S. veniebam veniebas veniebat. Plur. veniebamus veniebatis veniebant. Praeterito perfecto,

Sing.

Sin.veni veniſtivenit.P.venimus paenultima correpta,ve niſtis venerunt vel venere.Praeterito pluſquamperfecto, veneram,Futuro,veniam.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, Sin. veni veniat. P.venite veniant. Futuro,S.venito tu,venito ille.P.venitote, veniunto. Ve niamus, hortandi eſt.

Optatiuo modo,tempore praeſenti,& praeterito imperfecto vtinam, venirem. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam veniſſem. Futuro vtinam veniá.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cum veniam. Imperfecto, cum venirem. Perfecto, cum venerim. Pluſquam perfecto,cum veniſſem. Futuro, cum venero.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti, venire.Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, veniſſe. Futuro, ventũ ire, vel venturum eſſe.

Gerundia,veniendi,veniendo, veniendum.Supina,vẽtum ventu,Participia,veniens,& venturus.

Notandum, inuenio, & conuenio, & cetera quae a ve nio componuntur, producere paenultimam primae, & ſe cundae perſonae pluralis indicatiui praeſentis temporis, inuenimus,inuenitis:cõuenimus cõuenitis. praeteriti vero,corripere,inuenimus,conuenimus.

Venitur quomodo flectitur?

Indicatiuo,venitur,veniebatur. vẽtum eſt vel fuit. vẽtum erat vel fuerat.venietur. Imperatiuo,veniatur tantum. Optatiuo,vtinam veniatur.vẽtum eſſet vel fuiſſet. veniatur.

Subiunctiuo,cum veniatur. veniretur.ventum ſit,vel fuerit. ventum eſſet vel fuiſſet. ventum erit vel fuerit.

Infinitiuo, veniri. ventum eſſe vel fuiſſe. ventum iri.

Gaudeo quomodo declinatur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti, Singular.gaudeo,gaudes, gaudet. Plurali. gaudemus, gaudetis,gaudent. Praeterito imperfecto, Singular. gaudebam, gaudebas, gaudebat. Plu. gaudebamus, gaudebatis, gaudebant. Praeterito perfecto, Sing. gauiſus ſum vel fui es,vel fuiſti,eſt,vel fuit. Plura. gauiſi ſumus, vel fuimus

eſtis,vel fuiſtis. ſunt fuerunt, vel fuere . Praeterito pluſquamperfecto, S gauiſus eram, vel fueram. eras, vel fueras.erat,vel fuerat . Pluraliter gauiſi eramus, vel fueramus.eratis,vel fueratis. erant, vel fuerant. Futuro,S.gaudebo,gaudebis,gaudebit.P.gaudebimus,gaudebitis,gaudebunt.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonã,S.gaude,gaudeat. P.gaudete,gaudeant. Futuro,Singu.gaudeto,gaudeto.P.gaudetote,gaudento. Gaudeamus,hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto,S. vtinam gauderem,gauderes, gauderet. P.vtinam gauderemus,gauderetis,gauderent. Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto.S. vtinam gauiſus eſſem vel fuiſſem, eſſes vel fuiſſes, eſſet vel fuiſſet. P. vtinam gauiſi eſſemus vel fuiſſemus, eſſetis vel fuiſſetis, eſſent vel fuiſſent.Futuro,S.vtinam gaudeam, gaudeas,gaudeat.P.vtinam gaudeamus, gaudeatis, gaudeant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, Sin cum gaudeam,gaudeas,gaudeat.Plu.cum gaudeamus,gaudeatis, gaudeant.Praeterito imperfecto, S.cum gauderem,gauderes,gauderet. P.cum gauderemus, gauderetis,gauderent.Praeterito perfecto, S.cum gauiſus ſim vel fuerim, ſis vel fueris,ſit vel fuerit. P.cum gauiſi ſimus vel fuerimus,ſitis vel fueritis,ſint vel fuerint.Praeterito pluſquam perfecto, S.cum gauiſus eſſem vel fuiſſem, eſſes vel fuiſſes,eſſet vel fuiſſet.Plu.cum gauiſi eſſemus vel fuiſſemus, eſſetis vel fuiſſetis,eſſent vel fuiſſent.Futuro,S.cum gauiſus ero vel fuero,eris vel fueris,erit vel fuerit. P.cum gauiſi erimus vel fuerimus,eritis vel fueritis, erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo,tempore praeſenti, gaudere. Praeterito perfecto & pluſquamperfecto gauiſum eſſe vel fuiſſe.Futuro,gauiſum ire,vel gauiſurum eſſe.

Gerundia,vel participalia nomina; gaudendi,gaudendo,gaudendum.Supina; gauiſum gauiſu. Participia naſcuntur ab hoc verbo neutro paſſiuo tria: gaudens,gauiſus,gauiſurus.

Fio

Fio quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. fio ﬁs fit. P. fimus fitis fiunt. Praeterito imperfecto; S. fiebam, fiebas, fiebat. P. fiebamus fiebatis fiebant. Praeterito perfecto; Sing. factus ſum, vel fui: es, vel fuiſti: eſt, vel fuit. Plu. facti ſumus, vel fuimus: eſtis, vel fuiſtis: ſunt, fuerunt, vel fuere. Praeterito pluſquam perfecto; S. factus eram, vel fueram: eras, vel fueras: erat vel fuerat. P. facti eramus, vel fueramus: eratis, vel fueratis: erant, vel fuerant. Futuro; S. fiam fies, fiet. P. fiemus, fietis, fient.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam; Singu. fi, fiat. Plur. fite, fiant Futuro; Singu. fito tu, fito ille. Plu. fitote, fiunto. Fiamus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. vtinam fierem, fieres, fieret. Plur. vtinam fieremus, fieretis, fierent. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, S. vtinam ego factus eſſem, vel fuiſſem; tu factus eſſes, vel fuiſſes; ille factus eſſet, vel fuiſſet. Plu. vtinam facti eſſemus, vel fuiſſemus: eſſetis, vel fuiſſetis: eſſent, vel fuiſſent. Futuro, S. vtinam fiam, fias, fiat. P. vtinam fiamus, fiatis, fiant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum fiam, fias, fiat. P. cum fiamus, fiatis, fiant. Praeterito imperfecto; S. cum fierem, fieres, fieret. P. cum fieremus, fieretis, fierent. Praeterito perfecto; Sing. cum factus ſim, vel fuerim: ſis, vel fueris: ſit vel fuerit. P. cum facti ſimus, vel fuerimus; ſitis, vel fueritis, ſint, vel fuerint. Praeterito pluſquam perfecto; S cum factus eſſem, vel fuiſſem, eſſes, vel fuiſſes, eſſet, vel fuiſſet. P. cum facti eſsemus, uel fuiſsemus, eſſetis vel fuiſſetis: eſſent, vel fuiſſent. Futuro; Sing. cum factus ero, vel fuero: eris, vel fueris: erit, vel fuerit. P. cum facti erimus, vel fuerimus: eritis, vel fueritis: erũt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto fieri. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, factum eſſe vel fuiſſe. Futuro, factum iri. Caret gerundijs. non enim legi apud doctos, fiendi, fiendo, fiendum:

ſiendum: pro quibus faciendi, faciendo, faciendum dicimus, Supina habet factum factu, a facto. vnde factus participium. Item faciendus, eſt a faciens. Fiendus non dicitur Latine.

Memini quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito perfecto, S. memini, meminiſti, meminit. P meminimus, meminiſtis, meminerunt vel meminere. Praeterito imperfecto, & pluſquam perfecto; S. memineram, memineras, meminerat. P. memineramus, memineratis, meminerant. Futuro caret. ſed eius loco dicimus, S. meminero, memineris, meminerit. P. meminerimus, memineritis, meminerint.

Imperatiuo modo, tempore inſtanti, & futuro, ad ſecundas tantum perſonas in vtroque numero, S. memento tu. P. mementote vos.

Modo optandi, tempore inſtanti, & praeterito imperfecto perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam meminiſſem, meminiſſes, meminiſſet. P. vtinam meminiſſemus, meminiſſetis, meminiſſent. Futuro caret.

Subiunctiuo modo, tempore inſtanti, & praeterito perfecto, S. cum vel ſi, vel quamuis, vel licet, vel quod, vel vt meminerim, memineris, meminerit. Plur. meminerimus, memineritis, meminerint. Praeterito imperfecto, & pluſquam perfecto, Sing. cum vel ſi meminiſſem, meminiſſes, meminiſſet. P. cum vel ſi meminiſſemus, meminiſſetis, meminiſſent. Futuro, S. cum vel ſi meminero, memineris, meminerit. P. cum vel ſi meminerimus, memineritis, meminerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, imperfecto, perfecto, & pluſquam perfecto, meminiſſe. Ceteris caret. Sic declinantur, Odi, Noui, Coepi per oe diphthongum. nam cepi ſine diphthongo, eſt praeteritum a capio, capis.

Oportet quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, oportet. Imperfecto, oportebat. Perfecto, oportuit. Pluſquamperfecto, oportuerat. Futuro oportebit.

Impera-

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, oporteat tantum.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, vtinam oporteret. Praeterito perfecto,& pluſquam perfecto, vtinam oportuiſſet. Futuro, vtinam oporteat.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum oporteat. Praeterito imperfecto, cum oporteret. Praeterito perfecto, cum oportuerit. Praeterito pluſquam perfecto, cum oportuiſſet. Futuro, cum oportuerit.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, oportere. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, oportuiſſe. Ceteris caret.

Contingit imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo contingit, contingebat, contigit, contingeret, continget. Imperatiuo, contingat tantum.

Optatiuo, vtinam contingeret, contigiſſet, contingat.

Subiunctiuo, cum contingat, contingeret, contigerit, contigiſſet, contigerit.

Infinitiuo, contingere, contigiſſe. ceteris deficit.

Taedet quomodo declinatur?

Indicatiuo, taedet, taedebat, taeduit, & pertaeſum eſt vel fuit. taeduerat, & pertaeſum erat vel fuerat, taedebit.

Imperatiuo, taedeat tantum.

Optatiuo, vtinam taederet, taeduiſſet, & pertaeſum eſſet, vel fuiſſet, taedeat.

Subiūctiuo, cum taedeat, taederet, taeduerit, & pertaeſum ſit, vel fuerit, taeduiſſet, & pertaeſum eſſet vel fuiſſet, taeduerit, & pertaeſum erit, vel fuerit.

Infinitiuo, taedere, taeduiſſe, & pertaeſum eſſe, vel fuiſſe. Participium, pertaeſus. Sed de hoc in participijs abunde dicemus.

DE. ADVERBIO

QVID eſt aduerbium? Pars orationis indeclinabilis, quae, adiecta verbo, ſignificationem eius explanat, & implet. nam ſine aduerbio ſenſus perfectus

ſectus non videtur. Cum enim dico, lego, ſcribo: incertũ eſt bene ne, an perperam.

Quare dictum eſt aduerbium? Quia ſemper verbum praecedit aut ſequitur: vnde & nomen accepit, quemadmodum apud Graecos: ἐπίῤῥημα, hoc enim perficit adiunctum verbis, quod adiectiua nomina ſubſtantiuis adiuncta: vt, prudens homo prudenter agit.

Quot accidunt aduerbio? Tria, ſpecies, ſignificatio, & figura.

Quot ſunt ſpecies aduerbiorũ? Duae, primitiua; vt ſaepe, clam: deriuatiua; vt ſaepius, clamculum.

Quot ſunt ſignificationes aduerbiorũ? Multae: quae hoc hexaſticho comprehenduntur.

Temporis, atq. loci, quali, quanti, atq. negandi.
Da confirmandi, iurandi, da prohibendi.
Optandi, euentus, hortandi, daq. remiſſiui,
Congrega & intenti, numeri, ſimili, dubitandi,
Et ſuper atq. voca, monſtra, eli, dim, per, & inter,
Ordinis, & diſcre, ſimul his adiungito compar.

Hoc eſt, da temporis, loci, qualitatis, quantitatis, negandi, confirmandi, iurandi, prohibendi, optandi, euentus, hortandi, remiſſiui, congregandi, intentiui, numeri, ſimilitudinis, dubitandi, ſuperlatiui, vocandi, monſtrandi, eligendi, diminutiui, perſonalis, interrogandi, ordinis, diſcretiui, comparandi.

Quot ſunt figurae aduerbiorũ? Tres: ſimplex, vt diu: compoſita, vt interdiu, quamdiu: decompoſita, vt indocte, imprudenter.

INTERROGATIONES
DE ADVERBIO

Nunc, quae pars orationis eſt? Aduerbium. Quare? Quia ſtat iuxta verbum, & ſemper nititur verbo.

Nunc, cuius ſpeciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Clamculum, cuius ſpeciei? Deriuatiuae. Vnde deriuatur? A clam.

Nunc, cuius ſignificationis? Temporis. Da temporis Hodie, heri, nunc, nuper, cras, perinde, pridie, po-

ſtridie, nudius tertius, nudius quartus, aliquando, olim, tūc, quondam, iam, ſemper, mane, veſperi, diu, noctu, modo, & dum.

Hinc, cuius ſignificationis? Loci. Da loci: Hic, iſtic, illic: huc, iſtuc, illuc: hac, iſtac, illac: hinc, iſtinc, illinc: ibi, vnde, intro, foras, intus, foris.

Bene, cuius ſignificationis? Qualitatis. Da qualitatis, Bene, male, docte, pulchre, fortiter, ſapienter.

Multum, cuius ſignificationis? Quantitatis. Da quantitatis. Multum, parum, modicum, minimum, maxime, magnopere, ſatis.

Non, cuius ſignificationis? Negandi. Da negandi. Nō, nihil, nec, neque, haud, minime, nequaquam.

Profecto, cuius ſignificationis? Confirmandi. Da confirmandi. Profecto, quippe, nempe, videlicet, ſcilicet, quid ni, certe, nae.

Aedepol, cuius ſignificationis? Iurandi. Da iurandi, Edepol, Caſtor, Hercle, medius fidius.

Ne, cuius ſignificationis? Prohibēdi. Da prohibēdi. Ne.

Vtinam, cuius ſignificationis? Optandi. Da optandi. Vtinam, o ſi, o vtinam.

Forte cuius ſignificationis? Euentus. Da euentus. Forte, caſu, forte, fortuna.

Eia cuius ſignificationis? Hortandi. Da hortandi. Eia, age, agite.

Vix, cuius ſignificationis? Remiſſiui. Da remiſſiui. Vix, paullatim, ſenſim, pedetentim.

Simul, cuius ſignificationis? Congregandi. Da cōgregandi. ſimul, vna, pariter.

Valde, cuius ſignificationis? Intentiui. Da intentiui. Valde, nimium, prorſus, penitus, omnino.

Semel, cuius ſignificationis? Numeri. Da numeri Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, decies, quinquagies, octuagies, centies, millies, toties, quoties, & huiuſmodi.

Quaſi, cuius ſignificationis? Similitudinis. Da ſimilitudinis. Quaſi, ceu, ſic, ſicut, ſicuti, velut, veluti, vt, vti, & ita.

Forſan, cuius ſignificationis? Dubitandi. Da dubitandi. Forſan, forſitan, forſit, fortaſſis, fortaſſe, fors, forte.

Maxime, cuius ſignificationis? Superlatiui. Da ſuperlatiui. Maxime, minime, doctiſſime, ocyſſime.

Heus, cuius ſignificationis? Vocandi. Da vocandi. Heus, o.

En, cuius ſignificationis? Demonſtrandi. Da demonſtrandi. En, ecce.

Potius, cuius ſignificationis? Eligendi. Da eligendi. Potius, immo.

Clamculum, cuius ſignificationis? Diminutiui. Da diminutiui. Clamculum, belle.

Meatim, cuius ſignificationis? Perſonalis. Da perſonalis: Meatim, tuatim, ſuatim, noſtratim, veſtratim.

Cur, cuius ſignificationis? Interrogandi. Da interrogandi. Cur, quare, numquid, quin, quamborem.

Deinde, cuius ſignificationis? Ordinandi. Da ordinandi. Deinde, deinceps, dehinc, poſtea, obiter, interim, interea, protinus, & praeterea.

Seorſum, cuius ſignificationis? Diſcretiui. Da diſcretiui: Deorſum, ſeorſum, ſecreto, ſeparatim, ſingillatim, bifariam, omnifariam, & plurifariam.

Magis, cuius ſignificationis? Comparatiui. Da comparatiui, Magis, minus, plus, validius, ocius, celerius, & tardius.

DE. PARTICIPIO

QVID eſt participium? Pars orationis dicta, quod partem capiat nominis, partemq. verbi. dicitur igitur participium, quaſi particapium.

Participio quot accidunt? Sex; Genus, caſus, tempus, ſignificatio, numerus, & figura.

Quot ſunt genera participiorum? Quinque. Maſculinum, vt amatus. Femininum, vt amata. Neutrum, vt amatum. Commune duum generum, vt amantem. Commune trium generum, ut amans.

Quot ſunt caſus participiorum? Sex, quot, & nominum, nominatiuus, genitiuus, datiuus, accuſatiuus, vocatiuus, & ablatiuus.

Quot ſunt tẽpora participiorum? Quinque; praeſens, & praeteritum imperfectum ſimul, vt amans, legens. Praeteritum perfectum, & plusquam perfectum ſimul, vt amatus, lectus. Futurum per ſe, vt amaturus, amandus.

Quot ſunt ſignificationes participiorum? Quinque; Actiua, vt amans, ab amo. Paſſiua, vt amatus, ab amor. Neutralis, vt arans, ab aro. Communis, vt largiens, a largior. Deponens, vt ſequens, a ſequor.

Quot numeros habet participium? Duos. ſingularem, vt amans: pluralem, vt amantes.

Quot ſunt figurae participiorum? Duae. Simplex, vt amans, decompoſita, vt deamans.

INTERROGATIONES DE PARTICIPIO

Amans quae pars orationis eſt? Participium. Quare Quia partem capit nominis, partemq. verbi. recipit enim a nomine: genera, & caſus: a verbo autem, tempora, & ſignificationes: ab vtroque, numerum & figuram.

Amatus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia eſt prima vox participij.

Amata? Feminini. Quare? Quia eſt ſecunda vox participij.

Amatum? Neutri. Quare? Quia eſt tertia vox participij.

Amans, cuius generis? Omnis, vel communis trium generum. Quare? Quia omnia participia in ns, ſunt communia trium generum, vt hic, & haec, & hoc amans.

Amantem cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc, & hanc.

Amantem cuius caſus? Accuſatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Amans, cuius temporis, Praeſentis, & praeteriti imperfecti. Quare? Quia omne participium definens in ns, praeſentis, & praeteriti imperfecti temporis eſt, vt amãs,

ideſt qui amat, vel amabat.

Amatus cuius temporis? Praeteriti imperfecti, & pluſquamperfecti. Quare? Quia omne participium deſinens in tus, vel in ſus, vel xus, vel in uus, quod vnum eſt tantum, vt mortuus: praeteriti perfecti, & pluſquam perfecti temporis eſt, vt amatus, id eſt qui amatus eſt vel fuit, vel qui amatus erat vel fuerat.

Amaturus, cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in rus, futuri temporis eſt, vt amaturus, id eſt qui amabit.

Amandus cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in dus futuri temporis eſt, vt amandus, ideſt qui amabitur.

Amans cuius ſignificationis? Actiuae: Quare? Quia ab actiuo verbo venit, quod eſt amo.

Amatus, cuius ſignificationis? Paſſiuae. Quare? Quia a paſſiuo venit, quod eſt amor.

Seruiẽs cuius ſignificationis? Neutralis. Quare? Quia a verbo neutro deriuatur, quod eſt ſeruio.

Largiens cuius ſignificationis? Cõmunis. Quare? Quia a communi verbo deriuatur, quod eſt largior.

Sequens cuius ſignificationis? Deponẽtis. Quare? Quia a deponenti verbo trahitur, quod eſt ſequor.

Amans cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Amantes cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amans, cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Deamãs cuius figurae? Decompoſitae. Quare? Quia a compoſito deriuatur, quod eſt deamo. Omne enim quod deriuatur à compoſito, dicitur decompoſitum.

S.N. hic & haec & hoc amans. G. huius amantis. D. huic amanti. A. hunc & hanc amantem, & hoc amans. V. o amans. Ab. ab hoc & ab hac & ab hoc amante vel amanti. P.N. hi & hae amantes, & haec amantia. G. horum & harum & horum amantium. & per concisionem, amantum. D. his amantibus. Ac. hos & has aman-

tes,& haec amantia.V.o amantes, & o amantia. A.ab his amantibus.

S.N.amaturus amatura amaturum. G.amaturi amaturae amaturi. D. amaturo amaturae amaturo. A.amaturum amaturam amaturum. V. o amature amatura amaturum. A.ab amaturo,ab amatura, ab amaturo. Plur. N.amaturi amaturae amatura. G.amaturorum amaturarum amaturorum.D.amaturis. A.amaturos amaturas amatura. Vocatiuo o amaturi, o amaturae,o amatura. A. ab amaturis.

S.N.amatus amata amatum. G.amati amatae amati. D.amato amatae amato. A. amatum amatam amatum. V. o amate,o amata, o amatum. A. ab amato,ab amata, ab amato.P.N.amati amatae amata.G.amatorum amatarum amatorum. D. amatis. A. amatos amatas amata. Vocatiuo,o amati,o amatae,o amata. Ablatiuo, ab amatis.

S.N.amandus amanda amandum.G.amandi amandae amandi. D. amando amandae amando. A. amandum amandam amandum. V. o amande, o amanda, o amandum, A.ab amando,ab amanda,ab amando. P. N.amandi amandae amanda.G.amandorum amandarum amandorum.Datiuo,amandis. Accuſatiuo,amandos amandas amanda. V. o amandi, o amandae, o amanda. Abl. ab amandis.

DE.PRAEPOSITIONE

QVID eſt Praepoſitio? Pars orationis indeclinabilis quae praepoſita alijs partibus orationis ſignificationem earum aut mutat, vt aequus iniquus: aut cōplet vt facio fero, perficio perfero: aut minuit, vt rideo ſubrideo, triſtis ſubtriſtis.

Quare dicitur praepoſitio? Quia praeponitur tam per appoſitionem, vt eo ad piloſophos; quam per compoſitionem, vt adeo.aliquando poſtponitur,ornatus gratia,vt tecum,quicum,Romam verſus, Italiam vſque,crurum tenus.

Praepo-

Praepoſitioni quot accidũt? Vnum. Quodnam? Caſus. Quot caſus? Duo. Qui? Accuſatiuus & Ablatiuus.

Quae ſunt praepoſitiones accuſatiuae, ideſt quae ſeruiunt accuſatiuo caſui? Ad, apud, ante, aduerſus vel aduerſum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, propter, ſecundum, poſt, trans, vltra, praeter, ſupra, circiter, vſque, ſecus, penes, verſus, procul, pridie, poſtridie. Dicimus enim, ad templum. apud ignem. ante focum, ſi frigus erit. aduerſus vel aduerſum inimicos. cis alpes, citra amnem Rubiconem. circum muros, circa forum. contra Dalmatas. erga neceſſarios. extra vrbem. inter amicos. intra oppidum. infra tectum. iuxta Fanum. hanc ob rem, pone tribunal. per medios hoſtes. prope mortem. propter timorem, & propter aquae riuum, ſecundum ſcripturas, & plena ſecundum flumina. poſt tergum. trans ripam. vltra Sauromatas. praeter officium. ſupra tectum. circiter Kalendas Ianuarias. vſque Oceanum. ſecus te, penes arbitros. Sed ſecus te ſedi non dici, ſed ſecundum te, ait Caper. Aretium verſus, procul vrbem, vt inquit, Curtius. Pridie Parilia, & pridie illius diei. poſtridie Kalendas, & poſtridie nonarum Decembrium.

Quae ſunt ablatiuae praepoſitiones, id eſt quae ſeruiunt ablatiuo caſui? a, ab, abs, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, prae, palam, ſine, abſq., tenus. Dicimus enim, a templo: a mari. ab Andria. abs quouis homine. cum exercitu. coram teſtibus. clam cuſtodibus. de foro. e iure. ex theatro, quod eſt aliud quam a theatro, vt ait Diomedes. pro clientibus, & pro tribunali. palam omnibus. ſine labore. abſq. iniuria: pube tenus, & crurum tenus.

Quae ſunt praepoſitiones ambiguae, id eſt tam ablatiuo, quam accuſatiuo caſui ſeruientes? In, ſub, ſuper, & ſubter. Dicimus enim, ſum in templo, eo in templum. iaceo ſub antro, curro ſub antrum. ſedeo ſuper aquis, cado ſuder aquas. dormio ſubter lodice, ingredior ſubter lodicem.

Quando ſeruiunt accuſatiuo? Cum motum ſignificãt: vt, Itur in antiquam ſiluam, curro ſub tegmen fagi.

Quando ſeruiunt ablatiuo? Quādo ſignificant in loco. vt ſum in templo, ſub porticu, *recubo ſub tegmine fagi.*

Quae ſunt praepoſitiones, quae non inueniuntur niſi in compoſitione? Hae: di, dis, re, ſe, am, con. vt diduco, diſiicio, repono, ſeduco, amplector, congredior.

INTERROGATIONES DE PRAEPOSITIONE

Ad, quae pars orationis eſt? Praepoſitio. Quare? Quia praeponitur alijs partibus orationis per apoſitionem vel per compoſitionem. Quando per appoſitionem? Cum regit caſum: vt, eo ad templum, in hoſtem.

Quando per compoſitionem? Cum componitur: vt, adduco, ex ad & duco. Alludo, ex ad & ludo. Iniuſtus, ex in & iuſtus. Subtriſtis, ex ſub & triſtis. Irrideo, ex in & rideo.

Ad, cui caſui ſeruit? accuſatiuo. Quare? Quia eſt accuſatiua praepoſitio.

Ad, in hac oratione, Itur ad vrbem, quomodo praeponitur? Per appoſitionem. Quare? Quia regit caſum.

Ad, in hac oratione, Adducam tibi tuum Pamphilum, quomodo praeponitur? Per compoſitioné. Quare? Quia ex ad, & duco, componitur adduco.

A, cui caſui ſeruit? Ablatiuo. Quare? Quia a eſt ablatiua praepoſitio.

In, cui caſui ſeruit? Vtriq. Quare? Quia eſt tam accuſatiua, quam ablatiua praepoſitio.

DE CONIVNCTIONE

QVID eſt coniunctio? Pars orationis indeclinabilis adnectens, ordinansq. ſententiam.

Coniunctioni quot accidunt? Tria ſpecies, figura, & ordo.

Quot ſunt ſpecies, ſiue poteſtates coniunctionis? Hae fere, quae his verſibus annotantur.

Co. conq., & ſubcon. diſ. ſubdiſ. adiuq. cauſal.
Approbat. aduerſa. diſtri. diſcreq. du. dic.
Abnegat. effecti. collecti: his adiice complet.

Hoc

Hoc eſt, copulatiua. continuatiua. ſubcontinuatiua. diſiunctiua. ſubdiſiunctiua. adiunctiua. cauſſalis. approbatiua. aduerſatiua. diſtributiua. diſcretiua. dubitatiua. diminutiua. abnegatiua. effectiua. collectiua. completiua.

Quot ſunt figurae coniunctionis? Duae, Simplex, vt nam, ita, at: compoſita, vt namque, itaque, attamen, etenim.

Quot ſunt ordines coniunctionis? Tres; praepoſitiuus, ſubiunctiuus, & communis.

Quae ſunt coniunctiones, praepoſitiui ordinis? Ac, at, aſt, atq., aut, &, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſiue, ni, niſi, ſed. niſi poetice poſtponitur.

Quae ſunt coniunctiones ſubiunctiui ordinis? Que, ue, ne, quidem, quoque, autem, vero.

Quae ex his ſunt ἐγκλιτικαὶ, id eſt encliticae, hoc eſt inclinatiuae? Que, ue, ne.

Quare dicuntur ἐγκλιτικαί? Quia inclinant accentum praecedentis ſyllabae ad ſe, vt que apud Virgilium:

Alcandrumque, Aliumque, Noemonaque, Prytanimque

ſicut τε apud Graecos, quod eſt, que abſque diphthongo. Homerus:

Ἀλκανδρόν θ' ἅλιόν τε, νοήμονά τε, πρύτανίν τε, Heſi.
Κλειώ τ', εὐτέρπη τε, θάλειά τε, μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ': ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε,
Καλλιόπη θ', ἣ δὲ προφερεστάτ' ἐστὶν ἀπασάων. Hoc eſt:

Clioq., Euterpeque, Thaliaque, Melpomeneque,
Terpſichoreque, Eratoque, Polymniaque, Vranieque.
Calliope multo ante alias praeſtantior omnes.

Et ve apud Horatium:

Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctusque pilae, diſci ue, trochi ue quieſcit.
Ne ſpiſſae riſum tollant impune coronae. Et ne apud Iuuenalem: *Semper ego auditor tantum? numquam ne reponam?* In his vbique ante que, ue, ne, eſt accentus acutus.

Quae ſunt coniunctiones, quae indifferenter & praeponi & poſtponi poſſunt? Ceterae fere omnes, praeter ſupradictas, vt equidem, igitur, tamen, ego, quamquam, & huiuſmodi.

INTER-

INTERROGATIONES. DE CONIVNCTIONE

Et, quae pars eſt? Coniunctio. Quare? quia coniungit ceteras partes orationis.

Et, cuius ſpeciei, ſiue poteſtatis? Copulatiuae. Quare? Quia copulat tam ſenſum, quã verba: vt, M. Tullius fuit & diſcretus, & ſapiens.

Da copulatiuas. Et, que, atque, ac, quidem, quoque, etiam, item, at, aſt, ſed, autem, vero. Copulant enim cum cõfirmatione intellectum.

Si, quando ει Graecum ſignificat, cuius poteſtatis? Continuatiuae. Quare? Quia demonſtrat ordinem cum conſequentia & continuatione rerum : vt, ſi ſtertit, dormit. & ſi ambulat, mouetur.

Da continuatiua. Si, ſin. ſignificãt enim ordinem praecedentis rei ad ſequentem, vt ſi febri vexatur, calet. ſed non conuertitur.

Quia, cuius poteſtatis? Subcõtinuatiuae. Quare? Quia cauſſam continuationis oſtendit conſequentem cum rerum eſſentia. vt, quia ambulat, mouetur: & quando ſol eſt ſuper terram, dies eſt.

Da ſubcontinuatiuas. Quando, quoniam, quandoquidem, quia, quatinus, & quatenus pro quoniam.

Aut, cuius poteſtatis? Diſiunctiuae. Quare? Quia quamuis voces coniungat, ſenſum tamen diſiungit, & alteram quidem rem eſſe, alteram vero non eſſe ſignificat: vt, aut eſt dies, aut eſt nox. vel eſt ſanus, vel eſt aeger. & hoc eſt bene diſiunctum, quia ſi vnum verum eſt, alterum falſum. nam aliter vitioſe quid diſiungitur.

Da diſiunctiuas. Ve, vel, aut, ſiue, ſeu.

Vel pro etiam, cuius poteſtatis? Subdiſiunctiuae. Quare? Quia quamuis voces diſiunctiuarum habeat, vtrũq., tamen eſſe ſignificat, vel ſimul, vel diſcrete. ſimul: vt, Vel rex ſemper mihi maximas gratias agebat, ideſt etiam rex. Item, Alexander ſiue Paris rapuit Helenam, ideſt Alexãder, qui & Paris dicitur. & Mars, ſiue Mauors, Gradiuus, vel Maſpiter praeſul eſt bellorũ. Diſcrete: vt, tu tota die vel legis, vel ſcribis. ſignificat enim te & legere, & ſcribere:

re. ſed non ſimul vtrumque agere, ſed alijs horis legere, alijs ſcribere. ſimiliter Remex, vel impellit remũ, vel attrahit, cum ſimul paene vtrũque fieri intelligo. ſed diſtin ctae. alius eſt enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da ſubdiſiunctiuas. Ve, vel, aut, ſiue, ſeu: quãdo vtrumque ſignificant.

Cum quando *ἵνα* Graecam ſignificat, cuius ſpeciei? Adiunctiuae. Quare? Quia adiungitur verbis ſubiũctiuis: vt, cum eſſem Venetijs, non perperam me facturum exiſtimaui, ſi noſtras lucubrationes Grammaticas imprimendas curarem.

Da adiunctiuas. Si, vt, cum, dum, quatenus, quãdo *ἵνα* Graecam ſignificat: vt, ſi dederis operam bonis litteris proficies breui: & vt profit tibi, facio. Itẽ, dum conderet vrbem, id eſt vt conderet.

Nam, cuius ſpeciei? Cauſſalis proprie. Quare? Quia adiuncta indicatiuo verbo, ſignificat cauſſam antecedentem, hoc eſt rem ex cauſa antecedente euenientem, vt doctus ſum, nam legi. & mouetur, ambulat enim.

Da cauſſales proprie. Nam, namque, enim.

Quid intereſt inter adiunctiuas & proprie cauſſales? Cauſſales cum affirmatione; adiunctiuae cum dubitatione, proferuntur. Sed & continuatiuae, & ſubcontinuatiuae, & adiunctiuae, & effectiuae inter cauſſales ponũtur, quia, *per has cauſſae oſtenduntur: & continuationis: vt, Si, ambulas mouetur, & adiunctionis. vt,* ambulat, vt moueatur, & effectionis, vt mouetur, ambulat enim.

Equidem, cuius ſpeciei? Approbatiuae. Quare? Quia approbat rem, ideſt affirmat; vt, Equidem merui, nec deprecor. &, Siquid vſquam iuſtitiae eſt. &, Si qua eſt caelo pietas.

Da approbatiuas. Si, equidem, quidem.

Tamen cuius ſpeciei? Aduerſatiuae. Quare? Quia aduerſum conuenienti ſignificat, vt, Etſi, te bene facturum dicis, tamen a malitia non diſcedis.

Da aduerſatiuas. Tamen, quamquam, quamuis, etſi, licet, licebit, ſaltem. ſed Saltem etiam diminutiua eſt.

Vero cuius poteſtatis? Diſtributiuae. Quare? Quia diuerſis diuerſa diſtribuit: vt ego lego, tu vero dormis.

Da diſtributiuas. At, aſt, vero, autem, ſed.

Quam, cuius poteſtatis? Diſcretiuae, vel electiuae: Quare? Quia de duobus praepoſitis vnum eligere, & alterum refutare oſtendit; vt, Diues volo eſſe, quam pauper: ideſt diues volo eſſe, & non pauper, Graeci ἤ dicunt Homerus: βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι. hoc eſt, Volo ego ſaluum eſſe populum, quam perire, ideſt & non perire.

An, cuius poteſtatis? Dubitatiuae. Quare? Quia dubitationem ſignificat: vt, Eloquar, an ſileam?

Da dubitatiuas. An. ne correpta, nec ne. Horatius in poetica:

Intererit multum Dauus ne loquatur, an heros.
Maturus ne ſenex, an adhuc florente iuuenta.
Feruidus; an matrona potens, an ſedula nutrix;
Mercator ne vagus, cultor ne virentis agelli:
Colchus, an Aſſyrius; Thebis nutritus, an Argis.

Terentius, in ſeipſum cruciante:

Filium vnicum adoleſcentulum
Habeo ah quid dixi habere me; immo habui Chreme,
Nunc habeam, nec ne, incertus ſum

Saltem, cuius poteſtatis? Diminutiuae. Quare? Quia diminutionẽ ſignificat, vt Si non vis donare, saltẽ mutua.

Da diminutiuas. Saltem, at, vel, aut pro ſaltem, vt Si nõ te, at verbis adiuua. Virgilius in ſexto:

Si te nulla manet tantae pietatis imago.
At ramum hunc (aperit ramum, qui veſte latebat)
Agnoſcat at pro ſaltem. Lucanus.
O felix ſi te, vel ſic tua Roma videret. pro ſaltem ſic.

Et, ſi non vis referre gratiam, aut agas, aut pro ſaltem.

Αν & κὲν cuius poteſtatis? (neceſſe eſt enim Graecis vtamur, vbi noſtra deficiunt) Abnegatiuae. Quare? Quia verbis adiunctae, aliquid poſſe fieri oſtendunt, ſed propter aliquam cauſſam, ne fiat, impediri, vt ἐποίησ' ἄν, εἰ ἐδυνήθην, hoc eſt, feciſſem ſi potuiſſem, &

Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριαμοῖό τε παῖδες,

Αἰλλοι

Αἴλλοι τε τρῶες, μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ.
Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν. hoc eſt

Gauderet Priamus certe, & Priameia proles,
Troianique alij, foret, & his ſumma voluptas,
Omnia ſi vos haec pugnare, veniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, ſed illarum loco ſubiunctiuis vtimur verbis, vt comeſſem, ſi haberem: feciſſem, ſi potuiſſem: curarem breui imprimendos optimos quoſque libros, ſi quiſquam rex adiuuaret.

Nam, cuius poteſtatis? Effectiuae. Quare? Quia ſignificat effectum procedentem ex cauſſa, vt Legi, nam doctus ſum. ſed effectiuam eandem eſſe exiſtimo, quam proprie cauſſalem diximus.

Igitur, cuius poteſtatis? Collectiuae, vel rationalis, vel illatiuæ. Quare? Quia per illationem colligit, quod ſupra dictum eſt, hoc eſt ratione confirmat, ut M. Tullius pro Ligario: *Habes igitur quod eſt accuſatori maxime optandum, confitentem reum*: uel infertur alijs praepoſitis: vt, Catilinam ſolus Cicero domuit, ſolus igitur Cicero patriam ſeruauit.

Da collectiuas. Ergo, igitur, itaque cum accentu in antepaenultima.

Vero in hac oratione: Aeneas vero & pius, & fortis fuit: cuius poteſtatis? Completiuae. Quare? Quia nulla ſignificationis neceſſitate, ſed gratia ornatus ponitur.

Da completiuas? Autem, vero, quidem, equidem, quoque, nam, nanque, & quaecumque coniunctiones ornatus cauſſa, vel metri, nulla ſignificationis neceſſitate ponuntur.

Et, cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Etenim, cuius figurae? Compoſitae. Quomodo componitur? Ex Et, et enim.

Et, cuius ordinis? Praepoſitiui. Quare? Quia ſemper praeponitur in ordine orationis.

Que ſine diphthongo, cuius ordinis? Subiunctiui. Quare? Quia ſubiungitur in ordine orationis.

Ergo

Ergo, cuius ordinis? Communis. Quare? Quia poteſt praeponi, & ſupponi in ordine orationis.

DE. INTERIECTIONE

QVID eſt interiectio? Pars orationis indeclinabilis, interiecta alijs partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

Interiectioni quot accidunt? Vnum. Quod? ſignificatio tantum.

Quot ſunt ſignificationes interiectionum? Hae fere, quae hoc verſiculo comprehenduntur:

Gaudentis, riſus, mirantis, dolq., pauorq.

Hoc eſt, gaudentis, ridentis, mirantis, dolentis, expaueſcentis.

INTERROGATIONES
DE. INTERIECTIONE

Heu, quae pars orationis eſt? Interiectio. Quare? Quia interiacet alijs partibus orationis.

Euge, cuius ſignificationis? Gaudentis. Da gaudentis. Euge, euax.

Ha ha ha, cuius ſignificationis? Ridentis. Da ridentis, ha ha ha.

Papae, cuius ſignificationis? Admirantis. Da admirantis. Papae, hem. Terent. *Papae exſuperat ipſam Thaidem.* Idem: *Hem quid eſt? Papae.* Papae, accepimus a Graecis: dicunt enim illi *βαβαί*.

Heu, cuius ſignificationis? Dolentis. Da dolentis. Heu, hei, a, o, uae, heu accuſatiuo iungitur: vt, *heu me miſerũ*. dicimus etiam, *heu pietas, heu priſca fides*: hei vero, & vae, datiuo cõiunguntur. Virgilius: *Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore*. Martialis: *Si ſciero, uae tibi cauſidice*.

At at, cuius ſignificationis? Timentis. Da timentis? At at. Terentius in Andria:. *At at: hoc eſt illud, hinc illae lacrumae*.

Sunt

Sunt ne aliqua dubia inter aduerbia, ſeu praepoſitiones, & interiectiones? maxime: vt, o interiectio indignantis, dolentis, admirantis, & aduerbiũ vocandi, & optandi.

A, & praepoſitio eſt, & interiectio, vt, *A Corydon Corydon.*

Pro, ſimiliter praepoſitio eſt, vt pro tribunali: & interiectio, ut pro Iuppiter, pro dolor.

Quae aliae orationis partes ſolent pro interiectione proferri? Infandum: vt *Nauibus, infandum, amiſſis vnius ob iram.* Et, malum, vt apud Terentium: *Quid hoc, malum, infelicitatis eſt*? & eſt dictum anxij animi, & turbati nimis.

ALDI·PII·MANVTII

ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATIC.

LIB. III

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM.

QVID eſt conſtructio? Debita diſpoſitio partium orationis in ipſa oratione.

Conſtructionum, quae eſt congrua ſenſu, & voce? Phyllis amat corylos.

Quae ſenſu, & non voce? Turba ruunt: populus currunt: gens armati.

Quae voce, & non ſenſu? Venetiae in ſinu Adriatico ſitae abundant diuitijs, & iam ſtabant Thebae.

Conſtructioni quot accidunt? Duo, concordantia, & regimen. Quotuplex eſt concordantia? Triplex. Nominatiuus cum verbo, adiectiuum cum ſubſtantiuo, relatiuum cum antecedente.

Nominatiuus cum verbo in quot debet concordare? In duobus: in numero, & ĩ perſona: vt, ego amo, tu amas, ille amat.

Adiectiuum cum ſubſtantiuo in quot debet concordare? In tribus, in numero, caſu, & genere: vt, Vlyſſes aſtutus, Penelope pudica, arma crudelia.

Relatiuum cum antecedente in quot debet concordare? In duobus, in numero, & in genere: vt, Aeneas qui, Dido quae, Ilium quod.

DE. CONCORDANTIA. NOMINATIVI CVM. VERBO

Ego amo, quae concordantia eſt? Nominatiuus cum verbo

verbo. Oſtende nominatiuum. Ego. Oſtende verbum. amo.

Concordat ne? Concordat. Oſtende. Ego, eſt numeri ſingularis, & amo ſingularis: ego eſt perſonae primae, & amo primae. ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus cum verbo, in numero, & in perſona.

Quare ego eſt numeri ſingularis? Quia ſingulariter profertur. Quomodo? Singulariter nominatiuo ego.

Quare amo eſt numeri ſingularis? Quia ſingulariter profertur. Quomodo? ſingulariter ego amo.

Quare Ego eſt perſonae primae? Quia omnia nomina & pronomina ſunt tertiae perſonae, exceptis ego, quod eſt perſonae primae, & tu ſecundae, & vocatiuis caſibus, qui ſunt perſonae ſecundae.

Quare amo eſt perſonae primae? Quia prima quaque vox verbi habentis tres perſonas, eſt perſonae primae. amo eſt prima vox verbi, ergo eſt perſonae primae.

Quare amo eſt prima vox verbi? Quia prima eſt in ordine; vt, Singulariter, ego amo, tu amas, ille amat. amo eſt prima, amas ſecunda, amat tertia.

Quot modis poteſt diſcordare nominatiuus a verbo? Tribus, in numero ſolum: in perſona ſolum: in numero, & in perſona ſimul.

Caue dicas concordatur, & diſcodatur. Nam concordo neutrum eſt. non enim dicimus cõcordo te cum illo, ſed tu cõcordas per me. Ouidius: *Per me concordant carmina neruis.* Item: Tu concordas cũ illo. Teré. *Si concordabis cum illa.* Item dicendũ diſcordat nominatiuus a verbo, & cũ verbo. Quinctilianus: *Confirmanda vox eſt, ne ab oratione diſcordet.* Tacitus, Cum *queis aeternum diſcordât.* ſicut diſſideo, & diſſentio. Cicero in Laelio: *Cũ is tribunus plebis capitali odio a Q. Põpeio, qui tum erat conſul, diſſideret*: Idem in eodem: *Ab ijs, qui pecudum ritu ad voluptatem omnia referunt, longe diſſentimus* M. Tullius tertio de officijs. *Ego etiam cum Catone meo ſaepe diſſenſi.* Valerius Maximus: Armis cum Cinna collega ſuo diſſidens.

Dicitur ne congrue, ego amamus? Non. Quare? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amamus pluralis: & ſic diſcordaret nominatiuus a verbo in numero. Quare non etiam in perſona? Quia, Ego eſt perſonae primae, & amamus primae. Ego igitur amamus, diſcordat in numero, & concordat in perſona.

Dic incongrue in perſona, & nõ in numero: Ego amas Quare ſic? Quia ego eſt perſonae primae, & amas ſecundae: & ſic diſcordat nominatiuus a verbo in perſona ſolum. Quare non diſcordat etiam in numero? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amas ſingularis. igitur ego amas, diſcordat in perſona, & concordat in numero.

Dic incongrue in numero, & in perſona. Ego amatis. Quare ſic? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amatis pluralis: ego eſt perſonae primae, & amatis ſecundae, & ſic diſcordat nominatiuus a verbo in numero, & in perſona.

Vlyſſes aſtutus, quae concordantia eſt? Adiectiuum cum ſubſtantiuo. Oſtende ſubſtantiuum: Vlyſſes. Oſtende adiectiuum. aſtutus. congruit ne? Quidni? Nam Vlyſſes, eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generis maſculini: & aſtutus eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generis maſculini, ergo congrue dicitur, Vlyſſes aſtutus.

Quot modis poteſt diſcordare adiectiuum a ſubſtantiuo? Septem: in numero ſolum: in caſu ſolum: in genere ſolum: in numero: & in caſu, & non in genere: in numero & in genere, & non in caſu: in caſu & in genere, & non in numero, in numero, caſu, & genere.

Diceretur ne congrue, Vlyſſes aſtuti? Non. Quare? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & aſtuti pluralis: & ſic diſcordaret adiectiuum a ſubſtantiuo in numero. Quare non diſcordaret etiam in caſu, & in genere? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & generis maſculini: & aſtuti ſimiliter.

Dic incongrue in caſu ſolum. Vlyſſes aſtutum. Quare diſcordat? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutum accuſatiui: & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtãtiuo

in caſu. Quare non etiam in numero, & in genere? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & aſtutum eſt numeri ſingularis, & generis maſculini. ergo Vlyſſes aſtutum diſcordat ſolum in caſu.

Dic incongrue in genere duntaxat. Vlyſſes aſtuta. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt generis maſculini, & aſtuta feminini, & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in genere. Quare non diſcordat etiam in numero, & in caſu? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & caſus nominatiui, & aſtuta ſimiliter. ergo Vlyſſes aſtuta diſcordat in genere duntaxat.

Dic incongrue in numero, & in caſu, & non in genere. Vlyſſes aſtutos. Quare diſcordat? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & aſtutos eſt numeri pluralis: Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutos eſt caſus accuſatiui: & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in numero, & in caſu, & non in genere. Quare non in genere? Quia Vlyſſes eſt generis maſculini, & aſtutos ſimiliter.

Dic incongrue in numero, & in genere, & non in caſu. Vlyſſes aſtutae. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & aſtutae eſt numeri pluralis, & generis feminini, & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in numero, & in genere, & non in caſu. Quare non in caſu? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutae nominatiui.

Dic incongrue in caſu, & in genere, & non in numero. Vlyſſes aſtutam. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & generis maſculini, & aſtutam eſt caſus accuſatiui, & generis feminini. Ergo Vlyſſes aſtutam, diſcordat in caſu, & in genere, & non in numero. Quare non in numero? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis & aſtutam ſimiliter. ergo non diſcordat in numero.

Dic incongrue in numero, caſu, & genere. Vlyſſes aſtutas. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generis maſculini, & aſtutas eſt numeri pluralis, caſus accuſatiui, & generis feminini: diſcordat igitur in numero, caſu, & genere.

DE. CONCORDANTIA. RELATIVI CVM. ANTECEDENTE.

Aeneas qui, quae concordantia eſt? Relatiuum cum antecedente. Oſtende antecedens? Aeneas. Oſtende relatiuum. Qui congruit ne? Maxime. nam Aeneas eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & Qui ſimiliter. ergo congrue dicitur Aeneas qui.

Diceretur ne congrue, Aeneas quae? Non. quare? Quia diſcordaret relatiuum ab antecedente. In quo? In genere. Quare? Quia Aeneas eſt generis maſculini, & Quae feminini.

Quot modis poteſt eſſe diſcordia inter relatiuum, & antecedens? Tribus, in numero tantum; in genere tantū: in numero, & in genere ſimul. Fac diſcordet Aeneas qui, in numero tantum. Aeneas quos. Quare? Quia Aeneas eſt numeri ſingularis, & quos pluralis. Quare non diſcordat etiam in genere? Quia Aeneas eſt generis maſculini, & quos maſculini, diſcordat igitur Aeneas quos, in numero ſolum.

Dic incōgrue in genere dumtaxat. Aeneas quā. Quare ſic? Quia Aeneas eſt generis maſculini, & quam feminini. Quare non diſcordat etiam in numero? Quia Aeneas eſt numeri ſingularis, & quam ſimiliter. diſcordat igitur Aeneas quam, in genere tantum. Fac diſcordet in numero, & in genere. Aeneas quarū. Quare ſic? Quia Aeneas eſt numeri ſigularis, & quarum pluralis: Aeneas eſt generis maſculini, & quarū feminini. ergo Aeneas quarum, diſcordat in numero, & in genere.

Debet ne relatiuum cum antecedente conuenire in caſu? Minime. Quare? Quia cum non regantur ab vno, eodemq. verbo, & varie verba conſtruantur, non debet conuenire in caſu.

Quare relatiuum cum antecedente non debet conuenire in perſona? Quia relatiua, ſicuti adiectiua omnia, deficiunt perſona: ſed ſtatim cum antecedenti adhaeſerint, illius ſunt perſonae, cuius eſt antecedens. nam cum dico tantum, qui, vel quae, vel quod, nullius ſunt perſonae, cum vero dico ego qui: tunc, quia. Qui eſt con

iunctum

iunctum antecedenti ego, quod eſt perſonae, primae, ipſum quoque primae fit perſonae, & propterea verbum quod ſequitur, vt ſtudeo, lego, & huiuſmodi, debet eſſe illius perſonae, cuius eſt antecedens relatiui, ut ego, qui ſtudeo: tu, qui ſtudes: magiſter qui ſtudet. nos, qui ſtudemus: vos, qui ſtudetis: magiſtri, qui ſtudent. eodem modo adiectiua ſequuntur ſubſtantiua, ut ego Virgilius, Romanus poeta, fui amicus Caeſaris: Tu Ariſtoteles, egregius philoſophus, docuiſti magnum Alexandrum: Homerus ille diuinus, & Achillis iram cacinit, & errore Vlyſſis.

DE. CONSTRVCTIONE. PARTIVM. ORATIONIS

Quae partes orationis regunt poſt ſe verbum tam perſonale, quam imperſonale? Nomen, participium, praepoſitio, aduerbium. interiectio.

DE. CONSTRVCTIONE VERBI. ACTIVI

Quid eſt verbũ actiuum? Quod in o finitum, format paſſiuum in or, vt Amo, amor: doceo, doceor: & poteſt habere accuſatiuum ſignificantem hominem, vt Pylades amauit Oreſtem. dicimus etiam. Amaryllis amabat caſtaneas: ego vidi Elephantum, & Tigridem: qui accuſatiui, non ſignificant animal rationale, quod non fit in neutris, non enim dicimus, aro Socratem, ſicut, aro terram. Igitur facio, cum compoſitis magis eſt actiuum, quam neutrum, vt Deus fecit hominem, & ignis calefacit Socratem, quorum paſſiua fuerunt facior, & calefacior apud antiquos: loco quorum vtimur fio, & calefio.

Quot ſunt genera verborum? Duo. Perſonale, & imperſonale.

Quot ſunt genera verborum perſonalium? Quinq. Actiuum, paſſiuum, neutrum, commune, & deponens.

Quot ſunt ſpecies verborum actiuorum? Decem.

DE. PRIMA. SPECIE. ACTIVORVM

QVAE ſunt actiui primae ſpeciei? Quae conſtruuntur duntaxat cum nominatiuo agente, & accu-

ſatiuo patiente: vt, ego amo Deum: tu vendis libros: ille ſcribit litteras: Plato docuit Ariſtotelem: & ſic in ceteris. omnia enim actiua ſunt primae ſpeciei, ſi tantum nominatiuum, & accuſatiuum habent: vt, Socrates docuit Platonem Quod ſi vltra principales caſus, ideſt poſt nominatiuum agentem & accuſatiuum patiétem, genitiuum ad miſerint, erunt ſecundae, vt ego moneo te huius rei. ſi datiuum, erunt tertiae, vt ego commendo me tibi. ſi accuſatiuum, erunt quartae, vt Socrates docuit Platonem philoſophiam. ſi ablatiuum ſine praepoſitione, erunt quintae, vt ego ſpoliaui te ignorantia. ſi ablatiuum cum prae poſitione, erunt ſextae, vt ego accepi à te binas litteras. ſi nominatiuum, & datiuum tantum, erunt ſeptimae, vt iubeo tibi. ſi nominatiuum, & infinitum, erunt octauae, vt tu credis eſſe doctus. ſi & ante ſe, & poſt ſe nominatiuum habuerint, erunt nonae, vt lego aſſiduus, adoro pronus. ſi abſolute ponantur, erunt decimae, vt quid facis? lego, ſcribo.

Notandum idem verbum poſſe eſſe diuerſarum ſpecierum: nam ego emo libros, eſt primae ſpeciei ego emo libros tanti, eſt ſecundae, ego emo libros tibi, eſt tertiae, ego emo libros arte & ingenio, eſt quinctae: ego emo libros a Triphone bibliopola, eſt ſextae: item, ego doceo filium, eſt primae ſpeciei: ego doceo filium tuum non minoris talento, eſt ſecundae: ego doceo filium tibi, eſt tertiae: ego doceo filium bonas literas, & bonos mores, eſt quartae, ego doceo filium magno ſtudio, & labore, eſt quinctae: ſic alia multa.

Dic aliquot verba actiua primae ſpeciei.

Verberat & video, facto, faſtidio, honoro.
Fert, occidit, amo, colite & formido, timetq.,
Polluoq., & cerno, damnat, docet, audio, narro.
Cum quarto tantum ſpecies ſunt omnia primae.

Verbero, verberas, verberaui, verberatum. *per battere.*
Video, vides, vidi, viſum. *per vedere.*
Facio, facis, feci, factum. *per fare.*
Faſtidio, faſtidis, iui, itum. *per hauer in faſtidio.*
Honoro, honoras, honoraui, honoratum. *per honorare.*

Fero,

Fero,fers,tuli,latum. *per portare.*
Occido,occidis,occidi,occiſum. *per uccidere.*
Amo,amas,amaui,amatum. *per amare.*
Colo,colis,colui,cultum. *per amare con honore.*
Formido,formidas,aui,atum. *per hauere paura.*
Timeo,times,timui,ſine ſupino. *per temere.*
Polluo,polluis,pollui,pollutum. *per imbrattare.*
Cerno,cernis,creui,cretum. *per vedere.*
Damno,damnas,damnaui,damnatum. *per dannare.*
Doceo,doces,docui,doctum. *per inſegnare.*
Audio,audis,audiui,auditum. *per audire.*
Narro,narras,narraui,narratum. *per dire.*

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM

QVAE ſunt actiua ſecundae ſpeciei? Quae poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem cum genitiuo conſtruuntur, vt Graeci impleuerunt equũ armatorum militum: dici poteſt & armatis militibus, ſed ſic per quinctam ſpeciem.

Praetium. in quo caſu eſſe debet? in ablatiuo ſemper, vt emi librũ vili, vel aureo, ſic & inſtrumentum quo quid fit, poni in ablatiuo debet, vt ſcribo libentius calamo, quam penna. & tempus, vt ſtudui viginti annis. dicimus & viginti annos, idq. plerumq. cum tempus continuum ſignificamus. Excipiuntur tãti, quanti, pluris, & minoris, cum ſuis compoſitis tantidem, quantilibet, quanticunque, quantiuis, quae ſine ſubſtantiuo in genitiuo ponuntur, vt Quanti emiſti ancillam? Cum ſubſtantiuo vero in ablatiuo, vt Quanto pretio emiſti Homerum? Item: Quantiuis emi dicimus, & Quantouis pretio emi: ſeu Quantauis pecunia, & Quantilibet, ſeu Quantolibet pretio emeris, non eſt mihi curae: dices tamen, haec res non valet aureum, & aureo. Varro: *Denarij dicti, quod denos aeris valebant: quinarij quod quinos.* Plinius in naturali hiſtoria: *Ita ut ſcrupulum valeret ſeſtertijs vicenis.* ſed tanti valet res, ſicut tanti emi rem. dicendum, vt apud iuriſconſultos. Res tanti valet, quanti vendi poteſt: item pluris hereditas valeret, & quanto pluris hereditas va-

leret,& quanto pretio valet, ſicut quanto emi pretio dicimus. Donatus in Adelphis, vbi dicitur: *Quanti eſt, ſumito*; pro quanto pretio valet, exponit. eodem modo dicimus multo, & minimo, & paruo, & vili, vel emi vel vendidi, vt apud eoſdem iuriſconſultos: *Quaſi minimo valeret hereditas.* nec dicas tantum, quantum multũ, parum, & minimum valet, niſi intellexeris pro poteſt. ut ſcio te multum valere, id eſt poſſe. hanc, conſtructionem ſequuntur cetera verba, quibus vti cum pretio poſſumus, vt doceo, ago, facio, conſto, & ſimilia. Plinius ſecundo de Pamphilo pictore. *Neminem minoris docuit talento.* Iuuenalis: *Chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti.* Idem: *Atque ideo pluris, quàm Coſſus agebat.* Et *Quanti, vna venefica conſtat.* inuenies etiam apud Terentium: *Videtur eſſe quantiuis pretij.* & apud Salluſtium, *pluris pretij.* Plautus: *Mortuus pluris pretij eſt, quam ego.* dicimus etiam, non aeſtimo te vnius aſſis, & non facio te pili. item pluris, & minoris pretio vnius aſſis, Horatius ſermone ſexto: *Vnius aſſis, non vmquam pretio pluris licuiſſe*: vt ſic dicatur pluris, & minoris pretio, vt pluris & minoris nũmo aureo, talento, centum milibus nummum.

Dic aliquot actiua ſecundae ſpeciei.

Vendit, emit, redimis, locat, & conduco, reuendo,
Aeſtimo, venumdo, caſtigoq., & reprehendo,
Arguit, incuſat, condemno, atque impleo, mulcto,
His verbis caſum poſt quartum iunge ſecundum.
Sit tamen in ſexto pretium quanti, atque minoris.
Pluriſq., & tanti, ſocio ſine da genitiuo.
Cum ſubſtantiuo, cures ea tradere ſexto.

Vendo, uendis, uendidi, uenditum. *per vendere.*
Emo, emis, emi, emptum. *per comprare.*
Redimo, redimis, redemi, redemptum. *per riſcuotere.*
Loco, locas, locaui, locatum. *per dar a piſone.*
Conduco, cõducis, cõduxi, cõductum. *per toglier a piſone.*
Reuendo, reuendis, reuendidi, reuenditum. *per riuendere.*
Aeſtimo, aeſtimas, aeſtimaui, aeſtimatum: *per eſtimare.*
Venumdo, uenũdas, venũdedi, uenũdatum. *per vendere.*

Caſtigo,

Caſtigo,caſtigas,caſtigaui,caſtigatum. *per caſtigare.*
Reprehendo, reprehendis, reprehendi, reprehenſum *per riprehendere.*
Arguo, arguis, argui, argutum. idem ſignficat.
Incuſo,incuſas,incuſaui,incuſatum. *per accuſare.*
Condemno, condemnas, condemnaui, condemnatum. *per condannare.*
Impleo,imples,impleui,impletum. *per impire.*
Mulcto,mulctas,mulctaui,mulctatū. *per punir' in denari*

DE. VERBIS ACTIVIS TERTIAE SPECIEI

Qvae ſunt actiua tertiae ſpeciei? Quae poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem cū datiuo conſtruuntur, ut Homo pius dat elemoſinas pauperibus.

Dic aliquot actiua tertiae ſpeciei.

Scribo,lego,adſcribo,commendo,nuncio,mitto,
Lego,& reſtituo,do,commodo, mutuo, dono,
Addico,indico, edicoq., atq. indico,prodo,
Poſt quartum dandi gaudent haec omnia caſu.

Quae poſſunt eſſe & tertiae, & quinctae ſpeciei?

Augeo,conduplico, accumulo,atque impertio,dono.
Et ternae,& quinctae ſpecies feciſſe licebit.

Scribo,ſcribis,ſcripſi,ſcriptum. *per ſcriuere.*
Lego,legis,legi,lectum. *per leggere.*
Adſcribo,is,pſi, ptum. *per attribuire, & imputare.*
Commendo,as,aui,atum. *per raccommandare.*
Nuncio,nuncias,nunciaui,nunciatum. *per auiſare.*
Mitto,mittis,miſi,miſſum. *per mandare.*
Lego,legas,legaui,legatum. *per mandare, & laſſare in teſtamento.*
Reſtituo,reſtituis,reſtitui,reſtitutum. *per reſtituire.*
Do,das,dedi, datum. *per dare.*
Commodo,commodas,commodaui,commodatum. *per preſtare*, quod redditur idem.
Mutuo,mutuas,mutuaui,mutuatum, *per preſtare*, quod non redditur idem. ſed de mutuo abunde dicemus in exercitamentis Grammaticis, ſignificat enim,non dare

re mutuo, ſed accipere. Valerius Maximus lib. 6. cap. 11.
Ac potius praeſidium a libertate, quam ab innocentia mutuauit. quemadmodum & mutuor. C. Caeſar. lib. 3. Commẽtariorum de bello ciuili Pompeiano.

Quammaximas potuerunt pecunias mutuari, perinde, ac ſuis ſatisfacere, & fraudata reſtituere vellent.

Dono, donas, donaui, donatum. *per donare.*
Addico, addicis, addixi, addictum. *per deſtinare.* vt, addictus morti.
Indico, indicis, ixi, ictum. *per fare ſapere,* denunciando.
Edico, edicis, edixi, edictum *per cõmandare.* vnde Edictũ.
Indico, indicas, aui, atum. *per moſtrare,* vnde Index.
Prodo, prodis, prodidi, proditum. *per tradire.*
Dico, dicis, dixi, dictum. *per dire.*
Refero, refers, retuli, relatum. *per referire.*
Declaro, declaras, declaraui, declaratum. *per dichiarare.*
Impendo, impendis, impendi, impenſum. *per ſpendere.* vnde impendium, id eſt impenſa.
Veto, vetas, vetui, vetitum. *per vetare.*
Suadeo, ſuades, ſuaſi, ſuaſum. *per eſortare a fare.*
Perſuadeo, ſuades, ſuaſi, ſuaſum. *per indurre a fare.*
Subigo, gis, egi, actum. *per ſottomettere.*
Promitto, promittis, promiſi, promiſſum. *per promettere.*
Accommodo, accommodas, accomodaui, accommodatum. *per acconciare, & adattare.*
Reddo, reddis, reddidi, redditum. *per rendere.*
Augeo, auges, auxi, auctum. *per accreſcere.*
Accumulo, as, aui, atum. *per accumulare.*
Conduplico, as, aui, atum. *per radoppiare.*
Impertio, impertis, tiui, tum. *per far partecipe.*

DE QVARTA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

QVAE ſunt actiua quartae ſpeciei? Quae poſt nominatiuum agentẽ, & accuſatiuũ patientẽ cũ altero accuſatiuo conſtruuntur, vt ego doceo te Grãmaticam.

Dic aliquot actiua quartae ſpeciei.

Flagito, poſco, peto, doceo, rogo, calceo, celo,
Exero, admoneo, moneo atque interrogo, cingo,

Induit,

Induit, & veſtit, cumq. exſuo, poſtulat, oro,
Omnibus his quartis poteris coniungere binos.
Quae poſſunt eſſe & quartae, & quinctae ſpeciei?
Exſuo, & accingo, cum veſtio, calceo, cingo,
Induoque. & quartae poteſt haec & dicere quinctae.
Flagito, flagitas, flagitaui, flagitatum.
Poſco, poſcis, popoſci, ſine ſupino.
Peto, petis, petiui, petitum. *per domandare.*
Doceo, doces, docui, doctum. *per inſegnare.*
Rogo, rogas, rogaui, rogatum. *per domandare, & pregare.*
Calceo, calceas, calceaui, calceatum. *per calciare.*
Celo, celas, celaui, celatum. *per celare, & aſcondere.*
Admoneo, admones, nui, nitum. *per ammonire.*
Moneo, mones, monui, monitum. idem ſignificat.
Interrogo, interrogas, interrogaui, tum. *per dimandare.*
Exoro, exoras, exoraui, exoratum. *per ottener pregando.*
Interrogo, interrogas, interrogaui, interrogatum. *per domandare.*
Cingo, cingis, cinxi, cinctum. *per cingere.*
Induo, induis, indui, indutum. *per veſtire.*
Veſtio, ueſtis, ueſtiui, ueſtitum. idem ſignificat.
Exſuo, exſuis, exſui, exſutum. *per ſpoliare.*
Poſtulo poſtulas, poſtulaui, poſtulatum. *per domandare.*
Oro, oras, oraui, oratum. *per pregare.*

Inueniuntur ne aliqua verba ex ſupradictis aliter conſtrui, quam dictum eſt? Maxime, vt flagito, poſco, peto, vt poſtulo hoc abs te, & poſtulo te furti. & doceo, & admoneo te de hac re, & frequentius, admoneo te huius rei. item induo tibi, & multa huiuſmodi. ſed tu ab iis, quae non ſunt in vſu frequenti, abſtineas. peto tamen, & poſtulo abs te hanc rem, magis vtimur, quam te hanc rem.

DE. QVINCTA. SPECIE. ACTIVORVM

QVAE ſunt actiua quinctae ſpeciei? Quae poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patienté cum ablatiuo ſine praepoſitione cõſtruuntur, vt ſtraui equum

ſellá

ſella, & ſcribo librum calamo, & peto te haſta. caue dicas cum haſta: nam cum inſtrumentum ſignificamus, tacemus praepoſitionem, vt uideo te oculis.

Dic aliquot actiua quinctae ſpeciei.

Inficit, & munit, tegit, atque irrito, leuoq.,
Educat, atque cibat, vacuoq., & farcio, lacto,
Paſcit, alit, ſpoliat, ſternit, petit, afficit, ornat,
Impleoq., & ſatio, ſaturo, lanio, laceroq.
Caedo, onero, exonero, vexoq., & ſpargo, corono.
Poſſunt poſt quartum, purum ſibi iungere ſextum.

Quae poſſunt eſſe & quinctae & tertiae ſpeciei.

Spargo, onero, fundo, figoq., & ſterno, leuoq.
Et ſi ſunt quinctae, ternae quoque ſaepe videbis.

Inficio, inficis, infeci, infectum. *per tingere.*
Munio, munis, muniui, munitum. *per fortificare.*
Tego, tegis, texi, tectum. *per coprire.*
Irrito, irritas, irritaui, irritatum. *per irritare.*
Leuo, leuas, leuaui, leuatum. *per alleggerire.*
Educo, educas, educaui, educatum. *per alleuare.*
Cibo, cibas, cibaui, cibatum. *per dar da mangiare.*
Vacuo, uacuas, aui, uacuatum. *per votare*, & *vacuare.*
Farcio, farcis, farſi, fartum, proprie idem quod ſaturo.
Lacto, lactas, lactaui, lactatum. *per allattare.*
Paſco, paſcis, paui, paſtum. *per paſcere.*
Alo, alis, alui, altum, vel alitum. *per nutrire.*
Spolio, ſpolias, ſpoliaui, ſpoliatum. *per ſpogliare.*
Sterno, ſternis, ſtraui, ſtratum. *per diſtendere, & ſpianare.*
Peto, petis, petiui, petitum. *per andare adoſſo.*
Afficio, afficis, affeci, affectũ. *per indurre, & diſponere.* vt, Sic ego afficio diſcipulos, vt libenter ſtudeant. & afficior. *per diſporſi*: Cic. in Laelio: *Sic afficior interdũ, ut Catonem, non me, loqui exiſtimem*, & ſic ſine ablatiuo. cum ablatiuo uero accipit ſignificationem ab eo ipſo ablatiuo: vt Afficio te honore, pudore, damno, dedecore, gaudio, maerore, voluptate, id eſt diſpono te ad haec omnia.
Orno, ornas, ornaui, ornatum. *per ornare.*
Impleo, imples, impleui, impletum. *per impire.*

Satio,

Satio,as,auiſatum. *per ſatiare.* vnde ſatias pro ſatietas.
Saturo,ſaturas,aui,ſaturatum. *per ſatiare.* vnde ſatur.
Lanio,lanias,laniaui,laniatū: *per ſtrazzare.* vnde lanius, & laniſta.
Lacero,as,aui,atum. *per ſtrazzare.* vnde laceſſo,ſis,iui, itum, & laceſſitus: vt, feci laceſſitus iniuria, ideſt prouocatus.
Caedo,dis,caecidi,caeſum per ae diphthongum,cae, *per vccidere.* vnde homicida, qui hominem, Patricida, qui patrē,& paricida,qui cognatum,alium ue occidit. hinc etiam homicidium,patricidium, & parricidium. producit autem paenultimam caecidi, a caedo a cado vero, corripit. Priſcianus lib. 1. & 2. per duplex rr parricidium ſcribendum cenſet.
Onero,oneras,oneraui,oneratum. *per caricare.*
Exonero,exoneras,exoneraui,ratum. *per diſcaricare.*
Vexo,uexas, uexaui, uexatum. *per dar impazzo.*
Spargo,ſpargis,ſparſi,ſum. *per ſparger.* vnde aſpergo.
Corono,coronas,coronaui,coronatum. *per coronare.*
Fundo,fundis,fundi,fuſum. *per ſpandere, & riuerſare.*
Figo,figis,fixi,fixum. *per ficcare.* vnde crucifixus.

De ſexta ſpecie verborum actiuorum.

QVAE ſunt actiua ſextae ſpeciei? Quae poſt nominatiuum agentem,& accuſatiuum patientem cum ablatiuo cū a,vel ab, vel e, vel ex,vel ſimili praepoſitione conſtruuntur,vt ego audiui, & didici multa a praeceptoribus meis,Romae a Gaſpare Veronēſi, Grammatico peregregio: Ferrariae a Baptiſta, Guarini filio, viro vtriuſq. linguae quam doctiſſimo.

Dic aliquot actiua ſextae ſpeciei.

Audit,& ediſcit,vellit,monet,amouet,arcet
Accipio, retraho, cumq. exigo,ſeparo,ſoluo
Haurit,habet,remouet,capit, atque intelligit, aufert,
Atq. abigo,exſtirpo, eripio, & diuello, vetoq.
Summoq. praecipuos poſt caſus ſumere ſextum
Debent,praepoſitis tamen a,vel ab irrita, vt olim
Iapetionides accepit ab hoſpite dona,

Audio,audis,audiui,auditum. *per vdire.*

Ediſco

Ediſco, ediſcis, edidici, ſine ſupino. *per imparar a mente.*
Vello, uellis, uelli, uel uulſi, uulſum. *per ſcarpire.*
Moueo, moues, moui, motum. *per mouere.*
Amoueo, amoues, amoui, amotum. *per toglier via.*
Arceo, arces, arcui, arctum. *per far ſtar da longe.*
Accipio, accipis, accepi, tum. *per togliere & intendere.*
Retraho, retrahis, retraxi, retractum. *per tirar indietro.*
Exigo, exigis, exegi, exactum. *per riſcoſere.*
Separo, ſeparas, ſeparaui, ſeparatum. *per ſpartire.*
Soluo, ſoluis, ſolui, ſolutum. *per ſciogliere & diſlegare.*
Haurio, hauris, hauſi, hauſtum. *per trar fora* vinum e dolio, aquā e puteo. vt *Haurit aquam cribro; qui diſcere vult ſine libro.* Accipitur etiam pro audio, ut *Vocemq; his auribus hauſi.*
Habeo, habes, habui, tum. *per hauere.* & ſcribitur per aſpirationem in principio, nam abeo ſine aſpiratione facit in ſecunda perſona abis, & eſt neutrum, & eſt id quod diſcedo, vt *Abi hinc aſtutum in malam crucem.*
Remoueo, remoues, remoui, remotum. *per rimouere.*
Capio, capis, cepi, captum. *per pigliare.*
Intelligo, intelligis, intellexi, intellectum. *per intendere.*
Aufero, aufers, abſtuli, ablatum. *per leuar via.*
Abigo, gis, abegi, abactum. *per ſcacciare.* vnde abactor.
Exſtirpo, exſtirpas, exſtirpaui, exſtirpatum.
Eripio, eripis, eripui, ereptum. *per togliere, & liberare.*
Diuello, diuellis, diuelli, uel diuulſi, diuulſum. *per ſcampare.*
Veto, uetas, uetui, uetitum. *per vietar, & prohibire.*
Sumo, ſumis, ſumpſi, ſumptum. *per togliere.*

De ſeptima ſpecie verborum actiuorum.

QVAE ſunt actiua ſeptimae ſpeciei? Quae conſtruuntur ante ſe cum nominatiuo agente, & poſt ſe cum datiuo patiente. ut Boni pueri libenter audiunt magiſtris, & parentibus ſuis.

Dic aliquot actiua ſeptimae ſpeciei.

Audio, & auſculto, recipit, benedico, timetq;,
Impero, & inuideo, metuo, interdico, iubetq;,
Haec quandoque, ſolent ſolo gaudere datiuo.

Audio, audis, audiui, auditum.
Auſculto, auſcultas, auſcultaui, tatum. *per udire.*
Recipio, recipis, recepi, receptum *per riceuere.*
Benedico, benedicis, benedixi, ctum. *per benedire.*
Timeo, mes, mui, ſine ſupino. *per temere*, ne quid accidat mali.
Impero, as, aui, atum. *per commandare,*
Inuideo, inuides, inuidi, inuiſum. *per hauer inuidia.*
Metuo, metuis, metui, ſine ſupino. *per hauer paura*, ne quid accidat mali.
Interdico, interdicis, interdixi, interdictum. *per interdire, & priuare, & vietare.*
Iubeo, iubes, iuſſi, iuſſum. *per commandare.*

Sed audio, auſculto, timeo, metuo, recipio, benedico, magis neutra, quam actiua mihi videntur, quia paſſiue his vti non poſſumus, ſed impersonaliter ſic, audio tibi, a me auditur tibi: ſic, *Benedicitur tibi. Timetur vitae Pamphili:* quod etiam Diomedi placet & hoc quando tantum cum datiuo conſtruuntur. nam timeo tibi ſuſpendium, vel mortem: iubeo tibi hoc, vel illud inuideo tibi doctrinam: non ſunt ſeptimae ſpeciei. Et notandum dici timeo, & metuo te, ne ſcilicet noceas mihi; timeo, & metuo tibi, & de te, ne tibi quid accidat mali. Virgilius: *Careq. oneri timet.* Teren. *Eius vitae timet.* M. Tullius ad Trebatium: *Quo quidem nuntio valde me hercle de te timueram.* Timeo, & metuo a te, ne propter te quid cuiquam accidat mali. Terent. *Hei metui a Chryſide.*

DE. OCTAVA. SPECIE. VERBORVM ACTIVORVM.

Quae ſunt actiua octauae ſpeciei? Quae conſtruuntur a fronte cum nominatiuo agente, a tergo vero cum infinito, aut cum obliquo, aut ſine, vt ego credo eſſe indoctus: & ego credo me eſſe indoctum.

Sed notandum, quod cum ſermo non reflectitur ad eum, qui eſt agens, ſed ad alium facit tranſitionem, neceſſe eſt vti obliquo: ut ego ſpero liberos meos fore & doctos, & bene moratos: cum vero reciprocus eſt, hoc eadem res & agit, patitur, obliquo & vti, & non uti poſ-

ſumus

ſumus pro arbitrio noſtro. vt puto eſſe bonus: & puto me eſſe bonum. tu credis eſſe doctus: & tu credis te eſſe doctum. *Caeſar ſemper optauit euadere rex Romanorũ; & Caeſar ſemper optauit ſe euadere regem Romanorũ. Catullus ſcripſit ad M. Tullium eſſe peſſimus poeta: & Catullus ſcripſit ad M. Tullium ſe eſſe peſſimum poetam.*

Dic aliquot actiua octauae ſpeciei.

Spero, & deſpero, cupio, ſcio, neſcio, duco,
Autumat, atque putat, credit, deſiderat, optat.
Haec infinitum cum obliquo, aut abſque requirunt.

Spero, ſperas, ſperaui, ſperatum. *per ſperare.*
Deſpero, deſperas, deſperaui, deſperatum. *per diſperare.*
Cupio, cupis, cupiui, cupitum. *per deſiderare.*
Scio, ſcis, ſciui, ſcitum. *per ſapere.*
Neſcio, neſcis, neſciui, itum. *per non ſapere.*
Duco, ducis, duxi, ductum.
Autumo, autumas, maui, matum.
Puto, putas, putaui, putatum. *per penſare.*
Credo, credis, credidi, creditum. *per credere.*
Deſidero, deſideras, deſideraui, deſideratum.
Opto, optas, optaui, optatum. *per deſiderare.*

De nona ſpecie verborum actiuorum.

Quae ſunt actiua nonae ſpeciei? Quae & ante ſe, & poſt ſe cum nominatiuo conſtruuntur, vt doceo, ſedens, oro aſtans, adoro ſupplex, & huiuſmodi.

De decima ſpecie verborum actiuorum.

Quae ſunt actiua decimae ſpeciei? Quae ante ſe a nominatiuo conſtruuntur, poſt ſe vero abſolute ponuntur. vt amo, lego, & huiuſmodi. *Hei mihi, non ſuus eſt, iam ſcio, quiſquis amat.* Item: ſi legis, cantas: ſi cantas male cantas.

DE. CONSTRVCTIONE VERBORVM. PASSIVORVM

Quid eſt verbum paſſiuum? Quod ab actiuo formatur adiectione r litterae, vt amor ab amo, doceor a doceo. Quot ſunt ſpecies verborum paſſiuorum? Decem,

Decem,quot & actiuorum.

Omnia verba paſſiua quomodo conſtruuntur? A fronte cum nominatiuo patiente,a tergo vero cum ablatiuo agente,cum praepoſitione a uel ab,vel ſimili, vel cum datiuo, loco ablatiui. vt tu amaris a me, vel tu amaris mihi,pro a me. Virgil.in Bucolicis: *His tibi Grynaei nemoris dicatur origo*,tibi pro a te.

Quomodo, cuius ſpeciei ſint paſſiua, cognoſcuntur? Si tantum nominatiuum patientem, & ablatiuum cum praepoſitione agentem admiſerint,erunt primae ſpeciei. Verum ſi poſt agentem, & patiētem, aliquem habuerint caſum,illius erunt ſpeciei,cuius actiua, vnde formantur. nam ſicut ego amo Deum, eſt primae ſpeciei actiuorū, ita Deus amatur a me, eſt primae ſpeciei paſſiuorum. & ſicut, ego non aeſtimo te vnius aſſis, eſt ſecundae ſpeciei actiuorum: ita, tu non aeſtimaris a me vnius aſſis, eſt ſecundae ſpeciei paſſiuorum. & ſic in ſingulis, caſus enim qui neque agens eſt, neque patiens in actiuis, non mutatur in paſſiuis: ſed tantum mutantur res agens, & patiens; vt ego ſcripſi litteras tibi, litterae ſcriptae fuerunt a me tibi. ego doceo te Grammaticam, tu doceris a me Grammaticam. ego ſpolio te veſte, tu ſpoliaris a me veſte. ego audio multa abs te, multa audiuntur a me abs te.

Sunt quae datiuum in nominatiuum conuertunt, vt Ego iubeo tibi, tu iuberis a me. ego inuideo tibi, tu inuideris a me: inuenies etiam huiuiſmodi orationes, Caprae paſcuntur herbas,& herbis.

Sed paſſiua cum accuſatiuo figurate conſtruuntur, vt laedor manum,fractus ſum pedem, *Paſcuntur ſiluas, & ſumma Lycaei*.

Quae octauae ſunt ſpeciei, quomodo conſtruuntur? Sic.ego credo eſſe bonus. ego credor a me eſſe bonus.ego puto te eſſe doctiſſimum. tu putaris a me eſſe doctiſſimus.& ſimiliter in ceteris.

Quae ſunt nonae, quomodo conſtruuntur? Sic.Doceor ſedens, verberor inuitus, feror inſignis, ſcribor haeres.

Quae ſunt dicimae, quomodo conſtruuntur? Sic. Doceor, verberor, C.Caeſar cũ occideretur, curabat vt honeſte caderet.

Dic aliquot verba paſſiua.

Verberor, & vendor, donor, doceor, ſpoliorq.,
Audior, & iubeor, nec non credor videorq.,
Mutuor, & debent patientem admittere rectum,
A, vel ab, & ſextum medijs admittere agentem.
Poſt tamen hos caſus, ſua quos actiua, ſequuntur.

Verberor, uerberaris, uerberatus, ſum. *per eſser battuto.*
Vendor, uenderis, uenditus ſum. *per eſſer venduto.*
Donor, donaris, donatus ſum. *per eſser donato.*
Doceor, doceris, doctus ſum. *per eſser inſegnato.*
Spolior, ſpoliaris, ſpoliatus, ſum. *per eſſer ſpogliato.*
Audior, audiris, auditus ſum. *per eſſer udito.*
Credor, crederis, creditus ſum. *per eſſer creduto.*
Iubeor, iuberis, iuſſus ſum. *per eſſer commandato.*
Videor, uideris, uiſus ſum. *per eſſer veduto, & per parere.*
Mutuor, mutuaris, mutuatus ſum. *per toglier impreſtito.*

Sed eſt potius deponens, & mutuo neutrum: de quibus (vt dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notandum omnia verba in or, carere praeteritis perfectis & ſex iis, quae a praeteritis perfectis inclinantur, eorumq. loco poni participium praeteriti temporis, & ſubſtantiuum verbum, vt amatus ſum, vel fui. eram, vel fueram. eſſem vel fuiſſem, ſim vel fuerim. eſſem vel fuiſſem, ero vel fuero, amatum eſſe vel fuiſſe.

Quae ſunt, quae dicuntur vocatiua? Dicor, vocor, nominor, nuncupor, appellor, quae volunt & a fronte, & a tergo nominatiuum: vt, vocor Aldus.

Nuncupor, nuncuparis, nuncupatus ſum.
Appellor, appellaris, appellatus ſum.
Dicor, diceris, dictus ſum.
Vocor, uocaris, uocatus ſum.
Nominor, nominaris, nominatus ſum. *per chiamarſi*

DE. VERBORVM. NEVTRORVM & deponentium conſtructione.

Quid eſt verbum neutrum? Quod in o deſinit, & paſ-

ſiuum

ſiuum in or, proprie habere non poteſt. ſum igitur cum compoſitis: ſimiliter, odi, noui, coepi, memini, abuſiue neutra eſſe dicuntur, item ſi dixeris aror, erit per proſopopoeiam, ubi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in conſtructione eſſe ut neutra, hoc eſt neutra primae ſpeciei, & deponentia primae ſpeciei, eandem habere conſtructionem, & neutra ſecundae ſpeciei, & deponentia ſecundae ſpeciei etiam eandem, & ſic in ceteris, atq. ideo ſimul de utriſque tractabimus.

Quid eſt verbum deponens? Quod in or naturaliter deſinens, deponit alteram ſignificationem, id eſt, vel actiuam, vel paſſiuam.

Quae deponentia deponunt ſignificationem paſſiuã? Quae ſunt primae, ſecũdae, tertiae, quartae, & ſeptimae ſpeciei.

Quae deponũt actiuã? Quae ſunt Quinctae, & ſextae.

Quot ſunt ſpecies verborum neutrorum? Septem.

Quot ſunt ſpecies verborum deponentium? Similiter ſeptem.

De prima ſpecie verborum neutrorum.

Quae ſunt neutra primae ſpeciei? Quae & a fronte, & a tergo nominatiuum poſtulant: vt, ego ſum indoctus, vt euaſiſti, vir magnus.

Dic aliquot neutra primae ſpeciei.

Sum, fio, incedo, euadoq., & viuo, voloq.
Primae ſunt ſpecies, regitur cum rectus utrimq.
Quandoq. ipſa dies mater, quandoq. nouerca eſt.

Sum, es, eſt, fui, ſine ſupino.	*per eſſere.*
Fio, fis, factus, ſum, vel fui.	*per eſſere fatto, & diuentare.*
Incedo, incedis, inceſſi, inceſſum.	*per andare.*
Euado, euadis, euaſi, euaſum.	*per diuentare.*
Viuo, uiuis, uixi, uictum.	*per viuere.*
Volo, uolas, uolaui, uolatum.	*per volare.*

DE PRIMA SPECIE VERBORUM DEPONENTIUM

Quae ſunt deponentia primae ſpeciei? Quae cum nominatiuo, vtrimq. conſtruuntur, vt tu luctaris vnctus.

Dic aliquot deponentia primae ſpeciei.

Praelior, & luctor, proficiſcor, digladiorq.,
Et iocor & gradior, & ratiocinor, atq. reuertor.
Primae ſunt ſpecies regitur cum rectus vtrimq.
Graſſor ego armatus ſemper, ſed luctor inermis:
Digladior nudus: cautus ratiocinor, impar
Triolus infelix puer eſt congreſſus Achilli.

Proelior, proeliaris, proeliatus ſum. *per combattere.*
Luctor, luctaris, luctatus ſum. *per giocar alle brazza.*
Proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum. *per andare.*
Digladior, digladiaris, digladiatus ſum. *per fare alle ſpadazzate*
Iocor, iocaris, iocatus ſum. *per giocare, & trepare.*
Gradior, graderis, greſſus ſum. *per andare.*
Ratiocinor, aris, atus ſum. *per far conto, e ragione.*
Reuertor, teris, ſus ſum. *per ritornare.* inuenitur, & reuerto.

DE. SECVNDA. SPECIE. VERBORVM. NEVTRORVM

Quae ſunt verba neutra ſecundae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente conſtruuntur: vt, ego careo pecunia, nec dicas pecuniae: Egeo tamen & indigeo, etiam genitiuo iunguntur. Memini genitiuo, & accuſatiuo & infinitiuo etiam, vt memini legere. Satago genitiuo tantum. abſtineo genitiuo, accuſatiuo, & ablatiuo. ſed abſtineo eſt actiuum, vt ait Priſcianus.

Dic aliquot neutra ſecundae ſpeciei.

Deficit, indigeo, careo, memini, ſatagoq.,
Affluit atq. egeo, vacat, atq. exubero, abundo:
His ablatiuum tantum coniungito caſum.
Indiget, atq. egeo, ſextoq. & da genitiuo.
At memini & quarto caſu, & coniunge ſecundo.
Sed ſatago patrium tribuas tantummodo caſum.

Quae poſſunt eſſe & ſecundae, & tertiae ſpeciei?

Affluo, deficio, nec non his adijce abundo.
Neutrorum tertiae ſpecies ſunt, atque ſecundae.

Deficio, deficis, defeci, defectum. *per mancare, & non hauere.*

Indigeo,

Indigeo,indiges,indigui,ſine ſupino. *per biſognare, & hauer di biſogno.*

Careo,cares,carui,caritum,vel caſſum. *per mancare, & non hauere.*

Memini defectiuum. *per ricordarſe*: vt, memini huius rei, & hanc rem.

Satago,ſatagis,ſategi,ſatactum. *per eſſer diligente.*

Affluo,affluis,affluxi,affluxum.

Egeo,eges,egui,ſine ſupino. idem quod indigeo.

Vaco,uacas,uacaui,uacatum. idem quod careo, & deficio.

Exubero,exuberas,exuberaui,exuberatum. *per abondare.*

Abundo,abundas,abundaui,abundatum. idem quod affluo.

Abſtineo,abſtines,abſtinui,ſine ſupino. *per aſtenere.*

DE. SECVNDA. SPECIE. VERBOR. DEPONENTIVM.

Quae ſunt deponentia ſecundae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem, & ablatiuum patientem poſtulant: in quo tantum a neutris ſecundae ſpeciei differunt: illa enim nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem, haec autem nominatiuum agentem, & ablatiuum patientem poſtulant: vt, *Vtere virtute.* potior tamen iungitur etiam genitiuo, & accuſatiuo: obliuiſcor vero, & reminiſcor, & recordor genitiuo, & accuſatiuo: fungor vero, & veſcor, & vtor, & abutor apud veteres etiam accuſatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo: abutor tamen, etiam accuſatiuo: miſereor, melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia ſecundae ſpeciei.

Fungorq., & potior, veſcor, fruor, vtor, abutor,
Nec non defungor caſu coniunge Latino.
Iunge tribus potior, quarto, & ſexto, atq. ſecundo:
Et debet patrium miſeretur ſumere tantum.
Et patrium, & quartum, reminiſcitur, obliuiſcorq.
Attamen & veſcor, vtorq., & fungor, abutor,
Quarta etiam docti veteres iunxiſſe leguntur.

Fungor, geris, functus ſum. *per vſar officio, & dignita, & mangiare.*
Potior, potiris, vel poteris, potitus ſum. *per ottenere coſa deſiderata.* *(& mangiare.*
Veſcor, veſceris, ſine praeterito, & ſupino. *per vſar cibi.*
Fruor, frueris, fretus, vel fruitus, vel fructus ſum. *per piglia re piacere, & diletto, vſando.* Cicero in Hortenſio: *Amoeni tate ſumma perfructus.* fretus idem eſt, quod confiſus. Quin ctilianus: *Tua fretus humanitate, id egeram.*
Vtor, uteris, uſus ſum. *per vſare.* homini autem adiũct. *per cõuerſare.* Cic. lib. 1. Epiſt. famil. *Aulo Trebonio utor val de familiariter.*
Abutor, abuteris, abuſus ſum, eſt perperam, & male vti & nimis licenter.
Defungor, defungeris, defunctus ſum. *per vſar compitamẽ te,* vt defunctus eſt vita, ideſt, finiuit officium vitae. Vir gil. *Pelagi defũcte periclis.*
Obliuiſcor, obliuiſceris, oblitus ſum. *per dimenticarſi.*
Reminiſcor, reminiſceris, ſine praeterito, & ſupino. *per ri cordarſi.*
Miſereor, miſereris, miſertus ſum. *per hauer miſericordia.*
Recordor, recordaris, recordatus ſum. *per ricordarſi.*

DE. TERTIA. SPECIE. VERBORVM NEVTRORVM

Quae ſunt neutra tertiae ſpeciei? Quae cum nominatiuo agente, & datiuo patiente conſtruuntur: vt Scalae haerent parietibus. &, tu ſeruis Deo.

Dic aliquot neutra tertiae ſpeciei.

Seruit, obeſt, noceo. placet, atq. incumbo, licetq.,
Officio, caueo, ſtudeoq., & conſulit, haeret,
Obuio, & occurro, atq., obtempero, obedio, paret,
Et faueo, & lateo, atq. ignoſco, indulgeo, parco,
Interſum, ſoluo, deſumq., & debeo, cedo,
Aſſentit. ſpecies cum caſu haec tertia dandi eſt.

Seruio, ſeruis, ſeruiui, ſeruitum. *per ſeruire.*
Obſum, obes, obſui, ſine ſupino.
Noceo, noces, nocui, nocitum. *per nocere.*
Placeo, places, placui, placitum. *per piacere.*

Incumbo,

Incumbo,incumbis,incubui,incubitum *per dar opera,& attendere con diligentia.*
Liceo,lices,licui,licitum. *per eſſere licito.*
Officio,officis,offeci,offectum. *per nocere.*
Caueo,caues,caui,cautum. *per guardarſi.*
Studeo,ſtudes,ſtudui, ſine ſupino. *per ſtudiare.*
Conſulo,conſulis,conſului,conſultum. *per dare conſiglio.*
Haereo,haeres,haeſi,haeſum. *per accoſtarſi.*
Obuio,obuias,obuiaui,obuiatum. *per ſcontrare.*
Occurro,occurris,occurri,rſum,idem quod eo obuiam.
Obtempero, obtemperas, obtemperaui, obtemperatum. *per obedire.*
Obedio,obedis,obediui, obeditum. idem ſignificat.
Pareo,pares,parui,ſine ſupino. *idem quod obedio.*
Faueo,faues,faui,fautum. *per fauorizare.*
Lateo,lates,latui,latitum, *per aſcondere.*
Ignoſco,ignoſcis,ignoui,ignotum. *per perdonare.*
Indulgeo,indulges,indulſi,indultum. *per concedere.*
Parco,parcis,peperci,vel parſi,parſum. *per perdonare.*
Interſum,interes, interfui, ſine ſupino. *per eſſere preſente.*
Soluo,ſoluis,ſolui,ſolutum. *per pagare.*
Deſum,dees,defui,ſine ſupino. *per mancare.*
Debeo,debes,debui,debitum. *per eſſer obligato.*
Cedo,cedis,ceſſi,ceſſum. *per dar luogo.*
Aſſentio,aſſentis,aſſenſi,aſſenſum. *per conſentire.*
Aſſentior tamen omnes fere dicunt,vt Gellius refert.

DE. TERTIA. SPECIE. VERBORVM DEPONENTIVM

Quae ſunt deponentia tertiae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem, & datiuum patientem poſtulant, vt ego ſuffragor tibi, tu vero ingratus refragaris mihi.

Dic aliquot deponentia tertiae ſpeciei.

Suffragor,dominorq., & foeneror,atq. refragor,
Blandior,& medeor, nec non aſſentor, adulor,
Gratulor,iraſcor,famulor,minitorq., minorq.,
Obſequor, auxilior q. aduerſor, polliceorq.,

Inſidior. dandi gaudebunt omnia caſu.

Suffragor, ſuffragaris, ſuffragatus ſum. *per dar la voce o la ballota in fauore.*

Dominor, dominaris, atus ſum. *per ſignoreggiare.*

Foeneror, foeneraris, foeneratus ſum. *per dare ad vſura.*

Refragor, refragaris, refragatus ſum. *per dar la voce o la ballota contra.*

Blandior, blandiris, blanditus ſum. *per accarezzare, & luſingare.*

Medeor, mederis, caret praeterito & ſupino. *per medicare.*

Aſſentor, aſſentaris, aſſentatus ſum. *per andare a verſo, & compiacere.*

Adulor, adularis, adulatus ſum, paenultima producta, *per luſingare, & accarezzare.*

Gratulor, gratularis, gratulatus ſum. eſt gaudere bono alieno, vt gratulor tibi.

Iraſcor, iraſceris, iratus ſum. *per corrucciarſi.*

Famulor, famularis, famulatus ſum. *per ſeruire.*

Minitor, minitaris, minitatus ſum. *per minacciare fortemente.*

Minor, minaris, minatus ſum. *per minacciare.*

Obſequor, obſequeris, obſecutus ſum. *per andar a verſo.*

Auxilior, auxiliaris, auxiliatus ſum. *per aiutare.*

Aduerſor, aduerſaris, aduerſatus ſum. *per eſſer contrario.*

Polliceor, ceris, citus ſum. *per prometter ſpontaneamente.*

Inſidior, inſidiaris, atus ſum. *per aguaitare, & far inſidie.* Iniurior, autem, & contrarior, ego non memini legere apud idoneos, ſed, fui tibi iniurius, affeci te iniuria, cōtrarius ero illi, aduerſabor & refragabor illi.

DE. QVARTA. SPECIE. VERBORVM NEVTRORVM

Quae ſunt verba neutra quartae ſpeciei? Quae cum nominatiuo agente, & accuſatiuo patiente cōſtruuntur, vt ego aro terram: & habent paſſiuum in tertijs perſonis in vtroq. numero, vt terra aratur, & terrae arantur.

Quare non habent paſſiuum in primis & ſecundis perſonis, verba neutra quartae ſpeciei? Quia ſemper habent accu-

accuſatiuum tertiae perſonae. quapropter cum ſit conuerſa louctio, accuſatiuus tertiae perſonae, in nominatiuum tertiae transmutatur, & debet concordare cum verbo, quod erit item tertiae perſonae, vt ego aro terram, terra aratur a me: tu ſeminas agros. agri ſeminantur a te. ſi liceret dicere ego aro te, vel tu aras me, liceret facere conuerſam locutionem, tu araris a me, ego aror a te: quod quia nõ licet, ergo nec per paſſiuum licebit. qui autem dicit: aror, ſeminor, facit (vt dixit) proſopopoeiã, qua poetae vtuntur.

Dic aliquot neutra quartae ſpeciei.

Semino, tundo, & aro, colit, & ſero, conſero, planto.
Ventiloq., & pulſo, pinſo, & trituro, pitiſſo,
Condio, velo, meto, texo, ſuo, diſfluo, filo,
Sarcio, meio, puto, vanno, volo, digero, poto,
Prandet, edit, comedit, ſorbet, coquo, concoquo, ceno,
Excerno, ſitio, ſapio, neo, ſpumo, merendo,
Decoquit, atq. bibo, euadoq., moloq., voroq.
His hominem quartum nunquam coniunge notantem.

Semino, ſeminas, ſeminaui, ſeminatum. *per ſeminare.*
Tundo, tundis, tutudi, tunſum, & tuſum. *per piſtare.*
Aro, aras, araui, aratum. *per arare.*
Colo, colis, colui, cultum. *per coltiuare.*
Sero, ſeris, ſeui, ſatum. *per ſeminare.*
Conſero, conſeris, conſeui, conſitum. *per ſeminare, & piantare.*
Planto, plantas, plantaui, plantatum. *per piantare.*
Ventilo, uentilas, uentilaui. uentilatum. *per ventilare.*
Pulſo, pulſas, pulaſui, pulſatum. *per battere, & ſonare.*
Pinſo, pinſis, pinſui, piſtum. *per piſtare, & macinare.*
Trituro, trituras, trituraui, trituratum, paenultima producta. *per battere all'ara.*
Pitiſſo, pitiſſas, aui, atum. *per guſtare*, tentandi gratia.
Condio, condis, condiui, conditum. *per far ſaporito.*
Vello, uellis, uellii, vel uulſi, uulſum. *per ſcarpire.*
Meto, metis, meſſui, meſſum. *per metere.*
Texo, texis, texui, textum. *per teſſere.*
Suo, ſuis, ſui, ſutum. *per coſire.*

Diſſuo,

Diſſuo,diſſuis,diſſui,diſſutum. *per diſcoſire.*
Filo,filas,filaui,filatum. *per filare.*
Sarcio,ſarcis,ſarſi,ſartum. *per coſire,& repezzare.*
Meio,meis,ſine praeterito,& ſupino. *per orinare.*
Puto,putas, putaui, putatum. *per potare.*
Vanno,uannas,uannaui,uannatum. *per criuellare.*
Volo,uis,uolui,ſine ſupino. *per volere.*
Digero,digeris,digeſſi,digeſtum. *per padire.*
Poto,potas,potaui,potatum. *per beuere.*
Prandeo,prandes,prandi,& pranſus ſum. *per diſinare.*
Edo,edis,edi,eſum. *per mangiare.*
Comedo,comedis,comedi,comeſum,vel comeſtum, *per mangiare.*
Sorbeo, ſorbes, ſorbui, vel ſorpſi, ſorptum, & ſorbitum. *per ſorbire.* vnde ſorbillo. Teren. *Cyathos ſorbillans,paul latim hunc producam diem.*
Coquo,coquis,coxi,coctum. *per cuocere.*
Concoquo,concoquis,concoxi,concoctum. *per padire.*
Ceno,cenas,cenaui,cenatum. *per cenare.*
Excerno,excernis,excreui,excretum. *per andare del corpo.*
Sitio,ſitis,ſitiui,ſititum. *per hauer ſete.*
Sapio,ſapis,ſapiui,ſapitum. *per ſapere di buon, o di reo.*
Neo,nes,neui,netum. *per filare.*
Spumo,ſpumas,ſpumaui,ſpumatum. *per far la ſchiuma.*
Merendo,merendas,merendaui,merendatum. *per merendare.* vnde merenda,poſt meridiem cibus.
Decoquo,decoquis,decoxi,decoctum. *per conſumare & fallire.* vnde Decoctor qui abſumptis bonis non eſt ſoluendo.dicitur vulgo *è fallito.* Catullus: *Decoctoris amica Formiani.*
Bibo,bibis,bibi,bibitum. *per beuere.*
Euado,euadis,euaſi,euaſum. *per euitare.* ut, *euaſi periculum.*
Molo,molis,molui,molitum. *per macinare.*
Voro,uoras,uoraui,uoratum. *per diuorare.*

DE.VERBIS.EXCEPTAE. ACTIONIS

Quae ſunt verba exceptae actionis? Ea in quibus non ponitur

ponitur nominatiuus, ſed ſubauditur, Deus, propterea non inueniuntur niſi in tertijs perſonis, & conſtruuntur cum accuſatiuo patiente, vt *Pluit magnos imbres*. inuenies apud hiſtoricos *pluiſſe lapidibus, & carnibus*: & *pluunt glandes*, *& ſaxa* apud poetas: ſicut ego pluo, fulmino, cũ Deus loquens introducitur.

Dic verba exceptae actionis.

Grandinat, atq. pluit, ningit, tonat, atq. coruſcat,
Fulgurat, adiungas, & fulminat, atq. ſerenat.
Luceſcit, notteſcit, & adueſperaſcit, atq. dieſcit,
Hoc eſt & fit lux, & veſpera, noxq., dieſq.
Et quarto, ſextoq. pluit ſeruire videbis.
Saxa pluit, carnes: ſaxiſq., & carnibus olim.
Vulnera, qui diro impulſi, caecoq. furore,
Aedipodionios foedarunt ſanguine muros.
At qui Anchiſiadem, nec denſior aere grando.
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis.

Grandinat, grandinauit, grandinatum. *per tempeſtare.*
Pluit, pluuit, & pluit, per ſyncopem, plutum. *per piouere.*
Ningit, ninxit, ninctum, *per neuigare.*
Tonat, tonuit, tonitum. *per tonizare.*
Coruſcat, coruſcauit, coruſcatum. *per lampezzare, & ſplendere.*
Fulgurat, fulgurauit, fulguratum. idẽ eſt quod coruſcat.
Fulminat. fulminauit, inatũ. ꝑ *dare della ſaetta, et il trono.*
Serenat, ſerenauit, ſerenatũ. *per raſſerenare, & far ſereno.*
Luceſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per far di.* dicitur & illuceſcit: illuxit autem, compoſitum eſt ex in, & luxit, quod a luceo eſt praeteritum.
Noteſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per far notte.*
Adueſperaſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per farſi ſera.*
Dieſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per farſi di.*

De quarta ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia quartae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem poſtulant, vt ego ſequor virtutem.

Dic aliquot deponentia quartae ſpeciei.

Arbitror, vlciſcor, fateor, ſequor, aggrediorq.,

Solor,

Solor, conſolor, praedor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miſerorq.,
Metior, & metor, dignorq., precorq., loquorq.,
Aucupor, & venor, furor, reor, atq. recordor,
Alloquor, aſpernor, ſcrutor, nanciſcitur, atq.
Praeſtolor, operior, lucrorq., & ſciſcitor, iſtis
Accuſatiuo patientem, iungito verbis.

Arbitror, arbitraris, arbitratus ſum. *per giudicare.*
Vlciſcor, ulciſceris, ultus ſum. *per far vendetta.*
Fateor, fateris, faſſus ſum. *per confeſſare.*
Sequor, ſequeris, ſequutus ſum. *per ſeguitare.*
Aggredior, aggrederis, ſus ſum. *per aſſaltare.*
Solor, ſolaris, ſolatus ſum. *per conſolare.*
Conſolor, conſolaris, conſolatus ſum, paenult. producta, idem eſt quod ſolor.
Praedor, praedaris, praedatus ſum. *per robare.*
Percontor, percontaris, tatus ſum. *per domandare.*
Opinor, opinaris, opinatus ſum. *per hauer opinione.*
Deprecor, deprecaris, deprecatus ſum. *per rimouere pregando.*
Populor, popularis: populatus ſum. *per guaſtare.*
Liceor, liceris, & licitor licitaris. *per accreſcere il pretio all'incanto.*
Meditor, meditaris, meditatus ſum: *per penſare, eſſercitare, cantare.*
Miſeror, aris, miſeratus ſum. *pet hauer compaſſione.*
Miſeratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miſeretur qui miſerum ſubleuat, inquit Feſtus.
Metior, metiris, menſus ſum. *per miſurare.*
Metor, aris, tus ſum. *per diſponer, & locare con ordine.*
Dignor, dignaris, dignatus ſum. *per far degno.*
Precor, precaris, precatus ſum. *per pregare.*
Loquor, loqueris, locutus ſum. *per parlare.*
Aucupor, aucuparis, aucupatus ſum. *per vccellare.*
Venor, uenaris, uenatus ſum. *per cacciare.*
Furor, furaris, furatus ſum. *per robbare.*
Reor, reris, ratus ſum. *per credere, & penſare.*
Recordor, recordaris, recordatus ſum. *per ricordarſi.*

Allo-

Alloquor,alloqueris,allocutus ſum. *per parlare.*
Aſpernor,áſpernaris,aſpernatus ſum. *per diſpregiare.*
Scrutor,aris,atus ſum. *per cercar con diligenza.*
Nanciſcor,nanciſceris,nactus ſum. *per trouar per ventura.*
Praeſtolor,praeſtolaris,praeſtolatus ſum. *per aſpettare.*
Ter. *Quem praeſtolare Parmeno hic ante oſtium?*
Opperior,opperiris,oppertus ſum. *per aſpettare.*
Lucror,lucraris,lucratus ſum. *per guadagnare.*
Sciſcitor,ſciſcitaris,ſciſcitatus ſum. *per ſpiare.*

De quincta ſpecie verborum neutrorum.

Quae ſunt neutra quinctae ſpeciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem poſtulant ſine praepoſitione, vel accuſatiuum cum ob, vel propter, ut ego gaudeo virtute, vel ob virtutem, vel propter virtutem. ſed frequentior vſus eſt cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoq. conſtruitur. doleo caput, mihi dolet caput. Cicero: *Dolent tibi oculi*. Ouidius: *Tu vero tua damna dole.*

Dic aliquot neutra quinctae ſpeciei.

Gaudeo, cum caleo, rubeo, nigretq., viretq.,
Et tepet, & friget, ſtupet, & cum turgeo, floret,
Albeoq. & liqueo, cum maereo, ſplendeo, pollet,
Aegrotat pallet, madeo, tumeo, doleoq.,
Pingueoq. annumeres, & macret, & horret, & ardet,
Aretq. & ſextum, aut quartum cum propter habebunt.

Gaudeo,gaudes,gauiſus ſum. *per rallegrarſi.*
Caleo,cales,calui,ſine ſupino. *per ſcaldarſi.*
Rubeo,rubes,rubui,ſine ſupino. *per arroſciarſi.*
Nigreo,nigres,nigrui,ſine ſupino. *per annigrirſi.*
Vireo,uires,uirui,ſine ſupino. *per inuerdirſi.*
Tepeo,tepes,tepui,ſine ſupino. *per intepedirſi, & eſſere tepido.*
Frigeo,friges,frigui,ſine ſupino. *per raffredarſi, & hauer freddo.*
Stupeo,ſtupes,ſtupui,ſine ſupino. *per ſtupirſi.*
Turgeo,turges,turſi,turſum. *per gonfiarſi.*
Floreo,flores,florui,ſine ſupino. *per fiorire.*
Albeo,albes,albui,ſine ſupino. *per imbianchirſi, & eſſer imbiachite.*

Liqueo,

Liqueo,liques,ſine praeterito, & ſupino. *per manifeſtarſi.*
Maereo,res,ſine praeterito,& ſupino. *per attriſtarſi.*
Splendeo,ſplendes,ſplendui, ſine ſupino. *per riſplendere.*
Polleo,polles,pollui,ſine ſupino. idem ſignificat.
Aegroto,aegrotas,aegrotaui,aegrotatū. *per ammalarſi.*
Palleo,lles,lui,ſine ſup. *per impallidirſi,& eſſer impallidito.*
Madeo,des,madui,ſine ſupino. *per bagnarſi.*
Tumeo,tumes,tumui,ſine ſupino. *per gonfiarſi.*
Doleo,doles,dolui,ſine ſupino. *per dolerſi.*
Pingueo,pingues,pingui,ſine ſupino. *per ingraſſarſi.*
Macreo,macres,macrui,ſine ſupino. *per ſmagrirſi.*
Horreo,horres,horrui,ſine ſupino. *per hauer tremore.*
Ardeo,ardes,arſi,arſum. *per abbrucciarſi.*
Areo,ares,arui,ſine ſupino. *per ſeccarſi.*

De quincta ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia quinctae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiēte,& ablatiuo agente ſine praepoſitione conſtruuntur, vel cū accuſatiuo, cum ob, vel propter, vt laetor bonis litteris, vel propter bonas litteras;

Dic aliquot deponentia quinctae ſpeciei.

Laetorq.,& ſtomachor,triſtor,bacchorq., querorq.,
Atq. verecundor, delector, glorior, atq.
Crapulor,indignor,morior,iraſcor,habebunt.
Sextum ve aut quartum. quarto, ob propterue praeibunt.

Laetor,laetaris,laetatus ſum. *per rallegrarſi.*
Stomachor,ſtomacharis,chatus ſum. *per corrucciarſi.*
Triſtor,triſtaris,triſtatus ſum. *per attriſtarſi.*
Bacchor,baccharis,bacchatus ſum. *per infuriarſi.*
ſed eſt proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,queſtus,ſum. *per lamentarſi,*
Verecundor,uerecundaris,datus ſum. *per vergognarſi,*
Delector,delectaris,delectatus ſum. *per dilettarſi.*
Glorior,gloriaris,gloriatus ſum. *per gloriarſi,*
Crapulor,ris,crapulatus ſum. *per imbriacarſi di cibi,*
Indignor,indignaris,indignatus ſum. *per diſdegnarſi.*
Morior,moreris,& moriris,mortuus ſum. *per morire.*
Iraſcor,iraſceris,iratus ſum. *per adirarſi.*

De ſexta ſpecie verborum neutrorum.

Quae ſunt neutra ſextae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente conſtruuntur cum praepoſitione a, vel ab, ut factus ſum a Deo. diſcipulus vapulat a magiſtro. Quinctilianus. *Teſtis in reũ interrogatus an ab reo fuſtibus vapulaſſet, & innocens inquit:* Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, ſed ſic ſemp, Exſulo Romae, Venetijs. Virgilius: *Longeq. ignotis exſultat oris*. Terentius: *Domo exſulo*. Apuleius tamen de Deo Socratis: *Quae omnes turbellae, tẽpeſtateſq. procul a Deorum caeleſtium trãquillitate exſulãt.* Et aliquãdo *magno licebit virtus*. Horatius ſermone. vi. *Vnus aſſis nõnunquã pretio pluris licuiſſe*. Item: *paruo hac tempeſtate veneunt libri*. Valerius: *Fecit ne hoſtilium locus caſtrorum minoris veniret*. Quinctilianus, lib. xii. *Reſpõdit a ciue ſe ſpoliari malle, quam ab hoſte venire*. Item: *Nupſit Glycerium Pamphilo*. Ouidius.

Si qua voles apte nubere, nube pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quaeritis, vxori nubere nolo meae.

Dic neutra ſextae ſpeciei.

Vapulat, & venit, nec non licet, exſulo, nubo,
Et cum compoſitis fio, & paſſiua ſequuntur.
A Xerxe ut Medo, qui vinxerat Ennoſigaeum.
Diris compedibus, Canruſq. & vapulat Eurus.

Vapulo, uapulas, uapulaui, uapulatum. *per eſſer battuto.*
Veneo, uenis, uenıui, uenum. *per eſſer venduto.*
Liceo, lices, licui, licitum. *per eſſer appretiato.*
Exſulo, exſulas, exſulaui, exſulatum. *per eſſer bandizato.*
Nubo, nubis, nupſi, & nuptus ſum. *per eſſer maritato.*
ſed proprie mulierum eſt, quae, quia apud antiquos cum viris tradebantur, nubere capita, hoc eſt operire & velare, pudoris gratia ſolebant, nubere dictae ſunt, hoc eſt maritari, flãmeis obnupta facie. Vnde Claudianus: *Flãmea ſollicitum praeuelatura pudorem*, vel ut ait Feſtus: *Boni ominis cauſa, quia flãmeo aſſidue vteretur vxor flaminis, cui non licebat facere diuortium*. Abuſiue enim dictum eſt, *Nupſit amicus.*

De ſexta ſpecie verborum deponentium.

Quae

Quae ſunt deponentia ſextae ſpeciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum cum praepoſitione agentẽ, poſtulant, vt Horatius natus fuit a patre libertino.

Dic aliquot deponentia ſextae ſpeciei.

Naſcitur, atq., oritur, patiorq., adiunge renaſcor.
Et gaudent ſexto, Patre vt ſum natus ab Aldo.
At patior poterit caſum quoq. ſumere quartum,
A ſaxo vt pateris non paruam Siſyphe poenam.

Naſcor, naſceris, natus ſum. *per naſcere.*
Orior, oriris, vel oreris, ortus ſum. idem ſignificat.
Patior, pateris, paſſus ſum. *per patire.*
Renaſcor, renaſceris, renatus ſum. *per rinaſcere.*

De neutris ſeptimae ſpeciei.

Quae ſunt neutra ſeptimae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem poſtulant, & poſt ſe non regunt caſum ſine praepoſitione, vt eo ad aream diui Marci: venio a delubro Virginis. niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis, ut eo domum, venio domo. ſunt etiam quae abſolute ponuntur, ut dormio, viuo. Peto tamen accuſatiuo iungitur ſine praepoſitione. Virgilius: *Hinc portum petit.* Idem: vt, Italiam laeti, Latiumq. petamus.

Dic aliquot neutra ſeptimae ſpeciei.

It, meat, incedit, tendit, petit, ambulo, pergo.
Tranſeoq., & curro, diſcedo, accedo, remigro,
Sto, iaceo, ſedeo, ſurgo, ruo, ſalto, quieſco,
Dormioq., & vigilo, viuo, labo, ludit, hioq.,
Intereo, accumbo, ſudo, pereoq., cadoq.,
Et valeo, atq. oleo, nato, no, ſonat, occido, conſto.
Si admittunt caſum, non ſolum admittere debent.

Eo, is, iui, itum.
Meo, meas, meaui, meatum.
Incedo, incedis, inceſſi, inceſſum.
Tendo, tendis, tetendi, tenſum.
Peto, petis, petiui, petitum.
Ambulo, ambulas, ambulaui, ambulatum.
Pergo, pergis, perrexi, perrectum. *per gire, & andare.*
Tranſeo, tranſis, tranſiui, tranſitum. *per paſſare.*

Curro,

Curro, curris, cucurri, curſum. *per correre.*
Diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſſum. *per partirſi.*
Accedo, accedis, acceſſi, acceſſum. *per approſſimarſi.*
Remigro, remigras, graui, gratum. *per ritornare.*
Sto, ſtas, ſteti, ſtatum. *per ſtar in piedi.*
Iaceo, iaces, iacui, ſine ſupino. *per giacere.*
Sedeo, ſedes, ſedi, ſeſſum. *per ſentare.*
Surgo, ſurgis, ſurrexi, ſurrectum. *per leuare ſuſo.*
Ruo, ruis, rui, rutum. *per ruinare.*
Salto, ſaltas, ſaltaui, ſaltatum. *per ſaltare.*
Quieſco, quieſcis, quieui, quietum. *per ripoſare.*
Dormio, dormis, dormiui, itum. *per dormire.*
Vigilo, vigilas, vigilaui, vigilatum. *per vigilare.*
Viuo, uiuis, uixi, uictum. *per viuere.*
Labo, labas, labaui, labatum. *per vacillare.*
Ludo, ludis, luſi, luſum. *per giocare.*
Hio, his, hiaui, hiatum. *per sbadacchiare.*
Intereo, interis, interiui, interitum. *per morire.*
Accumbo, accumbis, bui, bitum. *per ſentare a tauola.*
Sudo, ſudas, ſudaui, ſudatum. *per ſudare.*
Pereo, peris, periui, peritum. *per morire.*
Cado, cadis, cecidi, caſum. *per caſcare.*
Valeo, vales, valui, valitum. *per eſſer ſano, o amalato.*
Oleo, oles, olui, olitum. *per ſaper di buono, o di reo.*
Nato, natas, nataui, natatum. *per notare.*
No, nas, naui, natum. idem ſignificat.
Sono, ſonas, ſonui, ſonitum. *per ſonare.*
Occido, cidis, occidi, occaſum pe breui. *per caſcare.*
Conſto, conſtas, conſtiti, conſtitum, vel conſtatum. *per eſſer manifeſto.*

Quae uerba Grammatici appellant neutra paſſiua? *Fit, ſolet, & gaudet, confido, atq. audeo, fido.* Quia in praeteritis perfectis, & ijs, quae a praeteritis perfectis deriuantur, retinent litteraturam paſſiuorum, in ceteris vero neutrorum.

Fio, fis, factus ſum. *per eſſer fatto.*
Soleo, ſoles, ſolitus ſum. *per eſſer vſato.*
Gaudeo, gaudes, gauiſus ſum. *per rallegrarſi.*

Confido, confidis, confiſus ſum. *per confidarſi.*
Audeo, audes, auſus ſum. *per hauer ardimento.*
Fido, fidis, fiſus ſum. *per fidarſi.*

Quomodo conſtuuntur? Varie. nam Fio conſtruitur vt vapulo. ſoleo infinito ſemper iungitur, vt ſoleo legere. gaudeo dictum eſt iungi ablatiuo agenti, vt *tu me allegri*, gaudeo te. Confido, & fido datiuum poſtulant, vt, non confido tibi. Audeo accuſatiuo, vel infinito iungitur, vt audeo magnum nefas, & audeo conuiciari tibi. Virgil. *Audetq. viris concurrere virgo*. Ouid. *Auſus es o nimium, nimiumq. oblite tuorum, Thracia nocturno tangere caſtra dolo.*

De ſeptima ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia ſeptimae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem poſtulant, & poſt ſe non regunt caſum ſine praepoſitione: vt, nō niſi doctus reuertar in patriam: niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis: tunc enim tacemus praepoſitionem: vt, reuertor Romam, proficiſcor domo. Sunt quae abſolute poni poſſunt, vt, iocaris ne, an ſerio loqueris?

Dic aliquot deponentia ſeptimae ſpeciei.

Loquorq., & gradior, venor, piſcorq, iocorq.,
prlercor, luctor, proficiſcitur, atq. cachinnor,
oelior, & graſſor, lacrymor, ſcortorq., ſed inde
Nugor, conuerſor, ſpatiorq., & ruſticor, adde
Digredior, conor, ratiocinor, auguror. iſtis
Si dederis caſum, non ſolum iungito verbis.

Labor, laberis, lapſus ſum. *per traſcorrere, & caſcare.*
Gradior, graderis, greſſus ſum. *per andare.*
Venor, venaris, venatus ſum. *per cacciare.*
Piſcor, piſcaris, piſcatus ſum. *per peſcare.*
Iocor, iocaris, iocatus ſum. *per ſcherzare. & treppare.*
Altercor, altercaris, altercatus ſum. *per contendere.*
Luctor, luctaris, luctatus ſum. *per giocare alle brazza.*
Proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum. *per andare.*
Cachinnor, cachinnaris, cachinnatus ſum. *per rider molto.*
Proelior, proeliaris, proeliatus ſum. *per combattere.*
Graſſor, graſſaris graſſatus ſum. *per aſſaltare.*

Lacrymor, lacrymaris, lacrymatus ſum, dicitur & lacrymo. *per lacrimare.*
Scortor, ſcortaris, ſcortatus ſum. *per meretricare.*
Nugor, nugaris, nugatus ſum. *per cianciare.*
Conuerſor, conuerſaris, conuerſatus ſum. *per conuerſare.*
Spatior, ſpatiaris, ſpatiatus ſum. *per andar a ſpaſſo.*
Ruſticor, ruſticaris, ruſticatus ſum. *per ſtar in villa.*
Digredior, digrederis, digreſſus ſum. *per partirſi.*
Conor, conaris, conatus ſum. *per sforzarſi in vano.*
Ratiocinor, ratiocinaris, ratiocinatus ſum. *per far conto,* vnde Ratiocinator dicitur, *lo Abachiſta.*
Auguror, auguraris, auguratus ſum. *per indouinare.*

Et quoniam tam neutra, quam depouentia ſeptimae ſpeciei, iunguntur tum caſibus cum praepoſitione, tum aduerbijs localibus, tum nominibus poſitis aduerbialiter: vt, eo, venio, tranſeo, gradior, proficiſcor, & huiuſmodi: operae pretium videtur, hic de aduerbijs localibus ſtudioſe conſcribere. non poterit enim quiſquam horum verborum ſeptimae ſpeciei bene ſcire conſtructionẽ, ipſiſq. vti, Latine loquens, ſi neſciat, quoniã modo iungãtur aduerbijs, ac nominibus, quae ponuntur aduerbialiter.

DE. ADVERBIIS. LOCALIBVS.

Quot ſunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quo, qua, vnde, quorſum, & quouſq. Vbi, ſignificat ſtatũ in loco. Quo, motum ad locum. Qua, motum per locum. Vnde, motum de loco. Quorſum, locum verſus. Quouſq., vſq. ad locum, vel vſq. ad tempus.

Dic aduerbia ſignificantia in loco.

Hic, iſtic, illic, intus, foris, vſquam, nuſquam, ibi, ibidẽ, vbiq. alibi, alicui, ſicubi, necubi, vbiuis, vbilibet, vbiubi, vbicunq., vtrobiq., ſuperius, inferius, & vbi.

Quae differentia eſt inter hic, iſtic, illic, Hic ſignificat locum apud primam perſonam, quae loquitur. Iſtic, locum apud ſecundam, quae audit: Illic, ab vtraq. remotum. Et ſic huc, iſtuc, illuc: hac, iſtac, illac: hinc, iſtinc, illinc: eodem modo hic, haec, hoc: iſte, iſta, iſtud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam perſonam, iſte, ad ſecundam ille ad tertiam.

Dic aduerbia ſignificantia ad locum.

Huc, iſtuc, illuc, intro, foras, vſquam, nuſquam, ſi quo, nequo, aliquò, vtroq. quocunq., quoquo, quouis, quolibet, eo, eodem, ſupra, infra, & quo.

Dic aduerbia ſignificantia motum per locum.

Hac, iſtac, illac, intus, foras, ſiqua, nequa, alia, aliqua, vtraque, quacunque, ea, eadem, & qua.

Dic aduerbia ſignificantia motum de loco.

Hinc, iſtinc, illinc, intus, foris, ſicunde, necunde, aliunde, alicunde, vndique, vndecunque, vtrinque, vndeuis, vndelibet, inde, vnde, ſuperne, inferne, caelitus, funditus, radicitus.

Dic aduerbia ſignificantia locum verſus.

Horſum, iſtorſum, illorſum, ſiquorſum, nequorſum, aliorſum, aliquorſum, ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, vel leuorſum, vtroq. verſum, & quorſum.

Dic aduerbia ſignificantia vſque ad locum.

Hactenus, hucuſque, iſtucuſque, illucuſque, eouſque, & quouſque.

DE NOMINIBVS QVAE ponuntur aduerbialiter.

Nomina vrbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo caſu ponuntur? In genitiuo, ſi ſint primae, vel ſecundae declinationis, vt ſum Patauij, fui Romae. Si vero tertiae, vel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: vt, tu fuiſti Carthagine. ego eram Venetijs, Piſis, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum, in quo caſu ponuntur? Similiter in ablatiuo, vt ſolui Venetiis, tranſiui Roma, Brunduſio. tu venis Florentia, Carthagine.

Ad locum in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo, vt eo Romam, Tibur, Venetias, Sermonetā, Baſſianū, Carpos.

Ad interrogationem per quorſum, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum verſus: quod poſtpoſitum, inclinat ſibi praepoſita nomina, vt, *Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam verſus profectum te eſſe conſtaret, ſcripſi ad te has litteras.*

Ad interrogationem per quouſque, in quo caſu ponuntur?

nuntur? In accuſatiuo cum vſque, vt vſq. Romam.

Poſſumus ne huiuſmodi nominibus propriis addere praepoſitionem? Maxime, vt vado ad Albem, venio ab Roma, quod & vſu approbatorum facile oſtendi poteſt. Cicero in Verrinis: *Ea die Verres ad Meſſanam venit*. Saluſti. in Catilinario: *Iam tum Brutus ab Roma aberat*. Recte ergo diceretur: Venio, a Roma, & a domo, ſum in Roma, & in domo. Fabius: *In domo furtum factum ab eo, qui domi fuit*. Plurima ſibi exempla facile qui volet, inueniet, ſed frequens vſus gaudet breuitate, & demit praepoſitioné.

Quae appellatiua ponuntur vt propria? Domus, humus, rus, & militia. Sed humus, ego non niſi in loco, & de loco memini legere: & militia, in loco tãtum. vt Stratus humi, Surgit humo, fui militiae. Item rus in loco magis in datiuo, quam in ablatiuo ponitur. Terentius: *Ruri ſe continebat*. Poetae tamen propter metrum etiam rure dicunt. Inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de Officijs: *Praeterea, quibuſcunque rebus vel domi, vel belli poterunt, remp. augeant imperio, agris, vectigalibus*.

Adijciuntur ne adiectiua huiuſmodi nominibus, cum ponũtur aduerbialiter? Nõ: niſi meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter, & alienus, nam, ſum domi meae, & tu es domi alienae, dicimus: ſum domi magnae, tu es domi pulchrae & regiae, non dicimus: ſed in domo magna, & in domo pulcrha, & regia. Item. eo Venetias, ditiores Patauio, vel Patauium maius Venetijs: ego, quia id genus orationi non memini legere, non dicerem, ſed ad Venetias ditiores, ad Patauium maius. Legi tamen apud Ouid. in Heroidibus: *Atq. aliquis doctas iam nũc eat, inquit Athenas*. ſed poteſt tacuiſſe praepoſitionem, ut Virgi. *Italiam fato profugus Lauinaq. venit*: nam Propertius addidit, cũ ait: *Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas*.

Nomina prouinciarum, regionum, inſularum, montium, appellatiua, & propria hominum, & belluarũ: item appellatiua rerũ omnium in loco, in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cum praepoſitione in, vel ſimili, ut ſum in templo, ſub tecto, ſuper lapide. Ad locum in quo caſu

ponuntur? In accuſatiuo cum praepoſitione ad, vel ſimi li: vt,eo ad templum, in Cyprum, verſus Italiam, quod melius poſtponitur, vt Italiam verſus. Vſq. vero, ponitur cum alia praepoſitione: vt, eo vſq. ad templum, vſq. in Cretam. Ad locum vtimur etiam ſupinis in um, ſine praepoſitione, & gerundijs in dum, cum praepoſitione: vt, eo lectum, & ad legendum. De loco in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cum a, vel ab, vel e, vel ex, vel ſimili praepoſitione: vt, venio ex agro, reuertor a tēplo, vel e foro domū.

Per locū in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cū per: vt tranſeo per forū, per aream diui Marci, per Danubiū.

DE. VERBORVM. COMMVNIVM CONSTRVCTIONE

Quid eſt verbum commune? Quod in or, naturaliter deſinens, vtramq. retinet ſignificationem, actiuam ſcilicet, & paſſiuam. Quomodo conſtruuntur verba communia, quando actiuam habent ſignificationem? Cum nominatiuo agente, & accuſatiuo patiente, ſicut verba actiua: vt ego criminor te, ſicut ego accuſo te: tu largiris mihi libros, ſicut tu donas mihi libros.

Quomodo conſtruuntur verba communia in ſignificatione paſſiua? Cū nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cum praepoſitione a, vel ab, vel ſimili ſicut verba paſſiua, ut ego criminor abs te, ſicut ego accuſor abs te: libri largiuntur a me tibi, ſicut libri donantur a me tibi.

Da uerba communia.

Largior, experior, veneror, moror, oſculor, hortor,
Criminor, amplector, nec non interpretor, atq.,
Hoſpitor, haec nunc ſunt communia verba, ſed olim
Multa alia antiquis communia verba fuerunt,
Vt meditor, ſolor, fruſtor, reor, aggrediorq.,
Fare, obliuiſcor, dignor, ſtipulor, dominorq.,
Metor, & aſſector, teſtor, deteſtor, abutor.
Quae actiue quarto, paſſiue iungito ſexto.

Largior, giris, gitus ſum. *per donare, & eſſer donato.*
Experior, experiris, exptus ſum. *p prouare, et eſſer prouato*
Veneror, uenerar is, ueneratus ſum. *per honorare, & eſſer honorato.*

Moror,

Moror,moraris,moratus ſum. *per ritardar,& eſſer ritardato.*
Oſculor,aris,oſculatus ſum. *per baſar,& eßer baſato.*
Hortor,hortaris,hortatus ſum. *per confortar,& eſſer confortatò.*
Criminor,criminaris,criminatus ſum. *per incolpar, & eſſer incolpato.*
Amplector,amplecteris,amplexus ſum. *per abbracciar,& eßer abbracciato.*
Interpretor,aris,atus ſum. *per eſponer,& eſſer eſpoſto.*
Hoſpitor,aris,tus ſum. *per albergar, & eſſer albergato.*
Meditor,aris,tus ſum. *per eſſercitar,penſando.*
Solor,ſolaris,ſolatus ſum. *per conſolare.*
Fruſtor,fruſtaris, fruſtatus ſum. *per ingannare.*
Reor,reris,ratus ſum. *per penſare, & credere.*
Aggredior,aggrederis,aggreſſus ſum. *per aſſaltare.*
For,quod non eſt in vſu,taris,tatus ſum. *per parlare.*
Dignor,dignaris,dignatus ſum. *per degnarſi.*
Obliuiſcor,obliuiſceris,oblitus ſum. *per dimenticarſi.*
Stipulor,ſtipularis,ſtipulatus ſum. *per dimandare.*
Dominor,dominaris,dominatus ſum. *per ſignoreggiare*
Metor,metaris, metatus ſum. *per metter per ordine.*
Affector,affectaris,affectatus ſum. *per imitare.*
Teſtor,aris,atus ſum. *per teſtificare, & far teſtamento.*
Deteſtor, aris, atus ſum. abominor, & quaſi precando auerto.
Abutor,abuteris,abuſus ſum. *per mal vſare.*

DE. CONSTRVCTIONE. VERBORVM IMPERSONALIVM

Quid eſt uerbum imperſonale? Quod nec numeros diſtinctos, nec perſonas habet.

Quot ſunt neutra verborum imperſonalium? Duo, actiuae vocis,& paſſiuae.

Actiuae vocis imperſonalia, quomodo deſinunt? In t,vt poenitet, placet, intereſt.

Paſſiuae vocis imperſonalia, quomodo deſinunt? In tur: vt,amatur.

Solor, conſolor, praedor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miſerorq.,
Metior, & metor, dignorq., precorq., loquorq.,
Aucupor, & venor, furor, reor, atq. recordor,
Alloquor, aſpernor, ſcrutor, nanciſcitur, atq.
Praeſtolor, operior, lucrorq., & ſciſcitor, iſtis
Accuſatiuo patientem, iungito verbis.

Arbitror, arbitraris, arbitratus ſum. *per giudicare.*
Vlciſcor, ulciſceris, ultus ſum. *per far vendetta.*
Fateor, fateris, faſſus ſum. *per confeſſare.*
Sequor, ſequeris, ſequutus ſum. *per ſeguitare.*
Aggredior, aggrederis, ſus ſum. *per aſſaltare.*
Solor, ſolaris, ſolatus ſum. *per conſolare.*
Conſolor, conſolaris, conſolatus ſum, paenult. producta, idem eſt quod ſolor.
Praedor, praedaris, praedatus ſum. *per robare.*
Percontor, percontaris, tatus ſum. *per domandare.*
Opinor, opinaris, opinatus ſum. *per hauer opinione.*
Deprecor, deprecaris, deprecatus ſum. *per rimouere pregando.*
Populor, popularis: populatus ſum. *per guaſtare.*
Liceor, liceris, & licitor licitaris. *per accreſcere il pretio all'incanto.*
Meditor, meditaris, meditatus ſum: *per penſare, eſſercitare, cantare.*
Miſeror, aris, miſeratus ſum. *per hauer compaſſione.*
Miſeratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miſeretur qui miſerum ſubleuat, inquit Feſtus.
Metior, metiris, menſus ſum. *per miſurare.*
Metor, aris, tus ſum. *per diſponer, & locare con ordine.*
Dignor, dignaris, dignatus ſum. *per far degno.*
Precor, precaris, precatus ſum. *per pregare.*
Loquor, loqueris, locutus ſum. *per parlare.*
Aucupor, aucuparis, aucupatus ſum. *per vccellare.*
Venor, uenaris, uenatus ſum. *per cacciare.*
Furor, furaris, furatus ſum. *per robbare.*
Reor, reris, ratus ſum. *per credere, & penſare.*
Recordor, recordaris, recordatus ſum. *per ricordarſi.*

Allo-

Alloquor,alloqueris,allocutus ſum. *per parlare.*
Aſpernor,aſpernaris,aſpernatus ſum. *per diſpregiare.*
Scrutor,aris,atus ſum. *per cercar con diligenza.*
Nanciſcor,nanciſceris,nactus ſum. *per trouar per ventura.*
Praeſtolor,praeſtolaris,praeſtolatus ſum. *per aſpettare.*
Ter. *Quem praeſtolare Parmeno hic ante oſtium?*
Opperior,opperiris,oppertus ſum. *per aſpettare.*
Lucror,lucraris,lucratus ſum. *per guadagnare.*
Sciſcitor,ſciſcitaris,ſciſcitatus ſum. *per ſpiare.*

De quincta ſpecie verborum neutrorum.

Quae ſunt neutra quinctae ſpeciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem poſtulant ſine praepoſitione, vel accuſatiuum cum ob, vel propter, ut ego gaudeo virtute, vel ob virtutem, vel propter virtutem. ſed frequentior vſus eſt cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoq. conſtruitur. doleo caput, mihi dolet caput. Cicero: *Dolent tibi oculi.* Ouidius: *Tu vero tua damna dole.*

Dic aliquot neutra quinctae ſpeciei.

Gaudeo, cum caleo, rubeo, nigretq., viretq.,
Et tepet, & friget, ſtupet, & cum turgeo, floret,
Albeoq. & liqueo, cum maereo, ſplendeo, pollet,
Aegrotat pallet, madeo, tumeo, doleoq.,
Pingueoq. annumeres, & macret, & horret, & ardet,
Aretq. & ſextum, aut quartum cum propter habebunt.

Gaudeo,gaudes,gauiſus ſum. *per rallegrarſi.*
Caleo,cales,calui,ſine ſupino. *per ſcaldarſi.*
Rubeo,rubes,rubui,ſine ſupino. *per arroſciarſi.*
Nigreo,nigres,nigrui,ſine ſupino. *per annigrirſi.*
Vireo,uires,uirui,ſine ſupino. *per inuerdirſi.*
Tepeo,tepes,tepui,ſine ſupino. *per intepedirſi, & eſſere tepido.*
Frigeo,friges,frigui,ſine ſupino. *per raffredarſi, & hauer fredo.*
Stupeo,ſtupes,ſtupui,ſine ſupino. *per ſtupirſi.*
Turgeo,turges,turſi,turſum. *per gonfiarſi.*
Floreo,flores,florui,ſine ſupino. *per fiorire.*
Albeo,albes,albui,ſine ſupino. *per imbianchirſi, & eſſer imbiachite.*

Liqueo,

Liqueo,liques,ſine praeterito, & ſupino. *per manifeſtarſi.*
Maereo,res,ſine praeterito,& ſupino. *per attriſtarſi.*
Splendeo,ſplendes,ſplendui, ſine ſupino. *per riſplendere.*
Polleo,polles,pollui,ſine ſupino. idem ſignificat.
Aegroto,aegrotas,aegrotaui,aegrotatũ. *per ammalarſi.*
Palleo,lles,lui,ſine ſup. *per impallidirſi,& eſſer impallidito.*
Madeo,des,madui,ſine ſupino. *per bagnarſi.*
Tumeo,tumes,tumui,ſine ſupino. *per gonfiarſi.*
Doleo,doles,dolui,ſine ſupino. *per dolerſi.*
Pingueo,pingues,pingui,ſine ſupino. *per ingraſſarſi.*
Macreo,macres,macrui,ſine ſupino. *per ſmagrirſi.*
Horreo,horres,horrui,ſine ſupino. *per hauer tremore.*
Ardeo,ardes,arſi,arſum. *per abbrucciarſi.*
Areo,ares,arui,ſine ſupino. *per ſeccarſi.*

De quinĉta ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia quinĉtae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiẽte,& ablatiuo agente ſine praepoſitione conſtruuntur, vel cũ accuſatiuo,cum ob,vel propter, vt laetor bonis litteris, vel propter bonas litteras;

Dic aliquot deponentia quinĉtae ſpeciei.

Laetorq.,& ſtomachor,triſtor,bacchorq., querorq.,
Atq. verecundor, delector, glorior, atq.
Crapulor,indignor,morior,iraſcor,habebunt.
Sextum ve aut quartum. quarto, ob propterue praeibunt.

Laetor,laetaris,laetatus ſum, *per rallegrarſi.*
Stomachor,ſtomacharis,chatus ſum. *per corrucciarſi.*
Triſtor,triſtaris,triſtatus ſum. *per attriſtarſi.*
Bacchor,baccharis,bacchatus ſum. *per infuriarſi.*
ſed eſt proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,queſtus,ſum. *per lamentarſi.*
Verecundor,uerecundaris,datus ſum. *per vergognarſi.*
Delector,delectaris,delectatus ſum, *per dilettarſi.*
Glorior,gloriaris,gloriatus ſum, *per gloriarſi.*
Crapulor,ris,crapulatus ſum. *per imbriacarſi di cibi.*
Indignor,indignaris,indignatus ſum. *per diſdegnarſi.*
Morior,moreris,& moriris,mortuus ſum. *per morire.*
Iraſcor,iraſceris,iratus ſum. *per adirarſi.*

De ſexta ſpecie verborum neutrorum.

Quae

Quae ſunt neutra ſextae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente conſtruuntur cum praepoſitione a, vel ab, ut factus ſum a Deo. diſcipulus vapulat a magiſtro. Quinctilianus. *Teſtis in reū interrogatus an ab reo fuſtibus vapulaſſet, & innocens inquit:* Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, ſed ſic ſemp, Exſulo Romae, Venetijs. Virgilius: *Longeq. ignotis exſultat oris*. Terentius: *Domo exſulo.* Apuleius tamen de Deo Socratis: *Quae omnes turbellae, tēpeſtateſq. procul a Deorum caeleſtium trāquillitate exſulāt.* Et aliquādo *magno licebit virtus*: Horatius ſermone. v i. *Vnius aſſis nōnunquā pretio pluris licuiſſe*. Item: *paruo hac tempeſtate veneunt libri.* Valerius: *Fecit ne hoſtilium locus caſtrorum minoris veniret.* Quinctilianus, lib. x i. *Reſpōdit a ciue ſe ſpoliari malle, quam ab hoſte venire.* Item: *Nupſit Glycerium Pamphilo.* Ouidius.

Si qua voles apte nubere, nube pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quaeritis, vxori nubere nolo meae.

Dic neutra ſextae ſpeciei.

Vapulat, & venit, nec non licet, exſulo, nubo,
Et cum compoſitis fio, & paſſiua ſequuntur.
A Xerxe ut Medo, qui vinxerat Ennoſigaeum.
Diris compedibus, Canruſq. & vapulat Eurus.

Vapulo, uapulas, uapulaui, uapulatum. *per eſſer battuto.*
Veneo, uenis, uenıui, uenum. *per eſſer venduto:*
Liceo, lices, licui, licitum. *per eſſer appretiato.*
Exſulo, exſulas, exſulaui, exſulatum. *per eſſer bandizato.*
Nubo, nubis, nupſi, & nuptus ſum. *per eſſer maritato.*

ſed proprie mulierum eſt, quae, quia apud antiquos cum viris tradebantur, nubere capita, hoc eſt operire & velare, pudoris gratia ſolebant, nubere dictae ſunt, hoc eſt maritari, flāmeis obnupta facie. Vnde Claudianus: *Flāmea ſollicitum praeuelatura pudorem.* vel vt ait Feſtus: *Boni ominis cauſa, quia flāmeo aſſidue vteretur vxor flaminis, cui non licebat facere diuortium.* Abuſiue enim dictum eſt, *Nupſit amicus.*

De ſexta ſpecie verborum deponentium.

Quae

Quae ſunt deponentia ſextae ſpeciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum cum praepoſitione agenté, poſtulant, vt Horatius natus fuit a patre libertino.

Dic aliquot deponentia ſextae ſpeciei.

Naſcitur, atq., oritur, patiorq., adiunge renaſcor.
Et gaudent ſexto, Patre vt ſum natus ab Aldo.
At patior poterit caſum quoq. ſumere quartum,
A ſaxo vt pateris non paruam Siſyphe poenam.

Naſcor, naſceris, natus ſum. *per naſcere.*
Orior, oriris, vel oreris, ortus ſum. idem ſignificat.
Patior, pateris, paſſus ſum. *per patire.*
Renaſcor, renaſceris, renatus ſum. *per rinaſcere.*

De neutris ſeptimae ſpeciei.

Quae ſunt neutra ſeptimae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem poſtulant, & poſt ſe non regunt caſum ſine praepoſitione, vt eo ad aream diui Marci: venio a delubro Virginis. niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis, ut eo domum, venio domo. ſunt etiam quae abſolute ponuntur, ut dormio, viuo. Peto tamen accuſatiuo iungitur ſine praepoſitione. Virgilius: *Hinc portum petit.* Idem: vt, Italiam laeti, Latiumq. petamus.

Dic aliquot neutra ſeptimae ſpeciei.

It, meat, incedit, tendit, petit, ambulo, pergo.
Tranſeóq., & curro, diſcedo, accedo, remigro,
Sto, iaceo, ſedeo, ſurgo, ruo, ſalto, quieſco,
Dormioq., & vigilo, viuo, labo, ludit, hioq.,
Intereo, accumbo, ſudo, pereoq., cadoq.,
Et valeo, atq. oleo, nato, no, ſonat, occido, conſto.
Si admittunt caſum, non ſolum admittere debent.

Eo, is, iui, itum.
Meo, meas, meaui, meatum.
Incedo, incedis, inceſſi, inceſſum.
Tendo, tendis, tetendi, tenſum.
Peto, petis, petiui, petitum.
Ambulo, ambulas, ambulaui, ambulatum.
Pergo, pergis, perrexi, perrectum. *per gire, & andare.*
Tranſeo, tranſis, tranſiui, tranſitum. *per paſſare.*

Curro,

Curro, curris, cucurri, curſum. *per correre.*
Diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſſum. *per partirſi.*
Accedo, accedis, acceſſi, acceſſum. *per approſſimarſi.*
Remigro, remigras, graui, gratum. *per ritornare.*
Sto, ſtas, ſteti, ſtatum. *per ſtar in piedi.*
Iaceo, iaces, iacui, ſine ſupino. *per giacere.*
Sedeo, ſedes, ſedi, ſeſſum. *per ſentare.*
Surgo, ſurgis, ſurrexi, ſurrectum. *per leuare ſuſo.*
Ruo, ruis, rui, rutum. *per ruinare.*
Salto, ſaltas, ſaltaui, ſaltatum. *per ſaltare.*
Quieſco, quieſcis, quieui, quietum. *per ripoſare.*
Dormio, dormis, dormiui, itum. *per dormire.*
Vigilo, vigilas, vigilaui, vigilatum. *per vigilare.*
Viuo, uiuis, uixi, uictum. *per viuere.*
Labo, labas, labaui, labatum. *per vacillare.*
Ludo, ludis, luſi, luſum. *per giocare.*
Hio, his, hiaui, hiatum. *per sbadacchiare.*
Intereo, interis, interiui, interitum. *per morire.*
Accumbo, accumbis, bui, bitum. *per ſentare a tauola.*
Sudo, ſudas, ſudaui, ſudatum. *per ſudare.*
Pereo, peris, periui, peritum. *per morire.*
Cado, cadis, cecidi, caſum. *per caſcare.*
Valeo, vales, valui, valitum. *per eſſer ſano, o amalato.*
Oleo, oles, olui, olitum. *per ſaper di buono, o di reo.*
Nato, natas, nataui, natatum. *per notare.*
No, nas, naui, natum. idem ſignificat.
Sono, ſonas, ſonui, ſonitum. *per ſonare.*
Occido, cidis, occidi, occaſum. pe breui. *per caſcare.*
Conſto, conſtas, conſtiti, conſtitum, vel conſtatum. *per eſſer manifeſto.*

Quae uerba Grammatici appellant neutra paſſiua? *Fit, ſolet, & gaudet, confido, atq. audeo, fido.* Quia in praeteritis perfectis, & iis, quae a praeteritis perfectis deriuantur, retinent litteraturam paſſiuorum, in ceteris vero neutrorum.

Fio, fis, factus ſum. *per eſſer fatto.*
Soleo, ſoles, ſolitus ſum. *per eſſer vſato.*
Gaudeo, gaudes, gauiſus ſum. *per rallegrarſi.*

Confido, confidis,confiſus ſum. *per confidarſi.*
Audeo,audes,auſus ſum. *per hauer ardimento.*
Fido,fidis,fiſus ſum. *per fidarſi.*

Quomodo conſtuuntur? Varie.nam Fio conſtruitur vt vapulo.ſoleo infinito ſemper iungitur, vt ſoleo legere. gaudeo dictum eſt iungi ablatiuo agenti, vt *tu me allegri,* gaudeo te.Confido, & fido datiuum poſtulant, vt, non confido tibi.Audeo accuſatiuo, vel infinito iungitur, vt audeo magnum nefas, & audeo conuiciari tibi. Virgil. *Audetq. viris concurrere virgo.* Ouid. *Auſus es o nimium,nimiumq. oblite tuorum,Thracia nocturno tangere caſtra dolo.*

De ſeptima ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia ſeptimae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem poſtulant,& poſt ſe non regunt caſum ſine praepoſitione: vt, nō niſi doctus reuertar in patriam niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis: tunc enim tacemus praepoſitionem: vt, reuertor Romam, proficiſcor domo. Sunt quae abſolute poni poſſunt, vt, iocaris ne, an ſerio loqueris?

Dic aliquot deponentia ſeptimae ſpeciei.

Loquorq., & gradior, venor, piſcorq., iocorq.,
Altercor,luctor,proficiſcitur,atq. cachinnor,
oelior,& graſſor, lacrymor,ſcortorq..ſed inde
Nugor,conuerſor,ſpatiorq., & ruſticor,adde
Digredior,conor,ratiocinor,auguror. iſtis
Si dederis caſum, non ſolum iungito verbis.

Labor,laberis,lapſus ſum. *per traſcorrere,& caſcare.*
Gradior,graderis, greſſus ſum. *per andare.*
Venor,venaris,venatus ſum. *per cacciare.*
Piſcor,piſcaris, piſcatus ſum. *per peſcare.*
Iocor,iocaris,iocatus ſum. *per ſcherzare. & treppare.*
Altercor,altercaris,altercatus ſum. *per contendere.*
Luctor, luctaris, luctatus ſum. *per giocare alle brazza.*
Proficiſcor,proficiſceris,profectus ſum. *per andare.*
Cachinnor,cachinnaris,cachinnatus ſum. *per rider molto.*
Proelior,proeliaris,proeliatus ſum. *per combattere.*
Graſſor,graſſaris graſſatus ſum. *per aſſaltare.*

Lacrymor

Lacrymor, lacrymaris, lacrymatus ſum, dicitur & lacrymo. *per lacrimare.*
Scortor, ſcortaris, ſcortatus ſum. *per meretricare.*
Nugor, nugaris, nugatus ſum. *per cianciare.*
Conuerſor, conuerſaris, conuerſatus ſum. *per conuerſare.*
Spatior, ſpatiaris, ſpatiatus ſum. *per andar a ſpaſſo.*
Ruſticor, ruſticaris, ruſticatus ſum. *per ſtar in villa.*
Digredior, digrederis, digreſſus ſum. *per partirſi.*
Conor, conaris, conatus ſum. *per ſforzarſi in vano.*
Ratiocinor, ratiocinaris, ratiocinatus ſum. *per far conto,* vnde Ratiocinator dicitur, *lo Abachiſta.*
Auguror, auguraris, auguratus ſum. *per indouinare.*

Et quoniam tam neutra, quam deponentia ſeptimae ſpeciei, iunguntur tum caſibus cum praepoſitione, tum aduerbijs localibus, tum nominibus poſitis aduerbialiter: vt, eo, venio, tranſeo, gradior, proficiſcor, & huiuſmodi: operae pretium videtur, hic de aduerbijs localibus ſtudioſe conſcribere. non poterit enim quiſquam horum verborum ſeptimae ſpeciei bene ſcire conſtructionẽ, ipſiſq. vti, Latine loquens, ſi neſciat, quoniã modo iungãtur aduerbijs, ac nominibus, quae ponuntur aduerbialiter.

DE. ADVERBIIS. LOCALIBVS.

Quot ſunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quo, qua, vnde, quorſum, & quouſq. Vbi, ſignificat ſtatũ in loco. Quo, motum ad locum. Qua, motum per locum. Vnde, motum de loco. Quorſum, locum verſus. Quouſq., vſq. ad locum, vel vſq. ad tempus.

Dic aduerbia ſignificantia in loco.

Hic, iſtic, illic, intus, foris, vſquam, nuſquam, ibi, ibidẽ, vbiq. alibi, alicui, ſicubi, necubi, vbiuis, vbilibet, vbiubi, vbicunq., vtrobiq., ſuperius, inferius, & vbi.

Quae differentia eſt inter hic, iſtic, illic, Hic ſignificat locum apud primam perſonam, quae loquitur. Iſtic, locum apud ſecundam, quae audit: Illic, ab vtraq. remotum. Et ſic huc, iſtuc, illuc: hac, iſtac, illac: hinc, iſtinc, illinc: eodem modo hic, haec, hoc: iſte, iſta, iſtud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam perſonam, iſte, ad ſecundam, ille ad tertiam.

Dic aduerbia ſignificantia ad locum.

Huc, iſtuc, illuc, intro, foras, vſquam, nuſquam, ſi quo, nequo, aliquo, vtroq. quocunq., quoquo, quouis, quolibet, eo, eodem, ſupra, infra, & quo.

Dic aduerbia ſignificantia motum per locum.

Hac, iſtac, illac, intus, foras, ſiqua, nequa, alia, aliqua, vtraque, quacunque, ea, eadem, & qua.

Dic aduerbia ſignificantia motum de loco.

Hinc, iſtinc, illinc, intus, foris, ſicunde, necunde, aliunde, alicunde, vndique, vndecunque, vtrinque, vndeuis, vndelibet, inde, vnde, ſuperne, inferne, caelitus, funditus, radicitus.

Dic aduerbia ſignificantia locum verſus.

Horſum, iſtorſum, illorſum, ſiquorſum, nequorſum, aliorſum, aliquorſum, ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, vel leuorſum, vtroq. verſum, & quorſum.

Dic aduerbia ſignificantia vſque ad locum.

Hacteuus, hucuſque, iſtucuſque, illucuſque, eouſque, & quouſque.

DE. NOMINIBVS. QVAE ponuntur aduerbialiter.

Nomina vrbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo caſu ponuntur? In genitiuo, ſi ſint primae, vel ſecundae declinationis, vt ſum Patauij, fui Romae. Si vero tertiae, vel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: vt, tu fuiſti Carthagine. ego eram Venetijs, Piſis, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum, in quo caſu ponuntur? Similiter in ablatiuo, vt ſolui Venetiis, tranſiui Roma, Brunduſio. tu venis Florentia, Carthagine.

Ad locum in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo, vt eo Romam, Tibur, Venetias, Sermonetã, Baſſianũ, Carpos.

Ad interrogationem per quorſum, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum verſus: quod poſtpoſitum, inclinat ſibi praepoſita nomina, vt, *Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam verſus profectum te eſſe conſtaret, ſcripſi ad te has litteras*.

Ad interrogationem per quouſque, in quo caſu ponuntur?

nuntur? In accuſatiuo cum vſque, vt vſq. Romam.

Poſſumus ne huiuſmodi nominibus propriis addere praepoſitionem? Maxime, vt vado ad Albem, venio ab Roma, quod & vſu approbatorum facile oſtendi poteſt. Cicero in Verrinis: *Ea die Verres ad Meſſanam venit.* Salu ſti.in Catilinario: *Iam tum Brutus ab Roma aberat.* Recte ergo diceretur: Venio, a Roma, & a domo, ſum in Roma, & in domo. Fabius: *In domo furtum factum ab eo, qui domi fuit.* Plurima ſibi exempla facile qui volet, inueniet, ſed frequens vſus gaudet breuitate, & demit praepoſitioné.

Quae appellatiua ponuntur vt propria? Domus, humus, rus, & militia. Sed humus, ego non niſi in loco, & de loco memini legere: & militia, in loco tãtum. vt Stratus humi, Surgit humo, fui militiae. Item rus in loco magis in datiuo, quam in ablatiuo ponitur. Terentius: *Ruri ſe continebat.* Poetae tamen propter metrum etiam rure dicunt. Inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de Officijs: *Praeterea, quibuſcunque rebus vel domi, vel belli poterunt, remp. augeant imperio, agris, vectigalibus.*

Adijciuntur ne adiectiua huiuſmodi nominibus, cum ponũtur aduerbialiter? Nõ: niſi meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter, & alienus, nam, ſum domi meae, & tu es domi alienae, dicimus: ſum domi magnae, tu es domi pulchrae & regiae, non dicimus: ſed in domo magna, & in domo pulcrha, & regia. Item. eo Venetias, ditiores Patauio, vel Patauium maius Venetijs: ego, quia id genus orationi non memini legere, non dicerem, ſed ad Venetias ditiores, ad Patauium maius. Legi tamen apud Ouid. in Heroidibus: *Atq. aliquis doctas iam nũc eat, inquit Athenas.* ſed poteſt tacuiſſe praepoſitionem, ut Virgi. *Italiam fato profugus Lauinaq. venit:* nam Propertius addidit, cũ ait: *Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.*

Nomina prouinciarum, regionum, inſularum, montium, appellatiua, & propria hominum, & belluarũ: item appellatiua rerũ omnium in loco, in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cum praepoſitione in, vel ſimili, ut ſum in templo, ſub tecto, ſuper lapide. Ad locum in quo caſu

ponuntur? In accuſatiuo cum praepoſitione ad, vel ſimili: vt,eo ad templum, in Cyprum, verſus Italiam, quod melius poſtponitur, vt Italiam verſus. Vſq. vero, ponitur cum alia praepoſitione: vt, eo vſq. ad templum, vſq. in Cretam. Ad locum vtimur etiam ſupinis in um, ſine praepoſitione, & gerundijs in dum, cum praepoſitione: vt, eo lectum, & ad legendum. De loco in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cum a, vel ab, vel e, vel ex, vel ſimili praepoſitione: vt, venio ex agro, reuertor a tẽplo, vel e foro domũ.

Per locũ in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cũ per: vt tranſeo per forũ, per aream diui Marci, per Danubiũ.

DE. VERBORVM. COMMVNIVM CONSTRVCTIONE

Quid eſt verbum commune? Quod in or, naturaliter deſinens, vtramq. retinet ſignificationem, actiuam ſcilicet, & paſſiuam. Quomodo conſtruuntur verba communia, quando actiuam habent ſignificationem? Cum nominatiuo agente, & accuſatiuo patiente, ſicut verba actiua: vt ego criminor te, ſicut ego accuſo te: tu largiris mihi libros, ſicut tu donas mihi libros.

Quomodo conſtruuntur verba communia in ſignificatione paſſiua? Cũ nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cum praepoſitione a, vel ab, vel ſimili ſicut verba paſſiua, ut ego criminor abs te, ſicut ego accuſor abs te: libri largiuntur a me tibi, ſicut libri donantur a me tibi.

Da uerba communia.

Largior, experior, veneror, moror, oſculor, hortor,
Criminor, amplector, nec non interpretor, atq.,
Hoſpitor, haec nunc ſunt communia verba, ſed olim
Multa alia antiquis communia verba fuerunt,
Vt meditor, ſolor, fruſtor, reor, aggrediorq.,
Fare, obliuiſcor, dignor, ſtipulor, dominorq.,
Metor, & aſſector, teſtor, deteſtor, abutor.
Quae actiue quarto, paſſiue iungito ſexto.

Largior, giris, gitus ſum. *per donare, & eſſer donato.*
Experior, experiris, exptus ſum. *pprouare, et eſſer prouato*
Veneror, uenceraris, ueneratus ſum. *per honcrare, & eſſer honorato.*

Moror,

Moror, moraris, moratus ſum. *per ritardar, & eſſer ritardato.*
Oſculor, aris, oſculatus ſum. *per baſar, & eßer baſato.*
Hortor, hortaris, hortatus ſum. *per confortar, & eſſer confortato.*
Criminor, criminaris, criminatus ſum. *per incolpar, & eſſer incolpato.*
Amplector, amplecteris, amplexus ſum. *per abbracciar, & eßer abbracciato.*
Interpretor, aris, atus ſum. *per eſponer, & eſſer eſpoſto.*
Hoſpitor, aris, tus ſum. *per albergar, & eſſer albergato.*
Meditor, aris, tus ſum. *per eſſercitar, penſando.*
Solor, ſolaris, ſolatus ſum. *per conſolare.*
Fruſtor, fruſtaris, fruſtatus ſum. *per ingannare.*
Reor, reris, ratus ſum. *per penſare, & credere.*
Aggredior, aggrederis, aggreſſus ſum. *per aſſaltare.*
For, quod non eſt in vſu, taris, tatus ſum. *per parlare.*
Dignor, dignaris, dignatus ſum. *per degnarſi.*
Obliuiſcor, obliuiſceris, oblitus ſum. *per dimenticarſi.*
Stipulor, ſtipularis, ſtipulatus ſum. *per dimandare.*
Dominor, dominaris, dominatus ſum. *per ſignoreggiare*
Metor, metaris, metatus ſum. *per metter per ordine.*
Affector, affectaris, affectatus ſum. *per imitare.*
Teſtor, aris, atus ſum. *per teſtificare, & far teſtamento.*
Deteſtor, aris, atus ſum. abominor, & quaſi precando auerto.
Abutor, abuteris, abuſus ſum. *per mal vſare.*

DE. CONSTRVCTIONE. VERBORVM IMPERSONALIVM

Quid eſt uerbum imperſonale? Quod nec numeros diſtinctos, nec perſonas habet.

Quot ſunt neutra verborum imperſonalium? Duo, actiuae vocis, & paſſiuae.

Actiuae vocis imperſonalia, quomodo deſinunt? In t, vt poenitet, placet, intereſt.

Paſſiuae vocis imperſonalia, quomodo deſinunt? In tur: vt, amatur.

Diſſuo,diſſuis,diſſui,diſſutum. *per diſcoſire.*
Filo,filas,filaui,filatum. *per filare.*
Sarcio,ſarcis,ſarſi,ſartum. *per coſire,& repezzare.*
Meio,meis,ſine praeterito,& ſupino. *per ormare.*
Puto,putas,putaui,putatum. *per potare.*
Vanno,uannas,uannaui,uannatum. *per criuellare.*
Volo,uis,uolui,ſine ſupino. *per volere.*
Digero,digeris,digeſſi,digeſtum. *per padire.*
Poto,potas,potaui,potatum. *per beuere.*
Prandeo,prandes,prandi,& pranſus ſum. *per diſinare.*
Edo,edis,edi,eſum. *per mangiare.*
Comedo,comedis,comedi,comeſum,vel comeſtum, *per mangiare.*
Sorbeo, ſorbes, ſorbui, vel ſorpſi, ſorptum, & ſorbitum. *per ſorbire.* vnde ſorbillo. Teren. *Cyathos ſorbillans,paul latim hunc producam diem.*
Coquo,coquis,coxi,coctum. *per cuocere.*
Concoquo,concoquis,concoxi,concoctum. *per padire.*
Ceno,cenas,cenaui,cenatum. *per cenare.*
Excerno,excernis,excreui,excretum. *per andare del corpo.*
Sitio,ſitis,ſitiui,ſititum. *per hauer ſete.*
Sapio,ſapis,ſapiui,ſapitum. *per ſapere di buon, o di reo.*
Neo,nes,neui,netum. *per filare.*
Spumo,ſpumas,ſpumaui,ſpumatum. *per far la ſchiuma.*
Merendo,merendas,merendaui,merendatum. *per merendare.* vnde merenda,poſt meridiem cibus.
Decoquo,decoquis,decoxi,decoctum. *per conſumare & fallire.* vnde Decoctor qui abſumptis bonis non eſt ſoluendo.dicitur vulgo *è fallito.* Catullus: *Decoctoris amita Formiani.*
Bibo,bibis,bibi,bibitum. *per beuere.*
Euado,euadis,euaſi,euaſum. *per euitare.* ut, *euaſi periculum.*
Molo,molis,molui,molitum. *per macinare.*
Voro,uoras,uoraui,uoratum. *per diuorare.*

DE.VERBIS.EXCEPTAE. ACTIONIS

Quae ſunt verba exceptae actionis? Ea in quibus non ponitur

ponitur nominatiuus, ſed ſubauditur, Deus, propterea non inueniuntur niſi in tertijs perſonis, & conſtruuntur cum accuſatiuo patiente, vt *Pluit magnos imbres*. inuenies apud hiſtoricos *pluiſſe lapidibus, & carnibus*: & *pluunt glandes, & ſaxa* apud poetas: ſicut ego pluo, fulmino, cũ Deus loquens introducitur.

Dic verba exceptae actionis.

Grandinat, atq. pluit, ningit, tonat, atq. coruſcat,
Fulgurat, adiungas, & fulminat, atq. ſerenat.
Luceſcit, nocteſcit, & adueſperaſcit, atq. dieſcit,
Hoc eſt & fit lux, & veſpera, noxq., dieſq.
Et quarto, ſextoq. pluit ſeruire videbis.
Saxa pluit, carnes: ſaxisq., & carnibus olim.
Vulnera, qui diro impulſi, caecoq. furore,
Aedipodionios foedarunt ſanguine muros:
At qui Anchiſiadem, ne c denſior aere grando.
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis.

Grandinat, grandinauit, grandinatum. *per tempeſtare.*
Pluit, pluuit, & pluit, per ſyncopem, plutum. *per piouere.*
Ningit, ninxit, ninctum, *per neuigare.*
Tonat, tonuit, tonitum. *per tonizare.*
Coruſcat, coruſcauit, coruſcatum. *per lampezzare, & ſplendere.*
Fulgurat, fulgurauit, fulguratum. idẽ eſt quod coruſcat.
Fulminat. fulminauit, inatũ. ꝑ *dare della saetta, et il trono.*
Serenat, ſerenauit, ſerenatũ. *per raſſerenare, & far ſereno.*
Luceſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per far di.* dicitur & il luceſcit: illuxit autem, compoſitum eſt ex in, & luxit, quod a luceo eſt praeteritum.
Noteſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per far notte.*
Adueſperaſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per farſi ſera.*
Dieſcit, ſine praeterito, & ſupino. *per farſi di.*

De quarta ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia quartae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem poſtulant, vt ego ſequor virtutem.

Dic aliquot deponentia quartae ſpeciei.

Arbitror, vlciſcor, fateor, ſequor, aggrediorq.,

Solor, conſolor, praedor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miſerorq.
Metior, & metor, dignorq., precorq., loquorq.
Aucupor, & venor, furor, reor, atq. recordor,
Alloquor, aſpernor, ſcrutor, nanciſcitur, atq.
Praeſtolor, operior, lucrorq., & ſciſcitor, iſtis
Accuſatiuo patientem, iungito verbis.

Arbitror, arbitraris, arbitratus ſum. *per giudicare.*
Vlciſcor, ulciſceris, ultus ſum. *per far vendetta.*
Fateor, fateris, faſſus ſum. *per confeſſare.*
Sequor, ſequeris, ſequutus ſum. *per ſeguitare.*
Aggredior, aggrederis, ſus ſum. *per aſſaltare.*
Solor, ſolaris, ſolatus ſum. *per conſolare.*
Conſolor, conſolaris, conſolatus ſum, paenult. producta, idem eſt quod ſolor.
Praedor, praedaris, praedatus ſum. *per robare.*
Percontor, percontaris, tatus ſum. *per domandare.*
Opinor, opinaris, opinatus ſum. *per hauer opinione.*
Deprecor, deprecaris, deprecatus ſum. *per rimouere pregando.*
Populor, popularis: populatus ſum. *per guaſtare.*
Liceor, liceris, & licitor licitaris. *per accreſcere il pretio all'incanto.*
Meditor, meditaris, meditatus ſum: *per penſare, eſſercitare, cantare.*
Miſeror, aris, miſeratus ſum. *per hauer compaſſione.*
Miſeratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miſeretur qui miſerum ſubleuat, inquit Feſtus.
Metior, metiris, menſus ſum. *per miſurare.*
Metor, aris, tus ſum. *per diſponer, & locare con ordine.*
Dignor, dignaris, dignatus ſum. *per far degno.*
Precor, precaris, precatus ſum. *per pregare.*
Loquor, loqueris, locutus ſum. *per parlare.*
Aucupor, aucuparis, aucupatus ſum. *per uccellare.*
Venor, uenaris, uenatus ſum. *per cacciare.*
Furor, furaris, furatus ſum. *per robbare.*
Reor, reris, ratus ſum. *per credere, & penſare.*
Recordor, recordaris, recordatus ſum. *per ricordarſi.*

Allo-

Alloquor,alloqueris,allocutus ſum. *per parlare.*
Aſpernor,aſpernaris,aſpernatus ſum. *per diſpregiare.*
Scrutor,aris,atus ſum. *per cercar con diligenza.*
Nanciſcor,nanciſceris,nactus ſum. *per trouar per ventura.*
Praeſtolor,praeſtolaris,praeſtolatus ſum. *per aſpettare.*
Ter. *Quem praeſtolare Parmeno hic ante oſtium?*
Opperior,opperiris,oppertus ſum. *per aſpettare.*
Lucror,lucraris,lucratus ſum. *per guadagnare.*
Sciſcitor,ſciſcitaris,ſciſcitatus ſum. *per ſpiare.*

De quincta ſpecie verborum neutrorum.

Quae ſunt neutra quinctae ſpeciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem poſtulant ſine praepoſitione, vel accuſatiuum cum ob, vel propter, ut ego gaudeo virtute, vel ob virtutem, vel propter virtutem. ſed frequentior vſus eſt cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoq. conſtruitur. doleo caput, mihi dolet caput. Cicero: *Dolent tibi oculi.* Ouidius: *Tu vero tua damna dole.*

Dic aliquot neutra quinctae ſpeciei.

Gaudeo, cum caleo, rubeo, nigretq., viretq.,
Et tepet, & friget, ſtupet, & cum turgeo, floret,
Albeoq. & liqueo, cum maereo, ſplendeo, pollet,
Aegrotat pallet, madeo, tumeo, doleoq.,
Pingueoq. annumeres, & macret, & horret, & ardet,
Aretq. & ſextum, aut quartum cum propter habebunt.

Gaudeo,gaudes,gauiſus ſum. *per rallegrarſi.*
Caleo,cales,calui,ſine ſupino. *per ſcaldarſi.*
Rubeo,rubes,rubui,ſine ſupino. *per arroſciarſi.*
Nigreo,nigres,nigrui,ſine ſupino. *per annigrirſi.*
Vireo,uires,uirui,ſine ſupino. *per inuerdirſi.*
Tepeo,tepes,tepui,ſine ſupino. *per intepedirſi, & eſſere tepido.*
Frigeo,friges,frigui,ſine ſupino. *per raffredarſi, & hauer freddo.*
Stupeo,ſtupes,ſtupui,ſine ſupino. *per ſtupirſi.*
Turgeo,turges,turſi,turſum. *per gonfiarſi.*
Floreo,flores,florui,ſine ſupino. *per fiorire.*
Albeo,albes,albui,ſine ſupino. *per imbianchirſi, & eſſer imbiachite.*

Liqueo,liques,ſine praeterito, & ſupino. *per manifeſtarſi.*
Maereo,res,ſine praeterito, & ſupino. *per attriſtarſi.*
Splendeo,ſplendes,ſplendui, ſine ſupino. *per riſplendere.*
Polleo,polles,pollui,ſine ſupino. idem ſignificat.
Aegroto,aegrotas,aegrotaui,aegrotatũ. *per ammalarſi.*
Palleo,lles,lui,ſine ſup. *per impallidirſi, & eſſer impallidito.*
Madeo,des,madui,ſine ſupino. *per bagnarſi.*
Tumeo,tumes,tumui,ſine ſupino. *per genfiarſi.*
Doleo,doles,dolui,ſine ſupino. *per dolerſi.*
Pingueo,pingues,pingui,ſine ſupino. *per ingraſſarſi.*
Macreo,macres,macrui,ſine ſupino. *per ſmagrirſi.*
Horreo,horres,horrui,ſine ſupino. *per hauer tremore.*
Ardeo,ardes,arſi,arſum. *per abbrucciarſi.*
Areo,ares,arũi,ſine ſupino. *per ſeccarſi.*

De quinĉta ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia quinĉtae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiẽte, & ablatiuo agente ſine praepoſitione conſtruuntur, vel cũ accuſatiuo, cum ob, vel propter, vt laetor bonis litteris, vel propter bonas litteras;

Dic aliquot deponẽtia quinĉtae ſpeciei.

Laetorq., & ſtomachor, triſtor, bacchorq., querorq.,
Atq. verecundor, deleĉtor, glorior, atq.
Crapulor, indignor, morior, iraſcor, habebunt.
Sextum ve aut quartum. quarto, ob propter ve praeibunt.

Laetor,laetaris,laetatus ſum. *per rallegrarſi.*
Stõmachor,ſtomacharis,chatus ſum. *per corrucciarſi.*
Triſtor,triſtaris,triſtatus ſum. *per attriſtarſi.*
Bacchor,baccharis,bacchatus ſum. *per infuriarſi,*
ſed eſt proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,queſtus,ſum. *per lamentarſi.*
Verecundor,uerecundaris,datus ſum. *per vergognarſi.*
Deleĉtor,deleĉtaris,deleĉtatus ſum. *per dilettarſi.*
Glorior,gloriaris,gloriatus ſum. *per gloriarſi.*
Crapulor,ris,crapulatus ſum. *per imbriacarſi di cibi.*
Indignor,indignaris,indignatus ſum. *per diſdegnarſi.*
Morior,moreris, & moriris,mortuus ſum. *per morire.*
Iraſcor,iraſceris,iratus ſum. *per adirarſi.*

De ſexta ſpecie verborum neutrorum.

Quae ſunt neutra ſextae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente conſtruuntur cum praepoſitione a, vel ab, ut factus ſum a Deo. diſcipulus vapulat a magiſtro. Quinctilianus. *Teſtis in reū interrogatus an ab reo fuſtibus vapulaſſet, & innocens inquit:* Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, ſed ſic ſemp, Exſulo Romae, Venetiis. Virgilius: *Longeq. ignotis exſultat oris*. Terentius: *Domo exſulo.* Apuleius tamen de Deo Socratis: *Quae omnes turbellae, tēpeſtateſq. procul a Deorum caeleſtium trāquillitate exſulāt.* Et *aliquādo magno licebit virtus*: Horatius ſermone. v i. *Vnius aſſis nōnunquā pretio pluris licuiſſe.* Item: *parua hac tempeſtate veneunt libri.* Valerius: *Fecit ne hoſtilium locus caſtrorum minoris veniret.* Quinctilianus, lib. x i i. *Reſpōdit a ciue ſe ſpoliari malle, quam ab hoſte venire.* Item: *Nupſit Glycerium Pamphilo.* Ouidius.

Si qua voles apte nubere, nube pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quaeritis, vxori nubere nolo meae.

Dic neutra ſextae ſpeciei.

Vapulat, & venit, nec non licet, exſulo, nubo,
Et cum compoſitis fio, & paſſiua ſequuntur.
A Xerxe ut Medo, qui vinxerat Ennoſigaeum.
Diris compedibus, Canruſq. & vapulat Eurus.

Vapulo, uapulas, uapulaui, uapulatum. *per eſſer battuto.*
Veneo, uenis, uenitui, uenum. *per eſſer venduto.*
Liceo, lices, licui, licitum. *per eſſer appretiato.*
Exſulo, exſulas, exſulaui, exſulatum. *per eſſer bandizato.*
Nubo, nubis, nupſi, & nuptus ſum. *per eſſer maritato.*

ſed proprie mulierum eſt, quae, quia apud antiquos cum viris tradebantur, nubere capita, hoc eſt operire & velare, pudoris gratia ſolebant, nubere dictae ſunt, hoc eſt maritari, flāmeis obnupta facie. Vnde Claudianus: *Flāmea ſollicitum praeuelatura pudorem*, vel ut ait Feſtus: *Boni ominis cauſa, quia flāmeo aſſidue uteretur uxor flaminis, cui non licebat facere diuortium*. Abuſiue enim dictum eſt, *Nupſit amicus.*

De ſexta ſpecie verborum deponentium.

Quae

Curro, curris, cucurri, curſum. *per correre.*
Diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſſum. *per partirſi.*
Accedo, accedis, acceſſi, acceſſum. *per approſſimarſi.*
Remigro, remigras, graui, gratum. *per ritornare.*
Sto, ſtas, ſteti, ſtatum. *per ſtar in piedi.*
Iaceo, iaces, iacui, ſine ſupino. *per giacere.*
Sedeo, ſedes, ſedi, ſeſſum. *per ſentare.*
Surgo, ſurgis, ſurrexi, ſurrectum. *per leuare ſuſo.*
Ruo, ruis, rui, rutum. *per ruinare.*
Salto, ſaltas, ſaltaui, ſaltatum. *per ſaltare.*
Quieſco, quieſcis, quieui, quietum. *per ripoſare.*
Dormio, dormis, dormiui, itum. *per dormire.*
Vigilo, vigilas, vigilaui, vigilatum. *per vigilare.*
Viuo, uiuis, uixi, uictum. *per viuere.*
Labo, labas, labaui, labatum. *per vacillare.*
Ludo, ludis, luſi, luſum. *per giocare.*
Hio, his, hiaui, hiatum. *per sbadacchiare.*
Intereo, interis, interiui, interitum. *per morire.*
Accumbo, accumbis, bui, bitum. *per ſentare a tauola.*
Sudo, ſudas, ſudaui, ſudatum. *per ſudare.*
Pereo, peris, periui, peritum. *per morire.*
Cado, cadis, cecidi, caſum. *per caſcare.*
Valeo, vales, valui, valitum. *per eſſer ſano, o amalato.*
Oleo, oles, olui, olitum. *per ſaper di buono, o di reo.*
Nato, natas, nataui, natatum. *per notare.*
No, nas, naui, natum. idem ſignificat.
Sono, ſonas, ſonui, ſonitum. *per ſonare.*
Occido, cidis, occidi, occaſum pe breui. *per caſcare.*
Conſto, conſtas, conſtiti, conſtitum, vel conſtatum. *per eſſer manifeſto.*

Quae uerba Grammatici appellant neutra paſſiua? *Fit, ſolet, & gaudet, confido, atq. audeo, fido.* Quia in praeteritis perfectis, & ijs, quae a praeteritis perfectis deriuantur, retinent litteraturam paſſiuorum, in ceteris vero neutrorum.

Fio, fis, factus ſum. *per eſſer fatto.*
Soleo, ſoles, ſolitus ſum. *per eſſer vſato.*
Gaudeo, gaudes, gauiſus ſum. *per rallegrarſi.*

Confido, confidis, confiſus ſum. *per confidarſi.*
Audeo, audes, auſus ſum. *per hauer ardimento.*
Fido, fidis, fiſus ſum. *per fidarſi.*

Quomodo conſtuuntur? Varie. nam Fio conſtruitur vt vapulo. ſoleo infinito ſemper iungitur, vt ſoleo legere. gaudeo dictum eſt iungi ablatiuo agenti, vt *tu me allegri,* gaudeo te. Confido, & fido datiuum poſtulant, vt, non confido tibi. Audeo accuſatiuo, vel infinito iungitur, vt audeo magnum nefas, & audeo conuiciari tibi. Virgil. *Audetq. viris concurrere virgo.* Ouid. *Auſus es o nimium, nimiumq. oblite tuorum, Thracia nocturno tangere caſtra dolo.*

De ſeptima ſpecie verborum deponentium.

Quae ſunt deponentia ſeptimae ſpeciei? Quae nominatiuum agentem poſtulant, & poſt ſe non regunt caſum ſine praepoſitione: vt, nō niſi doctus reuertar in patriam: niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis: tunc enim tacemus praepoſitionem: vt, reuertor Romam, proficiſcor domo. Sunt quae abſolute poni poſſunt, vt, iocaris ne, an ſerio loqueris?

Dic aliquot deponentia ſeptimae ſpeciei.

Loquorq., & gradior, venor, piſcorq., iocorq.,
Altercor, luctor, proficiſcitur, atq. cachinnor,
Proelior, & graſſor, lacrymor, ſcortorq., ſed inde
Nugor, conuerſor, ſpatiorq., & ruſticor, adde
Digredior, conor, ratiocinor, auguror. iſtis
Si dederis caſum, non ſolum iungito verbis.

Labor, laberis, lapſus ſum. *per traſcorrere, & caſcare.*
Gradior, graderis, greſſus ſum. *per andare.*
Venor, venaris, venatus ſum. *per cacciare.*
Piſcor, piſcaris, piſcatus ſum. *per peſcare.*
Iocor, iocaris, iocatus ſum. *per ſcherzare. & treppare.*
Altercor, altercaris, altercatus ſum. *per contendere.*
Luctor, luctaris, luctatus ſum. *per giocare alle brazza.*
Proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum. *per andare.*
Cachinnor, cachinnaris, cachinnatus ſum. *per rider molto.*
Proelior, proeliaris, proeliatus ſum. *per combattere.*
Graſſor, graſſaris graſſatus ſum. *per aſſaltare.*

Lacrymor

Lacrymor, lacrymaris, lacrymatus ſum, dicitur & lacrymo. *per lacrimare.*
Scortor, ſcortaris, ſcortatus ſum. *per meretricare.*
Nugor, nugaris, nugatus ſum. *per cianciare.*
Conuerſor, conuerſaris, conuerſatus ſum. *per conuerſare.*
Spatior, ſpatiaris, ſpatiatus ſum. *per andar a ſpaſſo.*
Ruſticor, ruſticaris, ruſticatus ſum. *per ſtar in villa.*
Digredior, digrederis, digreſſus ſum. *per partirſi.*
Conor, conaris, conatus ſum. *per ſforzarſi in vano.*
Ratiocinor, ratiocinaris, ratiocinatus ſum. *per far conto,* vnde Ratiocinator dicitur, *lo Abachiſta.*
Auguror, auguraris, auguratus ſum. *per indouinare.*

Et quoniam tam neutra, quam deponentia ſeptimae ſpeciei, iunguntur tum caſibus cum praepoſitione, tum aduerbijs localibus, tum nominibus poſitis aduerbialiter: vt, eo, venio, tranſeo, gradior, proficiſcor, & huiuſmodi: operae pretium videtur, hic de aduerbijs localibus ſtudioſe conſcribere. non poterit enim quiſquam horum verborum ſeptimae ſpeciei bene ſcire conſtructioné, ipſisq. vti, Latine loquens, ſi neſciat, quoniã modo iungãtur aduerbijs, ac nominibus, quae ponuntur aduerbialiter.

DE. ADVERBIIS. LOCALIBVS.

Quot ſunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quo, qua, vnde, quorſum, & quouſq. Vbi, ſignificat ſtatũ in loco. Quo, motum ad locum. Qua, motum per locum. Vnde, motum de loco. Quorſum, locum verſus. Quouſq., vſq. ad locum, vel vſq. ad tempus.

Dic aduerbia ſignificantia in loco.

Hic, iſtic, illic, intus, foris, vſquam, nuſquam, ibi, ibidẽ, vbiq. alibi, alicui, ſicubi, necubi, vbiuis, vbilibet, vbiubi, vbicunq., vtrobiq., ſuperius, inferius, & vbi.

Quae differentia eſt inter hic, iſtic, illic, Hic ſignificat locum apud primam perſonam, quae loquitur. Iſtic, locum apud ſecundam, quae audit: Illic, ab vtraq. remotum. Et ſic huc, iſtuc, illuc: hac, iſtac, illac: hinc, iſtinc, illinc: eodem modo hic, haec, hoc: iſte, iſta, iſtud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam perſonam, iſte, ad ſecundam, ille ad tertiam.

Dic aduerbia ſignificantia ad locum.

Huc, iſtuc, illuc, intro, foras, vſquam, nuſquam, ſi quo, nequo, aliquo, vtroq. quocunq., quoquo, quouis, quolibet, eo, eodem, ſupra, infra, & quo.

Dic aduerbia ſignificantia motum per locum.

Hac, iſtac, illac, intus, foras, ſiqua, nequa, alia, aliqua, vtraque, quacunque, ea, eadem, & qua.

Dic aduerbia ſignificantia motum de loco.

Hinc, iſtinc, illinc, intus, foris, ſicunde, necunde, aliunde, alicunde, vndique, vndecunque, vtrinque, vndeuis, vndelibet, inde, vnde, ſuperne, inferne, caelitus, funditus, radicitus.

Dic aduerbia ſignificantia locum verſus.

Horſum, iſtorſum, illorſum, ſiquorſum, nequorſum, aliorſum, aliquorſum, ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, vel leuorſum, vtroq. verſum, & quorſum.

Dic aduerbia ſignificantia vſque ad locum.

Hactenus, hucuſque, iſtucuſque, illucuſque, eouſque, & quouſque.

DE NOMINIBVS QVAE ponuntur aduerbialiter.

Nomina vrbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo caſu ponuntur? In genitiuo, ſi ſint primae, vel ſecundae declinationis, vt ſum Patauij, fui Romae. Si vero tertiae, vel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: vt, tu fuiſti Carthagine. ego eram Venetijs, Piſis, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum, in quo caſu ponuntur? Similiter in ablatiuo, vt ſolui Venetiis, tranſiui Roma, Brunduſio. tu venis Florentia, Carthagine.

Ad locum in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo, vt eo Romam, Tibur, Venetias, Sermonetã, Baſſianũ, Carpos.

Ad interrogationem per quorſum, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum verſus: quod poſtpoſitum, inclinat ſibi praepoſita nomina, vt, *Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam verſus profectum te eſſe conſtaret, ſcripſi ad te has litteras.*

Ad interrogationem per quouſque, in quo caſu ponuntur?

nuntur? In accuſatiuo cum vſque, vt vſq. Romam.

Poſſumus ne huiuſmodi nominibus propriis addere praepoſitionem? Maxime, vt vado ad Albem, venio ab Roma, quod & vſu approbatorum facile oſtendi poteſt. Cicero in Verrinis: *Ea die Verres ad Meſſanam venit.* Saluſti. in Catilinario: *Iam tum Brutus ab Roma aberat.* Recte ergo diceretur: Venio, a Roma, & a domo, ſum in Roma, & in domo. Fabius: *In domo furtum factum ab eo, qui domi fuit.* Plurima ſibi exempla facile qui volet, inueniet, ſed frequens vſus gaudet breuitate, & demit praepoſitioné.

Quae appellatiua ponuntur vt propria? Domus, humus, rus, & militia. Sed humus, ego non niſi in loco, & de loco memini legere: & militia, in loco tãtum. vt Stratus humi, Surgit humo, fui militiae. Item rus in loco magis in datiuo, quam in ablatiuo ponitur. Terentius: *Rurise continebat.* Poetae tamen propter metrum etiam rure dicunt. Inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de Officijs: *Praeterea, quibuſcunque rebus vel domi, vel belli poterunt, remp. augeant imperio, agris, vectigalibus.*

Adijciuntur ne adiectiua huiuſmodi nominibus, cum ponũtur aduerbialiter? Nõ: niſi meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter, & alienus, nam, ſum domi meae, & tu es domi alienae, dicimus: ſum domi magnae, tu es domi pulchrae & regiae, non dicimus: ſed in domo magna, & in domo pulcrha, & regia. Item. eo Venetias, ditiores Patauio, vel Pataüium maius Venetijs: ego, quia id genus orationi non memini legere, non dicerem, ſed ad Venetias ditiores, ad Patauium maius. Legi tamen apud Ouid. in Heroidibus: *Atq. aliquis doctas iam nũc eat, inquit Athenas.* ſed poteſt tacuiſſe praepoſitionem, ut Virgi. *Italiam fato profugus Lauinaq. venit:* nam Propertius addidit, cũ ait: *Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.*

Nomina prouinciarum, regionum, inſularum, montium, appellatiua, & propria hominum, & belluarũ: item appellatiua rerũ omnium in loco, in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cum praepoſitione in, vel ſimili, ut ſum in templo, ſub tecto, ſuper lapide. Ad locum in quo caſu

ponuntur? In accuſatiuo cum praepoſitione ad, vel ſimili: vt, eo ad templum, in Cyprum, verſus Italiam, quod melius poſtponitur, vt Italiam verſus. Vſq. vero, ponitur cum alia praepoſitione: vt, eo vſq. ad templum, vſq. in Cretam. Ad locum vtimur etiam ſupinis in um, ſine praepoſitione, & gerundijs in dum, cum praepoſitione: vt, eo lectum, & ad legendum. De loco in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cum a, vel ab, vel e, vel ex, vel ſimili praepoſitione: vt, venio ex agro, reuertor a tẽplo, vel e foro domũ.

Per locũ in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cũ per: vt tranſeo per forũ, per aream diui Marci, per Danubiũ.

DE. VERBORVM. COMMVNIVM CONSTRVCTIONE

Quid eſt verbum commune? Quod in or, naturaliter deſinens, vtramq. retinet ſignificationem, actiuam ſcilicet, & paſſiuam. Quomodo conſtruuntur verba communia, quando actiuam habent ſignificationem? Cum nominatiuo agente, & accuſatiuo patiente, ſicut verba actiua: vt ego criminor te, ſicut ego accuſo te: tu largiris mihi libros, ſicut tu donas mihi libros.

Quomodo conſtruuntur verba communia in ſignificatione paſſiua? Cũ nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cum praepoſitione a, vel ab, vel ſimili ſicut verba paſſiua, ut ego criminor abs te, ſicut ego accuſor abs te: libri largiuntur a me tibi, ſicut libri donantur a me tibi.

Da uerba communia.

Largior, experior, veneror, moror, oſculor, hortor,
Criminor, amplector, nec non interpretor, atq.,
Hoſpitor, haec nunc ſunt communia verba, ſed olim
Multa alia antiquis communia verba fuerunt,
Vt meditor, ſolor, fruſtor, reor, aggrediorq.,
Fare, obliuiſcor, dignor, ſtipulor, dominorq.,
Metor, & aſſector, teſtor, deteſtor, abutor.
Quae actiue quarto, paſſiue iungito ſexto.

Largior, giris, gitus ſum. *per donare, & eſſer donato.*
Experior, experiris, exptus ſum. *p prouare, et eſſer prouato*
Veneror, ueneraris, ueneratus ſum. *per honorare, & eſſer honorato.*

Moror,

Moror,moraris,moratus ſum. *per ritardar,& eſſer ritardato.*

Oſculor,aris,oſculatus ſum. *per baſar,& eßer baſato.*

Hortor,hortaris,hortatus ſum. *per confortar,& eſſer confortato.*

Criminor,criminaris,criminatus ſum. *per incolpar, & eſſer incolpato.*

Amplector,amplecteris,amplexus ſum. *per abbracciar,& eßer abbracciato.*

Interpretor,aris,atus ſum. *per eſponer,& eſſer eſpoſto.*

Hoſpitor,aris,tus ſum. *per albergar, & eſſer albergato.*

Meditor,aris,tus ſum. *per eſſercitar,penſando.*

Solor,ſolaris,ſolatus ſum. *per conſolare.*

Fruſtor,fruſtaris, fruſtatus ſum. *per ingannare.*

Reor,reris,ratus ſum. *per penſare, & credere.*

Aggredior,aggrederis,aggreſſus ſum. *per aſſaltare.*

For,quod non eſt in vſu,taris,tatus ſum. *per parlare.*

Dignor,dignaris,dignatus ſum. *per degnarſi.*

Obliuiſcor,obliuiſceris,oblitus ſum. *per dimenticarſi.*

Stipulor,ſtipularis,ſtipulatus ſum. *per dimandare.*

Dominor,dominaris,dominatus ſum. *per ſignoreggiare*

Metor,metaris, metatus ſum. *per metter per ordine.*

Affector,affectaris,affectatus ſum. *per imitare.*

Teſtor,aris,atus ſum. *per teſtificare, & far teſtamento.*

Deteſtor, aris, atus ſum. abominor, & quaſi precando auerto.

Abutor,abuteris,abuſus ſum. *per mal vſare.*

DE.CONSTRVCTIONE.VERBORVM IMPERSONALIVM

Quid eſt uerbum imperſonale? Quod nec numeros diſtinctos, nec perſonas habet.

Quot ſunt neutra verborum imperſonalium? Duo, actiuae vocis,& paſſiuae.

Actiuae vocis imperſonalia, quomodo deſinunt? In t,vt poenitet, placet, intereſt.

Paſſiuae vocis imperſonalia, quomodo deſinunt? In tur: vt,amatur.

De impersonalibus paſſiuae vocis.

A quibus verbis deriuantur paſſiuae vocis imperſonalia? A verbis in o, quae nominatiuum agentem poſtulant, id eſt a uerbis actiuis, a neutris tertiae, quartae, & ſeptimae ſpeciei. Ab ijs autem, quae habent nominatiuum patientem, vt egeo, gaudeo, vapulo, non deriuantur: nec ab iis neutris, quae prae ſe infinitiuum admittũt, niſi a paucis. Virgilius: *Sic placitum*. Plinius tamen lib. x. cap. xxII. indigetur vſus eſt: *Numquam conſpectus, niſi cum praeſidio earum indigetur*, ſed tu eorũ, quae non ſunt in frequenti vſu, abſtineas.

Quomodo conſtruuntur imperſonalia paſſiuae vocis? Cum ablatiuo agente, cum praepoſitione a, vel ab: vt a me ſtudetur, id eſt ego ſtudeo, a te dormitur, id eſt tu dormis. poſt ſe vero regunt caſum verborum ſuorum, ſi a neutris tertiae, & ſeptimae ſpeciei deducta fuerint, vt ſeruio tibi, a me ſeruitur tibi, eo ad templum, a me itur ad templum. namque ab actiuis veniunt, ego non memini legere cum caſu patiente. non enim legi vmquam apud doctos, quale eſt, amatur Socratem, aratur terram: ſed paſſiuae ſemper, amatur Socrates, aratur terra. quod ne apud Graecos quidem fieri deprehendi, nec potui adhuc inuenire, qui legerit. Illud enim apud Priſcianum: λέγεται Διογένην τὸν κυνικὸν, hoc eſt, dicitur Diogene in Cynicum, ſi non ſubauditur ποιῆσαι ἢ τύψαι, vel aliud infinitum, Graeci non approbant. negant enim dici apud ſe, στέργεται σοκράτην, hoc eſt, amatur Socratẽ. docetur vero Grammaticã, & petitur gratiam, ita dicitur, ut donatur tibi, turbatur agris, a me accipitur a te. non enim in his pati aliquid ſignificamus. Ponuntur frequentius abſolute, vt amatur, ſtatur. Sed, quare non liceat dicere amatur Socratem, oſtẽdimus in fragmentis noſtris.

Ante ſe an habere poſſint ablatiuum, poſſumus ne auctoritate confirmare? Maxime. Cicero in epiſtolis: *Sed nihil eſt a me inſeruitum tempori*. Idem in officiis: *Occurritur autem nobis, & quidem a doctis, & eruditis*. Caeſar in Commentarijs: *Cum ab hoſtibus conſtanter, & non timide pugnaretur*. Liuius: *Et Roma inde frequenter migratum*

gratum eſt, a parentibus, ac propinquis nuptarum. ſed haec omnia ſunt a neutris tertiae, & ſeptimae ſpeciei. An etiam quae ab actiuis, & neutris quartae deriuantur, habere poſſint ablatiuum, nullum occurrit exemplum, niſi quod apud Plautum legitur. *Si opulento petitur pauperioris gratiam, pauper timet*. vbi opulento datiuus eſt pro ablatiuo poſitus. ſed dici poſſe & Donatus, & Diomedes, & Priſcianus docent, quibus ego facile accedo.

Quam ſignificationem habent, haec vocis paſſiuae impersonalia? Actiuam ſemper. nam quid aliud eſt, a me amatur, quam ego amo? a te curritur, quam tu curris? Et notandum nihil id genus imperſonalibus eſſe poſſe, quod patiatur.

Dic aliquot imperſonalia paſſiuae vocis.

Scribitur, & legitur, ferturq, auditur, amatur,
Prandetur bibitur, ſtatur, ſeruitur, aratur,
Prae ſe quae ſextum, dandi ue admittere caſum
Debent, poſt cuius verborum cuncta ſuorum.
Itur vt ad generum Cereris ſine vulnere paucis.
Regibus & ſicca & crudeli morte tyrannis.
Ac taciti ad gelidum miſeris deſcenditur orcum,
Atque ibi Iunoni Stygiae ſeruitur ab illis.
Si qua fides, vanis ſed tu me crede poetis.
Non tamen inuenies, pulchrum certamen Oreſtis.
Cum Pylade a nobis legi ur certamen vt hic ſit
Quartus: nec, terras mihi bobus aratur, & agros.
Atque his conſimiles apud egregios auctores.
Sed plerunque ſolent non vllum admittere caſum,
Vt turbatur agris, ſtatur, dormitur, amatur.

Scribitur, ſcribebatur, ſcriptum eſt, vel fuit. *ſi ſcriue*
Legitur, legebatur, lectum eſt, vel fuit. *ſi legge.*
Fertur, ferebatur, latum eſt, vel fuit. *ſi porta.*
Auditur, audiebatur, auditum eſt, vel fuit. *ſi alde.*
Amatur, amabatur, amatum eſt, vel fuit. *ſi ama.*
Prandetur, prandebatur, pranſum eſt, vel fuit. *ſi diſna.*
Bibitur, batur, bitum eſt, vel fuit. *ſi beue.* Statur, batur, ſtatum eſt, vel fuit. *ſi ſta.* Seruitur, batur, uitum eſt, vel fuit.

fuit. *ſi ſerue*. Aratur, batur, aratum eſt vel fuit, *ſi ara.*

De imperſonalibus actiuae vocis.

Imperſonalia actiuae vocis quot ſpecies habent? Sex.

De prima ſpecie imperſonalium.

Quae ſunt imperſonalia actiuae vocis primae ſpeciei? Quae ablatiuum agentem cum praepoſitione a vel ab, & datiuũ poſtulant, vt *io faccio bene alli miei amici, li quali ſatisfano a me*, per neutrum dicimus, ego bene facio amicis meis, qui ſatisfaciũt mihi. per imperſonale vero, a me benefit amicis meis, a quibus ſatisfit mihi. hoc eſt bonũ, ideſt bona res fit a me amicis meis.

Et aduerte huius ſpeciei verba eſſe ſemper imperſonalia. non enim licet dicere benefio, maleſio, ſatisfio: quoniã in his, bene, male, ſatis, vim habere vidẽtur nominatiui tertiae pſonae, & datiuus neq. agẽs eſſe, neq. patiens.

Dic imperſonalia actiuae vocis primae ſpeciei.

Cum benefit verbo, nec non male iunge, ſatisq.,
Et bene fit facies, nec non maleſitq., ſatisſit.
Quae debent ſextum, caſum admittere dandi.

Benefit, benefiebat, ne factum eſt vel fuit. *el ſi fa bene.*
Malefit, leſiebat, malefactum eſt, vel fuit. *el ſi fa male.*
Satisfit, ſatisfiebat, ſatisfactum eſt uel fuit. *el ſi ſatiſfa.*

De ſecunda ſpecie imperſonalium actiuae vocis.

Quae ſunt imperſonalia ſecundae ſpeciei? Quae ante ſe infinitiuũ loco nominatiui poſtulant, & poſt ſe genitiuum, vt legere bonos libros, intereſt ſcholaſticorum. Excipiuntur mea, tua, ſua, noſtra, & veſtra: pro mei, tui, ſui, noſtri, & veſtri, vt docere meos ſcholaſticos intereſt meã. Dicimus etiam, Cuia intereſt, ſicut cuius. vt haec quoq. interſunt tua, cuia vel cuius ſtudere. maxime intereſt. ſed quãdo nominatiuum habent, ſunt perſonalia, vt hoc mea primum non parui refert, & tu etiam cogita quid cuiuſq. interſit. Et notandum horum verborum nominatiuum ſemper neutri generis eſſe oportere quemadmodum Laurentius Valla praeſtanti vir ingenio docet, cui ego facile aſſentior, quia nuſquam aliter memini legere quam cum nominatiuo neutri generis. Aliquando tamen aliter inueniuntur. Plinius libro

bro XVIII. cap. XXI. *Plurimum enim refert cuiuſq. ſoli ratio*. Idem in prooemio primi libri: *Multumq. apparatus intereſt, apud inuitatum hoſpitem, & oblatum*. Sed an verbũ aliquod ſit imperſonale, oſtendimus abunde in fragmentis Grammaticis.

Intereſt quando eſt perſonale quot modis conſtruitur? Quattuor, & quattuor habet ſignificationes. Iungitur enim genitiuo, & ſignificat quod vulgo dicimus *appartenere*: vt, *Queſta coſa ſi appartiene a te ſolo*. hoc tua ſolius intereſt, ideſt, ad te ſolum pertinet. Item iungitur datiuo, & ſignificat *eſſere preſente*: vt, *Iò ſon ſtato preſente alle tue nozze*, ego interfui nuptiis tuis. Quando vero ſic dicimus, *da Roma a Napoli ſono cento miglia. e di qui ouero dalla piazza al palazzo ſono ducẽto paſſi*: Roma Neapolim interſunt centum millia paſſuum, ideſt, centum milliaria: & hinc vel e foro ad praetorium interſunt ducenti paſſus: ſignificat diſtantiam, *& quãnto è da vno luogo ad vn'altro*, quod fit melius per diſtat: vt, Roma Neapoli diſtat centum millibus paſſuum: & hic locus, vel area a praetorio diſtat ducentis paſſibus. Item & per abeſt. Plancus in epiſtola ad Ciceronem lib. x. *Ventidius bidui abeſt ab eo. Lepidus ad forum Voconij caſtra habet, qui locus a foro Iulij, quattuor & uiginti millia paſſuum abeſt*.

Eſt notandum per intereſt, milliaria & cetera id genus poni in nominatiuo, cetera uero ibi collocare nos oportet, ubi ea, quae & de loco, & ad locum ſunt, collocamus. Per diſtat vero & abeſt ponuntur milliaria, vel paſſus, & huiuſmodi tam in accuſatiuo, quam in ablatiuo. Res autem quae diſtat, vel abeſt, ideſt ea vnde ſermo incipit, in nominatiuo collocanda eſt. Ea vero vnde diſtat, vel abeſt, ſic ponitur, vt ea quae de loco ſunt. Odius:

Sulmo mihi patria eſt: claris vberrimus vndis.

Millia qui nouies diſtat ab vrbe decem. Valerius Maximus: *Eueſtigioq. Epidauri Romanorum legatos in templum Aeſculapij, quod ab eorum vrbe quinque millibus paſſuum diſtat, perductos, ut quidquid inde ſalubre patriae laturos ſe exiſtimaſſent, pro ſuo iure ſumerent, benigniſſime inuitarunt.*

Aliquando

Ali quando autem ſignificat differeutiam; & conſtruitur ſic, Inter hominem, & belluam multum intereſt, ideſt, magna differentia eſt. & inter te & me, vel nihil, vel parum intereſt, ideſt vel nulla, vel parua differentia eſt. Item ſic, ſapiens intereſt a ſtulto, & ſtulto: vtrumque enim dicimus. Terentius: *Homini homo quid praeſtat? ſtulto intelligens quid intereſt?* id eſt quae differentia eſt? Itẽ ſic apud eundem, *Hoc pater, hoc dominus intereſt*. Dicimus etiam, non refert, & non intereſt, vtrum domi ſis, an foris, id eſt, *non monta, & nõ importa*. Valerius maximus: *Nihil intereſt an humi, an ſublime putreſcam*. Iuuenalis: *Quid refert dictis ignoſcat Mutius, an non?* Dicimus etiam cum genitiuo ſic magni, parui, tanti, & quanti, intereſt, & refert Cicero: *Magni enim intereſſe videbatur ad eam neceſsitudinem*. Idem: *Permagni intereſt, quo tempore haec epiſtola tibi reddita ſit*. Et cum nonnullis aduerbijs, vt magis, minus, plus, maxime, minime, & ſimilibus.

Praeterea tua diſcipuli intereſt libros legere, ſunt, qui negant dici latine: ſed tua, qui es diſcipulus. ſed de his in fragmentis.

Dic imperſonalia actiuae uocis ſecundae ſpeciei.

Intereſt, refert, ſpeciei verba ſecundae.
Ante infinitum voluerunt, poſt genitiuum.
Quinq. tamen ſexto, ſed erunt pronomina caſu.
Intereſt, intererat, interfuit.
Refert, referebat, retulit. *per appartenerſi.*

De tertia ſpecie imperſonalium actiuae uocis.

Quae ſunt imperſonalia actiuae uocis tertiae ſpeciei? Quae infinitum prae ſe, loco nominatiui poſtulant, poſt ſe uero datiuum, vt, ludere placet pueris. Cum nominatiuo uero ſunt perſonalia. vt litterae non placent ſtultis.

Et notandum dici poſſe, Mihi placet eſſe bono, & Mihi placet eſſe bonum. ſed cum accuſatiuo ſubauditur me, vt ſit, mihi placet, me eſſe bonum. Ouidius in Heroidibus: *Quo mihi commiſſo non licet eſſe piam?* ideſt,

me eſſe piam. Et in primo *μεταμορφωσεων*: *Sed nocet eſſe deum*, ideſt me eſſe deum, nocet mihi. Martia.

Dicunt Earinos tamen poetae.
Sed Graeci, quibus eſt nihil negatum.
Et quos α pεs α pεs decet ſonare.
Nobis non licet eſſe tam diſertis,
Qui muſas colimus ſeueriores.

Dic imperſonalia actiuae vocis tertiae ſpeciei.

Accidit, atq. vacat, praeſtatq., placetq., libetq.,
Euenit, & reſtat, conducit, ſufficit, atq.
Contingit, conſtat, cum ſuppetit, expetit, & cum
Conuenit, atq. licet, nec non liquet, ante requirunt,
Haec infinitum, ſed poſt voluere datiuum.

Accidit, accidebat, accidit. *per accadere, & intrauenire.*
Vacat, vacabat vacuit. *per hauer ocio, & tempo.*
Praeſtat, praeſtabat, praeſtitit. *per eſſer meglio.*
Placet, placebat, placuit. *per piacere.*
Libet, libebat, libuit idem ſignificat
Euenio, eueniebat, euenit. *per cadere, & interuenire.*
Reſtat, reſtabat, reſtitit. *per reſtare.*
Conducit, conducebat, conduxit. *per eſſer vtile.*
Sufficit, ſufficiebat, ſuffecit. *per baſtare.*
Contingit, gebat, contingit. *per accadere, & intrauenire.*
Conſtat, conſtabat, conſtitit. *per eſſer manifeſto.*
Suppetit, ſuppetebat, ſuppetiuit. *per venire in mente.*
Expedit, expediebat, expediuit. *per eſſer vtile.*
Conuenit, conueniebat, conuenit. *per conuenire.*
Licet, licebat, licuit, & licitum eſt. *per eſſer licito.*
Liquet, liquebat, licuit. *per eſſer manifeſto*

De imperſonalibus actiuae vocis quartae ſpeciei.

Quae ſunt imperſonalia actiuae vocis quartae ſpeciei? Quæ infinitiuum prae ſe, loco nominatiui poſtulant, poſt ſe uero accuſatiuum patientem, ut incubuiſſe litteris iuuat me. Cum nominatiuo autem ſunt actiua, vt litterae iuuant me, at te delectant diuitiae.

Oportet, rariſſime legitur perſonale. Terentius: *Quaeque ſolent, quaeque oportent.*

Dic imperſonalia actiuae vocis quartae ſpeciei.

Dedecet,

Dedecet, atq. decet, iuuat, & delectat, oportet,
Atq. etiam offendit, laedit quoq. connumerabis.
Hinc infinitum, quartum inde bis adijce, ſicut
Non dormire diu, populos cui cura regendi,
Conſultuſq. virum decet, & cui plurima curae,
Et quod ait mulier, varium, & mutabile ſemper,
In vento & rapida ſcribere oportet aqua.

Dedecet, dedecebat, dedecuit. *per eſſer dishonore.*
Decet, decebat, decuit. *per eſſer honore, & conuenire.*
Iuuat, iuuabat, iuuit. *per giouare.*
Delectat, delectabat, delectauit. *per dilettare.*
Oportet, oportebat, oportuit. *per eßer neceßario.*
Offendit, offendebat, offendit. *per nocere.*
Laedit, laedebat, laeſit, idem quod offendit.

Quare adidiſti huic ſpeciei, laedit, atq. offendit? Quia poſſunt habere prae ſe infinitum loco nominatiui, poſt vero accuſatiuum, vt iuuat, delectat & cetera at ſcribere laedit ſtomachum. & bibere merum, ſaepe offendit cerebrum. Quare quaecunq. verba. infinitum ante ſe loco nominatiui habere poſſunt, inter imperſonalia connumerãda ſunt, vt legere fecit me multa ſcire. ſcribere plurimos interemit. Item multis obeſt amittere tempus, & ſtudere profuit mihi. Virgilius: *Saepe etiam ſteriles incendere profuit agros.* Item virtuti incumbere, eſt quam optimum, Horatius: *Scribendi recte, ſapere eſt, & principium, & fons.* Item, Te impoſuiſſe mihi non latet, non fallit me. Virgilius.

Nec me adeo fallit veritum te moenia noſtra,
Suſpectas habuiſſe domos Tarthaginis altae.

Sic pertinet, attinet, attingit, & ſpectat cum infinitiuo imperſonalia ſunt, & poſt ſe accuſatiuum, cum ad, praepoſitione requirunt: vt ſtudere pertinet ad me, Horatius epiſtolarum primo:

Res gerere, & captos oſtendere ciuibus hoſtes,
Attingit ſolium Iouis, & caeleſtia tentat.

Res gerere, eſt loco nominatiui. Inueniuntur etiam verba in or, cum infinitiuo loco nominatiui, vt datur, per-

permittitur. Virgilius.

Si datur Italiam, ſocijſq. & rege recepto
Tendere ut Italiam laeti, Latiumq. petamus.

Valerius Maixmus: *Si tamen acta excellentiſſimorum virorum humiliter aeſtimare ſine inſolentiae reprehenſione permittitur.*

De imperſonalibus actiuae vocis quintae ſpeciei.

Quae ſunt imperſonalia actiuae vocis quinctae ſpeciei? Quae genitiuum, vel infinitum ante ſe poſtulant: poſt vero, accuſatiuum. vt, peccatorum, vel peccaſſe poenitet me. Apud antiquos erāt ēt perſonalia. Terentius: *Hei mihi non te haec pudent?* Lucanus: *Quē ſacra pudebūt.* Atq. ideo dixit quidam bonorum morum doctus magiſter, quem non legere ſolum, ſed edifcere quoq. pueros uelim: *Quod pudeat ſocios, prudens caelare memento:*

Et notent hic pueri, eum quem pudet, taedet, miſeret, poenitet, poni in accuſatiuo: eum vero cuius pudet, taedet, miſeret, poenitet, in genitiuo: vt me pudet taedet miſeret tui. poenitet me peccatorum meorum, quod dicitur lingua uulgari. *Io ho vergogna, rincreſcimēto, miſericordia di te, Io mi pentiſco de' miei peccati*, & ſic vno modo cōſtruuntur. Cū vero ſic dicitur, *Tu mi rincreſci, tu nō hai miſericordia di me*, variatur conſtructio: me taedet tui, te non miſeret mei. & hoc quia me taedet tui non eſt *tu mi rincreſci*, ſed *io ho rincreſcimēto di te*, ſic me pudet tui non eſt, *tu mi vergogni, ouero fai vergogna*, ſed *io ho vergogna di te, tu mi rincreſci, tu mi fai vergogna*, dicendum, tu afficis taedio, tu afficis me dedecore.

Dic imperſonalia actiuae vocis quinctae ſpeciei.

Depudet, & taedet, miſeretq., pigetq., pudetq.,
Diſtaedet, necnon. & poenitet, & miſereſcit.
Haec infinitum poſcunt, caſum ve ſecundum:
Ante, ſed a tergo quartum ſibi verba dederunt.

Depudet, debat, depuduit. *per non hauer vergogna.*

Taedet, taedebat, pertaeſum eſt, vel taeduit. *per hauere rincreſcimento.*

Miſeret, miſerebat, miſertum eſt, *per hauer miſericordia.*

Piget, pigebat, piguit, & pigitum eſt (vt Gellius tradit) *per attriſtare.*

Pudet, pudebat, puduit. *per hauer vergogna.*

Diſtaedet, bat, diſtaeduit, ſicut pertaedet, pertaeduit. *per attriſtarſi molto.*

Poenitet, poenitebat. poenituit. *per pentirſi.*

Miſereſcit, miſereſcebat. ſine praeterito. dicimus & miſereſcor. *per hauer miſericordia.*

Virg. *His lacrymis vitam damus, & miſereſcimus vltro.*

De impersonalibus actiuae vocis ſextae ſpeciei.

QVae ſunt impersonalia actiuae vocis ſextae ſpeciei? Quae, & ante ſe, & poſt ſe infinitum poſtulant: vt, Diſcere bonas litteras debet intereſſe tua. Diſcere incipit placere mihi. Scribere ſolet nocere lippoſis. Furari deſinet aliquando iuuare fures. Bibere aquam modo poteſt prodeſſe, modo obeſſe a quibus orationibus ſi remoueantur debet, incipit, ſolet, deſinit, poteſt, infinitum ſecundum poſt verbum poſitum, tranſit in verbum finitũ, ſic, Diſcere bonas litteras intereſt tua. Diſcere incipit placere mihi. Scribere nocet lippoſis. Furari non iuuabit aliquando fures. Quare facile diſcent pueri latine loqui per haec verba incipit, deſinit, debet, ſolet, poteſt, ſi prius abſq. illis componat orationem, ſic, Peccare diſplicet bonis, ſtudere iuuat ſtudioſos, amare deum intereſt omnium. deinde inſerãt, quod placuerit ex ijs verbis, & verbum finitum in infinitum conuertant. ſic, Peccare ſolet diſplicere bonis. Studere poteſt iuuare ſtudioſos. Amare deum debet intereſſe omnium. Poſtulant igitur haec verba & ante ſe, & poſt ſe infinitum cum iungũtur infinitis verborum impersonalium actiuae vocis ſecundae, & tertiae, & quartae ſpeciei. Cũ vero iunguntur infinitis verborum impersonalium actiuae vocis primae, & quintae ſpeciei. Item infinitis impersonalium vocis paſſiuae, prae ſe admittunt caſum infinitiuorum, quibus adhaerent. vt, A te ſatis fit mihi. A te poteſt ſatis fieri mihi. Lectionis taedet pueros. Lectionis ſolet taedere pueros. A me legitur, A me incipit legi. A te ſeruitur mihi, A te ſolet ſeruiri mihi, ideſt, Ego incipio legere,

tu ſoles ſeruire mihi. habent enim imperſonalia vocis paſſiuae ſignificationem actiuam Priſciano auctore, vt ſupra eſt dictum. ſed caue dicas, A me vult legi, A te vult ſeruiri mihi, Me vult taedere tui. quia vult, non eſt vmquam imperſonale. quare autem non ſit, in fragmentis noſtris diſputamus. Quamobrem dicendum ſic eſt, vt etiam Priſcianus affirmat, Ego volo a me legi: tu vis a te curri, id eſt ego volo legere, tu vis currere. Item ego volo me taedere tui, tu vis te poenitere peccatorum, pro eo quod eſt, Ego volo tui me taedeat, tu vis peccatorum te poeniteat. Nam perſona volens ſemper eſſe in nominatiuo debet, ut ego volo a me benefieri tibi, tu vis a te ſeruire mihi, & ita in ceteris generis eiuſdem.

Dic imperſonalia actiuae vocis ſextae ſpeciei.

Incipit, atque poteſt, & deſinit, & ſolet, & vult.
Et debet, quae ſunt veluti quibus ipſa cohaerent.
Sed volo nonnumquam tu imperſonale vocabis.

Incipit, incipiebat, incoepit.	*per commenciare.*
Poteſt, poterat, potuit.	*per potere.*
Deſinit, deſinebat, deſinit.	*per laſſar ſtare, & ceſſare.*
Solet, ſolebat, ſolitum eſt.	*per ſolere.*
Vult, uolebat, uoluit.	*per volere.*
Debet, debebat, debuit.	*per deuere.*

De conſtructione infinitorum.

Infinita verborum perſonalium quomodo conſtruuntur? Prae ſe, cum accuſatiuo: poſt vero, cum caſu verborum ſuorum: vt, quia ego amo virtutem, placet tibi. Me amare virtutem, placet tibi. Quoniam ego amor abs te, eſt mihi gratiſſimum: Me amari abs te, eſt mihi gratiſſimum. Et aduerte, vt ſemper nominatiuum verbi finiti, in accuſatiuum ante infinitum conuertas, vt ego amo, me amare. ego amor, me amari. nos amauimus, nos amauiſſe. nos amati ſumus, nos amatum fuiſſe, vel nos amatos fuiſſe. ſed ſic per participium. Nos amabimus, nos amatum ire, vel nos amatum eſſe: & idé ſignificant, vt oſtendimus in fragmentis, nos amabimur, nos amatum iri. in quibus omnibus addendum eſt aliud verbum, vt ſit perfectus ſenſus. nam me amari, vel nos

N amari

amari abs te, niſi addideris, placet mihi, & huiuſmodi, imperfectū eſt. Et ſciendum infinita eorum uerborum, quae & a fronte, & a tergo, ſimiles caſus habent, ſimiles pariter utrinq. caſus admittere. ut, Quia tu euaſiſti doctus, gaudeo: gaudeo te euaſiſſe doctum. uides euaſiſſe, non habere caſum uerbi ſui euado, ideſt nominatiuum, ſed accuſatiuum potius. quoniam & prae ſe habet ſimilem caſum, ideſt accuſatiuum. Item, Tibi placet, quia euaſiſti diues, tibi placet euaſiſſe diuiti. ſi autem dixeris diuitem, ſubaudies te, ut tibi placet te euaſiſſe diuitem. diſcipuli intereſt, ut ſit bonus: diſcipuli intereſt eſſe boni, & bonum. & ſubaudies ipſum.

De infinitis uerborum impersonalium.

Infinita impersonalium quomodo conſtruuntur? Et ante, & poſt, cum caſu uerborum ſuorum: ut, gaudeo equidem plurimum, quod mihi acciderit ſtudere bonis litteris: mihi accidiſſe ſtudere bonis litteris gaudeo plurimum. Laetor quod te iuuet uirtuti incumbere. Laetor te iuuare uirtuti incumbere. Volo quod a te ſcribatur: uolo a te ſcribi. Credo quod a te ibitur in Germaniam, & ſeruietur Maximiliano Caeſari: Credo a te itū iri in Germaniam, & ſeruitum iri Maximiliano Caeſari. Iſtud tamen notandum, minus Latine dici, credo quod ibis, & ſimilia: utimur uero nos huiuſmodi interdū orationibus exempli gratia, vt facilius pueri intelligant.

Quid intereſt inter infinita imperſonalium & paſſiuorum? In infinitis imperſonalium pati nihil ſignificamus ut Amari a me nolo, ideſt ego nolo amare. a te incipit legi, ideſt tu incipis legere. hic enim nulla eſt res patiēs. In infinitis uero paſſiuorum aliquid pati oſtendimus, ut uolo te amari a me, ideſt, uolo quod tu ameris a me.

Spero tibi hanc rem praeſidio futurum, dicitur ne congrue? Maxime. eſt enim futurum indefinitum, liberum undiq., & in promiſcuum, neq. numeris praeſeruiens, neq. generibus, quod Graeci appellant ἀπαρέμφατον. ſimile eſt, Spero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Regunt ne infinita ante ſe ſuppoſitum uerborum ſuorum?

rum? Regunt, pro imperfecto indicatiui poſita: ut, ego amare te, pro amabam. Tu legere Virgilium, pro legebas, nos amare uirtutem, pro amabamus. Virgilius: *Nos procul inde fugam trepidi çelare, recepto Supplice ſic merito, tacitiq. incidere funem*: ideſt nos celerabamus, incidebamus. Terentius: *Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego floccipendere.* pro inuidebant omnes mihi, mordebant, ego floccipendebam.

Illud non praetermittendum duxi, ſic finitum uerbũ in infinitum conuertere: credo quod tu es, aut eras indoctus. credo te eſſe indoctum. ſcio quod tu iuiſti, aut iueras Romam, ſcio te iuiſſe Romam. credo quod nemo imponet mihi, credo neminem impoſiturum eſſe mihi. Et eodem modo per paſſiuum: ſed, ut dixi, minus culte & Latine dicitur per finitum uerbum, cum coniunctione Quod.

DE. GERVNDIIS

Amandi, amãdo, amandum, quae pars orationis ſunt? Libet reſpondere illud Horatij in poetica de uerſibus elegis: *Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.* aliqui enim neq. nomina eſſe uolunt, quia regunt tranſitiue: neq. uerba, propter caſus, quos habent: neq. participia, quia ſunt ſine tempore: neq. aliquam ex octo orationis partibus, ſed partem potius per ſe. aliqui affirmant eſſe uerba participalia, aliqui uero nomina participalia. ſed & de gerundiis, & de ſupinis abunde diximus in fragmentis.

Gerundia quot caſus habent? Tres, genitiuum, accuſatiuum, ablatiuum, ſi modo ſunt nomina.

Quam ſignificationem habent? Tam actiuam, quam paſſiuam ab actiuis, communibus, & neutris, ut aro: a ceteris uero, quam eorum uerba. Non me latet quid Laurentius, & alii ſenſerint, quod nunc ne confundamus pueros, praetermittimus, in fragmentis enim mihi cum illis erit hac de re certamen. ſatis ſit nunc unum exemplum ex Iuſtino. *Athenas quoq. miſſus erudiendi gratia*: ideſt, vt erudiretur.

Quomodo conſtruuntur? Ante non regunt: ſed poſt

volunt caſus verborum ſuorum quae actiuam habent ſignificationem. nam in paſſiuo abſolute ponuntur. non enim legi, quale eſt, vrit femina videndo a maribus, ſicut, vruntur eqni videndo feminas. Nec, eo ad videndum ab amicis, & cognatis, ſicut eo ad videndum amicos, & cognatos: quod etiam per ſupinum dicimus, eo viſum amicos, dici poteſt, & ad videndos amicos. Sed quando iungantur ſubſtantiuis, paſſiuam habent ſignificationem,& non ſunt gerundia, ſed nomina, quae participia eſſe deſiuerunt amiſſione temporis. Dices etiam per gerundium, Mihi eundum eſt Romam, tibi ſcribendum eſt litteras. Nobis legendum eſt hodie Homerum: pro ego iturus ſum Romam, tu ſcripturus es litteras, nos lecturi ſumus hodie Homerum. Virgilius: *Pacemq. ab rege petendum*. Lucretius: *Aeternas quoniam poenas in morte timendum*. Columella in Epiſtola ad Siluinum: *Vt Poeticis numeris explerem georgicis carminis omiſſas partes, quas, vt ipſe Virgilius ſignificauerat. poſt ſe memorandum reliquit.* Cum vero ſic dicimus. Scribẽdae ſunt mihi litterae, legendus eſt mihi hodie Homerus: item eo ad videndos amicos, vaco ſcribendis litteris: non loquimur per gerundium. Habeo ire, habeo legere, ad imitationem Graecorum dicimus. M. Tullius in epiſtolis: *Tantum tibi habeo polliceri.* Gellius: *Et quid habet ſuper ea re dicere.* & ſignificat poſſum, vt etiam apud Graecos, οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω σπουδάζειν. οὐκ ἔχω πορεύεσθαι. οὐκ ἔχω ἐλθεῖν. non poſſum dicere. non poſſum ſtudere. non poſſum ire. non poſſum venire.

Notandum gerundium in i, cum genitiuo plurali ſine vitio copulari, ſic, Compoſui ego hunc librum inſtituendi puerorum gratia. Gellius libro XVI, capite VIII. *Siue magis admonendi, quam aliorum docẽdi gratia.* Plautus: *Nominandi tibi iſtorum magis, quam edũdi copia.* Cicc. *Dolebas, etiam Stoicos noſtros, Epicureis irridendi ſui facultatem dediſſe.* Liuius: *Non enim vereor, ne quis hoc me veſtri adhortandi cauſſa magnifice loqui exiſtimet.*

DE. SVPINIS: ET. EORVM CONSTRVCTIONE

Amatum, amatu, quae pars orationis ſunt? Quinčtilianus, Supina in u, uerba eſſe participialia dicit. Diomedes etiam in um.

Supina quam ſignificationem habent? In um actiuam ſemper, in u uero tantum paſſiuam. vt eo amatum, ideſt, vt amem, tu es dignus amatu, ideſt vt ameris.

Quomodo conſtruuntur? Cum caſibus uerborũ ſuorum, quae in um deſinunt, & ſemper adiunguntur uerbo ſignificanti aut clãm indicanti motum, vt eo petitum ius poſtliminii, & ſeruitũ tibi. Virgilius: *Aut Graiis ſeruitum matribus ibo*.

In u uero ſupinum, non regit caſum, immo ipſum regitur, ſed a nominibus adiectiuis nulla interpoſita praepoſitione, vt hoc eſt turpe dictu, ideſt, vt dicatur. miſerabile viſu, ideſt, cum videtur. ſic optimum factu, ideſt, vt fiat. tu es dignus amatu, ideſt, vt ameris. Multa a doctis conſcripta ſunt iucunda cognitu, ideſt, vt cognoſcantur. & haec res eſt obſcena aſpectu, ideſt, cum aſpicitur. Inuenitur etiam vltimum ſupinum regi a verbo, ſed rariſſime, quod ego uix ſemel, atq. iterum legi. M. Cato in libro de re ruſtica: *Primus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat*. Statius in primo Achilleidos: *Quem tunc venatu redituram in limine primo, Opperiens*. In fragmentis Grammaticis oſtendam ſupinum in um, accipi etiam paſſiue, vt Contumelia factum itur, ideſt, datur opera vt fiat contumelia: & in u actiue, vt ſurgo cubitu, ideſt a cubatione.

DE. COMPARATIVIS. ET. EORVM CONSTRVCTIONE

Quid eſt comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui, vel aliquo participe ſenſu poſitiui, magis aduerbiũ ſignificat, vt albior magis albus: ſapiẽtius, magis, vel plus ſapienter. ulterior, magis ultra, quam ille qui eſt vltra. & debet exarari comparatiuum per a;, ſicut verbum comparo.

Quot ſunt gradus comparationis? Tres. Poſitiuus,

Comparatiuus.Superlatiuus. Dicitur autem poſitiuus id omne,vnde comparatiua & ſuperlatiua formantur.

A quot orationis partibus deriuantur comparatiua & ſuperlatiua? A quattuor. A nomine adiectiuo,quod poſſit incrementa & diminutiones accipere, vt doctus doctior,doctiſſimus,magnus, maior,maximus. ab vno verbo detero, deterior deterrimus. a praepoſitionibus, vt poſt, poſterior poſtremus, citra, citerior citimus, intra, interior intimus, vltra, vlterior vltimus,infra, inferior infimus,ſupra, ſuperior ſupremus, extra, exterior extremus,ante,anterior,ſine ſuperlatiuo, prope,propior proximus. Ab aduerbijs, vt pridem, prior primus: ſaepe, ſaepius ſaepiſſime: diu, diutius diutiſſime.

A quo caſu formantur comparatiua? A primo deſinente in i,addita or: vt,docti doctior, forti fortior.

Nonne formantur etiam a participijs, vt amans amantior? Non: nam ſi amantior deriuaretur ab eo quod eſt amans deum: dici poſſet,ſum amantior deum, quam tu, quia poteſt comparatiuum habere omnem caſum poſitiui ſui. quod quia non dicimus, ſed potius, ſum amantior dei,quam tu,conſtat deriuatum ab eo,quod eſt amãs dei. Ouidius.

Non illo melior quiſquam,nec amantior aequi.
Vir fuit: aut illa reuerentior vlla deorum.

Quae non formant in vſu frequenti comparatiua? Quae ante us,vel is, vocalem habent, vt pius,tenuis, & hoc aiunt quidam, propter duas regulas, quarum altera alteri eſt contraria.regulae autem hae ſunt.

I poſitum inter duas vocales, efficitur conſonans,praeterquam in paucis quibuſdam,vt Aeneius, Rhodopeius, Troius,Priameius, Peneius.

Item comparatiuum ſuperare debet poſitiuum ſuum vna ſyllaba.Si igitur piior,egregiior, & huiuſmodi dices, contra alteram harum neceſſe eſt facias. Nam ſi voles piior eſſe diſſyllabum, vbi i ſit conſonãs, erit contra eam regulam, quae vult poſitiuum a comparatiuo ſuperari: quod non fiet, ſi piior erit diſſyllabum, vt poſitiuum pius.Rurſus ſi voles piior eſſe triſſyllabum, vbi inter duas

vocales

vocales i & o ſit vocalis, non ſeruabitur regula, quae vult inter duas vocales eſſe conſonantem. atqui nõ erit, ſi piior triſyllabum fuerit: ob has igitur contrarias regulas, non formare aiunt Grammaticos ab huiuſmodi nominibus comparatiua, ſed aſſumere magis aduerbium, & complere vſum comparatiui, vt magis pius, magis tenuis. ſed ego id fieri exiſtimo euphoniae, ideſt boni ſoni gratia. nam inueniuntur aliquando apud auctores ab huiuſcemodi adiectiuis comparatiua. M Tullius Rhetoric. lib. II. *Sed ille tenuius, & acutius & ſubtilius tractantur.* Plin. Secundus: *Vinum omne dulce, quo tenuius, eo odoratius.* Iuuenalis: *Egregius cenat, meliuſq. miſerrimus horum.* egregius pro magis egregie, detracta i, vt ſit tetraſyllabũ propter metrum.

Quae ſunt anomala? bonus melior optimus. malus peior peſſimus. magnus, maior maximus, paruus, minor minimus. multum, plus plurimum. nequam, nequior nequiſſimus. ſiniſter, ſiniſterior ſiniſtimus. dexter, dexterior dextimus. & quae a facio, dico, loquor, componuntur, vt magnificus, magnificẽtior magnificentiſſimus, maledicus maledicentior, maledicentiſſimus. magniloquus, magniloquentior magniloquentiſſimus. quae tamen magis a magnificens, maledicens, magniloquens deriuari videntur. Ociior non habet poſitiuum latinum, ſed Graecum *ὠκύς*.

Quomodo conſtruuntur comparatiua? Cum ablatiuo vtriuſq. numeri, vt *Candidior cygnis, edera formoſior alba.* Poteſt etiam alium habere ablatiuum ſignificantem exceſſum, vt Polyphemus erat maior Vlyſſe centum vlnis. Nec non omnem caſum poſitiui ſui, vt Ptolomaei Philadelphi bibliotheca fuit longe plenior librorum alijs illius aetatis bibliothecis. quia plena fuit librorum dicimus. Virgilius: *Iouis omnia plena.* Terentius: *Plenus rimarum ſum.* Iuuenal. *Plus aloes, quam mellis habet.* quia multum aloes dicimus. Ouidius; *Reuerentior ulla deorum.* quia reuerens deorum dicimus. Cicero: *Propius vrbem mouetur.* quia prope vrbem dicimus. Similiter, ſum vlterior pontem, quam tu, & citerior alpes. quia vltra pon-

m, & citra alpes dicimus.

Comparatiuum regit ne etiam nominatiuum cum quam? Minime. nam cum dicimus, ſum doctior quam tu, ſubauditur ſis. Sic etiam in aliis caſibus ſubintelligitur uerbum quod praecedit, vt apud Ouidium: *Mitius inueni, quam te, genus omne ferarũ*. ſubauditur inuenerim. Et apud M Tullium ad Lucceium: *Itaque etiam hoc fortiorem me puto, quam te ipſum praeceptorem fortitudinis*: ſubintelligitur putem. Similiter, iudico te doctiorem, quam illum: ſeruio tibi libentius quam illi: indigeo tui, magis quam illius ſubauditur iudicem, ſeruiam, indigeam. Illud auté Virgilij: *Aut grauiora timet, quam morte Sichei*: conciſum eſt, ideſt, quam ea, quae in morte Sichei accidérũt; vel, quam, abundat, vt ait Seruius quis enim diceret, ámo Catonem meliorem, quam Caeſare?

Ad bonam comparationẽ quot requiruntur? Quinq; Res comparata, vt Homerus. res cui comparatur, vt Heſiodo. accidens, vt doctior. & quod vterque terminus ſit accidentis particeps. quare mala comparatio eſt, Cygnus eſt albior coruo. Item quod alter altero ſit magis particeps accidentis. quia omnis comparatio id agit, vt alterũ praeferat. quae aequat, ſimilitudo eſt potius, quam comparatio: auctores Seruius & Diomedes.

Quot modis fit abuſio in comparatiuis? Tribus, Conſtructione, quando partitiue ponuntur, nec conſtruuntur more comparatiuorum: vt, maior horum eſt caritas. Formatione, cum ſubſtantiua, & pronomina comparantur, vt Neronior, ſenior, iunior, ipſior, vnde etiam, ipſiſſimus inuenitur apud antiquos, ad imitationem Graecorum. Ariſtophanes: ἐκεῖνος ὄντος αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖνος αὐτός, αὐτότατος. Significatione, cum tantum ſignificant quantum poſitiuum ſuum, vt ſenior pro ſenex. vel minus, vt triſtior, parum triſtis. vel contrarium, vt dulcior, ideſt minus amarus: ut mare Ponticum dulcius eſt, quam cetera maria, ideſt minus amarum.

Quando non ſolet comparatiuum iungi ablatiuo? Cũ ſit comparatio inter duo: quia tunc iungitur genitiuo, vt Aiacum fortior Telamonius. Horatius in poetica.

O maior

O maior iuuenum, dixit, ad duos ſcribens.

Quando poſt comparatiuum non ſolet ſequi nominatiuus cum quam? Cum inter duo fit comparatio: vt, manuum aptior, dextra, & non quam manus. Item cum qui, quae, quod, vel negatiua dictio regitur a comparatiuo, vt Pompeius, quo Caeſar fuit felicior, uicit multos reges; & non quam qui. &, nullo homine ſis peior, & non, quam nullus. Niſi cum ſic dicimus. Longè equidem maiora ſunt animalia, quae in aquis degunt, quam quae in terris: & hoc quia ante quae, ſubauditur ea, vel illa M Tulius in epiſtolis: *Sed cum leniora non multo eſſent, quae audirentur, quam quae viderentur*: ideſt quã ea, quae viderentur.

DE.SVPERLATIVIS.ET.EORVM CONSTRVCTIONE

Quid eſt ſuperlatiuum? Quod ad plures ſui generis comparatum, ſuperponitur omnibus. vt. M. Varro doctiſſimus Romanorum, ideſt doctus praeter Romanos omnes. A quo caſu formantur? A primo deſinente in i, addito, s. & ſimus, vt docti doctiſſimus, forti fortiſſimus. a pulcher, matur, & ſimilibus in r deſinentibus, formantur a nominatiuo addita rimus, vt pulcher, cherrimus. matur, maturrimus. Vetus item, ueterrimus facit.

Quae ſunt anomala? Bonus, melior, optimus, & cetera, quae diximus in comparatiuis. Senex, iuuenis, adoleſcens, licet habeant comparatiuum, non tamen etiam ſuperlatiuum habent. Item quae a nominatiuo in bris ueniunt, vt celeberis, celeberrimus & pauca quae in limus deſinunt, cum compoſitis, facillimus, agillimus, gracillimus, humillimus, ſimillimus, quorũ poſitiua deſignant litterae, quae ſunt in nomine fagus. ſunt qui agiliſſimus & graciliſſimus dici tantum uelint.

Quot ſunt terminationes ſuperlatiuorum? Octo. ſimus, rimus, quae ſunt frequentiſſimae. limus, ximus, timus, remus, ſimus, nimus.

Quomodo conſtruitur ſuperlatiuum? Cum genitiuo plurali, vel ſingulari nominis collectiui, vt *Maxime Graiugenum*,

Iugenum,& *o Danaum fortiſſime gentis*. *Tytide*.& cum caſu poſitiui ſui;vt,tu es moribus omnium ornatiſſimus: &, proxime Hiſpaniam Mauri ſunt.

Eſſet ne bona comparatio,Socrates eſt fortiſſimus aſinorum,& tigris eſt luporum velociſſima? Non.quia cum ſuperlatiuum redoleat naturam partitionis,in quam ſemper pars trahitur a toto, quod eſſe debet cum parte eiuſdem generis vel ſpeciei; ſequeretur Socratem eſſe eiuſdem ſpeciei cum aſino, & per conſequens aſinum, & tigrim lupum,quod eſt falſum.

Perdoctus quomodo facit comparatiuum? Longe,vel multo doctior,quam doctiſſimus.

Quare non dicimus perdoctus,perdoctior, perdoctiſſimus? Quia per,neque iungitur comparatiuo,neque ſuperlatiuo,ſicut quam,pro valde, nunquam poſitiuo iungitur,niſi poſt per, vt per quam doctus: poſt oppido,ſane, admodum,valde, nimis, vt oppido quam eruditus, ſane quam pulcher,admodum quam elegans ſcortum. Item, habeo valde quam paucos nummos.

Quando vtendum eſt comparatiuo? Cum aliquem vel ſuo,vel alieno generi comparamus, & ad vnum,& ad plures tam ſui generis quam alieni,vt fortior homo homine, & fortior homo hominibus, & velocior homine leo,& idem tigribus eſt non immanior, vt docent Donatus,Seruius, Priſcianus,& vſus etiam auctorum comprobat. Martialis:

Hic totus volo rideat libellus,
Et ſit nequior omnibus libellis:

Plinius de mar[illegible]oribus: *Pretioſiſſimi quidem generis Lacet laemonium viride cunctisq. hilarius*.Quidius in ſecundo με. ταμορφωσεων: *Tanto virginibus praeſtantior omnibus Her'ſe*,quae & ipſa erat virgo. Virgilius in primo Aeneidos: *Pygmalion ſcelere ante alios immanior omnes*. ad ſceler[illegible]tos omnes conferens Pygmalionem, comparatiuo eſt [illegible]ſus.Statius in octauo: *Et melior ſis quaeſo deis*. Amphi[illegible]raus dicit ad Plutonem. Non placet, deis, eſſe datiu[illegible]m; ſibi enim orabat Amphiaraus, vt parceret Pluto, & eſſet melior, quam ceteri dei: qui ſe abſorbi a

terra

terea paſſi fuerant. nam quae cura illi de deis? ſibi enim timebat, non diis, quòd ſequentia indicant. Si quando nefanda huc, aderit coniux, illi funeſta reſerua ſupplicia, illa tua rector bone, dignior ira.. Sis igitur melior mihi, quam ceteri dij, & ſume ſupplicia de Heriphyle vxore ſcelerata. Lactantius: *Omnes Sibyllae vnum deum praedicant, & maxime Erythrea, quae celebrior, & nobilior inter ceteras habetur.* Vallae tamen, ad plura ſui generis, comparatiuum referri non placet, cum nec apud Graecos id fiat. Illi enim ſic dicunt, Αχιλλεὺς ἀνδρότερος τοῦ αἴαντος, καὶ ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν τρώων, ἑλλήνων δὲ ἰσχυρότατος. non dicerent Graeci, *Achilles fuit fortior Graecis*. ſed *Graecorum fortiſſimus*, ſicut Ομηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. non etiam σοφώτερος. Sed ego in hoc refragor ingenioſiſſimo Vallae, tum quia Romani inueniuntur ad plura eiuſdem generis vſi comparatiuis, tum quia ſolent in multis initium capientes a Graecis ab anguſto in effuſum dilatare. ſicut fecerunt etiam in ſexto caſu, ſecundum vetuſtiſſimos Graecorum Grammaticos. Sextum enim caſum illi. ἐμέθεν, σέθεν, ἕθεν, ideſt a me, a te, a ſe dicebant, quem Latini in omnibus fere caſualibus ſeruauere. Similiter imperſonalia in paucis Graecis accepta, apud nos frequentiſſima ſunt. Illi ſpondeum, vel dactylum in ſecundo, vel quarto loco iambici verſus raro poſuerunt, Latini uero ſaepiſſime. S. quoque apud Graecos rariſſime vim conſonanti amittit, carminis neceſſitate: noſtri vero, ſed vetuſtiſſimi, ſubtrahebant eam frequentiſſime, vt opuſt pro opus eſt apud Plautum. quamquam nunc exoleuit. hoc idem feciſſe eos arbitror in comparatiuis, vt cum Graeci ad plura ſui generis, non niſi ſuperlatiuo vſi inueniantur noſtri & comparatiuo, & ſuperlatiuo vtantur.

Tanto, & quanto, & multo, & longe, pro valde, & facile, pro non dubie, quibus comparationis gradibus adiunguntur? Tam comparatiuo, quã ſuperlatiuo. Cicero: *Quanto es maior, tanto te geras ſummiſſius.*
Catullus ad M. Tullium Ciceronem:

Diſer-

Diſertiſſime Romuli nepotum,
Quot ſunt, quotq. fuere Marce Tulli,
Quotq. poſt alijs erunt in annis.
Gratias tibi maximas Catullus
Agit peſſimus omnium poeta,
Tanto peſſimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quinctilianus: *Declamãdi ratio, vt eſt ex omnibus nouiſſime inuenta, ita multo eſt vtiliſſima.* M. Tullius. *Sed ego neq. eis aſſentiebar, neque diſputationum inuentori, & principi longe omnium in dicẽdo grauiſſimo, et eloquentiſſimo Platoni.* Item, Totius Graeciae facile doctiſſimum Platonem. Amant etiam iungi cum alius, aliter, ſecus, ante, poſt, & ceteris quae ſuperlationem quandam ſignificat, quaeq. diuerſitatem, vt praecipuus, diſſimilis, alienus. vt docet Laurentius Valla. Ouidius: *Quantoq. ratem qui temperat anteis Remigis officium.* Quictilianus: *Quanto alius fuit ille infeliciſſimi iuuenis affectus.* Terentius: *Verum multo aliter euenire intelligit.* Saluſtius: *Multo praeſtabat beneficij, quã maleficij inuentorem eſſe.* Inuenitur etiam tantum poſt quanto, & tanto poſt quantum. Ouidius: *Quanto dux milite maior, Tantum ego te ſupero.* Virgilius: *O praeſtans animi iuuenis, quantum ipſe feroci Virtute exſuperas, tanto me impenſius aequum eſt Conſulere.* quod ſit, quia alterum poſitiuo, ſeu verbo, comparatiuo alterum debet cohaerere. Quo, & eo pro tanto, & quanto, inueniuntur frequentiſſime poſita. Fabius: *Quo quiſque ingenio minus valet. hoc ſe magis attollere, ac dilatare conatur.* Idem: *Erit eo obſcurior, quo quiſque deterior.*

DE. RELATIVIS

Quid eſt relatiuum? Quod rem antedictam dicit iterum. In quot partes diuiditur relatiuum? In duas: in relatiuum ſubſtantiae, & accidentis.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiae? Quod refert antecedens ſubſtantiuum.

Quod eſt relatiuum accidentis? Quod refert antecedens adiectiuum.

Quotus

Quotuplex eſt relatiuum ſubſtantiae? Duplex, ſubſtantiae ſimilitudinis, & diuerſitatis.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiae ſimilitudinis? Quod idem, cum ſuo refert antecedente.

Quae ſunt relatiua ſubſtantiae ſimilitudinis? Qui, quae, quod, is, ſuus, ipſe, ſui, ille, idem. vt, Plato, qui fuit doctiſſimus ſuae ipſius aetatis philoſophorum, docuit Ariſtotelem, & is idem Socratis diſcipulus fuit.

Quod eſt relatiuum diuerſitatis? Quod refert antecedens diuerſum a conſequente, cum quo concordat, ſed ſub eodem genere, vel ſpecie. Quamuis enim diſcordet ab antecedente, tamen eiuſdem eſſe vel generis, vel ſpeciei cum conſequente refert. Nam ſi dico, amo laurum, & ceteras arbores: ſignifico quidem laurum eſſe arborem, ſed diuerſam a ceteris arboribus. non enim idem laurus, quod ceterae arbores. Item, Placet mihi accipenſer, & alii piſces: oſtendo quidem accipenſerem eſſe piſcem, ſed differre a ceteris, ſpecie. Nec dicas igitur, Iudaei crucifixerunt Criſtum inter duos alios latrones: quia ſic loquens, diceres Criſtum fuiſſe latronem, Caue igitur ne decipiaris in huiuſmodi relatiuis, ſubſtantiae diuerſitatis, nec vnquam eis utaris, niſi antecedens eiuſdem eſſe vel generis, vel ſpeciei, cum eo quod conſequitur, velis oſtendere.

Quae ſunt relatiua ſubſtantiae diuerſitatis? Alius, alter, reliquus, & cetera, ceterum, nam ceter, vel ceterus non legi.

Relatiuum ſubſtantiae, & accidentis in quot debet cum antecedente congruere? In nullo, ſi accidentis fuerit. illud enim cum conſequente concordat in numero, caſu, & genere: vt, Polyphemus erat altus, quanta eſt turris diui Marci. Si vero fuerit ſubſtantiae, in duobus, in numero & in genere: praeter ſuus & relatiua ſubſtantiae diuerſitatis, quae cum conſequente concordant, quemadmodum ea, quae ſunt accidentis: vt, cliens rogat patronum, vt defendat cauſſam ſuam: antecedens huius relatiui, ſuam, eſt cliens, & tamen nō congruit cum ſubſtantiuo ſequente, quod eſt, cauſſam, in numero,

numero, caſu, & genere Salluſtius. *Leones & alias feras.* antecedens huius relatiui alias, eſt leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem eſſe feram. ſic apud Virgiliũ. *Tum caſia, atque alijs intexens ſuauibus herbis.* Infertur caſiam eſſe herbam.

Qui, quae, quod, concordat ne ſemper cum antecedente? Non. quoties enim inter duo ſubſtantiua ponitur, quorum ſequens ſit proprium nomen, ſequenti (ut Seruius docet) accommodatur, ut apud Salluſtium: *Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur.* & in ſacra pagina: *Semini tuo, qui eſt Chriſtus.* Si vero ſequens fuerit appellatiuum nomen, poteſt tam cum conſequente, quam cum antecedente congruere, ut roſa, quae, uel qui eſt flos candidiſſimus, mihi admodum placet. M. Tullius: *Homines enim ſunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo medium vides, quae terra dicitur: ijsq. animus datus eſt, ex illis ſempiternis ignibus, quae ſidera, & ſtellas vocatis.* Sed inuenitur etiam antecedenti reſpondere relatiuum, quando ſequens ſubſtantiuum ſit proprium nomen. Valerius Maximus: *Antea ſenatus aſſiduam ſtationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

DE. RELATIVIS. ACCIDENTIS

Relatiua accidentis, quae ſunt? Qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Sed quotuplus, & quotuplex, non memini legere apud auctores. quotuplex tamen ego utor interdum, quia legi aliquando apud Grammaticos.

Qualis, quae habet antecedentia? Bonus, malus, ſapiens, demens, ſtultus, intelligens, doctus, indoctus, pulcher, turpis, albus, niger, & cetera ſignificantia qualitatem, ut uirtutem, uitium, colorem, & ſimilia, ut tui crines ſunt nigri, qualia Aethiopum corpora: & facies Aethiopum eſt nigra, quales ſunt pennae coruorum. eius redditiuum eſt, talis.

Quantus quae habet antecedentia? Magnus, paruus, longus

longus, breuis, latus, anguſtus, altus profundus, & id genus cetera; ut formica eſt parua, quantus eſt culex. eius redditiuum eſt, tantus.

Quae ſunt antecedentia huius relatiui quot? Vnus, duo, tres, quattuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, nouem, decem, uiginti, centum, mille, & reliqua numeralia. eius redditiuum. eſt tot: dicimus & totidem.

Quotus, quae antecedentia habet? Primus, ſecundus, tertius, quartus, quinctus, decimus, quinquageſimus, centeſimus, milleſimus. ut tu es primus in hac urbe, quotus ego domi meae. Ponitur etiam quotus pro quot. Martialis: *Dic quotus es, quanti cupias cenare*. pro quot eſtis. ſed proprie ordinem refert: quod indicant nomina ordinem ſignificantia, per quae reſpondemus interrogati, ut quota hora eſt? prima, aut ſecunda, aut tertia. Si ſic igitur reſpondeamus neceſſe eſt, quare ſi haec nomina praeceſſerint, non licet ea referre per, quotus: ut eo cubitum hora tertia, quota, uel ut tu. hoc etſi nuſquam memini legere apud doctos, tamen quemadmodum ei, qui dixerit, quotum annum aetatis agebat Cato, quando Graecas diſcebat litteras? licet reſpondere ſexageſimum, & per huiuſmodi nomina: ſic etiam licere arbitror ex contrario haec eadem nomina per quotus referre. ſic, Incipio hieme lucubrare ab hora octaua, quota Plinius Secundus, cum tardiſſime ſurgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam ſexta quota ille ſaepe. Incipiebat enim lucubrare a Vulcanalibus.

Quotennis (de quo meminit Priſcianus: nam apud auctores non legi, ſed ſic ubique, quot annos natus es? quotum annum aetatis agis? quot annorum es?) quae habere antecedentia poteſt? Anniculus, biennis, uel bimus, triennis, uel trimus, quadriennis, uel quadrimus, quinquennis, decennis, ulterius non legi. ut hoc uinum eſt bimum, aut decenne. quotennis eſt filius tuus, vel melius, quot annos natus eſt filius tuus?

Quotenus, (quo uſus eſt M. Tullius ad Atticum diceus; *In ripa neſcio quotenorum iugerum*) quae habere

bere antecedentia debet? Singuli, bini, terni vel trini, quaterni vel quatrini, quini, ſeni, ſepteni, octoni, noueni, deni, viceni, quinquageni, centeni, milleni. eſt autem quotenus relatiuum diuiſiuum in pares numeros, vt boues bini, & quaterni trahunt aratrum, quoteni equi carrucam. Vtimur etiam his nominibus ſic. Iulius Caeſar legauit viritim trecentos ſeſtertios, ait Tranquillus, hoc eſt trecentos, viris ſingulis. Auguſtus vero, cohortibus urbanis quingenos, legionarijs, trecenos nummos, hoc eſt ſingulis, quingentos & trecentos. nam ſi dixiſſet, legauit populo trecentos ſeſtertios, tantum trecentos, toti populo eſſe legatos intelligeremus: ſed quia trecenos dixit, ſingulis trecentos ſignificauit legatos Sic: dato diſcipulis tuis omnibus binos colaphos, hoc eſt duos ſingulis: Item, viri ſobrii, ac modeſti cum diſcumbunt, bibunt ad ſummum trinos cyathos uini, hoc eſt tres ſinguli. Praeterea nomina quae tantum in numero multitudinis inflectuntur, his nominibus coniunguntur. vt dedi ad te binas aut ternas, aut quatternas litteras, cum tu vnas tantum miſeris: pro duas, aut tres, aut quattuor, epiſtolas, cum tu vnam epiſtolam miſeris. nec dicas duas litteras, aut binas epiſtolas. Sic, binas aedes, ternas nuptias: pro duas domos, tria connubia dicendum.

Quotuplus, quae habet antecedentia? Simplus, duplus, triplus, quadruplus, centuplus. vt ſi dediſti obolum mendico propter Deum, accipies centuplum: quotuplum non accipies, ſi pro te impendiſti. ſed hunc poſtremum loquendi modum ego non memini legere, nec puto inueniri apud illuſtres auctores.

Quotuplex, quae habet antecedentia? Duplex, triplex, quadruplex, vt habeo triplicem veſtem, ideſt trium generum, quotuplex non eſt tibi: ſed neq. hoc legi apud illuſtres.

Cuius, cuia, cuium, quae habet antecedentia? Nomina, uel pronomina poſſeſſiua, vel genitiuos ſubſtantiuorum. vt, Dic mihi Damoeta cuium pecus? Aeneium, vel meum, uel Aegonis. Cuia eſt haec domus? tua, vel reip. uel Herculea. Cuium fuiſſe putas hunc enſem? Hectoreum

Ꝺtoreum, uel Hectoris, uel tuum, ſed ſic non ſunt relatiua, ſed interrogatiua. eſſent autem relatiua, ſi ſic diceres, hic ager eſt meus, uel Caeſaris, cuia eſt ancilla.

Hic & haec cuias, & hoc cuiate, quae habet anteceden tia? Nomina patriae, ut Romanus: Baſſianas: uel gentis, ut Italus, Latinus, ut ſum Romanus, cuiates erant Catones: & Latinus, cuias fuit M. Tullius.

Quae ſunt relatiua accidentis ſimilitudinis? Omnia praedicta, ut ſum bonus, qualis tu. ſimilitudo eſt & aequalitas.

Quae ſunt relatiua accidentis diuerſitatis? Aliuſmodi, & alteriuſmodi: ut ſum albus, & coruus eſt aliuſmodi, diſſimilitudo eſt.

Quot modis ponũtur ſupradicta nomina in oratione? Multis, ſed frequenter tribus. Interrogatiue: ut, Sed uos qui tandem. quibus aut ueniſtis ab oris? &, quod genus hoc hominum? Relatiue: ut, *Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoſte penates. Claſſe veho mecum, fama ſuper aethera notus.* Infinite: ut, Qui ſint ueri amici, plane ignoro. & ſic Qualis, &c. relatiua accidentis.

Animal quid, & Virgilius quis, quare non dicimus? Quia quis, & quid nunquam relatiue, ſed uel infinite, uel interrogatiue ponuntur.

DE. INTERROGATIVIS

Quod eſt interrogatiuum nomen? Quod rei dubiae, uel tanquam dubiae poſtulatiuum eſt.

In quot partes diuiditur? In duas, in interrogatiuum ſubſtantiae, & interrogatiuum accidentis.

Quae ſunt, interrogatiua ſubſtantiae? Qui, quae, quod, & quid, & uter.

Quae ſunt interrogatiua accidentis? Qualis, quantus, quot, quotus, & cetera relatiua accidentis.

Quid intereſt inter quis, & uter? Si duo fuerint, dices quis, & uter, tuo arbitratu. ut quis, uel uter oculorum tuo rum melius uidet? Si uero plures, quis tantum: ut quis ex tuis digitis eſt longior? non etiam uter.

Debemus ne ſemper reſpondere per eundem caſum, per quem interrogatio facta fuerit? Maxime. ut, *Quam*

puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. *Quis tibi videor?* aeque miſer atq. ego ſum. *Cui inuidebat Thraſo miles*? Phedriae riuali. *A quo amata fuit Galathea*? Ab Aci, & Cyclope. *Quarum rerum non eſt vmquam ſatietas*? Diuitiarum. Interdum tamen non licet reſpondere per eundem caſum: vt ſi rogeris, quotennis es? reſpondeas potius centum annorum, quam centennis, quod nuſquam legitur.

Item, quanti emptae? Paruo. & Cuium pecus? Aegonis, aut Philondae. &, quid agitur? ſtatur. Cuius dicis eſſe hos libros? meos.

DE. DISTRIBVTIVIS.

Quod eſt nomen diſtributiuum? Quod eſt diſtributionis nota, ſeu ſignum.

In quot diuiditur partes diſtributiuum nomen? In duas, in affimatiuum, & negatiuum, & ſunt haec.

Quiſque ambo affirmant, quicumque, atque omnis, vterque.
Nullus, nemo negant, etiam coniungito neuter.

Quem caſum volunt? Genitiuum pluralem, vel ablatiuum, accuſatiuum ue cum propoſitione, vt nullus, diſcipulorum vel ex diſcipulis, vel iter diſcipulos legit. Dicimus etiam, nullus diſcipulus. ſic vterq. parentum, & vterq. parens.

DE. PARTITIVIS

Quid eſt nomen partitiuum? Quod partem trahit a toto, cum quo partitur, & cum eo debet in genere concordare. vt hominum aliquis alieni appetens, aliquis ſui profuſus. & ſunt haec.

Quilibet, & quidam atq. aliquis, quicumque, alius, quis,
Alter, uter, ſimul alteruter. *numerali aut vnus*. Sed diſtributiuũ, partitiuum, diuiduum, ſynonyma eſſe exiſtimo.

Quot in partitione eſſe debent? Tria, pars, totum, & quod pars regat totum. vt litterarum tuarum vnae ſunt eloquentiae, alterae humanitatis & amoris plenae. fit etiam partitio per Prolepſin, de qua dicemus, cum de figuris tractabimus.

Quilibet, non ne ſignificat, id quod omnis, ſeu cunctus? Non, ſed vnum quemuis de multis. vt Accipe quemli-

quemlibet horum librorum, ideſt vnum quemuis, & nõ quemque, ſeu omnẽ. Poetae tamen pro omnis ponere videntur. Ouidius: *Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt*. quilibet, ideſt, vnuſquiſq. ſed proprie particularis eſt dictio. Quilibet igitur & nullus, non ſunt contraria, vt putant Dialectici aetatis noſtrae: ſed omnis & nullus.

DE.CONSTRVCTIONE.NOMINATIVI. ET.CETERORVM.CASVVM

NOMINATIVVS, & ceteri caſus iunguntur genitiuo poſſeſſiuè, vt M. Tullius Romanae eloquentiae princeps, atq. is idem patriae verus pater. & T. Liuium lacteo eloquentiae fonte manantem, Patauinitatẽ quandam redolere dixit Aſinius Pollio. Item adiectiua nonnulla genitiuo admittunt, vt plenus rimarum, diues opũ, diues pictai veſtis, & auri peritus, doctus iuris, ignarus, inſcius, imperitus rerum, cupidus honoris, appetens alieni, ſuî profuſus. Non eſt aduerſus impudentes, & improbos velitandum, quia tantiſper ſimilis, & compar eorum fies, dum paria & conſimilia dicas.

Datiuo iunguntur adiectiua ſic: facilis, vtilis amicis, grauis, damnoſus hoſtibus, carus, gratus, amicus omnibus, inimicus nemini, & multa huiuſmodi.

Accuſatiuo iunguntur adiectiua ſic, populabundus agros, oſus; peroſus inimicos; *exſpectem, qui me numquam viſurus abiſti?* & cetera in rus, cum participia eſſe definũt amiſſione temporis, & accuſatiuo iunguntur.

Ablatiuo iunguntur ſubſtantiua ſic; homo doctrina ſeria, florenti vir facundia, egregia indole puer praeſtanti corpore nymphae, virgo egregia forma, atq. aetate integra. Hercules magna vi heros, atq. conſilio. nihil iſtac opus eſt arte. Dicimus etiam, Dux nobis opus eſt. Adiectiua ſic plenus fide, clarus, inſignis fama. *Ennius ingenio nobilis, arte rudis*, ſecundus ab rege, & nulli pietate ſecundus, alienus a vitijs, dignus honore, indignus laude, magnus doctrina, laſſus labore aſſiduo, & laſſus cura, & confectus, & id genus abunde multa.

DE.PARTICIPIIS

QVID eſt participium? Pars orationis declinabi-

 lis,

lis, partem nominis capiens, partemq. uerbi. Quare inuentum eſt participium? Vt loco uerbi obliquis caſibus intranſitiue adiungatur. quia cum non poſſint obliqui caſus adiungi uerbis intranſitiue, loco uerbi ſubit participium, ut Priſcianus ait, ut: bonus homo loquebatur, boni hominis loquentis orationem audiui, bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquentem audiui, a bono homine loquente accepi: quia non licet dicere, boni hominis loquebatur: loco uerbi loquebatur, ſubit loquentis participium. Item, ut oratio breuior ſit, & dilucidior, omiſſis relatiuis, aduerbiis, coniunctionibus, ut homo pauca loquens, inter ſapientes connumeratur, ideſt homo, qui pauca loquitur. Item cenatus eo cubitum, ideſt poſtquam cenatus ſum; & legens diſcens, pro lege, & diſce. Item ueniens uidi, ideſt, cum uenirem.

Quod autem in hac oratione: mulieres ornant ſe, ne uidentes homines eas derideant, neceſſario participio ſit utendum, ut Valla docet, & Sypontinus, qui a Valla accepit, mihi non uidetur. non enim ſic ea reſoluenda eſt oratio: Mulieres ornant ſe, ne homines eas uideant, & derideant, quia ſic neceſſe eſſe uti participio, quoniam uident eas omnino homines: ſed ſic. Mulieres ornant ſe, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines, eas derideant: uel per paſſiuum, ne a quibus uidentur hominibus, derideantur: uel, ne cum ab hominibus uidentur, ſint illis ludibrio. nam ne homines uidentes, non eſt, ne homines uideant: ſed, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines.

Quot ſunt terminationes participiorum? Septem. ns, ut amans, legens: rus, ut amaturus: tus, ſus, xus, uus, & dus, ut amatus, uiſus, implexus, mortuus, amandus.

In ns participia, unde formantur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi, mutando bam, uel bar in ns, ut amabam, amans: legebam, legens: oſculabar, oſculans: ſequebar, ſequens: eo, is, cum compoſitis, mutat bam in ens, ut ibam, iens: quibam quiens.

In rus, unde formantur? Ab ultimo ſupino addendo

do rus, vt amatu,amaturus: viſu, viſurus: pexu, pexurus. Orior tamen etſi habet ſupinum ortum, vnde ortus, participium tamen facit oriturus, Horatius in epiſtolis: *Nihil oriturum alias,nil ortum tale fatentes.*

In tus,ſus,xus,vnde formantur? Ab extremo ſupino addendo s. vt amatu,amatus: viſu, viſus: impexu, impexus. A morior tamen debuit eſſe moritus, quod proportio magis exigebat, Priſciano teſte, quia ſupinum eſt moritum, quod etiam indicat moriturus: ſed facit mortuus geminato u, quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus, vnde formantur? A genitiuo ſui praeſentis participij, mutando tis in dus, vt amans, amantis: legens, legentis: oſculans, oſculantis: tis in dus, fit amandus, legendus, oſculandus.

A verbo actiuo, quot participia deriuantur? Duo, alterum praeſentis, & praeteriti imperfecti tẽporis, in ns, vt amans, id eſt qui amat, vel amabat: alterum futuri in rus, vt amaturus, id eſt qui amabit.

Quae actiua, non habent participium in rus? Quae deficiunt ſupinis, & ſunt haec.

Compeſco, cerno, renuoq., & reſpuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lambo, vrgeo, & ambigo, caluo,
Viſoq., cum metuo, poſco, linco, arceo, diſco,
Et cum compoſitis ſunt haec ſine cuncta ſupinis.

Compeſco, eſcis, eſcui. *per rifrenare & constringere.*
Diſpeſco, diſpeſcis, diſpeſcui. *per ſpartire.* Plinius.
Africam ab Aethiopia diſpeſcens.
Renuo, renuis, renui. *per rinunciare.*
Reſpuo, reſpuis, reſpui. *per rifiutare.*
Lingo, lingis, linxi. *per leccare*
Sugo, ſugis, ſuxi. *per ſugare.*
Refello, refellis, refelli. *per negare, e riprendere il falſo.*
Linquo, linquis, liqui, ſupinum eſſet, ſecundum analogiã lictum, vnde derelictum, *per abbandonare.* de quo Priſcianus: Eandem ſeruant etiam regulam, liqui, lictum, & ex eo compoſita reliqui, relictum.
Lambo, lambis, lambi, *per leccare.*

Vrgeo, urges, urſi, *per conſtringere.*
Ambigo, bigis, ſine praeterito, & ſupino. *per dubitare.*
Caluo, caluis, calui. *per ingannare.*
Viſo, ui ſis, uiſi. *per andare a vedere.*
Terent. *Viſam ſi domi eſt*. Cetera dicta ſunt in actiuis.

A. VERBO paſſiuo, quot participia deſcendunt? Duo, alterum praeteriti perfecti, & pluſquam perfecti temporis, in tus, vel ſus, vel xus, vt amatus, viſus, pexus, ideſt, qui amatus, viſus, pexus fuit, vel fuerat: vel per actiuum, quē amaui, vel amaueram, vidi, vel videram, pexui, vel pexueram. Alterum futuri in dus, vt amandus, ideſt, qui amabitur, vel quem amabo.

Quae habent vnum tantum participium, ideſt, futuri in dus? Quae deficiunt ſupinis. Quare? Quia cum participium praeteriti temporis inclinetur a ſupino, & ſupinum non fuerit, nec participia erunt, quae a ſupino naſcuntur. & ſunt ea, quae paullo carminibur complexi ſumus.

A. VERBO neutro, quot participia deſcendunt? Duo vnum praeſentis, & praeteriti imperfecti temporis, in ns, vt ſeruiens, ideſt qui ſeruit, vel ſeruiebat: alterū futuri in rus, vt ſeruiturus, ideſt, qui ſeruiet, vel a quo ſeruietur.

Qūae neutra habent quattuor participia? Quae habēt paſſiuum in tertiis perſonis, vt ſemino, tundo, & aro, & cetera, vt ſeminans, & ſeminaturus, in actiua ſignificatione, & ſeminatus & ſeminandus in paſſiua.

Quae neutra habent tria participia? Haec.

Prandeo, ceno, meret, nuboq., & iuro, quieſco,
Et placeo, & pateo, tituboq, & gaudeo, fido,
Fio quoque, & ſoleo, atque adſueſco, atque audeo iunge.

habent enim participium praeſentis praeteriti, & futuri in rus, vt prandeo, pradens, pranſus, & pranſurus: ceno, cenās, cenatus, & cenaturus. & ſic reliqua: ſed prādeo, ceno, iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamen vel nullum habet proprium participium, vel vnum tantum fiens: quod non inueniri inquit Laurentius Valla, etſi Priſcianus ponit. & Diomedes raiſſi-

riſſimum dicit. Factus enim eſt a ſupino factu, quod a facio eſt, cuius paſſiuum fuit facior apud veteres futurus, a ſum eſt potius, vt ait Diomedes: quamuis a ſuo antiquo verbo eſſe videatur. Quod vero non ſit futurus a fio, profuturus oſtendit, a proſum, & defuturus a deſum: fiendus vero barbare dicitur. pro eo docti faciendus vtuntur.

A ſum etiam, ens, quo vſus eſt Caeſar. & Graeci ὤν dicunt, non eſt in vſu frequenti, niſi apud Dialecticos, & Philoſophos aetatis noſtrae. A ſum vero compoſita, carent participiis, praeter abſum, abſens: praeſum praeſens: poſſum, potens: quod tamen nomen eſſe vult Diomedes.

Quae participia praeteriti temporis tam actionem quam paſſionem ſignificant? Pranſus, cenatus, potus, iuratus. dicimus enim ego prandi, & cenaui, & pranſus, & cenatus ſum ficos, & fici pranſae, & cenatae ſunt a me. potaui & potus ſum aquam: & aqua pota eſt a me. ego iuraui & iuratus ſum numina: & numina iurata fuerunt a me.

Mereo, meres, merui, & meritus ſum. *per meritare, et militare.*
Iuro, iuras, iuraui, & iuratus ſum. *per giurare.*
Pateo, pates, patui, & paſſus ſum. *per eſſer manifeſto.*
ſed paſſus a patior etiam & a pandor, eſt participium.
Titubo, bas, titubaui, & titubatus ſum *per vacillare.*

Quae neutra, non niſi vnum habent participium? Quae carent ſupinis, & ſunt haec.

Strideo, ſterto, rudo, ſtridit, micat, aeſtuo, gliſco,
Et conquiniſco, & quando dat parco, peperci,
Scandoq. cum ſcalpo, ſcabit, & pauet, horreo, mando,
Pſallo, luo, atq. tremo, ſatagoq., & obedio, dego,
Micturio, horreſcoq., & cetera talia, praeter
Parturio eſurio, & per vi quaecumq ſecundae,
Vt caleo, fuerint, ſed habent tamen iſta ſupinum.
Cum placeo, noceo, libeo, tareo, pateoq.,
Torret, olet, valeo, paretq., doletq., lateq,

A luo etiam, eſſet lutum per analogiam, vnde dilutum vinum a diluo, in quo miſta eſt aqua. & a ſcalpo,

 ſcalptum,

ſcalptum, Prisciano teste. nec dicas ſculpo per u. non enim dicimus ſculptum, & ſculpellum per u, ſed per a ſcalptũ, & ſcalpellum, quare, ſcalpta marmora, dicendum, non ſculpta.

Oſus, ab odi eſſe, videtur Sed oſus, exoſus, peroſus, nomina ſunt, ſecũdum Seruium, & accuſatiuo figurate coniunguntur, Plautus in Amphitryone: *Oſaſum inimicos meos* Virgilius: *Lucemq. peroſi.* Ouidius: *Taedas exoſa iugales.* Valerius Maximus de Scaeuola: *Peroſus enim, credo, dexteram ſuam, quod eius miniſterio in caede regis vti nequiuiſſet, iniectam foculo exuri paſſus eſt.* Vſurpantur a neutris quandoq. in duo participia. Ouidius: *Quae venit indigne poena, dolenda venit.* Idem.

Virq. mihi dempto fine carendus abeſt.

Strideo, ſtrides, ſtridi. *per gridare.*

Sterto, ſtertis, ſtertui. *per ronſare, o roccare.* Sternui vero eſt a ſternuo: & ſignificat, quod vulgo dicimus, *ſternutare.* Propertius: *Sternuit omnem Amor.* Columella: *Donec ſternuat ouis.*

Rudo, rudis, rudi. *per gragliare.* ſed rundunt etiam funes. vnde rudentes dicti, vt *Stridorq. rudentum.*

Strido, ſtridis, ſtridi. *idem quod ſtrideo.*

Mico, cas, cui. *per giocare alla morra.* id eſt ad digitos, vt baiuli ſolent. M. Tullius officiorum tertio: *Dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices.*

Aeſtuo, aeſtuas, aeſtuaui, aeſtuatum. *per hauer gran caldo.*

Pſallo, pſallis, pſalli. *per cantare.*

Conquiniſco, conquiniſcis, conquexi. *per inchinare, e quaſſare il capo.*

Scando, ſcandis, ſcandi. *per montare, & aſcendere.*

Dego, degis, degi. *per viuere.*

Mando, mandas, mandi. *per ſchizzare con li denti.*

Scabo, ſcabis, ſcabi. *per grattare.*

Scalpo, ſcalpis, ſcalpſi. idem eſt quod ſcabo. *& per ſculpire.*

Paueo, paues, paui. *per hauer paura.*

Luo, luis, lui. *per patire la pena, & purgare la colpa.*

Gliſco, gliſcis, ſine praeterito & ſupino. *per creſcere.*

Lucilius

Lucilius apud Gellium: *Luna alit oſtrea, implet & echinos: muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipſa quae creſcente Luna gliſcunt, deficiente Luna, contra deficiunt.*

Tremo, tremis, tremui.	*per tremare.*
Furo, furis, inſaniui.	*per diuentar matto.*
Luceo, luces, luxi.	*per lucere.*
Pelluceo, pelluces, pelluxi,	*per lucer molto.*
Torreo, torres, torrui, toſtum.	*per arroſtire.*

A VERBO communi, quot participia deriuantur? Duo, in actiua ſignificatione tantum, in ns, & in rus, vt largiens, qui donat, vel qui donabat: largiturus, qui donabit. vnum praeteriti perfecti, tam in actiua, quam in paſſiua, vt largitus, qui donauit, & qui donatus eſt. Vnum in paſſiua tantum in dus, ut largiendus, qui donabitur.

A VERBO deponenti quot participia deriuantur? Tria: praeſentis, praeteriti perfecti, & futuri in rus, vt ſequens, ſecutus, & ſecuturus.

Quae deponentia habent quattuor participia? Quae communia olim fuerunt, ſignificantq. actionem, vt loquendus, ſequendus, vtendus. Ouidius: *Multa rogant vtenda dari*. Valerius Maximus: *Etiam tribunus militum adulandus erat*. Et ſciendum inueniri aliquando participia praeteriti temporis a deponentibus verbis actionem ſignificantibus, paſſiuam habere ſignificationem. Virgilius: *Vno graditur comitatus Achate.* Idem *Nunc oblita mihi tot carmina*. Terentius: *Meditata ſum mihi omnia mea incommoda.*

Ab impersonalibus ſunt ne participia? Minime, niſi a taedet, pertaeſus. Suet. *Quaſi pertaeſus ignauiam ſuam*. Legens etiam poenitens, & poenitendus: pudens, & pudendus: pigendus, libens, decens, quae tamen magis nomina. Quin & *pertaeſus ignauiam ſuam*, auſim dicere. nomen, cum accuſatiuo figurate, vt *Lucemque peroſi*. quia non habet pertaeſus caſum verbi taedet, cum dicitur, *pertaeſus ignauiam ſuam*. non enim dicimus

mus ille taedet ignauiam ſuam, ſi taedet inuenitur vnquam cum nominatiuo. ſed potius, illum taedet ignauiae ſuae, vel ſi licet cum nominatiuo, (ego enim non memini legere) ignauia taedet illũ, vt *ne plus, minus ue faxit, quod poſtea nos pigeat*, apud Terentiũ: & *Hei mihi, non te haec pudent?* & *quem neque pudet quidquam.* & *An non poenitebat te auctorem flagitij, quod feciſſet adoleſcens?* apud eundem. & *Quem ſaeua pudebunt*, apud Lucanum. Quare cum accuſatiuus, ignauiam, non regatur a pertaeſus ratione verbi taedet, quoniam nec per impersonale licet dicere, illum taedet ignauiam: nec per perſonale, ille taedet ignauiam: quia potius eſſet dicendum, ignauia taedet illum; ſicut, quod poſtea nos pigeat, & non quod nos pigeamus, & ſic in ceteris, ut oſtendimus: pertaeſus non eſt participium, ſed nomen potius accuſatiuo figurate adiunctum. ut oſus, exoſus, peroſus.

Quot modis participia tranſeunt in vim nominis? Tribus. Conſtructione, quando non habent caſum ſui verbi, vt Abundans lactis, nomen eſt: abundans lacte, participium: Acceptus illi, nomen eſt. acceptus ab illo, participium. Virgilius: *Quam diues pecoris niuei, quam lactis abũdans.* Patiens inediae, nomen eſt: patiens inediam, participium. Doctus, Grammaticae, nomen eſt: doctus Grammaticam, participium. Praefectus vrbis, nomen eſt: praefectus vrbi, participium. quare & comparationem adſciſcunt, ut abundantior, acceptior. Compoſitione, quando componuntur cum dictionibus, cum quibus eorum verbum componi non poteſt, vt indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo. Temporis vel amiſſione, cum non ſignificant tempus, vt Amandus eſt optimus quiſq., ideſt, amari dignus: vel mutatione, vt in participijs in rus, cum reſoluuntur per praeteritum imperfectum ſubiunctiui. Ouidius: *Exſpectem, qui me nunquam viſurus abiſti?* ideſt qui eo animo diſceſiſti, vt me non amplius videres? Valerius Maximus: *Experiri enim volui, ſi tibi propoſitum ex ſententia parum ceſiſſet, quam aequo animo, me ferro eſſem interemptura:* ideſt, quam aequo aĩo me ferro interimere auderé. Seneca de naturalibus quae-

ſtio

ſtionibus: *Nullam autem mentionem fecit cometarum, non praetermiſſurus, ſi quid explorari apud illos comperiſſet*. non praetermiſſurus, id eſt, ita affectus, vt non praetemitteret.

Participium quem caſum poſtulat ante ſe? Nullum, quoniam nulla orationis pars regit ante ſe praeter verbum. Poſt ſe quomodo conſtruitur? Cum caſu verbi ſui, vt tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus, gaudebis. ego, qui indigeo doctrinae, incumbo litteris, indigens ego doctrinae, incumbo litteris. adamo te, qui mihi inſeruis, adamo te inſeruientem mihi. non uidi quemquam, qui ſit ſtudio nihil conſecutus, neminem vidi ſtudio nihil conſecutum. o puer, qui praeſtas condiſcipulos omnes ingenio, tene memoria illud Iſocratis, ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής: o puer praeſtans ingenio condiſcipulos omnes, &c. nobis qui gaudemus virtute, multi inuident: nobis virtute gaudentibus multi inuident. ſeruire Deo praeter cetera, intereſt omnium qui viuunt: viuentium omnium intereſt, praeter cetera, ſeruire Deo.

In quid reſoluitur participium? In relatiuum, & verbum: vt amans, ideſt, qui amat, vel amabat. Nonnunquam reſoluitur in verbum, & dum, vel poſtquam, vel &, vel quoniam, vel cũ, & ſimilia, vt praeceptore legente diſcipuli diſcunt. ideſt, dum praeceptor legit. &, hoc dicto interijt, ideſt, poſtquam hoc dixit, vel cum hoc dixiſſet, exceſſit e uita. Item legens diſco, id eſt lego, & diſco, & veniens vidi, ideſt cum uenirem.

Quando partipicio vti non licet? Cum in nominatiuo eſſe relatiuũ non poteſt, ut *io allegrante te, ſon piu pouero di Codro*. ego quo tu gaudes, ſum pauperior Codro: & *la Grãmatica inſegnata da me a te, ti ſara honòre & vtile.* Grammatice, quam doctus fuiſti a me, erit tibi honori, & commodo. Itẽ, *la camiſa ſpogliata a te, dal tuo famiglio, andara a lauare al fiume di Po, la tua nutrice*. induſiũ, quo tu ſpoliatus fuiſti a tuo miniſtro, ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua. & *li libri miei da eſſere cargati in dui muli dal tuo mulatiero, mandaro alla cita di Venetia, o a Roma*

ma al piu preſto. Libros meos, quibus duo muli onerabantur a mulione tuo, mittam breui vel ad vrbem Venetias, vel Romam. Dic per, oneror, quando eſt tertiae ſpeciei, vt ſcribor, dicor. Libros, qui onerabuntur a mulione tuo duobus mulis, mittam breui ad vrbem Venetias, aut Romam. & ſic licet dicere per participium. Libros meos onerandos duobus mulis a mulione tuo, mittam Venetias vel Romam. Praeterea non licet vti participio, quando non eſt, vt *io ho hauto molte volte compaſſione ad Ouidio bandezato in Ponto:* ſaepe ſum miſeratus Ouidium, qui exſulauit, in Ponto. Item, *tu impari certamente volontieri, la Grãmatica ſtudiata da me, ma non fai frutto*: diſcis tu quidem, non inuitus Grammaticam, cui ego ſtudui, ſed non proficis. In his non vſi ſumus participiis, quia nec exſulo habet exſulatus, nec ſtudeo, ſtuditus, atque ideo diximus per relatiuum & verbum.

Dic vulgaria participiorum omnium? Amans, *amante, chi ama, o chi amaua*. Amaturus, *da amare, chi amara, e per douere amare, eſſendo per amare.* & *hauendo ad amare*. Amatus, *amato, chi e ſtato, o chi era ſtato amato, eſſendo ſtato amato*. Amandus, *da eſſer amato, chi era amato, e per eſſer amato, hauendoſi da amare, o hauendo ad eſſere amato, eſſendo per eſſere amato*. & ſic in ceteris.

Participium abſolute in quo caſu ponitur? In ſeptimo ſi reperitur, vt *ſtudiando io Greco & Hebraico, tu andaui a ſolazzo*. ſtudente me Graecis, ac Iudaicis litteris, tu deambulabas, id eſt, dum vel donec ego ſtudebam. Si vero non reperitur, dicimus per verbum, & dum vel donec, vel poſtquam, vt *venuta la eſtate, molti ſi amalano.* poſtquam venit aeſtas, plurimi aegrotant. & *partita la inuernata vien la primauera*. vbi diſceſſit hiems, ver aduenit. hic non licet dicere per ſeptimum caſum, quia venio, & diſcedo, non habent participia praeteriti temporis. quamquam apud vetuſtiſſimos inuenitur diſceſſus, & alia quae nunc penitus exoleuerunt, vt interitus, oblitus.

Quare etiam hic ſeptimus caſus appellatus eſt a non

nullis

nullis ablatiuis in conſequentia? Quia neceſſario huiuſmodi ablatiuos conſequi aliquid debet, ut Sole Oriente, fit dies, id eſt ſolis ortum ſequitur dies. &, *Graecis Ilion obſidentibus, victi ſunt Ilienſes*: id eſt propter obſidionem Graecorum ſecuta eſt uictoria de Ilienſibus. Quando autem ſic dicimus, te ſedente, ego ſto, non eſt neceſſe me ſtare, dum tu ſedes: non erit igitur ablatiuus in conſequentia: niſi in conſequentia dicitur, quia conſequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius uel ſeptimum caſum, uel ablatiuum abſolute poſitum.

Quae participia poni poſſunt abſolute in ablatiuo? Praeſentis,& praeteriti imperfecti,ideſt in ens. praeteriti perfecti,& pluſquamperfecti,ideſt in tus,ſus,xus. quae frequentiſſime inueniuntur in ſeptimo caſu. exempla ultro ſe offerunt, ſi quis inquirat, ut *Te veniente die, te decedente canebat*. &, *Sublata beneuolentia, amicitiae nomen tollitur*, & huiuſmodi infinita. Item futuri in rus: ut, Facturo me copiam bonorum librorum ſtudioſis omnibus, coeperũt omnes gaudere mirum in modum, ideſt cum eſſem facturus copiam. Lucanus lib. 1. *Facile venturo Caeſare, praedam Ignauae liquere manus*: id eſt,cum eſſet uenturus Caeſar. Valerius Maximus lib. 1. *Id luce proxima conſulibus ſacrificio, vel expiaturis, ſi poſſet auerti: vel, ſi certum deorum etiam monitis viſum foret, exſecuturis,hoſtiarum exſta ſomnio congruerunt*. In dus quoq. ſic: Voluendis aſſidue bonis libris, quam plurima memoratu digna diſcuntur,id eſt uoluendo libros, uel dum uoluuntur. Marcus Tull.in prooemio primi libri officiorũ: *Orationem autem Latinam efficies legendis noſtris pleniorem*: id eſt, legendo noſtra, uel cum legentur noſtra. ſed haec, cum amittunt tempus, non ſunt participia.

DE . PATRONYMICIS

QVID eſt patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum, ſecundum formam Graecam, ſignificat filium, uel nepotem, filiam, uel neptem primitiui ſui: ut,

puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. *Quis tibi videor?* aeque miſer atq. ego ſum. *Cui inuidebat Thraſo miles*? Phedriae riuali. *A quo amata fuit Galathea*? Ab Aci, & Cyclope. *Quarum rerum non eſt vmquam ſatietas*? Diuitiarum. Interdum tamen non licet reſpondere per eundem caſum: vt ſi rogeris, quotennis es? reſpondeas potius centum annorum, quam centennis, quod nuſquam legitur.

Item, quanti emptae? Paruo. & Cuium pecus? Aegonis, aut Philondae. &, quid agitur? ſtatur. Cuius dicis eſſe hos libros? meos.

DE. DISTRIBVTIVIS

Quod eſt nomen diſtributiuum? Quod eſt diſtributionis nota, ſeu ſignum.

In quot diuiditur partes diſtributiuum nomen? In duas, in affimatiuum, & negatiuum, & ſunt haec.

Quiſque ambo affirmant, quicumque, atque omnis, vterque.
Nullus, nemo negant, etiam coniungito neuter.

Quem caſum volunt? Genitiuum pluralem, vel ablatiuum, accuſatiuum ue cum propoſitione, vt nullus, diſcipulorum vel ex diſcipulis, vel iter diſcipulos legit. Dicimus etiam, nullus diſcipulus. ſic vterq. parentum, & vterq. parens.

DE. PARTITIVIS

Quid eſt nomen partitiuum? Quod partem trahit a toto, cum quo partitur, & cum eo debet in genere concordare. vt hominum aliquis alieni appetens, aliquis ſui profuſus. & ſunt haec.

Quilibet, & quidam atq. aliquis, quicumque, alius, quis,
Alter, uter, ſimul alteruter. *numerali aut vnus*. Sed diſtributiuũ, partitiuum, diuiduum, ſynonyma eſſe exiſtimo.

Quot in partitione eſſe debent? Tria, pars, totum, & quod pars regat totum. vt litterarum tuarum vnae ſunt eloquentiae, alterae humanitatis & amoris plenae. fit etiam partitio per Prolepſin, de qua dicemus, cum de figuris tractabimus.

Quilibet, non ne ſignificat, id quod omnis, ſeu cunctus? Non, ſed vnum quemuis de multis. vt Accipe

quemlibet horum librorum, ideſt vnum quemuis, & nō quemque, ſeu omnē. Poetae tamen pro omnis ponere videntur. Ouidius: *Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt*. quilibet, ideſt, vnuſquiſq. ſed proprie particularis eſt dictio. Quilibet igitur & nullus, non ſunt contraria, vt putant Dialectici aetatis noſtrae: ſed omnis & nullus.

DE.CONSTRVCTIONE.NOMINATIVI, ET.CETERORVM.CASVVM

NOMINATIVVS, & ceteri caſus iunguntur genitiuo poſſeſſiuè, vt M. Tullius Romanae eloquentiae princeps, atq. is idem patriae verus pater. & T. Liuium lacteo eloquentiae fonte manantem, Patauinitatē quandam redolere dixit Aſinius Pollio. Item adiectiua nonnulla genitiuo admittunt, vt plenus rimarum, diues opū, diues pictai veſtis, & auri peritus, doctus iuris, ignarus, inſcius, imperitus rerum, cupidus honoris, appetens alieni, ſui profuſus. Non eſt aduerſus impudentes, & improbos velitandum, quia tantiſper ſimilis, & compar eorum fies, dum paria & conſimilia dicas.

Datiuo iunguntur adiectiua ſic: facilis, vtilis amicis, grauis, damnoſus hoſtibus, carus, gratus, amicus omnibus, inimicus nemini, & multa huiuſmodi.

Accuſatiuo iunguntur adiectiua ſic, populabundus agros. oſus; peroſus inimicos; *exſpectem, qui me numquam viſurus abiſti?* & cetera in rus, cum participia eſſe deſinūt amiſſione temporis, & accuſatiuo iunguntur.

Ablatiuo iunguntur ſubſtantiua ſic; homo doctrina ſeria, florenti vir facundia, egregia indole puer praeſtanti corpore nymphae, virgo egregia forma, atq. aetate integra Hercules magna vi heros, atq. conſilio. nihil iſtac opus eſt arte. Dicimus etiam, Dux nobis opus eſt. Adiectiua ſic plenus fide, clarus, inſignis fama. *Ennius ingenio nobilis, arte rudis*, ſecundus ab rege, & nulli pietate ſecundus, alienus a vitijs, dignus honore, indignus laude, magnus doctrina, laſſus labore aſſiduo, & laſſus cura, & confectus, & id genus abunde multa.

DE.PARTICIPIIS.

QVID. eſt participium? Pars orationis declinabi-

 lis,

lis, partem nominis capiens, partemq. uerbi. Quare inuentum eſt participium? Vt loco uerbi obliquis caſibus intranſitiue adiungatur. quia cum non poſſint obliqui caſus adiungi uerbis intranſitiue, loco uerbi ſubit participium, ut Priſcianus ait, ut: bonus homo loquebatur, boni hominis loquentis orationem audiui, bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquentem audiui, a bono homine loquente accepi: quia non licet dicere, boni hominis loquebatur: loco uerbi loquebatur, ſubit loquentis participium. Item, ut oratio breuior ſit, & dilucidior, omiſſis relatiuis, aduerbiis, coniunctionibus, ut homo pauca loquens, inter ſapientes connumeratur, ideſt homo, qui pauca loquitur. Item cenatus eo cubitum, ideſt poſtquam cenatus ſum: & legens diſcens, pro lege, & diſce. Item ueniens uidi, ideſt, cum uenirem.

Quod autem in hac oratione: mulieres ornant ſe, ne uidentes homines eas derideant, neceſſario participio ſit utendum, ut Valla docet, & Sypontinus, qui a Valla accepit, mihi non uidetur. non enim ſic ea reſoluenda eſt oratio: Mulieres ornant ſe, ne homines eas uideant, & derideant, quia ſic neceſſe eſſe uti participio, quoniam uident eas omnino homines: ſed ſic. Mulieres ornant ſe, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines, eas derideant: uel per paſſiuum, ne a quibus uidentur hominibus, derideantur: uel, ne cum ab hominibus uidentur, ſint illis ludibrio. nam ne homines uidentes, non eſt, ne homines uideant: ſed, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines.

Quot ſunt terminationes participiorum? Septem. ns, ut amans, legens: rus, ut amaturus: tus, ſus, xus, uus, & dus, ut amatus, uiſus, implexus, mortuus, amandus.

In ns participia, unde formantur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi, mutando bam, uel bar in ns, ut amabam, amans: legebam, legens: oſculabar, oſculans: ſequebar, ſequens: eo, is, cum compoſitis, mutat bam in ens, ut ibam, iens: quibam quiens.

In rus, unde formantur? Ab ultimo ſupino addendo

do rus, vt amatu, amaturus: viſu, viſurus: pexu, pexurus. Orior tamen etſi habet ſupinum ortum, vnde ortus, participium tamen facit oriturus, Horatius in epiſtolis: *Nihil oriturum alias, nil ortum tale fatentes*.

In tus, ſus, xus, vnde formantur? Ab extremo ſupino addendo s. vt amatu, amatus: viſu, viſus: impexu, impexus. A morior tamen debuit eſſe moritus, quod proportio magis exigebat, Priſciano teſte, quia ſupinum eſt moritum, quod etiam indicat moriturus: ſed facit mortuus geminato u, quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus, vnde formantur? A genitiuo ſui praeſentis participij, mutando tis in dus, vt amans, amantis: legens, legentis: oſculans, oſculantis: tis in dus, fit amandus, legendus, oſculandus.

A verbo actiuo, quot participia deriuantur? Duo, alterum praeſentis, & praeteriti imperfecti tẽporis, in ns, vt amans, ideſt qui amat, vel amabat: alterum futuri in rus, vt amaturus, id eſt qui amabit.

Quae actiua, non habent participium in rus? Quae deficiunt ſupinis, & ſunt haec.

Compeſco, cerno, renuoq., & reſpuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lambo, vrgeo, & ambigo, caluo,
Viſoq., cum metuo, poſco, linco, arceo, diſco,
Et cum compoſitis ſunt haec ſine cuncta ſupinis.

Compeſco, eſcis, eſcui. *per rifrenare & conſtringere.*
Diſpeſco, diſpeſcis, diſpeſcui. *per ſpartire.* Plinius. *Africam ab Aethiopia diſpeſcens.*
Renuo, renuis, renui. *per rinunciare.*
Reſpuo, reſpuis, reſpui. *per rifiutare.*
Lingo, lingis, linxi. *per leccare.*
Sugo, ſugis, ſuxi. *per ſugare.*
Refello, refellis, refelli. *per negare, e riprendere il falſo.*
Linquo, linquis, liqui, ſupinum eſſet, ſecundum analogiã lictum, vnde derelictum, *per abbandonare*. de quo Priſcianus: Eandem ſeruant etiam regulam, liqui, lictum, & ex eo compoſita reliqui, relictum.
Lambo, lambis, lambi, *per leccare.*

riſſimum dicit . Factus enim eſt a ſupino factu , quod a facio eſt, cuius paſſiuum fuit facior apud veteres futurus,a ſum eſt potius,vt ait Diomedes:quamuis a ſuo antiquo verbo eſſe videatur . Quod vero non ſit futurus a fio,profuturus oſtendit, a proſum, & defuturus a deſum: fiendus vero barbare dicitur.pro eo docti faciendus vtuntur.

A ſum etiam,ens,quo vſus eſt Caeſar. & Graeci ὤν dicunt, non eſt in vſu frequenti, niſi apud Dialecticos, & Philoſophos aetatis noſtrae. A ſum vero compoſita, carent participiis,praeter abſum , abſens: praeſum praeſens: poſſum,potens: quod tamen nomen eſſe vult Diomedes.

Quae participia praeteriti temporis tam actionem quam paſſionem ſignificant? Pranſus, cenatus, potus,iuratus. dicimus enim ego prandi, & cenaui, & pranſus, & cenatus ſum ficos, & fici pranſae, & cenatae ſunt a me. potaui & potus ſum aquam: & aqua pota eſt a me. ego iuraui & iuratus ſum numina: & numina iurata fuerunt a me.

Mereo,meres,merui,& meritus ſum. *per meritare,et militare.*
Iuro,iuras,iuraui, & iuratus ſum. *per giurare.*
Pateo,pates,patui, & paſſus ſum. *per eſſer manifeſto.*
ſed paſſus a patior etiam & a pandor, eſt participium.
Titubo,bas,titubaui,& titubatus ſum *per vacillare.*

Quae neutra, non niſi vnum habent participium? Quae carent ſupinis, & ſunt haec.

Strideo,ſterto,rudo, ſtridit, micat, aeſtuo, gliſco,
Et conquiniſco, & quando dat parco, peperci,
Scandoq. cum ſcalpo, ſcabit,& pauet,horreo,mando,
Pſallo,luo,atq.tremo, ſatagoq., & obedio,dego,
Micturio,horreſcoq., & cetera talia,praeter
Parturio eſurio,& per vi quaecumq ſecundae ,
Vt caleo,fuerint ,ſed habent tamen iſta ſupinum .
Cum placeo,noceo, libeo, tareo, pateoq.,
Torret, olet, valeo,paretq., doletq., latetq ,

A luo etiam, eſſet lutum per analogiam,vnde dilutum vinum a diluo,in quo miſta eſt aqua. & a ſcalpo,

 ſcalptum,

ſcalptum, Priſciano teſte. nec dicas ſculpo per u. non enim dicimus ſculptum, & ſculpellum per u, ſed per a ſcalptũ, & ſcalpellum, quare, ſcalpta marmora, dicendum, non ſculpta.

Oſus, ab odi eſſe, videtur Sed oſus, exoſus, peroſus, nomina ſunt, ſecũdum Seruium, & accuſatiuo figurate coniunguntur, Plautus in Amphitryone: *Oſaſum inimicos meos* Virgilius: *Lucemq. peroſi.* Ouidius: *Taedas exoſa iugales.* Valerius Maximus de Scaeuola: *Peroſus enim, credo, dexteram ſuam, quod eius miniſterio in caede regis uti nequiuiſſet, iniectam foculo exuri paſſus eſt.* Vſurpantur a neutris quandoq. in dus participia. Ouidius: *Quae venit indigne poena, dolenda venit.* Idem.

Virq. mihi dempto fine carendus abeſt.

Strideo, ſtrides, ſtridi. *per gridare.*

Sterto, ſtertis, ſtertui. *per ronfare, o roccare.* Sternui vero eſt a ſternuo: & ſignificat, quod vulgo dicimus, *ſternutare.* Propertius: *Sternuit omnem Amor.* Columella: *Donec ſternuat ouis.*

Rudo, rudis, rudi. *per gragliare.* ſed rundunt etiam funes. vnde rudentes dicti, vt *Stridorq. rudentum.*

Strido, ſtridis, ſtridi. *idem quod ſtrideo.*

Mico, cas, cui. *per giocare alla morra.* ideſt ad digitos, vt baiuli ſolent. M. Tullius officiorum tertio: *Dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices.*

Aeſtuo, aeſtuas, aeſtuaui, aeſtuatum. *per hauer gran caldo.*

Pſallo, pſallis, pſalli. *per cantare.*

Conquiniſco, conquiniſcis, conquexi. *per inchinare, e quaſſare il capo.*

Scando, ſcandis, ſcandi. *per montare, & aſcendere.*

Dego, degis, degi. *per viuere.*

Mando, mandas, mandi. *per ſchizzare con li denti.*

Scabo, ſcabis, ſcabi. *per grattare.*

Scalpo, ſcalpis, ſcalpſi. idem eſt quod ſcabo. *& per ſculpire.*

Paueo, paues, paui. *per hauer paura.*

Luo, luis, lui. *per patire la pena, & purgare la colpa.*

Gliſco, gliſcis, ſine praeterito & ſupino. *per creſcere.*

Lucilius

Lucilius apud Gellium: *Luna alit oſtrea, implet & echinos:muribus fibras,& pecu addit.eadem autem ipſa quae creſcente Luna gliſcunt,deficiente Luna,contra deficiunt.*

Tremo,tremis,tremui.	*per tremare.*
Furo,furis,inſaniui.	*per diuentar matto.*
Luceo,luces,luxi.	*per lucere.*
Pelluceo,pelluces,pelluxi,	*per lucer molto.*
Torreo,torres,torrui,toſtum.	*per arroſtire.*

A VERBO communi, quot participia deriuantur? Duo, in actiua ſignificatione tantum, in ns, & in rus, vt largiens,qui donat,vel qui donabat: largiturus,qui donabit.vnum praeteriti perfecti,tam in actiua,quam in paſſiua,vt largitus,qui donauit,& qui donatus eſt. Vnum in paſſiua tantum in dus,ut largiendus, qui donabitur.

A VERBO deponenti quot participia deriuantur? Tria: praeſentis, praeteriti perfecti, & futuri in rus,vt ſequens,ſecutus,& ſecuturus.

Quae deponentia habent quattuor participia? Quae communia olim fuerunt, ſignificantq. actionem, vt loquendus, ſequendus, vtendus. Ouidius: *Multa rogant vtenda dari.* Valerius Maximus: *Etiam tribunus militum adulandus erat.* Et ſciendum inueniri aliquando participia praeteriti temporis a deponentibus verbis actionem ſignificantibus, paſſiuam habere ſignificationem. Virgilius: *Vno graditur comitatus Achate.* Idem *Nunc oblita mihi tot carmina.* Terentius: *Meditata ſum mihi omnia mea incommoda.*

Ab impersonalibus ſunt ne participia? Minime, niſi a taedet, pertaeſus. Suet. *Quaſi pertaeſus ignauiam ſuam.* Legens etiam poenitens, & poenitendus: pudens, & pudendus: pigendus, libens, decens, quae tamen magis nomina. Quin & *pertaeſus ignauiam ſuam*, auſim dicere. nomen, cum accuſatiuo figurate, vt *Lucemque peroſi.* quia non habet pertaeſus caſum verbi taedet, cum dicitur, *pertaeſus ignauiam ſuam.* non enim dicimus

mus ille taedet ignauiam ſuam, ſi taedet inuenitur vnquam cum nominatiuo. ſed potius, illum taedet ignauiae ſuae, vel ſi licet cum nominatiuo, (ego enim non memini legere) ignauia taedet illũ, vt *ne plus, minus ue faxit, quod poſtea nos pigeat*, apud Terentiũ: & *Hei mihi, non te haec pudent?* & *quem neque pudet quidquam.* & *An non poenitebat te auctorem flagitij, quod feciſſet adoloſcens?* apud eundem. & *Quem ſaeua pudebunt*, apud Lucanum. Quare cum accuſatiuus, ignauiam, non regatur a pertaeſus ratione verbi taedet, quoniam nec per imperſonale licet dicere, illum taedet ignauiam: nec per perſonale, ille taedet ignauiam: quia potius eſſet dicendum, ignauia taedet illum; ſicut, quod poſtea nos pigeat, & non quod nos pigeamus, & ſic in ceteris, ut oſtendimus: pertaeſus non eſt participium, ſed nomen potius accuſatiuo figurate adiunctum. ut oſus, exoſus, peroſus.

Quot modis participia tranſeunt in vim nominis? Tribus. Conſtructione, quando non habent caſum ſui verbi, vt Abundans lactis, nomen eſt: abundans lacte, participium: Acceptus illi, nomen eſt. acceptus ab illo, participium. Virgilius: *Quam diues pecoris niuei, quam lactis abũdans.* Patiens inediae, nomen eſt: patiens inediam, participium. Doctus, Grammaticae, nomen eſt: doctus Grammaticam, participium. Praefectus vrbis, nomen eſt: praefectus vrbi, participium. quare & comparationem adſciſcunt, ut abundantior, acceptior. Compoſitione, quando componuntur cum dictionibus, cum quibus eorum verbum componi non poteſt, vt indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo. Temporis vel amiſſione, cum non ſignificant tempus, vt Amandus eſt optimus quiſq., ideſt, amari dignus: vel mutatione, vt in participijs in rus, cum reſoluuntur per praeteritum imperfectum ſubiunctiui. Ouidius: *Exſpectem, qui me nunquam viſurus abiſti?* ideſt qui eo animo diſceſiſti, vt me non amplius videres? Valerius Maximus: *Experiri enim volui, ſi tibi propoſitum ex ſententia parum ceſſiſſet, quam aequo animo, me ferro eſſem interemptura:* ideſt, quam aequo aĩo me ferro interimere auderé. Seneca de naturalibus quaeſtio

ſtionibus: *Nullam autem mentionem fecit cometarum, non praetermiſſurus, ſi quid explorari apud illos comperiſſet*. non praetermiſſurus, id eſt, ita affectus, vt non praetemitteret.

Participium quem caſum poſtulat ante ſe? Nullum, quoniam nulla orationis pars regit ante ſe praeter verbum. Poſt ſe quomodo conſtruitur? Cum caſu verbi ſui, vt tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus, gaudebis. ego, qui indigeo doctrinae, incumbo litteris, indigens ego doctrinae, incumbo litteris. adamo te, qui mihi inſeruis, adamo te inſeruientem mihi. non uidi quemquam, qui ſit ſtudio nihil conſecutus, neminem vidi ſtudio nihil conſecutum. o puer, qui praeſtas condiſcipulos omneis ingenio, tene memoria illud Iſocratis, ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής: o puer praeſtans ingenio condiſcipulos omneis, &c. nobis qui gaudemus virtute, multi inuident: nobis virtute gaudentibus multi inuident. ſeruire Deo praeter cetera, intereſt omnium qui viuunt: viuentium omnium intereſt, praeter cetera, ſeruire Deo.

In quid reſoluitur participium? In relatiuum, & verbum: vt amans, ideſt, qui amat, vel amabat. Nonnunquam reſoluitur in verbum, & dum, vel poſtquam, vel &, vel quoniam, vel cū, & ſimilia, vt praeceptore legente diſcipuli diſcunt. ideſt, dum praeceptor legis. &, hoc dicto interijt, ideſt, poſtquam hoc dixit, vel cum hoc dixiſſet, exceſſit e uita. Item legens diſco, id eſt lego, & diſco, & veniens vidi, ideſt cum uenirem.

Quando partipicio vti non licet? Cum in nominatiuo eſſe relatiuū non poteſt, ut *io allegrante te, ſon piu pouero di Codro*. ego quo tu gaudes, ſum pauperior Codro: & *la Grāmatica inſegnata da me a te, ti ſara honóre & vtile*. Grammatice, quam doctus fuiſti a me, erit tibi honori, & commodo. Itē, *la camiſa ſpogliata a te, dal tuo famiglio, andara a lauare al fiume di Po, la tua nutrice*. induſiū, quo tu ſpoliatus fuiſti a tuo miniſtro, ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua. & *li libri miei da eſſere cargati in dui muli dal tuo mulatiero, mandaro alla cita di Venetia, o a Roma*

ma al più preſto. Libros meos, quibus duo muli onerabantur a mulione tuo, mittam breui vel ad vrbem Venetias, vel Romam. Dic per, oneror, quando eſt tertiae ſpeciei, vt ſcribor, dicor. Libros, qui onerabuntur a mulione tuo duobus mulis, mittam breui ad vrbem Venetias, aut Romam. & ſic licet dicere per participium. Libros meos onerandos duobus mulis a mulione tuo, mittam Venetias vel Romam. Praeterea non licet vti participio, quando non eſt, vt *io ho hauto molte volte compaſſione ad Ouidio bandezato in Ponto:* ſaepe ſum miſeratus Ouidium, qui exſulauit, in Ponto. Item, *tu impari certamente volontieri, la Grãmatica ſtudiata da me, ma non fai frutto:* diſcis tu quidem, non inuitus Grammaticam, cui ego ſtudui, ſed non proficis. In his non vſi ſumus participiis, quia nec exſulo habet exſulatus, nec ſtudeo, ſtuditus, atque ideo diximus per relatiuum & verbum.

Dic vulgaria participiorum omnium? Amans, *amante, chi ama, o chi amaua*. Amaturus, *da amare, chi amarà, e per douere amare, eſſendo per amare*. & *hauendo ad amare*. Amatus, *amato, chi è ſtato, o chi era ſtato amato, eſſendo ſtato amato*. Amandus, *da eſſer amato, chi era amato, e per eſſer amato, hauendoſi da amare, o hauendo ad eſſere amato, eſſendo per eſſere amato*. & ſic in ceteris.

Participium abſolute in quo caſu ponitur? In ſeptimo ſi reperitur, vt *ſtudiando io Greco & Hebraico, tu andaui a ſolazzo*. ſtudente me Graecis, ac Iudaicis litteris, tu deambulabas, id eſt, dum vel donec ego ſtudebam. Si vero non reperitur, dicimus per verbum, & dum vel donec, vel poſtquam, vt *venuta la eſtate, molti ſi amalano.* poſtquam venit aeſtas, plurimi aegrotant. & *partita la inuernata vien la primauera*. vbi diſceſſit hiems, ver aduenit. hic non licet dicere per ſeptimum caſum, quia venio, & diſcedo, non habent participia praeteriti temporis. quamquam apud vetuſtiſſimos inuenitur diſceſſus, & alia quae nunc penitus exoleuerunt, vt interitus, oblitus.

Quare etiam hic ſeptimus caſus appellatus eſt a non

nullis ablatiuis in conſequentia? Quia neceſſario huiuſmodi ablatiuos conſequi aliquid debet, ut Sole Oriente, fit dies, id eſt ſolis ortum ſequitur dies. &, *Graecis Ilion obſidentibus, victi ſunt Ilienſes:* id eſt propter obſidionem Graecorum ſecuta eſt uictoria de Ilienſibus: Quando autem ſic dicimus, te ſedente, ego ſto, non eſt neceſſe me ſtare, dum tu ſedes: non erit igitur ablatiuus in conſequentia: niſi in conſequentia dicitur, quia conſequi omnino aliquid debet, ex quo perſiciatur oratio. Sed dicas tu potius uel ſeptimum caſum, uel ablatiuum abſolute poſitum.

Quae participia poni poſſunt abſolute in ablatiuo? Praeſentis,& praeteriti imperfecti,ideſt in ens. praeteriti perfecti,& pluſquamperfecti,ideſt in tus,ſus,xus. quae frequentiſſime inueniuntur in ſeptimo caſu. exempla ultro ſe offerunt, ſi quis inquirat, ut *Te veniente die, te decedente canebat*. &, *Sublata beneuolentia, amicitiae nomen tollitur*, & huiuſmodi infinita. Item futuri in rus: ut, Facturo me copiam bonorum librorum ſtudioſis omnibus, coeperūt omnes gaudere mirum in modum, ideſt cum eſſem facturus copiam. Lucanus lib. 1. *Facile venturo Caeſare, praedam ignauae liquere manus*: id eſt,cum eſſet uenturus Caeſar. Valerius Maximus lib. 1. *Id luce proxima conſulibus ſacrificio, vel expiaturis, ſi poſſet auerti: vel, ſi certum deorum etiam monitis viſum foret, exſecuturis,hoſtiarum exſia ſomnio congruerunt*. In dus quoq. ſic: Voluendis aſſidue bonis libris, quam plurima memoratu digna diſcuntur,id eſt uoluendo libros, uel dum uoluuntur. Marcus Tull.in prooemio primi libri officiorū: *Orationem autem Latinam efficies legendis noſtris pleniorem*: id eſt, legendo noſtra, uel cum legentur noſtra. ſed haec, cum amittunt tempus, non ſunt participia.

DE . PATRONYMICIS

QVID eſt patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum, ſecundum formam Graecam, ſignificat filium, uel nepotem, filiam, uel neptem primitiui ſui: ut,

vt hic Priamides,Priami vel filius,vel nepos. Haec Priamis,filia,neptisue Priami.

Quare dicendum potius patronymicum. per y ψιλὸν ny,quam patronomicum per ὀ μικρὸν? Quia quae componuntur ab ὄνομα, mutant primum ὀ μικρὸν in ωμέγα, ſecundum vero in y ψιλὸν. ſic ab ἱερὸς, & ὄνομα, Hieronymus,quod ſacrum nomen interpretatur, a σὺν, & ὄνομα, Synonymum.

Non ne etiam ab aliis, quam a patribus patronymica deriuantur? Quidni? ſed raro, & abuſiue, ut a matribus, ſicuti eſt Iliades, Iliae filius Romulus. Latoides, λητοῦς, ideſt Latonae filius, Apollo. ab auis maternis, ut Atlantides, Mercurius,filius Maiae Atlantis. A fratribus, vt Phaethontiades, ſorores Phaethontis: A regibus ſiue conditoribus vt Aeneadae Romulidae,id eſt Romani. Theſidae, Cecropidae,ideſt Athenienſes. Et ſciendũ multa inueniri huius formae gẽtilia, vt Hemonis,Theſſalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa item propria,vt Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas.

Poſſunt ne deriuari patronymica, a propriis patrum Latinis, vt Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius,Sol? Minime.nam in his,& ſimilibus dicendum eſt, filius,vel nepos Saturni, Iouis, Martis, vel per poſſeſſiuum, Saturnius, Iouius, Martius. nam pro patronymicis poſſeſſiua inueniũtur apud Latinos vſurpata,vt Aemilianus Scipio ideſt Aemilij filius:Octauianus Caeſar, id eſt Auguſtus Octaui filius. dicitur & Octauius. Virgil, *Luſimus Octaui.* A nominibus tamen patrum Latinis Romanum poetam poſſe exiſtimo, ſi contigerit, patronymica inclinare,ſi Graecam habere potuerint inflexionem (quia Graece patronymica formari debent) nec aliter apud Graecos, quam apud Latinos nomina illa appellentur. nam a Saturnus, Iuppiter,Mars,Mercurius,Sol, Neptunus, ideo patronymica deriuare non licet, quia non ſic, ſed κρόνος,ζεὺς,ἄρης,ἑρμῆς,ἥλιος,ποσειδῶν. Graece dicũtur. A Petrus igitur, Petrides eſſe poteſt patronymicum,quia ὁ πέτρος τοῦ πέτρου Graece poteſt declinari, atque inde

πετρίδης

πετρίδης deriuari patronymicum. ſic ab Antonius, Antoniades; a Cicero, Ciceronides eſſe poſſunt patronymica, quia ὁ Ἀντώνιος τοῦ Ἀντονίου, ὁ Κικέρων τοῦ Κικέρωνος, Graece licet inflectere, indeq. Ἀντονιάδης, Κικερωνίδης deducere patronymica.

Vtendum ne eſt patronymicis in proſa oratione? Nequaquam. ſed in carmine dumtaxat. inueniuntur tamen vſi patronymicis, etiam hiſtoriographi, quod ipſis quoq. licentia vti conceſſum ſit. quare Herodotus apud Graecos fabulas etiam commiſcet hiſtoriis. quod tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis: *Et quidquid Graecia mendax, Audet in hiſtoria.*

Quot ſunt terminationes patronymicorum maſculini generis? Tres ιδης, ut πηλεΐδης. ων, vt πηλείων. αδιος, ut, ὑῤῥάδιος, quarum prima, qua ſola poetae Latini utuntur, communis eſt, altera Ionica, Aeolica tertia. habent enim Graeci quinq. linguas; Communem, Ionicam, Doricam, Atticam, Aeolicam.

Quomodo formantur Graece? Sic. Si genitiuus Graecus deſinit in ως, uel in ος, uel in ους, uel in ου: ſi ne ante ου eſt ἰοτα, nec quae in ου genitiuum faciunt, primae ſunt declinationis, in ιδης communiter formatur patronymicum, vt ὁ πηλεὺς τοῦ πηλέως, ως in ιδης, πηλεΐδης, & per ſynaereſin, πηλείδης. Item ὁ πηλεὺς, τοῦ πηλῆος, ος in ιδης. πηληΐδης a genitiuo Ionico. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου, ἀπὸ τοῦ πηλῆος genitiuo Ionico. ὁ Δημοσθένης, τοῦ Δημοσθένους. ους in ιδης, Δημοσθενίδης. ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦ Ἀγαμέμνονος ος in ιδης, Ἀγαμεμνονίδης. ὁ πρίαμος τοῦ πριάμου, ου in ιδης, πριαμίδης. ὁ πάνθοος, τοῦ πανθόου, ου in ιδης, πανθοΐδης, & per ſynaereſin, πανθοίδης.

Sin autem ante ου eſt ἰοτα. uel in ου mittentia genitiuum primae ſunt declinationis, cõmutant ου in αδης, vt ὁ μενοίτιος, τοῦ μενοιτίου, ου in αδης, μενοιτιάδης. ὁ αἰνείας, τοῦ αἰνείου, ου in αδης. αἰνειάδης. ὁ ἀγχίσης, τοῦ ἀγχίσου, ου in αδης. ἀγχισάδης. & πλεονασμῷ τοῦ ι, ἀγχισιάδης. ὁ ἱππότης, τοῦ ἱππότου, ου in αδης, ἱπποτάδης.

Cuius declinationis ſunt patronymica maſculina in δης? Primae τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ὁ πηλείδης, τοῦ πηλείδου, ὁ πριαμίδης, τοῦ πριαμίδου.

Patronymica foeminina quot terminationes habent? Tres, ας, ις, νη, quibus omnibus noſtri poetae utuntur, ut Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quomodo formantur patronymica foeminina? In ας, & in ις formantur a ſuis maſculinis. remota δη, ut Ιλιάδης, Ιλιὰς. πριαμίδης, πριαμὶς πηλεῖδης ſine ſyncreſi, πηλεῒς, uel Ionice, πηληῒς ἀπὸ τοῦ πηληΐδου.

In νη pauca admodum ſunt, ut Νηρίνη. αδραστίνη, ἀκρισιώνη, αἰητίνη, ὠκεανίνη, ἀπὸ τοῦ Νηρέως, αδράστου, ακρισίωνος, αἰήτου, ὠκεανοῦ.

Cuius declinationis ſunt patronymica foeminina? In ας, & in ις, quinctae, ut ἡ πηλιὰς, τῶ πηλιάδος, filia Peliae, uel neptis. ἡ πριαμὶς, τοῦ πριαμίδος. In νη uero, ſunt ſecundae τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης.

Qui neſcit Graecas litteras, non ne a nominibus Graecis Latino more inflexis, formare patronymica poterit? Non profecto, quamquam poſſe docent omnes fere Grammatici aetatis noſtrae. nam quomodo Theſeis, Aeneis, penultima longa, & huiuſmodi patronymica, a maſculinis Theſeides, Aeneides deriuabunt Graecarum litterarum rudes? Quod ſi a Theſeides, Aeneides, facta diaereſi, Theſeis, Aeneis deducent, penultima corripietur, quia eſt ἐψιλὸν uocalis ſemper breuis apud Graecos. Quare ſciat neceſſe eſt a maſculinis θησηΐδης, αἰνηΐδης. quae a genitiuo Ionico θησῆος, αἰνῆος, (ut ſupra eſt dictum) formantur, deriuari θησηῒς, αἰνηῒς, δη abiectione: unde nos Theſeis, Aeneis accepimus penultima lõga. Nec me praeterit αἰνείδης melius ab αἰνειάδης eſſe ἀποβολῇ τοῦ α, quod genitiuo αἰνείου formatur, quam ab αἰνῆος genitiuo Ionico. nuſquam enim legitur, ut doctiſſimi quoque dicunt, αἰνεύς. Vnde apud Virgilium: *Aeneadasq. meo nomen de nomine fingo.* Et *Quis genus Aeneadum*? ab αἰνειάδης eſt, a diphthongo ει, excluſa, ut Dores faciunt. Quare loco Aeneis aliud pro exemplo ponatur patronymicum, ut Achilleis, Orpheis, & ſimilia

lia a Graecis in δης,quae ſi quis fuerit penitus expers litterarum Graecarum, neſciet formare.

Adde quod Achillides,a datiuo Achilli Latine formaret Graecarum litterarum rudis, paenultima correpta. ſicut Antenorides, Atlantides, a datiuis Antenori, Atlanti: cum tetraſyllabum propter complexionem paenultimam producat. Praeterea a Latona,Latonades faceret patronymicũ,qui neſciret Latonam Graece ἡ Λοιτὼ, τῆν Λοιτόος, Λοιτοῦς dici. Vnde Latoides patronymicũ formari ait Priſcianus.

Statius primo Thebaidos:

Dum morior depelle globum: Sors aequa merentes

Reſpicit, ardentem tenuit reuerentia caedis

Latoidem. Ouid. *Praeteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras,*

Αρχίου εἰς τοὺς τέσσαρας ἀγῶνας in epigrãmaticis. Ζηνὸς, λητοΐδαο παλαίμονος, ἀρχεμόροιο. λητοΐδαο ꝑ λητοΐδου Latoide. Eodẽ modo ſi a Dido, Mãto, Sappho, Calypſo, & ſimilibus patronymica formarit, decipietur. Nã Didonides, Mantonides, Sapphonides, Calypſonides dicet, cum ſit dicendũ Didoides, Mãtoïdes, Sapphonides, Calypſoides, a Graecis Διδοΐδης, Μαντοΐδης, σαπφοΐδης, Καλυψοΐδης. quę a genitiuis Διδόος, Μαντόος, σαπφόος Καλυψόος formantur mutatione τοῦ ος in ιδης.

Praeterea huiuſmodi nomina uix auſim ego declinare ut Juno, ſed Graece. Neque enim, ait Quinctilianus, Iam Calypſonem dixerim, vt Iunonem. Quamquam ſecutus antiquos C. Caeſar, utitur hac ratione declinandi, Quamobrem diſcendae ſunt a pueris noſtris neceſſario Graecae declinationes.

Qui Latinae haec patronymica declinare, ipſiſq. uti uoluerit, quomodo poterit? Vertẽdae ſunt Graece litterae in Latinas, nec non diphthongi uel in noſtras diphthongos, uel in uocales lõgas, & qđ Graeci πριαμίδης, αἰνειάδης, ἠλιάδης, μενοιτιάδης, πηλείδης, θησείδης. Item πριαμὶς, νηρίνη, ἠλιάς, μενοιτιάς, πηληὶς, θησηίς, dicunt. Nos Priamides, Aeneades, Aeliades, Menoetiades, Pelides, Theſides. Priamis, Nerine, Helias, Menoetias, Peleis, Theſeis dicamus. Sed duo nouiſſima,

 & ce-

& cetera id genus, paenultimam modo producunt, modo corripiunt. Nam ſi a πηλεΐδης, θησεΐδης, facta diaereſi, πηλεῒς, θησεῒς, deducuntur, quae nos in Latinum vertentes Peleides, Theſeides, ſine ſinaereſi, & Peleis, Theſeis dicimus, corripiunt: ſin vero a πηληίδης, θησηίδης, quae a genitiuis, πηλήος, θησήος, Ionice formantur, ut ſupra eſt dictum, πηληῒς, θησηῒς, deriuātur producunt. Sed paenultima breui, raro legi apud Rom. huiuſmodi patronymica, paenultima vero longa ſaepiſſime. Statius:

Viue precor, nec tu diuinam Aeneida tenta. Ouidius.

Et tamen ille tuae felix Aeneidos auctor,
Transtulit in Tyrios arma, virumq. toros. Idem.

Sumpſerit Aeneidem, genitrix ibi prima requiret.
Aeneadum genitrix vnde ſit alma Venus. Idem.

Res quoque tanta fuit, quantae ſubſiſtere ſummo
Aeneidos vati grande fuiſſet onus. Idem.

Vtq. celer, venias, virideis Nereidas oro. Idem.

Nerei te vereor, tua fulmine ſaeuior ira eſt. Martialis:

Luſit Nereidum facilis chorus aequora toto. Stacius:

Tum viſa procul de litore mater Nereis.

In his Aeneis, Nereis paenultima & producta & correpta deprehenduntur. Sed de Aeneis (ut ſupra dixi) alia ratio eſt. nam cum corripitur, eſt, quia ει diphthongus diuiditur per diaereſin ab αἰνεΐδης, quod eſt ab αἰνειάδης remota ά. cum uero producitur, fit, quia ε in ι conuertitur ἰωνικῶς, ſic αἰνεῒς, αἰνηῒς, vnde nos Aeneis paenultima correpta. Plerumq. tamen legi paenultima producta. Iuuenalis:

Semper ego auditor tantum, numquamne reponam?
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?

Briſeis vultum quamuis auerſa iaceret. & ſic fere vbique.

Praeterea quae apud illos primae ſunt declinationis, apud nos itidem primae ſint, ut ὁ θησείδης, τοῦ θησείδου, hic Theſeis, huius Theſidae. Quae item apud illos ſecundae declinationis ſunt, apud nos Graece declinantur, commutatis tantum litteris Graecis in noſtras, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης, haec Nerine, huius Nerines. Quanquam ἦτα, duplex ἒψιλὸν: ſicut ὦ μέγα,

duplex ὀ μικρὸν, eſſe ex iſtimo: & non i, ſed e ſonare debere. Quare dictiones Graecas, in quibus eſt η littera, perperam nunc pronunciari oſtendemus in fragmentis Grammaticis. Item quae apud Graecos quinctae ſunt declinationis, nos in noſtram tertiam transferamus, vt ἡ προιτὶς, τῆς προιτίδος, haec Proetis, huius Proetidis. Quare hinc etiam colligimus neceſſariam eſſe litterarũ Graecarum cognitionem hominibus noſtris.

Inueniuntur ne poetae & addere, & detrahere ſyllabas patronymicis? Maxime. Virgilius: *Tum Phaetontiadas muſco circumdat amarae Corticis.* pro Phaetontidas. Ouidius: *Sedit Atlantiades*: pro Atlantides. Virgilius: *Scipiadas duros bello.* pro Scipionidas. Idem: *Sit ſatis Aeneide telis impune Numanum Oppetiiſſe tuis*: pro Aeneade. nam Aeneus, a quo deriuari videtur, non inuenitur.

Quare poetae modo detrahunt, modo addunt patronymicis ſyllabas? Propter metrum, & maxime quando breuis ſyllaba inter duas longas comperitur, quae eſſe in heroico verſu non poteſt: vt in Atlantides, Phaetontides, quod & Graeci faciunt Homerus: Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος, pro πηλιίδου. Si quiſquam eſt, qui vbi non niſi Latine inſtituimus pueros, Graece formaſſe patronymica nos accuſet, nec ſit neſcius id nobis neceſſario factum eſſe, quia Latine formari non poſſunt, ut ſupra eſt dictum. tum quia uolumus, & Graece & Latine ſimul inſtitui adoleſcentulos, ita tamen, vt a ſermone Latino aetate noſtra incipiant, nec multo poſt vna & Romanis litteris, & Graecis incumbant, ſed nunc potiſſimum vbi eas orationis partes, quae inflectuntur, declinare Latine didicerint. quod ſi aſſeruarint diligenter, cum ad patronymica noſtra ventum fuerit, quaecumq. ibi a nobis conſcripta ſunt, facile intelligent. Vtrum autem ſic inſtitui pueros ſit neceſſarium, nec ne, viderint docti. Nos certe per neceſſarium non arbitramur ſolum, ſed etiam contendimus.

DE. FIGVRIS

FACTVRVS etiam operaepretium mihi videor, ſi de figuris hoc loco, quae a Graecis σχήματα appellantur, breuiter ſcripſero, atq. id tantum attigero, quod ad pue rorum inſtitutionem facere uideatur.

Quid eſt figura? Quinctilianus inquit, *Figura eſt, ſicut nomine ipſo patet, confirmatio quaedam orationis, remota a communi.* Idem: *Sit ergo figura, aliqua arte nouata forma dicendi.* Poſſumus etiam ſic definire: *Figura eſt vitium cũ ratione neceſſitatis, ornatus ue gratia permiſſum.*

In quot parteis diuiduntur figurae? In duas. nam aut τοῦ λόγου ſunt, ideſt uerborum, uel dictionis, uel elocutionis, uel ſermonis, uel orationis: aut τῆς διανοίας, ideſt cogitationis, & ſenſus. Τῆς διανοίας figuras, quorum eſſe aiunt? Oratorum tantum. τοῦ λόγους. Grammaticorum. Et diuiduntur τοῦ λόγου in treis parteis, in figuras dictionis, elocutionis, conſtructionis. Illud non eſſe ſilentio praetereundum cenſeo, figuras omneis penes quinq. Graecorum linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοίνην. Ias, enim, relictis ꝓpriis uerſatur in tropis. Doris, in ſingulis partibus orationis nunc adiectioni, nunc breuitati ſtudens, facit barbariſmos. Atthis breuitate gaudẽs, admittit ſoloeciſmos. Aeolis ſupra modum copioſa eſt, amatq. per circuitum verba proferre, cuius vitium σχῆμα διανίας appellant. Communis eſt, in qua omnes idem ſeruiunt. Sed aduertendum in primis eſt, ut Barbariſmus, & ſoloeciſmus euitentur.

Quid eſt barbariſmus? Pars orationis uitioſa in communi ſermone: in poemate uero metaplaſmus dicitur. Ante Augusti Caeſaris aetatem, an barbariſmum dixerint, qui pure, atq. integre locuti ſunt, ſe non inueniſſe Gellius ſcribit: apud antiquos enim non barbare, ſed ruſtice loqui dicebantur: quos nunc loqui barbare dicimus: & ruſticus ſermo, qui nunc barbariſmus appellatur.

Quid eſt ſoloeciſmus? Impar, & inconueniens compoſitura partium orationis. σχῆμα λόγου, ſi eum docti fecerint,

fecerint, dicitur. Ab Aſinio Capitone, & eiuſdem aetatis alijs, imparilitas, a uetuſtioribus Latinis, ſtribiligo, dictus eſt. nam στρεβλοῦν, deprauare eſt, & στρεβλός, prauus. Gellius uero neq. ſoloeciſmum, neq. barbariſmum, ſed ſicut βάρβαρον, ita σόλοικον, legiſſe ſe apud Graecos in Noctibus refert. Idem, antiquiores noſtros ſoloecum facile dixiſſe meminit, ſoloeciſmum uero haud ſcire an umquam dixerint. Quod ſi ita eſt, neq. apud Graecos, neq. apud Latinos probe dici ſoloeciſmum putat. ſed aut imparilitatem, aut ſoloecum, ſed nunc & barbariſmum: & ſoloeciſmum dicimus.

Vnde ſoloecus dictus? A ſolis urbe Ciliciae, quod eius incolae, Athenienſibus uitioſe loqui uiſi ſint: σολοικίζειν; qui ita loquerentur, dicti.

Quomodo ruſtice, & barbare quis loquetur? Si barbaris vocabulis vſus fuerit, vt ſi dixerit treguam, & guerram, pro induciis, & bello. Item ſi dictiones inuertat, ut ſi pro diſciplina, diſplicinam dixerit, & flexae fillae, pro ſtellae fixae, & aliquibus paenultima longa cum debeat corripi. & annona, & idolum paenultima breui, cum ſit producenda.

Vitia oris, & linguae in quibus eſſe litteris poſſunt? In ſingulis. nam ſi craſſe ἰῶτα pronunciauerit, quis, iotaciſmum faciet. Si uero L. lambdaciſmum. Item ſi in plus aequo pronunciarit, faciet metaciſmum. Praeterea a uocis gracilitate Iſchnoteſia eſt. a nimio uero hiatu uocis, Platiaſmos.

Chiloſtomia autem fit, cum in ſummis labijs uox ſcinditur. Omnia igitur quae plus aequo, minus ue ſonantia ab eruditis auribus reſpuuntur, euitanda ſunt.

Quomodo Soloecum, aut, ut nunc dicimus, ſoloeciſmum quis faciet? Si loquetur incongrue, vt ſi dixerit qualeeſt pater mea, mater meus, Virgilius ſcripſerunt, ego doceo tibi Grammaticam.

In quo a ſoloeciſmo differt barbariſmus? Hic in dictione tantum fit: ille uero in oratione.

DE. FIGVRIS. DICTIONIS

Syncopa de medio tollit, quod epentheſis auget.

Extinxti ut te meq. ſoror, magna induperatrix.
Troiugenumq. dolos noſtri Mauortis in antro.
Apocope tollit finem, quem dat Paragoge,
Vt ſat erit magicas me inuitam accingier artes
Troius heu do meae miſeram me occiderit hoſpes?
Apponit Protheſis caput id, quod Aphaereſis aufert,
Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.
Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.
Corripit, ut ſteterunt ducendam Syſtola uocem.
Ectaſis Italiam producit corripienda.
Dicit & inſanis uitam dederitis in undis.
Romane at dices & dederitis, & dederitis.
Aulai in medio libare Diaereſis, atque
Virgilius cecinit rus, ſiluasq., duces,
Et qui magna fuit Pelignae gloria gentis,
Nunc quoque te ſaluo perſoluenda mihi.
Eſtq. Synaereſeos deiectus fulmine Phaethon.
Fixerit aeripedem ceruam Tyrinthius heros.
Gramma tibi Antitheſis pro grammate ponit, ut olli
Inquit ſubridens hominum ſator, atque deorum.
M necat Ecthlipſis, uocalem ſed Synaloephe.
Littora multum ille & terris iactatus & alto,
Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur.
Metatheſis eſt ordo mutatus litterularum.
Vt tibi Timbre caput Euandrius abſtulit enſis.

DE. FIGVRIS. CONSTRVCTIONIS

Prolepſis, quae Latinae dicitur praeſumptio, eſt pronũciatio rerum ordine ſecutrarum: uel eſt, cum ante numerus redditur, quam perſonae definiuntur: ut,

Continuo Reges, ingenti mole (Latinus
Quadriiugo uehitur curru, cui tempora circum
Auratis bis ſex radij fulgentia cingunt.
Solis aui ſpecimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro:
Hinc pater Aeneas, Romanae ſtirpis origo,
Sidereo flagrans clypeo, & caeleſtibus armis,
Et iuxta Aſcanius, magnae ſpes altera Romae:)
Procedunt caſtris. per hanc autem figuram, ſi plurale

uerbum

uerbum praeponitur ante utrunque, quod ſequitur, nominatiuum praecedere in congregatione oportet. ut, duae aquilae deuolauerunt, haec ab Oriente, illa ab Occidente: uel, altera ab ortu Solis, altera ab Occaſu. Si uero ad ea, quae diuiduntur, ſingulare uerbum ſequitur genitiuum, ſingulare diuidendo procedere oportebit. ut duarum aquilarum, altera deuolauit ab Oriente, altera ab Occidente. Praeterea ſingulare modo in ſingularia, modo in pluralia licet diuidere. ut humanum genus aliquod bonum, aliquod malum eſt. humani generis aliqui boni, aliqui praui. Et rurſus plurale nunc in pluralia, nunc in ſingularia: ut, hominum aliqui boni, aliqui mali. duarum auium, altera uolatilis, altera non. Si nominatiuus igitur praecedit, uerbum in congregatione ponitur: ſin autem genitiuus, in ijs quae diuiduntur. Quod ſi & congregationem, & eius partes obliq. proferre uolumus, neceſſe eſt loco uerbi uti participio obliqui caſus, & ad aliam perſonam facere tranſitionem, ut aquilarum uolantium, alterius ab Oriente, alterius ab Occidente ſimilis eſt celeritas. Et per datiuum, Aquilis uolantibus, huic Oriens, illi relinquitur Occidens. Et per accuſatiuum, Aquilas uolantes, hanc Oriens, illam miſit Occidens. Veteres tamen interdum pro genitiuo plurali nominatiuum legimus praepoſuiſſe. Homerus: *Οδυσσείας μοὶ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, Τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ*, hoc eſt, Duo ſcopuli, alter ad caelum uſque latum peruenit, alterum uero ſcopulum humiliorem uidebis Vlyſſe. ubi ſecundum artem, genitiuo utendum fuiſſet *τῶν δὲ δύο σκοπέλων*. *σολοικοφανὲς* igitur fecit. Quemadmodum *Ιλιάδος γ*. *Αμφω δ' ἑζομένω γεραρώτερος ἦεν ὀδυσσεὺς*, hoc eſt, ambo uero ſedentes, honoratior Vlyſſes erat. *ἀντὶ τοῦ ἀμφοῖν δ' ἑζομένοιν*, amborum autem ſedentium, honoratior Vlyſſes erat. quale eſt apud Horatium in poetica: *O maior iuuenum*. ad duos enim Piſones ſcribebat. de hoc uero abunde in comparatiuis. Item *Ιλιάδος π*. *Νεστορίδαι δ', ὁ μὲν οὖτα Ατύμνιον ὀξέι δουρὶ. Αντίλοχος,*

 λαπάρης

λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος Ἤριπε δὲ προπάροιθε Μάρις δ' αὐτοσχεδὰ δουρὶ Ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε κασιγνήτοιο χολωθεὶς, Στὰς πρόσθε νέκρος, τοῦ δ' ἀντίθεος Θρασυμήδης, Ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι. Nestoridae autem, Antilochus acuto telo percuſſit Atymniũ ferro adacto in Ilia. cecidit vero ille coram, ſed Maris, propinquus, lancea inuaſit Antilochum, ira germani cauſſa percitus, aſtans ante mortuum, hunc autem Deo ſimilis Thraſimedes, celeriter percuſſit, ante quam ille feriret pro τῶν Νεστοριδῶν, ὁ μὲν Ἀντίλοχος οὔτασ' Ἀτύμνιον, Μάριν δὲ ἀντίθεος, Θρασυμήδης, Neſtoridarum Antilochus percuſſit Atymnium, Deo uero ſimilis Thraſymedes Maridem. Similiter ſi quis dicat, duo fratres, alter facilis, alter durus eſt; vitium facit, cum ſit dicendum: duorum fratrum, aut e duobus fratribus, alter facilis, alter durus. Tale eſt etiam illud Liuij, ut Priſcianus refert: *Periit religionum, iuriſq. publici, quando duo ordinarij conſules eius anni, alter morbo, alter ferro periiſſet, ſuffectum conſulem negabant recte comitia habere poſſe.* cũ ars ſic exigeret: Quando duorum ordinariorum conſulum, aut ex duobus ordinariis cõſulibus alter morbo, alter ferro periiſſet, aut ſic, Quando duo ordinarii conſules eius anni periiſſent, alter morbo, alter ferro. quae eſt praeſumptio frequẽtiſſima, ut illa Ὀδυσσείας ά. ἀλλ' ὁ μὲν αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. Sed ille Aethiopas petiit qui procul ſunt. Aethiopas, qui diuiſi ſunt in duas partes vltimi hominum, alteri in occidente, alteri in oriente. Et illa in Iphigenia in Aulide κατεῖδον δὲ δύ' αἴαντε συνέδρω, τὸν τε Οἰλέως Τελαμῶνος τε γόνον τῆς σαλαμῖνος στέφανον. Vidi duos Aiaces conſidentes, alterum Oilei, alterũ Telamonis filium, Salaminae decus. Apollonius in primo περὶ συντάξεως illud Homeri, οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, ſic mutat, οἱ δὲ δύο σκόπελοι ἱκάνουσιν, ὁ μὲν ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ. ὁ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου. duo perueniunt ſcopuli, alter uſque ad caelum, alter vſq. ad Olympum. quod poeta noſter, praeſumptione dimiſſa,

miſſa,ſic mutauit in primo Aeneidos. *Geminiq. minantur In caelum ſcopuli.* In huiuſmodi igitur cōſtructione tam diuiduorum,quàm κατὰ πρόληψιν, Graeci articulis ſubiunctiuis vtuntur,ut ἀετοὶ διέπτησαν δύο, ὁ μὲν ἀπ᾽ ἀνατολῶν, ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν. καὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσιν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηροί, καὶ τοῖν δυοῖν αἰάντοιν, ὁ μὲν Τελαμώνιος, ὁ δὲ Οἰλέως ὑιὸς ἐγένετο. Nos uero aut ꝓnominibus, aut nominibus: ut,duae Aquilae deuolauerūt, haec ab ortu ſolis,illa ab occaſu: uel altera ab ortu ſolis, altera ab occaſu, & hominum hi boni, illi mali ſunt. uel aliqui boni,aliqui mali ſunt.& duorum Aiacum:hic Telamonis, ille Oilei filius fuit: uel alter Telamon, alter Oilei filius fuit.

In Prolepſi quinq. eſſe plerumq. oportet. Congregationem,ut Reges. Partes,ut Latinus, Turnus,Aeneas, Aſcanius: uerbum,ut Procedunt: partium determinationes,ut Latinus,Turnus,ab vna parte; Aeneas, Aſcanius, ab altera: ordo,ut praecedat congregratio, ut reges: ſequantur partes, ut Latinus,Turnus,& Aeneas,Aſcanius.

Eſt autem Prolepſis duplex. Explicita, in qua omnia inueniuntur, quae in Prolepſi eſſe oportet, ut equi concurrunt,hic a dextra, ille a ſiniſtra parte hippodromi. Implicita eſt,in qua tacetur aliquid,ut homines inuident alter,alteri. deeſt, & alter alteri. Item: alter alterius onera portate deeſt,& alter alterius; ut,portate onera alter alterius,& alter alterius.hoc eſt, tu face onus portes illius, ille tuum. & apud Ouid. *Alter in alterius iactantes lumina vultus. Quaerebant taciti noſter vbi eſſet amor.* Deeſt,& alter in alterius.

Aliam eſſe Prolepſin dicit Diomedes, cum id quod poſterius accedit,ante tempus aſcribitur: ut, *Lauinia uenit littora.* Lauinium enim nondum erat, cum in Italiam uenit Aeneas. Et apud Salluſtium: *Montem ſacrum, atque Auentinum inſedit,qui mons ob hoc,quod illum plebs inſederat poſtea ſacer dictus eſt.*

DE. SYLLEPSI

Syllepſis,quae Latine conceptio, & comprehenſio dici po-

ci poteſt, eſt diuerſarum clauſularum, uel per unum uerbum, uel per adiectiuum pluralis numeri conglutinata cõcluſio; ut, *ſunt nobis mitia poma, Caſtaneae molles, & preßi copia lactis:* ideſt poma mitia, caſtaneae molles, & copia lactis preſſi ſunt nobis, ut pluralis numerus concipiat ſingularem, ita tamen ut pluralis praecedat. nam aliter eſſet Zeugma. ut, *Amaryllidi & lac, & caſtaneae placuerunt.* & *Nihil ne te nocturnum praeſidium palatij, nihil horum ora, uultusq. mouerunt?* quod exemplum in Zeugmate ponit Diomedes, & hypozeugma appellat. Dices etiam per Syllepſin, *Ferdinandus Rex, & Eliſabeth Regina Hiſpaniae homines quam iuſtiſſimi Baeticam, quae Granata nunc dicitur, urbem & maximam, & munitiſſimam, et bellicoſiſſimam, opulentiſſimamq. decem ab ipſis annos obſeſſam, & numquam antea a Chriſtianis debellatam, atq. ideo ſummis laudibus, ſummoq. honore digniſſimi, anno a Natiuitate* IESV CHRISTI DEI *Opti. Max. milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſecundo, quarto nonas Ianuarias expugnauerunt.*

In Syllepſi quinque eſſe oportet, Dictionem concipientem, dictionem conceptam: coniunctionem, uerbum, uel adiectiuum pluralis numeri, & quod reſpondeatur dictioni concipienti, ut *Rex, & Regina Hiſpaniae principes optimi.* dictio concipiens, Rex, concepta Regina, adiectiuum pluralis numeri, optimi, coniunctio, & reſponſio adiectiui ad Regem.

Quot ſunt ſpecies Syllepſeos? Septem. Eſt enim prima Syllepſis in genere, quae fit, cum maſculinum genus concipit femininum & neutrum. ut *Rex, & Regina iuſtiſſimi:* dominus, & mancipia pugnaces. Aut, cum femininum concipit neutrum, ut Hinc leges, & plebiſcita coactae.

Secunda Syllepſis eſt in numero, cum pluralis numerus concipit ſingularem: ut milites, & imperator fortiſſime pugnauerunt.

Tertia Syllepſis eſt in perſona: nam prima & ſecunda perſona, poſſunt concipere tertiam, neutram uero harum tertia. Ego enim & ille deambulamus: & tu, & ille deambulatis, dicimus: ille, autem, & ego deambulant, aut ille & tu deambulant, non dicimus. & quemadmodum prima,

& ſecun-

& ſecunda poſſunt concipere tertiam, ita prima ſecundã: ſed non contra. nam ego & tu deambulamus dicimus, nõ etiam deambulatis.

Quarta Syllepſis eſt in caſu, quae fit cum nominatiuus comprehendit ablatiuum cum praepoſitione cum: ut, *Remo cum fratre Quirinus, Iura dabunt*, ideſt Quirinus, & frater Remus.

Quincta Syllepſis eſt indirecta, quae fit, quando uerbum concordat cum ablatiuo cum praepoſitione cum, & ablatiuus concipit nominatiuum: ut, *Hanc tecum genitor cunctis celebrabitur annis.* & *Iphitus, & Pelias mecum diuellimur ibde.*

Sexta Syllepſis eſt implicita, quae fit quando demonſtratis mare, & femina, per diſtributiuum, & partitiuum nomen maſculini generis, comprehenditur etiam femina, ut Vterque horum eſt iuſtus. & apud Virgilium: *Eſt mihi namq. domi pater eſt iniuſta nouerca, Biſq. die numerant ambo pecus, alter & hoedos.* alter, ideſt nouerca. Eodem modo, nullus homo currit, eſt Syllepſis implicita, ubi nullus comprehendit etiam feminam. quare, qui dicunt, omnis homo currit, & nullus homo currit, non eſſe contraria, errant, quoniam nullus complectitur etiam feminam in hac oratione, nullus homo currit: quemadmodum omnis, in ea quae dicit, omnis homo currit.

Septima Syllepſis, eſt in male cohaerentibus, ſeu in improprie comprehenſis, quae fit quando plura concipit uerbum, ita tamen ut uni tantum conueniat, cetera uero improprie complectatur, ut apud Virgilium: *Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem Ipſe trahit.* trahit licet nepotis tantum ſit, tamen & ſuperiora concludit, ſed καταχρηστικῶς. Eadem eſt figura apud Homerum. Ἰλιάδος ι. ὡς δ᾽ ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα, βορέης καὶ ζέφυρος. τώ τε θρήκηθεν ἄητον. ut duo uẽti piſcoſum mare concitãt, Boreas, ac Zephyrus, qui ſpirant a Thracia. Vbi quod Boreae tãtum eſt, Zephyro quoq. attribuit, qui flat ab Occaſu. Idem Ἰλιάδος τ. τὼ δὲ δύο σκάζοντε βάτην ἄρεος θεράποντε. Τυδείδης τε μενεπτόλεμος, καὶ δῖος Ὀδυσσεύς, ἔγχει ἐρειδομένω. ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά,

Duo

Duo autem claudicantes ibant miniſtri Martiſ, Tydideſq. bellicoſus,&diuus Vlyſſes haſta firmantes greſſum: adhuc enim moleſta erant illis vlcera. Quod erat igitur Diomedis, Vlyſſi quoq. attribuit; ſolus enim Diomedes claudicabat, pedes plantam vulneratus. Vlyſſes autem in latere vulnus acceperat. Sūt fortaſſe & aliae Syllepſeos ſpecies, ſed ego non plures ſeptem inueni, & ne has quidem quaeſiuiſſem, niſi legiſſem apud Seruium: *Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem ipſe trahit*. ſeptimam eſſe Syllepſin. & apud Fabium multas praeſumptiones. Primam item, ſecundam, & tertiam reticentiam apud Donatum, & uſq. ad ſextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atq. ego ſcripſi, accipiantur Syllepſeos ſpecies, neſcio. ſic equidem tamdiu ſentiam, donec, aut ipſe melius inuenero, aut ab alio didicero.

DE. ZEVGMATE

Zeugma, eſt vnius verbi, uel adiectiui uiciniori tam ſingularis, quam pluralis numeri reſpondentis concluſio, ita coniuncta diuerſis. ut, neceſſe ſit per ſupplementum ſingulis reſpondeatur, ut caeli & terra mouenda eſt, uel caeli mouendi ſunt & terra. ideſt caeli mouendi ſunt, & terra mouenda eſt. Item, *Hebraei ſunt & ego*, id eſt ipſi Hebraei ſunt, & ego ſum Hebraeus. Item erraui ego & uos. id eſt ego erraui, & uos erraſtis. Et, *nihil ne te nocturnum praeſidium palatij, nihil urbis uigiliae, nihil timor populi, nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic munitiſſimus ſenatus habendi locus, nihil horum ora. vultuſq. mouerunt?* ideſt praeſidiū mouit, uigiliae mouerūt, timor populi mouit, bonorū concurſus mouit, munitiſſimus habendi ſenatus locus mouit, ora & vultus mouerūt. Fabius συνεζευγμένον appellat, quod fieri dicit, cum vnum ad uerbum plures ſententiae referuntur, quarum vnaquaeq. deſideraret illud, ſi ſola poneretur. Volunt etiam eſſe zeugma cum remotiori verbum, adiectiuum ue reſpondet, ſi ſit id, quod remotum eſt, numeri tantum ſingularis: vt, ego & tu & praeceptor erraui, ideſt ego erraui, & tu erraviſti,

uiſti, & praeceptor errauit: quem loquendi modum apud approbatos non memini legere.

Tribus autem modis fit zeugma, in perſona, ut non ego ſolum, ſed etiam tu erraſti praeceptor. in genere, vt caeli & terra mouenda eſt. in numero: ut *Nihil ne te hic munitiſſimus ſenatus habendi locus, nihil horum ora, vultuſq. mouerunt?*

Quinq. eſſe oportet in zeugmate, diuerſa ſubſtantiua, ut caeli & terra: coniunctionem, ut &. uerbum, adiectiuum ue tam ſingularis, quam pluralis numeri, ut mouenda eſt. & quod uerbum, vel adiectiuum uiciniori reſpondeat, ut, *Caeli & terra mouenda eſt*: uel *caeli mouendi ſunt & terra.*

In quot differt zeugma a Syllepſi? In zeugmate uerbum, vel adiectiuum ita uiciniori reſpondet, ut ſingulis poſtea reddendum ſit, & tam ſingularis, quam pluralis numeri eſſe poteſt. Per Syllepſin uero contra: nam nec uiciniori reſpondet nec numeri eſſe ſingularis poteſt, nec ut ſingulis, ut in zeugmate reddatur oportet, ſed omnia ab uno uerbo, uel adiectiuo concipiuntur, atque ideo σύλληψις a Graecis, a noſtris Cóceptio appellatur. Dices enim per zeugma, *Sociiſq., & rege recepto: &*, rege recepto: & ſociis & recepto rege: & ſociis & rege ſociiſq. receptis, id eſt rege recepto, & ſociis receptis. Ité. *Hic illius arma, hic currus fuit*: &, hic currus fuit & arma: &, hic fuit currus, & arma: &, hic currus & arma fuerút, id eſt hic currus fuit, & arma fuerunt. Per Syllepſin uero, *Sociiſq. et rege receptis: & hic illius arma, hic currus fuerút.* Illud autem Valerii libro primo, capite ultimo: *De motu, & voce deorum immortalium humanis oculis, auribusq. percepto*: legendum eſt ut etiam antiqui habent codices, *De voce & motu percepto*. eſt enim Zeugma.

Quot ſunt ſpecies Zeugmatis? Tres, hyperzeugma, cum uerbum praeponitur. ut ſi erraui ego, & tu. Meſozeugma, cum interponitur, ut ſi ego, tu quoq. erraſti.

DE SYNTHESI

Syntheſis in vitio vocali, cum verbum uel adiectiuum diſcordat in voce ab eo, cui redditur, & cōcordat in ſignificato, ut *pars in fruſtra ſecant*, & *gens armati*.

Tria eſſe oportet in ſyntheſi. vnum ſubiectum uerbū, uel adiectiuum. & quod id ipſum uerbum, vel adiectiuū ita reſpondeat ſubiecto, vt ab eo diſcordet in voce, & concordet in ſignificato, ut anſer fera.

Fit autem Syntheſis in genere tantum, in numero tantum, in genere & in numero ſimul. In genere tantum, ut *Praeneſte ſub ipſa. In Eunuchum ſuā. Centauro vehitur magna*, In numero tātum: ut, *Turba ruunt, Pars in fruſtra ſecant*. In numero & in genere ſimul: ut, gens armati. turba proterui. Virg. *Hic manus ob patriā pugnando vulnera paſſi*.

DE ANTIPTOSI

Antiptoſis fit cum caſus pro quo ponitur: vt *ſermonem quem audiſtis non eſt meus*. ſermonem pro ſermo. Item *Populo vt placerēt, quas feciſſet fabulas*. fabulas pro fabulæ. Et, *Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt*. urbem, pro urbs.

In antiptoſi autem tria eſſe oportet. vnum ſubiectum, ut Vrbem. unum uerbum, ut Eſt. & quod caſus pro caſu ponatur, ut Vrbem pro Vrbs. & nota produci prò in Antiptoſi, ſic enim ſcribitur Graece ἀντίπτωσις eodem modo paenultima producitur.

DE EVOCATIONE

Euocatio fit, cum prima perſona uel ſecunda euocat ad ſe tertiam: ut, ego Virgilius ſcribo; tu Cicero oras; nos homines erramus: uos pueri non legitis. Et, *Troes te miſeri ventis maria omnia vecti, Oramus*, ideſt, nos Troes oramus.

In Euocatione quattuor eſſe oportet, dictionem euocatā tertiae perſonae. uerbum primae, uel ſecundae perſonae. & abſentiam coniunctionis.

DE APPOSITIONE

Appoſitio eſt immediata coniunctio ſubſtantiuorum cum alterum ponitur ad declarationem alterius: ut, *Ignauum fucos pecus a praeſepibus arcent*.

Tribus

Tribus modis fit Appoſitio: reſtringendae generalitatis gratia: vt, animal equus currit. ad remouendã equiuocationem: ut, comedi canem piſcem. ad proprietatem attribuendam: ut, Caeſar uir magno ingenio.

DE. SYNECDOCHE

Fit Synecdoche cum ponitur pars pro toto: ut, Aethiops albus dentes: mulier trunca manum. fit etiam per uerba: ut, Expleri mentem nequit Dido. Item, doleo caput. cum vero ex uno plures intelligimus, ex parte totũ, ex ſpecie genus, ex praecedentibus ſequentia, vel contra, eſt alia. Synecdoche, quae eſt ſignificatio pleni intellectus capax, cum plus, minus ue pronunciat. Aut enim pars tota, parua de parte cognoſcitur: ut, *Puppesq. tuae, pubesq. tuorum*, a puppibus enim naues ſignificat, a pube uero iuuentutem omnem. Aut pars de toto: ut *Ingens a vertice pontus. In puppim ferit*, non enim totum pelegus. ſed pars pelagi ferit in puppim. Idem: *fontemq. ignemq. ferebant*. In hac figura plurimum valet numerorum illa libertas, ut ait Fabius. nam & Liuius ſaepe ſic dicit: *Romanus proelio victor*. & Virgilius. *Hoſtis habet muros*. Idem. *& armato milite complent*. pro Romani *victores*. hoſtis pro hoſtes. milite pro militibus. Et contra, Cicero ad Brutũ: *Populo, inquit, impoſuimus, & oratores viſi ſumus*, cum de ſe tantum loqueretur.

Tria eſſe oportet in Synecdoche, cum eſt figura conſtructionis: totum, ut Aethiops. partem, quae ſemper ſit caſus accuſatiui, ut dentes adiectiuum, ut albus. Inuenitur etiam pars in ablatiuo; ut, *Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine laeſus*.

Et notandum, quod, cum dicimus: *Oculos ſuffuſa nitentes*, & id genus per participium, non eſt Synecdoche, ſed Graeca conſtructio.

ALDI. PII. MANVTII. ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATIC.

LIB. IV

IN TENVI re eſſe laborem hunc noſtrum, & uilis pompae futuram gloriam, ut de ſe Terentianus ait, cum de litteris, & ſyllabis, ac metris ſcripturus eſſet, certo ſcio. ſed mihi tantummodo curae eſt, quocumq. poſſim modo, prodeſſe ſtudioſis bonarum litterarum. Quod ſi nulla, aut perparua inde gloria, οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. Quam ob rem hoc libro quaedam non inutilia de metricis pedibus primum perbreuiter, deinde de ſyllabarum quãtitate, inde denuo de pedibus copioſius, poſtea de quibuſdam metrorum generibus ſcripturi ſumus, quibus abſolutis non nihil de accentibus, ac diſtinctionibus attingemus.

DE. PEDE. IN. METRO

Pes eſt ſublatio ac poſitio duarum, aut trium, amplius ue ſyllabarum ſpatio comprehenſa. dicitur autem pes in metro, quia pedis officio fungitur. ſicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipſa cum ſcanduntur, quibuſdam quaſi pedibus incedere uidentur. hinc etiam ſcandi dicuntur metra, quia tractando ſingulos metri cuiuſq. pedes, ueluti ſcalarum gradus uidemur aſcendere, ac gradatim uiciſſim incedere mouendis pedibus. ſcanſionẽ praeterea definiunt eſſe legitimam metri in ſingulos pedes diſtinctionem, & dimenſionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi ſunt, ex q̃bus maxime v unumquodq. metrum conſtat, ſuntq. metri cuiuſq. proprij, & peculiares, ut ſpondeus & dactylus in heroico, nothi uero, qui rariſſime metrum ingrediuntur, ut anapaeſtus, & proceleuſmaticus in eodem heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero eſſe conſtat, ex quibus diſyllabi quattuor, triſyllabi, octo, tetraſyllabi ſexdecim. Quoniam autem duobus ſignis, quae

Graece μακρὰ & βραχεῖα dicuntur, quantitas ſyllabae oſtenditur, ſciendum breuem ſyllabam hoc ſigno oſtendi, ˘, longam vero hoc ¯, quibus etiam ſinguli pedes notantur, in hunc modum.

DE.PEDIBVS.DISSYLLABIS

Pyrrhichius conſtat ex duabus breuibus	˘˘	Dĕă.
Spondeus, ex duabus longis	¯¯	Mūſaē.
Iambus, ex breui, & longa	˘¯	Dĭēi.
Trochaeus, ex longa, & breui	¯˘	āldŭs.

DE.TRISYLLABIS.PEDIBVS

Tribrachus ex tribus breuibus ˘˘˘ Dŏmĭnŭs.
Trimacrus ex tribus longis ¯¯¯ Virtūtī.
Anapaeſtus ex duabus breuibus, & longa
˘˘¯ Vĕnĕtī.
Dactylus, ex longa, & duabus breuibus
¯˘˘ Cārmĭnă.
Bacchius, ex breui, & duabus longis
˘¯¯ Quĭrīnō.
Palimbacchius, ex duabus longis. & breui
¯¯˘ Aūgūſtŭs.
Amphimacrus, uel creticus, ex extremis longis
¯˘¯ Dēmŏphōn.
Amphibrachus, ex extremis breuibus
˘¯˘ ĕrāſmŭs.

DE.TETRASYLLABIS.PEDIBVS

Proceleuſmaticus, ex quattuor breuibus
˘˘˘˘ ărĭĕtĕ.
Diſpondeus, ex quattuor longis
¯¯¯¯ Fōrtūnātī.
Epitritus primus, ex iambo, & ſpondeo
˘¯¯¯ ărīſtārchō.
Epitritus ſecundus ex trochaeo, & ſpondeo
¯˘¯¯ ārchĭmēdēs.

Epitritus tertius ex ſpondeo, & iambo

- - v - Dēmōſthĕnēs.

Epitritus quartus ex ſpondeo, & trochaeo

- - - v Mārcēllīnŭs.

Paeon primus, ex trochaeo, & Pyrrhichio

- v v v Laetĭtĭă.

Paeon ſecundus, ex iambo, & pyrrhichio

v - v v Hŏrātĭŭs.

Paeon tertius, ex pyrrhichio, & trochaeo

v v - v ă cāndĕr.

Paeon quartus, ex pyrrhichio, & iambo

v v v - Cĕlĕrĭtās.

Antiſpaſtus, ex iambo, & trochaeo

v - - v ălēxāndĕr.

Choriambus, ex trochaeo, & iambo

- v v - aethĕrĕō

Ionicus a minore ex pyrrhichio, & ſpondeo.

v v - - Dĭŏmēdēs.

Ionicus a maiore, ex ſpondeo, & pyrrhichio

- - v v Fērtēnĭtŭs.

Diiambus, ex duobus iambis.

v - v - Plătōnĭcī.

Ditrochaeus, ex duobus trochaeis

- v - v Dūlcĭŏră.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Πυῤῥίχιος, ἐκ δύο βραχειῶν

v v θεός.

Σπονδεῖος, ἐκ δύο μακρῶν

- - ἥρως.

Ἴαμβος, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς

v - ἐρῶς.

Τροχαῖος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας

- v ἄλσος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Τρίβραχυς, ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν.

v v v Πρίαμος.

Μολλοσσὸς

Μολοσσὸς, ἐκ τριῶν μακρῶν
--- ἡρώδης.
Ανάπαιστος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς.
υυ- ἑκάβη.
Δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν.
-υυ ἥλιος.
Βακχεῖος, ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν
υ-- ἀχιλλεὺς.
Παλιμβάκχειος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας
--υ ἥφαιστος.
Αμφίμακρος, ἢ κρητικὸς τούτῳ ἐναντίος
-υ- ἡγεμών.
Αμφίβραχυς, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας
υ-υ ἐρασμός.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Προκελευσματικὸς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν
υυυυ φιλόσοφος.
Δισπόνδειος, ἐκ τεσσάρων μακρῶν
---- ἡρακλείδης.
Επίτριτος πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης βραχείας
υ--- ἀριστείδης.
Επίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας
-υ-- εὐρυπίδης.
Επίτριτος γ, ἐκ μόνης τρίτης βραχείας
--υ- δημοσθένης.
Επίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας
---υ μισάνθρωπος.
Παίων πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς
-υυυ στησίχορος.
Παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς
υ-υυ φιλόστρατος.
Παίων γ, ἐκ μόνης τρίτης μακρᾶς
υυ-υ κλεόβουλος.
Παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς
υυυ- δρομέδων.
Αντίσπαστος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας
υ--υ ἀλέξανδρος.

Χορίαμβος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς.
-υυ- εὐφορίων.
Ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος, ἐκ δύο βραχειῶν
υυ-- διομήδης.
Ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ δύο βραχειῶν
--υυ δημήτριος.
Διΐαμβος, ἐκ βραχείας μακρᾶς, καὶ βραχείας μακρᾶς
υ-υ- κορινθίους.
Διτρόχαιος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας.
-υ-υ δημοφῶντα.

Ante quam de ſyllabarum quantitate ſcribere incipiamus, admonere uoluimus diſcipulos, ut litterarum diuiſiones, ac diphthongos, & quidquid de litteris, & ſyllabis in primo harum inſtitutionum libro a nobis ſcriptum eſt, & ſaepe & accurate legant. Nam quantum inde emolumenti ſit futurum, ex his Quinctiliani verbis licet cognoſcere. Ne quis igitur tamquã parua faſtidiat Grammatices elementa de litteris, non quia magnae ſit opere conſonantes a vocalibus diſcernere, ipſaſq. eas in ſemiuocalium numerum, mutarumq; partiri; ſed quia interiora uelut ſacri huius adeuntibus apparebit multa rerum ſubtilitas, quae non modo acuere ingenia puerilia, ſed exercere altiſſimam quoque eruditionem, & ſcientiam poſſit. Haec ille & vere, & docte, vt omnia. Sed iam de ipſa ſyllabarum quantitate tractemus: non ut a ante b, ante c, & huiuſmodi minutiores regulas doceamus (Id enim, tum quia difficillimum eſt regulis cõprehendere, tum etiam quia perterrere potius, & confundere ingenia uidetur, praetermittimus) ſed generales tantum regulas, & facile teneri memoria poſſint, conſcribemus,

DE. SYLLABIS

Syllabarum aliae breues, aliae longae, aliae communes quae etiam ambiguae, & ancipites dicuntur. Breues ſunt, quae correptam uocalem habent, & non deſinunt in duas conſonantes, uel in aliud, quod poſſit producere: longae uero, quae longam, & ſunt aut natura, aut po-

ſitio-

ſitione: communes,quae vocalem habēt ancipitem,hoc eſt, quae & longa,& breuis eſſe in metro poteſt, nam in proſa oratione non itidem. de quibus ſuis locis abunde dicemus.

DE.PRIMIS. SYLLABIS

Syllabae omnes,aut primum, aut medium,aut ultimum locum tenent. Quae in primo loco poſitae ſunt, octo cognoſcuntur modis: Poſitione, uocali ante alterā vocalem, deriuatione, compoſitione, praepoſitione, diphthongo, regula, exemplo.

Poſitione ſyllaba ſemper longa eſt. fit autem ſyllaba poſitione longa, modis ſeptem. Primo,cū correpta uocales in duas deſinit conſonantes: vt, ēſt in Carpathio Neptuni gurgite vates: ēſt in, ſpondeus. Altero,cū correpta vocalis excipitur a duabus conſonantibus: ut, āgrĭcōla incuruo terrā molitus aratro. āgrĭcō,dactylus Tertio,cum correpta vocalis deſinit in duplicem conſonantem. ut, Nōx ĕrăt, & terris animalia ſomnus habebat. nōx ĕrăt, dactylus. Quarto,ſi ſequens ſyllaba, a duplici incipiat: vt, āxé hŭmerŏ torquet ſtellis ardentibus aptū: āx hŭmĕ dactyus. Quincto,ſi deſinit in conſonantem,& excipiatur ab i uel u,non vocalibus: ut, āt Vĕnŭs obſcuro gradientes aere ſaepſit. āt Vĕnŭs, dactylus. Et, āb Iŏuĕ principium,Muſae. āb iŏuĕ,dactylus.

Sexto, cum correpta vocalis deſinit in conſonantem, & ſequens item a conſonante incipit, tam in eadem dictione,quam in diuerſa. In eadem, ut ārmă,vĭrumq. cano. ārmă uĭ,dactyl⁹. In diuerſa: ut, āt Rēgina graui iamdudum ſaucia cura. āt rē,ſpondeus.

Septimo,ſi inter duas vocales i fuerit,vim habens duplicis conſonantis,vt Trōiă quĕ nunc ſtares. Idem etiam facit,u, in praeteritis perfectis, ut amāui,replēui, perīui, audīui, & in deductis ab eis, vt amāueram,replēueram, perīueram,audīuerā, & ſic in id genus ceteris. Notātur bĭiŭgus,& quādrĭiŭgus,& huiuſmodi in quibus in conſonans inter duas vocales, non facit poſitionem.

Notandum liquidas mutis ſubditas, nec non x duplicem, & s ſemiuocalem,c,p,t, mutis praepoſitam,in eadē

poſſe dictionae poſitionem facere, ut agricola, repelo, caprcolus, āris reſtiti, reſcit, recipui. In diuerſa uero non poſſe ex trochaeo ſpondeum facere, praeter, mutis praepoſitam ſequente vocali, uel natura, uel poſitione longa, ut, unde ſcire potes percūſſa ſpumat arena. Sed de his plura dicemus, ubi de communium ſyllabarum modis tractabimus. Quē tamen coniunctio ſaepe inuenitur producta apud Virgilium in principio ſecundi pedis, quod uidetur factum poſitione mutae, & liquidae, quae ſequuntur ſtatim in altera dictione, ut Lappaeq. tribulaq. & Tribulaq. traheaeq. Et fontesq. fluuioſq. uoco, & Terrasq. tractuſq. maris. Et Drymoq. Xantoq. Ligeaq. Phyllodoceq. quē tribu, quē trahe, quē fluui, tres dactyli. quē, tra, quē Xan, duo ſpondei, idq. ad imitationem Graecorum. Heſiodus, δωτώ τε, πρωτώ τε, φέρουσά τε, δυνα. νέμετε. τε πρω, ſpondeus. Homerus, ου δ' ἀρ ἔτ' αὐτίς ἔνη, θανε δὲ ξανθός δὲ ξαν, ſpondeus. Idem, ἄργος τε, σπάρτη τε καὶ εὐρυάγυια μυκήνη, τε σπαρ, ſpondeus. Idem, εἶσατο δὲ φθογγὴν υἷι πριάμοιο πολίτης δὲ φθογ, ſpondeus. Seruius autem ſuper eo uerſu Aeneidos tertio, Liminaq. Lauruſq. dei: ſic ait, Quē, breuis eſt, pro longa poſita, quod hac oratione defenditur, aut quia omnia monoſyllaba ad artem non pertinent, & his licenter uti poſſumus; aut certe, qui omne μόριον idest particula, quae ſui ſubſtantiam non habet, membrum putatur ſuperioris orationis. quod ſi eſt, Liminaq., quaſi vna pars orationis eſt. Poteſt etiam que finalitatis ratione, uel produci, uel corripi. Haec Seruius ſed & id potuit feciſſe. Virg. Graecos imitatus, apud quos, liquentes, etiam, aliquado inueniuntur producere antecedentem breuem. Homerus, πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν ἡρώων αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν. τοῦς. δε. ſpondeus. Idem, ἱμερόεν κανάβησε θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄειστε: μελος ἄ, dactylus, ē producta ratione λ liquidae. Theocritus, ἀδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἀδὺ δὲ χ' ἁ βῶς, ἀδὺ δὲ χ' ἁ σύριγξ χ' ὠβώκολος, ἀδὺ δὲ κηγών ὁ μο; ſpōdeus producta prima ſequente μ liquida. nec placet, ut legatur ἁ μόσχος feminine, tum quia

ὁ μόσχος maſculine, quoſcumq; vidimus, codices habẽt: tum etiam, quia in praecedẽti Ecloga maſculine legitur, ἁδὺ δὲ χ᾽ ὁ μόσχος χαρύεται ἁδὺ δὲ χ᾽ ἁβάς. Id Perſius quoq. uidetur imitatus in illo choliambo, Cantare credas Pegaſeium mẽlos. ubi mẽlos producit primam ratione liquidae. Quamquam Politianus in Miſcellaneis, Nectar, non Melos legendum cenſet, tum quia ſic in antiquiſsimo codice ſcriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit umquam legere apud Graecos μέλος prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronenſis homo accuratus, ac doctus. & qui non urbes ſolum, ſed & prouincias peragrauit inueniendi, conferendiq. librorum gratia. eſt enim ſtudioſiſsimus bonarum litterarum, & amantiſſimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq. ſenex ſudauit, & alſit, multa etiam legit, multos libros, eoſdemq. caſtigatos nuper reportauit e Gallia, quos mihi, quae hominis eſt erga ſtudioſos beneuolentia, imprimendos dedit. is in quibuſdam Perſii antiquis codicibus Nectar legiſſe dicit, ad meq. vnum attulit in membrana mirae antiquitatis, ubi ſcriptum eſt Pegaſeium nectar, & ſupra ſcriptum minutioribus litteris, Vel melos. Sed ſi, ut plurimi habent codices, mẽlos legatur, non repugnat ſyllaba.

TERENTIANVS. DE. POSITIONE

Syllaba prima breuis, quaecumq. pedem generabit,
Longa fit a geminis quibus indita conſona vis eſt,
Seu pariter iunctae, ſuberunt ue in parte ſequenti,
Seu ſunt diuiſae, finemq., caputq. tenentes.
Exemplis manifeſta magis redden da videntur.
Poſtquam res, prior eſt iunctis adiuta duabus.
Subiectis aeque fiet, cum dicimus agros.
At tu ſume pedum, diuiſas cernis vtraſq.
Dactylon haec eadem poterit toties dare forma
Quando breuem mediam, breuis aeq. tertia claudet.
NVNC. ăgĕnĕic, ŏquis, necnon & Bĕlgĭcă colla]
Vde etiam quocumq. loco ſeu ſubdita detur,

Libera ſeu, verbo quaſi conſona curret in vno.
ārmā.uīrūmquē cānō, dūris āgreſtibus ārmā.
Si ſit longa prior, mox hanc correpta ſequatur.
Vocalis verbi pariter cum fine reſiſtens.
Syllabaq. adiaceat geminis exorta ſonoris.
Non ſemper videas ſpondeon poſſe creari,
Quia mutas ita coniungi natura recuſat,
Vt pariter poni poſſint in parte ſequenti,
Vdas nec peſſis, vmquam praeponere mutis,
Nec tempus praeſtant vdae cum ſubijciuntur
No'is in capite, aut verbi: Supereſt igitur quid?
Vt ſint diuiſae, ſubduntur quando Trochaeo,
Vnam detineat ſequitur qua ſyllaba primam,
Atque ita vocalis ſuperet non ſola trochaeo,
Altera ſuccedat, qua proximus exoritur pes,
Et quis cuiq. dolor uicto, quae gloria palmae.
Pōſtquām Res Aſiae, geminum hoc exemplar habebis.
Ergo ut vocalis remanens in fine trochaei,
Et verbi finem faciat ſpondeon & edat,
Vnicus efficiet caſus, ſi, qui ſequitur pes,
Naſcatur certis, quas debet habere, ſonoris,
Dum caput obtineat fortiſſima littera uerbi.

DE. VOCALI. ANTE. ALTERAM VOCALEM

Vocalis ante alteram vocalem in Latinis dictionibus, ſemper fere corripitur. Virgilius: Māgnă lūes commiſſa tibi. Idē: Sūm pĭŭs Aeneās. Idē: fŭĭmŭs Troēs, fŭĭt Ilium: In Graecis uero nominibus ſaepe inuenitur producta. Virg. Pīĕrĭdes uos haec facietis maxima Gallo, Dicite Pīĕrĭdes. Dīă Cāmilla. Aegle Nāīădŭ pulcherrima. Heſiodus, μοῦσαι πιερίη θεν. πῖερι, dactylus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς δῖος ἀχιλλεύς. δῖος ὀρέστης, εἰς ἅλαδίαν. δῖος ὁ. δῖος ἁ. δῖος ὁ, tres dactyli. δῖαν trochaeus. Theocritus χαὐνύμφαν ἀκρηβος ἐὰν ἔτι ναῖδα γάμεν. ναῖδα. dactylus. Sic āer, īapetus, īapetionides, Lāodamia, īo, Lāertes, Thȳas Pīerus, & alia id gen⁹ multa producūt primā, qa Graeca ſunt ἀήρ, ἰάπετος, ἰαπετιονίδης, λαοδάμεια, ἰώ, λαέ.

Λαέρτης, θύας, πίερος. Notandum ſi in ſio produci Martialis: Eſſe uides lignum, ſerues niſi lumina, fīet, De candelabro magna lūcerna tibi. Iuuenalis: Sic fīunt octo mariti. Niſi cum poſt e ſequitur r, tunc enim corripitur ſi. Iuuenalis: Quid fĭeri non poſſe putes.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. DERIVATIONE. COGNOSCENDIS

Deriuatiui tanta eſt ſyllaba, quanta & primitiui. amor corripit primam, quia deriuatur ab amo, cuius etiā prima corrĭpitur. Virgilius: Nymphae nōſtĕr ămor Libethrides. Idem: Et me Phoēbŭs ămat. Sed hic modus hēt exceptiones duas: quarum prima eſt, A breuibus deducta primam producunt, Vox uōcis, a uŏco. Lex lēgis, a lĕgo. Sēdes, a sĕdeo. Rēgula, & rex rēgis, a rĕgo. Tēgula, a tĕgo. Lūcerno, a lŭceo. Saēculum, a sĕquor, uel ut alij, a sĕne. Vōmer, a uŏmo. Iūmētum, a iŭuo. Vēna, a uĕnio. Paētus, a pĕto. Fōmes & fōmentū, a fŏueo. Rēmus, rĕmexi, rēmigo, remigium, a rĕmeo. Rāpum, a răpio. Vīres, a uĭreo, Mōbilis, a mŏueo. Iūnior, a iŭuenis. Vītupero, a uĭtium, quod a uito. Hūmanus, hūmor, ab hŭmus, Iōcundus a iŏcꝰ: uel ſi per u placet ſcribere, a iŭuo. Bīnus, a bĭs. Nōnus, a nŏuem. Dēnus, a dĕcem. Vīginti, a bĭs decē. Brāchium a βραχὺς. Cēpa, uel a κεφαλή uel a căput. Tōtus, a tŏt. Trīnus, a trĭbus, Ītalia, ab ἰταλὸς. Mācero, a măcer. Nēquam, a nĕqueo. Sēcius, a sĕcus Cēritus, a Cĕres. Pēdor, a pĕde. Fēralis, a fĕro fers. Iūgerum, a iŭgo. Grādiuus a grădu. Rēte, a rĕtineo.

Secunda eſt, A longis deducta, primam corripiunt. Dux dŭcis. a dūco. Dīcax, maledĭcus, cauſſidĭcus, a dīco. ărena, & ăriſta, ab āreo. Lŭcerna, a lūceo. fĭdes, a fīo, & dicitur, ut fiat, quod dictum eſt perfĭdus, a fīdo. Stăbulum, & ſtăbilis, a ſtō. Titulus, a tūtando. nam tutulus antiquis. Mănus, a māno. Sŏpor, a sōpio. Dĭſertus, a diſſero. Frăgor, & frăgilis, a frāngo. Vădum, a uādo. Nŏto, a nōtu. Năto, a nātu. Vĭr uĭri, a uis Mămilla, a māmma. Sĭquidem, a sī, & quidem. Bŭbulcus, a būbus. Sĭgillum,

a ſignum

a ſignum Pŏſui, a pōno. Gĕnui, a gigno. Tĭgillus, a tignū. Strigilis, a ſtrīngo. Fărina, a fārre. ŏſella, ab ōſſa. Săgax, a sāga. ăcerbus, ab ācer adiectiuo. Lŏtium, a lōtu. Fătuus, a fātu. Cŭrrulis, a cūrru. Lĭgula, a līngua. Martialis; Quāuis me lĭgŭlam dicant equiteſq. patreſq.; Dicor ab indoctis lingula Grammaticis. Vĭtium a uīto. ŏdiū, ab ōdi.

DE PRIMIS SYLLABIS COMPOSITIONE COGNOSCENDIS

Compoſitione ſyllabarum quantitatem demōſtrat accentu. nā ſi neſcias in pŏtens & pĭus, quanta ſit prima, cognoſces ex compoſitis impŏtens, atque impĭus eſſe breuem, quod oſtendit accentus in antepaenultima, quia in polyſyllabis dictionib⁹ apud Latinos, ſi paenultima breuis fuerit, accentus in antepaenultima eſſe dēt, qui locus eſt acuti dūtaxat. in ămo igitur, & lĕgo, lĕgis cognoſces primā eſſe breuem, ex ădamo, deămo, perămo, redămo, perlĕgo, relĕgo, quoniam acuunt antepaenultimā. Contra Sōlor, Clāmo, lēgo lēgas ſi componātur, paenultima longa pronuncianda ſunt, vt conſōlor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod oſtendit accentus in paenultima, quia ſi paenultima longa fuerit uel poſitu, uel natura, in ea eſſe accentus debet aut acutus, aut circumflexus, exceptis quibuſdam perpaucis dictionibus, quae in vltima accentum habent, ut dicemus in hoc eodem libro, cum de accentibus tractabimus. Nam quanta eſt ſimplicis ſyllaba, tanta & compoſiti eſſe debet, praeter innŭba, pronŭba, deiĕro, peiĕro, cognĭtus, agnĭtus, infĭo, ſuffĭo, maledĭcus, cauſidĭcus paenultima correpta, a nūbo, iūro, nōtū, fīo, dico, quae primam producunt. Notatur ſemiſōpitus antepaenultima breui, quaſi ſōpitus lōga eſt. Ouid. Theſea praeſumit sēmĭsŏpita manus. Virg. Hunc ego ſōpītum ſummo. Ambĭtus praeterea paenultimā producit. Oui. Iuſſit & ambĭtae circumdare litora terrae. ad differentiā nominis ambĭtŭs. Lucanus; Letalisq. ābĭtŭs urbis. ſic comitiū antepaenultima producit, ex con & ĭtŭm cōpoſitū. & Conuĭtium, ex con & uĭtium. quamquā alii a uocibus

quaſi

quaſi conuocium ab alijs a uicis, in quibus primo habitum eſt, dictũ conuitiũ tradunt. quod ſi eſt, per c ſcribendũ eſt.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. PRAEPOSITIONE. COGNOSCENDIS

Praepoſitione cognoſcitur ſyllaba modis ſex. Primo, praepoſitio e; quanta eſt in appoſitione, tanta etiam in compoſitione eſſe debet. ut in hoſtem, inermis: sŭb Ilio altoſ sŭbigit. Secundo, ab, ad, ob, ſub, in, re, con, cum iacio compoſita producuntur, ut ābiicio, ādiicio, ōbiicio, sūbiicio, rēiicio, cōniicio. a i. mutata, ſicut fit in uerbis inſilio, incipio. Virg. Rēiĭcĕ; ne maculis infuſcet uellera pullis. Idē; Quantum uere nouo uiridis ſe sūbiĭcit alnus. Idē; Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terrā Iniĭcĕ. Illud autē eiuſdē, Tityre pafcētes a flumine rĕiĭcĕ căpellas, rĕ correpta in rĕiĭcĕ: factũ eſt abiectione alterius i, ut fiat proceleumaticus rĕiĭcĕră. Quotieſcunq. igitur huiuſmodi praepoſitiones cum uerbo Iacio cōpoſita corripiũtur, fit abiectione alterius i, ut apud Lucanũ: Cur ŏbĭcis Magno tumulum? Statius; Tela manū rēĭcitq. canes. Silius; Arietat in primōs, ŏbĭcitq. immania membra. Quod autē non cōponantur ab icio ſeu ico, (utrũq. enim uerbum legitur apud grammaticos) ſed ab iacio, oſtendit praeteritũ in eci, ut rē eci, īnieci, sūbieci. (Nā ab icio, ſeu ico, compoſita, rēici, īnici, sūbici facerent, quod nuſquam legitur) Vir. Strepitusq. Acherontis auari Sūbiēcit pedibus. Terent. Inieci ſcrupulum. Praeterea non liceret eas umquam producere, cum fere ſemper producantur poſitione. Obiices etiā & ſubiices geminō ii debere ſcribi, ait Gellius ſuper eo Virgilij verſu; Qua ui maria alta tumeſcāt obiicibus ruptis. Tertio, E, de, prae, ſe, in cōpoſitione producuntur, ut ēdiſco, dēdoceo, praēfero. sēduco. niſi interdum ſequente uocali, vt apud Virg. ūndă dĕhiſcĕs. & ſudibuſue praĕuſtis. & Dōnă dĕhinc auro grauia. Notandum praĕmo, praĕcor, deprĕcor, prĕces, interprĕs, interprĕtor, prĕtium, praĕhendo, comprehendo, unde per ſynaereſin prendo, comprĕndo, non

eſſe

ALDI PII MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATIC.

LIB. IV

IN TENVI re eſſe laborem hunc noſtrum, & uilis pompae futuram gloriam, ut de ſe Terentianus ait, cum de litteris, & ſyllabis, ac metris ſcripturus eſſet, certo ſcio. ſed mihi tantummodo curae eſt, quocumq. poſſim modo, prodeſſe ſtudioſis bonarum litterarum. Quod ſi nulla, aut perparua inde gloria, οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. Quam ob rem hoc libro quaedam non inutilia de metricis pedibus primum perbreuiter, deinde de ſyllabarum quātitate, inde denuo de pedibus copioſius, poſtea de quibuſdam metrorum generibus ſcripturi ſumus, quibus abſolutis non nihil de accentibus, ac diſtinctionibus attingemus.

DE PEDE IN METRO

Pes eſt ſublatio ac poſitio duarum, aut trium, ampliusue ſyllabarum ſpatio comprehenſa. dicitur autem pes in metro, quia pedis officio fungitur. ſicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipſa cum ſcanduntur, quibuſdam quaſi pedibus incedere uidentur. hinc etiam ſcandi dicuntur metra, quia tractando ſingulos metri cuiuſq. pedes, ueluti ſcalarum gradus uidemur aſcendere, ac gradatim uiciſſim incedere mouendis pedibus. ſcanſioné praeterea definiunt eſſe legitimam metri in ſingulos pedes diſtinctionem, & dimenſionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi ſunt, ex quibus maxime unumquodq. metrum conſtat, ſuntq. metri cuiuſq. proprij, & peculiares, ut ſpondeus & dactylus in heroico, nothi uero, qui rariſſime metrum ingrediuntur, ut anapaeſtus, & proceleuſmaticus in eodem heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero eſſe conſtat, ex quibus diſyllabi quattuor, triſyllabi, octo, tetraſyllabi ſexdecim. Quoniam autem duobus ſignis, quae

Graece μακρὰ & βραχεῖα dicuntur, quantitas ſyllabae oſtenditur, ſciendum breuem ſyllabam hoc ſigno oſtendi, ∪, longam vero hoc -, quibus etiam ſinguli pedes notantur, in hunc modum.

DE. PEDIBVS. DISSYLLABIS

Pyrrhichius conſtat ex duabus breuibus ∪∪ Dĕă.
Spondeus, ex duabus longis - - Mūſaē.
Iambus, ex breui, & longa ∪ - Dĭēi.
Trochaeus, ex longa, & breui - ∪ āldŭs.

DE. TRISYLLABIS. PEDIBVS

Tribrachus ex tribus breuibus ∪∪∪ Dŏmĭnŭs.
Trimacrus ex tribus longis - - - Virtūtī.
Anapaeſtus ex duabus breuibus, & longa
∪∪ - Vĕnĕtī.
Dactylus, ex longa, & duabus breuibus
- ∪∪ Cārmĭnă.
Bacchius, ex breui, & duabus longis
∪ - - Quĭrīnō.
Palimbacchius, ex duabus longis. & breui
- - ∪ Aūgūſtŭs.
Amphimacrus, uel creticus, ex extremis longis
- ∪ - Dēmŏphōn.
Amphibrachus, ex extremis breuibus
∪ - ∪ ĕrāſmŭs.

DE. TETRASYLLABIS. PEDIBVS

Proceleuſmaticus, ex quattuor breuibus
∪∪∪∪ ărĭĕtĕ.
Diſpondeus, ex quattuor longis
- - - - Fōrtūnātī.
Epitritus primus, ex iambo, & ſpondeo
∪ - - - ăriſtārchō.
Epitritus ſecundus ex trochaeo, & ſpondeo
- ∪ - - ārchĭmēdēs.

Epitritus tertius ex ſpondeo, & iambo
- - v - Dēmōſthĕnēs.
Epitritus quartus ex ſpondeo, & trochaeo
- - - v Mārūcīnŭs.
Paeon primus, ex trochaeo, & Pyrrhichio
- v v v Laētĭtĭă.
Paeon ſecundus, ex iambo, & pyrrhichio
v - v v Hŏrātĭŭs.
Paeon tertius, ex pyrrhichio, & trochaeo
v v - v ă cāndĕr.
Paeon quartus, ex pyrrhichio, & iambo
v v v - Cĕlĕrĭtās.
Antiſpaſtus, ex iambo, & trochaeo
v - - v ălēxāndĕr.
Choriambus, ex trochaeo, & iambo
- v v - aēthĕrĕō
Ionicus a minore ex pyrrhichio, & ſpondeo.
v v - - Dĭŏmēdēs.
Ionicus a maiore, ex ſpondeo, & pyrrhichio
- - v v Fērtēnĭtŭs.
Diiambus, ex duobus iambis.
v - v - Plătōnĭcī.
Ditrochaeus, ex duobus trochaeis
- v - v Dūlcĭōră.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Πυῤῥίχιος, ἐκ δύο βραχειῶν
v v θεός.
Σπονδεῖος, ἐκ δύο μακρῶν
- - ἥρως.
Ἴαμβος, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς
v - ἐρῶς.
Τροχαῖος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας
- v ἄλδος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Τρίβραχυς, ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν.
v v v Πρίαμος.

Μολοττός

Μολοσσὸς, ἐκ τριῶν μακρῶν.
--- ἥρωδης.
Ανάπαιστος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς.
υυ- ἐκόβη.
Δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν.
-υυ ἥλιος.
Βακχεῖος, ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν.
υ-- ἀχιλλεῦς.
Παλιμβάκχειος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας
--υ ἥφαιστος.
Αμφίμακρος, ἢ κρητικὸς τούτῳ ἐναντίος
-υ- ἡγεμών.
Αμφίβραχυς, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας
υ-υ ἐρασμός.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Προκελευσματικὸς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν
υυυυ φιλόσοφος.
Δισπόνδειος, ἐκ τεσσάρων μακρῶν
---- ἡρακλείδης.
Επιτρίτος πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης βραχείας
υ--- ἀριστείδης.
Επίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας
-υ-- εὐρυπίδης.
Επίτριτος γ, ἐκ μόνης τρίτης βραχείας
--υ- δημοσθένης.
Επίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας
---υ μισάνθρωπος.
Παίων πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς
-υυυ στησίχορος.
Παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς,
υ-υυ φιλόστρατος.
Παίων γ, ἐκ μόνης τρίτης μακρᾶς
υυ-υ κλεόβουλος.
Παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς
υυυ- διομέδων.
Αντίσπαστος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας
υ--υ ἀλέξανδρος.

ſitione: communes, quae vocalem habẽt ancipitem, hoc eſt, quae & longa, & breuis eſſe in metro poteſt, nam in proſa oratione non itidem. de quibus ſuis locis abunde dicemus.

DE.PRIMIS. SYLLABIS

Syllabae omnes, aut primum, aut medium, aut ultimum locum tenent. Quae in primo loco poſitae ſunt, octo cognoſcuntur modis: Poſitione, uocali ante alterã vocalem, deriuatione, compoſitione, praepoſitione, diphthongo, regula, exemplo.

Poſitione ſyllaba ſemper longa eſt. fit autem ſyllaba poſitione longa, modis ſeptem. Primo, cũ correpta uocales in duas deſinit conſonantes: vt, ēſt in Carpathio Neptuni gurgite vates: ēſt ín, ſpondeus. Alterò, cũ correpta vocalis excipitur a duabus conſonantibus: ut, āgrĭcŏla incuruo terrã molitus aratro. āgrĭcŏ, dactylus Tertio, cum correpta vocalis deſinit in duplicem conſonantem. ut, Nōx ĕrăt, & terris animalia ſomnus habebat. nōx ĕrăt, dactylus. Quarto, ſi ſequens ſyllaba, a duplici incipiat: vt, āxé hŭmĕrŏ torquet ſtellis ardentibus aptũ: āx hŭmĕ dactyus. Quincto, ſi deſinit in conſonantem, & excipiatur ab i uel u, non vocalibus: ut, āt Vĕnŭs obſcuro gradientes aere ſaepſit. āt Vĕnŭs, dactylus. Et, āb Iŏuĕ principium, Muſae. āb iŏuĕ, dactylus.

Sexto, cum correpta vocalis deſinit in conſonantem, & ſequens item a conſonante incipit, tam in eadem dictione, quam in diuerſa. In eadem, ut ārmă, vĭrumq. cano. ārmă uĭ, dactyl⁹. In diuerſa: ut, āt Rĕgina graui iamdudum ſaucia cura. āt rĕ, ſpondeus.

Septimo, ſi inter duas vocales i fuerit, vim habens duplicis conſonantis, vt Trōiă quĕ nunc ſtares. Idem etiam facit, u, in praeteritis perfectis, ut amāui, replēui, perīui, audīui, & in deductis ab eis, vt amāueram, replēueram, perīueram, audīuerã, & ſic in id genus ceteris. Notãtur bĭiŭgus, & quădrĭiŭgus, & huiuſmodi in quibus in conſonans inter duas vocales, non facit poſitionem.

Notandum liquidas mutis ſubditas, nec non x duplicem, & s ſemiuocalem, c, p, t, mutis praepoſitam, in eadẽ

poſſe dictione poſitionem facere, vt agricola, repelo, capreolus, ā tis, rēſtiti, rēſcit, rēſpui. In diuerſa uero non poſſe ex trochaeo ſpondeum facere, praeter, mutis praepoſitam ſequente vocali, uel natura, uel poſitione longa, ut, ūnde ſcire potes percūſſā ſpumat arena. Sed de his plura dicemus, ubi de communium ſyllabarum modis tractabimus. Quĕ tamen coniunctio ſaepe inuenitur producta apud Virgilium in principio ſecundi pedis, quod uidetur factum poſitione mutae, & liquidae, quae ſequūtur ſtatim in altera dictione, ut, Lappaeq. tribuliq. & Tribulaq. traheaeq. Et fonteſq. fluuioſq. uoco, & Terraſq. trāctuſq. maris. Et Drymoq. Xantoq. Ligeaq. Phyllodoceq. quē tribŭ, quē trăhe, quē flŭui, tres dactyli. quē, tră, quē Xăn, duo ſpondei, idq. ad imitationem Graecorum. Heſiodus, δωτάι τε, πρωτώ τε, φέρουσά τε, δυνά. πέμπτε. τε πρω, ſpondeus. Homerus, ῥύ δ' ἄρ ἔτ' αὐτὶς ἔνη, θανε δὲ ξανθός δὲ ξᾶν, ſpondeus. Idem, ἄργος τε, σπάρτη τε καὶ εὐρυάγυια μυκήνη; τε σπάρ, ſpondeus. Idem, εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι πριάμοιο πολίτη δὲ φθογ, ſpondeus. Seruius autem ſuper eo uerſu Aeneidos tertio, Liminaq. Lauruſq. dei: ſic ait, Quĕ, breuis eſt, pro longa poſita, quod hac oratione defenditur, aut quia omnia monoſyllaba ad artem non pertinent, & his licenter uti poſſumus; aut certe, qui omne μόριον id eſt particula, quae ſui ſubſtantiam non habet, membrum putatur ſuperioris orationis. quod ſi eſt, Liminaq., quaſi vna pars orationis eſt. Poteſt etiam que finalitatis ratione, uel produci, uel corripi. Haec Seruius ſed & id potuit feciſſe. Virg. Graecos imitatus, apud quos, liquentes, etiam, aliquãdo inueniuntur producere antecedentem breuem. Homerus, πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν ἡρώων αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν τοῦς. δε ſpondeus. Idem, ἱμερόεν κατάβησε θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄειδε: μέλος ᾰ, dactylus, ē producta ratione λ liquidae. Theocritus, ἀδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἀδὺ δὲ χ' ἁ βῶς, ἀδὺ δὲ χ' ἁ σύριγξ χ' ὡ βώκολος, ἀδὺ δὲ κἠγών ὁ μοσ ſpōdeus producta prima ſequente μ liquida. nec placet, ut legatur ἁ μόσχος feminine, tum quia

ὁ μόσχος

ὁ *μόσχος* maſculine, quoſcumq. vidimus, codices habẽt: tum etiam, quia in praecedẽti Ecloga maſculine legitur, *ἁδὺ δὲ χ' ὡ μόσχος χαρύεται ἁδὺ δὲ χ' ἁβάς*. Id Perſius quoq. videtur imitatus in illo choliambo, Cantare credas Pegaſeium mĕlos. ubi mĕlos producit primam ratione liquidae. Quamquam Politianus in Miſcellaneis, Nectar, non Melos legendum cenſet, tum quia ſic in antiquiſsimo codice ſcriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit umquam legere apud Graecos *μέλος* prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronenſis homo accuratus, ac doctus. & qui non urbes ſolum, ſed & prouincias peragrauit inueniendi, conferendiq. librorum gratia. eſt enim ſtudioſiſſimus bonarum litterarum, & amantiſſimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq. ſenex ſudauit, & alſit, multa etiam legit, multos libros, eoſdemq. caſtigatos nuper reportauit e Gallia, quos mihi, quae hominis eſt erga ſtudioſos beneuolentia, imprimendos dedit. is in quibuſdam Perſii antiquis codicibus Nectar legiſſe dicit, ad meq. unum attulit in membrana mirae antiquitatis, ubi ſcriptum eſt Pegaſeium nectar, & ſupra ſcriptum minutioribus litteris, Vel melos. Sed ſi, ut plurimi habent codices, mĕlos legatur, non repugnat ſyllaba.

TERENTIANVS. DE. POSITIONE

Syllaba prima breuis, quaecumq. pedem generabit,
Longa fit a geminis quibus indita conſona vis eſt,
Seu pariter iunctae, ſuberunt ue in parte ſequenti,
Seu ſunt diuiſae, finemq., caputq. tenentes.
Exemplis manifeſta magis reddenda videntur.
Pōſtquam res, prior eſt iunctis adiuta duabus.
Subiectis aeque fiet, cum dicimus āgros.
At tu ſume pedum, diuiſas cernis utraſq.
Dactylon haec eadem poterit toties dare forma
Quando breuem mediam, breuis aeq. tertia claudet.
Nunc āgĕnĕic, o quis, necnon & Bĕlgĭcă colla
Vae etiam quocumq. loco ſeu ſubdita detur,

Libera ſeu, verbo quaſi conſona curret in vno.
ārmă.uĭrūmque cănō, dūris āgreſtibus ārmă.
Si ſit longa prior, mox hanc correpta ſequatur.
Vocalis verbi pariter cum fine reſiſtens.
Syllabaq. adiaceat geminis exorta ſonoris.
Non ſemper videas ſpondeon poſſe creari,
Quia mutas ita coniungi natura recuſat,
Vt pariter poni poſſint in parte ſequenti,
Vdas nec poſſis, vmquam praeponere mutis,
Nec tempus praeſtant vdae cum ſubijciuntur
No· inis in capite, aut verbi: Supereſt igitur quid?
Vt ſint diuiſae, ſubduntur quando Trochaeo,
Vnam detineat ſequitur qua ſyllaba primam,
Atque ita vocalis ſuperet non ſola trochaeo,
Altera ſuccedat, qua proximus exoritur pes,
Et quīs cuiq. dolor uiĉto, quae gloria palmae.
Pōſtquām Res Aſiae, geminum hoc exemplar habebis.
Ergo ut vocalis remanens in fine trochaei,
Et verbi finem faciat ſpondeon & edat,
Vnicus efficiet caſus, ſi, qui ſequitur pes,
Naſcatur certis, quas debet habere, ſonoris,
Dum caput obtineat fortiſſima littera uerbi.

DE. VOCALI. ANTE. ALTERAM VOCALEM

Vocalis ante alteram vocalem in Latinis dictionibus, ſemper fere corripitur. Virgilius: Māgnĭ lŭes commiſſa tibi. Idē: Sūm pĭŭs Aeneās. Idē: fŭĭmūs Troēs, fŭĭt Ilium: In Graecis uero nominibus ſaepe inuenitur producta. Virg. Pĭĕrĭdes uos haec facietis maxima Gallo, Dicite Pĭerĭdes. Dīă Cămilla. Aegle Nāĭădū pulcherrima. Heſiodus, μοῦσαι πιερίη θεν. πῖερῐ, dactylus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς. δῖος ὀρέστης, εἰς ἅλα δῖαν. δῖος ὅ. δῖος ἅ. δῖος ὅ, tres dactyli. δῖαν trochaeus. Theocritus χαὶ νύμφαν ἄχρηβος ἐὼν ἔτι ναῖδα γᾶμεν. ναῖδᾰ. dactylus. Sic āer, ïapetus, ïapetionides, Lāodamia, io, Lāertes, Thyas Pierus, & alia id gen⁹ multa producũt primã, quia Graeca ſunt ἀὴρ, ἰάπετος, ἰαπετιονίδης, λαοδάμεια, ἰώ, λαέ.

Λαέρτης θύας, πίερος. Notandum ſi in ſio produci Mar-
tialis: Eſſe uides lignum; ſerues niſi lumina, fīĕt, De can-
delabro magna lūcerna tibi. Iuuenalis: Sic fiunt octo ma
riti. Niſi cum poſt e ſequitur r, tunc enim corripitur ſi.
Iuuenalis: Quid fĭĕri non poſſe putes.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. DERIVA-TIONE. COGNOSCENDIS

Deriuatiui tanta eſt ſyllaba, quanta & primitiui. a-
mor corripit primam, quia deriuatur ab amo, cuius etiā
prima corripitur. Virgilius: Nymphae nōſtĕr ămor Li-
bethrides. Idem: Et me Phoēbŭs ămat. Sed hic modus hēt
exceptiones duas: quarum prima eſt, A breuibus dedu-
cta primam producunt, Vox uōcis, a uŏco. Lex lēgis, a lĕ-
go. Sēdes, a sĕdeo. Rēgula, & rex rēgis, a rĕgo. Tēgula, a
tĕgo. Lāterno, a lăteo. Saēculum, a sĕquor, uel ut alij, a sĕ
ne. Vōmer, a uŏmo. Iūmētum, a iŭuo. Vēna, a uĕnio. Paē-
tus, a pĕto. Fōmes & fōmentū, a fŏueo. Rēmus, rēmexi,
rēmigo, remigium, a rĕmeo. Rāpum, a răpio. Vīres, a uĭ-
reo, Mōbilis, a mŏueo. Iūnior, a iŭuenis. Vītupero, a uĭ-
tium, quod a uito. Hūmanus, hūmor, ab hŭmus, Iōcun-
dus a iŏcꝰ: uel ſi per u placet ſcribere, a iuuo. Bīnus, a bĭs.
Nōnus, a nŏuem. Dēnus, a dĕcem. Vīginti, a bĭs decē. Brā-
chium a *βράχυς*. Cēpa, uel a *κεφαλή* uel a căput. Tōtus,
a tŏt. Trīnus, a trĭbus, Ītalia, ab *ἰταλὸς*. Mācero, a mă-
cer. Nēquam, a nĕqueo. Sēcius, a sĕcus Cērtus, a Cĕres.
Pēdor, a pĕde. Fēralis, a fĕro fers. Iūgerum, a iŭgo. Grādi-
uus a grădu. Rēte, a retineo.

Secunda eſt, A longis deducta, primam corripiunt.
Dux dŭcis, a dūco. Dĭcax, maledĭcus, cauſſidĭcus, a dīco.
ărena, & ăriſta, ab āreo. Lŭcerna, a lūceo. fĭdes, a fio, &
dicitur, ut fiat, quod dictum eſt perfĭdus, a fido. Stăbu-
lum, & ſtăbilis, a ſtō. Titulus, a tūtando. nam tutulus an-
tiquis. Mănus, a māno. Sŏpor, a sōpio. Dĭſertus, a diſſero.
Frăgor, & frăgilis, a frāngo. Vădum, a uādo. Nŏto, a nōtu.
Năto, a nātu. Vĭr uĭri, a uis Mămilla, a mămma. Sĭqui-
dem, a sĭ, & quidem. Bŭbulcus, a būbus. Sĭgillum,
a signum

a ſignum Pŏſui, a pōno. Gĕnui, a gigno. Tĭgillus, a tīgnū. Strĭgilis, a ſtrīngo. Fărina, a fārre. ŏfella, ab ōffa. Săgax, a sāga. ăcerbus, ab ācer adiectiuo. Lŏtium, a lōtu. Fătuus, a fātu. Cŭrrulis, a cūrru. Lĭgula, a līngua. Martialis; Quāuis me lĭgŭlam dicant equiteſq; patreſq; Dicor ab indoctis lingula Grammaticis. Vĭtium a uīto. ŏdiū, ab ōdi.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. COMPO-SITIONE. COGNOSCENDIS

Compoſitione ſyllabarum quantitatem demōſtrat accentu. nā ſi neſcias in pŏtens. & pĭus, quanta ſit prima, cognoſces ex compoſitis impŏtens, atque impĭus eſſe breuem, quod oſtendit accentus in antepaenultima, quia in polyſyllabis dictionib⁹ apud Latinos, ſi paenultima breuis fuerit, accentus in antepaenultima eſſe dēt, qui locus eſt acuti dūtaxat. in ămo igitur, & lĕgo, lĕgis cognoſces primā eſſe breuem, ex adămo, deămo, perămo, redămo, perlĕgo, relĕgo, quoniam acuunt antepaenultimā. Contra Sōlor, Clāmo, lēgo lēgas ſi componātur, paenultima longa pronuncianda ſunt, vt conſōlor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod oſtendit accentus in paenultima, quia ſi paenultima longa fuerit uel poſitu, uel natura, in ea eſſe accentus debet aut acutus, aut circumflexus, exceptis quibuſdam perpaucis dictionibus, quae in vltima accentum habent, ut dicemus in hoc eodem libro, cum de accentibus tractabimus. Nam quanta eſt ſimplicis ſyllaba, tanta & compoſiti eſſe debet, praeter innŭba, pronŭba, deiĕro, peiĕro, cognĭtus, agnĭtus, infĭo, ſuffĭo, maledĭcus, cauſſidĭcus paenultima correpta, a nūbo, iūro, nōtū, fīo, dīco, quae primam producunt. Notatur ſemiſōpitus antepaenultima breui, quaſi ſōpitus lōga eſt. Ouid. Theſea praeſumit ſemiſŏpita manus. Virg. Hunc ego ſōpītum ſummo. Ambītus praeterea paenultimā producit. Oui. Iuſſit & ambĭtae circumdare litora terrae. ad differentiā nominis ambĭtus. Lucanus; Letaliſq. ābĭtus urbis. ſic comitiū antepaenultima producit, ex con & ĭtum cōpoſitū. & Conuĭcium, ex con & uĭcium. quamquā alii a uocibus

quaſi

quaſi conuiſcium: alij a uicis, in quibus primo habitum, eſt, dictū conuitiū tradunt, quod ſi eſt, per c ſcribendū eſt.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. PRAEPOSITIONE. COGNOSCENDIS

Praepoſitione cognoſcitur ſyllaba modis ſex. Primo, praepoſitio e; quanta eſt in appoſitione, tanta etiam in compoſitione eſſe debet. ut ĭn hoſtem, ĭnermis: sŭb Ilio. alto, sŭbigit. Secundo, ab, ad, ob, ſub, in, re, con, cum iacio compoſita producuntur, ut ābiicio, ādiicio, ōbiicio, sūbiicio, rēiicio, cōniicio. a i mutata, ſicut fit in uerbis inſilio, incipio. Virg. Reĭcĕ, ne maculis infuſcet uellera pullis. Idē; Quantum uere nouo uiridis ſe sūbĭcit alnus. Idē; Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terrā Inĭcĕ. Illud autē eiuſdē; Tityre paſcētes a flumine rĕĭcĕ capellas, re correpta in rĕĭcĕ factū eſt abiectione alterius i, ut fiat proceleumaticus rĕĭcĕ. Quotieſcunq. igitur huiuſmodi praepoſitiones cum uerbo Iacio cōpoſitae corripiūtur, fit abiectione alterius i, ut apud Lucanū: Cur ŏbĭcis Magno tumulum? Statius; Tela manū reĭcitq. canes. Silius; Arietat in primōs, ŏbĭcitq. immania membra. Quod autē non cōponantur ab icio ſeu ico, (utrūq enim uerbum legitur apud grammaticos) ſed ab iacio, oſtendit praeteritū in eci, ut rē eci, īnieci, sūbieci. (Nā ab icio, ſeu ico, compoſita, rēici, īnici, sūbici facerent, quod nuſquam legitur) Vir. Strepitusq. Acherontis auari Sūbiēcit pedibus. Terent. Inieci ſcrupulum. Praeterea non liceret eas umquam producere, cum fere ſemper producantur poſitione. Obiices etiā & ſubiices geminō ii debere ſcribi, ait Gellius ſuper eo Virgilij verſu; Qua ui maria alta tumeſcāt obiicibus ruptis. Tertio, E, de, prae, ſe, in cōpoſitione producuntur, ut ēdiſco, dēdoceo, praēfero. sēduco. niſi interdum ſequente uocali, vt apud Virg. ūndā dĕhiſcēs. & ſudibuſue praĕuſtis. & Dōnă dehĭnc auro grauia. Notandum praĕmo, praĕcor, deprĕcor, prĕces, interprĕs, interprĕtor, prĕtium, praĕhendo, comprehendo, unde per ſynaereſin prendo, comprĕndo, non

eſſe

eſſe,a prae praepoſitione,&propterea corripi.Quarto,Dí, vbique producitur,vt diduco, praeterquam in dirimo,& diſertus. Virgilius. Dixitq., & praelia uōcē diremit.Horatius: Faecundi calices,quem non fecērē diſertum.Quinto,Pro,ſemper producitur, vt,Prō dulci Aſcanio veniat. Et ſuper Garamantas,& Indos Prōfērēt imperium. Excipiuntur,Prŏcella,prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏficiſcor,prcuro,prŏpero , prŏfeƈto,prŏfundo, prŏfanus, prŏfundum, prŏfiteor, prŏfeſſus,prŏpago,prŏfuſus, prŏpino, prŏfugio. Virgilius:Creberq.prŏcellis Africus. Idē: Italiam fatō prŏfugus Lauinia uenit:Idem: Imperium Dido Tyria regit ūrbĕprŏfeƈta.Ouidius: Riſit,& his,inquit,facito mea tēla prŏcures. Idē: Solaq. formoſam cūlpā prŏfeſſa facit.Item,ſi componantur cum diƈtione incipiente a uocali. Virgilius: Oramūs,prŏhĭbe infandos a nauibus igneis. Prŏpheta corripitur, quia Graecum eſt, προφητης. Sexto,Rē ubique corripitur: ut,Fertq. ,rĕfertq. ſoror.Excipitur,Refert,cū diſtare,aut itereſſe ſignificat. Iuuenalis: Quid refert, diƈtis ignoſcat Mutius, an nō? nec mirū tūc produci,nō enim a re praepoſitione,ſed nomine cōponit.Repperi,reppuli,rettuli, relligio,relliq; in metro gemina ſcribenda ſunt conſonante,ut re breuis praepoſitio poſitu intendatur. In proſa uero oratione nō itidem.Inueniuntur etiam redduco,& rellatus,re poſitione producere. Oratius: Dij tibi dent capta clāſſem rēddu cere Troia. Lucretius: Rēddūcit Venus, &: rēdduƈtam Daedala tellus.Terentius in Phormine: Quod ab illo allatum eſt, ſibi eſſe id rēllatum putet, vbi Donatus ait,Et geminauit ll, ut Relliquias Danāum, eſt enim ſenarius iambicus, Lucrĕtius: Id rurſum coeli rēllatum membra recēptant. Sic puto, littera,littus, quattuor,terra in metro geminant conſonantes, ut producant primam poſitione,quae naturaliter breuis eſt.nam iu litera,uel a lino liui lĭtum,vel quaſi legitera diƈta ſit,quia legēti iter praebeat,li breuis eſt Lĭtus a lĭtādo dicitur,quod corripit primam. Quatuor ſimplici t debere ſcribi, oſtendit quăter ab eo aduerbium. Virgilius: o tēterq., quăterq. beati. Tēra a tērēdo diƈta eſt,prima correpta. Quaobrē in pro-

ſa oratione, ſimplici, meo iudicio, conſonante ſcribenda ſunt quattuor haec, lĭtera, lĭtus, tĕra, quătuor ut prae ſe ferant a breuibus deducta eſſe, etſi omnes fere aliter ſentiant: quia error hinc ortus eſt, quia cũ in carmine geminent conſonantem, idem etiam in proſa faciendum exiſtimant. Adde quod in augurum libris tĕra ſimpliciter ſcribi ſolebat.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. DIPHTHONGO. COGNOSCENDIS

Diphthongo ſyllaba longa eſt ſemper. Virgilius: Phoebē grauis Troiae ſemper miſerata labores. Idem: Si quis mihi paruulus ău̅lā Luderet Aeneas. Idem: aūdĭit Eūrōtas; iuſſitq. ediſcere lāurōs. Interdum uero ſequente uocali corripitur, ut praĕuro, praĕeo. Qua de re multa dicturi ſumus in communium ſyllabarum modis.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. REGVLA COGNOSCENDIS

Regula cognoſci poſſunt primae ſyllabae modis ſeptem. Primo, omne praeteritum diſſyllabum producit primam. ut ēmi, lēgi, lāui, fōui. praeter bĭbi, a bĭbo. Dĕdi, a dō. Fĭdo, a findo. Scĭdi, a ſcindo. Stĕti, a ſto. Tŭli, a tollo, cum ſuis compoſitis. Quae duobus his tribrachis comprehenduntur, ut facilius memoria teneri poſſint, Bĭ, Dĕ, Fĭ, Scĭ, Stĕ, Tŭ. Fŭi autem, & rŭi, & ſimilia, quia uocalem ante uocalem habent, corripiunt primam, ut ſupra diximus. Illud hoc loco nolui praeterire, diſſyllaba praeterita ideo producere primam, ne minorum temporum ſit praeteritum, quam praeſens, quod rariſſime inuenitur Priſciano auctore. Debet enim praeteritum uel plurium temporum eſſe, quam praeſens, ut lĕgō, lēgī: uel totidem, ut uĕnĭō uēnī. Pauciorum autem rariſſime inuenitur, ut Findō fĭdī, Scindō ſcĭdī. Virg. Diffĭdit, & multa porrectum oſtendit arena. Luc. Qua mare tellurem ſubitis aut obruit undis, aut ſcĭdit. Mart. ūnguēntūm fātĕōr bŏnūm dĕdĭſtī Cōuiuis hĕrĕ, sĕd nĭhil ſcĭdĭſtī. Antiqui etiam, ſciſcidi, protulerunt. Ennius

in Menalippa, ut Priſcianus citat: Cum ſaxum ſciciderit. Langueo & liqueo, langui & licui pares habent in praeſenti, & in praeterito ſyllabas. Corripiunt enim paenultimam praeteriti, idq. uſus comprobat. Ouid. Impoſito fratri moribunda relanguit ore. Idem: Nectare corpus delicuit. Idem; Delicuit; ſtagnumq. ſuo de nomine fecit.

Secundo, praeterita geminātia, primā corripiunt, ut cecidi, a cado cecīdi a caedo. pependi, tetendi, totondi, momordi, peperi fefelli tutudi, tetigi, pupugi, & ſimilia, a pendo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tundo, tango, pungo, diſco. Et notādum, compoſita ſeruare ſimplicium tempora, ut cado, cecidi, concido, concidi, occido, occidi, paenultima correpta caedo, cecīdi, concīdo, concīdi, occīdo, occīdi, paenultima producta. Antiquiſſimi tamē a tundo compoſitum praeteritum etiam producebant, ne a praeſenti temporibus uinceretur. Ennius ut Priſcianus citat; Viroſq. valentes Contūdit crudelis hiems. Nā hic corripuit; Infit & ciues quae me fortuna fero ſic Contudit, indigno bello cōfecit acerbo. Sed huiuſmodi a tundo praeteritū, nō memini legere, niſi correpta tū ſyllaba. Virg. & lapſa ancilia caelo extuderat. Horat. Quod regū tumidas contuderit minas. Idem: Nō auſpicatos contudit impetus. cōtuderit choriambus, cōtudit dactylus.

Tertio, omne ſupinum diſſyllabū producit primā, ut mōtū, crētum, lācū. praeter a queo quiui quitū. Terent. Nām cūm compreſſa'ſt nata, forma i'n tenebris noſci nō quitā'ſt. quitāſt, iambus. eſt enim quaternarius iābicus. A ſino ſiui ſitum Virgi. Sed te uicta ſitū. A cieo cies ciui citū. Statius; excitus, & longam pridem indignantia pacem Corda tumor. Nā a cio cis quartae, producitur ci. Virgi. excītum ruit ad portū. A ſero ſeui ſatum. Ouid. Sole ſatus Phaetōn. A lino liui litum. Virgilius; Et paribus lita corpora guttis. A beo iui itum. Idem; Morte obita. A Do dedi datū. Idē; Hoc mihi ſorte datū. A reor, ratū. Idē; Nos abiiſſe rati. A ruo rui rutum. Ouidius: Diruta marte tuo. Quae ut facilius teneri memoria poſſint, comprehendi quattuor pyrrichiis, & ſyllaba, ſic: Qui, Si, Ci, Sa; Li, Da, Ra, Ru. Sunt qui addunt, A ſto ſteti ſtatum. Quod

tamen

tamen producitur ſecundum Priſcianum. Sic enim praecepit, Stĕti uero Stātum ſupinum paenultima producta dēt facere. Vnde Lucanus in ſecundo: Cōnſtātura fides ſuperum. Deinde addit, Eſt tamen in hoc quoq. notādū, quod nomina ab eo deriuata, ă paenultima corripiunt, & antepenultimam, ut Stătus ſtăta ſtătum. Stăbilis, Lucanus in V; Quorum illā ă tempora ſtatus. Idem in V; Quā non ſtăbili. Haec ille. Notandum praeterea a Statū compoſita ĭ paenultima corripere, aſtĭtum. praeſtĭtum, cōſtĭtūm, ā uero producere. A ſtātum, praeſtātum, conſtātum; tanquam illa a Stĕti, ſtĭtum, haec a Stāui ſtātum ueniāt. Quemadmodum a Sonŭi Sonĭtum, a Sonāui Sonātum. licet ſtatui praeterito, & Stĭtum ſupino non utamur.

Quarto, Quanta eſt praeſentis prima ſyllaba, quanta item praeteriti perfecti, ac ſupini, tanta etiam eorum eſt, quae ab illis naſcuntur. Sed notandum quinq. haec producere. Dē a Do das, Dēmus, dētis, Dētur, dēmur, dēmini: Da uero tam paenultimam, quam antepaenultimam ubiq corripere; Dămus, dătis, dăris, dăre, dătur, Dămur, Dăbam, Dăbar, Dăbo, Dăbor, Dăre, Dăto, Dărem, Dărer, Dătus, Dăturus, Dător, id quod manifeſtius accentu, qui in antepaenultima eſt compoſita oſtendunt, circumdămus, circumdăbam, circumdăbo, circumdăte, circumdăre. circumdătus. ſic peſſumdămus, peſſumdăbam, peſſumdăbo, peſſumdăre. Genui, genitum, & poſui, poſitum cū deductis, primam corripiunt, etſi gigno, & pono producunt.

Quincto, propriorum nominum primae, & mediae ſyllabae ponuntur indifferenter, vbi non fuerit certa regula, aut ſi non aliter eis poetae approbati uſi fuerint.

Sexto, Bĭ & Trĭ in compoſitione corripiuntur, Bĭuiū. Bĭmater, Bĭdens, Bĭceps, Trĭuium, Trĭcorpor. Trĭdens, Trĭcuſpis.

Septimo, Dictiones per ſinaereſin, aut craſin producuntur. ut nīl a nĭhĭl. Mī a Mĭhi, Cōgo, a Cŏăgo, Phaēthōn, a Phăĕthon: Nam detrimentum litterae, ſyllabae ue, productione compenſatur.

DE.PRIMIS.SYLLABIS.COGNO-SCENDIS.EXEMPLO

Exemplo cognoſcuntur primae ſyllabae, ſi deficiente regula, ad approbatos poetas confugiamus. ut ſi neſcias in Pecus atq. Apis quanta ſit prima, ſcies eſſe breuem ex approbato aliquo, vt ex illo Virgilij; Quis cultus habendo Sĭt pĕcŏri, ā̆tq. ăpĭbus quā̆ta experiētia parcis: Eodē modo, Si neſcias quanta ſit iu in Iuniperus, & fru in Fruges, cognoſces eſſe longam ex illo Virgilij, Iūnĭpĕri grauis umbra, nocent & frūgĭbŭs umbrae. Tenendi ſunt igitur memoria quamplurimi optimorum poetarū verſus, vt Virgilij, Horatij & aliorū illuſtrium, ad quos recurramus, ut quemadmodum illi uſi fuerint ſyllabis, & nos vtamur. Et quoniam infinitum prope eſſet, quas ſemper aut corripuerint, aut produxerint poetae, colligere, eas tantum, quibus indifferēter vſi inueniuntur, quotquot potuimus, hic ſubiunximus. hae uero ſunt, Britanus, Bithynus, Cacus, Coſyra, Cratis, Criticus, Curetes, Diana, Fidenae, Gradiuus, Hinulus, Hymen, Italus, Lycas, Liquor, Liquidus, Orion, Obicio, Obijcio, Pachinus, Palatia, Propago, Pyrene, Procuro, Profundo, Propino, Rubigo, Rutilius, Rudo, Reduco, redduco, Relatus, rellatus, Reperi, repperi, Retuli, rettulli, Repuli, reppuli, Reiicio, reicio, Sychaeus, Sicani. ſed haec primam ſyllabam indifferentem habere inueniuntur, mediam uero haec, Aegeon, Bebryces, Bataui, Cybele, Cyane, Connubium, Contudi, Ficedula, Lecythus, Malea, Orionis, Porſena, Porſenna, Pharſalia, Syphacem. Id ita eſſe oſtendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM.SYLLABARVM.COMMVNIVM.AVCTORITATES

Et penitus toto diuiſos ŏrbĕ Brĭtannos. Virg.
Nam quid Brĭtānnis caelum differre putamus. Lucr.
Quāquā et Cappadoces. faciant equitesquĕ Bĭthyni. Iuue.
Bīthȳno,

Bīthy̆no, Phrygīone ſatum. ſed quem ſua noto. Valer Flac.
Hīs Că̆cŭs horrendum Tiberino gurgite monſtrum. Ouid.
Cācŭs Auentinae timor, atque infamia ſiluae. Idem.
Fertilis eſt Melite ſterili vīcinā Cŏſyrae. Idem.
Et bellare Tabas docilīs, Cōſyraq. parua. Sil.
Huc Lycus, huc Sagatis, Peneuſq., Hypanĭsq., Crăthisq. Oui.
Crātĭs, ĕt hinc Sybaris veſtris conterminus oris. Idem.
Et Crĭtĭci dicunt, leuiter curare uidetur. Hor.
Aequalis liber eſt Critĭcĕ qui malus eſt. alij tamen, Cretice.
Illic bellaci confiſus gēnĭ Cŭretum. Mart.
Celmo Ioui, largoq. ſatōs Cūretas ab imbri. Luc.
Tergeminamq. Hecatem, tria uirginis ōră Dĭanae. Ouid.
Exercēt Diana choros, quam mille ſecutae. Virgi.
Hi tibi Nomentum, & Gabios, urbēmq. Fidenam. Idem.
Viuat Fīdēnis, & agello cedo paterno. Idem.
Et genus a magno ducentem fortĕ Grădiuo. Iuuen.
Grādiuumq. patrem, Geticis qui praeſidet aruis. Ouidi.
ātq. hĭ nŭli pellis totos operibat amantes. Virgi.
Vitas hīnnŭlĕō me ſimilis Cloe. Prop.
Hȳmēno Hy̆menaē ĕ Hy̆men, ades o Hymeneae. Hor.
Hinc Auguſtus agēs ītălos in proelia Caeſar. Cat.
Coniecto ſternit iaculo, uolat ītălă Cornus. Virg.
Fiĕt uti cibus omnis & aridus ēt lĭquŏr ipſe. Idem.
Pondus uti ſaxis, calor ignis, līquŏr ăquarum. Lucr.
Craſſaq. conueniūnt lĭquĭdis, & līquĭda craſſis. Idem.
īnde Lȳcam ferit exſectum iam matre perempta. Idem.
Protinus Antaeum, ēt Lȳcam prima agmina Turni. Virg.
Cum ſubito aſſurgens fluctu nimbōsūs ŏrion. Idem.
Enſifer ōrīon aequore merſus erit. Idem.
Cūr obĭcīs Magno tumulum, maneisq. uagantes. Ouid.
ōbĭcīunt portas tamen, & praecepta faceſſunt. Luc.
Praeſtat Trinacrij metas luſtrārĕ Pachini. Virg.
E quibus imbriferos uerſūs Păchinus ad Auſtros. Virg.
Haud mi tuam magni dixiſſĕ pălatia caeli. Ouid.
Quam tanti fuerit cādere, ūt pālatia cernas. Idem.
Siluarumq. aliae flexos prōpāginis arcus. Sil.
Eſſe ſinet nimium uobis Romānă prŏpago. Geor. 2.
 Virg. 6.

Non ſine me eſt tibi partus honos tua bēllă Pyrene. Ti.
Nubiferae colles. atq. aeriām Pȳrenen. Luc.
Riſit & his, inquit facito mea tēlă prŏcures. Ouidi.
Prōcūrate uiri, & pugnam ſperate parati. Virgi.
Impia dementis uulgi, & uix tōtă prŏfudit. Sil.
Has poſtquam maeſtō prōfudit pectore uoces. Cat.
Diſcere, tāquā habeas tria nomina, quāndŏ prŏpinat. Iuue.
Cenat, prōpīnat poſcit, negat innuit, una eſt. Mart.
Vteris ore aliter, nimiăquĕ rubigine captus. Idem.
Exeſa inuenies ſcabrā rūbīgine pila. Virg.
Solaq. culminibūs fērali carmine bubo. Virg.
Hanc quia iuxta ferunt, dixērĕ fĕralia lucem. Ouid.
Et graue magnanimi robur mirārĕ Rŭtīlī. Ouid.
Famae Rūtĭlĭum ſuae relinquas. Mart.
Vincla recuſantum, & ſera ſub nōctĕ rŭdentum. Virgi.
Findor, in Archadiae pecuaria rūdĕrĕ dicas, Perſ.
Eiectam claſſem, ſocios a mōrtĕ rĕduxi. Virgi.
Rēddūcit Venus, & rēddūctum Daedala tellus. Lucr.
Eſſe fidem digitis ad fontem ſaēpĕ rĕlanis. Oui.
Id rurſum caelī rēllatum membra receptant. Lucr.
Quod ab ipſo allatum eſt. ſibi eſſe ĭd rēllatum putet. Ter.
At qui condiderat, poſtquam non rēppĕrĭt aurum. Auſon.
Aptauit collo quēm rĕpĕrit laqueum.
Quaeq. ferōs rĕpŭli doctis medicatibus igneis. Ouid.
Rēppūlĭt a Libycis immenſum ſyrtibus aequor. Lucr.
Tityre paſcentes a flumine rĕĭcĕ căpellas. Virg.
Rēĭcĕ ne maculis infuſcet uellera pullis. Idem.
Ama (fatebor enim) miſeri poſt fātă Sy̆chaei. Idem.
Huic coniūx Sȳchaeus erat ditiſſimus agri. Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portūſq. Sĭcanos. Idem.
Sīcāno praetenta sĭnu iacet inſula contra. Idem.

MEDIARVM. SYLLABARVM. COMMVNIVM. AVCTORITATES

Haec centum gemini ſtrictos Aegaēōnĭs enſeis. Clau.
Aegaeōnă ſŭis immania terga lacertis. Ouid.
Bēbry̆cĭs & Scythici procul inclementia ſacri. Val.Flac.

Poſſeſſus.

Poſſeſſus Baccho ſaeua Bebrycis in aula,	Sil.
Vangiones, Bathauiq. truces, quos aere recuruo.	Luc.
Hic petit Euphratem iuuenis domitiq. Bathaui.	Iuue.
Hinc viduae Cybeles, illinc ſacraria Veſtae.	Mart.
Vel tu quae tardam mouiſti fune Cybellen.	Pro.
Connubio iungam ſtabili, propriamq. dicabo.	Virg.
Cuiq. loci leges dedimus, connubia noſtra.	Idem.
Speratum meritis diram qui contudit Hydram.	Hor.
Viroſq. valenteis contudit crudelis hiems,	Ennius.
Mergere ſi cedulas didicit nebulone parentes.	Iuue.
Cerea quae patulo lucet ſi cedula lumbo.	Mart.
Ionioq. mari; Maleaeq. ſequacibus vndis.	Virg.
Deſtinet, & raucae circunſonat ira Maleae.	Stat.
Aut Helicem iubeo, nitidumq. Orionis enſem.	Ouid.
Enſiferi nimium fulget latus Orionis.	Lucan.
Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.	Mart.
Nec non Tarquinium eiectum Porſenna iubebat.	Virg.
Pharſaliam coeunt, Pharſalia tecta frequentant.	Cat.
Compulimus dirum Syphacem, fractumq. Metello.	Claud.
Tolle tuum precor Annibalem, victumq. Syphacem.	Iuue.
Sidoniaſq. oſtentat opes, vrbemq. paratam.	Virg.
Obſtupuit primo aſpectu Sidonia Dido.	Idem.

DE MEDIIS SYLLABIS

Syllaba, quae in medio loco poſita eſt, ſeptem modis cognoſci poteſt. Poſitione. Vocali ante alteram uocalem. Deriuatione. Diphthongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Poſitione producitur media ſyllaba ut prima, ut Capillus, fortiſſimus, pulcherrimus. Vbique enim poſitio producit ſyllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis ſyllabis diximus.

Vocali ante alteram uocalem, & in media dictione ſẽper corripitur ſyllaba. Virgil. Mollia lutĕola pingit uaciniă caltha. Idẽ; Addam cerea pruna. Idem: Caſtaneaſq. nuces mea quas Amaryllis amabat. Oui. Filius ante diem patrios inquirit in annos. Priſcianus tñ refert antiquiſſimos

moſ

mos produxiſſe etiam paenultimā praeteritorum in ui ſyllabas, quae à praeſenti in uo ſyllabas deſinente proficiſcūtur, vt eruo erūi, arguo argūi, annūo ānnūi. Ennius: āmaūit ſeſe mecum decernere ferro. Virg. contra corripuit, āmaŭit, & totum nutu tremefecit Olympum. Id quod & nobis ſemper faciendum Sed hic modus hēt exceptiones tres. Quarū prima eſt, Genitiui, & datiui quintae declinationis ē uocalem puram producunt. Horat. Quarta iam parte diēi Praeterita. Secunda, Genitiui in ius cōmuné habēt paenultimam in metro Vir. Hic illīus arma. Idem: Quam noſtro illĭus labatur pectore vultus. Idem: ūnĭus ob noxam, & furias Aiacis Oilei. Idem: Nauibus infandum, amiſſis vnĭus ob iram. Sic ipſius, ſolius, totius, & huiuſmodi, praeter alius genitiuū ſemper longum, & alterĭus correptum. Terētianus tamen alterius paenultima longa protulit, Seſcuplo uel vna uincet alterīus ſingulum. Idem: Sub altērius cōſonat uocabulo. Idē: nec alterius indigens opis, ueni. Sunt enim duo extremi ſenarii iambici, in quibus eſſe debet in ſecūdo loco iambus, uel tribrachus. primus uero eſt trochaichus, in quo riūs in ſexta ſede iambus eſſe non poteſt, quoniam trochaicum metrum non recipit iambum. praeterea producere hic alterīus paenultimam ſic fit manifeſtius, ſi ex eo ipſo uerſu amoueas creticum, id eſt ſēſcŭplō, & facias iambicum, ut Terentianus praecipit. remanebit enim, uĕl ūnā uincĕt ălterĭūs sīngŭlūm, ubi ſi alterĭus correpta paenultima dixeris, tĕrĭ, eſſet pyrrhichius. Sed de his infra dicemus ſuo loco. In proſa uero oratione paenultima producta ſemper pronunciari debent, praeter alterius ubiq. correptum. Tertia poſſeſſiua in IVS, IA, IVM, producunt antepaenultimā. Virg. *Implerunt montes flerunt Rhodopēĭaē arces.* Idem: *Ecce trahebatur paſſis Priamēĭă uirgo, Crinibus.* Idem: *Tu quoque litoribus noſtris Aenēĭă nutrix.* Mart. *Venit ab Orpheo cultor Rhodopēĭŭs Hemo.*

DE. MEDIIS. SYLLABIS deriuatione cognoſcendis.

Deriuatione media cognoſcitur ſyllaba, ſi quanta ſit

in primitiuo conſideraueris. Nam ſi neſcias ēto in Victōrinus quanta ſit. Item ſti in Iuſtīnianus, cognoſces ex Victōris & Iuſtinus primitiuis, in quibus, ēto & ſti producuntur. Eodem modo, ſi neſcias, Venĕreus, & Hectoreus quantam habent antepaenultimam, cognoſces ex Venĕris, & Hectŏris primitiuis, in quibus nĕ & ctŏ corripiuntur, quod accentus facile oſtendit. Sed quomodo paenultimae & antepaenultimae, in deriuatiuis dignoſci poſſint, infra, ubi de regula tractabitur, clarius patebit.

DE. MEDIIS. SYLLABIS diphthongo cognoſcendis.

Diphthōgo media ſemper producitur ſyllaba, quemadmodum & prima. Hratius: *Interdum tamen & uocem Comoēdia tollit.* Idem: *Effutire leueis indigna tragoēdia uerſus.* Virg. *O Meliboēe, Deus nobis haec ocia fecit.* Idem: *Damonis muſam dicemus, et Alpheſiboei.* Idem: *prouehimur pelago vicina Ceraūnia iuxta.* Idem: *quas dira Celaēno, harpyīaeq. colunt aliae.* Sed q̄ diphthongo impropria apud Graecos, utimur dumtaxat in dictionibus Graecis Catullus: Vellera virgati cuſtōdīebant, calathiſci. cuſtodeibant, pro cuſtodiebant, per ei diphthongum melius ſcribitur more antiquo.

DE. MEDIIS. SYLLABIS regula cognoſcendis.

Regula cognoſci poſſunt mediae ſyllabae tribus modis. Primo incrementa nominum A E O producuntur, ut muſārum, deābus, quārum, diērum, diēbus, rērum, rēbus, dominōrum, quōrum, maiōrum, doctōrum, ambōbus, duōbus: I uero & V, corripiuntur, ut trĭbus, manĭbus, uerŭbus, tribŭbus. Excipiuntur Samnīs, Samnītis. delphīn, delphīnis. tellūs, tellūris. ſalūs, ſalūtis, & huiuſmodi, in quibus I & V incrementa producuntur ſecundum ultimam nominatiui ſui. Secundo. Incrementa uerborum A E producuntur, Amāmus, amābam, amābo, amārem, amāre, amāmur, amābar, amābor, amārer, amāri. Doceāmus, uideāmus, & alia id gen Praeter Dămus, dătis, dăbam, dăbo, & reliqua a do d & compoſitis, in quibus A incrementum corripitur,

ſupra diximus in quarto modo de primis ſyllabis, quae regula cognoſcuntur. Item, Amēnius, dēmus, dētur, docēmus, docētis, docēbam, docēbo, legēbam, audiēbam, amēris, uel amēre, docēris, vel docēre, docērer, docēremur, audirētis, audirēmur, legerētis, legerētur, legerēmur, legerēmini, amauērunt, uel amauēre, docuērūt, vel docuēre, legērunt, uel legēre, audiuērunt, vel audiuēre. Sed cum ſequitur R poſt E in derivatiuis a praeterito perfecto indicatiui, corripitur E, amauĕram, amauĕrim, amauĕro, docuĕram, docuĕrim, docuĕro, lĕgĕram, audiuĕram. Et in futuris in bor, amabĕris, docebĕris. Et in optatiuo actiuo tertiae coniugationis in toto ſingulari, & in tertia plurali, lĕgĕrem, lĕgĕres, lĕgĕret, lĕgĕrent, & in prima dumtaxat perſona paſſiui eiuſdem optatiui, lĕgĕrer, & in infinitiuo, lĕgĕre, I vero & V corripiuntur, lĕgĭmus, cupĭmus, quaerĭmus, volŭmus, poſſŭmus. praeterquam in quarta coniugatione, audīmus, audītis, audīris, audīrer, audīre, & in uolo, & ſum, cum compoſitis, uelīmus, sīmus, poſsīmus, in quibus I producitur. Prima tamen perſona pluralis praeteriti perfecti quartae coniugationis corripit paenultimam audiuĭmus. Itē in omni coniugatione, primae & ſecundae perſonae plurales praeteriti perfecti ſubiunctiui in rimus, & ritis corripiūt I paenultimam amauĕrĭmus, amauĕrĭtis: docuĕrĭmus, docuĕrĭtis, Legĕrĭmus, legĕrĭtis. Audiuĕrĭmus, audiuĕrĭtis. Eae ipſae uero futuri eiuſdem modi producunt, Amauerīmus, amauerītis. Docuerīmus, docuerītis. Legerīmus, legerītis. Audiuerīmus, audiuerītis. quod fit, ut ait Diomedes Grammaticus, vt accentu praeteritum a futuro diſtinguatur. hic illud apud Ouid. Hauſtus aquae mihi nectar erit, vitamq. fatebor Accepiſſe, ſimul vitam dederītis in vndis. Et in obſceno carmine: Vtilis, haec, arā ſi dederītĭs, erit. Ennius; Non mi aurū poſco, nō mi pretiū dederītĭs. Oui. Cū gelidā Thracē, & opertū nubibus Hemum, Et maris Ionij trāſierītĭs āquas. Idē; Copia nec uobis ullo prohibēte uidēdi, Cōſulis, ut limen cōtigerītĭs, erit. Sed an liceat etiā eā ipſam paenultimā R I in rimus, & ritis corripere, diſſeremus ī ultimis ſyllabis in is

deſinen-

deſinentibus. Praeterea cum poſt i ſubit u digamm, in â
praeteritis perfectis indicatiui, & ab his deductis, produ-
citur i, cupíui, cupíueram, audíui, audíueram. Idẽ etiam
corripitur abiecto u, per ſyncopam. Cupĭi, cupĭeram: Au
dĭi, audĭeram. Tertio Supina in arum & itum, a praeteri
tis perfectis in aui, & iui producunt paenultimam, amā-
ui, amātum. uocāui uocātum: cupíui cupítum: petíui, pe
títum, audíui, audítum. ſepelíui, ſepelítum.

Quarto i in compoſitione mediam corripit, ut Agrĭ-
cola, Enſĭfer, Centĭmanus, Omnĭpotens, Multĭuola eſt
mulier, Magnĭficus, Cauſsĭdicus, identĭdem, & ſimilia.
Cat. nullus amãs uere, ſed idẽntidem omnium, Ilia rum-
pens. Quanticũq. & qualicumq. í producunt, ratione ge-
nitiui, aut datiui in i, non enim ſeruatur i in ceteris caſi-
bus, ut in omnĭpotens, & aliis ſupra dictis, ſed in geniti-
uo tantum quantícumq., & in datiuo, vel ablatiuo qualí
cumq. dicimus, ut in quantus, & qualis. nam ſicut quan-
tus quanti, quanto, quantum, & qualis in nominatiuo, &
genitiuo, quali, qualem: ſic quãtuſcumq., quantumcũq.,
quantocũq., quantumcũq., & qualiſcumq. in nominati
uo, & genitiuo, qualícumq., qualemcũq. dicimus. Iuue.
Quãticumq. domus cõſtet. M. Manilius: Omne quidẽ ſi-
gnũ ſub quālícumq. figura. Vbíq. quoq., & pleríq. ꝓdu
cũt i, Vndĭq. uero corripit. Quincto, Media ſyllaba cum
paenultima eſt accẽtu, quanta ſit, cognoſci poteſt. nam ſi
in ea fuerit accentus, producitur, Romānus, Diuínus, Idō
lum, Theodōrus, Annōna. Poēta. Sinautem in antepae-
nultima, corripitur, Dōmĭnus, prōfŭgus, Littŏra, littŏ-
rĭbus contraria, fluctibus vndas. Pietas. Ergo in diſſylla-
bis dictionibus, ſi neſcias quanta ſit prima, accentu cõpo
nẽdo cognoſces. lĕgo, perlĕgo. ămo, redămo, perămo; lĭgo,
relĭgo. Fĕro. adfĕro, refĕro. Plĭco, multiplĭco. Pŏtens om
nipŏtens, Clāmo, exclāmo, proclāmo, cõclāmo. Prímus,
appríme. Dōno, Cōdōno. Scríbo, deſcríbo: lēgo, lēgas: re-
lēgo, relēgas. Sexto, Paenultima ſyllaba in deriuatiuis, an
te TAS corripitur, bonĭtas, Pĭetas; DVS, Florĭdus, Candĭ-
dus, LVS, la, lum, in diminutiuis, urceŏlus, unciŏla, aureo
lũ. LIS in uerbalibus, ūtĭlis, ſtērĭlis a Graeco ςέρεσθαι,

amābĭlis, fūtĭlis. MEN. e ſecunda & tertia coniugatione, mónĭmen. unde monĭmentum, rēgĭmen. nam a prima & quarta producuntur, oblectāmen, monīmen. Item ante CEN Tŭbĭcen, lyricen, fidĭcen, praeter tibīcen, pro tibīcen. Ante AL ſeruatur paenultima primitiui, & ante TVS paenultima participiorum: ceruīcal, a ceruīcis, tribūnal, a tribūs genitiuo. Anĭmal, ab anĭmo. hic ornātŭs, posĭtus, sĭtus, terrĭtus. Vectīgal etiam producit paenultimam, a uehendo dictum,

Septimo, Paenultima in deriuatiuis ante GO producitur, Chartāgo, uirāgo, calīgo, lanūgo, aerūgo, praeter lĭgo. Ante DO, dulcēdo, libīdo, fortitūdo. Ante AR, lacūnar, puluīnar, lupānar. Ante NAS, Arpīnas, Capēnas. Ante RIS, uel RE, militāris, militāre. Ante TIS, Samnītis, ueſtrātis. praeter Cerĭtĭs. Ante NVS, Romānus, terrēnus, Iuſtīnus, parietīnus, arietīnus, clandeſtīnus, mediaſtīnus. Silius: Ceu clandeſtino traheretur foedere bellum. Marc. Manilius: Et clandēſtīnis ſurgentia fraudibus arma. Hor. Tu mediāſtīnus tacita prece rura petebas. Praeter Ianthĭnus, hyacinthĭnus, myrrhĭnus, cryſtallĭnus, adamantĭnus, bombycĭnus, Sandicĭnus, amethyſtĭnus, & huiuſce modi Graeca in *ινος*. Item, Diutĭnus, Priſtĭnus, Craſtĭnus, Oronotĭnus, Serotĭnus. oleagĭnus, fagĭnus. Mart. Coccina famoſae doas & iānthĭnă moechae. Perſius: Hic aliquis, cui circa humeros hyacinthĭnă laena eſt. Iuuenalis: Grandia tolluntur cryſtāllĭnă, maxima rurſus Myrrhĭnă. Propertius: Colchis flagrantes adamāntĭnă ſub iuga tauros. Iuuenalis: Cauſſidicum uendunt amethyſtĭnă: nec ſcribas ſine t. eſt enim uerbale a praeterito paſſiuo *μεμέθυσμαι, μεμέθυσαι μεμέθυσαι*. unde *μέθυσὸς*, & cum *α* priuatiua *ἀμέθυσος, ἀμεθύσινος*.

Octauo, Ante BILIS, quacumque praecedente uocali, ſi a ſupino formentur, ſequuntur illius paenultimam, amātum, amābilis. delectātum, delectābilis. flētū, flēbilis. delētum, delēbilis. ſcītum, ſcībilis. audītum, audībilis. petītum, petībilis. cupītum, cupībilis. uendītum, uendībilis. mōtum, mōbilis nōtum, nōbilis. uolūtum, uolūbilis. ſolūtum, ſolūbilis. Excipitur a ſtātum, ſtăbilis, hăbilis

bilis ſequitur uerbum hăbeo, ut dŏcilis, dŏceo. dĕbilis, dĕbeo. făcilis, făcio. A genitiuo uero participij, corripiunt antepaenultimam, uiſi, uiſĭbilis. ſenſi, ſenſĭbilis. intellecti, intellectĭbilis, ac ſi medium i haberent compoſita, ut magnĭficus, centĭmanus, omnĭpotens, ignĭuomus. Eodem modo ſi a ſecunda & tertia coniugatione aliunde quam a ſupino deducta fuerint, corripiunt antepaenultimam horrĭbilis, terrĭbilis, legĭbilis, dicĭbilis, cōducĭbilis, concupiſcĭbilis.

Ante BVNDVS, item a ſupino. deducta, ſequuntur illius paenultimam errātum errābundus. uagātum, uagābundus. populātum, populābundus. cogitātum, cogitābundus. ſitītum, ſitībundus. morītum, morībundus. A ſecunda uero; & tertia coniugatione aliunde quam ſupino deducta, corripiunt antepaenultimam. Rideo, rides, ridĭbundus. gaudeo, gaudes, gaudĭbundus. ludo, ludis ludĭbundus. furio, furis, furĭbundus. In uniuerſum, ſi quis uoluerit ſubtilius indagare, inueniet omnia ſecuta ſupinorum paenultimam analogice tanquam a legĭtum, legĭbilis. horrĭtum, horrĭbilis. doctum, docĭbilis. furĭtum, furĭbundus. ridĭtum, ridĭbundus. rubĭtum, rubĭdundus, pro quo rubĭcundus b in c conuerſa, uocalitatis gratia. gaudĭtum, gaudĭbundus, & id genus alia, licet utamur.

Praeterea producitur a ante BVLVM, conciliābulum, praeter ſtăbulum. Ante CVNDVS, Irācundus: & haec quoque ſequuntur ſupinum. ſic iūcundus a iūtum, experīmentum ab experītum: rudīmentum a rudītum. ornāmentum ab ornātum. mirāculum a mirātum. uerēcundus autem producit e antepaenultimam aliunde, quam a ſupino deductum. Item, A ante CEVS, vel CIVS producitur. ordeāceus, gallināceus. CVLVM, miraculum. RIVS, ria, rium, ſagittārius, librārius, ſtatuāria, armārium. Denarius & cetera, a numerorum nominibus, communem habere inueniuntur. Martialis: Dēnarĭis tamen hanc non emo Baſſe tribus, Et illud: Dilige dēnarĭum. Martialis: Hanc uolo, quam redimit totam dānārĭus alter. Item E ante CVLA in diminutiuis, Diēcula, uulpēcula,

ante

ante MENTVM, incrēmentum. ante FACIO uero communis eſt, calefacio, tepefacio, liquefacio. Cat. Alta tepēfacĭet cómiſta ſanguine caede. Oui. Thura liquēfacĭunt, īndutaq. cornibus aurum Victima uota facit. Clau. Sanguine quam largo Graecos călĕfēcerit amnes. Idem: Interior glacies, quō lĭquĕfacta noto. Item o ante RIVS, ria, rium producitur, Vxōrius, Vxōria, Praetōrium.

Nono, ante CVLVM, corripitur antepaenultima, uerrĭculum. CIES, canĭcies, TIVS, tia, tium. tribunĭtus, iuſtĭtia, ſodalĭtium, CVLVS, cula, culum in diminutiuis. ignĭculus, anĭcula, retĭculum. Notátur, Multítius, Nouítius, Redimículum, Cutícula, Canícula, Tegitícula, Cratícula, ſuppoſitītius, antepaenultima producta. Iuuenalis: Quid faciét alijs, cũ tu multitĭa ſumas? Idem ſedet in ripa, taetrũq. nouítĭŭs horret. Idẽ: Accipiente Paullatim q longa domi redimícŭlă ſumunt. Idem: Sẽper & aſſiduo curata cutícŭlă ſole. Perſius: Scire erat in uoto, dãnoſa, canícŭlă quantũ Raderet. Mart. Dat ibi ſecuros uilis tegetícŭlă ſomnos. Idẽ: Parua tibi incurua cratícŭlă ſudet oſella. Idem: Hermes ſuppoſitítĭŭs ſibi ipſi. Quotidianus quoq. ti producit in hendecaſyllabo illo apud Martialẽ: Cūltūs sīndŏnĕ nōn quŏtídiānā. Dilŭuium quoque, prolŭuies, illŭuies, & cetera a luo, corripiũt lu. Præterea Strimōnius, Pallādiũ. Adăgiũ haec Adăgio, femininũ. Praesĭdiũ, offĭciũ. iudĭciũ, consĭliũ, Exsĭlium, Remĭgiũ, Augurĭum. Municĭpium, Monŭmentum, Munĭmentum, Contāgium, Praesāgium, Perículum, Solātium, ſuāuium, ueſtigium, faſtīdium, conuíuium. Iunōnius, & id genus multa in IVS, IA, IVM, ſequuntur ſua primitiua. Strymŏnis, Pallădis, ăgo, adĭgo. nam Adăgium, quaſi ambăgium, & circumăgium dicitur, quod per ora hominum circumagat, ut illud *οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἔσθ᾽ ὁ πλοῦς*. Non omnium eſt Corinthum ire nauibus. Praesĭdis, eſtĭcis, iudĭcis, Consŭlis, Exsŭlis, Remĭgis, Augŭris, Munĭcĭpis, Monĭmen, Munĭmen. contíngis, praesāgis, perĭcis, Solāris, Suāuis, Veſtĭs, Faſtídis, Conuíua, Iunōnis. Notantur Sidonius, Sidonia, Sidonium, & Cõnubium, quorum alterum contra primitiui ſui paenultimam. NV, commu-

nem

nem habet, ut diximus in exemplis mediarum communium. Nam Nubo primam ſemper producit, alterum uero Graecum eſt, σιδόνιος. Homerus ὀδυσσεί ας β. αἰθίοπας θ' ἱκόμην, καὶ σιδονίους, καὶ ἐρεμβοὺς, quod & per ω magnum ſcribitur, ut βιςώνιος. Eurip. in Helena, σιδονίαν δὸς, καὶ ῥετμὸν ἐπιςάτας. De quo Stephanus, σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διὰ τοῦ ὀ μικροῦ. Idem: ἐκτείνεται δὲ, καὶ λέγεται βιςωνὶς διὰ τοῦ ω, καὶ βιςώνιος ποιητικῶς.

DE. MEDIIS. SYLLABIS. DECLINATIONE. COGNOSCENDIS

Declinatione mediae ſyllabae cognoſci poſſunt, ſi antepaenultima ſyllaba declinando fit paenultima: nam ſi neſcias, quanta ſit antepaenultima in Amauerimus, legeremus, carminibus, temporibus, genitore, altitonante, dominorum, clamdeſtinorum, perlegerunt, confodiſtis, flectendo cognoſces, ſi ex antepaenultima paenultimam feceris. hoc modo, amauerim, legerim, legere, carmina, tempora, genitor, altitonans, dominus, clamdeſtinus, perlegi, confodi.

DE. MEDIIS. SYLLABIS. EXEMPLO COGNOSCENDIS

Exemplo cognoſces medias ſyllabas, quemadmodum & primas. Nam ſi neque regula, neque aliquo ex praedictis modis, quanta ſit media ſyllaba cognoſci poteſt ad alicuius approbati poetae auctoritatem recurrendũ eſt. Medias uero modo breues, modo longas auctoritate. ſupra, utquaeque ad manus erant, connumeramus. Sed iam de vltimis ſyllabis dicere incipiamus.

DE. VLTIMIS. SYLLABIS

Syllabae quae in vltimo loco poſitae ſunt, iiſdem fore modis cognoſci poſſunt, quibus, & primae, & mediae Poſitione, amãt, legũt, ãc tũ ſume pedum, ũnde ſciſſa coma.

toma. Diphthongo, poetaē, haēc, hēu. Declinatione, ſi declinaueris. nam ſi neſcias in nominatiuo quanta ſit ultima, cognoſces plerumq. accentu in genitiuo creſcente. nam in Latinis dictionibus, ſi in paenultima genitiui creſcentis fuerit accētus, longa erit vltima nominatiui, Tellūs, Salūs, Virtūs, Delphīn, Samnīs, & huiuſmodi producunt vltimam, quia paenultima genitiui creſcentis producitur. Tellūris, Salūtis, Virtūtis, Delphīnis, Samnītis. Aduerſatur huic regulae, palŭs, quod licet in genitiuo palūdis paenultimam producat, tamen vltimam nominatiui corripit, quod obſeruauit etiam Seruius in libello de ſyllabis, citans illud Horatij; Regis opus, ſterilíſque diū pălŭs, aptaque remis. aliqui tamen Siſtolen feciſſe Horatium dicunt, quod ſi eſſet, non praeteriiſſent Acron, & Porphyrius diligentiſſimi interpretes. Item in Carmen, miles, ſanguis, corpus, ſi neſcias quanta ſit vltima, cognoſces in genitiuo carmĭnis, milĭtis, sanguĭnis, corpŏris, eſſe breuem accentu in antepaenultima. Excipiuntur maſculina, & feminina in or, Doctŏr, doctōris, Sorŏr, ſorōris. decŏr, decōris. honŏr, honōris. Item, neutra in AL, ut Animăl, animālis, ceruicăl, ceruicālis. En in AR, ut Puluinăr, puluināris, lupanăr, lupanāris, & ſimilia, quorum ultima nominatiui corripitur, licet paenultima genitiui creſcentis producatur accentu. Contra pār, păris. lār, lăris. uās, uădis. pēs, pĕdis. Cerēs, Cerĕris. Compōs, compŏtis. impōs, impŏtis. bōs, bŏuis. sūs, sŭis. grūs, grŭis. producunt ultimam nominatiui, licet paenultima genitiui creſcentis corripiatur. In Graecis autem dictionibus plerumque in genitiuo creſcente accentus eſt in paenultima, & tamen & ultima nominatiui, & paenultima genitiui eſt breuis, Amaryllĭs: Amaryllĭdos, Aeneĭs Aeneĭdos, Pallăs Pallădos.

¶ DE. VLTIMIS. SYLLABIS. REGVLA COGNOSCENDIS

Regula cognoſcuntur ultimae ſyllabae modis vndecim. Primo, A finita producuntur, amā, contrā, praetereā,

reā, a poetā, ā muſā. Sed hic modus habet exceptiones tres, Prima eſt. Nominatiui, Accuſatiui, Vocatiui, in a corripiuntur, haec & o fabullă, Priamēiă uirgo. hic & o prophetă. praeter uocatiuos a nominatiuis Graecis in as, hic Aeneas o Aeneā, & Graeca in a productum, Nemeā, tegeā, in quibus a producitur. Virg. Vigilas ne Deū gens Aeneā? uigila. Statius: Te Nemeā. tibi lerna comas, Laríſſaq. ſupplexa Poneret. Idem: Non Tegeā nōn ipſe Deo uocat altēr felix Cyllene. Secunda, Numeralia in ginta, finalem habent indifferentem. Mart. Sexagintă teras cum limina mane ſenator. Virgilius: Trigintā magnos uoluendis menſibus orbes. Tertia, Pŭtă, ită, quiă corripiuntur.

Secundo, B V D. M. T finita corripiuntur. ut ăb, ădmilitŭm, căpŭt. niſi aut poſitio, aut diphthongus, aut syncopa prohibeat, ut amānt, legūnt, āut, hāud, fumāt, obīt, profumauit, obiuit. Iuuenalis: Magnus ciuis obit, & formidatus Othoni.

Tertio, c finita producuntur, fāc, dīc, dūc, halēc. praeter Nĕc, Dŏnĕc, Lăc breuia. Ouidius: Parue (nec inuideo) ſine me liber ibis in urbē. Idē: Dŏnec ĕrunt fontes, ſidera dōnec ĕrunt. Hic pronomē, cōmune eſt. Sed de hic & hoc differemus in ſexto modo cōmuniū ſyllabarum.

Quarto, e finita corripiūtur, Millĕ, omnĕ, ſcribĕ, penĕ, ritĕ, pōnĕ, inſpĕrĕ, & huiuſmodi aduerbia. Ouid. Pēnĕ puĕr caeſis abducta armenta recepi. Virg. Ritĕ ſecundarent uiſus. Sed hic modus habet quinque exceptiones. Quarū prima, in e. a Graecis in η producūtur πηνελόπη, Penelopē, πασιφάη, Paſiphaē, ὦ ἀγχίση, ὦ ἀχιλλῆ, ὀρφῆ, ὀδυσσῆ, o Anchiſē, o Achillē, Orphē, Vlyſsē.

Secūda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quinctae declinationis in E producūtur, ut huius, huic & a diē, fidē. Oui. Prima fidē uōcisq. ratae tentamina ſumpſit. Itē ab hac famē. Tertia, imperatiua ſingularia ſecundae coniugationis producuntur, Monē, Docē, Manē. Valĕ uero, & cauĕ, cum corripiuntur, ſunt a ualo, & cauo tertiae cōiugationis. Ouid. Idque quod ignoti faciūnt, uălĕ dicere ſaltem. Idem: Tu căuĕ defendas, quamuis mordebere dictis,

Quarta,

Quarta, monoſyllaba in e producuntur, tē, mē, ſē, praeter què, uè, nè pro an: nam quae relatiuū, & uae interiectio, diphthongo producuntur. nota in tutĕ, & tutĕmet, corripi tĕ. Lucretius: Accipe praeterea quae corpora tūtĕ nēceſſe eſt. Idem. Tūtĕmet a noſtris iam quouis tempore natum. Ennius: o Tite, tūtĕ Tāti tibi tanta tyranne tuliſti. Alphius Auitus, ut citat Priſcianus: Seū tūtĕ mălīs hōſpĭtēs, ſeū tūtĕ cāptĭuōs hăbēs, ſunt enim dimetri iambici. Quincta, aduerbia in e, a datiuo in o, producuntur, doctē, pulchrē, ualdē pro ualidē, ferē, a docto, pulchro, ualido, fero. praeter benĕ & malĕ correpta. Ouid. Laeta ferē laetus cecinī tibi, triſtitia triſtis. Fermē etiam producitur. eiuſdem cuius & fere ſignificationis. Iuuenalis: Mobilis, & uaria eſt, ferme natura malorum.

Quincto, i finita producuntur, Deī, Amatī, Dixī. Sed hic modus habet duas exceptiones. Quarum prima Datiui & uocatiui in i, quorum genitiuus ſingularis in os correptam, apud Graecos deſinit, corripiuntur, huic Palladĭ. Minodĭ, o Phillĭ, Amaryllĭ, Parĭ, Alexādrĭ. Statius: Palādĭ litoreae celebrabat Scyros honorem. Cat. Morte ferox Theſeus qualem Mīnōidĭ luctum. Ouid. Phyllĭ face exſpectes Demophoonta tuum. Virg. Mirabar quid maeſta deos Amaryllĭ uocares. Oui. Bella gerāt alii, tū Părĭ ſemper ama. Virg. Te Corydon Alexĭ, trăhit ſua quemq. uoluptas. Idem: Dăphnĭ, tuum Poenos etiā ingemuiſſe leones. Interitū. Quos caſus a Graecis mutuati ſemper corripimus, Theocritus, δάφνιδί τῷ χαρίεντι συνήντετο βουκολέοντι, Μᾶλα νέμω, ὥς φαντί, κατ' ὠρέα μακρὰ μενάλκας. Idem κ' ἦφα, δάφνῐ τάλαν, τί τοῦ τάκεαι, ἁ δέ τε κώρα πᾶσαν ἀνὰ κράναν πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται. Idem, κύπρῐ γε μεσατά, κύπρι θνατοῖσιν ἀπεθής. Homerus, αὐτὰρ ὁ αὖτε πέλοψ δῶκ' ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν. Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι θυέστι. αὐτὰρ ὁ αὖτε θυέστ' ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι. Idem, Βάσκ' ἴθι ἶρι ταχεῖα ποσειδάωνι ἄνακτι. In quibus δάφνιδῐ ἀτρέῐ, ποιμένῐ, ἀρνιθῠ, μέμνονῐ, datiui in ι breuem deſinunt, eſt enim tertia dactyli. Item δάφνῐ τᾰ, ἶρῐ τᾰ, κύπρῐνῐ uocatiui ſunt i breuem deſinentes,

tes.eſt enim ſecunda dactyli. Cum igitur apud Latinos Daphnidi, Tyndaridi & huiuſcemodi datiui producunt i, fit per communem modum, cum dictio in breuem deſinit, & eſt pedis principium: quod eſt frequentiſſimum apud Homerum. Sed de hoc diſſeremus, vbi de communium ſyllabarũ modo tractabimus. Secunda exceptio eſt, mĭhi, tĭbi, ſĭbi, ŭbi, ĭbi, modo pyrrhichii ſunt modo iābi, prima enim ſēper breuis eſt, vltima uero indifferēs. ī nĭſi & quăſĭ utraq. corripit. ſunt enim duo pyrrhichii.

Sexto L finita corripiuntur, animăl, Annibăl, vigĭl, mĕl, conſŭl. Praeter Sōl, Pōl, nīl a nihil per ſynaereſin, ut mī a mihi, & barbara in el ſyllabam, ut Daniēl, quae producuntur.

Septimo, N finita producuntur, Paeān, hymēn, ēn, quīn, Xenophōn, delphīn. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima eſt, forsăn, forsĭtan, tamĕn, attamĕn, ĭn, uidĕn, an corripiuntur. Virgilius: Fōrsăn ĕt haec olim meminiſſe iuuabit. Idem: Errabūda bonis veſtigia, fōrsĭtăn illum Mart. Quid ergo caſta facit? Nō dat. Nōn tămen illa negat. Oui. Nil mihi reſcribas, āttămĕ ipſĕ ue, ni. Virg. Quo te Moeri, pedes, an quo uia dūcĭt in vrbē? Catul. Sic certē, uĭdĕn, ut perniciter exſiluere. Horatius. Cōlchŭs an Aſſyrius, Thebis nutrītus, ăn Argis?

Secunda eſt, Neutra in EN, ut nomĕn, carmĕn corripiuntur, quod oſtendit accentus in antepaenultima, in genitiuo creſcente, nomĭnis, carmĭnis. Tertia, Nomina tiui, accuſatiui Graeci in on per o paruum, ut Pelĭŏn, Pylŏn, Caucasŏn, corripiuntur. Ouidius: Et quas Oſſa tulit, quaſq. altus Pēlĭŏn, herbas. Idem: Nōs Pўlŏn. antiqui Nereia Neſtoris arua, Miſimus. Idem: Cāucăsŏn appellant. Item accuſatiui in IN, ut Alexĭn. Mart.

Tu licet & noſtrum dixit Alēxĭn ămes. Et in ANA Graecis, in A, ut Iphigeniăn, aeginăn. Ouidius:

Neſcio quam dicunt Iphigenīăn ĭter. Stat.

Namq. ferunt raptam patrijs Aegīnăn ăb undis.

Nam a nominatiuo in as producitur, ut hunc Aeneān. Virg. Aeneān. alacris palmas utraſque tetendit.

Octauo, O finita, & corripi & produci poſſunt, ut

Amo,

Amo,ſcribo,amando,uirgo, Cato. Sic hic modus quinque habet exceptiones. Quarum prima eſt,Datiui,& ablatiui in o,producũtur ut huic & ab hoc Dominō. Templō.Secũda,Monoſyllaba in o,producuntur, Stō Dō. Tertia,Graeca in ω magnum producuntur, Didō, Mantō, Iō, Echō. praeter egŏ a Graeco ἐγὼ, quod nuſquam me mini legere productum, apud approbatos, ſed vbiq. aut correptum, ut, Ille egŏ qui quondam. aut per ſynaloephan: ut, Stultus ego huic noſtrae ſimilem. Nam Ouidij illud in epiſtolis,legendum ſic eſt: Sed quid ego haec reuoco,dictis his omen abeſto. Item apud Propertium illud: Thuſcus ego, a Thuſcis orior.Et apud eundem: Cũ tibi nec frater, nec ſit tibi filius ullus: Frater ego, & tibi ſim filius vnus ego. Sic item & illud: Sed quid ego haec, feſſosq. optatis demoror vndis? Quod ſi in iis ipſis exemplis non fiat colliſio,defenditur magis vno ex modis communium ſyllabarum quã quod producatur o, licet Probus produci poſſe dicat, ſecundum naturam o litterae uocalis, q in vltimo frequẽtius ꝓducitur, quã corripit.

Quarta,Duŏ & ſciŏ cum compoſitis corripiuntur, Virgil. Praetereā duŏ nec tuta mihi valle reperti Capreoli. Idem: Sī duŏ praeterea tales Idea tuliſſet Terra viros. Idem: Nũnc ſciŏ quid ſit amor.Idem: Nĕſciŏ quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

Quincta,Illicŏ,modŏ,citŏ corripiuntur.Sero autem, quando, ego, profecto, indifferenter poni inueniuntur Statius: Serō mĕmor thalami.Mart. Dic mihi cras iſtud Poſtume quāndŏ uĕnit. Idem dic bene,dic neutrum,Dic aliquāndŏ măle.

Nono,R finita corripiuntur.Caesăr,torculăr,pĕr,uĭr, amŏr, turtŭr. Sed hic modus duas habet exceptiones, quarum prima eſt,fār,lār,nār,uēr,fūr,cūr,pār, cum compoſitis diſpār, compār, producuntur: cor uero commune eſt. Secunda,In er a Graecis ηρ producuntur, ut aēr, cratēr,aethēr,charactēr. Graece enim ἀήρ, κρατήρ, αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Praeter patĕr & matĕr, quae ſemper corripiuntur, licet a Graecis ueniant πατὴρ, μήτηρ.

Decimo,

Decimo, S finita in quinque diuiduntur partes. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maieſtās, puellās, amās. Sed haec regula duas habet exceptiones, quarum prima eſt, Nominatiui in as, quorum genitiuus in dos deſinit, corripiuntur: ut, Pallăs et inflexo quae terret Maenala cornu. Et: Quattuor autumnos Pleĭas orta facit.

Secunda, Accuſatiui Graeci in as eorum nominum quae per os mittunt genitiuum, corripiuntur, ut āŏnăs in montes ut duxerit vna ſororum. Et: Permixtos hērōnăs et ipſe uidebitur illis. Et: Super Garamantăs et Indos Proferet imperium.

Es finita producuntur, ut pariēs, patrēs, docēs. Haec regula habet exceptiones tres. Quarum prima eſt, Corripientia paenultimam genitiui creſcentis, corripiuntur, ut diuĕs, millĕs, ſegĕs. Virg. Diuĕs inacceſſos ubi ſolis filia lucos. Idē impius haec tā culta noualia milĕs habebit. Quid, iam ſegĕs eſt ubi Troia fuit. Praeter, ariēs, abiēs, Cerēs, fidēs. tēs, pēs. pariēs, ſpē, terēs, quae producuntur.

Secunda eſt, Nominatiui Graeci plures in es, corripiuntur. Virg. Naiădĕs, indigno cum Gallus amore periret. Idem: ārcădĕs o mihi tum quam molliter oſſa quieſcent. Idem: Infandi Cyclōpĕs. & altis montibus errant: Idem: Thrācĕs ărant. Tertia, es a ſum cum compoſitis potĕs, adĕs modi tam indicandi, quam imperandi, & penĕs, & inquiĕs, corripiuntur. Perſius: Fūr ĕs ait Pedio. Iuue. Si potĕs illa pati. Virg. Hūc adĕs o Meliboee. Horat. Quēm pĕnĕs arbitrium eſt & ius, & norma loquendi. Nam ab edo, ēs producitur differentiae cauſſa.

Is finita corripiuntur, ignĭs, Părĭs. Haec regula habet exceptiones ſeptem. Quarum prima eſt, Datiui, & ablatiui, & accuſatiui in is producuntur. his & ab his Dominīs, quīs pro quibus. hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. ſed quis & accuſatiui in is, tum ut differant a nominatiuo ſingulari, tum etiam ut diphthongo longos eſſe ſignificetur per ei melius ſcribuntur, quod & antiquos feciſſe legimus. Illud igitur ſic. Tu calamos inflare leueīs, ĕgŏ dicere uerſus: Itē Quem'

ante ora patrum. Item; Tres notus abreptas in ſaxa laten tia torquet. Secunda producentia paenultimam creſcentis genitiui, producuntur, Delphis, delphinis. Samnis, Samnitis.

Tertia, in is a Graecis in *eis* per *ei* diphthongum producuntur. vt Pyroeis, Simoeis. Ouid. Interea uolucres Pyroeis, aeous, & Aethon. Idem; Hac ibat Simoeis, hic eſt Sigeia tellus; quae licet paenultimam corripiant, tamen in ea accentus eſt acutus, quia integrae ad nos ueniunt. ſed de his dicemus, ubi de accẽtibus tractabimus.

Quarta monoſyllaba in is producuntur, ut uis, ſis. Praeter, is, quis nominatiuos. mis, tis, bis, quae corripiuntur. Iuuena ſatyra quinta corripuit Poſſis, in eo uerſu; Tam ieiuna fames? cum poſſis honeſtius illic. melius tamen defenditur extremis abiectione, ut corripiatur i per communem modum.

Quinta, Secundae perſonae ſingulares in is quartae coniugationis producuntur, ut audis, neſcis. Martial. Neſcis heu neſcis dominae faſtidia Romae. quod oſtendit circumflexo accẽtu paenultima primae & ſecũdae perſonae pluralis neſcimus, neſcitis, audimus, auditis. Quod ſi apud poetas aliquando is correptam inuenias (quod ipſe non memini legere, nam illud apud Ouidium, ſic legendum eſt: Neſcio, an exciderint mecum loca) non propterea dixeris, communem eam eſſe ſyllaba. Nec, quia Virgilius dixit; Obſtupui ſteteruntque comae, propterea dicendum fuerit in, ſteterunt, paenultimam eſſe communem.

Sexta, Velis cum compoſitis malis, nolis, producuntur: quare in plurali paenultima in prima, & ſecũda perſona producitur, uelimus, malimus, nolimus, uelitis, malitis, nolitis.

Septima, Secundae perſonae ſingulares futuri ſubiunctiui producuntur. vt dedero dederis, audiero audieris. Ouid. Da mihi te facilem, dederis in carmine uires. Horatius: Audieris heres ergo nunc Damna ſodalis. Idẽ: Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis, Dulcia ſe in bilem vertent: vnde in plurali, vt ſupra diximus in tra-

ctatu

ſtatu de medijs ſyllabis, producunt paenultimã primae, & ſecundae perſonae, dederimus dederitis, audierimus, audieritis. Praeteriti perfecti eaedem ſingulares corripiũtur, ut dederim dederis, audierim audieris. Vnde ſ plu rali prima, & ſecunda corripiunt paenultimam, vt dede rimus, audiuerimus: id quod ex Diomede Grammatico licet cognoſcere, ſic enim inquit: Et in hac ſubiunctiua numero plurali vniformẽ declinationẽ praeteriti, & futuri temporis accentus diſtinguit. Perfectum enim acuto accentu declinatur, futurum circumflectitur. ſic, Praeterito cum dixerimus, Futuro cum dixerimus. Sed notandum inueniri apud auctores, is futuri vltimam in ſingulari, & R I paenultimam in plurali etiãcorreptas. Virgilius in ſexto; Cum tu ſupplex in rebus egenis, Quas gentes Italum, aut quas non oraueris urbes? Iuuen. Graeculus eſuriens in caelum iuſſeris ibi. Idem; Si dixeris, aeſtuo, ſudat orauerisis, iuſſeris, dixeris, futuri ſunt temporis, & R I S corripitur. Horatius, in arte poetica; In uerbis etiam tenuit, cautuſque ſerendis, Dixeris egregie. hic dixeris futuri eſt temporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur R I S. Idem in ſermonibus; Nam fruſtra uitium uitãueris illud, Si me alio prauum detorseris. Vitaueris, & Detorseris, futuri ſunt temporis, & R I S in utroque corripitur. Eſt enim ſenſus, fruſtra laboraueris uitando aliquod uitium, ſi prauus in aliud deflectes. ut ſi dixeris, fruſtra uitaueris Charybdim, ſi in Scyllam incideris, ideſt fruſtra poteris uitaſſe Charybdim, ſi in Scyllam incides. Quod in prima perſona fiet manifeſtius. Fruſtra uitauero Charybdim, ſi in Scyllam incidero. Si quis autem diceret ſub perſona C. Caeſaris; Fruſtra ſubegerim Gallias, niſi & Pompeium uicero, alia eſt figura loquendi: quod quia non facit ad rem, praeterimus. Satis fuerit oſtẽ diſſe ſecundam perſonam futuri ſubiunctiui ultima correpta etiam inueniri apud auctores. Vnde Lucretius in primo, paenultimam primae perſonae futuri in numero multitudinis corripuit; Quas ob res uiderimus nil poſſe creari De nihilo, tum quod ſequimur, iam rectius in-

de Perſpiciemus. Illud autem Virgilij in ſexto; Namque ut ſupremam falſa inter gaudia noctem egerimus, noſtri: ri in egerimus bene correpta eſt, quia non futuri eſt, ſed praeteriti temporis. Concludimus igitur, in praeterito IS & RI corripi ſemper; in futuro uero, & corripi, & produci poſſe, exemplum, cum RI producitur in futuro, adduximus ſupra, vbi de medijs ſyllabis regula cognoſcendis diſſeruimus. Verumtamen in proſa oratione illas ipſas IS & RI in praeterito corripiendas, in futuro producendas cenſeo, ut ſicut lego legis vltima correpta, legimus legitis paenultima pronunciamus ita legerim legeris vltima legerimus, legeritis paenultima breui pronũciemus. eodem modo quia in amauerim amaueris, docuerim docueris, audiuerim audiueris, IS vltima corripitur, in amauerimus amaueritis, docuerimus docueritis, audiuerimus audiueritis RI paenultima corripietur. Praeterea ſicut amo amãs, vltima, amãmus amãtis paenultima: doceo docẽs vltima. docẽmus docẽtis paenultima: audio audis ultima, audĩmus, auditis paenultima longa dicimus: ita contigero contigerís vltima, contigerímus contigerítis paenultima: dedero dederís vltima, dederímus, dederítis paenultima: docuero docuerís, ultima, docuerímus docuerítis paenultima: Tranſiero tranſierís ultima, tranſierímus, tranſierítis paenultima producta dicamus. Quidam tamen RIS tũc produci aiunt a poetis, cum eſt principium pedis, nec aliter, & defendi vno ex modis ſyllabarum communium: RI autem in plurali produci regula, quia cum inueniuntur ſimul quattuor breues, licet vnam producere propter metrũ. Sed ut uidimus, Diomedes aliter ſentit, vult enim omnino produci eas in futuro, corripi in praeterito.

Os finita producuntur, vt dõs, honõs, dominõs. Sed haec regula duas habet exceptiones. Quarum prima eſt, ŏs oſſis. corripitur.

Secunda, Graeca in os per o paruum, ut Delŏs, Iliŏs Chaŏs, huius Aeneidŏs, Tereŏs, corripiuntur. Oui

dius

dius: in chăōs antiquum confundimur. Idem: Attamen illa tuae felix Aenēĭdŏs auctor Martialis: Flet Philomena nefas incaeſti Tērĕōs, & quae Muta puella fuit, garrula fertur auis. Nam in os per ω magnum, ſemper producuntur, ut herōs, Minōs, Androgeōs.

...Vs finita corripiuntur. Deus. Sed haec regula habet exceptiones quatuor. Quarum prima eſt, Genitiui ſingulares, & nominatiui, & accuſatiui, & uocatiui plurales producuntur, vt huiūs, hae, has, & o manūs. Secunda, Producentia paenultimam genitiui creſcentis producuntur, tellūs tellūris, virtūs virtūtis, ſalūs ſalūtis. Notatur, ut ſupra dixi, palūs palūdis, in poetica: Regis opus, ſterilisq. diū pălūs, aptaq. remis: quod defendi pōt excluſio ne litterae s correpta u, quemadmodū. Inſulae Ionio in magno. Tertia, Monoſyllaba in vs producuntur, plūs tūs, mūs autem & sūs non ſolum quia monoſyllaba, ſed etiam quia Graece μῦς, σῦς dicuntur, & υ ψιλον longa eſt, id quod etiam accentu circumflexo oſtenditur. Quarta, Graeca in ūs, ut Panthūs, Melampūs, Sappūs, Amathūs, producuntur. Apus tamen compoſita etiam corripiuntur. Horatius in epodis: Pōlў pūs, an grauis hirſutis cubet hircus in alis. Idem in ſermonibus: Delectant, veluti Balbinum Pōlў pūs Agnae. ſed tunc a Graecis in os ad nos ueniunt, nam Graece & πολύπους, & πόλυπος, οἰδίπους & οἴδιπος, & τρίπους, & τρίπος dicitur. nam Attici πολύπους, Aeolici πόλυπος dicunt, ut alterum ſit per ſynaereſin πολύποος πολύπους, ut νόος νοῦς. alterum abiectione, πολύποος πόλυπος. componitur enim a πούς, & πούς a πρὸς ὀξυτόνως, unde προὸς πούς, cum acuto accentu. uide Etymologicon in dictione πούς. Multa de Polypo apud Athenaeum habentur in quibus & haec, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύπουν φασὶν, ὡς καὶ ἀλκίνουν, καὶ οἰδίπουν, καὶ τρίπουν δὲ λέβητα αἰσχύλον εἰρηκέναι ἐν ἀθάμαντι ἀπὸ ἁπλοῦ τοῦ πούς, ὡς νόος νοῦς, τὸ δὲ πόλυπον λέγειν, αἰολικόν, ἀττικοὶ γὰρ πολύπουν λέγουσιν. Αριςοφάνης δαιδάλῳ, ταῦθ᾽ ἑκόντα πολύπους, καὶ σηπίας, καὶ πάλιν πολύπουν μοι ἔθηκε, καὶ πάλιν, πῶς αἱ λέγονται πολύπου

λύπου πιλῶν μένου ἀλκαῖος, ἀδελφαῖς μοιχωμέναις, ἠλίθιον εἶναι, νοῦνται πολύποδος ἔχειν · ἀμειψίας κατεσθίοντι, δεῖ μὲν ὡς ἔοικε, πολλῶν πολυπων. πλάτων παιδὶ ὥσπερ τοὺς πολύποδας, πρότιστα σέ. ἀλκαῖος, ἔδω δ᾽ ἐμαυτὸν, ὡς πολύπους. οἱ δὲ πολύποδα, προφέρονται ἀνάλογον τῷ πούς ποδὸς ποδὶ πόδα. Paullo poſt ſubiungit, ἐπίχαρμος δ᾽ ἐν ἥβας γάμῳ, πώλυποί τε, σηπίαι τε. καὶ ποτ᾽ αἶναι τάδιδες χαλυσώδεις βολβίτις γραῖαί τ᾽ ἐριθακώδεες. ἀρχέστρατος δὲ φησί, πώλυποι ἔν τε θάσῳ, καὶ καρᾶ εἰσιν ἄριστοι, καὶ κόρκυρα τρέφει πολλοὺς, μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριεῖς δ᾽ αὐτὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου καλοῦσι πωλόπουν, ὡς ἐπίχαρμος. καὶ σιμωνίδης δ᾽ ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ πολύπουν. Itidem etiam legitur in epigrammatis ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ πώλυπος εἰναλίη ποτ᾽ ἐπὶ προβλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχειν πολλὸν ἀνῆκε πόδα. ΙΣΙΔΩΡΟΥ, πώλυπον ἀγρώσσας ποτὲ γύνιχος, ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριψεν, δήσας θηρὸς ἵμαντο πέδην. Homerus quoque in ος uſus eſt nominatiuo in dictione ἀρτίπος, ait enim ἰλιάδος Ι. ἡ δ᾽ ἄτη, σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος οὕνεκα πάσας. vbi notandum in illo Horatij, Polypus an grauis: & in illo eiuſdem, Balbinum Polypus Agnae, po produci poſſe Dorice, a πώλυπος per ω magnum & eadem ratione etiam Polydamas apud Perſium. Quamquam aliqui & Polypus, & Polydamas per u legunt, p v, quoniam & πουλυδάμας, & πούλυπος per ου diphthongum apud Graecos cum πο producturi ſunt, inuenitur.

Vndecimo, u finita producuntur omnia, fluctū, manū, tū, diū, cornū, genū amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo corripi, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo ſcribens, ſic teſtatur, ut terminatus corripitur, ut cornŭ, genŭ, tonitrŭ. Quamquam Priſcianus refragatur his uerbis. In u neutrorum, quae indeclinabilia ſunt in ſingulari numero, ut hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibuſdam

dam

idam artium ſcriptoribus videatur temporum eſſe diffe rentia. (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accuſatiuum & uocatiuum corripi, reliquos uero produci.) Ego in uſu pariter in oībus produci inueni caſibus haec nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacumq; parte terminatio in u deſinens, producitur, ut fluctū, panthū, tūdiū. Ouid. in octauo Met. Dextraque a poplite læuum preſſa genu, digitis inter ſe pectine iunctis. Ecce enim accuſatiuus eſt ſine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoque in primo Aeneidos: Nuda genū, nodoque ſinus collecta fluenteis. quo modo enim ſinus collecta accuſatiuum iunxit nominatiuo, ſic etiam nuda genu. haec Priſcianus. Cui ego non accedo primum, quia eam regulam, quod omnis in quacunque parte terminatio in u deſinens producatur, ipſe ſibi videtur finxiſſe. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius, Secutus, alter ſentiunt, ut & ipſe Priſcianus teſtatur. Deinde quia preſſa genū apud Ouidium, & Nuda genū apud Virgilium, poteſt produci ratione communis ſyllabae per eam regulam, quae dicit, In heroico uerſu cuiuſcumque pedis ſyllabis prior, cum a ſuperiore uerbo remanſerit promiſcue longa erit, aut breuis, ut poeta uoluerit, quoniam in ea parte orationis impletur, ut Virgilij illud in Georgicon tertio, Inualidūs, etiamque tremens, etiam inſcius aeui. Ecce dūs natura breui, producitur, quia eſt in dictionis, & pedis prima ſyllaba. Praeterea praeter Grammaticorum Victorini, & Seruij auctoritatem poteſt etiam u in nominatiuo corripi, ad imitationem Graecorum, qui ὐ ψιλὸν in huiuſmodi nominibus corripiunt, ut, λόγου apud Theocritum in eo uerſu, ἀλλ' ἄθυς μυζεῖται, ἀποτέρω ἡ γόνυ κνήμας ἐγγόνυ, dactylus. Sic πρόχνυ apud Homerum ἐν ἰλιάδος ι. πρόχνυ καθεζομένη, δάκρυσι κόλποι. πρόχνυ pro πρὸ γόνυ, pro ἐπὶ γόνυ, & abiectione ο, πρόγνυ, καὶ πρόχνυ. & corripitur νυ, πρόχνυα, dactylus. ὐ ψιλὸν enim apud nos ſaepe in v mutatur, ut σὺ, tu. μῦς, mus. κύμαι, Cumae. δύο, duo. γόνυ, genu. Adde quod ibi Nuda

genũ, poteſt Genu eſſe ſeptimus caſus. Nam, etſi vni dictioni non licet diuerſos caſus coniungere, duabus tamen & pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mulier, non licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra faciem licet. Sic in uerbis, etſi me amas, tamen mihi ſem per noces. Item: Sed uos, qui tandem? quibus aut ueniſtis ab oris? Quoue tenetis iter? non igitur neceſſe eſt Genu caſus eſſe accuſatiui, quia ſequitur ſinus collecta fluctus, poteſt enim ſimul per nomen eſſe ſynecdoche cum caſu ſeptimo: per participium uero, Graeca figura cum accuſatiuo, ac ſi dixiſſet: Rubra genis, nodoq. ſinus collecta fluctus. Eſſe praeterea ſeptimum caſum, nuda genu, colligitur etiam ex Probo, ubi ait, Nominatiuum ſingularē aptōti nominis neutri generis V littera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, vt ſi facias hoc cornu, uel hoc genu, uel hoc gelu. Nam haec nomina apud Virgilium in ſeptimo caſu inueniuntur.

DE. SYLLABIS. NATVRA. LONGIS

Syllabae natura longae quinque modis eſſe poſſunt. Primus eſt, cum uocalis ſola eſt, & producitur, ut ō ănĭmam. & mores, cum qua dij nocte loquntur. & Spem gregis, āh ſilĭce in nuda connixa reliquit. & dicitur, is modus conſtat natura. Secundus eſt, cum diphthongus fuerit, de qua dicitur, conſtat diphthongo, ut ae, oe, eu, ei. Tertius eſt, cum praeponitur conſonanti, ut ēn ĕgŏ uicta ſitu. de qua dicimus incipit. Quartus eſt, cum poſtponitur, ut, Nē pĕtĕ connubijs natam ſociare Latinis. de qua dicimus, ſic terminatur. Quinctus eſt, cũ inter duas, pluresue ponitur conſonantes, ut Sōl, qui terrarum.

DE. SEPTEM. MODIS. COMMVNIVM SYLLABARVM

Communium ſyllabarum modi ſunt ſeptem. Primus eſt, cum correpta vocalis excipitur a duabus conſonantibus, quarum prior ſit muta, ſequens uero liquida, ut cy, in Cyclops. Eſt enim hic breuis apud Virgilium, vaſtosq. ab rūpĕ Cyclopas. longa uero apud

eundem.

eundem. At genus e ſyluis Cyclopum & motibus altis. Et pa in patris, eſt enim hic breuis, Albaníque pătres, atque altae moenia Romae. hic longa, Perpetui ſoliti pătres conſidere menſis. ut A ité in Atlas, eſt enim breuis, Viribus inferior (quis enim par eſſe atlantis Viribus) hic longa, Conſtitit Heſperio regnis ātlantis in orbe. idq. tantũ in eadem dictione, ut in ſuperioribus exemplis. In diuerſis autem dictionibus muta cum liquida nõ poteſt producere antecedentem breuẽ, ſed breuis, ut erat, remanet: vt, Sũma pete, aut ſummas deſtringe ex ărbŏrĕ plantas. Item: Et coniuratos caelum reſcindĕrĕ fratres. Et: Tum multa in tectis crepitans, ſalit hŏrrĭdă grando: Et: Quam circum extreme dextra, laeuāquĕ trahuntur. id quod Terentianus ſic praecipit.

Si mediam uocalis habet, quam conſona, & uda
Excipiunt, nequeunt geminae u exare priorem.
ŭnde trĕmor terris, aut hoc percŭſsă tridenti,
Dactylus efficitur nam longa eſt reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat, quae ſubdita currit.
Sic manet ŭndĕ brĕuis, ſic & percŭſsă trĭdenti.
Syllaba ſi contra fortiſq. & viuida detur,
ŭndĕ ſcire potes percuſsă ſpumat arena,
Reddet ſpondeos iuſta ratione locatos.
Nec modo quia uerbo finem facit ŭndĕ pŭtato
Sic cecidiſſe, magis ſermone notabis in vno
Congruere, ut caſſae pariter ſint conſona, & uda.
Et ſolem geminum, ĕt dŭplĭces ſe oſtendere Thebas.
ĕt dŭplĭces mediam non poſſint reddere longam.
Reſpicis vdarum, quamuis modo ſiet inanis,
Subiectae quoties, & iuris ſunt alieni.

Non poſſe ait mutam cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, ſi uero litteram poſſe, C P T ſcilicet mutis praepoſitam, quod oſtendit eo uerſu, ūndē ſcīrē pōtes, percūſsā ſpūmăt ărēna, ubi ūnde, cūſsā ſpondei ſunt. Idem etiam colligitur ex his eiuſdem uerſibus, in quibus docet praecedentis dictionis trochaeum nunquam exire in ſpondeum adiumento conſonantiũ, quae ſequuntur, ſed in dactylum ſemper.

Quippe ubi ſola manet uerbi uocalis in ima,
Et breuis haec abſciſſa, alium comitemq; requirens,
Nullaq; conſona iuncta parat dare temporis auctum,
Nil iam ſpondeo uideas ſupereſſe relictum.
Vel tu ruricolae primum decurre Maronis.
Lībĕr & ālmă Cĕres & fērrĕ sĭmŭl Dryadesq.
Munera vēſtră căno. & ſtudium cui primă frĕmentem
Fudit equum magno tellus percūſsă trĭdenti.
Īpsĕ nĕmus. Tegeaē fău̯ens, oleaē quĕ Mĭneruae.
Dī quĕ Deaeq. omnes ſtudium quibus ārvă tuĕri.
Quīquĕ nŏuas, & quīquĕ săţis, & quaēquĕ tĭbi mox.
Nec tibi regnandi veniat tam dīră cŭpido.
Ān nĕ nŏuum, tunc ĭpsĕ sĭbi plus pārtĕ rĕlinquit.
Vērĕ nŏuo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris ſe glēbă rĕſoluit.
Et quid quaēquĕ, fĕrat regio, & quid quaēquĕ rĕcuſet.
Bis decies, unumq. ſupra, niſi fallimur, ecce
Dactylon efficiet talis, quem dico, trochaeus,
Spondeum & nullum potuit dare uerſibus iiſdem.

Non niſi in eadem dictione inueniri liquidam poſt mutam producere antecedentem breuem, ſic idem Terentianus.

Vda igitur nunquam praebebit ſubdita tempus,
Praebebit uerbo depr̄enſa, aut nomina eodem;
Rēplēt cum dico ſubiecta eſt vuida mutae:
ātlās ut Graeca ſic profero uoce Latina.
Vda ſecunda utinam noſtra ſic uoce ſederet
Exemplo ſat erit, qui dixit membra pyrăchmōn
Tertia tūm cȳcnus, & quarta frequentior his eſt.
Nam mutis docui ſubiectam hanc omnibus eſſe.
Fābricĭum dixit, sācrum, qui lumine quădrīgē.
āgrĭcŏla ēt uēpres dixīt ſaluere per utreis.
Tempora ſic praebent udae cum ſubiiciuntur.

M tamen & N liquidas poſt mutas in Graecis tantum dictionibus inuenimus, ut ſic dixerim, liqueſcere, & caſſas fieri, quanquam M ne in dictione quidē Graeca apud noſtros memini legere, ſed N duntaxat. Ouidius: Piſcoſāmquĕ Gnĭdon, grauidamq; Amathunta metallis. Martialis:

ſtialis: Delectat Marium ſi perniciōſūs ichneumon. Idē: Quae capta en alio nupta Lacaēnă cy̆cno? Seneca in Hercule furēte: Mūdus puellae ſerta Cnoſiacae gerit. In quibus uerſibus sām quĕ Gnĭ, ōſūi ĭ, caē nă cy̆, tres eſſe dactylos uidemus, & tă cnŏ iambū in quarto loco, atq. nudam nihil iuuare antecedentem breuem. Quod factum eſt ad imitationē Graecorum, apud quos μ & ν frequenter poſt mutas effluunt. Euripides in Phoeniſſis, Ἰσότης ἔταξε. κ' ἀριθμὸν διώρισεν. Idem in iiſdem, κλεινάς τε κύβας, τοῖν δ' ἐλοῦδυ. οἶν πότμοιν τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδα σῶσον, ἢ πόλιν. In iiſdem, τὲ μὲν πα|ἡμῶν πάντ' ἔχεις; ἡγοῦ τέκνον, Πρὸς οἶκον, ὥς τις δ' ἐμπύρῳ χῆται τέκνῃ. In iiſdem, ἀπωλόμεσθα δύω κακά σπεύδεις τέκνον. Idem in Hecuba, ἔπλασ' ὅπως δ' ἔπλασα θερμανεῖ πότμον. In eadem, καὶ πεῖθ' ἔχεις δὲ πρόφασιν, ἔςι γὰρ τέκνα. Callimachus, Νύμφης, ὡς μεγαρέων οὐ λογος οὐδ' ἀριθμός. Theocricus, ἄμμες δ' οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὔτ' ἀρίθμητοι. Cratinus in Cleobulinis, ut citat Hephaeſtion, ἐςιν ἀκμὰν, καὶ σφυρὰ νεάνια δ' ἄτριχι πάλῳ. Idem in Panoptis, κράνια δισσα φορεῖν. ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθματοί. In horis, οὐδὲ πρὸς εἶδος, ἀρ' ἦν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ρῐθμῶν in quarta ſede ſenarij uerſus Iambici, & πŏτμοῖν & bis τĕκνōν, & τĕχνῆ, & πŏτμῶ in ſexta, ſunt iambi. Item ἔςι νᾰ dactylus in prima ſede heroici uerſus. Item δ' οὐκ ἄρῐ; οὐδ' ἄρῐ, οὔτ' ἄρῐ, δὸν τῐ τĕ, bis duo dactyli.

N etiam poſt M inueniuntur apud Graecos ſyllabā facere indifferentem Cratinus, ἀλλοτρίῳ γνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι: λήσμοσῐ, dactylus. Epicharmus in Megaride, ἄυμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἠχή ευῦ trochaeus. Eſt enim metrum trochaicum quod in locis imparibus non niſi trochaeum, uel tribrachyn ſuſcipit. In ἄυμνος, ſequentibus Y μν, communis eſt. Callimachus ut citat Hepheſtion, τὰς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφηξε νός· τῶς μὲν ὁ dactylus, ubi μν in μνημονικοῖσι, & in ἄυμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedentes breues ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius

in

In prima ode, dixit, Euterpe ꝓhibet, nēc Pŏlўmneia, vbi ly in Polymneia corripuit, licet ſequantur m & n, quae poterant poſitione producere, ut in illo Heſiodi, Τερψιχόρη τ' ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε λῦμαι ᾶ dactylus. eſt enim Euterpe cohibet, nec polymneia, metrum choriambicum, Aſclepiadeum, tetrametrū, cōſtans ſpondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio ſic, Eūtēr, ſpondeus. pē cŏhĭbēt, choriambus. nēc pŏlў nmē, iterū choriambus. ĭă, pyrrhichius, Idem quoque ſenſiſſe uidetur Ouid. quincto faſtorum, ubi ait, Diſſenſere deae, quarū Pŏlўmneia coepit. rŭm pŏlў, dactylus quamquam hic & pulymnia legi poteſt, ut ſit ſpondeus; ūm pū. ut illud apud Perſium: Nec mihi Pŭlўdāmas, nec Troiades Labeonē. ꝓ Polydamas, qđ ab Homero accepit. q Iliad. χ, ita Hectore inducit loquentem, ὤμοι ἐγώ, εἰ μένκε πύλας, καὶ τείχεα δύω, ποῦλῦδᾰμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει. ποῦλῦδᾰμας ꝓ πολυδάμας ꝓpter metrū, ut illud Virgilii, Venit & ŭpĭlĭo, tardi uenere bubulci. upilio pro opilio. eodem modo fortaſſe apud Ouidium Pulymnia tetraſyllabum, pro Polymnia. Quamquam πολύμνια, πολυδάμας, & huiuſmodi per ω magnum ſcribunt Dores, ut πολύπους Athenaeo teſte, ut ſupra diximus in ultimis ſyllabis, quae in us deſinunt, vnde Polymnia, Polydamas primam poſſunt producere ſecundum Dores. ſed magis placet, ut ſit pentaſyllabum Polymneia, ad imitationem Horatij, cuius fuerat familiariſſimus, de quo ſic ſcripſit in Triſtibus: Detinuit noſtras numeroſus Horatius aures, Dū ferit Auſonia carmina culta lyra. Aliqui tñ utrobique legunt polyhymnia, qđ non placet. non enim componitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος, ſed ex πολὺ καὶ μνεία, ut a memoria dicatur, cui filias eſſe, muſas, teſtatur Heſiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Graeci pet vnū υ ψιλὸν, & per iota μνι, & carmine, & proſa oratione ſcibant, ſic πολύμνια, προπαραξιτόνως, ſicut & Heſiodus eo uerſu ꝓtulit, πολύμνιά τ' οὐρανίη τε, & Gaza in tertio, ubi dicit, ἐξαιρείσθω τὰ εἰς μνία, καὶ τρία, πολύμνια ψάλτρια,

τῷ

τῶ ιγάρ, tamen puto factum magis ἐξαιρέσει τοῦ ε ex ει diphthongo, quam vel gemini υυ in vnum υ συναιρέσει. nam nuſquam legitur geminum υυ in vnum υ contrahi, uel alterius υ abiectione, quoniam quae componuntur ex πολυ, ſeruant υ, ut πολυειδὴς, πολύαυρος, πολυυδρία, πολυϊςωρ. ex ει uero, modo ι modo ε auferri τὰ διὰ λεκτόν τινα legitur, nã Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & ὠγενία pro ὠγένεια ἐξαιρέσει τοῦ ε, dicunt, ut in eodẽ lib. de orthographia Gaza refert. Iones etiam ἱρὰς pro ἱερὰς proferunt. Idem igitur in Polymnia factum dixerim, ut ἐξαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, receptũq., ut p i ab omnibus ſcribatur. Qđ autem μνεία per ει diphthongum ſcribatur, teſtis eſt Theodotus in eo ipſo de orthographia libro, ubi ait, ἡμιτῖ προφωνήεντος μὲν μνίον τὸ ῖ, μνεῖα τῇ ει. & etymologicῶ, ubi legitur μενία μνεία, μένω, ... ἐκ βιβασμὸν μνεῖα, καὶ συναιρέσει, μνεία. Ex πολυ igitũ, & μνεία πολύμνεια: & diſſoluta ει diphthongo, polymneia πενταςυλλάβως protulit Horatius propter metrum; quemadmodum in Elegia factum legimus, ꝙ quia p ει ſcribitur in paenultima apud Graecos ſic ἐλέγεια, noſtri interdum diſſoluta ει diphthongo, elegeia ἐν πενταςυλλάβως proferũt, ante paenultima producta. Ouid. Flebilis indignos Elegeia ſolue capillos. Idẽ: Blãda Pharetratos Elegeia cãtet amores. Sed plerumq. elegeia τετραςυλλάβως dicitur. Mart. Detineat cultis aut elegia comis. Statius: Quas inter vultu petulãs elegiã propinquat. A quo Elegidium, diminutiuũ. Perſius: Sed ſi qua Elegidia crudi Dictarũt proceres & ubiq. E & L E primae ſyllabae corripiuntur, & I, a diphthongo ει producitur, ſic elegus ſẽper corripit primas ſyllabas elegi igitur in eo uerſu: Flẽdus amor meus eſt, elegi flebile carmen, non nomen eſt, ſed uerbũ. Sunt praeterea qui uolunt legendũ apud Horat. Neque polymnia, licet repugnat ſyllabã, praeſertim cum praecedat, ſi neq. tibias, quaſi non liceat NEC poſt NEQVE ſubiungere, qđ facile inuenitur. Virg. Sed neq. Medorum ſiluae ditiſſima terra, Nec pulcher Ganges. ſed nõ recte iudicant, primum, quia non eſt quiſquam obſeruantior ſyllabarum Horatio.

Horatio. Deinde quia cum in caeteris fuerit diligentiſſimus, non eſt credendum fuiſſe his tam negligentem, ut abuſus fuerit ſyllaba. Silius quoque corripuit RA in therāmneo, cum dixit: Ecce inter primos Thērāmneo a ſanguine clauſi, mnō thĕrā, dactylus. Phornutus, qui de natura deorum ſcripſit, de Polymnia haec inquit, πολύμνια δὲ ἐςὶ πολυύμνητος ἀρετή· ἢ μᾶλλον ἡ πόλλους ὑμνοῦσα· καὶ ὅσα περὶ τῶν προγενεστέρων ὑμνεῖται παρεληφυῖα καὶ τῆς ἐκ τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. vult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολῦ, καὶ ὕμνος componi Polymnia. utcumq. igitur ſcripſeris, aut Polymneia, aut Polymnia apud Horatium, (nam eſſe alterum neceſſe eſt) recte ſcripſeris.

Duae praeterea mutae inueniuntur aliquando non producere antecedentem breuem, ut M & N liquidae. Mart. Sardonicās ſmărăgdos, adamantas iaſpidas vno Portat in articulo Stella Seuere meus. cās ſmără, dactyl⁹ aliqui tamē putant legendū ſmaradoſ, abiecto g propter metrū, quod non placet. ſic Homer. ὀδυσσείας δ', ὅς ἔναι ἐνὶ θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται. μοῖς ἔνι, dactylus. nec obſtat κτ in dictione κτήματα. Idem αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα. αἰγῦπτ. utrobiq. dactylus, licet id per συνεκφώνησιν ſeu συνίζησιν eſſe poſſet, quae fit modis quattuor, quorum vnus eſt, cum ſyllaba breuis & longa, pro vna longa accipiuntur, ut hic τῇ ἡ τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες. μὲν θεοὶ ſpondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. δεω ἀχι dactylus. Theochritus. Θωρηχθεὶς ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίοισιν. αἰγῦπτι, dactylus. Aeſchylus in ſupplicibus. ἡγεῖσθε βωμοὺς ἀσίκτους θεῶν ἕδρας, σἴκτους iambus in quarta ſede ſenarij iambici. Herodianus etiā μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα. ideo inquit duplicare principium praeteriti perfecti per conſonantem praeſentis, & ε, quia μν, πτ, κτ, inueniuntur in metris ſaepe efficere communem ſyllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obſeruandum, quod quotieſcunque in carmine inuenitur muta tum liquida indifferentem facere

re

re antecedentem ſyllabam, eſſe eam ſyllabam natura breuem, & propterea in proſa oratione ſemper eſſe corripiendam, ut lugubris, funebris, muliebris a mulieris paenultima correpta. Terent. Neque ſatis digna, qui comitas primo partu mulierem: erem pyrrhichius. Item, impigre, podagra, chiragra, tenebrae, latebrae, uolucris, pharetra, & huiuſmodi. Propterea notandum vocales natura longas non poſſe vnquam corripi ſequente muta cum liquida, ſed produci ſemper & proſa & carmine, vt ſalubris, lauacrum, aratrum, ſimulacrum, ambulacrũ, candelabrum, uolutabrum, delubrum, matres, & huiuſmodi, quia apud poetas nunquam leguntur paenultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere paenultimam, quia Graece τὸ ἄροτρον ὀμικρῷ ſcribitur. ego tamen ſemper legi paenultima longa tanquam a ſupino deductum, vt lauacrum, delubrum, ſimulacrum & caetera, quae ſupra diximus. Quod autẽ ſaluber producat paenultimam, probatur hoc uerſu Ouidij, Phoebe ſaluber ades. quem etiam, Priſcianus citat.

Secundus modus eſt, cum ſyllaba uocali longa, uel diphthongo finita in fine dictionis, uocalis ſequitur, nulla interpoſita conſonante. Eſt enim hic breuis, Te Corydon o alexi, trahit ſua quemque uoluptas. & hic, Credimus, an qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt. & hic, inſulae Ionio in magno, quas dira Celaeno, Harphiaeq. colunt aliae. & hic, Victor apud rapidum Simoenta ſub ilio alto. hic autem longa, Stant & iuniperi, & caſtaneae hirſutae & hic. Et ſuccus pecori, et lac ſubducitur agnis. Idem hic. Tune ille Aeneas quem Dardanio anchiſe. & hic, o ego quantum egi, quam vaſta potentia noſtra eſt. Quod ad Graecorum facinus imitationem, qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis ſequente uocali, modo corripiunt, modo longas ſeruant. Homerus; ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οι in ἄνδρα μοι corripitur ſequente. ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη ſequente ε in ἐπεὶ, ſũt enim duo dactyli, ſic ἄνδρα μοι, πλάγχθη. Idem τοὶ ἐπεκλώσαντο

κλώσαντο θεοὶ. οἶκονδε νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πατὲρ
ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neque οἱ in
θεοὶ corripitur quamuis ſequatur οἶ in οἶκονδε, neq. η in
κρονίδη ſequente uocali υ in ὕπατε. ſunt enim duo ſpon
dei. Idem, ἡμετέρῳ ἐν οἴκῳ ἐν ἄργει τήλοθι πάτρης, in
ἡμετέρῳ ω longa remanet, in οἴκῳ autem corripi-
tur, ſcanditur enim ſic, ἡμέτε dactylus, ρῶ ἐν οἰ da-
ctylus. οἴκω ἐν dactylus, ἄργει ſpondeus, τήλοθι
dactylus, πάτρης ſpondeus. Sed Graeci in media quo-
que dictione tam ſimplici, quam compoſita, idem face
re inueniuntur, ſed raro. οι enim in hoc uerſu apud Ae-
ſchylum in Niobe, corripitur, ἴσρος τοῖ αὔτας παρθέ-
νους λοχεύεται, eſt enim uerſus trimeter iambicus, &
ſcanditur ſic, ἴσρος ſpondeus: τοῖ αὐ Iambus, τᾶς πὰρ ſpon
deus, θένους iambus, λοχεύ iambus, εται iambus. ſuſci-
pit enim in locis paribus Iambum, tribrachyn, anapae-
ſtum. Citant autem hunc uerſum Haepheſtion, & Pri-
ſcianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλᾶς ἐς πόκ
τον ὁρῶν. ἀεῖδε τοῖ αὔτα. & in hoc apud eundē νύμφαι
χιμπεογένειος ἀπάγξασθαί με ποίησεῖς. Et Οὔτε τις ἐν
ταλάρῳ πανίσδεται ἔργα τοῖ αὔτα. Item apud Home-
rum τίδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσὶ, τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι; in
quibus verſibus, εἶδε τοῖ, ὀφθαλμὲ ποῖ, ἔγα τοῖ, τὴν οἷος,
dactyli omnes. Hic autem longa remanet οι apud Home
rū, παῦροι γάρ τοι παῖδες ὅμοιοι πατρὶ πέλονται, μοῖοι
ſpondeus in quarta ſede. Item αι hic apud Homerum
corripitur, συγγαίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦ-
ναι. Item hic ἔδμεναι σίασυες χαμαιεῦναδες αἰὲν ἔδου-
σιν. δες χαμαὶ dactylus, ἐς χαμαὶ etiā dactylus. hic ue-
ro longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ἀ
ϊλῆος ταχὺς αἴας μείων οὔ τι τόσος γε, ὅσος τελαμώ-
νιος αἴας. αἴας in vtroq. ſpondeus. ει etiam corripitur hic
apud Homer. ἕκτορ, υἱὲ πριάμοιο, τίη δὲ δὺ νόσφιν ἀπ'
ἄλλων ἕκτορυ dactylus. hic uero longa apud eundem,
τῶν ἦρχ' ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, υἷες ἄρηος, υἷες ἄ, da-
ctylus. Sed, ut dixi, rariſſime inueniuntur in media di-
ctione correptae ſyllabae longae, praeſertim in Heroi-
co hexametro. Tertius modus, eſt cum correptam uoca-
lem

lem in fine dictionis duae ſequuntur conſonantes, Quarum prior eſt s littera, mutis c p.t. praepoſita. Eſt enim hic breuis apud Virg. Pōnĭtĕ ſpes ſibi quiſque ſuas. & hic apud Horatium: Linquimus inſani ridentes praēmĭă ſcribae. Item apud Catullū: Teſtis erit magnis uirtutibus ūndă Scāmandri. pōnĭtĕ praēmĭă, ūndă ſcă, tres dactyli. Eundem modo etiam apud Graecos. Homerus: ἀκλεὴς αἴδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι σκέδασθη. Idem, τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἀμφὶ σκάμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & p in dictione ſpes. & s & c & R in dictione ſcribae, non obſtant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & praēmĭă ſunt dactyli. Item s, & c, in dictione ſcamādri, & σ & κ in σκεδάσθη, & σκάμανδρον in vtroque uerſu, non obſtant trochaeis, qui praecedunt ūndă, & ἔσσι & ἀμφὶ. & δρῆς δὲ, quin adiunctis ſca, & σκε. & σκα, ſyllabis, fiant dactyli, ūndă ſcă. ἔσσι σκε, ἀμφὶ σκα, δρῆς δὲ σκα. hic autem, qui quē ſcire cupit, aut quiſquē ſcribere curat. Et hic, āntē Steſichorum uatem natura creauit. Et hic ūnde ſciſſa coma eſt aut ūndē ſpiſſa corona, apud Terentianū (quā apud alios non memini legere) lōga eſt. Quinq. enim trochaei quīſquĕ, & quīſquĕ, & āntĕ, & ūndĕ, & ūndĕ adepti, quod deerat, tēpus poſitione s ſemiuocalis, & c, & t, & p mutarum, ſequēte uocali longa, tranſiēre in ſpondeos. Interdum igitur s littera coniuncta mutis c, p, t, ut diximus, iuuat praecedentem breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim ſuam frequenter amittere inuenitur apud ueuſtiſſimos tam ſequenti uocali, quam conſonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius: Campanus ſonipes ſuccuſſor nullus ſequetur: nūllŭ sĕ, pro nūllŭ sĕ, dactylus. Item apud Ennium, quem idem citat Gellius: Doctus, fidelis, ſuauis homo, facundus, ſuoq. Contentus, atq. beatus, ſcitus, ſecunda loquens, in tempore commodus, & uerborum uir paucorum. Dōctŭ fācūndŭs ŭ, t'ātquĕ bĕ ſcītŭ sĕ, quattuor dactyli. Et apud Lucretium: Nam fierent iuuenes ſubito ex infantibus paruis fāntĭbŭ, dactylus. Item in illo Alcinoi epigrammate:

λύπου πιλουμένου ἀλκαῖος, ἀδελφιοῦς μοιχωομένους, ἠλίθιον εἶναι, νοοῦνται πολύποδος ἔχειν · ἀμειψίας κατεσθίοντι, δεῖ μὲν, ὡς ἔοικε, πολλῶν πολυπων. πλάτων παιδὶ, ὥσπερ τοὺς πολύποδας, πρότιστα σέ. ἀλκαῖος, ἔδω δ' ἐμαυτὸν, ὡς πολύπους, οἱ δὲ πολύποδα, προφέρονται ἀνάλογον τῷ πούς. ποδὸς ποδὶ πόδα: Paullo poſt ſubiungit, ἐπίχαρμος δ' ἐν ἥβας γάμῳ, πώλυποί τε, σηπίαι τε. καὶ ποτ' αὐταὶ τευθίδες χαλυσώδεις βολβίτις γραῖαί τ' ἐριθακώδεες. ἀρχέστρατος δὲ φήσι, πώλυποι ἔν τε θάσῳ, καὶ καρίᾳ εἰσιν ἄριστοι, καὶ κόρκυρα τρέφει πολλοὺς, μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριεῖς δ' αὐτὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου καλοῦσι πωλόπουν, ὡς ἐπίχαρμος. καὶ σιμωνίδης δ' ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ πολύπουν. Itidem etiam legitur in epigrammatis ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ πώλυπος εἰναλίῃ ποτ' ἐπὶ προβλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχειν πολλὸν ἀνῆκε πόδα. ΙΣΥΔΩΡΟΥ, πώλυπον ἀγρεύσας ποτὲ γύνιχος, ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριψεν, δήτας θηρὸς ἵμαντο πέδην. Homerus quoque in os uſus eſt nominatiuo in dictione ἀρτίπος, ait enim ἰλιάδος I. ἡ δ' ἄτη, σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος οὕνεκα πάσας. vbi notandum in illo Horatij, Polypus an grauis: & in illo eiuſdem, Balbinum Polypus Agnae, po produci poſſe Dorice, a πώλυπος per ω magnum & eadem ratione etiam Polydamas apud Perſium. Quamquam aliqui & Polypus, & Polydamas per u legunt, ꝑ υ, quoniam & πουλυδάμας, & πούλυπος per ου diphthongum apud Graecos cum πο producturi ſunt, inuenitur.

Vndecimo, u finita producuntur omnia, fluctū, manū, tū, diū, cornū, genū amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo corripi, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo ſcribens, ſic teſtatur, ut terminatus corripitur, ut cornŭ, genŭ, tonitrŭ. Quamquam Priſcianus refragatur his uerbis. In u neutrorum, quae indeclinabilia ſunt in ſingulari numero, ut hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibuſ-

dam

dam artium ſcriptoribus videatur temporum eſſe diffe-rentia. (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accuſatiuum & uocatiuum corripi, reliquos uero produci.) Ego in uſu pariter in oibus produci inueni caſibus haec nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacumq; parte terminatio in u deſinens, producitur, ut fluctũ, pannũ, tũdũ. Ouid. in octauo Met. Dextraque a poplis e le-uum preſſa genu, digitis inter ſe pectine iunctis. Ecce enim accuſatiuus eſt ſine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoque in primo Aeneidos: Nuda genũ, nodoque ſinus collecta fluenteis. quo modo enim ſinus col lecta accuſatiuum iunxit nominatiuo, ſic etiam nuda ge nu. haec Priſcianus. Cui ego non accedo primum, quia eam regulam, quod omnis in quacunque parte terminatio in u deſinens producatur, ipſe ſibi videtur finxiſſe. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius, Secutus, alter ſentiunt, ut & ipſe Priſcianus teſtatur. Deinde quia preſſa genũ apud Ouidium, & Nuda genũ apud Virgilium, poteſt produci ratione communis ſyllabae per eam regulam, quae dicit, In heroico uerſu cuiuſcumque pedis ſyllabis prior, cum a ſuperiore uerbo remanſerit promiſcue longa erit, aut breuis, ut poeta uoluerit, quoniam in ea paſora-tionis impletur, ut Virgilij illud in Georgicon tertio, Inualidũs, etiamque tremens, etiam inſcius aeui. Ecce dũs natura breui, producitur, quia eſt in dictionis, & pedis prima ſyllaba. Praeterea praeter Grammaticorum Victorini, & Seruij auctoritatem poteſt etiam u in nominatiuo corripi, ad imitationem Graecorum, qui υ ψιλὸν in huiuſmodi nominibus corripiunt, ut, λόγου apud Theocritum in eo uerſu, ἀλλ᾽ ἀδὺς μυθεῖται, ἀποτέρω ἢ γόνυ κνύμας. γόνυ, dactylus, Sic πρόχνυ apud Homerum ἰλιάδος ι. πρόχνυ καθεζομένου, δάοντο δὲ δάκρυσι κόλποι. πρόχνυ pro πρόγονυ, pro ἐπὶ γόνυ, & abiectione ο, πρόγνυ, καὶ πρόχνυ. & corripitur νυ; πρόχνυ ὕα, dactylus. υ ψιλὸν enim apud nos ſaepe in v mutatur, ut τυ, tu, μῦς, mus, κύμαι, Cumae. δύο, duo. γόνυ, genũ. Adde quod ibi Nuda

genũ, poteſt Genu eſſe ſeptimus caſus. Nam, etſi vni dictioni non licet diuerſos caſus coniungere, duabus tamen & pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mulier, non licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra faciem licet. Sic in uerbis, etſi me amas, tamen mihi ſem per noces. Item: Sed uos, qui tandem? quibus aut ueniſtis ab oris? Quoue tenetis iter? non igitur neceſſe eſt Genu caſus eſſe accuſatiui, quia ſequitur ſinus collecta fluétes, poteſt enim ſimul per nomen eſſe ſynecdoche cum caſu ſeptimo: per participium uero, Graeca figura cum accu ſatiuo, ac ſi dixiſſet: Rubra genis, nodoq. ſinus collecta fluétes. Eſſe praeterea ſeptimum caſum, nuda genu, colli gitur etiam ex Probo, ubi ait, Nominatiuum ſingularẽ aptõti nominis neutri generis V littera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, vt ſi facias hoc cor nu, uel hoc genu, uel hoc gelu. Nam haec nomiña apud Virgilium in ſeptimo caſu inueniuntur.

DE. SYLLABIS. NATVRA. LONGIS

Syllabae natura longae quinque modis eſſe poſſunt. Primus eſt, cum uocalis ſola eſt, & producitur, ut õ animam. & mores, cum qua dij nocte loquntur. & Spem gre gis, ãh ſilice in nuda connixa reliquit. & dicitur, is modus conſtat natura. Secundus eſt, cum diphthongus fuerit, de qua dicitur, conſtat diphthongo, ut ae, oe, eu, ei. Tertius eſt, cum praeponitur conſonanti, ut ẽn ẽgõ uicta ſitu. de qua dicimus incipit. Quartus eſt, cum poſtpo nitur, ut, Nẽ pẽtẽ connubijs natam ſociare Latinis. de qua dicimus, ſic terminatur. Quinctus eſt, cũ inter duas, pluresue ponitur conſonantes, ut Sõl, qui terrarum.

DE. SEPTEM. MODIS. COMMVNIVM SYLLABARVM

Communium ſyllabarum modi ſunt ſeptem. Primus eſt, cum correpta vocalis excipitur a duabus conſonantibus, quarum prior ſit muta, ſequens uero liquida, ut cy, in Cyclops. Eſt enim hic breuis apud Virgilium, vaſtosq. ab rũpẽ Cyclopas. longa uero apud

eundem.

eundem. At genus e ſyluis Cyclopum & mōtibus altis. Et pa in patres, eſt enim hic breuis, Albaníq́ue pătres, atque altae moenia Romae. hic longa, Perpetui ſoliti pātres conſidere menſis. ut A itē in Atlas, eſt enim breuis, Viribus inferior (quis enim par eſſĕ atlantis Viribus) hic longa, Conſtitit Heſpĕrio regnis ātlantis in orbe. idq. tantū in eadem dictione, ut in ſuperioribus exemplis. In diuerſis autem dictionibus muta cum liquida nō poteſt producere antecedentem breuē, ſed breuis, ut erat, remanet: vt, Sūma pete, aut ſummas deſtringe ex ărbŏrĕ plantas. Item: Et coniuratos caelum reſcindĕrĕ fratres. Et: Tum multa in tectis crepitans, ſalit hōrrĭdă grando: Et: Quam circum extremae dextra, laeuăq́uĕ trăhuntur. id quod Terentianus ſic praecipit.

Si mediam uocalis habet, quam conſona, & uda
Excipiunt, nequeunt geminae u exare priorem.
ūnde trĕmor terris, aut hos percūſsă tridenti,
Dactylus efficitur nam longa eſt reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat, quae ſubdita currit.
Sic manet ūndĕ brĕuis, ſic & percūſsă trĭdenti.
Syllaba ſi contra fortiſq. & viuida detur,
ūndē ſcire potes percuſsā ſpumat arena,
Reddet ſpondeos iuſta ratione locatos.
Nec modo quia uerbo finem facit ūndē putato
Sic cecidiſſe, magis ſermone notabis in vno
Congruere, ut caſſae pariter ſint conſona, & uda.
Et ſolem geminum, ēt dŭplĭces ſe oſtendere Thebas.
ēt dŭplĭces mediam non poſſint reddere longam.
Reſpicis vdarum, quamuis modo ſiet inanis,
Subiectae quoties, & iuris ſunt alieni.

Non poſſe ait mutam cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, s uero litteram poſſe, C P T ſcilicet mutis praepoſitam, qnod oſtendit eo uerſu, ūndē ſcīrē pōtes, percūſsā ſpūmāt ărēna, ubi ūnde, cūſsā ſpondei ſunt. Idem etiam colligirnr ex his eiuſdem uerſibus, in quibus docet praecedentis dictionis trochaeum numquam exire in ſpondeum adiumento conſonantiū, quae ſequuntur, ſed in dactylum ſemper.

Quippe

ſtialis : Delectat Marium ſi perniciōſŭs ĭchneumon. Idē: Quae capta en alio nupta Lacaēnă cy̆cno ?. Seneca in Hercule furēte : Mūdus puellae ſerta Cnoſiacae gerit. In quibus uerſibus ſām quĕ Gnĭ, ōſŭs ĭ, caē nă cy̆, tres eſſe dactylos uidemus, & tă cnŏ iambū in quarto loco, atq. nudam nihil iuuare antecedentem breuem. Quod factum eſt ad imitationē Graecorum, apud quos μ & ν frequenter poſt mutas effluunt. Euripides in Phoeniſſis, ἰσότης ἔταξε κ᾽ ἀριθμὸν διώρισεν. Idem in iiſdem, κλεινὰς τε κνήβας, τοῖν δ᾽ ἐλοῦδυ. οἷν πότμοιν τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδα σῶσαι, ἢ πόλιν. In iiſdem; τὲ μὲν πα ἡμῶν πάντ᾽ ἔχεις; ἡγοῦ τέκνον, Πρὸς οἶκον, ὥς τις δ᾽ ἐμπύρω χεῖται τέκνη. In iiſdem, ἀπωλόμεσθα δύω κακασπεύδεις τέκνον. Idem in Hecuba, ἔπλωσ᾽ ὅπως δ᾽ ἔπλωσα θερμανεῖ πότμον. In eadem, καὶ πεῖθ᾽ ἔχεις δὲ πρόφασιν; ἔστι γὰρ τέκνα. Callimachus, Νύμφης, ὡς μεγαρέων οὐ λόγος οὐδ᾽ ἀριθμός. Theocritus, ἄμμες δ᾽ οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὔτ᾽ ἀρίθμητοι. Cratinus in Cleobulinis, ut citat Hephaeſtion, ἐστιν ἀκμάν, καὶ σφυρὰ νεάνια, δίτριχι πάλῳ. Idem in Panoptis, κράνια δισσὰ φορεῖν. ὀφθαλμοὶ δ᾽ οὐκ ἀριθματοί. In horis, οὐδὲ πρὸς εἶδος, ἀρὴ ν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ρἱθμῶν in quarta ſede ſenarij uerſus Iambici, & πότμοιν & bis τέκνον, & τέχνη, & πότμῳ in ſexta, ſunt iambi. Item ἐστιν dactylus in prima ſede heroici uerſus. Item δ᾽ οὐκ ἀρι; οὐδ᾽ ἀρι, οὔτ᾽ ἀρι, δὸν τι τε, bis duo dactyli.

N etiam poſt M inueniuntur apud Graecos ſyllabā facere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτρίῳ γνώμοις ἐπιλησμοσι μνημονικοῖσι: λήσμοσι, dactylus. Epicharmus in Megaride, ἄυμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἤχη εὖ trochaeus. Eſt enim metrum trochaicum quod in locis imparibus non niſi trochaeum, uel tribrachyn ſuſcipit. In ἄυμνος, ſequentibus Y μν, communis eſt. Callimachus ut citat Hepheſtion, τὰς μὲν ὁ μνησάρχειος ἐφηξένος τῶς μὲν ὁ dactylus, ubi μν in μνημονικοῖσι, & in ἄυμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedentes breues ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius

In prima ode, dixit, Euterpe ꝓhibet, nẽc Pŏlyˇmneia, vbi
ly in Polymneia corripuit, licet ſequantur m & n, quae
poterant poſitione producere, ut in illo Heſiodi, Τερψι-
χόρη τ᾽ ἐρατώ τε, πολύμνιά τ᾽, οὐρανίη τε λύμι ἅ dacty-
lus. eſt enim Euterpe cohibet, nec polymneia, metrum
choriambicum, Aſclepiadeum, tetrametrũ, cõſtans ſpon
deo, duobus choriambis, & pyrrhichio ſic, Eũtẽr, ſpon-
deus. pẽ cŏhĭbẽt, choriambus. nẽc pŏlyˇnmẽ, iterũ cho-
riambus. ĭă, pyrrhichius, Idem quoque ſenſiſſe uidetur
Ouid. quinĉto faſtorum, ubi ait, Diſſenſere deae, qua-
rũm Pŏlyˇmneia coepit. rũm pŏlyˇ, dactylus quamquam
hic & pulymnia legi poteſt; ut ſit ſpondeus; ũm pũ. ut
illud apud Perſium: Nec mihi Pūlyˇdāmas, nec Tro-
iades Labeonẽ. ꝓ Polydamas, qđ ab Homero accepit. q
Iliad. χ, ita Hectorẽ inducit loquentem, ὤμοι ἐγώ, εἰ
μένκε πύλας, καὶ τείχεα δύω, πουλυδάμας μοι πρῶτος
ἐλεγχείην ἀναθήσει. πουλυδάμας ꝓ πολυδάμας ꝑpter
metrũ, ut illud Virgilii, Venit & ŭpĭlĭo, tardi uenere bu-
bulci. upilio pro opilio. eodem modo fortaſſe apud Oui-
dium Pulymnia tetraſyllabum, pro Polymnia. Quam-
quam πολύμνια, πολυδάμας, & huiuſmodi per ω ma-
gnum ſcribunt Dores, ut πωλύπους Athenaeo teſte, ut
ſupra diximus in ultimis ſyllabis, quae in us deſinunt,
vnde Polymnia, Polydamas primam poſſunt producere
ſecundum Dores. ſed magis placet, ut ſit pentaſyllabum
Polymneia, ad imitationem Horatij, cuius fuerat fami-
liariſſimus, de quo ſic ſcripſit in Triſtibus: Detinuit nō-
ſtras numeroſus Horatius aures, Dũ ferit Auſonia car-
mina culta lyra. Aliqui tñ utrobique legunt polyhym-
nia, qđ non placet. non enim componitur ex πολὺ, καὶ
ὕμνος, ſed ex πολὺ καὶ μνεία, ut a memoria dicatur, cuius
filias eſſe, muſas, teſtatur Heſiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες
κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ
μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Graeci per vnũ υ ψιλὸν, &
per iota μνι, & carmine, & proſa oratione ſcibant, ſic πο-
λύμνια, προπαροξυτόνως, ſicut & Heſiodus eo uerſu ꝓ
tulit, πολύμνιά τ᾽ οὐρανίη τε, & Gaza in tertio, ubi dicit,
ἐξαιρεῖσθαι τὰ εἰς μνία, καὶ τρία, πολύμνια ψάλτρια,

τῷ

τῷ ἰγαρ, tamen puto factum magis ἐξαιρέσει τοῦ ἑ ex
ει diphthongo, quam vel gemini ῦῦ in vnum ῦ συναιρέ-
σει. nam nuſquam legitur geminum ῦῦ in vnum ῦ con-
trahi, uel alterius ῦ abiectione, quoniam quae compo-
nuntur ex πολύ, ſeruant υ, ut πολυειδὴς, πολύαινος, πο-
λυυδρία, πολυίστωρ. ex ει uero, modo ι modo ε auferri
τὰ διὰ λεκτόν τινα legitur, nã Iones ἀσθενία pro ἀσθέ
νεια, & ἀγενία pro ἀγένεια ἐξαιρέσει τοῦ ι, dicunt,
ut in eodẽ lib. de orthographia Gaza refert. Iones etiam
ἱρὰς pro ἱερὰς proferunt. Idem igitur in Polymnia fa-
ctum dixerim, vt ἐξαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, re-
ceptũq., ut p i ab omnibus ſcribatur. Qđ autem μνεία
per ει diphthongum ſcribatur, teſtis eſt Theodotus in eo
ipſo de orthographia libro, ubi ait, ἡμεῖ πρὸ φωνήεν-
τος μὲν μνῖον τὸ ἴγμνεῖα τηρεῖ. & etymologicõ, ubi legi
tur μενία μνεία, μένω, χαλκοθίυπερβίβασμα μνεῖα,
καὶ συναιρέσει, μνεία. Ex πολυ igit, & μνεία πολύμνεια;
& diſſoluta ει diphthongo, polymneia πενταουλλάβως
protulit Horatius propter metrum; quemadmodum in
Elegia factum legimus, qꝫ quia p ει ſcribitur in paenulti-
ma apud Graecos ſic ἐλέγεια, noſtri interdũ diſſoluta
ει diphthongo, elegeia ει πενταουλλάβως proferũt, ante
paenultima producta, Ouid. Flebilis indignos Elegeia
ſolue capillos. Idẽ: Blãda Pharetratos Elegeia cãtet amo
res. Sed plerumq. elegeia τετρασυλλάβως dicitur. Mart.
Detineat cultis aut elegiã comis. Statius: Quas inter vul
tu petulãs elegiã propinquat. A quo Elegidium, diminu
tiuũ. Perſius: Sed ſi qua Elegidiã crudi Dictarũt proceres
& ubiq. E & L E primae ſyllabae corripiuntur, & I, a di-
phthongo ει producitur, ſic ĕlegus ſẽper corripit primas
ſyllabas ēlēgi igitur in eo uerſu: Flēdus amor meus ēſt,
ēlēgi flebile carmen, non nomen eſt, ſed uerbũ. Sunt prae
terea qui uolunt legendũ apud Horat. Neque polymnia,
licet repugnat ſyllaba, praeſertim cum praecedat, ſi neq.
tibas, quaſi non liceat NEC poſt NEQVE ſubiungere, qđ
facile inuenitur. Virg. Sed neq. Medorum ſiluae ditiſſi-
ma terra, Nec pulcher Ganges. ſed nõ recte iudicant, pri-
mum, quia non eſt quiſquam obſeruantior ſyllabarum

Horatio.

Horatio. Deinde quia cum in caeteris fuerit diligentiſſimus, non eſt credendum fuiſſe his tam negligentem, ut abuſus fuerit ſyllaba. Silius quoque corripuit RA in theramneo, cum dixit: Ecce inter primos Thĕrămneo a ſanguine clauſi, mō thĕrā, dactylus, Phornatus, qui de natura deorum ſcripſit, de Polymnia haec inqt, πολύμνια δὲ ἐςὶ πολυύμνητος ἀπ᾽ ἐκεῖ. ἡ μάλλον ἡ πόλλος ὕμνους. ἃ κοὶ ὅσα περὶ τῶν προγενεςέρων ὑμνεῖται παρειληφυῖα καὶ τῆς ἐκ τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. vult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολύ, καὶ ὕμνος componi Polymnia. utcumq. igitur ſcripſeris, aut Polymneia, aut Polymnia apud Horatium, (nam eſſe alterum neceſſe eſt) recte ſcripſeris.

Duae praeterea mutae inueniuntur aliquando non producere antecedentem breuem, ut M & N liquidae. Mart. Sardonicas ſmărăgdos, adamantas iaſpidas uno Portat in articulo Stella Seuere meus. cās ſmără, dactyl⁹ aliqui tamē putant legendū ſmarados, abiecto g propter metrū, quod non placet. ſic Homer. ὀδυσσεὺς δ᾽, ὅς ἔτι ἐνὶ Θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται. μοῖς ἐνὶ, dactylus. nec obſtat κτ in dictione κτήματα. Idem αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα. αἰγυπτ. utrobiq; dactylus, licet id per συνεκφώνησιν ſeu συνίζησιν eſſe poſſet, quae fit modis quattuor, quorum unus eſt, cum ſyllaba breuis & longa, pro una longa accipiuntur, ut hic τί ἡ τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες. μὲν θεοὶ ſpondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. δεω ἀχι dactylus. Theochritus. Θωρηχθεὶς ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίοισιν. αἰγυπτι, dactylus. Aeſchylus in ſupplicibus. ἡγεῖσθε βωμοὺς ἀσίκτους θεῶν ἕδρας, σίκτους iambus in quarta ſede ſenarij iambici. Herodianus etiā μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare principium praeteriti perfecti per conſonantem praeſentis, & ε, quia μν, πτ, κτ, inueniuntur in metris ſaepe efficere communem ſyllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obſeruandum, quod quotieſcunque in carmine inuenitur muta tum liquida indifferentem facere

re antecedentem ſyllabam, eſſe eam ſyllabam natura breuem, & propterea in proſa oratione ſemper eſſe corripiendam, ut lugubris, funebris, muliebris a mulieris paenultima correpta. Terent. Neque ſatis digna, qui contestas primo partu mulierem: erem pyrrhichius. Item, impigre, podagra, chiragra, tenebrae, latebrae, uolucris, pharetra, & huiuſmodi. Propterea notandum vocales natura longas non poſſe vnquam corripi ſequente muta cum liquida, ſed produci ſemper & proſa & carmine, vt ſalubris, lauacrum, aratrum, ſimulacrum, ambulacrũ, candelabrum, uolutabrum, delubrum, matres, & huiuſmodi, quia apud poetas nunquam leguntur paenultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere paenultimam, quia Graece τὸ ἄροτρον ὀμικρὰ ſcribitur. ego tamen ſemper legi paenultima longa tanquam a ſupino deductum, vt lauacrum, delubrum, ſimulacrum & caetera, quae ſupra diximus. Quod autẽ ſaluber producat paenultimam, probatur hoc uerſu Ouidij, Phoebe ſaluber ades. quem etiam Priſcianus citat.

Secundus modus eſt, cum ſyllaba uocali longa, uel diphthongo finita in fine dictionis, uocalis ſequitur, nulla interpoſita conſonante. Eſt enim hic breuis, Te Corydon o alexi, trahit ſua quemque uoluptas. & hic, Credimus, an qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt. & hic, inſulae Ionio in magno, quas dira Celaeno, Harphiaeq. colunt aliae. & hic, Victor apud rapidum Simoenta ſub Ilio alto. hic autem longa, Stant & iuniperi, & caſtaneae hirſutae & hic. Et ſuccus pecori, et lac ſubducitur agnis. Idem hic. Tune ille Aeneas quem Dardanio Anchiſe. & hic, o ego quantum egi, quam vaſta potentia noſtra eſt. Quod ad Graecorum facinus imitationem, qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis ſequente uocali, modo corripiunt, modo longas ſeruant. Homerus; ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οι in ἄνδρα μοι corripitur ſequente ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη ſequente ε in ἐπεὶ; ſunt enim duo dactyli, ſic ἄνδρα μοι, πλάγχθη ε. Idem τῷ οἱ ἐπε-

κλώσαντο θεοὶ. οἶκονδε νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neque οι in θεοὶ corripitur quamuis ſequatur οι in οἶκονδε, neq. η in κρονίδη ſequente uocali υ in ὕπατε. ſunt enim duo ſpondei. Idem, ἡμετέρῳ ἐν οἴκῳ ἐν ἄργει τήλοθι πάτρης, in ἐμετέρῳ ω longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur, ſcanditur enim ſic, ἡμετε dactylus, ρῳ ἐν ὀι dactylus. οἴκῳ ἐν dactylus, ἄργει ſpondeus, τήλοθι dactylus, πάτρης ſpondeus. Sed Graeci in media quoque dictione tam ſimplici, quam compoſita, idem facere inueniuntur, ſed raro. οι enim in hoc uerſu apud Aeſchylum in Niobe, corripitur, ἵςρος τοι αὔτας πα θένους λοχεύεται, eſt enim uerſus trimeter iambicus, & ſcāditur ſic, ἵςρος ſpōdeus: τοι αὖ Iambus, τας πάρ ſpondeus, θένους iambus, λοχεύ iambus, εται iambus. ſuſcipit enim in locis paribus Iambum, tribrachryn, anapaeſtum. Citant autem hunc uerſum Haepheſtion, & Priſcianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν. ἀεὶδε τοι αὖτα. & in hoc apud eundē νύμφα, κἀπικογένειος ἀπάγξασθαί με ποιησεῖς. Et οὔτε τις ἐν ταλάροιςι πανίσδεται ἔργα τοι αὖτα. Item apud Homerum ῥεῖδ᾽ ἀρετὴν οἷος ἐχει, τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι; in quibus verſibus, εἰ δὲ τοι, φθαῖμε ποι, ἔγα τοι, τὴν οἷος, dactyli omnes. Hic autem longa remanet οι apud Homerū, παῦροι γάρ τοι παῖδες ὅμοιοι πατρὶ πέλονται, μοῖοι ſpondeus in quarta ſede. Item αι hic apud Homerum corripitur, συνναίους ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. Item hic ἔδμεναι οἰασυες χαμαιεῦναδες αἰὲν ἔδουσιν. δες χαμαι dactylus, ἐς χαμαι etiā dactylus. hic uero longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ᾽ ἡγεμόνευεν ὀιλῆος ταχὺς αἴας μείων οὔ τι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος αἴας. αἴας in vtroq. ſpondeus. η etiam corripitur hic apud Homer. ἕκτορ, υἱὲ πριάμοιο, τίη δὲ δὺ νόσφιν ἀπ᾽ ἄλλων ἕκτορ υ. dactylus. hic uero longa apud eundem, τῶν ἦρχε ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, υἷες ἄρηος, η ες ἀ, dactylus. Sed, ut dixi, rariſſime inueniuntur in media dictione correptae ſyllabae longae, praeſertim in Heroico hexametro. Tertius modus, eſt cum correptam uocalem

lem in fine dictionis duae ſequuntur conſonantes, Quarum prior eſt s littera, mutis c p. t. praepoſita. Eſt enim hic breuis apud Virg. Pōnĭtĕ ſpes ſibi quiſque ſuas. & hic apud Horatium: Linquimus inſani ridentes praēmĭă ſcribae. Item apud Catullū: Teſtis erit magnis uirtutibus ūndă Scămandri. pōnĭtĕ praēmĭă, ūndă ſcă, tres dactyli. Eundem modo etiam apud Graecos. Homerus: ἀκλεὴς αἴδηλος ὑπαίνεφέ ἔστι σκέδάσθη. Idem, τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐὔῤῥοον ἀμφὶ σκάμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & p in dictione ſpes. & s & c & R in dictione ſcribae, non obſtant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & praēmĭă ſunt dactyli. Item s, & c, in dictione ſcamādri, & σ & κ in σκεδάσθη, & σκάμανδρον in vtroque uerſu, non obſtant trochaeis, qui praecedunt ūndă, & ἔστι & ἀμφὶ. & δρες δὲ, quin adiunctis ſca, & σκε, & σκα, ſyllabis, fiant dactyli, ūndă ſcă. ἔστι σκε, ἀμφὶ σκα, δρες δὲ σκα. hic autem, qui quē ſcire cupit, aut quiſquē ſcribere curat. Et hic, āntē Steſichorum uatem natura creauit. Et hic ūnde ſciſſa coma eſt aut ūndē ſpiſſa corona, apud Terentianū (quā apud alios non memini legere) lōga eſt. Quinq. enim trochaei quiſquĕ, & quiſquĕ, & āntĕ, & ūndĕ, & ūndĕ adepti, quod deerat, tēpus poſitione s ſemiuocalis, & c, & t, & p mutarum, ſequēte uocali longa, tranſiēre in ſpondeos. Interdum igitur s littera coniuncta mutis c, p, T, ut diximus, iuuat praecedentem breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim ſuam frequenter amittere inuenitur apud uetuſtiſſimos tam ſequenti uocali, quam conſonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius: Campanus ſonipes ſuccuſſor nullus ſequetur: nūllŭ ſĕ, pro nūllŭ ſĕ, dactylus. Item apud Ennium, quem idem citat Gellius: Doctus, fidelis, ſuauis homo, facundus, ſuoq. Contentus, atq. beatus, ſcitus, ſecunda loquens, in tempore commodus, & uerborum uir paucorum. Dōctŭ făcūndŭs ŭ, t'ātquĕ bĕ ſcitŭ ſĕ, quatruor dactyli. Et apud Lucretium: Nam fierent iuuenes ſubito ex infantibus paruis fāntĭbŭ, dactylus. Item in illo Alcinoi epigrammate:

Longe erit a primo quiſquĭs ſĕcundus erit. Quiſquĭs ĕ, dactylus. Nã, quiſquis ſecũdus erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullum: Affixus noſtris tũ dăbĭs ſuppli cium. tũ dăbĭ, dactylus. In illo etiã Virgilii abiicitur s cũ ſua uocali: Aut ouium fetus, aut vrentes culta capellas, t' aũt ũ, ſpondeus. Et in illo eiuſdẽ: Inter ſe coiiſſe uiros, & decernere ferro, r'ẽt dẽ, ſpondeus, quemadmodũ etiã citat Priſcianus. aliqui tamen legunt, & cernere ferro, in quibus & Anneus Seneca. Nec mirum eſſe interdum ſic uim ſuam amittere, cum aſpirationem etiam loco ipſius in quibuſdam dictionibus Boeotes poſuerint, muha pro muſa dicentes, vt Priſcianus refert: quemadmodum contra, ipſa pro aſpiratione ſaèpe inuenitur poſita, ut ſemis, ſex, ſeptem, ſe, ſi, ſal, a Graecis ἥμις, ἕξ, ἑπτὰ, ἓ, ἵ, ἅλς. Idem quoque patitur s M udae praepoſita in principio dictionis: nihil enim iuuat antecedentem breuem, ut apud Ouidium: Velatus ueſte ſedebat In ſolio Phoebus claris lucẽtĕ ſmărăgdis. cẽntĕ ſmă, dactylus. Lucan. Et ſuffixa manu foribus teſtudinis inde Terga ſedẽt crebro maculis diſtînctă ſmăragdo, ſtînctă ſmă dactylus. Statius: Sudor ibi arcano florẽ tres ignĕm ſmăragdos. ignĕ ſmă, dactylus. Terentiauus tamen s ſemiuocalem mutae prae poſitam non iuuare, inquit antecedẽtem breuẽ, cum uocalis, cui vna cum muta adiungitùr, breuis fuerit: contra, cum longa uel natura, uel poſitu fuerit iuuare. vnde ſi trochaeus praecedat, ſpondeum fieri dicit, tertia uocali, quae ſequitur producta: non fieri uero, ſi breuis illa fuerit, ſed tranſire in dactylum. Si quis igitur dixerit, Smy̅rnā, Strēpsă, Spădā, Scōlus, Struthēă, Scŏtuſſa: Smy̅r nā, erit ſpondeus, nam producitur nā, quia tertia, quae ſequitur, uocalis, longa eſt. ſtrēpsă ſpă, dactylus. psă enim correpta remanet, quia tertia, quae ſequitur, uocalis corripitur. dā ſcō ſpondeus. dā enim producitur, quia ſcō in ſcōlus longa eſt thēăſchŏ, dactylus, nam ă corripitur, quia ſcŏ in ſcŏtuſſa breuis eſt. haec Graece ſic ſcribũtur (ſunt enim urbium, locorum ue nomina apud Stephanum (ἡ σμύρνα, στρέψα, τὰ σπάδα, ἡ σκῶλος, στρούθεια, σκότουσσα.

Sed

Sed libet hic Terentiani ea de re uerſus ſubiungere.

Haereat ergo animo ſexta haec tibi viuida parſq.
Littera de numero, quam dixi ſemiſonantum,
Quae tibi treis tantum poterit ſubiungere mutas,
Si quando ſcūtum, ſpūmas, vel ſtămina dico,
Haec ſola efficiet, nudo, ut remanente trochaeo,
Spondeum geminae poſſint firmare ſonorae.
Exemplis an praua ſequar, uel recta probabo.
Quīſque ſcīrĕ cŭpit, uel quiſque ſcrībĕrĕ curat.
āntē ſtārĕ dŏcet, cum dico, & ſeparo uerbum.
āntē ſtĕtīſſĕ chŏrum natem natura creauit.
Vltima uocalis remanens finiſq. trochaei,
Excipitur geminis, queis proximus exoritur pes,
Quae quamquam capite alterius uerbi teneantur,
Sufficiant retro vireis, & tempus oportet,
Conſona quod debet geminata referre priori.
Nam cur ſpondeo credas non reddere tempus,
Quae tali poſitu, cum dactylus incidit, obſtant?
Incipe ſi dicas, & ſcire, & ſcribere iungas,
Creticus efficitur. Queis viribus ergo nocebit,
Subdita praeteritae cur iiſdem uiribus aeque
Tempora non praeſtet, cum ſit ſubiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, ut tempore duplo
Semiſonans iſtaec pariterq., & muta cohaerens,
Correptam retro nequeant augere Trochaei.
Nam niſi uocalis producti ſequatur vtraſque
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
Scire etenim cum dico, & ſtārē ſpūmĕŭs amnis.
Tertia uocalis producta a liungitur illis,
Atque inde accipiun vireis prōſuntq priori:
Si fuerit corr pta, nihil praeſtare valebunt,
Cum ſcăpulam, ſpătium, ſtĭmulum ſubiungo trochaeo.

Si quis igitur dicat, īncĭpĕ ſcite puer iamq. īncĭpĕ ſcrībere uerſus, Incipe in prima, & quarta ſede non dactylum, ſed creticum, ideſt amphimacrum faciet, ſecundum Terentianum, propter i longum in ſcite, & ſcribere poſt s, & c. idque ille in heroico hexametro vitium dicit: non quod id non fiat āliquando, ſed

quod raro: de arte enim ille ſcribit, non de licentia: nã feciſſe id antiquos, eoſdemque approbatos conſtat. Virgilius: Pōnĭtē ſpēs ſibi quiſque ſuas, nam pōnĭtē, vt ille ait, eſt creticus, quia ſequitur s cum p muta, & uocali longa, ut in dictione ſpēs. Horatius: Linquimus inſani ridentes praēmĭā ſcribae, hic quoque creticus, quia ſequitur ſcri ſyllaba longa, Ouid. Spes bona dat uires, animūm quŏquē ſpē bona firmat, Viuĕrē ſpē vidi, qui moriturus erat, in vtroque uerſu eſt creticus, quoniam ſequuntur s & p cum uocali producta. Idem uitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam uerſibus oſtendit manifeſtius.

Conſona ſi gemina eſt, quae proximus incipiet pes,
Cuius principium ſexta haec, quam dico, tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis ſermone peracto,
Diſcretus, liberq. pedis compage ſecundi,
Sentiet acceſſum momenti, & temporis auctum.
Exemplo uerſus vnius vtrumq. probabis,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtĕndĕrē glebas,
Tēndĕrē cum uerbi finem ſimul & pedis explet,
Nil obſtant pedis alterius modo conſona, & vda,
Syllaba ſi contra veniat, qualem modo dixi,
Temporibus vitiatus erit pes integer ante,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrē ſtrāges.
Tertia ſi longa efficitur, pes creticus exit.

Idem uitiari metrum heroicum ab Anapaeſto refert, & tamen inuenitur interdum in heroico Anapaeſtus, Virgilius: Flŭuĭōrum rex Eridanus. flŭuĭō Anapaeſtus. Vitandum ergo eſt, quod uitium fuerit, quodque ipſi quoque poetarum principes rariſſime licere ſibi voluerunt.

Illud praeterea operae pretium ſubiungere viſum eſt, s litterum ἀρκτικὸν, ϛοιχεῖον appellari a Graecis, quod omnibus fere mutis atque etiam M liquidae praeponatur, vt σβεννύω, σπάρθη, σκῆπτρον, ϛέμμα, σθένος, σφίγξ, σκῆμα, σμάραγδος ab aliquibus uero ἄσημον & μοναδικὸν, quod ſuae cuiuſdam ſit poteſtatis. ἄσημον enim obſcurum ſignificat, & ſine nota, ſeu ſigno. μονα-

δικὸν

δικὸν autem ſolitarium. Nam cum ceterae ſemiuocales in quattuor liquidas L.M.N.R, duas duplices diuidantur, ipſa ſola quaſi innominata & ſolitaria ſemiuocalis remanet. Sed quare a Terentiano modo uegeta, modo viuida, modo fortiſſima littera dicitur? An quia praeter ceteras conſonantes, & praeponi poteſt aliis conſonantibus in principio dictionis, ut ſcutum, ſpatium, ſtamen, ſcribo, ſtrues, ſtlembus, ſplendidus: & ſupponi in fine, ut ſcrobs, frons, hyems, ars, puls, ſtirps, laus, Theſeus? An quia in heroico hexametro poteſt ex trochaeo ſpondeum facere, ut ſupra eſt dictum, cum id mutae liquidis adiunctae non queant? An quia apud Graecos tantae eſt poteſtatis, ut cum mutis praeponitur, non poſſit fieri reduplicatio in praeteritis perfectis per conſonantem praeſentis, quemadmodum fit cum incipit uerbum a mutua cum liquida, ut a γράφω γέγραφα, a πλύνω πέπλυκα, a τρέφω τέτρεφα. vel etiam a πτ κτ mutis, atque μν liquidis, quod tamen in his tantum praeteritis fieri memini legere, κέκτημαι, a κτάομαι. πέπταμαι, a πτάομαι. πέπτωκα, a πτόω. μέμνημαι, a μνάομαι: ſed tantum ἐψιλὸν praeteriti imperfecti augmentum, adſumant, quod a σιγμα & muta ſtatim ſequentibus ſic producitur, & non ſic at umquam eſſe breue, ut σπείρω, ἔσπειρον, ἔσπαρκα. ςρέφω, ἔςρεφον, ἔςραφα. eodem modo in iis, quae a ζ, ξ, ψ incipiunt, propter σῖγμα quae illis ineſt, ut ζάω, ἔζαον, ἔζηκα. ξέω, ἔξεον, ἔξεκα, ψάλλω, ἔψαλλον, ἔψαλκα.

Quartus modus eſt, cum correpta uocalis parte termi nat orationis, quae in vnam deſinit conſonantem, & eſt principium pedis, ut hic apud Virg. Inualidŭs ĕtĭ ămq; tremens etiam inſcius aeui. & hic apud Lucanum: Dū ſanguis ĭnĕrat, dum uis materna. & hic apud Virgilium: Pleiadās, hyădas, claramq. Lycaonis arcton. licet ab Homero acceperit, πληϊάδας θ' ὑάδας τε τό-τε σθένος ὠρίωνος. Item hic apud eundem: Pectoribūs ĭnhĭans ſpirātia cōſulit exta. dūs ĕ ti guis īn ĕdās hyă, ĭnhĭ, quattuor dactyli. Qđ ſi poſt duos pedes, & ſemis, aut tres, & ſemis fiat, pentemimeri, atq. hepremimeri

 datur,

datur, ut hic apud Virg. Omnia uincit Amōr, ēt nos ceda mus amori. & hic apud eundem: Oſtentans artē paritēr, ārcumq. ſonantem Sed de pentemimeri, & heptemimeri dicemus, cū de heroico metro tractabimus Quod aūt correpta uocalis in nullam deſinens conſonantem, partē orationis terminet, & producatur, nullū occurrit exemplum, nec puto inueniri: praeſertim, quia neminem legi, ex iis, qui de arte ſcripſerunt, qui huius rei meminerit apud Latinos. Nam Graeci id faciunt. Homerus: *οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες ἀχεῶν*. Et, *αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε*. Et. *ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα, πάντα φύονται, γᾱῐᾰ. τῑῐᾰ, τᾱκαὶ ᾰ.* tres dactyli. Illud uero, *Νέσορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης*, in ε & ν deſinit conſonantem, ut illud *καὶ μὲν οἱ λύκιοι τέμονος τέμονος τάμον ἔξοχα πάντων δεῖνῐᾰ* dactylus, & *καὶ μὲν*, ſpondeus. licet *μὲν*, & pedis, & dictionis ſit finis, contra regulam, niſi quis legat *καὶ μὴν*. Illud obiter hic admonuerim, apud Priſcianum in primo libro, ubi dicit, Apud Graecos tamē o quoque, i ſequente producere licet antecedentem breuem, pro, *νέσορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης*, reponendum eſſe carmen illud, *αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε*, ut *ἰῶτα*, ſequatur o breuem eamq. producat, ſic *τοῖᾰ*. ut Priſcianus ait. nam in *δεῖνῐᾰ* etſi *θεν* producitur ſequente I per communem regulam, quae talis eſt apud grammaticos Graecos de communi ſyllaba, *ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην*: tamen non reſpondet uerbis Priſciani, qui de eo loquitur. ubi notandum non quacumque ſequente uocali produci dictionis antecedentis extremam ſyllabam, ſed *ἰῶτα* tantum legitur enim apud grammaticos, *τῶν δὲ τὴν βραχεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος οὗτος τρόπος, ὅταν βραχεῖα οὖσα κατὰ παραιοῖ εἰς μέρον λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φονήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχόντος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα*. Quod eſt, Ex modis, quibus breuis ſyllabam in longā uertitur. primus hic eſt: Cum breuis ſyllaba partem terminat

orationis,

orationis, & quae ſequitur dictio, a uocali incipit, non quacumque uocali, ſed iota.

Quinctus modus eſt, cum correptam uocalem ſuſcipit z, quae cum poſſit praecedentem uocalem breuem producere, interdum pro ſimplici accipitur conſonante. ut apud Virg. nemorōsă zăcynthos. rōsă ză, dactylus. nam in hoc producit, Mezenti ducis exſuuias. Quod ad Graecorum imitationem factum eſt. nam hic pro ſimplici accipitur conſonante apud Homerum, *οἰδὲ ζάκυνθον ἔχον*. hic uero pro duplici apud eūdem *νισάν τε ζαθέην. οἱ δὲ ζᾰ, τε ζαθε*, duo dactyli. ſed in primo dactylo δē breuis remanet, licet ſequatur ζ: in ſecundo uero τē quae natura breuis eſt, producitur ſequente ζ. Theocritus autem primam in *ζάκυνθος* produxit. & pro duplici poſuit. *αἰνέωταν τε κρότωνα καλά πόλις ἀζάκυνθος. ᾱζᾱ*, ſpondeus. X quoque inueniuntur pro ſimplici conſonante poſitum. Lucanus: Talis fama canit, tumidum ſuper aequŏră Xerxem. Terentia.

Namque etiam duplex, quae nobis una relicta eſt,
Principium uerbi quoniam proferre Latini.
Non ualet, & tantum uocalis ſubdita curris
Cum Graecum inciderit nomen, quo poſſumus uti,
Si poſt dactylon accedat, nil tempora duplo
Officiet, gemini poterunt oſtendere uerſus.
Pontibus inſtratis coniunxit lītŏră Xerxes.
Sanguine turbatus miſcebat lītŏră Xanthus.
Lītŏră pes longa conſtat, breuibuſq duabus:
Tempora nec laedit duplex, quin dactylus extet
Pro duplici contra gemina eſt ſi conſona, laedit.
Pontibus inſtratis coniunxit lītŏră SCIRON.

Sextus modus eſt, cum pronomen hĭc c littera terminatum, uocalis ſtatim ſequitur. Eſt enim breuis in hoc apud Virg. Sōlŭs hĭc inflexit ſenſus, & in hoc apud eundem: Hĭc uĭr hĭc eſt, tibi quem promitti ſaepius audis. Sōlŭs hĭc, dactylus. hĭc uĭr hĭc, dactylus. Longa in hoc apud Martia. Hīc ēſt pampinis uiridis modo Veſtias umbris. Terentianus tamen, Sōlŭs hĭc, Creticum eſſe dicit, & per cc geminum, & e ſcribendum, excludique z,

non etiam c, quoniam nulla conſonans excluditur, praeter M, cum inter duas ponitur vocales, quam per circuitum duodecimum Alphabeti locum tenere, inquit. Idē quoque de neutro hoc ſentit. hocce enim ſcribendum cenſet. Verba eius ſunt.

Creticus in noſtris, ſi laeuia carmina pangas,
Raro inuenitur, qualis hic Maronis eſt:
īnsŭlă ē ionio in magno, quas dira Celaeno.
Creticus offendit pes primus, & aſperat aures:
Dabo & latentem, ſed notandum creticum,
Sōlŭs hīc inflexit ſenſum, nam primus & iſtic
Pes longiorem tertiam dat ſyllabam,
cc geminum quoniam ſermonis regula poſcit,
Vt fiat hicce plena uox. excluditur
Vocalis, dabitur. nec conſona pellitur ulla,
Niſi quae duabus obſtat vna uocibus,
Cum uenit in medium, uocesq. oblimat adhaerens,
Biſſenus iſtam litteram monſtrat locus.
Aut geminum in tali pronomine ſi fugimus cc,
Spondeus ille non erit, qui talis eſt,
Hŏc īllud germana fuit, ſed & Hŏc ĕrăt alma.
Iambus ille fiet, iſte Tribrachys.

Cui ſententiae accedit Priſcianus, qui in decimotertio de caſibus pronominum, ſic ait: Quāuis reliquis quoque caſibus uetuſtiſſimi addebant eandem CE ſyllabā. hicce huncce hocce. Vnde uocali quoq. ſequente per ſynaloephā manētibus duobus cc, ſolebant producere hoc, ut Virg. in ſecundo Aeneid. Hocc' erat alma parens, qđ me per tale, per hoſtes Eripis. Sed ſcriptorū negligentia praetermiſit vnū c. Haec ille. Quod ſi quis uoluerit, hic & hoc, ab hicce & hocce fieri, ꝑ apocopen, & cum corripiuntur ſequēte uocali, ut Sŏlŭs hĭc inflexit ſenſum. & cū praecedunt dictionē a conſonante incipientē: ut Hic pietatis honos? & Hoc Riphaeus. hoc ipſe Dymus eſto. nā hoc idem & Terentianus ſentire videtur. Sed cum praeponuntur dictioni, quae a uocali incipit, & producuntur, per cc geminum ſcribenda ſunt, excluſa E per ſynaloepham, ut apud Ouidium: En ait, en hicc' eſt noſtri

con-

contemptor. & Apud Virgilium; Hocc' opus hic labor eſt, nam ſi eſſent per apocopam, corriperentur, &, Hic eſt, non ſpondeus eſſet, ſed iambus. Et Hŏc ŏpŭs, non dactylus foret, ſed Tribrachys, quos pedes non recipit metrũ Heroicum. Recte igitur Terentianus pro metri ratione vel duplicem haberi, uel ſimplicem dicit. Nam ſi corripitur, vel praecedit dictionem ab uocali incipientem, fit per apocopen. cum uero producitur ſequente uocali, fit tantum ſynaloepha, quamquam Seruius primo Aeneidos aliter ſentit.

Septimus modus eſt, cum correpta uocalis in vnam definit conſonantem ſequeute aſpiratione, quae tamquam littera poſitionem facere poſſe nonnullis videtur, ut in illo Virgilij: Terga fatigamus haſta, ut mūs hā, fit ſpōdeus, & mus producatur propter aſpirationem quae ſequitur, cum potius id caeſurae ſemiquinariae dandũ ſit. Item apud eundem: Graius homo infectos linquens profugūs Hymenaeos, &, Ille latus niueum molli fultūs hyacintho, ut gūs & tūs producantur ſequente aſpiratione in hymenaeo, & hyacintho, cum potius producantur, quoniam u uocalis deſinit in conſonantem in fine dictionis, & eſt principium pedis in vtroque dactylo, gūs hȳ mĕ, & tūs hў ă per quartum modum. Quare facile accedo iis, qui ſeptimum modum ſuperfluum dicunt.

Haec de ſyllabarum quantitate occupatiſſimi ſcripſimus, & propterea multa conſulto praetermiſimus. quae ad rem facere videbantur. Quamquam ſequi haec quoque accurate legerint, adeo ſe profeciſſe ſentiẽt, ut quod didicerint, numquam poeniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quaedam dicamus non inutilia ſtudioſis.

DE. PEDIBVS. ET. ACCIDENTIBVS VNICVIQVE. PEDI

PES in metro, eſt compoſitio ſyllabarum cum certa obſeruatione, temporum ſublationem & poſitionem recipiens, quae ἄρσις, ac θέσις Graece dicuntur. Fit autem pes e duabus pluribusue ſyllabis.

labis.Nam ex una ſyllaba etiam ſi longa fuerit, pes fieri non poteſt, quia duobus ictibus fit,non gemino tempore nam bis ferire oportet etiam duas breuis, quod pulchre ſic Terentianus.

Vna longa non valebit edere ex ſeſe pedem,
Ictibus quia fit duobus,non gemello tempore.
Breuis utrinque ſit licebit, bis feriri conuenit.
Parte nam attollit ſonorem,parte reliqua deprimit.
ἄρσιν hanc Graeci uocarunt, alteram contra θέσιν.

Pedi accidunt ſeptem, Sublatio, Poſitio, Proportio, Numerum ſyllabarum, Tempus, Reſolutio, Figura. *ἄρσις*, & *θέσις* quae Latine ſublatio, & poſitio dicuntur, accidunt pedi, quoniam ſuſtollere primam partem pedis,deprimere ſecundam oportet.

Proportio in pede aut eſt aequa,aut dupla, aut ſeſquipla, quam & ſeſquialteram nunc dicunt, ſed non recte: aut tripla, aut epitrite, aut ſuperbipartiens tertias, aut epitetarte,aut epipente,aut dupla epitrite.

Aequa eſt in iis pedibus, qui ſoluti tot tempora habent in ſublatione, quot & in poſitione, ut ſunt pyrrhichius, ſpondeus, dactylus, Anapaeſtus Pyrrhichii enim *ἄρσις* vnum tempus habet,& *θέσις* vnum, ut dĕŭs ſpondei autem,& dactyli,& anapaeſti ſublatio, duo habet tēpora,& poſitio totidem,ut hērōs, Tītўrŭs. flŭuĭōs.

Dupla proportio eſt, quoties altera pars alteram duplo vincit, vnde & nomen accepit, ut in iambo, & trochaeo, & ambobus ionicis, Iambi enim ſublatio vnum tempus habet, poſitio duo. Trochaei uero contra, ſublatio duo habet tempora, poſitio vnum,Ionici item minoris ſublatio duo tempora habet,poſitio quattuor.Ionici aut maioris cōtra ſublatio, quattuor habet tempora, poſitio duo,ut dĭēs,mātĕr. Dĭŏmēdēs.Prōſērpĭnā.

Seſquipla proportio eſt, quoties altera pars alteram continet & eius dimidium, ideſt totum & ſemis, vt in paeanibus, qui habent quinque tempora,quorum altera pars ſunt duo,tria altera.tria igitur, & duo in ſe continent, & alteram duorum partem.ut Caecĭlĭŭs, Hŏrātĭŭs, Mĕnĕlāŭs, Prĭămĭdēs. haec a Graecis *ἡμιόλιος*

dicitur,

dicitur, de qua Ariſtoteles ĩ Rhetoricis ſic: ἔςι δὲ τρίτος ὁ παιὰν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων, τρία δὲ πρὸς δύ' ἐςιν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν. ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἓν δέχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος. οὗτος δὲ ἐςιν ὁ παίαν. Huic fingere nomen Latinos noluiſſe, inquit Gellius decimo ſeptimo lib. quoniam id abſurde futurũ, ait erat enim: Quale fieri nomẽ hemiolios poſſet? Eſt aũt hemiolios, q̃ numerũ a'iquẽ totũ ĩ ſe hẽt, dimidiũq. ei⁹, ut treis ad duo, q̃ndecim ad decẽ, trigita ad uigiti.

Tripla proportio eſt, quoties vna pars ter alteram continet, ut in amphibracho, cuius ſublatio vnum tempus habet. Poſitio tria, ut Lătīnŭs. Epitrite proportio eſt, quoties vna pars continet alteram, & tertiam partem eius, ut in epitritis, quorum vna pars quattuor habet tempora, altera tria, ut ăriſtīdēs v – – : ārchĭmēdēs – v – – : Dēmōſthĕnēs – – v – : Cōnſtāntīnŭs – – – v. Gellius autem ſic de hac proportione dicit, Epittitos autem eſt, qui habet totum aliquem numerum, & eius partem tertiam, ut quattuor ad treis, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta.

Superbipartiens tertias proportio eſt, cum vna pars continet alteram, & duas tertias eius, ut in anticyprio pede ſyllabarũ quinque, & octo temporũ cuius ſublatio tria tẽpora habet, poſitio quinq. ut uĕrbĕrātūrŭs v – – v.

Epitetarte proportio eſt, cum vna pars continet alteram, & quartã partẽ eius, ut in meſobrachy, ſyllabarũ quinq. & tẽporum nouem, cuius ſublatio quattuor habet tempora, poſitio quinque, ut cōnuĕrbĕrātōs – – v – –.

Epipẽpte proportio eſt, cum vna pars continet alteram, & quintam partem eius, ut in caniocretico ſyllabarum quinque temporum undecim. cuius ἄρσις ſex tẽpora habet, θέσις quinque, ut āmānēntārĭ is. – – – – v –.

Dupla ſuper tertia proportio eſt, cum maior pars continet minorem bis, & alteram eius partem, ut in Muſico e ſyllabis quinque, paenultima & antepaenultima longis, ceteris breuibus temporum ſeptem, cuius ſublatio duo tempora habet, poſitio quinque, ut pŏpŭlābūndŭs v v – – v.

Haec

Haec nos de proportionibus, quae pedibus accidunt. Sed M. Tullius in libro de perfecto oratore tres tantum eſſe pedum proportiones dicit his verbis; Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, ut neceſſe ſit partem pedis, aut aequalem eſſe alteri parti, aut altero tāto, aut ſeſqui maiorem. Ita ſi aequalis dactylus, duplex iambus ſeſqui paean. Et paullo inferius: Sed ita factos eos pedes eſſe, ut in eis ſingulis modus inſit, aut ſeſquiplex, aut duplex, aut par. Idē quoq; Fabius Quinct. ait, his uerbis: Rhythmus aut par eſt, ut dactylus, aut ſeſqplex, ut paeā: cuius uis eſt e longa & tribus breuibus, quiq; ei contrarius, e tribus breuibus, & longa, uel alio quoquo modo, tēpora tria ad duo relata, ſeſquiplū faciunt, aut duplex, ut iambus: nā eſt a breui & longa, quiq; eſt ei contrarius. Sergius etiā inquit, omnes pedes tres diuiſionū habere formas, quae pertineant ad Grāmaticos aequam, duplam, ſeſquiplam. nam amphiprachyn, & epitritos ait excipi a Donato. Sed eos intelligit tātum, qui non ſunt maiores quattuor ſyllabis, hoc eſt duarum ſyllabarum, quattuor pedes, triū, octo, quattuor, ſexdecim. Idem uidetur ſentire Terentianus, cum ait.

Vna porro bis feriri quando poterit ſyllaba.
Temporum momenta ſane lege certa diuidunt.
Aut enim quantum eſt in ἄρσει, tantum erit tempus θέσει
Altera aut ſimplo uiciſſim temporis duplum dabit,
Seſquiplo uel una vincet alterius ſingulum.

Vbi obiter notādum accepiſſe ſyllabam in eo uerſu: Vna porro bis feriri, quando poterit ſyllaba, pro complexione nō litterarum, ſed ſyllabarū, ideſt pro pede. In commētarijs Hephaeſtionis tres eaſdem proportiones pedes habere ſcribitur his uerbis, τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι, τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λόγον, ἢ διπλασίονα, ἢ ἡμιόλιον καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος -υυ. μία γὰρ μακρὰ καὶ δύο βραχεῖαι τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον. τοῦ δὲ διπλασιονος τροχαῖος -υ, μακρὰ γὰρ τῆς βραχείας διπλασίων, τοῦ δὲ ἡμιολίου, βακχεῖος υ--, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον ἴσος igitur λόγος, Latine aequalis ratio, διπλασίων duplaris,

ris ἡμιόλιος ſeſquipla, ſiue, ut Capella inquit, ſuper dimidia, dici poteſt. Harum autem prima proportio dactylica, ſecunda iambica, tertia paeanica nominatur. Illud non praeterierim, Seſqui non ſignificare umquam totũ, ſeu integrum neq. per ſe, neq. compoſitum, ſed dimidium tantum Cum igitur componitur, cum eo, cui adiũgitur, ſignificat etiam ſemis, ut ſeſquies, ſeſquilibra, ſeſquimẽſis. Varro lib. 1. de re ruſtica: Annus eſt diuiſus in quattuor parteis totus, & idẽ ſubtilius ſeſquimenſes in octo. Idẽ in eodem; Vt nuces integras vno modio comprehendere poſſis, quod putamina ſuo quaeque habeãt loco natura cõpoſita, cum eaſdẽ ſi fregeris, uix ſeſquimodio cõprehendas. Caue igitur dicas ſeſquialtera, ſeſquitertia, ſeſquiquarta, & huiuſmodi: ſed vel Graecis utere nominibus, ut Gellius dicit, & Macrobius facit: vel ſuperdimidium, ſupertertium, ſuperquartum, & deinceps, ut traducit Martianus Capella. Non me latet, quid Hermolaus, quid Politanus ſuper ea re ſenſerint, Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, ut ſupra recitaui, partem pedis aut aequalem eſſe alteri parti, aut altero tanto, aut ſeſqui maiorem. ſeſqui, ideſt dimidio. Apud Vitruuium igitur & ſeſquialterum. & ternarium, & quinctarium, & huiuſmodi Latina, puto perperam legi, nec eſſe Vitruuij. Boetius etiam, meo iudicio in his dictionibus lapſus eſt.

Numerus ſyllabarum accidit pedi, quia aut duarum ſyllabarũ pes eſt, ut dĕŭs, aut triũ ut dŏmĭnŭs aut quattuor, ut ĭmpērātŏr. aut quinque, ut ălphĕsībēŭs. aut ſex, ut Māxĭmĭlĭānŭs.

Tempora pedi accidunt ad minimum duo; ad ſummum, duodecim. Duo enim tempora habet Pyrrhichius. v v. Tria iambus, v v v. Quattuor ſpondeus, vvvv. Quinque Paeanes, vvvvv. Sex Ionici, vvvvvv. Septem Daſius, vvvvvvv. Octo Ameboeus, vvvvvvvv. Nouem Probrachys, vvvvvvvvv. Decem Moloſſo ſpondeus, vvvvvvvvvv. Vndecimo Creticomoloſſus. v v v v v v v v v v v. Duodecim Dimolortus, v v v v v v v v v v v v.

Solutio

Solutio accidit, pedi, cum longa ſyllaba ſoluitur in duas breues. vnde ſpondeus -- recipere poteſt tres ſolutiones. nam ſi ſoluas primam, faciet anapaeſtum v v -. ſi ſecundam, dactylum - v v. ſi vtramq. proceleuſmaricũ vvvv, Dactylus uero unam tantum.ſoluẽdo enim primã, facies proceleuſmaticum.

Figura accidit pedi, quia pedes aut ſimplices, aut duplices, aut heteroplici ſunt.ſimplices ſunt quattuor diſſyllabi, octo triſyllabi, qui nullam alterius pedis admixtionem habent. Duplices uero ſunt ſexdecim, qui e diſſyllaborum pedum geminatione conſtant, qui & combinati, & quadrati dicuntur. Heteroplici autem e diſſyllabis, cum triſſyllabis compoſiti, ſunt duo & triginta: e triſſyllabis autem cum triſſyllabis, quattuor & ſexaginta habentur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE. QVATTVOR. PEDIBVS. DISSYLLABIS

Pyrrhichius, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & cineſias, & pariambus, & hegemon, & ductor dicitur, conſtat e duabus breuibus temporum duum, ut dĕŭs. Recipit proportionem aequam vnius ad vnum, & nullam ſolutionem, quia ſyllaba breuis reſolui non poteſt. Dictus eſt autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥίχης ſaltationis genere. vel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου Curetum deo, de quo meminit Pauſanias in libro tertio Tripudians autem, quia tripudijs aptus: vnde & Cineſias cognominatus eſt, quia uelox eſt παρὰ τὸ κινῶ moueo, Graece κινησίας dicitur. Pariambus dictus eſt, quia iambum aſſequitur. frequenter enim in vltimo loco uerſus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος. Hegemon autem quia omnium primus eſt. ἡγεμὼν enim ductor: pro quo male egaeon legitur a quibuſdam. Et notandum ideo a Pyrrhichio breui pede incipere, quo de arte metrica ſcribunt, quoniam ante breue eſt factum quam longum, ſicut vnus numerus ante, quam duo inuentus eſt.

Spondeus qui & Pontificius dicitur, pyrrhichio contrarius, conſtat e duabus longis temporum quattuor, ut hārēs --. Recipit proportionem aequam duorum

ad

ad duo, & ſolutiones tres. Soluitur enim in anapaeſtum υ υ -. in dactylum - υ υ. in proceleuſmaticum υ υ υ υ. dictus παρὰ τὴν σπονδὴν, ideſt a libatione, quia in tēplis, ſpondaicis carminibus utebantur, ne libantes ſonum abominoſae uocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitur, conſtat e breui, & longa, temporum trium, ut dīcēs υ -. Recipit proportionem duplam vnius ad duo, & ſolutionem vnā in tribrachyn υ υ υ. dictus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν τὸ ὑβρίζειν quod eſt contumelioſum eſſe, quod Iambe puella Cererem de filia ſollicitam male tractarit, eſt autem verſui maledico habilis. alii παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambum appellatum putant, ideſt ab emittenda ſagitta: quoniam ii, qui iaculantur e breui receſſu, in extenſum paſſum proferuntur, ut fortiore nixu relictum confirment, ideoq. iambum e breui & longa eſſe compoſitum.

Trochaeus qui & Chorius, & Cordax, & Rutilus dicitur. conſtat e longa & breui temporum trium, ut mātēr- υ. Recipit proportionem duplam duorum ad vnū & ſolutionem vnam in tribrachyn υ υ υ. Dictus trochaeus, παρὰ τὸ τρέχειν quod eſt currere, quia metra trochaica uolubiliter incedunt, ac in orbem, ut trochus. ſimili ratione Rutilus dictus eſt. Chorius autem, χορεῖος Graece dicitur, quod choreis: Cordax, quod laſciuae ſaltationi aptus ſit.

Sed notandum, Choreum eundem eſſe & cum trochaeo, & cum tribracho apud antiquos. Cicero enim de perfecto oratore, Dichoreus, inquit, uocatur, cum duo extremi chorei ſunt. ideſt e ſingulis longis, & breuibus. Contra paullo inferius inquit: Ne iambus quidem, qui eſt e breui, & longa, aut par choreo, qui habet tres breues, ſed ſpatio par, non ſyllabis. Quinctilianus in nono de compoſitione inquit, Tres breues Choreum, quem tribrachyn dici uolunt, qui choreo throchaei nomen imponunt. Illo etiam argumento apparet, nomen chorei trochaeo quoque inditum, quod choriambus e choreo, & iambo compoſitus, e quattuor ſyllabis conſtat, prima & vltima longis, ceteris breuibus. Quapro-

prer

pter cum pro trochaeo ponitur, videtur differentiae cauſſa ſcribendum pro I, excluſo e, quando & Terentianus fecit in eo verſu, χόριος idem nuncupatur a magiſtris plurimis, Item in eo, Nam qui χόριος dicitur, &c. τροχαῖος idem eſt: χόριος in primo uerſu, eſt tribrachys; eſt enim metrum trochaicum quod in prima ſede admittit vel trochaeum, ut tribrachyn. in ſecundo autem, eſt anapaeſtus, eſt enim metrum ſotadicũ, quod in ſecunda ſede non niſi anapaeſtum ſuſcipit. Idem quoque facit in hoc hexametro heroico; Praemonuī chŏrĭon dici, quem ſaepe trochaeum Dicimus.

DE. OCTO. PEDIBVS TRISYLLABIS

Dactylus, quem & πολιτικὸν Graeci appellant, conſtat e prima longa, & duabus breuibus, temporum quattuor, ut Rōmŭlŭs. - ᴗ ᴗ. Recipit proportionem aequam, duorum ad duo, & ſolutionem vnam in proceleuſmaticum ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. dictus ἀπὸ τῶν δακτύλων τῆς χειρός, hoc eſt a manus digitis, quia quemadmodum digitus tres habet articulos, primum longiorem, breuiores ceteros, ita dactylus tres habet ſyllabas, longiorem primam, breuiores ceteras.

Anapaeſtus, qui & antidactylus dicitur, quod ſit dactylo contrarius, conſtat e duabus breuibus, & longa, temporum quattuor, ut nĕbŭlaē ᴗ ᴗ -. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & vnam ſolutionem in proceleuſmaticam ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν, id eſt παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρὸς τὸν δάκτυλον, quia recurrendo, ſono reciproco, repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & Brachyſyllabus, & Choreus dicitur, conſtat e tribus breuibus, temporum trium; ut dŏmĭnŭs ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionẽ ſubduplam vnius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Moloſſus qui & Canius, & Hippēus, & Vertumnus, & Extenſipes, &, Trimacrus dicitur, tribracho contrarius, conſtat

conſtát ex tribus longis, temporum ſex, vt Aēnēās - - -. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quattuor, & ſolutiones ſeptem in ionicum a minore vv- -. ionicum a maiore - - vv. in choriambum -vv-. in meſomacrum vv-vv. in parapaeona -vvvv. in pyrrhichanapaeſtū vvvv-. in dichoreum vvvvv. Dictus moloſſus, quia Moloſſi, ideſt Theſali, ad bellum procedentes, huius modulata compoſitione vtebantur. hippēus uero, ἀπὸ τῶν ἵππων. equeſtri enim pugnae conueniens modulabatur. & producit paenultimam, quia Graece ſic ſcribitur ἱππεῖος trimacrus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακρὰς συλλαβάς.

Amphibrachys, qui & ſcolius, & ſanius, & amphibreuis dicitur, conſtat ex extremis breuibus, & media longa, temporum qattuor, ut lĭbēllŭs v-v. Recipit proportionem ſubtriplam, vnius ad tria. & ſolutionem vnam in proceleuſmaticū. vvvv. dictus amphibrachys. ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν μακράν. media enim lōga vtrimq. breui includitur ſylaba. Scolius aūt, quia habiliter componitur ſcolio; quae eſt ſpecies citharae, uel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Suidam.

Amphimacrus qui & menſalis, & feſceninus, & creticus dicitur, conſtat ex extremis longis, media breui, temporum quinque, ut hērcŭlēs -v-. Recipit proportionem ſubſeſquiplam, duorum ad tria, & ſolutiones tres in paeana primum -vvv. in paeana quartum vvv-. in orthium vvvv. dictus amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακρὰς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχεῖαν. ideſt a duabus vtrimque longis breuem mediam amplectentibus. Creticus vero, quia Cretenſes ſaltando, eius rhythmica compoſitione vtebantur.

Bacchius, qui & Oenotrius dicitur, conſtat e breui, & duabus longis, temporum quinque ut ătēnaēv - -. Recipit proportionem ſeſquiplam trium ad duo, vel contra, & ſolutiones tres, in paena ſecundum v-vv. in paeana quartum vvv-. in orthium vvvvv. Dictus ἀπὸ τῆς βράκχης, aptus enim bacchantibus. Fabius tamen & Terentianus, Bacchium contra, è duabus longis,

& ultima breui conſtare dicunt, ut infra poſt Terentiani carmina de pedibus, oſtendemus. hic autem ſequimur communem opinionem ſcriptorum tam Graecorum, quam Latinorum.

Palimbacchius qui & Latius & Antibacchius dicitur, conſtat e duabus longis & breui temporum quinq. ut Rōmānūs - - v. Recipit proportionem ſubſequiplā, duorum ad tria, uel contra, & ſolutiones tres in paeana primum - vvv. in paeana tertium, v v - v. in orthium v vvv. Dictus palimbacchius, quia contrarius eſt bacchio. *πάλιν* enim hoc loco, contra, ſignificat. ut *παλινῳδία, ἐναντία ᾠδή, ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπεῖν τοῖς προτέροις*. a nobis recanatio dici poteſt, cum quae diximus, retractamus, & *παλίντονα τόξα*, arcus, qui cum tenduntur, in cōtrariam partem uertunt cornua. ſignificat etiam rurſus, & retro, vndè Palinurus. Mar. Minxiſti currente ſemel Pauline carina: Meiere uis iterum, iam Palinurus eris. *παλινάγγελος, ὀπίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος.*

DE SEXDECIM PEDIBVS QVATTVOR SYLLABARVM

Proceleuſmaticus conſtat e duobus pyrrhichiis, id eſt e quattuor ſyllabis breuibus, temporum quattuor, ut Phĭlŏſŏphŭs vvvv. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & nullam ſolutionem. dictus *παρὰ τὸ παρακελεύειν*, ideſt a cohortatione, & iuſſu nautico, qui ob celeritatem eſt aptiſſimus.

Diſpondeus conſtat e duobus ſpondeis, id eſt e quattuor longis, temporum octo. ut ōrātōrēs - - - -. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones decem, in ſpondeo dactylum - - - vv. in ameboeum - - vv - in choriobacchium - v v - - in diphyem vv - - - in ſatiochoreum - - vvvv. in politicanapaeſtū vvvv - - in choreobacchium vvvv - - in dactylum - vu - vv in diantidactylum vv - v - . in monapaeſtodactylū. vv - - vv. Si ſoluas igitur ſingulas longas diſpōdei, fient pedes quattuor e quinque ſyllabis; ſi binas, fient ſex, e ſex ſyllabis: plures aūt duabus

duabus non licet ſoluere, ne fiat pes plurium, quam ſex ſyllabarum, & tranſeat in ſolutam orationem. vnde moloſſo ſpondeus non niſi quinque admittit ſolutiones. hac eadem quoque ratione, hexaſyllabi pedes non ſoluũtur, quia cum ſint ſex ſyllabarum omnes, ſi ſolutas creabitur pes maior ſex ſyllabis: quod, ut ſupra dixi, nõ licet.

Diiambus conſtat e duobus iambis, id eſt e quattuor ſyllabis, prima & tertia breuibus, ceteris longis, temporum ſex, ut propinquitās v - v -. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & ſolutiones tres in periambum v-vvv. in pyrrhichanapaeſtum vvvv -, in dichoreum.

Ditrochaeus qui & Dichorius a Cicerone dicitur cõſtat e duobus trochaeis, id eſt e quattuor ſyllabis, prima & tertia longis, ceteris breuibus, temporum ſex, ut cãntilēnă - v - v. Recipit proportionem aequã trium ad tria, & ſolutiones tres, in Parapaeona, -vvvv, in Hegemoſcolium vvv - v, in dichoreum vvvvvv.

Antiſpaſtus conſtat ex iambo, & trochaeo, id eſt e quattuor ſyllabis, prima & vltima breuibus, & mediis longis, temporum ſex, ut ălēxāndĕr v - - v Recipit proportionem aequam trium ad tria, & ſolutiones tres, in periambum v - vvv. in Hegemoſcolium vvv-v, in dichoreum vvvvvv. dictus παρὰ τὶ ἀντισπᾶν. quod eſt diſtrahere, quia iambus, & trochaeus, ex quibus componitur, inter ſe contrarii ſunt.

Choriambus conſtat e chorio, id eſt trochaeo, & iambo, hoc eſt, e quattuor ſyllabis, prima & ultima longis, & mediis breuibus, temporum ſex, ut nōbĭlĭtās - v v -. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & ſolutiones tres, in parapaeona - vvvv. in pyrrhanapaeſtũ vvvv -. in dichoreum vvvvvv. dictus, quod ex chorio, & iambo conſtet.

Ionicus a minore conſtat ex pyrrhichio, & ſpondeo, id eſt ex quattuor ſyllabis, duabus primis breuibus, ceteris longis, temporum ſex, ut Dĭŏmēdēs vv - -. Recipit proportionem ſubduplam duorum ad quattuor, aut cõtra, & ſolutiones tres in meloſmacrum vv - vv. in pyrrhichanapaeſtum vvvv -. in dichoreum vvvvvv.

Ionicus maior conſtat e ſpondeo, & pyrrhichio, ideſt, e quattuor ſyllabis, primis duabus longis, ceteris breuibus, temporum ſex, ut Dēmētrĭŭs - - ᴗ ᴗ. Recipit proportionem duplam, quattuor ad duo, & ſolutiones tres in parapaeona -ᴗᴗᴗᴗ. in meſſomacram ᴗᴗ-ᴗᴗ. in dichoreum ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ.

Paean primus conſtat e trochaeo, & pyrrhichio, id eſt e quattuor ſyllabis, prima lōga, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut āmbrŏſĭŭs. -ᴗᴗᴗ. Recipit proportionem ſeſquiplam, trium ad duo, uel contra, & ſolutionem vnam, in orthium ᴗᴗᴗᴗᴗ. dictus paean, quod eo laudes Apollinis canerent, quem Paeana nuncupabant, vel ab inuentoris nomine. dicitur & paeon per o: ſed apud Ariſtotelem & Ciceronem, & Quinctilianum, & Pollucem paean per a legitur.

Paean ſecundus conſtat ex iambo & pyrrhichio, ideſt e quattuor ſyllabis, ſecunda longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut pŏtēntĭă ᴗ-ᴗᴗ. Recipit proportionem ſeſquiplam trium ad duo, uel contra, & ſolutionem unam in orthium ᴗᴗᴗᴗᴗ.

Paean tertius conſtat ex pyrrhichio, & trochaeo, hoc eſt e quattuor ſyllabis, tertia longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut ălĕxāndĕr ᴗᴗ-ᴗ. Recipit proportionem ſeſquiplam duorum ad tria, uel contra, & vnam ſolutionem in orthium ᴗᴗᴗᴗᴗ.

Paean quartus conſtat e pyrrhichio, & iambo, hoc eſt e quattuor ſyllabis, vltima longa, & ceteris breuibus tēporum quinque, ut Dŏmĭnĭcī ᴗᴗᴗ-. Recipit proportionem ſeſquiplam duorum ad tria, vel contra, & ſolutionem vnam in orthium ᴗᴗᴗᴗᴗ.

Epitritus primus conſtat ex iambo, & ſpondeo, ideſt e quattuor ſyllabis, prima breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut pŭēllātēs ᴗ- - -. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, uel cōtra, & ſolutiones ſex, in iambo dactylum ᴗ--ᴗᴗ. in cyprium ᴗ-ᴗᴗ-. in daſium ᴗᴗᴗ- -. in ſcoliochoreum ᴗ-ᴗᴗᴗᴗ, in choreodactylum ᴗᴗᴗ-ᴗᴗ. in choreantidactylum ᴗᴗᴗᴗ ᴗ. dictus, quoniam ex iambo, & ſpondeo conſtat, ideſt e quattuor,

& tribus inter quae eſt proportio ſupertertia, quae Graece ἐπιτρίτη dicitur.

Epitritus ſecunda conſtat e trochaeo, & ſpondeo, ideſt e quattuor ſyllabis, ſecunda breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut cōnditōrēs -v--. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam trium ad quattuor, & ſolutiones ſex, in choriodactylum -v-vv. in ſtrophum -vvv-. in daſium vvv--. in dactylochoreum -vvvvv. in choreodactylum vvv-vv. in choreantidactylum v-vvvv-.

Epitritus tertius conſtat e ſpondeo & iambo, id eſt e quattuor ſyllabis, tertia breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut cōncōrdiaē--v-. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam, quattuor ad tria, & ſolutiones ſex, in ſymplectum --vvv, in ſtrophum -vvv-. in Dochinum vv-v-. in dactylochoreum, -vvvvv. in choreantidactylum, vvvvv- in anapaeſtoreum vv-vvv.

Epitritus quattus conſtat e ſpondeo, & trochaeo, ideſt e quattuor ſyllabis, ultima breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut Cōnſtāntīnūs---v. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam quattuor ad tria, & ſolutiones ſex in ſymplectum --vvv. in doriſcum -vv-v. in muſicum vv--v. in dactylochoreum -vvvvv. in choreoſcolium vvvv-v. in anapaeſtochoreum vv-vvv.

DE. DVOBVS. ET. TRIGINTA pedibus pentaſyllabis

Orthius conſtat e pyrrhichio, & choreo, ideſt e quinque ſyllabis breuibus, ut phĭlŏsŏphĭăm vvvvv. Recipit proportionem ſubſeſquiplam duorum ad tria, & nullam ſolutionem.

Moloſſoſpondeus conſtat e ſpondeo, & moloſſo, id eſt e quinque ſyllabis longis, temporum decem, ut făſtīdīuīſtī-----. Recipit proportionem ſubſeſquiplam quattuor ad ſex, & ſolutiones quinque, in caniodactylum ---vv. in caniantidactylum --vv-. in la-

tiobacchium - - vv - - . in dactylocanium - vv - - - . in antidactylocanium vv - - - - . plures quinque non recipit ſolutiones, quia ſi quis ſoluat duas longas excedet per ſex ſyllabas, quod, ut ſupra diximus, non licet.

Probrachys conſtat ex iambo, & moloſſo, ideſt e quinque ſyllabis, prima breui, ceteris longis, temporum nouem, ut hŏnōrāuīſtī v - - - - . Recipit proportionem ſubduplam trium ad ſex, & ſolutiones non plures quattuor, in bacchiodactylum v - v v. in bacchiātidactylum v - vv - in ſcoliobacchium vvv . in choreocanium vvv - - .

Hybeibrachys conſtat ex trochaeo, & moloſſo - v - - - ideſt e quinque ſyllabis, ſecunda breui, & ceteris lōgis, temporum nouem, ut vērbĕrāuīſtī - v - - - . Recipit ꝓportionem ſubduplam trium ad ſex, & ſolutiones quattuor, in creticodactylum - v - - vv. in creticātidactylum - vv - v - . in dactylobacchium - vvv - - , in choreocanium vvv - - - .

Meſobrachys conſtat ex ſpondeo, & bacchio, ideſt e quinque ſyllabis, media breui & ceteris longis temporum nouem, ut dīuĕrbĕrāſtī - - v - - . Recipit proportionem hypepitetarten, ſiue ſubſuperquartam, quattuor ad quinque, & ſolutiones quattuor, in latiodactylū - - v - v v. in latiātidactylum - - vvv - . in dactylobacchium - vvv - - , in anapaeſtobacchium v v - v - v .

Spondeocreticus conſtat e ſpondeo, & cretico, hoc eſt è quinque ſyllabis, quarta breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuĕrānt - - - v - . Recipit proportionem hypepitetartēn quattuor ad quinque, & ſolutiones quattuor, in caniochoreum - - - vvv. latiantidactylum - vvv - . in dactylocreticum - vv - v . in anapaeſtocreticum vv - - v - .

Calotibus conſtat è ſpondeo, & palimbacchio, hoc eſt ex vltima breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuērĕ - - - - v. Recipit proportioné ſubſuperquartam, quattuor ad quinque, ſolutiones quattuor in caniochoreum - - - vvv. in latioſcolium - - vv v. in dactylolatium - vv - - v, in anapraeſtolatium vv - - - v . Sed hic pes, forte melius calotypos, quod ſit oblōgus in ſpecié funis. κάλως enim funis, & τύπος. & λω per ω magnum

ſcribendum

ſcribendum καλώτητος.

Parapaeon conſtat e trochaeo, & choreo, ideſt e quinque ſyllabis prima longa, & ceteris breuibus, temporū ſex, ut mūltĭlŏquĭūm -uuuu. Recipit proportionem aequam, trium ad tria, & vnam ſolutionem, in dichoreum uuuuuu. Et dicitur parapaeon quod ſit plus quam paeon, qui conſtat e quattuor ſyllabis, prima longa, ceteris breuibus. Parapaeon uero quinque, prima longa, ceteris breuibus. παρὰ enim hoc loco ſignificat praeter, quod ſit praeter paeonem, ideſt ſupra paeonem, & pluſquam paeon. vnde παραφρονεῖν deſipere eſt, & pluſquam ſapere: παραβαίνειν praeterire. ſic apud nos praeter. Terentius: Quae mihi tum lamentari praeter ceteras uiſa eſt, & qui erat forma praeter ceteras honeſta, & liberali, ideſt ſupra ceteras.

Pariambus conſtat ex iambo, & choreo, ideſt e quinque ſyllabis, ſecunda longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut ărīſtŏtĕlĭs u-uuu. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & vnam ſolutionem, in dichoreum uuuuuu.

Meſomacrus conſtat e pyrrhichio, & dactylo, ideſt e quinque ſyllabis, antepaenultima longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut Hĭĕrōnўmŭs uu-uu. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quattuor, & ſolutionem vnam, in dichoreum uuuuuu.

Hegemoſcolius conſtat e pyrrhichio, & amphibracho, ideſt quinque ſyllabis, paenultima longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut fămĭlĭārĭs uuu-u. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quattuor, uel contra, & ſolutionem vnam, in dichoreum uuuuuu.

Pyrrhichanapaeſtus conſtat e pyrrhichio, & anapaeſto, ideſt e quinque ſyllabis, ultima longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut phĭlŏſŏphĭāē uuuu-. Recipit proportionem ſubduplam duorum ad quattuor, & ſolutionem vnam, in dichoreum uuuuuu.

Diphyes conſtat e pyrrhichio, & moloſſo, ideſt e quinque ſyllabis, prima & ſecunda breuibus, & ceteris longis, temporū octo, ut pĕtūntūr iſti uu---. Recipit propor

tionem ſubtriplam duorum ad ſex, vel contra, ſolutiones tres in anapaeſto dactylum vv–vv. in diantidactylum vv–vv–. in choreobacchium vvvv––.

Choriobacchius conſtat e trochaeo, & bacchio, ideſt e quinque ſyllabis ſecunda, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut bellĭgĕrāntēs –vv––. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, triū ad quinq., & ſolutiones tres in dactylum –vv–vv in politicanapaeſtum –vvvv–. in choreobacchium vvvv––.

Ameboeus conſtat e ſpondeo, & anapaeſto, ideſt e quinque ſyllabis, paenultima, & antepaenultima breuibus, & ceteris longis temporum octo, ut cēnātŭrĭūnt ––vv–. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum ––vvvv. in politicanapaeſtum –vvvv–. in diantidactylum vv–vv–.

Spondeodactylus conſtat e ſpondeo, & dactylo, ideſt e quinque ſyllabis, vltima & paenultima breuibus, & ceteris longis, tēporum octo, ut cōnclāmāntĭbŭs ––– v v. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum –– vvvv. in didactulum –vv–vv. in anapaeſtodactylum vv––vv.

Symplectus conſtat e ſpondeo, & choreo, ideſt e quinque ſyllabis, prima & ſecūda longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut haērēdĭpĕtă ––vvvv. Recipit proportionē epitriten, quattuor ad tria, & ſolutiones duas, in dactylochoreum – vvvvv. in antidactylochoreum vv – v v v.

Iambodactylus conſtat ex iambo, & dactylo, ideſt e quinque ſyllabis, ſecunda & tertia longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt hŏnōrārĭŭs v––vv. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreum v–vvvv. in choreodactulum vvv–vv.

Muſicus conſtat e pyrrhichio, & palimbacchio, ideſt e quinque ſyllabis, paenultima, & antepaenultima lōgis, & cete[illegible] breuibus, temporum ſeptem, ut pŏpŭlābūndŭs v v –– v. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinque, & ſolutiones

duas,

duas, in anapaeſtochoreum ⏑⏑–⏑⏑⏑. in choreoſcolium ⏑⏑⏑⏑–⏑.

Daſius cõſtat e pyrrhichio, & bacchio, ideſt e quinq. ſyllabis, vltima & paenultima longis, & ceteris breuibus. temporum ſeptem, ut ŏpĭtŭlāntēs ⏑⏑⏑––. Recipit proportionem altero tanto, & ſequimaiorem duorum ad quinque & ſolutiones duas in choreodactylum –⏑⏑––⏑⏑ in choreantidactylum ⏑⏑⏑⏑⏑–.

Dochimus conſtat e pyrrhichio, & cretico, ideſt e quinq. ſyllabis, vltima, & antepaenultima longis, & ceteris breuibus tẽporum ſeptem, ut hy̆ācinthĭnās ⏑⏑–⏑–. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinq., & ſolutiones duas in anapaeſtochoreum ⏑⏑–⏑⏑⏑. in choreantidactylum ⏑⏑⏑⏑⏑–.

Choriodactylus conſtat e trochaeo & dactylo, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus, tẽporum ſepteni, ut vērbĕrāntĭbūs –⏑–⏑⏑. Recipit proportionem hypepitritem trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreũ –⏑⏑⏑⏑⏑. in choreodactylum ⏑⏑⏑–⏑⏑.

Spondeoſcolius conſtat e ſpondeo, & amphibracho, id eſt e quinque ſyllabis, ultima, & antepaenultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut dīuĕrbĕrāntŭr ––⏑–⏑. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum ––⏑⏑⏑⏑. in dactyloſcolium –⏑⏑⏑–⏑. in anapaeſtoſcolium ⏑⏑–⏑–⏑.

Periambodes conſtat ex iambo, & bacchio, id eſt e quinque ſyllabis, prima, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut ĭmāgĭnāntēs ⏑–⏑––. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque & ſolutiones tres, in ſcoliodactylum ⏑–⏑–⏑⏑. in ſcoliantidactylum ⏑–⏑⏑⏑–. in choreobacchium ⏑⏑⏑⏑––.

Cyprius conſtat ex iambo, & anapaeſto, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda & vltima longis, & ceteri breuibus, temporum ſeptem, ut ărĭſtŏtĕlēs ⏑–⏑⏑–. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, &

ſolu-

ſolutiones duas, in ſcholiochorũ v vvvv. in choreanti da ctyllum vvvvv-.

Anticyprius conſtat e trochaeo, & palimbacchio, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda, & vltima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut uĕrbĕrābāmŭr -v--v. Recipit proportionem ſuperbi parcientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres; in creticochoreum -v v v v. in dactylobacchium -vvv--. in choreocanium vvv---.

Iambocreticus conſtat ex iambo, & eretico, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & paenultima breuibus, & ceteris longis temporum octo, ut ĭmāgūncŭlīs v--v-. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in bacchiochoreum v--vvv. in ſcolianapaeſtum v-vv v-. in choreocreticum vvvvv-.

Doriſcus conſtat e trochaeo, & amphibracho, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & paenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pĭgmălĭōnĭs -vv-v. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum -vvvvv. in choreoſcolium vvvv-v.

Periodicus conſtat ex iambo, & amphibracho, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda & paenultima longis, & ceteris breuibus, tẽporum ſeptem, ut ĭmāgĭnāmŭr v-v-v Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor. & ſolutiones duas, in ſcholiochoreum v-vvvv. in choreoſcolium vvvv-v.

Antiperiodicus conſtat e trochaeo & cretico, ideſt e quinque ſyllabis, ſecunda & paenultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut lībĕrālĭtās -v-v-. Recipit proportionem ſuperbipatientem tertias trium ad quinque, uel contra. & ſolutiones tres in creticochoreum -v-vvv. in politicanapaeſtum -vvvv-. in choreocreticum vvv-v-.

Strophus conſtat e trochaeo, & anapaeſto, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & vltima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut mŭltĭlŏquĭī -vvv-. Recipit

proportionem hypepitritem, trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum -vvvvv. in choreantidactylum vvvvv-.

Antiſtrophus conſtat ex iambo, & palymbacchio, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & ultima breuibus, & ceteris longis, téporum octo, ut ămāuīſſēmŭs v---v. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque & ſolutiones tres, in bacchiochoreum v-- vvv, in diſcolium v vv v in choreolatium vvv-- v.

DE QVATTVOR ET SEXAGINTA pedibus hexaſyllabis.

Pedes hexaſyllabi, qui heteroplici dicuntur, naſcuntur e triſyllabis geminatis, ſunt auté numero quattuor & ſexaginta. horum nullus reſoluitur, quoniam pedes non amplius quam ſex ſyllabas habent.

Dichoreus conſtat duobus choreis, id eſt e ſex ſyllabis breuibus, temporum ſex, ut rĕſĕcŭĕrĭtĭs vvvvvv Recipit proportionem aequam, trium ad tria.

Dicanius conſtat e duobus moloſſis, id eſt, e ſex ſyllabis longis, temporum duodecim, ut cīrcūmuōlāuērūnt ------. Recipit proportionem aequam, ſex ad ſex.

Diantidactylus conſtat e duobus anapaeſtis, id eſt e ſex ſyllabis, tertia, & ultima longis, & ceteris breuibus, temporum octo, ut ăgămēmnŏnĭŭs vv- vv-. Recipit proportionem aequam quattuor ad quattuor.

Didactylus conſtat e duobus dactylis, id eſt e ſex ſyllabis, prima, & quarta longis, & ceteris breuibus. temporũ octo, ut bēllĭgĕrāntĭbŭs -vv -vv. Recipit proportionem aequam, quattuor contra quattuor.

Diſcolius conſtat e duobus amphibrachis, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & paenultima longis, & ceteris breuibus, temporum octo, ut căcātŭrĭēbăm v-vv v. Recipit proportionem aequam quattuor aduerſus quattuor.

Dicreticus conſtat e duobus amphimacris, id eſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & paenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut ōccŭpātīſſĭmō -v--v-. Recipit proportionem aequam quinque ad quinque.

Dibacchius

Dibacchius conſtat e duobus bacchiis, ideſt e ſex ſyllabis, prima & antepaenultima breuibus. ceteris longis, temporum decem, ut rĕdārgŭtĭōnēs ᴗ−−ᴗ−−. Recipit proportionem aequam quinque aduerſus quinque.

Dilatius conſtat e duobus palimbacchiis, ideſt e ſex ſyllabis, tertia & vltima breuibus, ceteris longis, ut prōnūncĭābāmŭs −−ᴗ−−ᴗ. Recipit proportionem aequam quinque ad quinque.

Choreocanius conſtat e tribacho, & trimacro, ideſt e ſex ſyllabis. tribus breuibus, totidem longis, temporum nouem, ut sŭbŏnĕrāuērūnt ᴗᴗᴗ−−−. Recipit proportionem ſubduplam trium contra ſex.

Caniochoreus conſtat e trilongo, & tribreui, ideſt e ſex ſyllabis, tribus longis, totidem breuibus, temporum nouem, ut cōnsēruāuĕrĭmŭs −−− ᴗᴗᴗ. Recipit proportionem duplo maiorem ſex aduerſus tria.

Choreantidactylus conſtat e tribreui, & anapaeſto, ideſt e ſex ſyllabis, ultima longa, ceteris breuibus temporum ſeptem, ut ărĭĕtĕlābānt ᴗᴗᴗᴗᴗ−. Recipit proportionem ſupertertiam, trium aut quattuor.

Anapaeſtochoreum conſtat ex anapaeſto, & tribreui, ideſt e quinq. ſyllabis, tertia longa, & ceteris breuibus temporum ſeptem, ut uălĭtūdĭnĭbŭs ᴗᴗ−ᴗᴗᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam quattuor ad tria.

Choreodactylus conſtat e tribreui, & dactylo, ideſt e ſex ſyllabis, quarta longa, ceteris breuibus temporum ſeptem, ut uărĭĕtātĭbŭs ᴗᴗᴗ−ᴗᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quattuor, uel contra.

Dactylochoreus conſtat e dactylo, & tribreui, ideſt e ſex ſyllabis, prima longa, ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut diſsĕcŭĕrĭtĭs − ᴗᴗᴗᴗᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam, quattuor ad tria, uel contra.

Choreoſcolius conſtat e tribreui, & amphibracho ideſt e ſex ſyllabis, paenultima longa, ceteris breuibus temporum ſeptem, ut rĕsĕcŭĕrāmŭs ᴗᴗᴗᴗ−ᴗ. Recipit proportionem ſubſupertertiam, trium ad quattuor, (vel contra.

Scoliochoreus conſtat ex amphibracho, & tribreui, ideſt

id eſt, e ſex ſyllabis, ſecunda longa, ceteris breuibus, tem porum ſeptem, ut ămārĕ patrĭăm *u - uuuu*. Recipit proportionem ſupertertiam, quattuor ad tria, vel contra.

Choreocreticus conſtat e tribreui, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, antepaenultima, & vltima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut sĕcŭĭt ārbŏrēs *uuu-u-*. Recipit proportionem ſupertertiam trium ad quattuor, vel contra.

Creticochoreus conſtat ex amphimacro, & tribreui, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut īnsŭlaĕ ſpŏrădĕs, *-u-uuu*. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinque ad tria, uel contra. maior enim continet minorem, & duas partes eius.

Choreobacchius conſtat e tribreui, & bacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, ultima & paenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut lĕgĭ tĕ lĭbēllōs *uuuu--*. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, uel contra.

Bacchiochoreus conſtat e bacchio, & tribreui, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut ăchīllēs uălĭdŭs *u--uuu*. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinque ad tria, uel contra.

Choreolatius conſtat e tribreui, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, paenultima, & antepaenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut mŭlĭĕr ōrnātă *uuu--u*. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, uel contra.

Latiochoreus conſtat e palimbacchio, & tribreui, id eſt, e prima & ſecunda longis, ceteris breuibus, temporū octo, ut fōrmōſă mŭlĭĕr *--uuuu*. Recipit proportionē ſuperbipartientem tertias, quattuor ad tria, uel contra.

Cariantidactylus conſtat e trilongo, & anapaeſto, id eſt, e ſex ſyllabis, paenultima, & antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt Rōmānōs, dŏmĭnōs *---uu-*. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quattuor, uel contra.

Antida-

Antidactylocanius conſtat ex anapaeſto, & trilongo, ideſt, é ſex ſyllabis, prima, & ſecunda, breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut cŏrȳdōn īnfēlīx v v - - - -. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad ſex, uel contra.

Caniodactylus conſtat e trilongo, & dactylo, id eſt è ſex ſyllabis, vltima, & paenultimn breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānī Caeſăris - - - - vv. Recipit proportionē ſeſquiplam, ſex ad quattuor, uel contra.

Dactylocanius conſtat e dactylo, & trilongo, id eſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut cāndĭdă lībērtās - v v - - -. Recipit, proportionem ſeſquiplam, ſiue ſuperdimidiam, ſiue ἡμιόλιον, quattuor ad ſex, uel contra.

Canioſcolius conſtat e trilongo, & amphibracho, id eſt, e ſex ſyllabis, ultima, & antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut māīēſtās Căōnĭs - - - v - v. Recipit proportioné ſeſquiplam, ſex ad quattuor, uel contra.

Scoliocanius conſtat ex amphibracho, & moloſſo, id eſt e trimacro, ſeu trilongo, ſeu hippio, id eſt, e ſex ſyllabis, prima & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Mărōnĭs aēnēās v - v - - -. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad tria, uel contra.

Caniocreticus conſtat e moloſſo, & cretico, hoc eſt e ſex ſyllabis, paenultima breui, ceteris longis, temporum vndecim, ut cōncōrdēs princĭpēs - - - - v -. Recipit proportionem epipépten ſeu ſuperquinctam, & ſex ad quinque vel contra. maior enim continet minorem, & quintam eius partem.

Creticocanius conſtat ex amphimacro, & trimacro, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda breui, ceteris longis temporum vndecim, ut prīncĭpēs cōncōrdēs - v - - - -. Recipit proportionem ſuperquintam, quinq. ad ſex, vel contra.

Caniobacchius conſtat e moloſſo, & bacchio, ideſt e ſex ſyllabis, antepaenultima breui, ceteri longis, temporum vndecim, ut cōnſtāntēs Cătōnēs. - - - v - -. Recipit proportionem ſuperquintam, ſex ad quinq., uel contra.

Bacchio-

Bacchiocanius conſtat e bacchio, & moloſſo, ideſt, e ſex ſyllabis, prima breui, ceteris longis, temporum vndecim, ut Aˇthēnīs vīrtūtēs v - - - - -. Recipit proportiotionem ſuper quinctam, ad ſex quinq., uel contra

Caniolatius conſtat e moloſſo, & palimbaccho, id eſt, ex vltima breui, longis ceteris, temporum vndecim, ut māiēſtā. rēgālĭs - - - - - v. Recipit proportionem ſuper quinctam, quinq. ad ſex, vel contra.

Latiocanius conſtat e palimbacchio, & moloſſo, id eſt e ſex ſyllabis, tertia breui, longis ceteris, temporum vndecim, ut Rōmānă māiēſtās - - v - - -. Recipit proportionem ſubſuperquinctam, quinq. ad ſex uel contra.

Anapaeſtodactylus conſtat ex anapaeſto, & dactylus, ideſt, ſex ſyllabis, tertia & quarta longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut flŭuĭōs trāĭcĭt vv - - v v. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Politicanapaeſtus conſtat e dactylo, & anapaeſto, ideſt e ſex ſyllabis, prima, & vltima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut nōbĭlĭs ătăuīs - vvvv -. Recipit proportionem aequam quattuor ad quattuor.

Anapaeſtoſcolius conſtat ex anapaeſto & amphimacro i. e ſex ſyllabis, tertia, & paenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo. ut pŏpŭlōs rēgĕbāt v v - v - v. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Scoliantidactylus conſtat ex amphibracho, & anapaeſto, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut Cătōnĭs ănĭmōs. v - v v v -. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Anapaeſtocreticus conſtat ex anapaeſto, & amphimacro, ideſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, paenultima, breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut Vĕnĕrī prīncĭpēs v v - - v -. Recipit proportionē ſubſuper quartam, ſiue, vt Graece dicā, ὑπεπιτετάρτην, quattuor ad quinq., uel contra. maior enim pars continet minorē, & quartam eius partem.

Creticantidactylus conſtat ex amphimachro, & anapaeſto, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, paenultima, antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem,

ut principes Veneti u-uu-. Recipit proportionem ſuperquartam,quinq. ad quattuor,uel contra.

Anapaeſtobacchius conſtat ex anapaeſto,& bacchio, ideſt e ſex ſyllabis,prima, ſecunda,antepaenultima breuibus,ceteris longis, temporum nouem, ut Venetos potentes uu-u--. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinq., vel contra.

Bacchiantidactylus conſtat e bacchio,& anapaeſto id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, ultima longis, ceteris breuius temporum noué, ut Menalcas, recubans u--uu-. Recipit proportioné ſuperquartá, quinq. ad quattuor, uel contra.

Anapaeſtolatius conſtat ex anepaeſto, & palimbacchio, ideſt e ſex ſyllabis, tertia, paenultima, antepaenultima longis, ceteris breuibus,temporum nouem, ut fluuii tranantur uu---u.Recipit proportionem ſuperquartam,quattuor ad quinq., uel contra.

Latiodactylus conſtat e palimbacchio,& anapaeſto, ideſt e ſex ſyllabis prima, ſecunda, vltima longis, ceteris breuibus, temporum nouem; ut, ridentur inopes --uu--. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor,uel contra.

Dactloſcolius conſtat e dactylo, & amphibracho, id eſt,e ſex ſyllabis,prima,& paenultima longis,ceteris breuibus, temporum octo, ut praemia petendum -uuu-u. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Scoliodactylus conſtat ex amphibracho, ideſt e ſex ſyllabis,ſecunda, & antepaenultima longis, ceteris breuibus,temporum octo,vt Platone doctior u-u-uu. Recipit proportionem aequam,quattuor ad quattuor.

Dactylocreticus conſtat e dactylo, & amphimacro, ideſt e ſex ſyllabis, prima, vltima, antepaenultima longis ceteris breuibus, temporum nouem, ut Maximus Hercules -uu-u-. Recipit conditionem ſuperquartam, quattuor ad quinque.

Creticondactylus conſtat ex amphimacro,& dactylo ideſt,e ſex ſyllabis,prima,tertia,quarta lógis,ceteris breuibus,temporum nouem,ut Hercules inclytus --u uu.

Recipit

Recipit proportionem aequam quattuor ad quattuor.

Dactylobacchius conſtat e dactylo, & bacchio, ideſt, e ſex ſyllabis, prima, paenultima, vltima longis, ceteris breuibus, tẽporum nouem, vt căllĭdŭs ŭlȳſsēs - v v v - -. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, vel contra.

Bacchiodactylus conſtat e bacchio, & dactylo, ideſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, temporum nouem, vt ŭlȳſsēs cāllĭdŭs v - - - v v. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactylolatius conſtat e dactylo, & palimbacchio, ideſt e ſex ſyllabis, prima, paenultima, antepaenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut filĭŭs āldĭnŭs - v v - - v. Recipit proportionem ſuperquartã, quattuor ad quinque, vel contra.

Latiodactylus, conſtat e palimbacchio, & dactylo, ideſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, quarta longis, ceteris breuibus, tẽporum nouem, ut āldină filĭă - - v - v v. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, vel contra.

Scoliocreticus conſtat ex amphibracho, & amphimacro, ideſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, antepaenultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, vt ămīcŭs Hērcŭlēs v - v - v -. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque vel contra.

Creticoſcolius conſtat ex amphimacro, & amphibracho, ideſt e ſex ſyllabis, prima, tertia, paenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut pōrtĭāē cătōnĭs - v - v - v. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor uel contra.

Scoliobacchius conſtat ex amphibracho, & bacchio, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, paenultima, vltima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cătōnĕ mĭnōrī v - v v - -. Recipit proportionẽ ſuperquartam, quattuor ad quinque, vel contra.

Bacchioſcolius conſtat e bacchio, & amphibracho, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, paenultima longis,

ceteris breuibus, temporum nouem, ut lĭbēllī plătōnĭs ⏑- - ⏑-. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliolatius cōſtat ex amphibracho, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, antepaenultima, paenultima lōgis, & ceteris breuibus, temporum nouem, ut pŭēllă fōrmōsă ⏑ ⏑-⏑--⏑. Recipit proportionem ſuperquartā, quattuor ad quinque, vel contra.

Latioſcolius conſtat e palimbacchio, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, paenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, vt fōrmōsă pŭēllā --⏑⏑-. Recipit proportionem ſuperquartam, quinq. ad quattuor, vel contra.

Creticobacchius conſtat ex amphimacro, & bacchio, id eſt e ſex ſyllabis, ſecūda, & antepaenultima breuibus, ceteris longis, tēporū decem, ut īnsŭlaē mărīnaē -⏑-⏑--. Recipit proportionem aequam, quinq. ad quinque.

Bacchiocreticus conſtat e bacchio, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, prima, & paenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut pŭēllaē cāndĭdaē ⏑---⏑-. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Creticolatius conſtat ex amphimacro, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & vltima breuibus ceteris longis, temporum decem, vt Hērcŭlēs fōrmōsŭs -⏑---⏑. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Latiocreticus conſtat e palimbacchio, & amphimacro, id eſt, e ſex ſyllabis, tertia & paenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt Rōmānē pōntĭfĕx --⏑-⏑-. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Bacchiolatius conſtat e bacchio, & palimbacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & vltima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Ăchillē fōrmōsŭs ⏑----⏑. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Latiobacchius conſtat e palimbacchio, & bacchio, id eſt e ſex ſyllabis, tertia, & quarta breuibus, ceteris lōgis, temporum decem, ut lōngaēuă Săcērdōs --⏑⏑--. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Etymo-

Etymologiam, cauſſamq; nominis quorundam ex ſupradictis pedibus quaeſiui diligenter apud auctores, ſed nihil inueni praeter nomen. Nam Pygmon, ſiue ut aliqui ſcribunt, Pygmaeón, Diphyes, Periambodes, Periodicus, Strophus, Doriſcus, Ameboeus, Symplectus, Cyprius, Dochimus, Canius, Latius, habentur quidem apud Diomedem. Dochimi autem Cicero etiam, & Quinctilianus meminere, ſed nullam dicunt cauſſam nominis. An igitur aliqui ex ipſis aliter ſcribantur, quam nos excudendos curauimus, videant doctiores. Nos quod potuimus dedimus, meliora daturi ſi habuiſſemus.

SIMPLICES. PEDES. DISSYLLABI. IIII

Pyrrhichius, qui, & Pariambus, & Dibrachys, & Cineſias, Hegemon, & Ductor, & Bibreuis, &
Tripudians dicitur v v Deus.
Spondeus, qui & Bilongus, & Dimacros, &
Pontificius dicitur - - Muſae.
Iambus, qui & Daunius dicitur v - Salus.
Trochaeus, qui & Corius, & Cordax, &
Mutulus dicitur - v aldus.

SIMPLICES. PEDES. TRISYLLABI. VIII

Tribrachys, qui & Choreus, & Trochaeus, & Pygmó & Bacchiſyllabus, & Tribreuis dicitur v v v genua.
Moloſſus, qui & Hippius, & Trimacrus, & Trilongus, & Extenſipes, & Vertumnus, &
Canius dicitur - - - alcides.
Bacchius, qui & Oenotrius dicitur v - - achilles.
Palimbacchius, qui & Antibacchius, & Propompicus, & Saturnius, & Latius dicitur - - v Heroas.
Dactylus, qui & Politicus dicitur - v v Tityrus.
Anapaeſtus, qui &
Antidactylus dicitur. v v - recubans.
Amphibrachys, qui & Ianius, &
Scolius dicitur v - v Latinus.
Amphimacrus, qui & Creticus. & Menſalis, &
Feſcenninus dicitur - v - Hercules.

DVPLICES. PEDES. QVADRATI. XVI.

Proceleuſmaticus	vv v v	cŏlĕ dĕūm.
Diſpondeus	- - - -	uērē mīrā.
Paean Primus	- v v v	uīuĕ pĭŭs.
Paean Secundus	v - v v	Tĭmē dĕūm,
Paean Tertius	v v - v	Fŭgĕ lcōrtă.
Paean Quartus	v v v -	cŏlĕ pĭōs.
Epitritus primus	v - - -	Dĭcēs tēltōs.
Epitritus ſecundus	- v - -	īſquĕ ſeruā.
Epitritus tertius	- - v -	sōdēs căuē.
Epitritus quartus	- - - v	dīcās fālsă.
Ionicus a minore	v v - -	Fŭgĕ lītūs.
Ionicus a maiore	- - v v	Vītā mălŭm.
Antipaſtus	v - - v	ămā pācĕm.
Choriambus	- v v -	Vōlŭĕ lĭbrōs.
Diiambus & Ditrochaeus, qui & Dichorius	v - v -	ămā pĭōs.
Catatrochaeus dicitur	- v - v	Mēntĕ Chriſtŭm.

HETEROPLICI. PEDES. PENTASYLLABI. XXXI.

Orthius	vv v v v	bŏnă sĕquĕrĕ.
Moloſſo ſpondeus	- - - - -	Lēgēs ōbsēruā.
Parapaean	- v v v v	Pāucă lŏquĕrĕ.
Periambus	v - vv v	Lŭpās nŭmĕrĭs.
Meſomacrus	vv - v v	Fŭgĕ sēdŭlŭs.
Hegemoſcolius	v vv - v	Săcră fĭdēĭs.
Pyrrhichanapaeſtus	vv v v -	Făcĕ uelŭti.
Probrachys	v - - - -	pătrēs mōnſtrārūnt
Hyperbrachys	- v - - -	sēmpĕr ōbsēruānus.
Meſobrachys	- - v - -	Cātōs părēntēs.
Paralegobrachys, qui & Spondeo creticus dicitur	- - - v -	Sāncti ceū iubēnt,
Hypobrachys, qui & Calotibus dicitur	- - - - v	Viuēs lōnga ēuŭs,
Symplectus	- - v vv	Foelix pŏpŭlŭs.
Iambodactylus	v - - vv	Bŏnō prīncĭpĕ

Muſicus	vv--v	Pius albertus.
Daſius	vvv--	Bona momenti.
Periambodes	v-v--	Patri ſodali.
Diphyes	vv---	Bonus auſculta.
Choriobacchius	-vv--	Cede potenti.
Ameboeus	--vv-	Pare dominis.
Spondeodactylus	---vv	Ventri primitus.
Antiperiodicus	-v-v-	Inde luxui.
Spondeoſcolius	--v-v	Irae reſiſte.
Choriodactylus	-v-vv	Cuncta turpia.
Periodicus	v-v-v	Caue moleſtus.
Dochimus	vv-v-	Cupe litteras.
Strophus	-vvv-	Bella fugias.
Antiſtrophus	v---v	Malos uitandum.
Cyprius	v-vv-	Mali pereant.
Anticyprius	--v--v	Furta uitandum.
Iambocreticus	v--v-	Tuos erudi.
Doriſcus	-vv-v	Uſque ſtudendum.

HEXASYLLABI. PEDES. EX. TRISYLLABIS

COMPOSITI. LXIIII

Dichoreus	vvvvvv	Placuit Helena.
Dicanius	------	Troiano formoſo,
Diantidactylus	vv-vv-	Genito priamo.
Didactylus	-vv-vv	Leuia carmina.
Diſcolius	v-vv-v	Canebat Homerus.
Dicreticus	-v--v-	Milites inclyti.
Dibacchius	v--v--	Latini fuerunt.
Dilatius	--v--v	Virtute laetare.
Choreocanius	vvv---	Nimia libertas.
Caniochoreus	---vvv	Romanis nocuit.
Choreantidactylus	vvvvv-	Medicus homines,
Anapaeſtochoreus	vv-vvv	Perimens peccat.
Choreodactylus	vvv-vv	Medicus optimus.
Dactylochoreus	-vvvvv	Praemia referret.
Chorioſcolius	vvvv-v	Populus iniquus.
Scoliochoreus	v-vvvv	Iniqua patitur.
Choreocreticus	vvv-v-	Validus Hercules.
Creticochoreus	-v-vv-	Occidens doluit.

Choreobachius	vvvv--	Paridis a belles.
Bacchiochoreus	v--vvv	Sagitta perijt.
Choreolatius	vvv--v	Priamus armatus.
Latiochoreus	--vvvv	emiſit animam.
Cainantidactylus	---vv-	Lætæ regenti.
Antidactylocanius	vv----	Baculo Therſites.
Caniodactylus	----vv	auratô uapulat
Dactylocanius	-vv---	huc quoque Therſitem.
Caniofcolius	---v-v	Pelidæ peremit.
Scoliocanius	v-v---	Pugillus irati.
Caniocreticus	----v-	Clamabant milites.
Creticocanius	-v----	optime feciſti.
Caniobacchius	---v--	Ridebant achiui.
Bacchiocanius	v-----	Videntes Therſitē
Caniolatius	-----v	infracta ceruice.
Latiocanius	--v---	Mirâ uræ eas.
Anapaeſtodactylus	vv--vv	Heu ei regiam.
Politicanapaeſtus	-vvvv-	Moenia profugi.
Anapaeſtoſcolius	vv-v-v	Corydon amabat.
Scoliantidactylus	v-vvv-	alexin adamans.
Anapaeſtocreticus	vv--v-	Pueros erudi.
Creticanapaeſtus	-v-vv-	Regulos fugias.
Anapeaſtobacchius	vv-v--	Pereant iniqui.
Bacchiantidactylus	v--vv-	iniqui pereant.
Anapaeſtolatius	--vvv-	Perama uirtutem.
Latiantidactylus	--vvv-	incumbe ſtudijs.
Dactyloſcolius	-vvv-v	experit honorem.
Scoliodactylus	v-v-vv	latina gens mea.
Dactylocreticus	-vv-v-	Diſcite litteras.
Creticodactylus	-v--vv	Cōlites uolui te.
Dactylobacchius	-vvv--	o mea iuuentus.
Bacchiodactylus	v---vv	Honor e. improbus.
Dactylolatius	-vv--v	Dat labor, algendum.
Latiodactylus.	--v-vv	sudandum, inclitus.
Scoliocreticus	v-v-v-	id egit Hercules.
Creticoſcolius	-v-v-v	Hercules olympum.
Scoliobacchius	v-vv--	Labore per igneis.
Bachioſcolius	v--v-v	Per undas parauit.

Sco-

Scoliolatius v-v---v Dŏcērĕ dēbēmŭs.
Latioſcolius --vv-v quōſcūnquĕ lĭbēatĕr.
Creticobacchius -v v-- māxĭmē prŏpinquōs.
Bacchiocreticus v- -v- ămīcō lĭbĕrō.
Creticolatius -v---v Fīlĭās inclūtĕ.
Latiocreticus --v-v ōmnēs quĕnēſcĭānt.
Bacchiolatius v----v Sŏrōrē ūxōrĕm.
Latiobacchius --vv-- Vix crēſcĕpărēntī.

ΠΕΡΙ. ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. δʹ.

Δίβραχυς, ὁ καὶ
πυῤῥίχιος, καὶ
παρίαμβος, καὶ
Κινησίας, καὶ
Ηγεμὼν λέγεται vv θεός.
σπονδεῖος, ὁ καὶ
δίμακρος λέγεται v-- μοῦσαι.
Ιάμβος v- ἔρος.
Τροχαῖος, ὁ καὶ
Χορεῖος, καὶ
Κόρδαξ λέγεται v ἄλδος.

ΠΕΡΙ. ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. Ι

Τρίβραχυς, ὁ καὶ
Χορεῖος, καὶ
Βραχισύλλαβος λέγεται vvv ἔλορνας.
Μολοττὸς, ὁ καὶ
Ιππεῖος, καὶ
Τρίμακρος λέγεται --- ἀλκείδης.
Βακχεῖος v-- ὀδυσσεύς.
παλιμβάκχειος, ὁ καὶ
Αντιβάκχειος --v ἥφαιστον.
δάκτυλος, ὁ &
πολιτικὸς -vv ἥλιος.
Ανάπαιστος, ὁ καὶ
Αντιδάκτυλος vv- ἑλένη.
Αμφίβραχυς, ὁ καὶ
σκόλεος vv ὅμηρος.
Αμφίμακρος, ὁ καὶ
Κρητικὸς -v- δημοσθῶν.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ϛ'

Προκελδσματικὸς	υυυυ	σέβε θεὸν.
Δισπόνδειος	----	ἄρκῳ μὴ χρῶ.
παιάνά, ὁ καὶ παιὼν	-υυυ	χρησα λέγο.
Παιὰν β'	υ-υυ	ἔρως βραχύς.
Παιὰν γ'	υυ-υ	βραδὺς ὠκύν.
παιὰν δ'	υυυ-	τὰ σὰ φίλει.
Επίτριτος ά	υ---	νόμοις πείθου.
Επίτριτος β'	-υ--	χρησὰ πράττειν.
Επίτριτος γ'	--υ-	θυμοῦ κρατεῖν.
Επίτριτος δ'	---υ	τηρεῖν ὅρκον.
Ιωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος	υυ--	κακὰ φλέγων.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος,	--υυ	ποία καλὰ.
Ἀντίσπασος	υ--υ	ἐὼν θνητός,
Κορίαμβος	-υυ-	θνυτὰ φρόνει:
Διΐαμβος	υ-υ-	θεοὺς φίλει.
Διτρόχαιος	-υ-υ	γνῶθι σαυτόν.

ΠΕΡΙ. ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. ξδ'

Ορθιος	υυυυυ	χάριν ἀπόδος.
Μολοττοσπόνδειος	-----	πεισας νικήσεις.
παρὰ παιὰν	-υυυυ	πράττε λόγια.
Περίαμβος	υ-υυυ	φρόνει καπάσε.
Μεσόμακρος	υυ-υυ	λόγος ἔμφρονος.
Ηγεμοσκόλιος	υυυ-υ	λόγον ἔπουσιν,
Πυῤῥιχανάπαισος	υυυυ-	καλὰ παρέχει.
Πρόβραχυς	υ----	λόγῃ νικᾶται.
Υπέρβραχυς	-υ---	μῆνις ἐμπείρων.
Μεσόβραχυς	--υυυ	νίκα λογισμῷ.
Παραληγόβραχυς, ὁ καὶ σπονδειοκρήτικος	---υ-	ζώῃς σωφρόνως.
Υπόβραχυς, ὁ καὶ Καλότιβος	----υ	ᾗ οὐ ὀ παίδας.
σύμπλεκτος	--υυυ	αἰδοῦ γονέας.
Ιαμβοδάκτυλος	υ--υυ	φθονεῖν μηδενὶ.
Μουσικὸς	υυ--υ	καλὸς ἔνδοξος.
Δάσιος	υυυ--	κακὸς ἀκλεής.
Διφυὴς	υυ-[illegible]-	χάρις ἐνδόξοις.
Χορειοβάκχειος	-υυ--	αἰὲν ὀπηδεῖ.

Αμοι-

Ἀμοιβαῖος	--υυ-	τεμᾶν ἀγαθούς.
σπονδειοδάκτυλος	---υυ	χρὴ τοὺς σώφρονας.
Περιαμβώδης	υ-υ--	φίλοις βοήθει.
Ἀντιπεριόδικος	-υ-υ-	κοινὰ τῶν φίλων.
σπονδειοσκόλιος.	--υ-υ	αἰδῶ φύλαττο.
Χορειοδάκτυλος	-υ-υυ	εἶκε μείζοσι.
Περιόδικος,	υ-υ-υ	ξένους ξένιζε.
Δόχιμος	-υ-υ-	θεὸς ἵλεος.
στρόφος	-υυυ-	ἆκε μαλακοῖς.
Ἀντίστροφος	υ---υ	φίλους εὔφραινε,
Κύπριος	υ-υυ-	φέρειν τενίαν.
Ἀντικύπριος	-υ--υ	φωσ´ς ἔλπιζε.
Ἰαμβοκρήτικος	υ--υ-	χρατεῖν ἡδονῆς.
Δόρισκος	-υυ-υ	ἄρχε γυναικός.

ΠΕΡΙ. ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. ξϛ

Διχόρειος	υυυυυυ	ἀγαθὸς ὁ θεός.
Διμόλοτος	------	ἀνθρώπους εὖ ποιεῖ.
Δακτυλοχόρειος	-υυυυυ	ἄλκιμος, ἄφθιτος.
σκολιοχόρειος	υ-υυυυ	τύχ' τὰ σφαλερά.
Ἀναπαιστοχόρειος	υυ-υυυ	κρατερῶς τέκτλαθι.
Χορειοδάκτυλος	υυυ-υυ	φίτυριν ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	υυυυ-υ	φρόνομα νόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	-υυυυ-	γονέας ἀγάπα.
Βακχειομόλοττος	υ-----	μαθητὰς παιδεύσῃς.
Κρητικομόλοττος	-υ----	ἀσμένως ἀσπάζου.
Ἀντιβακχειομόλοττος	--υ---	καὶ πάντας εὖ ποίει.
Μολοττοβάκχειος	---υ--	τῷ πλήθει ἀρέσκων.
Μολοττοκρήτικος	----υ-	ζήλωσαι τοὺς σοφούς.
Μολοτταντιβάκχειος	-----υ	βαλλ' ὕτως βάλλ' ἄλδε.
Ἀντιβακχειοχόρειος	--υυυυ	μὴ πράττε τὰ κακά.
Βακχειοχόρειος	υ--υυυ	ἐπαίνει τὰ καλά.
Ἀναπαιστοδάκτυλος	υυ--υυ	βασιλεὺς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	υυυ--υ	γονέας εὔφραινε.
Χορειοβάκχειος	υυυυ--	ἀγαθὰ νοήσας.
Ἀναπαιστομόλοττος	υυ----	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δακτυλομόλοττος	-υυ---	ἄγριος αἰχμητής.
παλιμβακχειοβάκχειος	--υυ--	φεύγοντα διώκοι,
Μολοττανάπαιστος	---υυ-	εἰρήνην ἀγάπα.

Μολοτ-

Μολοπoδάκτυλος	----vv	ὠφείλειν μηδενί.
Κρητικοχόρειος	-v-v vv	σωφρονῶν ὄπιδα.
Κρητικοδάκτυλος	--- vvv	ἄκουε κ᾽ αἴδεο.
Αναπαιςοκρήτικος	vv--v-	πολιοῦ ἔθειραν.
Χορειοκρήτικος	vvvv--	ἀνέρος ἀσμένως.
σκολιομόλοπος	v-v---	παλαιὰ τήρησαι.
Κρητικοβάχειος	-v-v--	τὰς βίβλους διέρκου.
Αντιβαχειοκρήτικος	--v-v-	μνήμην τε τῶν πάλαι
Κρητικοσκόλιος	-v-v-v	ὀφθαλμοῖς πρύβαλλο.
Δακτυλανάπαιςος	-vvvv-	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβάκχειος	v----v	μαθητὰς παίδευε.
Δακτυλοσκόλιος	-vvv-v	ὕεα κόλαζε.
Βακχειοκρήτικος	v---v-	παρόντων οἰκετῶν.
σκολιανάπαιςος	v-vvv-	ὅμηρος ὁ παλαι.
Κρητικαντιβάχειος	-v---v	πηλέως ἤεισεν.
Δισκόλιος	v-vv-v	τὸν υἱὸν ἄμεμπτον.
Δικρήτικος	-v--v-	δαρδάνου θ᾽ ἱεράν.
Βακχειοδάκτυλος	v---vv	παλαιοῦ τὴν πόλιν.
Αναπαιςαντιβάκχειος	vv---v	δεκέτη πάσχουσαν.
Χορειομόλοπος	vvv---	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβάκχειος	-vvv--	δεύτερον ἀείδει.
Αντιβακχειανάπαιςος	--vvv-	πλαχθέντα πολιοῦ.
Μολοποχόρειος	---vvv	λαέρτου ἐν ἁλί.
Βακχειοκρήτικος	v---v-	τὸν υἱὸν, ἡλίου.
Κρητικοσκόλιος	-v-v-v	οὖδος ὡς ἔπερσεν.
Αναπαιςοκρήτικος	vv--v-	μινῶν τόν τε πλοῦν.
Παλιμβακχειοσκόλιος	--vv-v	ἀφρώτε λέγουσιν.
Βακχειανάπαιςος	v--vv-	ἀεῖσαι λιγυρῶς.
Δακτυλαντιβάκχειος	-vv--v	ὀρφέα τὸν θρᾷκα.
Αναπαιςοβάκχειος,	vv-v--	γενεὰν δ᾽ ἀνάκτων.
παλιμβακχειδάκτυλος	--v-vv	ἀσκραῖος ἔνθεος.
σκολιοβάκχειος	v-vv--	ἔργαψεν ἀείσας.
Κρητικοδάκτυλος	-v--vv	ἡμέρας, ἔργατε.
σκολιαντιβάκχειος	v v--v	θάλεια θάλλουσα.
Κρητικανάπαιςος	-v-vv-	πονδάρου μεγάλους.
Βακχειοσκόλιος	v--v-v	ἀείδει ἀγῶνας.
Δακτυλοκρήτικος	-vv-v-	ἑλλάδος ἱερούς,
Διαντιδάτυλος.	vv-vv-	ἀγέλας ἀθύρεις.

Διαντι-

διαντιβάκχειος --v--v βρωτῶν τε σύριγγας.
διδάκτυλος -vv-vv ἇρματε θεύκριτε.
διβάκχειος v--v-- ἀηδὼν ἀροαίρης.

Viſum eſt gratia exercendi ingenia ſtudioſorum, pedes omnes, ſignis dumtaxat notatos, ſubiungere, ut ſecuti figuras pedis cuiuſque, cum nomen dixerint, ipſi ſibi exemplum fingant, quod cum quis praeſtare poterit, ſciat ſe iam callere ſyllabas. Illud etiam cenſeo frequenter faciendum, ut quouis accepto libro tam proſa oratione, quam carmine, curſim, ut ſe offerunt dictiones, dicat, quo ſingulae pede a diſſyllabis vſque ad hexaſyllabas conſtare poſſint, uerbi gratia in epiſtolis M. Tulij. ĕgŏ, Pyrrhichius. ōmnī, ſpondeus. ōffĭcĭō, choriambus āc, ſyllaba longa. pŏtĭŭs tribrachys. prĕtĭātē, paean tertius ērgā, ſpondeus. tē, ſyllaba longa. cētĕrīs, creticus. ſātiſtătĭō iambantidactylus, vel iambochoreus. ōmnĭbŭs, dactylus, & ſic in ceteris.

IIII.	-vvv	v-vvv	--v-v
vv	v-vv	vv-vv	-v-vv
--	vv-v	vvv-v	v-v-v
v-	vvv-	vvvv-	vv-v-
-v	v---	v----	-vvv-
	-v--	-v---	v---v
VIII.	--v-	--v--	v-vv-
vvv	---v	---v-	-v--v
---	vv--	----v	v--v-
v--	--vv	--vvv	-vv-v
--v	v--v	v--vv	LXIIII.
-vv	-vv-	vv--v	vvvvvv
vv-	v-v-	vvv--	------
v-v	-v-v	v-v--	vv-vv-
-v-		vv---	-vvv-v
	XXXII.	-vv--	v-vv-v
XVI.	vvvvv	--vv-	-v--v-
vvvv	-----	---vv	v--v--
----	-vvvv	-v-v-	--v--v
			vvv---

vvv---	---vv-	vv-v-v	-vv-vv
---vvv	vv----	v-vvv-	v-v-vv
vvvvv-	----vv	vv--v-	v-v-v-
vv-vvv	-vv---	-v-v-v	-v-v-v
vvv-vv	---v-v	vv-v--	v-vv--
-vvvvv	v-v---	v--vv-	v--v-v
vvvv-v	----v-	vv---v	v-v--v
v-vvvv	-v----	--vvv-	--vv-v
vvv-v-	---v--	-vvv-v	---v--
-v-vvv	v-----	v-v-vv	v---v-
vvvv--	-----v	-vv-v-	-v---v
v--vvv	--v---	-v--vv	--v-v-
vvv--v	vv--vv	-vvv--	v----v
--vvvv	-vvvv-	-v--vv	--vv--

Quoniam autem de pedibus a diſſyllabis vſq. ad tetraſyllabes culte & erudite ſcripſit Terentianus tũ trochaico, tum ſotadeo carmine, non inutile viſum eſt, illius de pedibus verſus ſubiungere, ut eos potius, quam noſtra, diſcipuli memoriae mandent.

TERENTIANVS. DE. PEDIBVS. TROCHAICO. CARMINE

Primus ille eſt iure primus, ἡγεμὼν qui dictus eſt,
Auctor, & ductor melorum, qui duas breuis habet.
Ante enim breue eum creatum, redditum longum dein,
Sicut Vnum numerus ante, quam Secundum prodidit.
Ergo natura repertus, princepsiure dicitur,
Ante quem non eſt creatus, quem ſequuntur ceteri.
δίβραχυν dixere Graeci, quod ſit ambabus breuis.
πυῤῥίχιος idem vocatur, quippe & aptus pyrrhichiae.
Tam cito motu recurſat, quam breues hi ſunt ſoni.
Tertium detrecto nomen, lege nam metri uetor.
παρίαμβος namque dicunt, ſi probaris ἔκτασιν.
Ars uetat primae negare ſpatia bina ſyllabae.
Reddere autem pedibus iiſdem plura cogor nomina,
Ne quis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit,
Ac putet pigrum, uel artis vſque ad iſta neſcium.

Huius

Huius exemplum uidebis eſſe, cum dices hŏnŏr.
Eſt hŭic aduerſus ille, qui duas longas habet,
Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
Qui quod in templis canorus a ſono uocis malae,
Auribus libantis obſtat, & fauet, σπονδεῖος eſt.
Hunc ſonabis ſiue rēgēs ſiue cīuēs dixeris.
Verum vterq. quantum in ἄρσει, tantum habebit in θέσει.
Temporum menſura diſpar, lex ſoni communis eſt.
Qui breuem primam tenebit, deinde longam ſyllabam,
Erit ἴαμβος pes uirilis, acer. & rapitim citus.
Nec minus currit τροχαῖος lege verſa temporum,
Syllaba longus priore, parcior nouiſſima.
Χόριος idem nuncupatur a magiſtris plurimis.
Ternarie partientur ambo uicibus tempora.
Αρσις vnum poſſidedit, quando ἴαμβον partior.
Fiat alterum neceſſe eſt, cum τροχεῖον diuides
Vis ἴαμβον dic pă'ēns, uīs tu τροχαῖον Rōmă dic.
Hactenus uiciſſitudo vertitur διασυλλάβων,
Nam quater reciprocantur, nŭmĕrŭs, & tempus dŭplex.

DE. OCTO. PEDIBVS. TRISYLLABIS

Octo porro procreantur, quo uocant τρισυλλάβους.
Τρίβραχυν primo loquemur, tunc ſequentur ceteri.
Vt pedes ſibi recurſant temporum aduerſi uice.
Namq. hŭic aduerſus ibit, qui tribus longis patet.
Hunc μολοσσὸν nominarunt, hunc & ἱππεῖον vocant.
Temporum tria ille habebit, iſte duplo tenditur.
Quae tamen cum partieris. ſimpla duplis reddito,
Forma talis eſt minoris ănĭmă quando dicimus.
Hic trilongus tunc ſonabit, quando Rōmānōs loquor.
Qui breueis primas habebit, atque longam tertiam,
Is erit ἀνάπαιστος, vides quot iſte pes ſit temporum.
Verſus hic numquam uăcillat, hoc ſuo reddam loco.
Huius exemplum tenebis, quando pŏpulōs nominas.
δάκτυλον poſt hunc loquemur. nam priori aduerſus eſt.
Ordinis ſitu repugnans temporum conſors modo.
Nam breues longam ſequuntur, quando dico Rōmŭlŭs.
Horum

Horum vterq. tempus aequum liberat ἄρσιν cum θέσει.
Cum duas longas ſequetur vna breuior ſyllaba,
Pēs ĕrit βακχεῖος. ἀντίβακχος autem tunc erit,
Cum breuem primam locabis, & duas longas dein.
Nomina aut uertes viciſſim, cum priorem dixeris,
Αντίβακχον nominato, qui redit contrarius.
Temporum menſura par eſt bina, terna appara,
Vt pedum natura poſcet ante, uel retro breuem.
Forma ut eſt Rōmănŭs illī, ſic Cătōnēs alteri.
Septimum pedem loquemur, quem uocant ἀμφίβραχυν,
Cum duae breues utrimq., media longa ponitur,
Quale ſi uelis ămoēnŭs, aut ămīcŭs dicere.
Αρσις hinc ſumat neceſſe eſt tria priora tempora,
Et θέσει relinquat vnum. uel licet vertas retro,
Αρσις vno ſoluetur, deprimant θέσιν tria.
Par pari figura non eſt pugnat vnum cum tribus.
Nec modum dupli rependit. nec tenetur ſeſquiplo.
Exigunt iccirco talem, qui ſequuntur Muſicam.
Pēs ădeſt ſupremus vnus octo de triſyllabis,
Αμφίμακρος, hunc priori perſpicit contrarium,
Nam duae longae receptam continent intus breuem.
Rōmŭlōs ſi nominemus āppŭlōs, aut dōrĭcōs.
Seſquiplo metimur iſtum, quinq. nam ſunt tempora.
Nunc duo ante, tria ſequuntur, nunc tribus reddes duo.
Italum ſi quando mutat Graius accentus ſonum.
Ἄppŭlōs nam quando dico, tunc in ἄρσει ſunt duo.
Σώκρἄτōν Graius loquendo reddet in θέσει duo.
Creticum appellant eundem forte Curetum genus,
Quo modos ludo ſub armis congruenteis ſuccinat.
Primus iſte pes locatur his ubiq. in verſibus,
Optimum pes & melōdis, & pedeſtri gloriae.
Plurimum oranteis decebit, quando pœne ĭn vltimo
Obtinet ſedem, beatam terminet ſi clauſulam
Δάκτυλος, σπονδεῖος imam, nec τροχαῖον reſpuo.
Bacchios vtroſq. fugito, nec repellas τρίβραχυν.
Plenius tractatur iſtud arte proſa rhetorum.
Nam ſolet longam τροχαῖος ſoluere in duas breueis,
Vnde & appellant, τρόχαιον, quam uocamus τρίβραχυν.

Nec

Nec minus frequens ἴαμβος τρίβραχυν ex ſe procreat.
Soluit & σπονδεῖος unam, cum propagat δάκτυλον.
Cum prior ſoluetur, edet dactylo contrarium.
Ἀμφίμακρος ſaepe primam, ſaepe ſoluit tertiam,
Quin & ambas ſaepe ſoluens, quinque componit breueis,
Verſus eſt, ut ille noſter, quem probare debeo.
Regulam reddemus omnem debito metri loco.
Nulla cum non longa ſolui per duas breueis poteſt:
Dum ſuo pedi reſeruet praeſtituta tempora,
Syllabarum nil nocebit longior progreſſio.

DE. DVPLICIBVS. PEDIBVS
VERSV. SOTADICO

Nunc incipiam his geminos pedes referre,
Quaſi ſi repetam, quos docui διουλλάβους iam.
Vnum ut faciant duo pariter pedes iugati.
Προκελευσματικὸς primus erit, breueis habebit
Hic quattuor omneis, duo quia ſunt periambi.
Hunc efficiet Mĭnŭcĭŭs ut quis uocitetur.
Verſum dabo, quo regula nota ſiat omnis.
Pĕrĭtăbĭt ălpĕ dĭs ănĭmŭlă lĕpŏrĭs.
Hunc nos pedibus ſcandere conuenit iugatis.
Tĕtrămētrŭs ĕrit τρίβραχυς in fine reſiſtet.
παρίαμβον habebit ſimul, & ſemipedem imum.
Κατάληξις enim dicitur ea clauſula uerſus,
Detracta ſit ut quarta pedi ſyllaba quarto,
Quam ſyllaba uel pes numeri datus minoris
Ita terminat, ut diſcrepet id quod inde praeſtat.
Aduerſus huic tempora bis quaterna ſumet.
Διςπόνδειος hic dicitur, ecce nomine ipſo
Debent duplici tempora ſinguli quaterna.
Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aptus.
Anapaeſtica nec non uariantur inde metra:
Quaſi ſi duo ſint tempora qui quaterna reddunt.
Cum prima breuis longa dĕin, tertia longa,
Poſt quarta breuis ſyllaba continebit omneis.
Hunc premit ἴαμβος, geminum facit τροχαῖος.

Pes nomen, habebit, quod in hoc referre metro
Longae prohibent ordine tres ſimul locatae.
Ἀντίσπαςον enim magne lex heroica promet,
Eſt forma, Tărēntīnă uĕlŭt moēnĭă dicas:
Claudunt medias quando breueis utrimq. longae,
Eſt ante τροχαῖος, ſequitur dĕhinc ἴαμβος,
Iccirco gemellum uocitarunt χορίαμβον.
Nam, qui χόρῐος dicitur, & τροχαῖος idem eſt.
Exemplar in iſto facile eſt locare uerſu,
Si Rŏmŭlĭ dās dicere quis uelit Quirites.
Sin prima breuis, longa ſequens, itemq. rurſus.
Sibi conſimiles, ordine quo duas locaui,
Hunc rite uocant, quia geminatur, διΐαμβον
Duplicemq. τροχαῖον uocitarunt διτρόχαιον.
Eſt forma prioris quaſi ſi Cŏrinthiōs quis,
Itidémq. ſequentis quaſi Gāllĭcānŏ dicat.
Nunc reddo duos nomine, quos ἴωνας ambos.
Diſcrimine ſignant dedit ordo quod locorum,
Longas ſiquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breueis ſubdimus, ut putes priorem
σπονδεῖον oriri comitem mox πυρρίαμβον.
Ἀπὸ μείζονος illum memorant ionicorum.
At qui breuibus praepoſitis dĕinde longas
Acceperit, ἀπ᾽ ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi, quod deligo, quo notes priorem?
Cum verſibus iſtis toties recurrat hic pes?
Longas geminat qui prius, & iugat minores
Iāuīnĭa cum dicimus haec tamen figura eſt,
Mētrumq. facit, σοτάδιον quod uŏcĭtarunt,
Qui multa ferunt hoc pede σωτάδον locutum.
Ἀπ᾽ ἐγάσσονος autem cuĭ nomen indiderunt.
In nomine ſic eſt δῐομηδῆς. μέτρον autem
Non verſibus iſtud, numero aut pedum coartant,
Sed continuo carmine quia pedes gemelli
Vrgent breuibus tot numero iugando longas,
Iccirco uocari uoluerunt συνάφειαν.
Anapaeſtica fiunt itidem per συνάφειαν.
Verſus tamen & non minus inde comparatur,

Qui

Qui ſaepe pedes treis habeat, uel ille pluréis.
Καταληκτικὰ quos ſyllaba terminat frequenter,
Solet integer Anapaeſtus & in fine locari.
Απ' ἐλάσονος umquam numero non cohibetur,
Senſum quoties terminat, aut carmina finit.
Longas ratio eſt ponere, non breueis in imo,
Pes integer, ut ſit geminus, ſimulq. in aure
Dulcem ſonitum tempora longiora linquant.
Απὸ μείζονος autem breuior quod eſt ſecundus,
Verſus male ne deſinat adhibentur in imo.
Quas prima pedis portio, longas habet ambas.
Ita uerſus erit de tribus & ſemipede uno.
Treis dico iugatos fieri, & ſemipedem unum,
Vt paeŏnici nominis ambo ſint quaterni.
Is primus, erit longa cui locata prima eſt,
Quam continuo tres aliae breues ſequuntur,
Tu pone τροχαῖον prius, & mox παρίαμβον.
Caēcĭlĭŭs erit conſimilis pedis figurae.
Παιῶνα ſecundum faciet ſecunda longa,
Hinc fiet ἴαμβος prior, & δίβραχυς alter,
Dicat quaſi. ſi quis magis hunc Hōrātĭŭs vult.
Hoc ordine fit tertius, ut ſit παρίαμβος.
Prior, & ſocium poſt ſibi copulet τροχεῖον.
Mĕnĕlāŭs ei nomen erit ſimile locatum.
Quartum quoniam quarta facit ſyllaba longa,
Subiungit ἴαμβον prior hic pes παρίαμβος,
Apto ſimiles nomine Pĕlŏpĭdaē ſonabunt.
Et ἐπίτριτος aeque genus eſt paeŏnĭcorum,
Totidem pedibus quia uarius tempore differt:
Septena etenim tempora ſinguli tenebunt,
Cum paeŏnĭci poſſideant quina priores
Cum prima breuis ſyllaba, longae ueniunt tres,
Hic primus habetur, pedibuſq. poſt ſecutis.
Ex ordine ſunt nomina, quem breues tenebunt.
Σπονδαῖος ἴαμβον ſequitur quando priorem,
Si prima breuis, ἐπίτριτος hic primus habetur.
Migrante breui, conſequitur pedem τροχεῖον.
Iccirco ſecundum uocitatur alter hic pes.

Vt tertius ille eſt, breuis ŭbĭ tērtĭă currit.
Σπονδεῖος in hoc ſit prior, ſequens ἴαμβος.
Idemq. manet, cum faciet quarto τροχαῖον.
Quartum quoniam perſpicis hūnc ἔπῐτρῐτὸν eſſe.
Verſus ſimileis non ſinit hic dari figuras,
Vt quibo tamen diſparili notabo metro.
Primus ἄγῐλλῑνōς pes efficit, ālter ἀρχῐμηδην.
Δημοσθένης ſit tertius quarto loco
Qui currit poterit quaſi δωδεκαῖος haberi.
Ἄρσις quoties in geminis θέσιν ne quaeres.
Sex aequa pedes tempora diuidant oportet,
Binas pareleis qui ſibi ſyllabas habebunt.
Προκελευσματικὸς bina dabis ſequens quaterna.
Qui ſena tenent tempora, terna partiemur.
At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis dare nos tempora conuenit quaterna,
Et bina duabus breuibus dari neceſſe eſt,
Seruare uices admonet ordo longiorum.
Impar numerus paeonicis utriſque coget
Aptare duobus tria, uel quaterna ternis.
Seſquata fere quod numeros pars ſecat iſtos.
Perſpecta pedum regula ſi ſatis uidetur.
Iam poſſumus ipſis animum adplicare metris.

Haec Terentianus de pedibus ubi aduertendum aliter eum ſentire de Bacchio, & Palimbacchio, quam ceteri fere omnes, quos ego quidem legerim, grammatici ſentiant: id quod his uerſibus manifeſte oſtendit, Cum duas longas ſequetur vna breuior ſyllaba, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, Cum breuem primam locabis, & duas longas dein. Sed manfeſtius his de phalaecio choriambico, Nūllă mĕō - v v - iam ſĕdĕāt - v v - tūrbă prŏfā - v v - nălūcō v - - . Nūllă mĕō - v v - pes efficitur geminatus utroq. Iām sĕdĕāt choriambus item. Mox, tūrbă prŏfā - v v - pes tertius accidit ſimilis. Pars illa, nălūcō v - - Bacchio aduerſus fiet pes, nam breuis ante eſt, & geminae longae. Item his paullo inferius. Tŭbătēr v v - rĭbĭlēm v v sŏnĭtūm v v dĕdĭcăē v v - rĕcūruūm, ănăpaēſtŭs ineſt

quă-

quătĕrūl tĭmŭs antĭbācchō : uides, nă lūcō & rĕmūuo antibacchios cum appellare eodé metro phalaecio choriābico. ſolet enim eo genere carminis ſcribere, de quo tractat. vnde carmen illud, Anapaeſtus ineſt quater, ultimus antibacchos, cōſtat quattuor anapaeſtis, & antibacchio. Nec te perturbet, quod antibacchos, pro antibacchios dixerit : factum ideſt propter metrum, uel συνεκφωνήσει, uel ἀποβολῆ, ſed placet ἀποβολῆ magis, cum ſupra idem fecerit in eo uerſu. Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, ubi βακχὸς neceſſe eſt eſſe trochaeum propter metrum. Quinctilianus etiam Bacchium e duabus longis, & ultima breui conſtare dicit his uerbis : Longis breuem praecedentibus Bacchius, cui contrarius Palimbacchius erit. Idem quoque habetur apud Atilium Fortunatianum, & in fragmentis illis antiquis ſine auctoris nomine, quae Ianus Parrhaſius homo utriuſque linguae doctiſſimus, cum Mediolani publice bonas literas profiteretur, edidit. Ceteri uero omnes, quos ipſe quidem legerim, tam Latini quā Graeci, prima breui Bacchium ultima Antibacchium, & ceteris longis conſtare docent. Sed praetermiſſis Latinis, quae de pedibus Hephaeſtion tradidit, ſubiūgemus:

HEPHESTIONIS . DE. PEDIBVS QVATTVOR. DISYLLABIS

Ἐκ τῶν συλλαβῶν εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίχρονος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυῤῥίχιος υυ. ἐκ χρόνοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαῖος -υ. τριβραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἴαμβος υ-. τετράχρονος δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος --.

DE.OCTO.PEDIBVS.TRISYLLABIS

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες, ὀκτώ. τρίχρονος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορεῖος υυ τετράχρονοι δὲ τρεῖς ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, ὁ δάκτυλος -υυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας,

βραχὺς υ-υ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαιστος υυ-. πεντάχρονοι δὲ ἴσοι τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βακχεῖος υ--. ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφίμακρος. ἢ κρητικὸς -υ-. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας. ὁ παλιμβάκχειος --υ. ἑξάχρονος δὲ, εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν, ὁ μολοσσὸς ---.

DE.PEDIBVS.TETRASYLLABIS.XVI

Τετρασύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες δεκαέξ, ὧν τετράχρονος εἷς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν, ὁ προκελευσματικὸς, υυυυ. πεντάχρονοι δὲ τέσσαρες, ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν. παίων α΄ -υυυ ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β. υ-υυ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας. παίων γ. υυ-υ. ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς. παίων δ. υυυ-. ἑξάχρονοι δὲ ἕξ, ἐκ δύο βραχείων καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος υυ--. ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν καὶ βραχείας. ὁ ἀντίσπαστος υ--υ. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχείων ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος --υυ. ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαϊκὴ ταυτοποδία ἢ διτρόχαιος -υ-υ ἐκ βραχείας. καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς. ἰαμβικὴ ταυτοποδία. ἢ διίαμβος υ-υ-, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς ὁ χορίαμβος -υυ-. ἑπτάχρονοι δὲ, τέσσαρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν ἐπίτριτος α΄. υ---. ἐκ μακρᾶς. καὶ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριτος β. ἢ καὶ τροχαϊκὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μακαρικὸς -υ--. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριτος γ. ἢ ἰαμβικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ ῥόδιος --υ-. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριτος δ. ἢ ἀντισπαστικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μονογενὴ ---υ. ὀκτάχρονος δὲ ἐκ τεσσάρον μάκρων. σπονδειακὴ ταυτοποδία, ὁ διςπόνδειος ----.

Ecce uides ex prima breui Bacchium, ultima Palimbacchium conſtare apud Hephaeſtiōnem. Sed manifeſtius id eſt oſtenditur apud eundem de metro choriābico. dicit enim choriambicum mixtū deſinere interdū in Bacchium, ut hoc metro dimetro, quod ipſe appellat ἀριστοφάνειν. ἐκ δράματος καλουμένου αἰολοσίκωνες.

νος, οὐκ ἐπὸς ὦ -υυ- γυναῖκες υ-υ ὅμοιον. Πᾶσι κακοῖ -υυ- σιν ἡμᾶς υ- ὅμοιον. φλῶτιν ἐκὰ -υυ ςοτ᾽ ἄνδρες υ-υ ὅμοιον. Δινὰ γὰρ ἔρ -υυ- γα δρῶσαι υ-- ὅμοιον. Λαμβά νομες -υυ- θ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν υ--. primi pedes in ſingulis di metris ſunt choriambi, ſecundi, uel amphibrachi pro bacchiis, (nam in fine, breuis pro longa in omni metro ponitur) vel Bacchii. Idem quoque oſtenditur, vbi de paeonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarum dicit. & ſicubi accidat, per breue. quale eſt, ὁ ταῦρος υ-- δ᾽ ἔοικεν υ-- κυρίζειν υ-- τὴν ἀρχὰν υ--. ὅμοιον. φθάσαντος υ-- δ᾽ ἐπ᾽ ἔργοις υ-- προπηδῆ υ-- σεταίν υ-υ hic omnes pedes ſunt Bacchi, & propterea bacchiacum metrum appellet. paeonicum uero, quia e quinque temporibus conſtat, ut paeon. Apud alios praeterea Graecos, quos ipſe uiderim. idem legitur de Bacchio & Palimbacchio, quod ab Hephaeſtiõne traditur, Ego igitur in tanta doctiſſimorum hominum controuerſia dicam Virgilianum illud, Non noſtrum inter uos tantas componere lites. Quanquam nos, vt ſupra ſcripſimus, hac in re Graecos ſequitur. Sed de pedibus hactenus.

Nunc autem, ut utar uerbis Terentiani, Perſpecta pedum regula ſi ſatis uidetur, Iam poſſumus ipſis animũ applicare metris, Non tamen metris omnis generis, (nõ tantum enim mihi datur ocii) ſed ſolum, ut in fronte libri pollicitus ſum, Heroico, Elego, Iambico, dimetro, trimetro, tetrametro, hédecaſyllabo, Phalaecio, & Sapphico. & quoniam trochaicum iambico eſt cõtrarium, tum quia, ſi quis e trochaico creticũ auferat, uerſus remanebit integer iambicus, de trochaico etiam tractabimus. praeterea quia Sotadeo metro ſcripſit potiſſimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro ſaepe citamus, de Sotadeo quoque metro ſcribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE. METRO. ET. QVID. A. RYTHMO DIFFERAT

Metrum eſt ſtructura & copulatio uocum numero, modoq. finita. eſt autem idem quod uerſus: qui ideo

 ſic

ſic dicitur,quod tandiu verti debeat, quoad recte conſtituatur μέτρον Graecum eſt, latine dimenſio dicitur; metimur enim verſum certis pedibus, pedes temporibus. Differt autem a rhythmo,quē numerum eſſe vult Fabius,quod metrum certum, ac finitum habet ſpatiū, rhythmus neque finem habet certum,nec vllam in contextu uarietatem,ſed qua coepit ſublatione ac poſitione ad finem vſq. decurrit. praeterea metrum in uerbis eſt tantum, rhythmus etiam in motu corporis.vnde cū hiſtrio indecenter ſignum aliquod egit ἄῤῥυθμος, cum decēter,εὔρυθμος dicitur. Sunt ad illa diſcrimina,quod metrum circa pedum diuiſionem, Rhythmus circa ſonum uerſatur.tum metrum,etiam ſi abſque cantu proferatur,ſuam retinet proprietatem, Rhythmus ſine cantu,nihil ualebit,debet enim rhythmis ineſſe cantus.qui vt dixi,idem ſunt,quod numeri,hinc Vir.Numeros memini, ſi verba tenerem, ideſt pſalma ipſum, & cantum, ſed exciderunt verba. Horat.de Pindaro; Numeriſque fertur lege ſolutis.

DE.IIS.QVAE.ACCIDVNT.METRO

Metro accidunt praecipue nouem. Genus. Species. Compoſitio.Caeſura.Figura.Depoſitio.Scanſio.Synecphoneſis.Colliſio.

Genus accidit metro, quia metrum omne aut principale eſt, aut deriuatum. Principalium metrorum genera,quae μονοειδῆ,ac ὁμοιοειδῆ appellat Hephaeſtiō, ſunt nouem,Iambicum,Trochaicum,Dactylicū,Anapaeſticum, Choriambicum, Antiſpaſticum, Ionicum a maiore,Ionicum a minore, Paeonicum.Deriuatiuorum vero, multa,quae vel additione,vel immutatione fiunt, & ad principale aliquod referuntur, vt ſub Antiſpaſticum Anocreontion, ac Glyconicum. Denominantur autem, vel a pedibus, e quibus conſtant, vt Dactylica. vel ab inuentoribus,vt Phalaecia. vel ab iis, qui frequenter his uſi ſunt,vt Aſclepiadea: vel ab vſu vt Priapea. vel a numero ſyllabarum,vt Hendecaſyl-

laba

laba.vel a numero pedum, vt ſenaria, quae ſex conſtat pedibus, quae Graece ἑξάμετρα dicuntur. uel a paſſionibus, ut Miura, Clauda. nam uerſus, quorum paenultima pro longa breuis eſt, μειούρους dicimus, de quibus, cum de heroico metro tractabimus, dicturi ſumus. Qui uero pro iambo ſpondeum in ſexto loco admittunt. σκάζοντας Graeci & χωλιάμβους, nos claudos dicimus.

Species accidit metro, quia ſub vno genere metri, multae ſunt ſpecies, ut Adonium, Archilochium, Simonidium, Alcmaniũ, & ceterae ſpecies quindecim ſub dactylo. Sed quia de ſpeciebus, quae ſub ſingulis generibus continentur, longus fore tractatus uidebatur eas conſulto praetermiſimus. Praeterea non erat propoſiti noſtri, de omnibus, quae pertinent ad artem metricam, hoc libro conſcribere.

Compoſitio autem accidit metro, quia ex diuerſis metrorum generibus uerſus cõponi poſſunt, quales multi habentur apud Horatium.

Caeſura quae & inciſum & inciſio & ſectio Latine dicitur, Graece autem τόμμα, & τομὴ eſt decora terminatio in medio uerſuum. Diuiditur autem trifariã, alia enim eſt ſemiquinta, quae Graece πενθημιμερὴς dicitur: alia ſemiſeptenaria, quae ἑφθημιμερὴς: alia Trochaica, quae κατὰ τρίτον. Pẽthemimeres fit, cum poſt duos primos pedes ſyllaba relinquitur dictionẽ terminans, vt Tĭtўrĕ - v v tũpătŭ - v v laē, ecce laē ſyllaba remanet reciſa a dictione rĕcŭbãns, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis, & quoniam tenet de quinque dimidium (nam duo & ſemis bis, quinque conſtituunt) pẽthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit, cum poſt tres primos pedes ſyllaba ſimiliter relinquitur dictionem terminans, ut Tĭtўrĕ - v v tũpătŭ - v v laē rĕcŭ - v v bãns, ecce remanet abſciſa a dictionẽ rĕcŭbãns, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam habet de ſeptem dimidium (nam bis, tria, & dimidium, ſeptem conſtituunt) Hephthemimeres dicitur. ubi obiter notandum ρὴς per ἦτα ſcribi de-

bere, & declinari, ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ὁ καὶ ἡ ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ ἑφθημιμερὲς, ut ὁ καὶ ἡ ἀληθὴς, καὶ τὸ ἀληθὲς. quod & Terẽtianus oſtendit eo uerſu, Hoc πεντημιμερὲς. medium de quinq. uocatur. πενθημιμερὲς enim neutraliter ꝓtulit, & Hephaeſtion, & ceteri quos ipſe legerim, per ρης maſculinum & femininum, & per ρες neutrum dicunt. Tum analogia quoque ſuffragatur, nam ſicut ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερὴς καὶ τὸ ὁμοιομερὸς, ab ὅμοιος & μέρος: ὁ καὶ ἡ εὐειδὴς, καὶ τὸ εὐειδὲς ab εὖ & εἶδος, & id genus multa a neutris in ος compoſita, ſic ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ἑφθημιμερὲς. alterum enim a πέντε & ἥμις & μέρος: alterũ ab ἑπτὰ, & ἥμις, ſimiliter & μέρος componitur. vnde τ in θ tranſit propter aſpirationem, quã inuenit ſupra ἥμις. Perperam igitur puto haec nomina ſcribi per ἰῶτα: erroremq. inde natum, quia aetate noſtra ἦτα & ἰῶτα: eodem ſono pronunciantur. quamquam ne hoc quidem probo. ſed de hoc in fragmentis noſtris. Verſum ergo illum apud Terentianum cenſeo ſcribendum, Hanc πενθημιμερῆ numeri de parte uocarunt. Trochaica autem fit cum poſt duos primos pedes, trochaeus remanet dictionem terminans, ut Nil nō-- ſtrĩ mĭſĕ - v v rērĕ - v. ecce rērĕ, trochaeus eſt, abſciſus a dictione miſerere, poſt duos pedes, ſimulque finit dictionem, & incipit pedem, dactylum ſcilicet. nam alium non poteſt. is uero eſt rērĕ mŏ- v v. Sunt qui quartam addunt Bucolicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea non eſt caeſura: nam neque ſecat dictionem, neque poſt quattuor pedes relinquitur ſyllaba dictionem terminans, ſed eſt qualitas Bucolici carminis, ut pes quartus ſit dactylus dictionem terminans, atque ideo τετραποδίαν appellant, vt Quō tē-- Moērĭ pĕ- v v dēs ān -- quō uĭ ă-vv. Dicta eſt autem Bucolica, quia peculiaris eſt Bucolici carminis. Ea ſic frequenter Theocritus uſus eſt, ut paucos apud illum inuenias uerſus, in quibus non ſit dactylus in quarta ſede dictionem finiens, quales hi ſunt ſtatim in principio, ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα, καὶ

ἁπίτυς

ἁπίτυς αἰπόλε τήνα, ἁποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται, ἁδὺ δὲ καὶ τὸ συρίσδες. μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποισῇ, ſic ceteri fere omnes. id quod manifeſtius oſtendemus ſcandendo : ᾱδῠτῐ -υυ τὸ ψῐθῠ -υυ ρῐσμᾰ καῐ -υυ ᾱπῐτῠς -υυ αῑ πὸλε̆ -υυ τήνᾱ, --, ᾱπὸτῐ -υυ ταῖς πᾱ -- γαῖσι μὲ -υυ λῐσδε̆ ταῐ, -υυ ᾱδῠδε̆ -υυ καῑ τῠ -υ τῡ ρῐς -- δῑς μετᾰ -υυ πᾱνᾰ τὸ -υυ δεῡτε̆ρο̆ν -υυ ᾱθλοιᾰ -υυ ποῑσῆ --. ecce in tribus continuis uerſibus dactylus in quarta ſede dictionem terminat. De quo Seruius, Carmen autem Bucolicum, debet quarto pede, terminare partem orationis : qui pes ſi ſit dactylus, meliorem efficit uerſum, ut, Nos patriae fines, & dūlcĭă linquimus arua. Primus etiam pes ſecundum Donatum, & Dactylus eſſe debet, & terminare partem orationis. quam legem Theocritus vehementer obſeruat, Virgilius non adeo. Ille enim in paucis uerſibus ab iſta ratione deuiauit. hic etiam in paucis ſecutus eſt. haec Seruius. Terentianus de hoc metro ſic inquit. vbi etiam duos ex praedictis Theocriti uerſibus Latinos fecit.

Paſtorale uolet cum quis componere carmen,
Tetrametrum abſoluat, cui portio demitur ima,
Quae ſolido a uerbo poterit connectere uerſum.
Bucolicon ſi quidem talem uoluere uocari,
Plurimus hoc pollet Siculae telluris alumnus.
Ne Graecum immittam uerſum, mutabo Latinum,
Dulce tibi pinus ſubmūr mŭrăt en ibi Paſtor,
Proxima fonticulis, & tū quŏquĕ dulcia pangis.
Iugiter hanc legem totō prŏpĕ carmine ſeruat.
Noſter rarus eo paſtōr Mărŏ, ſed tamen inquit,
Dic mihi Damoeta, cuiūm tĕcŭs? an Meliboei?
Non, uerum Aegonis : nupēr mĭhĭ tradidit Aegon.
In tragicis iunxere chorīs hūnc ſaepe diſerti
Annaeus Senpea, & Pompōnĭŭs, ante Secundus.
Tale dedit nobis Pompōnĭŭs,
Pendeat ex humeris dulcīs chĕlўs.
Et numeros edat uariīs, quĭbŭs

Adſonet

Coniuncta. Simplex eſt, cum vna tantum ſectio inuenitur in metro, vt in praecedenti verſu, Panditur interea. Compoſita, cum duae, vt Tā ĭbŭs - v v ĭlĭ ŏ- v v neū̄s cūn - - ctī sĭmŭl - v v ōrĕ frĕ - v v mēbānt - -. neūs cūn - ctī sĭmŭl - v v. duo commata. Coniuncta, cum tres, vt īnfān - - dūm rē - - gĭnă iŭ - v v bēs rĕ nŏ - v v uārĕ dŏ - v v lōrĕm - v. dūm rē - - gĭnă iŭ - v v bēs rĕ nŏ v v caeſurae tres. In anapeſtico tamen metro contrarium fit. nam illud optimum eſt, cuius ſinguli pedes partem orationis finiunt, quale eſt, Sĭmĭ lēs v v - nōbīs - - vŏlŭmūs v v - pŭĕrō v v - ēdĕrĕ - v v mātrēs - -. tū quŏq̆. - v v pērgĕ - v. id quod in ceteris metris vitioſum eſt.

Figura in metro, eſt variatio pedum per ſingulas ſedes. vnde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras poteſt. Iambicum mille, centum & viginti quinq. Figurarum heroici verſus tres ſunt modi.

Primus modus eſt μονοσχηματικὸς, ideſt vnius figurae, cum omnes vel ſpondei fuerint, & ſpondaicus verſus dicitur. Qualis ille Ennianus, ōlli - - rēſpōn - - dīt rēx - - ālbā - - i lōn - - gā i - -. quod vix vnquam inuenias apud noſtros. Vel fuerint omnes dactyli praeter vltimum, qualis ille eſt. Sōluĕ mĕ - v v tūs, fērĕt - v v haec ālĭ - v v quām tĭbĭ - v v fāmă să - v v lūtĕm - v qui verſus, dactylicus dicitur. Habet igitur hic modus duas figuras, alteram ex omnibus ſpondeis, alterā ex quinq. dactylis. nam vltimus ſemper ſpondeus eſſe debet, vel pro ſpondeo trochaeus.

Secundus modus eſt, πεντασχηματικὸς, id eſt figurarum quinq., cum uerſus uel ex ſyllabarum ſedecim, de quinq. pedibus vnum habens ſpondeum variae per quinque regiones percurrentem, qualis iſte, aēŏlĕ - v v nām quĕ tĭ - v v bī dī - - uūm pătĕr - v v ātq. hŏmĭ - v v nūm rēx - -. vel eſt ſyllabarum tredecim de quinque pedibus vnum habens dactylum uarie per quinq. regione mutatum. qualis ille eſt, Aēnē - - ās mae - - ſtō dē - - fīxūs - - lūmĭnă - v v uūltūm - - habet hic modus figuras decem: quinque, cum vnus ſpōdeus inter quattuor

tuor dactylus variatur & rurſus quinque, cum vnus dactylus inter quattuor ſpondeos.

Tertius modus eſt πεντασχηματικὸς, ideſt figurarum decem, cum uerſus, vel eſt quindecim ſyllabarum de quinque pedibus duos habens ſpondeos, promiſcue per quinq. regiones uariatos, qualis ille eſt, ārmă uĭ-vv rūm quĕ că-vv nō Trō-- iaē qui -- primŭs ăo-vv ōris.--. Vel eſt ſyllabarum quattuordecim de quinq. pedibus, duos habẽs dactylos per quinq. regiones uariatos. Qualis ille eſt, lū nē--cēdĕ mă-vv lis, sēd--cōntra aū-- dēotĭ ŏr-vv. Habet hic modus uiginti figuras: decem, cum duo ſpondei inter tres dactylos variantur: & rurſus decem cum duo dactyli inter tres ſpondeos. Sunt igitur figurae primo duae, inde decem, deinde viginti, atque omnes ſimul duae & triginta.

Eſt etiam alia cognoſcendi figurarum ratio in omni metro, videlicet cum computaueris, quod ſingula loca cuiuſq. metri recipiant pedes, multiplica numerum pedum, quos ſingula priora loca accipiunt, per numerũ pedum, quos accipiunt loca ſequentia, ut in Heroico, Primus locus duos admittit pedes, ſpondeum, & dactylum. Secundus item duos, bis, duo fiunt quattuor. Tertius etiam duos. bis quattuor, fiunt octo. Quartus quoque duos. bis octo, fiunt ſedecim. Quinctus item duos. bis ſedecim, duas & triginta figuras cõſtituunt. Eodem modo in iambico. Primus locus admittit pedes quinq., ſecundus tres, ter quinque, fiunt quindecim. Tertius item quinque, quinquies quindecim, fiunt ſeptuaginta quinq. Quartus tres, ter ſeptuaginta quinq., fiunt figurae ducẽtae & vigintiquinq. Quinctus ſimiliter quinq. quinquies ducentae & uigintiquinque, faciunt mille & ducentas, & uigintiquinque figuras. Et ſic in ceteris metris, quorum loca diuerſorum pedum ſunt capacia, ut in Anapaeſtico, & trochaico inuenire figuras poteris. Sed ut, quod dicimus, appareat exemplum manifeſtius Heroici verſus duas & triginta figuras, breui, & longo notatas accentibus ſubiungemus.

OMNES

OMNES. SPONDEI

- -	- -	- -	- -	- -	- -

OMNES. DACTYLI. PRAETER. SEXTVM

-vv	-vv	-vv	-vv	-vv	- -

SPONDEVS. INTER. IIII DACTYLOS. VARIATVS

- -	-vv	-vv	-vv	-vv	- -
-vv	- -	-vv	-vv	-vv	- -
-vv	-vv	- -	-vv	-vv	- -
-vv	-vv	-vv	- -	vv-	- -
-vv	-vv	-vv	- -	vv-	- -
-vv	-vv	-vv	-vv	- -	- -

DACTYLVS. INTER. IIII SPONDEOS. VARIATVS

-vv	- -	- -	- -	- -	- -
- -	-vv	- -	- -	- -	- -
- -	- -	-vv	- -	- -	- -
- -	- -	- -	-vv	- -	- -
- -	- -	- -	-vv	- -	- -

II. SPONDEI. INTER. IIII DACTYLOS. VARIATI

- -	- -	-vv	-vv	-vv	- -
- -	-vv	-vv	-vv	- -	- -
- -	-vv	-vv	- -	-vv	- -
- -	-vv	-vv	- -	-vv	- -
-vv	- -	-vv	- -	-vv	- -
- -	-vv	- -	-vv	-vv	- -
-vv	- -	-vv	-vv	- -	- -
-vv	- -	- -	-vv	-vv	- -
-vv	-vv	- -	-vv	- -	- -
-vv	-vv	- -	- -	-vv	- -
-vv	-vv	-vv	- -	- -	- -

II. DACTYLI. INTER. III SPONDEOS. VARIATI

-vv	-vv	- -	- -	- -	- -
-vv	- -	- -	- -	-vv	- -
-vv	- -	- -	-vv	- -	- -
-vv	- -	-vv	- -	- -	- -
- -	-vv	- -	-vv	- -	- -
- -	-vv	- -	- -	-vv	- -
- -	-vv	-vv	- -	- -	- -
- -	- -	-vv	- -	-vv	- -
- -	- -	-vv	-vv	- -	- -
- -	- -	- -	-vv	-vv	- -

DE. DEPOSITIONE. METRORVM

Depoſitio eſt, qua cognoſcimus plenum ne ſit metrum, an abundet, an minuatur aliqua ſyllaba. Depoſitionis genera ſunt quattuor, ἀκατάληκτα, καταληκτικὰ, ὑπερκατάληκτα, βραχυκατάληκτα.

Ακατάληκτα dicuntur metra, quando vltimũ pedẽ integrum habent, quale eſt paſtorale illud Põponij Secundi, quod citat Terentianus, Pēndĕăt ēx hŭmĕrīs dūlcīs chĕlys. eſt enim tetrametrum conſtans e quattuor integris pedibus. Itẽ illud, quod citat Hepheſtion μῶσ' ἄγε - υ υ καλλιο - υ υ πα, θύγα -υυ τερψίος -υυ eſt enim dactylicum tetrametrum, cui nihil deeſt.

Καταληκτικὰ uero dicuntur, quibus in fine deeſt ſyllaba. Qualia ſunt heroica omnia, quae legitimos pedes habent dactylos, ſed minuunt in fine vnam ſyllabã, ne, ut Priſcianus ait, ſit impedimẽto ſequenti uerſui. Quale & illud Horatii, Mea renidet in domo lacunar. eſt enim metrũ ſenarium iãbicũ vna ſyllaba minus, & ſcanditur ſic, mĕā υ - rĕnī υ - dĕt īn dŏmō υ - lăcū υ - năr. hic năr ſyllaba pro integro pede ponitur. ſic apud Graecos, χαίροις - - ἄνῦμ - υ φᾱ χαῖ - - ρέτω υ - δ' ὁ γαμ υ - βρός. hic βρὸς ſyllaba pro integro ponitur pede. Vbi notandũ, qđ cũ pes ex quo conficitur principaliter metrũ, cõſtat e tribus ſyllabis; poteſt uerſus etiam duabus eſſe ſyllabis

labis minor, cuius quia non erat ad manus exemplum, tale ipſi confinximus dactylicum trimetrum catalecticum, Vae tibi - v v ſi malus - v v, es. Ecce, es, prima ſyllaba tertij dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic uerſus terminalis in ſyllabam. Nam cum ex tribus ſyllabis vna tantum inuenitur in metro, dicitur terminale in ſyllabam. Graece καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν. cum uero duae inueniuntur, ut in ſingulis heroicis, dr terminale in duas ſyllabas, Graece καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον. καταληκτικὸν autem εἰς σύλλαβήν apud Hepheſtiōnem tale eſt ἐν δ' ἐβα - v v θοῦσι ἀ - v v δης -, ubi δης ſyllaba pro trium ſyllabarum dactylo ponitur.

Ὑπερκατάληκτα dicuntur metra, quando vna, aut duae ſuperſunt ſyllabae, quale eſt Boetij illud dactylicum Alcmanium trimetrum hypercatalectum, ōmne hōmi - v v nūm genus - v v in ter - - ris -, ubi, ris abundat. Cum uero amplius eſt duabus ſyllabis, quod poteſt inueniri, quoties metrum e triſyllabis conſtat pedibus, quale foret hoc anapaeſticum monometrum hypercatalectū, Pereant v v - homines v v - mali v -. in quo mali, duae ſyllabae abundant. id uero nos confinximus, quia nullum memineramus legere tale exemplū apud noſtros. Hephaeſtion uero tale recitat ἃ δ' ἐ ἀρ v v- τεμις ὦ v v - κοραι v -. eſt enim carmen Anapaeſticum monometrum hypercatalectum abundans duabus ſyllabis.

Βραχυκατάληκτα dicuntur metra, cum deeſt fini integer pes. Sed quia neque huius generis metrum ſuccurrebat, tale ipſe compoſui trimetrum iambicum brachycatalectum, pauci bea - - v - ti, nām bōni - - v - pauci - -. Deeſt enim ſextus pes integer, ut ſit iambicū perfectum.

DE. SCANSIONE. METRORVM

Scanſio in metro, eſt legitima metri in ſingulos pedes diſtinctio, ac dimenſio. Dicuntur autem ſcandi metra μεταφορικῶς: quia ſicut per ſcalarum gradus aſcendentes uiciſſim mutando pedes incedimus; ita ſcanden

do metrũ incedere uidemur dimetiendis, ac diſtinguendis pedibus. Et notandum metra omnia binis pedibus ſcãdi praeter dactylicum, quod Graeci κατὰ διποδίαν dicunt, ut Bĕātŭs ĭl υ – υ – lĕ, quī prŏcŭl υ – υ – nĕgōcĭ ĭs. Hanc Terentianus.

Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus. Ideo autem dactylicum excipitur, quia cum dactylus & ſpondeus ſint aequales temporibus, non eſt timendum, cum ſingulis pedibus ſcanditur, aliud uideri metrum, quam dactylicum. Quod ſi fiat in iambico, non iambicum uideri, ſed heroum poterit. & propterea, κατὰ διποδίαν ſcandi debet. cauſſam pulchre docet Terentianus his ſenariis iambicis. *Sed paullo abimus longius: nunc hanc magis.*
Heroicus quare pedes per ſingulos,
At iſte binos ſcanditur, cauſſam loquar.
Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, uel dactylum, aut contrarium.
Secundo iambum: Nos neceſſe eſt reddere,
Qui ſedis huius iurat ſemper obtinet
Scandendo, & illic ponere adſuetam moram.
Quam pollicis ſonare, uel plauſis pedis
Diſcriminare, qui docent artem, ſolent.
Si primus ergo pes eam ſumet moram,
Vbi iam receptum eſt ſubdere heroos pedes,
Verſum uidebor non tenere iambicum.
Sed quia ſecundo numquam iambus pellitur,
Moram neceſſe eſt in ſecundo reddere,
Et ceteris, quia ſunt ſecundo compares.
Sic ſit trimetrus, qui fuit ſenarius.

Creſcunt autem ſic iunctis pedibus ad hexamĕtrum uſq. nam Monomĕtrum dicimus, quod duobus pedibus conſtat: Dimĕtrum, quod quattuor: Trimĕtrum, quod ſex: Tetramĕtrũ, quod octo: Pentamĕtrum, quod decem: Hexamĕtrum, quod duodecim.

DE SYNECPHONESI. SIVE. SYNIZESI.

Συνεκφώνησις quae & συνίζησις dicitur, fit cũ duae uocales nulla interueniente conſonante, pro vna accipiunt ſ,

piuntur, Et uel longa & breuis pro longa ponitur, ut, Fixerit aeripidem ceruã Tirynthius herous. vbi ae longa & breuis pro vna longa accipiuntur, & fit dactylus aĕrĭpĕ-vv. vel cum breuis, & longa pro vna longa: ut, Vnius obnoxam: & furias Aiacis Oileĩ. vbi e i breuis & longa, pro longa. ſic in aureo & auris, eo & ei, breuis & longa pro vna longa: vt, Solio cum Iuppiter aureō. & Dependent lychni laquearibus aūreis. Idẽ Fērreīq. Eūmĕnĭdūm thalămi. Et, Centum aĕreī claūdunt vectes. in ferrei, & aerei, e i breuis & longa, pro vna lõga.

Idem quoq. ſaepe fit in Dehinc, Deinde, Deinceps, Proinde, Deeſt, Deerat, Deerit, Deerunt, vt Eurũ ad ſe Zephyrumq. vocat, dehĭnc talia fatur. Et, Incipe Damoeta, tu deinde ſĕquere Menalca. Et, Proinde tŏna eloquio Et, Redde, age, quaĕ deinceps reſiſti praemia, apud Horat. Mart. Sint Maecenates, nõ deĕrunt Flacce Marones. Luca. Nõ deēſt pro lato ieiunus vẽditor auro. Iuue. Pathicus numquã tibi deĕrĭt ămicus. Ouid. Hoc ego qđ uoci deĕrat plangore replebã. quãquã dĕĕrūnt, anapaeſtus, dĕĕrĭt ăproceleuſmaticus. cĭdĕrĕ dactylus eſſe poſsũt. Cui, & Huic ſaepe pro vna ſyllaba inueniuntur: ut, Cui păter intactã dederat. Et, Huíc cõniux Sichaeus erat. Inueniũtur etiam diſſyllaba. Statius: Laēthŭs hŭic dono videas dare tura nepotes. Idem: Fālsūs huĭc pennas, & cornua ſumeret aethrae. Terẽtianus de pedibus; ĕſt hu-v ic ād--uērsŭs v illĕ-v, quī dŭ-v, ās lōn--gās hă-v bĕr v. Idẽ; Nāmq. hŭ-v ic ād--uēr-sŭs-, v ibĭt-v, quī trĭ-v būs lōn -gīs pă-v tĕr v. eſt enim carmen trochaicum, quod locis imparibus trochaeum ſuſcipit, in locis autem paribus etiam ſpondeum, ut manifeſtius oſtendemus, ubi de metris tractabimus. Idem de litteris, quem & Priſcianus citat, Vērum ūt cŭĭ--v v que ēſt prōxĭmĭ --v v tās lŏ-v cī sŏ-v niuĕ-v. Idem: ēx ōrdĭnĕ --v v fūlgēns, cŭĭ --v v dāt lŏ-v cūm sī -- nōpēs--, uides C v i, non modo diſſyllabum eſſe, ſed etiam pyrrhichium quod eſt notandum. eſt enim carmen Sotadeũ, quod cõſtat e duobus Ionicis a maiore, & tribus trochaeis, ut

uides notatũ breui & longo accentibus. Terent. de eo

Cūi brĕuis manebit, atq. longa fiet addita, (dē,
Cŭi sŭpĕr non digna dixit hiemis, & ſolis mala,
Dixit & cūi tū fauos, pes hinc mihi primus ſat eſt.
Sic enim uel prima longa uel prior fit ſyllaba.

Dactylus nam *cūi sŭpĕr* - v v *cūi tū* - - ſequens ſpondeus eſt, *Conſonans quia poſt ſecuta tempus adiuuit breue.* Et paullo interius.

Namq. ſi C upraeferatur, ſyllabae fient duae.
Tertia his quod implicari nulla uocalis poteſt,
Sed duae ſunt ſeorſae ſyllabae per ſe breues.
Cŭĭ sŭpĕr ſic inueniri dactylus iam non poteſt.
Syllabas ſed pes habebit quattuor tota breues.

Apud Hephaeſtionem aliae etiam recitãtur ſpecies Synecphoneſeos, quas quia non memini legere apud noſtros, ſubiungam Graecas. Hae uero ſunt, cum duae longe pro vna longa, aut duae breues pro vna breui, aut pro vna longa accipiuntur. Duae longae pro vna longa. ut illud, quod citat Hephaeſtion, *ἡ οὐχ ἅλις* -vv *ὅτι γυ*-vv *ναῖκας ἀ*-vv *νάλχιδας* -v- *ἡ πτερο*-vv *πδ'εις* ubi *ἡ οὐχ* pro vna ſyllaba ponũtur. & illud, ut idẽ citat, *βουκολ' ἑ* -vv *πεὶ οὔτε κα*-vv *κῶ, οὔ* - - *τ' ἄφρονι, φωτὶ ἑ* -v v *οικας* -v. *πεὶ οὐ* pro vna ſyllaba. Duae breues pro vna lõga, quale eſt, *νέα μὲν* - - *μοι κατὲ* -v- *αξε, πο*-vv *σειδά* - - *ων ἐνὶ* - vv *πόν τῳ* - - . *νεα* duae ſunt breues, pro vna lõga. Itẽ illud Sotadis, *σείων μελί* - - v v *λω̃ πηλιά*-*δα* - - v v *δέξιον κα* - - v v *τ' ὁμόν*. eſt enim carmen Ionicum a maiore tetraſyllabum catalecticum, ubi *λια* duae breues pro vna breui ponuntur. Legitur tamen apud Virg. VI. Aen. Quin protinus omnia. ubi in, omnia, duae breues pro vna longa poſitae videntur. debet enim heroicum metrum eſſe catalecticum. Heu, & hei diphthongi ſunt, vt Eheũ quam pingui macer eſt mihi taurus in aruo. & Heī mĭhĭ qualis erat. ubi quia cum pronunciamus hei, & utraque vocalis ſimul ſonat, admonemur, & Graece & Latine diphthõgos prope omnes perperam aetate noſtra pronunciari, ut obiter & hoc dixerim.

DE

DE. COLLISIONE. IN. METRIS

Colliſio, quae & συναλοιφὴ ἔκθλιψις Graece dicitur, fit in metro, cum dictio deſinit in uocalem, uel in M litteram, & ſequens itē a vocali incipit. tunc enim prior uocalis uel M cū ſua uocali excluditur, ut Littora, mūl tū ill'e ēt tērris iactatus, & alto. uel ſic, mūlt' ill' ēt tēr- ut Graeci faciunt excluſa uocali, & accentu, ubi uocalis deeſt appoſito, quē uocāt ἀπόστροφον, ut ἀδὺ ἔχουσ' ἐρίφους. ποταμὲ λξεταὶς δύο πέλλας, pro ἀδὺ ἔχοσα ἐρίφους, fit etiam in fine uerſus, cum in uocalem, aut in M littera deſinens, ſuperabundat ſyllaba, & ſequens verſus incipit a uocali, Quale iſtud eſt; Ecce furés animis aderat Tirynthius, omneq. Acceſsū luſtrans: eliditur E, a Quae coniunctione, & ſcanditur: quāccēſ- -. Itē illud, Aut dulcis muſti Vulcano dēcŏquit hūmōrē, Aut foliis vndā tepidi deſpumat aheni. nbi M cum ſua uocali a dictione Humoré eliditur, & R dictioni ſequē ti adiungitur ſic, r'āut fŏli - u u, quod non licet facere, niſi ſequens verſus a uocali incipiat, ut poſſit fieri colliſio. Huiuſmodi autem uerſus Graece ὑπέρμετρος, Latine hypermĕter paenultima correpta dicitur, os in er cōuerſa, ut ἀλέξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE. METRO. HEROICO

Heroicum metrum, Hexametrum eſt, e ſex enim pedibus conſtat. Suſcipit autem dactylum, & ſpondeum omnibus in locis indifferenter, praeterquam in vltimo, vbi vel ſpondeus, uel pro ſpondeo trochaeus eſſe debet, quia in omni metro vltima breuis ſyllaba pro longa accipitur, quod videtur aliquid uacantis temporis, ex eo, quod inſequitur accedere, quamquam, ut ait Quinctilianus, Multum refert utrum longa ſit, quae claudit, an pro longa. neque enim tam plenum eſt. Interdum etiam inuenitur dactylus in ſexto, vt, īnsĕrĭ - u u cūr uē- - ro ēx fē- - tū nūcĭs - u u ārbūtŭs - u u hōr- rĭdă - u u. quod tamen numquam fit, niſi ſeqnens uerſus a uocali incipiat. ut ſupra oſtendimus. Sequitur enim ēt ſtĕ ĭles platani malos geſſere valentes. Eliſa igitur A ex horrida, d, ſequenti dictioni, quae a uocal

incipit, connectitur, ſic, ē ſtĕrĭ - v v, & hōrrĭ remanet pro ſpondeo trochaeus. Tale eſt & illud, Et ſpumas miſcent argenti, uiuaque Sūlfŭră, Ideaſque pices. ſcanditur enim Sūlfū -- rīdaē --. Praeterea licet ſpondeus omnem ſibi vindicet locum tamen raro inuenitur in quincto, & rarius niſi praecedat dactylus, ut aūt lē uās ōcrĕ - v v āslēn - - tō dū - - cūnt ār - - gēntō - -. Ité ē cō - - ſtānlōn - - gō sūb - - dūxĭmŭs - vv āppēn - - ne nō - -. Suſcipit quoque loco dactyli proceleuſmaticū, & Anapaeſtum, ſed illum raro, hunc rariſſime ut Tĭty rĕ - v v pālēn - - tēs ā - - flūmĭnĕ - v v rĕĭcĕ că v v y pēllās. Et. Tĕnŭĭă v v v v nec lanae per caelum uellera v terri. & Gĕnŭă lă v v v v bant. E Laba ărĭĕtă v v v v crebro. quāquam, ut Terentianus ait, Tēnuĭă, & gēnuălă, poſſunt eſſe dactyli, ubi u ſit conſonans. Idem in ārĭĕtĕ dici poteſt, ut & i ſit conſonans, quod ita ſeruaſſe uidetur Virgilius, ut numquam vſus fuerit proceleuſmatico, niſi ibi & ſynaereſis fieri poſſit. Anapaeſtum uero tm̄ ſemel memini legere apud eundē Flŭuĭō v v - rūm rēx Hērĭdănus. Apud Graecos etiam & creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum auté uolunt Heroicum; uel quod heroum facta Home. primus hoc uerſu cecinerit. Vnde Horat.

Res geſtae, regumq. ducumq., & triſtia bella,

Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus. uel; qd̄ uetuſtiſſimus, & ante omnes primus hic fuerit uerſus. heroica enim uetera, & antiqua dixerunt; uel quia ualida, & magna hoc metro canantur, quales ſunt heroes. Idem & dactylicum, & heroum, & hexametrum, & epos, & Deliacum, & Pythicum nominatur. Dactylicum a pede, quem praecipue ſuſcipit. Heroum, uel ut ſupra dictum eſt, uel forte, quod heroo pede praecipue conſtet, qui eſt idem cum dactylo. Hexametrum, quia ſex metris, hoc eſt pedibus, fertur. Epos, ut Graeci dicunt, ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι τὰς βάσεις ἀλλήλαις, uel quia ἔπος στίχος ἔμμετρος. facilius enim hoc carmine uerba decurrunt dimenſione inuicem cohaerētia ꝑter cetera delectabilius. Deliacū, a Delio Apolline. Pythi

cum,

cum; quia cum Apollo Pythona ſerpentem Delphis necaſſet in vltionem matris, accolae timore perculſi, carmen primum heroicum hexametrum e ſex ſpondeis compoſitum cecinerunt, deinde laeti occiſo ſerpente idem carmen concitata uoce ſex iambis protulerũt, quod fuiſſe dicit Athenaeus ἴη - - παιὰν - - ἴη - - παιὰν - - ἴη - - παιὰν - - ut iota in ἴη producatur. idẽ praeterea ſi corripiat, & παι in παιὰν ſimiliter ſequente uocali, erunt ſex iambi. ſic ἴη υ - παιαν υ - ἴη υ - παιὰν υ - παιαν υ - ἴη υ - παιὰν υ - . Sed ut clarius appareat quod dicimus, ſubiungemus de hac fabula Athenaei uerba: Κλέαρχος ὁ σολεὺς οὐδενὸς ὢν δεύτερος τῶν τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν τὴν λητὼ φησιν ἐκ χαλκίδος τῆς εὐβοίας ἀνακομίσουσαν εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν, γένεσθαι παρὰ τὸ τοῦ κληθέντος πύθωνος σπήλαιον. καὶ φερομένου τοῦ πύθωνος ἐπ᾽ αὐτοὺς κλητὰ τὸν παίδων τὸν ἕτερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα, προσβᾶσα τῷ λίθῳ τῷ νῦν ἐπικειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς ἐργασμένης λητοῦς. ὃ τῆς τότε πράξεος μίμημα γενόμενον, ἀνάκειται περὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖν, εἶπεν ἵε παῖ. τυχεῖν δὲ τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἀπόλλωνα. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν, ὡς εἴπος τὶς ἄφιε παῖ, καὶ βόλλεται. διόπερ ἀπὸ τούτου λεχθῆναί φασι τὸ, ἵε παῖ, καὶ ἵε παιάν. & paullo poſt ſubiungit, τὸ δὲ ὑφ᾽ ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ λεχθὲν φανερῶς πέπλασον ἐπὶ σπονδαῖς τοῦτο πρῶτον εἰς τρὶς εἰπεῖν τὸν θεὸν οὕτως, ἴη παιάν, ἴη παιὰν, ἴη παιάν. ἐκ ταύτης γὰρ τῆς πίστεως τὸ τρίμετρον καλούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦθ᾽ ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων, ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρώτων δύο συλλαβῶν λεγομένων ἴη παιὰν ἡρῷον γίνεται, βραχειῶν δὲ λεχθεισῶν, ἰαμβεῖον διὰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὅτι καὶ τὸν ἴαμβον ἀναθετέον αὐτῷ. βραχειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς ἁπάντων τελευταίας συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τὶς, ὁ ἱππώνακτος ἴαμβος ἔσται.

Idem & Terentianus recitat, in quo Graecum carmen deprauatum ex Athenaeo correximus. Primum

enim fuiſſe hexametrum e ſex ſpōdeis, inde, e ſex iambis refért his uerbis.

Hexametros tradit genitos duo prima uetuſtas.
Herous ille eſt, hunc uocant iambicum,
Nam pedibus ſenis conſtare videmus vtrumq.
Diuerſa quamquam lex ſit ambobus pedum.
Additur haec gemino non abſona fabula metro,
Seu uera res eſt. ſpectet auctorem fides.
Cum puer infeſtis premeret Pythōna ſagittis
Apollo, delphici feruntur accolae
Horantes acuiſſe animum bellantis, ut illos
Metus habebat, aut propinqua adoria:
Tendebat geminas pauida exclamatio uoce,
Ἰη – – παιαν – – ἴη – – παιὰν – – ἴη – – παιὰν – –
Spōndēis īllūm prīmō nātūm cērnis sēx.
ēx pār tĕ uōcēs cōn cĭ tās laĕtī dăbānt,
Ἰη ◡ – παιὰν ◡ – ἴη ◡ – παιὰν ◡ – ἴη ◡ παιὰν ◡ –
ĕt hinc pĕdūm tŏt ōr tūs ēſt ĭām bĭcŭs.

EX. POLLVCE. DE. PVGNA. APOLLINIS CVM. PYTHONE

Τοῦ δὲ πυθικοῦ νόμου τοῦ αὐλητικοῦ μέρη πέντε, πεῖρα, κατακελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον καταχόρδευσις. δήλωμα δ᾽ ἐστὶ νόμος τῆς τοῦ ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν δράκοντα. καὶ ἐν μὲν τῇ πείρᾳ διορᾷ τὸν τόπον, εἰ ἄξιος ἐστὶ τοῦ ἀγῶνος. ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ προκαλεῖται τὸν δράκοντα ἐν δὲ τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται. ἐμπεριείληφε δὲ τὸ ἰαμβικὸν, καὶ τὰ σαλπιστικὰ κρούματα, καὶ τὸν ὀδοντισμόν. ὡς τοῦ δράκοντος ἐν τῷ τετοξεῦσθαι συμπρίοντος τοὺς ὀδόντας. τὸ δὲ σπονδεῖον δηλοῖ τὴν νίκην τοῦ θεοῦ. ἐν δὲ τῇ καταχορδεύσει ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια χορεύει.

Sunt qui dactylicum, & Herum, non eſſe idē volunt, ſed illam inter vtrumque eſſe differentiam, quod dactylicum ex omnibus cōſtat dactylis, Heroum vero etiam ex ſpōdeis. Addunt praeterea proprium eſſe heroum, quod in priore, & in quarto, & in ſexto loco ſpondeum habeat,

habeat:ut, Dēfēciſſe videt ſua tām prōmiſſa repōſci. Itē Immōtamq. coli dedit, ēt cōntēnere uēntos. Et, Cui nōn dictus Hylas puer, ēt Lātōna Dēlŏs? Sed qđ omnes ſpōdeos, uel plures ſpōdeos, quā dactylus hēt, quaſi minus bonum, & ſine dactylo parū teres, ac ſonorū σπονδειάζον appellauerunt: Et propterea optimum dicūt, qui ex omnibus cōſtat dactylis, vltimo excepto, qui, ut dixi, vel ſpondeus, uel pro ſpondeo, trochaeus eſt Ennius; *ăt tŭbă tērrĭbĭlī sŏnĭtū tărătāntără dīxĭt*. Virg. *Stāt sŭă cuīquĕ dĭēs brĕuĕ ēt īrrĕpărābĭlĕ tēmpus*. Sic apud Graecos, Homerus, βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ: βῆ δὲ δι - υ υ ἀπρομά - υ υ χων κεκο - υ υ ρυθμένος - υ υ αἴθοπι - υ υ χαλκῷ - -. Idem, γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι, νῦν δὲ μάλα χρή, γλαῦκε πέ - υ υ πον πολε - υ υ μιστὰ με - υ υ τ' ἀνδράσι - υ υ νῦν δὲ μά - υ υ λα χρή - -. Sed ſubiungamus de heroico quaedam ex Terētiano, ut ea ediſcent inuenies. Nam longe melius & mādatur memoriae carmē & tenetur, quā proſae oratio. Ne cui igitur ſit mirū, ſi illū ſaepe citamus. Eſt.n. & acutus, & doctus, ſimulq. & delectat, & docet. Sed iā ipſum audi.

Haec ſibi quaeq prius diſtinguere metra paramus,
Heroa primo, mox adire iambica,
Alternae ne quem impediat confuſio ſiluae,
Quae lex ſit ipſis, quae ſit ijs, quae procreant
Partibus adiectis detractis, quae uarientur
Poſthinc, deinde quanta compages nouos
Alternet, uarietq modos, mutatio quantum
Commendet. Et ſi non ualebo plurima,
Attingam uel pauca tamen nam pandere prima
Prodeſt frequenter artium veſtigia.
Vim propriam pedibus fida cito redde ito mente,
Ne dum requiris, tarda ſit diſpectio.
Spondeus, uerſum quo primum diximus ortum.
Heroon, hexametris tuetur vim ſuam
Nomine nunc proprio, nunc debita tempora reddens,
Sub alterius conſonat uocabulo,
E geminis longam ſoluet ſi quando ſequentem,

Fit dactylus, triſyllabis tempus manet.
Si prior in geminas ſoluetur longa minores,
Tum pes recurret dactylo contrarius.
Tempora ſed quamquam totidem defendat uterq.
Heroa fiunt pulchriora dactylo,
Haec contra uitiant incurrentes Anapaeſti.
Poſt dactylum ne quattuor iungas breueis.
Poſt ſpondeum autem ueniens, ſic mutet oportet,
Vt iſte uerſus iam docet legem metri.
Ergo ſpondeus plerumq in dactylon ibit,
Nec intereſt uel quo loco, uel quam frequens.
Nam ſaepe alterni gemini nunc, ſaepius alter
Species reformant plurimas in verſibus,
Quas longum credo perſcribere, cum ſibi cunctas
Legendo poſſit adnotare quilibet.
Hoc ſat erit monuiſſe, locis quod quinq. frequenter
Iugem uidemus inueniri dactylum.
Sed non & ſextum pes hic ſibi uendicat umquam,
Niſi quando rhythmum, non metrum componimus.
Namq. metrum, certiq. pedes, numeruſq. coercent,
Dimenſa rhythmum continet lex temporum.
Spondeus partem ſemper ſibi uindicat imam,
Dat & trochaeo qua diſſyllabo locum.
Nec damnum importat, tria qui ſua tempora ſubdit,
Quae quattuor ſpondeus expleret magis.
Debita nam ſpatij recipit quaſi tempora verſus,
Dum iungit imis conſequens exordium.
Omnibus in metris hoc iam retinere memento.
In fine non obeſſe pro longa breuem.
Praeterea pes nullus erit quin rite locetur,
Laudem mereri ſi uoles poeticam
Hexametron dicunt ſed non heroicum omnem,
Nam ſex pedes ineſſe non erit ſatis.
Leges quippe datas heroica carmina poſcunt,
Quis acta Homerus heroūm cum ſcriberet,
Verſibus oſtendit, quas aeque ſermo Latinus,
Cuſtodit omneis, & pedes ſolos probat,
Quos ſupra poſuit Graecis & creticus aptus.

Bacchius etiam ponitur pro dactylo.

Vbi aduertendum, ut ſupra etiam oſtendi, Bacchiũ intelligi a Terentiano, qui communiter ab aliis fere omnibus Palimbacchius dicitur, & quia ſupra idem & Quinctilianus ſenſiſſe, quod Terentianus, ſcripſimus, diligentius conſiderandum, an ita ſit. nam uidetur, ubi de uſu Bacchii ſcribit, ſibi eſſe contrarius, cum dicit, Bacchius & claudit, & ſibi iungitur, Veneñum v̆ – tĭ mērēs v – –. Deinde ſubiungit, Contrarius quoque qui eſt, cludet, niſi ultimam longam eſſe uolumus, optime que habebit ante ſe Moloſſon, cibis rēſpērsūm – – –. aut Bacchium, Quod hic pŏtēſt, nōs v – – pōſsēmūs – – v. ecce hic manifeſte apparet intelligere Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium uero vltimam. Quare illud, Longis breuem praecedentibus bacchius, cui contrarius Palimbacchius erit aliter legendum, & forte ſic, Longis breuem ſuccedentibus.

Sunt qui inſeri poſſe aiunt interdum in fine dactylici pro ſpōdeo iambum, & eos uerſus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore Graeci appellant μειούρους, παρὰ τὸ μεῖον, καὶ οὐρά. Sed huiuſmodi verſus non puto inuenies, niſi apud Graecos. Homerus ἰλιάδος α', Τρῶες – – δ' ἐῤῥί – – γησαν ἐ – v v μεὶ ἴδον – v v αἰολον – v v ὄφιν v v. ὄφιν pariambus eſt pro ſpondeo. Terentianus tamen multos uerſus, de miuris ſcribens, compoſuit, in quibus uı etiam corripuit, ex ει eliſo ε, ut & in χορεῖος, & διςπόνδειος fecit. Verſus hi ſunt.

Dactylici finem uerſus ſi claudat iambus,
Hoc eſt pro longa, breuis ut paenultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopia, meliŭ ŭs v v.
Verſus ut hic reſonare poteſt, ita ſi cecinĕrīs v –,
Ite domum ſaturae, uenit heſperus, ite, ſatŭ rāē v –.
Nile pater propera, ſitiunt ſata Nile propĕrā v –.
Heus puer, ut mea ſint tibi uilia carmina, uĭ dēs v –.
Si nuſquam hocce aliquis lectum putat, ecce dabĭ tŭ r v v.
Verſus Homericus auſonio reſonans ita mŏdō v –,

Quem

Quem μείουρον Achaica genus uocitare ſolitā ĕſt. ᴗ – :
Attoniti Troes viſo ſerpente pauĭtānt ᴗ – .
Liuius ille vetus graio cognomine, sŭăē ᴗ – .
Inſerit inonis uerſu puto tale decĭmĕn ᴗ ᴗ ,
Praemiſſo heroo ſubiungit nanq. μείουρŏν – ᴗ .
Hymnum quando chorus feſto canit ore Triuĭaē ᴗ – .
Et iam purpureo ſuras include Cothūrnō – – ,
Balteus & reuocet uolucres in pectore ſīnŭs ᴗ – ,
Preſſaq. iam grauida crepitent tibi terga pharĕtrā – – .
Derige odoriſequos ad certa cubilia cănēs ᴗ – .

Id quod cum ſaepe facit Lucretius, miror nullum ab illo accepiſſe exēplum Terentianum, ut illud libro primo; ſed eo magis acrem Inrĭtat virtutem animi confringere ut arcta Naturae primus portarum clauſtra cupĕret. Licet Priſcianus lib. x. cupiret legat, cui non accedo. In exemplaribus enim manuſcriptis cuperet legi, nō cupiret. Et illud lib. v. *Nec iacere in du manus uia qua munita fidĕi.*

DE. VITIIS. QVIBVSDAM. VITANDIS. IN. HEROO

SVNT quaedam vitia in heroo praecipue vitāda. Primum indocta quaedam, & ridicula affectatio, ut ſemiquinaria caeſura ſit ſimilis extremae ſyllabae uerſus, aut alterius uerſus caeſurae, & ſimul extremitas metri, alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obſeruatio poetarum, inculti, ac ineruditi ſaeculi, quos uerſus leoninos appellant, quales hi ſunt;

Pergama flere uolo fato Danaum data ſōlo.
Solo capta dolo, capta redacta ſōlo.
Ex Helicone ſona, quae prima tenes Helicona,
Et metra me dona promere poſſe bona. Item hi magis etiam ridiculi, & indoctiores;
Chartula noſtra tibi mittit Rainalde ſalutes,
Dlura videbit tibi, niſi tu mea dona refutes. Huiuſmodi igitur ne ioco quidem cenſeo componendos verſus, ſed imitandos eſſe bonos poetas, ac in primis Virgilium. inuenies tamen ſemiquinariam caeſuram fre-

quenter quidem fini in heroo reſpondere, ſed frequentius in pentametro elego tûc, cum ſubſtantiuis propria redduntur epitheta; *Vt primus Idumaeas referam tibi Mantua palmas.* Et;
Mantua vae miſera nimium vicina Cremonae. Et;
Acriſioneis Danae fundaſſe colonis, Item;
Helleſpontiaci ſeruat tutela Priapi. Item;
Iulius a magno demiſſum nomen Iulo.

Vbi aduerte praeponi adiectiuum;ſequi ſubſtantiuũ, idq. frequentiſſimum eſſe. ſic in elegis;
O vtinam tunc cum Lacedaemona claſſe petebat
Obrutus inſanis eſſet adulter aquis.
Non ego deſerto iacuiſſem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies.
Nec mihi quaerenti ſpatioſam fallere noctem,
Laxaret viduas pendula tela manus.
Inuenies etiam, ſed rarius, praeponi ſubſtantiuum; vt,
Reice ne maculis infuſcet uellera pullis. Item;
Coniugis, ora modis attollens pallida miris.
Redduntur quidem epitheta ſubſtantiuis, vt dixi: ſed qui id quoq. affectauerit, non laudabitur. Praeterea videndum eſt, ut Quinctiliani vtar verbis, ne ſyllaba uerbi prioris vltima, ſit prima ſequentis. Id, ne quis praecipi miretur. Ciceroni in epiſtolis excidit; *Res mihi inuiſae ſunt, Bruto,* & in carmine;
O fortunatam natam me conſule Romam.
Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde ſubiungit;
Antoni gladios potuit contemnere ſi ſic
Omnia dixiſſet. Ridenda poemata malo,
Quam te conſpicuae diuina Philippica famae.

Cauendum eſt etiam, ne in principio praeter decorem elati, & tumidi uideamur, & ut ait Flaccus;
Nec ſic incipies, ut ſcriptor Cyclicus olim.
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Qui dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.

Potuiſſem & alia multa dicere, quae fugere, quaeq. ſequi & facere oporteat componendis carminibus, ſed

cum

ſommata, & duos ſemipedes facilior, Dictum uero Elegum παρὰ τὸ ἐλεεῖν τοὺς τεθνεότας, quod hoc carmine laudes defunctorũ ſcriberentur, uel παρὰ τὸ ἔλεος quod vetuſtiſſimi ſuas lamentationes elegis decantarent. nam factum eſt uocabulum a uoce, qua in fletu vtimur. vnde tractum eſt, ut epitaphia elegis praecipue ſcribantur uerſibus. procedente deinde tẽpore aliae quoq. res eo uerſu ſcribi coeperunt, hinc Horat.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.

De inuentione autem elegi verſus, idẽ Horat. ſic dicit.

Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

TERENTIANVS. DE PENTAMETRO. VERSV

Pentametrum dubitant, quis primis finxerit auctor,
Quidam non dubitant dicere Callionum.
Hexametro cum quinq. pedum ſubiungitur iſte.
Parteis Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſit diſiungere forma.
Has ſi quis geminet, pentametrum faciet.
Sed rĕfert duo ſint an dactylus vnus in illa.
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud:
Dēsĭnĕ maēnălĭōs, dēsĭnĕ maēnălĭŏs.
Dactylus uduplex, non bis ſententia currat.
Dēsĭnĕ Maēnălĭōs Mūsă rĕferrĕ iōcōs.
Hoc nec praepoſitum peccat, nec parte ſequenti,
Talis vtriq. loco conuenit vna tome.
Si primo ſpondeus erit, tum dactylus alter.
Stabit, comma prius non poterit repeti.
Talis erit uerſus haec portio, quam modo tracto,
Pōſtquām rēs ăsĭaē. claudicat ut repetas.
Viſtet comma ſequens, bis dactylus adſit oportet,
Pōſtquām rēs ăsĭaē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs,
Dactylus in primo poſitus ſpondeus adhaerens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat iſti,
Mūsă mĭ - vv hĭ cāuſ - - ſas - diſcrepat hoc literum.

Dactylus

Dactylus ergo duplex redeat mihi parte ſequenti,
Mūsă mĭhĭ cāuſsās, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
Spondeum duplicem, quae pars prior eſt, bene ſumet,
Peccat enim tantum poſteriore tome.
Spondeos ante ergo dabis, pars cetera curret.
ō fōrtūnātī dēsĭnĕ maēnălĭōs,
Pars prior ergo pedum admittet quemcumq. duorum,
Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
Scandunt Pētametrum, duo ſint quaſi commata, quidam,
Vt pedibus binis ſemipedes ſuperent.
Hos ſibi coniunctos ſpondeum reddere quinctum,
Pōſtquām rēs ăsĭaē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
At quidam in medio ſpondeum reddere malunt,
Semipedem, & primum eum capite alterius
Iungunt, dactylico quae ſit de commate, longa:
Inde duas promptum eſt ſic remanere breues.
His longam adnectunt, qua dactylus incipit alter.
Cernis & hinc alios tot remanere breues.
Has ad ſemipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec rēfert longa ſit, an ne breuis,
Sic ſpondeus erit medius, duo poſt anapaeſti.
Pōſtquām rēs ăsĭaē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
Iccirco primo curabis commate ſemper,
Ne breuis incurrens ſyllaba ſemipedis,
Spondeum medijs nequeat coniungere longis,
ēt fiat tālĭs, īncĭpĕ Maēnălĭōs,
Nam lĭs, quae breuis eſt iungat ſibi ſiue ſupremam
ōs, uel quae prima eſt, ĭn caput hoc etenim eſt,
Quia ne producta eſt, geminat nec conſona uires,
Spondeus minime pes, ſed iambus erit.
Exemplum iccirco uocali a parte locaui,
Longa fō̆ret ne lĭs, īncĭpĕ Maēnălĭōs.
Quidam quia gemino conſtat de commate uerſus,
Claudere comma prius non timuere breui.
Vt ſit pentameter talis, qualem modo fingo.
Hōc mĭhĭ tām grāndĕ mūnŭs hăbērĕ dătŭr.
Aut qualis ſupra uerſus peccare uidetur.
Sī fiāt tālĭs īncĭpĕ Maēnălĭōs.

Nam

Nam referre nihil, ſit qualis ſyllaba fini,
Commataq. hoc ipſum iuris habere uolunt.
Iccirco & verbo numquam vno cola ligari,
Vt conſtet parti finis vtriq. ſuus.
Nam uitioſus erit ſic pentameter generatus,
Intĕr nōſtrōs gēntīlĭs ŏbērrăt ĕquŭs,
Spondei duo ſunt, quod dixi commate primo
Poſſe dari: verum ſyllaba, quae ſequitur,
Nec penthemimerem uerbi cum fine relinquit,
Quae data pentametris regula prima ſonis,
Nec poſt dactylico debet quae commate iungi,
Eſſe caput uerſus dactylici patitur:
Hoc ipſum melius mutata parte coibit,
Gentilis noſtros inter oberrat equus.
Tantam noſtra nequit menſura abſoluere litem,
Malo tamen longa cludere comma prius.
Hos elegos dixere ſolet quod clauſula talis.
Triſtibus, ut tradunt, aptior eſſe modis.

Quoniam autem eadem fere lex eſt metrorum apud Latinos, quae & apud Graecos, vnde noſtra fluxerunt, operaepretium uiſum eſt, in ſingulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uerſus aliquot Graecos ſcandere, ex bonis acceptos auctoribus.

EX. PRIMO. ILIADOS

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρὶ ἀχαιοῖς ἄλγε᾽ ἔθηκεν,
Πολλὰς δ᾽ ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ηρώων, αὐτοὺς δ᾽ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι,
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι. διὸς δ᾽ ἐτελείετο βουλή.
Μῆνῐν ᾰ - υ υ ειδε θε - υ υ ᾱ πη - - ληϊ ᾰ - υ υ δεω ᾱχῐ - υ
| λῆος - υ,
Οὐλŏμĕ - υ υ νην, ἣ - - μῡρῐ ᾰ - υ υ χαιοῖς - - ᾱλγε ἔ - υ υ
θηκεν - υ.
Πōλλᾱς - - δ᾽ ῐφθῑ - - μους ψῡ - - χᾱς ᾰῐ - υ υ δῐ προῐ - υ υ
ᾱψεν - υ.
ἡρώ - - ων, αὐ - - τους δ᾽ ἑ - - λωρῐ ᾰ - υ υ τεῦχε κῠ - υ υ
νεσσῐ - υ.
Οἰω - - νοῖ σῐ τε - υ υ πᾶσῐ δῐ - - υ υ ὸς δ᾽ ἐ τε - υ υ λειε το
- υ υ

-υυ βουλῆ--.

Ecce in primis quattuor ſedibus, uel dactylus, uel ſpondeus indifferenter ponitur, in quincta autem ſemper dactylus, & in ſexta ſpondeus, uel eius loco trochaeus. licet in quincta ſpondeus interdum inueniatur. Illud autem δεῶ ἄχι - υυ dictum eſt per συνίζησιν vbi δεῶ breuis, & longa, pro vna longa. ſic Virgilius poſuit. Solio cum Iuppiter aureo, ubi reo breuis & longa, pro vna longa.

EX. THEOCRITI. AMOEBATO. CARMINE.

Αγκεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴ τι μενάλκας. Μενάλκας
Γῆ πόχ᾽ ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ἆσε μέλος,
Βόσκοιτ᾽ ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας· ἢν δὲ ποκ᾽ ἔνθῃ
Δάφνις ἔχων δαμάλας μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.
Κρᾶναι, καὶ βοτάναι γλυκερὸν φυτὸν, αἴπερ ὅμοιον. Δάφνις.
Μουσίσδοι Δάφνις ταῖσιν ἀηδόνισι.
Τοῦτο τὸ βωκόλιον πιαίνετε, κἢν τι μενάλκας
Τῇδ᾽ ἀγάγοι, χαίρων ἄφθονα πάντα νέμοι,

In his uerſibus ſcanduntur heroi, ut ſupra ſcripti Homerici Pentametri uero elegi ſic.

Πῆ πόχὸ-υυ σῦρῖ--κτᾶς-πρῦσφῖλὲς-υυ ᾶσεμὲ-υυ λὸς υ. uel ſic, ſine caeſuris.

Πῆ πόχὸ-υυ σῦρῖ--κτᾶς πρὸς--φῖλὲς ἆ υυ-σὲμὲλὸ υυυ. Secundus Pentameter.

Δᾶφνὶς ἔ-υυ χῶν δᾶμᾶ-υυ λᾶς-μῆδὲν ἔ-υυ λᾶσσὶν ε-υυ χοῖ-& ſine caeſuris.

Δᾶφνὶς ἔ υυ χῶν δᾶμᾶ-υυ λᾶς μῆ--δὲν ἔλᾶσ υυ-σὸν ἔχοῖ υυ-Tertius Pentameter

Μοῦσῖς--δοῖ δᾶφ--νῖς-ταῖσῖν ᾶ-υυ ηδὸνῖ-υυ σῖ υ & ſine caeſuris.

Μοῦσῖς--δοῖ δᾶφ--νῖς ταῖυ-σῖν ᾶῆ υυ-δὸνῖσῖ υυυ Quartus Pentameter.

Τῆδ ᾶγᾶ-υυ γοῖ χαῖ--ρῶν-ᾶφθὸνᾶ-υυ πᾶντᾶνὲ-υυ. μοῖ-& ſine caeſuris.

Τῦ δᾶγᾶ-υυ γοῖ χαῖ--ρῶν ᾶ--φθὸνᾶ πᾶν υυ-τᾶνε μοῖ υυ-. Vides his pentametris duo eſſe commata,

& eodem

& eodem modo ſcandi, ut ſupra Latina oſtendimus. Quare uel hinc colligere poſſumus a Graecis, & haec & alia fere omnia Latinos accepiſſe: vt mittam & pedum, & metrorum, & accidentium metris nomina uel Graeca, uel a Graecis detorta. Si q̃ſquã igitur eſt, q̃ negat non neceſſarias eſſe Graecas litteras hominibus noſtris, quam recte ſentiat, breui puto cognoſcet, cũ uel pueris de bonis litteris docta diſputantibus, ipſe interim aſtabit ὡς ὄνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE. VERSV. IAMBICO. SENARIO.

Iambicus verſus, q̃ a Graecis τρίμετρος quod tres διποδίας habeat, a Latinis eadem ratione ternarius; vel quia e ſex pedibus ſimplicibus conſtat, Senarius appellatur, ſuſcipit in locis imparibus, id eſt in primo, tertio, quincto, pedes quinq., iambum υ - tribrachyn υυυ Spondeum - - Dactylum - υυ Anapaeſtum υυ -. in paribus uero, ideſt, in ſecũdo, quarto, ſexto, tres. iambum υ - tribrachyn υυυ pyrrhichium, ſed hunc in fine dumtaxat υ υ ratione ultimae ſyllabae, quae in omni metro, ut ſupra dixi, indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus e ſolis iambis conſtat, ut etiam a principio, cum inuentus eſt. Deinde grauitatis gratia ſpondeus, & qui ex illo naſcuntur, dactylus anapaeſtus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti ſunt. Vnde Terentianus;

Sed quia recipit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo eſt contrarius,
Vt iã tenemus, impari tamen loco. De eodẽ ſic Horatius,
Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus;
Per citus. vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus.
Primus ad extremum ſimilis ſibi. Non ita pridem.
Tardior ut paullo, grauiorq. veniret ad aureis,
Spondeos, ſtabileis in iura paterna recepit,
Commodus, & patiens, non ut a ſede ſecunda.
Cederet, aut quarta ſocialiter. Ex omnibus iambis tale

eſt Horatii, *Suĭs v- ĕt ĭp v- să Rō v- mă uĭ v- rĭbūs v- ruĭt*. Tale, & illud *Mĭnā v- cĭs aūt v- ĕtrū v- ſcă Pōr v- ſē naē v- mănūs v-*. Itē reliqua oīa, q̄ ſubiūgūtur hexametris illius epōd. *Altera iā teritur bellis ciuilibus aetas*, ut illud, *ĕā v- mŭs ōm v- nĭ aē v- xĕcrā v- tă cĭ v- uĭtās v-*. Terētianus de hoc metro partim e ſolis iābis, partim ēt immiſſo ſpōdeo & ſemel dactylo ī locis (imparibus.

Ădēſtŏ, iāmbē praēpēs ēt tuī tēnāx.
Vĭgōrĭs ād dēcōncĭſūm cĕlēr pĕdĕm.
Nēc āl tĕrīŭs īn dĭgēns ŏpĭs uĕnī.
Sĕd ĭpsĕ uērŭs, īntĕgēr quĕ gēſtĭēns.
Ădūſtă fēllĕ, quālĭs āntĕ cārmĭnă
Dăbās ămārŭs ūltŏr īm pŏtēns, tuī.
Vĭdēs, ut īctă uērbă rāptĕt īmpĕtŭs,
Brĕuēm quĕ crēbră cōnsĕquēndŏ lōngŭla,
Cĭtūm sŭbīndĕ uōluăt ārctĭūs sŏnŭm,
Ĭāmbŭs īpsĕ sēx ĕnīm lŏcīs mănĕt.
Et inde nomen inditum eſt ſenario,
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.
Quae cauſſa coget, non morabor edere.
Nam mox poetae, ne nimis ceſſet breuis,
Lex haec iambi uerba admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu
Vrget, nec aptis exprimi uerbis ſinit
Senſus aperte diſſidente regula,
Spondeon & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco,
Pedemq. primum, tertium quinctum quoq.
Iuuēre paullo ſyllabis maioribus.
At qui cothurnis regios actus leuant,
Vt ſermo pompae regiae capax foret
Magis magiſq., latioribus ſonis
Pedes frequentant, lege ſeruata tamen,
Dum pes ſecundus, quartus, & nouiſſimus
Semper dicatus uni iambo ſeruiat.
Nām nūllŭs ălĭūs pŏnĭtūr, tāntūm sŏlēt
Tēmpŏrībŭs aēquūs nōn rĕpēllī trībrăchўs.

In

In tragoediis autem uerſus e ſolis iambis non laudatur. quare uix talem inuenias, ſed ſemper in locis paribus ex iambo, aut tribreui: in ceteris indifferenter ex iambo ſpondeo, dactylo, anapaeſto, tribreui. In cõmoediis uero in ſecundo loco & ſimilibus, ſpondeus etiam inuenitur, necnon & dactylus, & anapaeſtus, ſed frequẽtius ſpondeus. Quod faciunt Comici, ut ſolutam orationem imitentur. Scandamus igitur aliquot ſenarios uerſus, primo comicos, deinde tragicos, ut quod dicimus, apparet exemplo manifeſtius.

Ex Andria Terentii.

Vōs ī --ſtaēc īn -- tro aūfēr -- te ăb ī v-tĕ. Sō vĭ-
ſĭā v-.
Ădēs v- dūm pāu -- cīs tē -- uŏlō v- dictūm --
pŭrā v-.
Nēmpe ūr -- cūrēn --tūr rē--cte haēc īm -- mo
ăliŭd vv. Quĭd ēſt. v.
Quōd tĭbĭ -v v mĕā ārs v- ēffĭcĕ-v v re hōc pōſ -- ſĭt
ām v- plĭŭs v v.
Nĭhĭl ī v v - ſtāc ŏpŭs -vv ēſt ār -- te ād hānc -- rēm
quām -- părō v-.
Sĕd hīs v- quās sēm --pĕr īn v- te īntēl -- lēxī -- ſĭ
tās v-.
Fĭde ēt v- tăcĭtūr v v- nĭtā v- te ēxpē--ctō quīd --
uĕlīs v-.

Ex Hercule ſurente Senecae.

Sŏrōr v- tŏnān v- tĭs (hōc ĕnīm v- sōlūm -- mĭ
hī v-.
Nōmēn -- rĕlictum ēſt sēm -- pĕr ălĭ vvv ēnūm --
Iŏuēm v-.
Ac tēm-- plăsūm v- mi ui dŭ - v v ă dē v- sĕrŭiaē vv-
thĕrĭs vv.
Lŏcūm v- quĕ caē v- lō pūl -- să, pēl v- lĭcĭbūs v v-
dĕdī v-.
Tēllūs -- cŏlēn v- da ēſt, pēl -- lĭcēs v- caēlūm --
tĕnēnt v-.

Ex Menandro, ut citat Stobaeus, trimetri iambici acatalecti.

Οἱ κοιμένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον.
Στρατεία δ᾽ οὐφέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Εφύμερον δ᾽ ἔχει, καὶ προπετῆ τὸν βίον.
Οὐ πεῖραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὔλογον ῥητὸν, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στατιάτου σμῆχα καὶ τῆ τοῦ ξένου.
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ᾽ ἂν εἰ πράττοι θεὸς,
Οὐθεὶς γένοιτ᾽ ἄν.
Οἷ κοῖ -- μένειν υ - χρῆ καὶ -- μένειν υ - ἔλευ υ - θέ-
ρον υ υ
Στράτεῖ υ - ᾱ δ᾽ οῦ -- φέρει υ - πέριοῦ υ υ υ σιᾶν οὐ--
δέμιᾶν υ υ υ,
ἔφη υ, μέρον υ - δ᾽ ἔχει υ - καὶ πρῦτε - υ υ τῆ τὸν --
βίον υ υ.
Οὐ πεῖ -- ρᾶν ἔχο υ υ υ μένον -- τὸν οὐ υ - σωτη --
ρίου υ -.
Εὔλοΐ - δόρη υ - τὸν ὡς υ - ἔοι υ - κε φαι υ - νέται υ -.
Τὸ τοῦ υ - στράτιᾶ υ υ - τοῦ χρῆ -- μᾶ καὶ υ - τὸ τοῦ υ -
ξένου υ.
Κόμψος -- στράτιῶ υυ - τῆς οὐ -- δ᾽ ἄν εἰ υ πράττοι --
θεὸς υ υ, Οὐθεὶς -- γένοι υ - τ᾽ ἄν.

EX. PLVTO. ARISTOPHANIS

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ᾽ ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ην γὰρ τὰ βέλτισθ᾽ ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράπον τα τῶν κακῶν.
ὡς ἀρ -- γᾶλέον υ υ - πρᾶγμ᾽ ἐ -- στὶν ὦ υ - ζεῦ καὶ --
θεοὶ υ -.
Δοῦλον -- γένε υ σθαι πάρα - υυ φρόνοῦν υ - τος δέ --
σπότου υ -
ἦν γὰρ -- τὰ βέλ υ - τισ ὀθέ - υ υ ράπων υ - λέξας --
τύχη υ -.
Δόξῃ -- δὲ μὴ υ - δρᾶν ταῦ -- τᾶ τῷ υ - κέκτη --
μένο υ -.
Μέτέχειν υ υ - ἄνᾶγ υ - κῆ τὸν -- θέρᾶπον υ υ - τὰ τῶν
υ - κάκῶν υ -.

Ηκωνεκρῶν κέυθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
Λιπὼν, ἵν' ᾅδης χωρὶς ᾤκισαι θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
Πριάμου τε πατρὸς, ὅς μ' ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
Κίνδυνος ἔχε δορὶ πεσειν ἑλληνικῷ,
Δείσας, ὑπεξέμπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα θρηκίου ξένου.
ἥκω -- νέκρῶν υ- κεῦθμω -- νὰ καὶ υ- σκότου υ- πυ
λᾶς υ-.
Λἴπῶν υ· ἵν ᾅ -υ δῆσ χῶ -- ρἴς ᾧ -υ κἴσαι -- θἔῶν υ-.
Πὄλὔδω υ υ- ρὄς ἕκᾰ υ υ υ βῆς παῖς -- γἔγὼς υ- τῆς
κἴσ -- σἔῶς υ-.
Πρἴᾰμοῦ υ υ- τἔ πᾰ υ- τρὄς ὅς υ- μ' ἔπεῖ υ· φρὔγῶν υ-
πὄλἴν υ υ.
Κῖνδῦ -- νὄς ἔ υ- χἔδὄρἴ υυυ πἔσεῖν υ- ἔλλῦ -- νἴκῶ υ-
Δεῖσᾶς -- ὔπἔξ υ- ἔμπἔμ -- ψἔ τρω υ- ἴκῆς υ- χθὄ
νὄς υ υ.
Πὄλὔμη υ υ- στὄρὄς υ- πρὸς δω -- μᾰ θρῆ υ- κἴοῦ υ-
ξἔνοῦ υ-.

TERENTIANVS. DE. COMICIS & tragicis verſibus.

Culpatur autem uerſus in tragoedijs,
Et rarus intrat ex iambis omnibus,
Et ille contra, qui ſecundo & talibus,
Spondeon, aut quem comparem receperit.
Sed qui pedeſtres fabulas ſocco premunt,
Vt quae loquuntur ſumpta de uita putes,
Vitiant iambum tractibus ſpondaicis,
Et in ſecundo, & ceteris aeq. locis.
Fidemq. fictis dum procurant fabulis,
In mĕtra peccant arte, non inſcitia,
Ne ſint ſonora uerba conſuetudinis,
Paulumq. rurſus a ſolutis differant.
Magis iſta noſtri, nam fere Graecis tenax
Cura eſt iambi, uel nouellis comicis,
Vel qui in uetuſta procluent comoedia.

DE. DIMETRO. IAMBICO

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium, conſtat e quattuor integris pedibus, recipitq. in locis imparibus, ideſt in prima & tertia ſede iambum, & ceteros, quos trimetrum: in locis uero paribus hoc eſt in ſecunda, & quarta ſede, iambum uel tribreuem, ſed in fine & Pyrrhichium. Quales multi ſunt uerſus apud Horatium ſuppoſiti alijs, ut hic trimetris,

Quāndō rĕpōſtūm Caē cŭbūm ādfēſtās dăpēs,
Victō- -rĕ laē v-tūs Caē- -sărĕ vv.
Tēcūm sŭb ăltā (sīc Iŏuī grātūm) dŏmō
Bĕā v-tĕ Maē v-cēnās- -bĭbăm vv. Hic aūt Herois,
Nōx ĕrăt, ēt Caēlō fūlgēbāt lūnă sĕrēnō
īntēr- -mĭnō v-ră sī v-dĕră vv.
Cūm tū māgnōrūm nūmēn laēsūră dĕōrūm,
īnuēr—băt ū v-rābās-—mĕă vv.

Hoc carmine conſtat etiam hymnus ille, ac rhythmus in ſacris libris in laudem immaculatae Virginis.

Quēm tēr- -ră pōn v-tŭs aē v-thĕră v v
Cŏlūnt v-ădō v-rānt praē- -dĭcānt v-
Trīnām- -rĕgēn v-tēm mā- -chĭnăm v v
Clāuſtrūm- - Mărī v-aēbā—iŭlăt vv

Vbi, ut id obiter admoneam, aethera nominatiuus eſt feminini generis, ab accuſatiuo Graeco τὸν αἰθέρα hae aethera, ſicut τὸν κρατῆρα haec cratera. Maria aūtē, etſi corripit primam & ſecūdam apud Claudianū, tamen quia Hebraicum eſt nomen, puto paenultimā habere indifferentem.

DE. IAMBICO. TETRAMETRO

Iambicum tetrametrum, quod Latine quadratū & octonarium dicitur, eoſdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrum. nam ſi trimetro duos propoſueris pedes, ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod ſic docet Terentianus.

Sed

Sed hic trimetrus quando duplicem pedem.
A capite ſumet, tunc quadratus dicitur.
Idemq. dictus eſt & octonarius.
Apte ergo uerſum collocabo iambicum.

Phăſē ŭ- lŭs il v- lĕ quēm v - uĭdē v- tĭs hō v- ſpĭtē. v-.

Quadratus iſte talis effici poteſt.

ădēſt v- cĕlĕr v- phăsē v- lŭs il v- lĕ quēm v - uĭdē v- tĭs hō v- ſpĭtēs v-.

Huiuſmodi uerſus iambicos quadratos acatalectos non legi in vſu apud noſtros. catalecticos autem legi apud Catullum, cuius generis eſt illud Epigramma in Thallum, q Catullo pallium, & ſudariũ inuolauerat,

Cynăĕ v- dĕ Thăl v- lĕ mŏl ĭ- lĭŏr v- cŭnī v- cŭlī v- căpĭl v- lō-.

Rĕmĭt v- tĕ păl v- lĭūm v- mĭhī v- mĕūm v- quŏd ĭn v- uŏlā v- ſtī-.

Vides his deeſſe ſyllabam, ut ſint octo ſimplices pedes iambi.

Qui poterunt effici quadrati perfecti, ſi dixeris,
Cĭnaĕdĕ Thăllĕ mŏllĭŏr cŭnĭcŭlĭ căpĭllŭlō.
Rĕmĭttĕ păllĭūm mĭhī mĕūm, quŏd ĭnuŏlāuĕrās.

Apud Comicos tamen ſaepe inuenies id genus octonarios verſus, non tamen ſeruata lege iambici metri, ſed in omni ſede indifferenter poſitos, ſpõdeum, dactylum, anapaeſtum, praeterquã in octaua, vbi ſemper eſt iambus. quales ſunt illi apud Terentium.

ĕnĭmuĕ vv - rŏ Dā v- uĕ nĭhĭl vv- lŏci ēſt v- ſēgnĭtĭ- vv aē nĕquĕ - vv sŏcōr- - dĭaē v-.

Quāntum ĭn - - tēllē - - xĭ mŏdŏ - vv sĕnĭs v - sēnī ĕn - - tĭām v - dēnū - - ptĭ ĭs v -.

Quaēsī - - nōnā - - ſtūm prō - - uĭdēn v - tūr me aūt - v hĕrūm v - pēſsūn v - dăbūnt. Et nota Enimuero ſic dictum, un ſupra, ſine inuidia, ut pro nihilo habeatur, ut ait Priſcianus.

Sed de hoc metro multa dici poſſent, quae praetermittimus dicenda, cum Terentium dabimus excuſum typis noſtris.

Quem μείουρον Achaica genus uocitare ſolitā ĕſt. ∪ – :
Attoniti Troes viſo ſerpente pauĭtānt ∪ – .
Liuius ille vetus graio cognomine, sŭăē ∪ – .
Inſerit inonis uerſu puto tale decĭmĕn ∪ ∪ ,
Praemiſſo heroo ſubiungit nanq. μείουρŏν – ∪ .
Hymnum quando chorus feſto canit ore Triuĭāē ∪ – .
Et iam purpureo ſuras include Cothūrnō – – ,
Balteus & reuocet uolucres in pectore sĭnŭs ∪ – ,
Preßaq. iam grauida crepitent tibi terga pharĕtrā – – .
Derige odoriſequos ad certa cubilia cănēs ∪ – .

Id quod cum ſaepe facit Lucretius, miror nullum ab illo accepiſſe exéplum Terentianum, ut illud libro primo; ſed eo magis acrem Inrĭtat virtutem animi confringere ut arcta Naturae primus portarum clauſtra cupĕret. Licet Priſcianus lib. x. cupiret legat, cui non accedo. In exemplaribus enim manuſcriptis cuperet legi, nō cupiret. Et illud lib. v. *Nec iacere in du manus uia qua munita fidĕi.*

DE. VITIIS. QVIBVSDAM. VITANDIS. IN. HEROO

SVNT quaedam vitia in heroo praecipue vitāda. Primum indocta quaedam, & ridicula affectatio, ut ſemiquinaria caeſura ſit ſimilis extremae ſyllabae uerſus, aut alterius uerſus caeſurae, & ſimul extremitas metri, alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obſeruatio poetarum, inculti, ac ineruditi ſaeculi, quos uerſus leoninos appellant, quales hi ſunt;

Pergama flere uolo fato Danaum data ſolo.
Solo capta dolo, capta redacta ſolo.
Ex Helicone ſona, quae prima tenes Helicona,
Et metra me dona promere poſſe bona. Item hi magis etiam ridiculi, & indoctiores;
Chartula noſtra tibi mittit Rainalde ſalutes,
Dlura videbit tibi, niſi tu mea dona refutes. Huiuſmodi igitur ne ioco quidem cenſeo componendos verſus, ſed imitandos eſſe bonos poetas, ac in primis Virgilium. inuenies tamen ſemiquinariam caeſuram fre-

quenter

quenter quidem fini in heroo reſpondere, ſed frequentius in pentametro elego tũc, cum ſubſtantiuis propria redduntur epitheta; *Vt primus Idumaeas referam tibi Mantua palmas.* Et;
Mantua vae miſerae nimium vicina Cremonae. Et;
Acriſionaeis Danae fundaſſe colonis. Item;
Helleſpontiaci ſeruat tutela Priapi. Item;
Iulius a magno demiſſum nomen Iulo.

Vbi aduerte praeponi adiectiuum, ſequi ſubſtantiuũ, idq. frequentiſſimum eſſe. ſic in elegis;

O utinam tunc cum Lacedaemona claſſe petebat
Obrutus inſanis eſſet adulter aquis.
Non ego deſerto iacuiſſem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies.
Nec mihi quaerenti ſpatioſam fallere noctem,
Laxaret viduas pendula tela manus.

Inuenies etiam, ſed rarius, praeponi ſubſtantiuum; vt,
Reice ne maculis infuſcet uellera pullis. Item;
Coniugis, ora modis attollens pallida miris.
Redduntur quidem epitheta ſubſtantiuis, vt dixi: ſed qui id quoq. affectauerit, non laudabitur. Praeterea videndum eſt, ut Quinctiliani vtar verbis, ne ſyllaba uerbi prioris vltima, ſit prima ſequentis. Id, ne quis praecipi miretur. Ciceroni in epiſtolis excidit; *Res mihi inuiſae ſunt, Brute,* & in carmine;

O fortunatam natam me conſule Romam.

Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde ſubiungit;
Antoni gladios potuit contemnere ſi ſic
Omnia dixiſſet. Ridenda poemata malo,
Quam te conſpicuae diuina Philippica famae.

Cauendum eſt etiam, ne in principio praeter decorem elati, & tumidi uideamur, & ut ait Flaccus;
Nec ſic incipies, ut ſcriptor Cyclicus olim.
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Qui dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.

Potuiſſem & alia multa dicere, quae fugere, quaeq. ſe qui & facere oporteat componendis carminibus, ſed

cum

ĩommata, & duos ſemipedes facilior, Dictum uero Flegum παρὰ τὸ ἐλεεῖν τοὺς τεθνεότας, quod hoc carmine laudes defunctorũ ſcriberentur, uel παρὰ τὸ ἔλεος quod vetuſtiſſimi ſuas lamentationes elegis decantarent. nam factum eſt uocabulum a uoce, qua in fletu vtimur. vnde tractum eſt, ut epitaphia elegis praecipue ſcribantur uerſibus. procedente deinde tẽpore aliae quoq. res eo uerſu ſcribi coeperunt, hinc Horat.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.

De inuentione autem elegi verſus, idẽ Horat. ſic dicit.

Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

TERENTIANVS. DE PENTAMETRO. VERSV

Pentametrum dubitant, quis primis finxerit auctor.
Quidam non dubitant dicere Callionum.
Hexametro cum quinq. pedum ſubiungitur iſte.
Parteis Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſit diſiungere forma.
Has ſi quis geminet, pentametrum faciet.
Sed refert duo ſint an dactylus vnus in illa.
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud:
Dēsĭnĕ maēnălĭōs, dēsĭnĕ maēnălĭŏs.
Dactylus uduplex, non bis ſententia currat,
Dēsĭnĕ Maēnălĭōs Mūsă rĕferrĕ iōcōs.
Hoc nec praepoſitum peccat, nec parte ſequenti,
Talis vtriq. loco conuenit vna tome.
Si primo ſpondeus erit, tum dactylus alter.
Stabit, comma prius non poterit repeti.
Talis erit uerſus haec portio, quam modo tracto,
Pōſtquām rēs āsĭaē. claudicat ut repetas.
Viſtet comma ſequens, bis dactylus adſit oportet,
Pōſtquām rēs ăsĭaē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs,
Dactylus in primo poſitus ſpondeus adhaerens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat iſti,
Mūsă mĭ - vv hĭ cāuſ - - ſas - diſcrepat hoc literum.

Dactylus

Dactylus ergo duplex redeat mihi parte ſequenti,
Mūsă mĭhī cāuſsās, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
Spondeum duplicem, quae pars prior eſt, bene ſumet,
Peccat enim tantum poſteriore tome.
Spondeos ante ergo dabis, pars cetera curret.
ō fortūnātī dēsĭnĕ maēnălĭōs,
Pars prior ergo pedum admittet quemcumq. duorum,
Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
Scandunt Pētametrum, duo ſint quaſi commata, quidam,
Vt pedibus binis ſemipedes ſuperent.
Hos ſibi coniunctos ſpondeum reddere quinctum,
Pōſtquām rēs ăsĭăē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
At quidam in medio ſpondeum reddere malunt,
Semipedem, & primum eum capite alterius
Iungunt, dactylico quae ſit de commate, longa:
Inde duas promptum eſt ſic remanere breueis.
His longam adnectunt, qua dactylus incipit alter.
Cernis & hinc alios tot remanere breueis.
Has ad ſemipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec rēfert longa ſit, an ne breuis,
Sic ſpondeus erit medius, duo poſt anapaeſti.
Pōſtquām rēs ăsĭăē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
Iccirco primo curabis commate ſemper,
Ne breuis incurrens ſyllaba ſemipedis,
Spondeum medijs nequeat coniungere longis,
ēt fiat tālĭs, īncĭpĕ Maēnălĭōs,
Nam lĭs, quae breuis eſt iungat ſibi ſiue ſupremam
ōs, uel quae prima eſt, in caput hoc etenim eſt,
Quia ne producta eſt, geminat nec conſona uireis,
Spondeus minime pes, ſed iambus erit.
Exemplum iccirco uocali a parte locaui,
Longa foret ne lĭs, īncĭpĕ Maēnălĭōs.
Quidam quia gemino conſtat de commate uerſus,
Claudere comma prius non timuere breui.
Vt ſit pentameter talis, qualem modo fingo.
Hōc mĭhĭ tăm grāndĕ mūnŭs hăbērĕ dătŭr.
Aut qualis ſupra uerſus peccare uidetur.
Sī fiāt tālĭs īncĭpĕ Maēnălĭōs.

Nam

Nam referre nihil,' ſit qualis ſyllaba fini,
Commataq. hoc ipſum iuris habere uolunt.
Iecit eo & verbo numquam vno cola ligari,
Vt conſtet parti finis vtriq. ſuus.
Nam uitioſus erit ſic pentameter generatus,
Intĕr nōſtrōs gĕntīlĭs ŏbērrăt ĕquŭs,
Spondei duo ſunt ,quod dixi commate primo
Poſſe dari: verum ſyllaba, quae ſequitur,
Nec penthemimerem uerbi cum fine relinquit,
Quae data pentametris regula prima ſonis,
Nec poſt dactylico debet quae commate iungi,
Eſſe caput uerſus dactylici patitur:
Hoc ipſum melius mutata parte coibit,
Gentilis noſtroſ inter oberrat equus.
Tantam noſtra nequit menſura abſoluere litem,
Malo tamen longa cludere comma prius.
Hos elegos dixere ſolet quod clauſula talis.
Triſtibus,ut tradunt,aptior eſſe modis.

Quoniam autem eadem fere lex eſt metrorum apud Latinos, quae & apud Graecos, vnde noſtra fluxerunt, operaeprecium uiſum eſt, in ſingulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uerſus aliquot Graecos ſcandere, ex bonis acceptos auctoribus.

EX. PRIMO. ILIADOS

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρὶ ἀχαιοῖς ἄλγε ἔθηκεν,
Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ηρώων, αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι,
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι. διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

Μῆνῐν ᾰ - υ υ ειδε θε - υ υ ᾱ πη - - λῆι ᾰ - υ υ δεω ᾰχῐ - υ
λῆος - υ,
Οῠλō μĕ - υ υ νην, ἣ - - μῡρι ᾰ - υ υ χαιοῖς - - ᾱλγĕ ĕ - υ υ
θῑκĕν - υ.
Πōλλᾱς - - δῑφθῑ - - μους ψῡ - - χᾱς ᾰῑ - υ υ δῑπρōῐ - υ υ
ᾱψĕν - υ.
Ἡρω - - ων, αῦ - - τους δε - - λωρῐ ᾰ - υ υ τεῦχĕ κῠ - υ υ
νεσῐ - υ.
Οἰω - - νοῖ σῐ τĕ - υ υ πᾱσῐ δῐ - υ υ ὀς δĕ τĕ - υ υ λεῐ τŏ
- υ υ

& eodem modo ſcandi, ut ſupra Latina oſtendimus. Quare uel hinc colligere poſſumus a Graecis, & haec & alia fere omnia Latinos accepiſſe: vt mittam & pedum, & metrorum, & accidentium metris nomina uel Graeca, uel a Graecis detorta. Si q̃ſquã igitur eſt, q̃ negat non neceſſarias eſſe Graecas litteras hominibus noſtris, quam recte ſentiat, breui puto cognoſcet, cũ uel pueris de bonis litteris docta diſputantibus, ipſe interim aſtabit ὡς ὄνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE. VERSV. IAMBICO. SENARIO

Iambicus verſus, q̃ a Graecis τρίμετρος quod treis διποδίας habeat, a Latinis eadem ratione ternarius; vel quia e ſex pedibus ſimplicibus conſtat, Senarius appellatur, ſuſcipit in locis imparibus, id eſt in primo, tertio, quinto, pedes quinq., iambum ∪ - tribrachyn ∪∪∪ Spondeum - - Dactylum - ∪∪ Anapaeſtum ∪ ∪ -. in paribus uero, ideſt, in ſecũdo, quarto, ſexto, treis. iambum ∪ - tribrachyn ∪∪∪ pyrrhichium, ſed hunc in fine dumtaxat ∪ ∪ ratione ultimae ſyllabae, quae in omni metro, ut ſupra dixi, indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus e ſolis iambis conſtat, ut etiam a principio, cum inuentus eſt. Deinde grauitatis gratia ſpondeus, & qui ex illo naſcuntur, dactylus anapaeſtus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti ſunt. Vnde Terentianus;

Sed quia recipit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo eſt contrarius,
Vt iã tenemus, impari tamen loco. De eodẽ ſic Horatius,
Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus;
Per citus. vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus.
Primus ad extremum ſimilis ſibi. Non ita pridem.
Tardior ut paullo, grauiorq. ueniret ad aureis,
Spondeos, ſtabileis in iura paterna recepit,
Commodus, & patiens, non ut a ſede ſecunda.
Cẽderet, aut quarta ſocialiter. Ex omnibus iambis tale

eſt Horatii, *Suis v-et ip v-sa Re v-ma ui v-ribus v-ruit* Tale, & illud *Mina v-cis aut v-etru v-ſca Por v-se nae v-ma nus v-*. Itē reliqua oĩa, q̃ ſubiũgũtur hexametris illius epōd. *Altera iã teritur bellis ciuilibus aetas*, ut illud, *ea v-mus om v-nis ae v-xecra v-ta ci v-uitas v-*. Terētianus de hoc metro partim e ſolis iãbis, partim ēt immiſto ſpōdeo & ſemel dactylo ĩ locis

Adeſto, tam be praepes et tui tenax. (imparibus.

Vigoris ad de concitum celet pedem.
Nec alterius indigens opis ueni.
Sed ipse uerus, integer que geſtiens.
Aduſta felle, qualis ante carmina
Dabas amarus ultor impotens, tui.
Vides, ut icta uerba raptet impetus,
Breuem que crebra conſequendo longula,
Citum ſubinde uoluat arctius ſonum,
Iambus ipſe ſex enim locis manet.
Et inde nomen inditum eſt ſenario.
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.
Quae cauſſa coget, non morabor edere.
Nam mox poetae, ne nimis ceſſet breuis,
Lex haec iambi uerba admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu
Vrget, nec aptis exprimi uerbis ſinit
Senſus aperte diſſidente regula,
Spondeon & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco,
Pedemq. primum, tertium quinctum quoq.
Iuuere paullo ſyllabis maioribus.
At qui cothurnis regios actus leuant,
Vt ſermo pompae regiae capax foret
Magis magiſq., latioribus ſcenis
Pedes frequentant, lege ſeruata tamen,
Dum pes ſecundus, quartus, & nouiſſimus
Semper dicatus uni iambo ſeruiat.
Nam nullus alius ponitur, tantum ſolet
Temporibus aequus non repelli tribrachys.

In

In tragoediis autem uerſus e ſolis iambis non laudatur. quare uix talem inuenias, ſed ſemper in locis paribus ex iambo, aut tribreui : in ceteris indifferenter ex iambo ſpondeo, dactylo, anapaeſto, tribreui. In cōmoediis uero in ſecundo loco & ſimilibus, ſpondeus etiam inuenitur, necnon & dactylus, & anapaeſtus, ſed frequẽtius ſpondeus. Quod faciunt Comici, ut ſolutam orationem imitentur. Scandamus igitur aliquot ſenarios uerſus, primo comicos, deinde tragicos, ut quod dicimus, apparet exemplo manifeſtius.

Ex Andria Terentii.

Vōs ī -- ſtaēc īn -- trō aūfēr -- te ăb ī u - tē. Sō uĕ-
sīā u - .

Ădēs u - dūm pāu -- cīs tē -- uŏlō u - dīctūm --
pŭtā u - .

Nēmpe ĭt -- cūrēn -- tūr rē -- ctē haēc īm -- mo
ălīud uu . Quĭd ēſt. u.

Quōd tĭbĭ - u u mĕā ārs u - ēffĭcē - u u re hōc pōſ -- sīt
ām u - plĭŭs u u.

Nĭhĭl ī u u - ſtāc ŏpŭs - uu ēſt ār -- te ād hānc -- rēm
quām -- părō u - .

Sĕd hīs u - quās sēm -- pēr īn u - te īntēl -- lēxī -- sĭ
tās u - .

Fĭdē ēt u - tăcĭtŭr u u - nĭtā u - te ēxpē -- ctō quid --
uĕlis u - .

Ex Hercule furente Senecae.

Sŏrŏr u - tŏnān u - tĭs (hōc ĕnim u - sōlūm -- mĭ
hĭ u - .

Nōmēn -- rĕlīctum ēſt sēm -- pēr ălĭ uu ēnūm --
Iŏuēm u - .

Ăc tēm -- plă sūm u - mĭ uĭdŭ - u u ă dē u - sĕrŭiaē uu -
thĕrĭs uu.

Lŏcūm u - quē caē u - lō pŭl -- sā, pēl u - lĭcĭbūs u u -
dĕdī u - .

Tēllūs -- cōlēn u - da ēſt, pēl -- lĭcēs u - caēlūm --
tĕnēnt u - .

Ex Menandro, ut citat Stobaeus, trimetri iambici acatalecti.

Οἱ κοιμένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον.
Στρατεία δ' οὐφέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Ἐφήμερον δ' ἔχει, καὶ προπετῆ τὸν βίον.
Οὐ πεῖραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὔλογ' ἔρρητον, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στρατιώτου σμῆχα καὶ τὸ τοῦ ξένου.
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ' ἂν εἰ πλάττοι θεός,
Οὐθεὶς γένοιτ' ἄν.
Οἷ κοῖ -- μένειν υ - χρῆ καὶ -- μένειν υ - ἔλευ υ - θέ-
ρον υ υ
Στράτεῖ υ - ᾶ δ' οὔ -- φέρει υ - περίου υ υ υ σιὰν οὐ --
δεμίαν υ υ υ,
ἐφῆ υ, μέρον υ - δ' ἔχει υ - καὶ προπε - υ υ τῆ τὸν --
βίον υ υ.
Οὐ πεῖ -- ρὰν ἔχο υ υ υ μένον -- τὸν οὐ υ - σωτη --
ρίου υ -.
Εὔλογ - δ' ὄρη υ - τὸν ὡς υ - ἔοι υ - κε φαι υ - νέται υ -.
Τὸ τοῦ υ - στράτιᾶ υ υ - του σμη -- μα καὶ υ - τὸ τοῦ υ -
ξένου υ.
Κόμψος -- στράτιω υ υ - της οὐ -- δ' ἂν εἰ υ πλάττοι --
θεὸς υ υ, Οὐθεὶς -- γένοι υ - τ' αν.

EX. PLVTO. ARISTOPHANIS

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ἢν γὰρ τὰ βέλτιστ' ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.
ὡς ἀρ -- γαλέον υ υ - πρᾶγμ' ἐ -- στὶν ὦ υ - ζεῦ καὶ --
θεοὶ υ -.
Δοῦλον -- γενέ υ σθαι παρα - υ υ φρονοῦν υ - τος δε --
σπότου υ -.
ἢν γὰρ -- τὰ βέλ υ - τισ ὁθε - υ υ ράπων υ - λέξας --
τύχῃ υ -.
Δόξῃ -- δὲ μὴ υ - δρᾶν ταῦ -- τα τῷ υ - κεκτη --
μένῳ υ -.
Μετέχειν υ υ - ἀνάγ υ - κη τὸν -- θεράπον υ υ - τὰ τῶν
υ - κακῶν υ -.

EX. HECVBA. EVRIPIDIS

Ηκω νεκρῶν κευθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
Λιπὼν, ἵν' ᾅδης χωρὶς ᾤκισαι θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
Πριάμου τε πατρὸς, ὅς μ' ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
Κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῷ,
Δείσας, ὑπεξέπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα θρηκίου ξένου.
ἥκω -- νέκρῶν υ- κεῦθμῶ -- νὰ καὶ υ- σκότου υ- πυ
λᾶς υ-.
Λἴπῶν υ. ἵν ᾶ -υ δῆσ χῶ --ρὶς ῷ -υ κῖσαι -- θεῶν υ-.
Πὸλὔδῶ υ υ- ρὸς ἔκᾶ υ υ υ βῆς παῖς -- γἔγὼς υ- τῆς
κἴσ -- σεῶς υ-.
Πρἴἄμου υ υ- τἔ πᾶ υ- τρὸς ὅς υ- μ' ἔπεῖ υ. φρὔγῶν υ-
πὄλἴν υ υ.
Κῖνδῦ -- νὄς ἔ υ- σχἔδὄρἴ υυυ πἔσεῖν υ- ἑλλῦ -- νῖκῶ υ-
Δεῖσᾶς -- ὔπἔξ υ- ἔμπἔμ -- ψἔ τρῶ υ- ἵκῆς υ- χθὸ
νὄς υ υ.
Πὄλὔμη υ υ- στὄρὸς υ- πρὸς δῶ -- μᾰ θρῆ υ- κἴοῦ υ-
ξἔνου υ-.

TERENTIANVS. DE. COMICIS & tragicis verſibus.

Culpatur autem uerſus in tragoedijs,
Et rarus intrat ex iambis omnibus,
Et ille contra, qui ſecundo & talibus,
Spondeon, aut quem comparem receperit.
Sed qui pedeſtres fabulas ſocco premunt,
Vt quae loquuntur ſumpta de uita putes,
Vitiant iambum tractibus ſpondaicis,
Et in ſecundo, & ceteris aeq. locis.
Fidemq. fictis dum prŏcurant fabulis,
In mĕtra peccant arte, non inſcitia,
Ne ſint ſonora uerba conſuetudinis,
Paulumq. rurſus a ſolutis differant.
Magis iſta noſtri; nam fere Graecis tenax
Cura eſt iambi, uel nouellis comicis,
Vel qui in uetuſta procluent comoedia.

DE. DIMETRO. IAMBICO

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium, conſtat e quattuor integris pedibus, recipitq. in locis imparibus, ideſt in prima & tertia ſede iambum, & ceteros, quos trimetrum: in locis uero paribus hoc eſt in ſecunda, & quarta ſede, iambum uel tribreuem, ſed in fine & Pyrrhichium. Quales multi ſunt uerſus apud Horatium ſuppoſiti alijs, ut hic trimetris,

Quāndō rĕpōſtūm Caē cūbūm ādfēſtā s dăpēs,
Victō--rĕ laē v-tūs Caē--săre vv.
Tēcūm sub ă ltā (sīc Iŏuī grātūm) dŏmō
Bĕā v-tĕ Maē v-cēnās--bĭbăm vv. Hic aūt Herois,
Nōx ĕrăt, ēt Caēlō fūlgēbāt lūnă sĕrēnō
īntēr--mĭnō v-ră sī v-dĕră vv.
Cūm tū māgnōrūm nūmēn laēsūră dĕōrūm,
īnuēr—bătū v-rābās--mĕă vv.

Hoc carmine conſtat etiam hymnus ille, ac rhythmus in ſacris libris in laudem immaculatae Virginis.

Quēm tēr--ră pōn v-tūs aē v-thĕră v v
Cŏlūnt v-ădō v-rānt praē--dĭcānt v-
Trīnām--rĕgēn v-tēm mā--chĭnăm v v
Clāuſtrūm-- Mărī v-aēbā—iŭlăt vv

Vbi, ut id obiter admoneam, aethera nominatiuus eſt feminini generis, ab accuſatiuo Graeco *τὸν αἰθέρα* hae aethera, ſicut *τὸν κρατῆρα* haec cratēra. Maria autē, etſi corripit primam & ſecūdam apud Claudianū, tamen quia Hebraicum eſt nomen, puto paenultimā habere indifferentem.

DE. IAMBICO. TETRAMETRO

Iambicum tetrametrum, quod Latine quadratū & octonarium dicitur, eoſdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrum. nam ſi trimetro duos propoſueris pedes, ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod ſic docet Terentianus.

Sed

Sed hic trimetrus quando duplicem pedem.
A capite ſumet, tunc quadratus dicitur.
Idemq. dictus eſt & octonarius.
Apte ergo uerſum collocabo iambicum.

Phăſē v- lŭs il v- lĕ quēm v - uĭdē v- tĭs hō v- ſpĭtē. v-.
Quadratus iſte talis effici poteſt.
ădēſt v- cĕlēr v- phăſē v- lŭs il v- lĕ quēm v - uĭdē v- tĭs hŏ v- ſpĭtēs v-.

Huiuſmodi uerſus iambicos quadratos acatalectos non legi in uſu apud noſtros. catalecticos autem legi apud Catullum, cuius generis eſt illud Epigramma in Thallum, q Catullo pallium, & ſudariũ inuolauerat,

Cynăēv - dĕ Thāl v- lĕ mōl v- lĭōr v - cŭnī v- cŭlī v - căpil v - lō-.
Rĕmĭt v- tĕ pāl v- lĭūm v- mĭhī v- mĕūm v - quŏd ĭn v- uŏlā v- ſtī-.

Vides his deeſſe ſyllabam, ut ſint octo ſimplices pedes iambi.
Qui poterunt effici quadrati perfecti, ſi dixeris,

Cĭnaēdĕ Thāllĕ mōllĭōr cŭnĭcŭlī căpīllŭlō.
Rĕmīttĕ pāllĭūm mĭhī mĕūm, quŏd īnuŏlāuĕrās.

Apud Comicos tamen ſaepe inuenies id genus octonarios verſus, non tamen ſeruata lege iambici metri, ſed in omni ſede indifferenter poſitos, ſpōdeum, dactylum, anapaeſtum, praeterquã in octaua, vbi ſemper eſt iambus. quales ſunt illi apud Terentium.

ĕnĭmuē vv- rō Dā v- uĕ nĭhĭl vv- lŏci ēſt v- ſēgnĭtĭ -vv aē nĕquĕ -vv sŏcōr-- dĭaē v-.
Quāntum ĭn --tēllē-- xī mŏdŏ- vv sĕnĭs v- sēni ēn --tĭām v - dēnũ --pŭ ĭs v-.
Quaēsī -- nōnā --ſtūm prō -- uĭdēn v - tūr me aŭt - v hĕrūm v - pĕſsūn v - dăbūnt. Et nota Enimuero ſic dictum, un ſupra, ſine inuidia, ut pro nihilo habeatur, ut ait Priſcianus.

Sed de hoc metro multa dici poſſent, quae praetermittimus dicenda, cum Terentium dabimus excuſum typis noſtris.

DE IAMBICO CLAVDO

¶ Eſt quoddam genus Iambici uerſus delumbe & claudum, quod Graeci σκάζων & χωλίαμβον appellāt. habet enim in fine pro iambo ſpondeum. Differt autem a perfecto ſenario iambico, quod hic in ſexta ſede ſpondeus eſſe debet, tum in quinta ſemper iambus. nam cū ſcādātur iurati hi pedes in choliambo, tertius pes iugatus, ſemper eſſe debet epitritus primus, ideſt prima breuis ante tres lōgas. Cauendum igitur, ne in quinta ſede ponatur ſpondeus, aut alij, quos integer ſenarius Iambicus in ea ſuſcipit. Hanc legem accurate ſeruauit Perſius his uerſibus claudis:

Nēc fōn--tĕ lā v- bră prō v-lŭi v căbal v-lĭnō--.
Nĕc in v-bĭcĭpĭ v v v ti sōm--nĭās v- sĕ pār v-nā
sō--.
Mĕmĭni ŭt v v- rĕpēn v-tĕ sic v-pŏē v-tă prō v-dĭ
rĕm- v.
Hĕlĭcō v v nĭdās v-quĕ pāl v-lĭdām v-quĕ pȳ v-rē
nēn--.
Illīs--rĕlin v-quō, quō--rŭm ĭmā v v-gĭnēs v-lām
būnt--.
Hĕdĕraē v v-sĕquā v-cēs ip--sĕ sē v-mĭ pā v gānŭs
-v.
Ād sā--crā uā v-tūm cār--mĕn ōf v-fĕrō v-nōſtrŭm
-v.
Quĭs ēx v-pĕdī v-uit psi--tă cō v-sŭūm v-χαῖρĕ
-v.
Pīcās--quĕ dŏcŭ v v v it nō--ſtră uēr v-bă cō v-nārī
--.
Măgi v-ſtēr ār--tĭs, in v-gĕnii v-quĕ lār v-gĭtŏr
-v.
Vēntēr--, nĕgā v-tās ār--tĭfēx v-sĕqui v-uōcēs
--.
Quōd si--dŏlō v-si ſpēs--rĕfŭl v-sĕrit v-nūmmī
--.

Cōruōs -- pōē v - tās, ēt -- pōē v - trīdās v - pīcās --.

Cāntā -- rē crē v - dās pē -- gāsē v - ĭūm v - mēlōs - v.

Ecce in quincta ſede ſemper eſt iambus, & in ſexta ſpondeus, vel pro ſpondeo trochaeus, quia, ut ſaepe dictum eſt, in fine breuis pro lōga ponitur. Quonā modo autem melos poſſit primam producere, diximus in primo modo, quo ī primo loco poſitae ſyllabae cognoſcuntur. Dicitur autē σκάζων Graecis, quia claudicat, nam ſextus pes in hoc metro maior eſt, quam ſextus q in ſenario perfecto. σκάζω enim eſt claudico, vnde σκάζων σκάζοντος participium, id eſt claudicans. eadem ratione χωλίαμβον dicunt. χωλὸς enim Graece, Latine claudus, vnde choliambus componitur, quaſi claudiambus, Huius carminis inuentor fuiſſe dicitur Hipponax. De ſcazonte haec Terentianus.

Claudum trimētrum fecit alitĕr Hīp v - pōnăx --
Ad hunc modum, quo claudicant ēt hī -- uērsŭ s --.
Icc irco Graecae nuncupatŭ s ēſt σκάζω v --.
Hic non iambum reddidit pĕdēm v - sēxtŭ m, - v,
Penultimam ſed pro breui tră hīt v - lōngă m - v,
Nouitate ductus, non ut inſcĭ ŭ s v - lēgĭ s - v.
Sed quia iuratos ſcandimus pĕ dē s v - īſtōs --,
Paeona fieri perſpicis pĕdem īn v - fīnē - v.
Epitritus nam primus implĕt hā nc v - pā rtĕm - v,
Breuis locata cum ſit antĕ trē s v - lōngā s --.
Quare cauendum eſt, ne licentĭ ā v - ſuē tā --.
Spondeum, aut qui procreantŭ r ēx v - īllō --
Dari putemus poſſe nunc lŏ cō v - quīntō --,
Ne deprehenſae quattuor sĭ mŭ l v - lōngaē --
Parum ſonoro fine deſtrŭ ānt v - uērsŭ m v.
Nam dactylum, parom ue, quid tĭ bī v - dīcă m - v.
Cum tantum iambus hoc loco pro bē v - pōnī --,
Aliuſq. nullus rite poſsĭt ă d v - mīttī --.
Hoc Mimiambus Martius dĕ dīt v - mē trōn - v.
Nam autem eundem eſt attico thy̆ mō v - sīnctŭ m - v
Pari lepore conſecutŭ s ēt v - mītrō --.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicum metrum iambico contrarium eſt, non ſuſceptione pedum (eoſdem enim vtrumq. recipit, niſi ſi quod nec trochaeum iambicum, nec iambum trochaicum) ſed diſpoſitione per ſedes, nam ſicut iambus in paribus ponitur locis, ita in diſparibus trochaeus. Vnde Terentianus:

Nam pes vterq. quia ſibi eſt contrarius,
Gaudet locorum diſpari cuſtodia.
Trochaeus ergo ſemper impari loco,
Pariq. iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrum in locis imparibus trochaeum, tribrachyn: in locis autem paribus, & hos, & ſpondeum, & dactylum, & anapaeſtum. quamquam tribrachys in ſeptimo non admittitur. Praeterea, Tribrachys & dactylus, & Anapaeſtus non niſi raro admittendi ſunt; id quod & in iambico obſeruandum eſt. Accipere autem trochaicum eoſdem pedes, quos & iambicũ hinc manifeſte apparet, quod ſi a tetrametro iambico acatalecto dempta prima fuerit ſyllaba, fiet Trochaicum Tetrametrum Catalecticum, & ſi fuerit iambicum e ſolis iambis, fiet trochaicum e ſolis trochaeis: ſi autem illud in diſparibus locis ſpondeum, & alios habuerit, & hoc ex iiſdem conſtabit. fiat igitur Catulli illud ex catalectico acatalecticum ſic:

Rĕmīt v - tĕpāl v - lĭūm v - mĭhī v - mĕūm v quŏd īn v - uŏlā v - uĕ rās v - erunt omnes iambi. quod ſi dempſeris primam ſyllabam Re, fiet trochaicum catalecticum e ſolis trochaeis, ſic, Mittĕ - v pālli - v ūm mĭ - v hī mĕ - v ūm quŏd - v in uŏ - v lāuĕ - v rās. ecce ſeptem ſunt trochaei, ſupereſt & ſyllaba. Poteris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecticũ ex iambo ſenario praeponendo creticum - v -. Nam ſi praepoſueris creticum, puta Sōcrătēs - v v illi Horatiano, Bĕātŭs īllĕ quī prŏcūl nĕgocĭīs, fiet trochaicum tale, Sōcră - v tēs bĕ - v ātŭs - v īllĕ - v qui prŏ - v cūl nĕ - v gōcĭ - v īs -, in quo uerſu licet trifariam uariare principium, ſecundum ſolutionem numerum,

quas habere poteſt creticus - v -. Soluendo igitur primam cretici, fiet tale. Dĭŏgĕ vvv nēs bĕ -v ātŭs -v īllĕ -v qui prŏ - v cūl nĕ -v gōcĭ - v is - . Soluendo ſecundam, tale, Dēmŏ -v philĕ bĕ - vv ātŭs - v īllĕ -v qui prŏ -v cūl nĕ -v gōcĭ -v is -. Soluendo utramq. tale, Quŏd ăgĭs vvv ăgĕ, Bĕ vvv ātŭs v īllĕ - v qui prŏ - v cūl nĕ - v gōcĭ -v is -. Sin autē iābicum ſenarium non fuerit e ſolis iambis, quale eſt hoc Horatii; Nēptū - - nŭs āl v - tō tūn - - dĭt hȳ v - bērnūs - - sălō v - praeponendo ei creticum: ut, Nauitas fiet tale, Nāuĭ - v tās Nē - - ptūnŭs - v āltō - - tūndĭt -v hībēr - - nūs să - v lō - . Huius autem generis ſunt illa apud Suetonium in Iulium Caeſarem,

Gāllĭ - v ām Cae - - sār sŭb - v ēgit Nīcŏ - v mēdēs - -
Caesă - v rēm v.

ēccĕ - v Caesār - - nūnc trĭ - - ūmphās - - quī sŭb - v ēgĭt - - Gāllĭ - v ăm.

Nīcŏ - v mēdēs - - nōn trĭ - v ūmphāt - - quī sŭb - v ēgĭt - - Caesă - v rēm v.

Talia etiam ſunt Terentiani trochaica, ut illa,

Sȳllă - v bās quae - - rīsĕ -v mētrō - - cōngrŭ - v ūnt hē - - rōĭ - v cō - .

Cāptŭs - v ūt mĕ -v ūs ſē -v rībāt - - dĭſpŭ -v tātās, - - āttŭ - v lī - .

Vērsĭ - v būs sā - - nē mŏ - v dō rūm - - quō sŏ - v nōrā lēnĭ -v tās - .

āddĭ -v tāſtĭ -v līlē - v nārēt - - sīccĭ -v ōrīs - - taedĭ -v ŭm v.

Haec prinus Baſſine fili, & tu gener Nouate mi
Perpolite quam poteſtis crebriore limula,
Non pater tamquam, ſocerq., ſed velut ſim extrarius,
Intueri nos oportet, an ſatis ſit litteris.
Singulis diſcreta recte, quae cui eſt natiuitas, & reliqua id genus quam plurima. Et notandum in huiuſmodi trochaicis duo debere eſſe commata; ita ut ſemper quartus pes primū finiat comma, quod idem quoq. Terentianus praecipit his trochaicis;

Regulam ſeruans ubiq., finis ut quarti pedis
Nominis, verbiue fine comma primum terminet.

Hac

Hac enim tome probatur metron hoc trochaicum,
Hunc modum ſi competenti pertulit ductu ſtilus,
Siue prouiſo tenore ceſſit effectus labor. Huius generis etiã eſt hymnus ille rhythmicus in ſacris litteris,

Pāngĕ -v līnguă -v glōrĭ -v ōsĭ -- praēmĭ -v ūm cēr
-- tāmĭ -v nĭs v.
ēt sŭ -v pēr crŭ -v cīs trŏ -v phaēō -- dīc trĭ -v ūm
phūm -- nōbĭ -v lŏm v.

Quālĭ -v tēr rĕ -v dēmptŏ r -v ōrbĭ s -v īmmŏ -v lā tūs -- uīcĕ -v rĭt v. Eſt enim id genus trochaicum frequentiſſimum. Illud etiam notandum, quod ſicut ex ſenario iambico fieri poteſt trochaicum catalecticum, praeponendo creticum, ita ex trochaico catalectico tetrametro fieri poteſt iambicum ſenarium acatalectum remoto cretico. Poſsẽt dici & alia de metro trochaico, ut de monometro, de dimetro, de trimetro: item quare praepoſito cretico contingat in locis paribus eſſe ſpondeum, dactylum, anapaeſtum, ſed non tantum mihi detur ocii. Remitto igitur ſtudioſos ad Terentianum, & alios, qui erudite, de arte ſcripſerunt. Sed ſcandamus tria metra trochaica catalectica ex equitib. Ariſtophanis, totidemq. ex Iphigenia in Aulide Euripidis;

Ὦ γέροντες ἡλιασαὶ φράτορες τριωβόλου,
Οὓς ἐγὼ βόσκω κεκραγὼς καὶ δίκαια, κ' ἄδικα.
Παραβοηθεῖθ', ὡς ὑπ' ἀνδρῶν τύπτομαι ξυνωμοτῶν.
ῶγē -v rōντēs -γ ἡλĭ -v āσαῖ -- φρāτŏ -v ρēs τρĭ -v ωβŏ -v λοū --.
Οῦς ē -v γῶβο -- σκῶ κĕ -v κρāγῶs -- καῖ δĭ -v καῖ α -v ăδĭ -v κă v.
Πăρăβŏ v v v ηδεῖ -- θ', ῶs ŭ -v π' āνδρῶν -- τŭπτŏ -v μαῖ ξŭν -v ωμŏ -v τῶν --.

EX. EVRIPIDE

Μηδὲν ἂν χρέους ἔκπτι προστάτην θείμην χθονὸς,
Μὴδ' ὅπλων ἄρχοντα νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
Πόλεος ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξύνεσιν ἢ ἔχων τύχη.
Μῆδĕ -v νăν χρĕ v v οῦs ĕ -v κῠ τῑ -v πρōσă -v τήν [illegible] τεῖ -- μην χθŏ -v νŏs v.

Μηδὲ

Μῆδŏ - υ πλō̄ν ᾱρ - - χᾱ̆ντᾰ - υ νοῡν χρῆ - - τōν ϛρᾰ - υ
τῦλᾰ - υ τλῶ̄ ε̆ - υ χεῖν -, .
Πŏλε̆ŏς υυυ ᾱ̆ς ᾱρ - - χῶν ᾰ - υ νῆρ πᾱ̆ς - - ξῠνε̆σῐν υυυ
ῆν ε̆ - υ χῶν τῠ - υ χῆ - .

DE. HENDECASYLLABO. SAPPHICO

Hendecaſyllabi Sapphici duo ſunt genera, Alterum quo ſaepe vſus eſt Horatius: alterum, quod alio nomine Phalecium dicitur.

Illud apud Horatium conſtat quinque pedibus, Trochaeo, Spōdeo, Dactylo, Duobus trochaeis. quāquam vltimo etiam ſpondeo. Quale eſt illud ad Auguſtum Caeſarem, in quo primi tres uerſus ſunt eiuſdem generis. Inde ſubiungitur Adonius in quarto ordine, conſtās Dactylico dimetro catalectico, ideſt e dactylo, & ſpondeo, uel trochaeo pro ſpondeo. Poſtea ſunt iterū tres eiuſdem generis, & quartus rurſus Adonius. & ſic ad finem uſq. iiſdem generibus carminis.

Iām să - υ tis tēr - - rīs nĭ uĭs - υυ ātquĕ - υ dirae - - .
Grā dĭ υ nīs mi - - sit pătĕr - υ υ, ēt rŭ - υ bēnti - - .
Dēxtĕ - υ rā sā - - crās iăcŭ - υ υ lātŭs - υ ārces - - .
Tērrŭĭt - υ υ ūrbēm - - .
Tērrŭ - υ it gēn - - tēs grăuĕ - υυ nē rĕ - υ dirĕt - υ.
Saecū - υ lūm pўr - - rhae nŏuă - υυ mōnſtră - υ quēſtae.
ōmnĕ - υ cūm Prō - - teūs gĕnŭs - υυ ēgĭt - υ āltōs - - .
Visĕrĕ - υ υ mōntes - - .

Alterum hendecaſyllabi genus conſtat etiā quinq. pedibus, ſpondeo, dactylo, & tribus trochaeis: ſed quā quam in prima ſede legitimus pes eſt ſpondeus, tñ & trochaeus, & iambus eam ſibi vſurparunt. Hoc genere carminis Catullus vſus eſt, & Martialis. Horatius numquam. Diſtat autem hoc a ſuperiore diſpoſitione pedum. illud enim in prima ſede ſemper habet trochaeū, in ſecunda ſpondeum, in tertia dactylum, inde duos trochaeos: hoc in prima legitimum habet ſpondeum, in ſecunda ſemper dactylum. inde tres trochaeos; nec refert extremum etiam inueniri ſpōdaeum. id enim fit ratione ultimae.

Ex Catullo, ad M. Tullium.

Dĭsēr v- tiſsĭmĕ-vv Rōmŭ- v lĭnĕ- v pōtŭm - v
Quōt sūnt - - quō quĕ fŭ-vv ērĕ - v Mārcĕ- v Tūllī - -
Quō quĕ-v pōſt ălĭ -vv ĭs ĕ-v rūnt in v ānnīs - -
Grātĭ -v ās tĭbĭ -vv māxĭ -v mās Că- v tūllŭs-v
ăgit v-pēſsĭmŭs-vv ōmnĭ -v ūm pŏ- v ētă-v,
Tāntō - - pĕſsĭmŭs- vv ōmnĭ -v ūm pŏ v ētă-v- v.
Quāntō- - tū optĭmŭs -vv ōmnĭ -v ūm pă-v trōnŭs-v
Ex Martiale.
Hic ēſt - - quēm lĕgĭs - v v īllĕ-v quēm rĕ - v quīrĭs -v
Tōtō- - nōtŭs ĭn -vv ōrbĕ-v Mārtĭ -v ālĭs -v,
ārgū- - tīs ĕpĭ -vv grāmmă-v tūm lĭ- v bēllīs - -
Cui lē- - ctōr ſtŭdĭ -vv ōs ĕ- v quōd dĕ- v diſti - -
Viuēn - - ti dĕcŭs -vv ātquĕ - v sēntĭ - v ēnti - -
Rārī - - pōſt cĭnĕ -vv rēs hă-v bēnt pŏ- v ētaē - - .

Ex Terentiano.

Quem nos Hendecaſyllabum ſolemus.
Tanquam de numero uocare uerſum,
Tradunt Sapphicon eſſe nuncupandum.
Dumq. & iugiter uſa ſaepe Sappho,
Diſp erſoſq. dedit ſubinde pluris
Inter carmina diſparis figurae.
Sed primi pedis ante lex tenenda eſt.
Spondeum ſiquidem uidemus illic
Tanquam legitimum ſolere poni.
Poſt hunc dactylon atq. tres trochaeos.
Cui nomen quoq. Phalico dederunt.
Verum mobilis hic locus frequenter
Non ſolum recipit pedem, ut loquebar
Spondeum, ſed & aptus eſt trochaeo,
Nec peccat pedem natus ex Iambo,
Exemplis tribus hoc ſtatim probabis
Doctis carmine quae legis Catulli.
Cuĭdō - - nō lĕpĭ -vv dŭm nŏ vv uŭm lĭ -v bēllŭm -v
ārĭ -v dō mŏdŏ -vv pŭmĭ -v ce ēxpŏ -v lītŭm -v.
Mĕās v- ēſſe ălĭ -vv quīd pŭ -v tā ĕ -v nūgās - -.
Quos dixi modo iam pedes uidemus
Niuerſos capiti trium locato,

Spondeon cui dō -- trochaconā rĭ -v.
Mĕā s v - quis neget hunc iambum eſſe ?

Ex epigrammatis ἀλφειου̃.

Ουϛέρ -- γωβαθυ - v v λnί - v ους ἀ - v ρούρας --
Ουκο̃λ -- βον πολύ - v v χρυσον - οῖα - v γύγης --
Αὔτάρ -- κους ἔρα - v v μαι βί - v ου μα - v κρίνε - v
Τό μη v - θὲν γαρ ἂ - v γαν με . v τέρπει --

DE.CARMINE.SOTADEO

Sotadeum carmē cōſtat e quinque pedibus,primis duobus Ionicis a maiore, & tribus reliquis trochaeis. & quia Ionicus a maiore cōſtat e duabus primis longis , & reliquis duabus breuibus primus pes interdū ſoluta prima Ionici ī duas breues,fit meſomacros vv-vv conſtans e media longa , & duabus utrinq. breuibus : ſoluta ſecunda , fit parapaeon - vvvv conſtans e prima longa & quattuor breuibus . Idem accidere quoque in ſecundo Ionico poteſt,ut oſtēdemus exemplis. Quod autē ambae in utroque ionico ſolui poſſint in Dichoreum , hoc eſt in ſex breues non memini legere apud Terentianum.Praeterea in tertia ſede loco primi trochaei modo ſpondeus, modo dactylus,modo anapaeſtus inuenit̃, qđ raro fit,nec fere vmquam,niſi quartus pes fiat pyrrhichius.nec erit vmquā pyrrhichius quartus ,niſi tertius ſit vnus e tribus ṗdictis loco trochaei. Sed qđ dicimus oſtendamus ex ipſo Terentiano. Carmen e duobus Ionicis a maiore, & tribus trochaeis.

Nūnc incipĭ --vv āmbis gĕmĭ -- vv nōs pĕ -v dēs rĕ -v tērrĕ -v. E primo pede meſomacro ſoluta prima Ionici.ſecundo Ionico reliquis trochaeis: ut,

ĕlĕ nēntă rŭ vv-vv dēs quaē pŭē -- vv rōs dŏ -v cēnt mă -v giſtrī --. E primo pede Parapaeone ſoluta ſecūda primi Ionici, ſecūdo Ionico,reliquis trochaeis: ut,

Caĕcĭlĭŭs ē - vvvv rĭt,cōnsĭ mĭ -- vv līs pĕ - v dīs fĭ -v gūraē -- . E primo pede Ionico , ſecundo meſomacro ſoluta prima ſyllaba ſecundi Ionici , tertio ſpondeo,quarto pariambo, ut

Si

Sī prim ă brĕ- -vv uĭs ĕpitrĭ tŏs vv-vv hīc pri - - mŭs hăv v bētŭr - v. E primo pede Ionico, ſecundo Parapaeone ſoluta ſecunda ſyllaba, ſecundi Ionici, & reliquis trochaeis: nec refert, ſi extremus, ut dixi, eſt ſpondeus: ut,

ūnum ūt făcĭ - - vv ānt dŭŏ părĭ - vvvv tēr pĕ-v dēs iŭ-v gā ī - -. E tertio pede anapaeſto, & quarto pariambo, ut

Vērsūs mălĕ - - vv nē dēsĭnăt - - vv ădhĭbēn vv- tŭr ĭn vv imō - - . E tertio pede dactylo. & quarto pariambo.

Quārtūm quŏnĭ - -vv ām pērſpĭcĭs - - vv hūnc ĕpĭ -vv trĭtŏn v v ēſsĕ - v. Hoc genus carminis Sotadem inueniſſe dicunt Vnde Terentianus.

Longas ſi quidem quando prius locamus ambas,
Deinde breueis ſubdimus, ut putes priorem
Spondeum oriri comitem, mox pariambum
Ἀπὸ μείζονος illum memorant Ionicorum.
At quis breuibus praepoſitis, deinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum uerſibus iſtis toties recurrat hic pes,
Longas geminat qui prius, & iugat minores
Lāuĭnĭă - -vv cum dicimus, haec tamen figurae eſt,
Metrumq. facit, Sotadicon quod uocitarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum.

Atilii Fortunatiani fragmentũ ad metro Sotadeo. Primus ſpondeus, Secundus pariambus. Tertius ſpondeus. Quartus pariambus. Quinctus tribrachys. Sextus item tribrachys. Vltimus ſpondeus, & quo magis mirum uideri poteſt, totus Sotadeus numerus & e trochaeis poteſt conſtare pedibus, & duo habet Ithyphallica metra, & vnum trochaeum pedem, ſic: Bācchĕ, bācchĕ, bācchĕ. Quibus ſi interpoſueris aliquos bracchyſyllabos, eiuſdem ſcilicet rationis, erit uerſus mollior, ſic,

Bācchĕ -v brŏmĭĕ vvv Bācchĕ -v brŏmĭĕ vvv Bācche -v brŏmĭĕ vvv Bācchĕ -v.

Nam Ithyphallicũ metrum ſaepe recipit hunc Tribrachyn. Vt etiã apud Menandrum in Phaſmate, & apud

Callima

Callimachum in epigrammatis oſtendi poteſt. Cuius exemplum ſubieci quo notius ſit eum, cum ſit ſex ſyllabarum, accreſcere modo vna, modo duabus ſyllabis per tribrachyn, ſcilicet pedem.

Hū̆ă - v dēs Lў̆ - v aēē - v
Bāsă v rē ubi v cōrnĭs - v
Nўctĭ - v lĭĕbĭ vvv mātĕr - v
Crīnĕ - v nĭtĭdŭs vvv āptĕ - v,
Lūcĕ - v is cŏ - v rўmbis, - -
Hĕdĕră vvv tē cŏ - v rōnis - -
Hāſtă v uĭrĭdĭs vvv ārmĕt - v.
Plă ĭdŭs vvv ădēs ăd v - v ārās - -
Băcchĕ v Bācchĕ - v Bācchĕ - v.

Haec ex Atilio, in quibus nos quaedam emendauimus, ubi quia meminit metri Ithyphallici, quod conſtat e tribus trochaeis admiſto ſaepe brachyſyllabo, ſubiunximus haec ex Terentiano de Ithyphallico metro:

Ithyphallica porro dicarunt mūsĭ - v cĭ pŏ - v ētaē - -
Qui ludicra carmina Baccho uērsĭ - v bū spĕ - v tūlcĭs - -
Grato cum cortice phallo trēs dă - v bānt trŏ - v chaēōs - -
Vt nomine ſit ſonus ipſe, Bācchĕ - v Bācchĕ - v Bācchĕ - v

Nunc, ut in figura manifeſtius appareat, quod vnumquodque metrum e ſupradictis accipiat pedes, per ſingulas regiones, in hunc modum notabimus.

HEROVM.

I	II	III	IIII	V	VI
- -	- -	- -	- -	- -	- -
-vv	-vv	-vv	-vv	-vv	-vv

PENTAMETRVM cum caeſuris.

I	II	Semipes	III	IIII	Semipes
-vv	-vv	-	-vv	-vv	-
- -	- -	-	-vv	-vv	-
-vv	- -	-	-vv	-vv	-
- -	-vv	-	-vv	-vv	-

PENTAMETRVM ſine caeſuris.

-vv	-vv	- -	vv-	vv-
- -	- -	- -	vv-	vv-

-vv	- -	- -	vv-	vv-
- -	-vv	- -	vv-	vv-

IAMBICVM. SENARIVM

I	II	III	IIII	V	VI
v -	v -	v -	v -	v -	v -
vvv	vvv	vvv	vvv	vvv	v v
- -		- -		- -	vvv
-vv		-vv		-vv	
vv-		vv-		vv-	

IAMBICVM.COMICVM

I	II	III	IIII	V	VI
v -	v -	v -	v -	v -	v -
vvv	vvv	vvv	vvv	vvv	v v
- -	- -	- -	- -	- -	vvv
-vv	-vv	-vv	-vv	-vv	
vv-	vv-	vv-	vv-	vv-	

IAMBICVM.CLAVDVM

I	II	III	IIII	V	VI
v -	v -	v -	v -	v -	- -
vvv	vvv	vvv	vvv	vvv	- v
v -		- -			
-vv		-vv	-vv		
-v-		vv-	vv-		

TROCHAICVM.TETRAMETRVM

I	II	III	IIII	V	VI	VII	VIII
v -	- v	- v	- v	- v	- v	- v	-
vvv	vvv	vvv	vvv		vvv		v
	- -		- -		- -		
	-vv		-vv		-vv		
	vv-		vv-		vv-		

Hendecaſyllabum ſapphicum acatalectum.

I	II	III	IIII	V
- v	- -	-vv	- v	- v
				- -

HENDECASYLLABVM.PHALAECIVM

I	II	III	IIII	V
- -	-vv	- v	- v	- v
- v				-
v -				

SOTA-

SOTADICVM.

I	II	III	IIII	V
– –vv	– – v v	– v	– v	– v
vv–vv	vv– vv	– –	v v	
–vvvv	–vvvv	–vv	v v	
		vv–	v v	

ITHYPHALICVM.

I	II	III
– v	v –	– v
vvv	vvv	vvv

Sed de metris hactenus. Supereſt, ut de accentibus, quos ſuſcipit ſermo Latinus, nec non de diſtinctionibus breuiter dicamus.

DE. ACCENTIBVS

De accentibus apud noſtros breuiſſimus eſt tractatus, ſecus eſt apud Graecos. illi enim multos libros de accentibus conſcripſerunt, ut, Appollonius, Herodianus filius Appollonij, & alii in cuius rei admirationem olim hoc diſtichon luſimus,

Non ualet accentus milleſima claudere graios
Pagina, Romanos una breuiſq; poteſt.

Sunt autem accentus decem. Acutus ʹ Grauis ` Circumflexus ˜ Longus ¯ Breuis ˘ ſubunio ‿ ſubdiuiſio, Apoſtrophus ʼ Aſpiratus ʽ Tenuis ʼ. Quibus omnibus vtimur, praeter aſpiratum & tenuem, pro quibus in aſpirandis dumtaxat litteris hac figura H uel hac h ex vtroque ipſorum facta utimur. Dictus autem accentus, quaſi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem Graecorum, a quibus προσῳδία dicitur, a πρὸς praepoſitione, quod eſt ad, & ᾠδὴ cantus. hi autem ſunt qui dictionem moderantur, nec poteſt aliqua eſſe dictio, quae vno ex ipſis careat. nam ſicut nulla uox eſſe poteſt ſine uocali, ita nec ſine accentu, quod ſit quaſi anima uocis. De ipſis igitur dictionem moderantibus ſic perbreuiter dicemus.

Omnis dictio, aut vnius eſt ſyllabae, aut duarum, aut plurium duabus. Quae vnius eſt ſyllabae, ſi breuem

uocalem habet, aut poſitione longam, acuitur, ut mel, mons. pix. ſi uero natura longa, circumflectitur, ut mos. Quae autem duarum eſt ſyllabarum ſemper accentum habet ſuper primam ſyllabam: exceptis quibuſdam quae ſupra ultimam, accẽtum habent differentiae cauſſa, ut mox dicemus. Si prima igitur natura longa eſt, & vltima breuis, circumflectitur, ut mater, munus, donum. in ceteris omnibus acuitur, ut páter hómo, léges, fórtis. Quae uero plurium eſt duabus ſyllabis, ſi paenultima eſt longa, ſemper ibi eſt totus circumflexus, ſi natura longa, & ultima breuis, ut Romanus; acutus, ſi alter, ut Románi, poténtes, libértas, Catúllus, Veronénſis. Si uero breuis in antepaenultima, ut dóminus, póntifex. ſanctiſſimus, ténebrae, lúgubris, muliebris, hiacynthinus. Excipiuntur a facio compoſita, quae in ſecunda, & tertia perſona ſingulari praeſentis indicatiui modi accentũ habet in paenultima, licet ſit breuis ut benefácis, benefácit, calefácis, calefácit, & huiuſmodi. benefit et & ſatiſfit, & calefit, & calefis, & alia compoſita a fis, & fit acuunt ultimam, ut ſua ſimplicia. Exerceantur igitur diſcipuli a praeceptoribus pronunciare dictiones, qua paenultimam uel corripiunt, uel producunt. diſcãt etiam variare accentum ab antepaenultima ad ultimam. uerbi cauſſa, pronunciet dóminus cum accentu in antepaenultima ſic, dóminus. deinde cum accentu in paenultima ſic, domínus. poſtremo cum accentu in vltima ſic, dominús. licet neque in vltima, neque in paenultima eſſe poſſit. ſed fiat, ut aſſueſcant variare uocem, quod tamen melius fiet in Graecis dictionibus, in quibus ſi accentus eſt in antepaenultima, tranſit ad paenultimã, ſi vltima flectendo fiat longa, ut ἄνθρωπος, ἀνθρώπου, ἀνθρώπῳ ἀνθρώποιν ἀνθρώπων, ἀνθρώποις ἀνθρώπους, nam ſi ultima fit longa, accentus non poteſt eſſe in antepaenultima niſi deſinat in αι uel οι puras diphthongos, ut ἄνθρωποι, τύπτουσαι. nam ſi ſequatur conſonãs, mutatur accentus in paenultimam ἀνθρώποις, τυπτούσαις. cum autem aſſueuerint ſic uariare uocem accentibus, facilius noſtra pronunciabunt. Praeterea, ut recte pae-

paenultima, & antepaenultima proferatur, illo etiam ſigno admoneri poterũt cũ ſupra paenultimam viderint longũ accentũ, in ea immorentur, ut in Iuſtinus, Theodōrus: cum vero breué, intẽdant antepaenultimã, nec ullam in paenultima morã faciant, ſed celeriter pertranſeant, ut in adămo, perlĕgo, muliĕrem.

Praeterea plurimum iuuabit, ſi ſingulas paenultimas dictionum ſupra duas ſyllabas, quae ambiguitatem parere poſſunt, aut longo accentu, aut breui ſignauerimus; longo, ſi longa fuerit; ut Arietīnus, parietīnus, clamdeſtīnus, mediaſtīnus, adūlor, tritūro, occīdo pro interficio, ex ob & caedo, lēgere a legi praeterito, uidēris ſecunda praeſentis indicatiui. legē, uel legēre a legar futuro indicatiui. annōna. Breui autem ſi breuis, ut cetimănus, muliĕris, uidĕris a uidĕrim, uel uidĕro, adamantĭnus, ornutĭnus, craſtĭnus, aliquĭbus, mĭto bello, obrŭtus, abſcĭdit, occĭdo, ex ob & cado, Porsĕna. peſſumdătus, circumdătus, & alia huiuſmodi Latina. nam in Graecis, non eſt perpetuum, propter accentum, qui in aliquibus intendit paenultimam etiam breuem, ut Symaethis Pyroeis, Corydon, Amaryda, Arcades, Theſea. In aliquibus autem intendit paenultimam, licet paenultima producatur, cyclopas, heroas, arethuſa. Creuſa, Corinthos, & alia id genus multa.

Non ſeruatur autem accentus modis ſeptem, Differentia, Ambiguitate, Neceſſitate, Tranſpoſitione, Contextu, Idiomate, Apocope.

Differentia, ut in quándo quod interrogatiuum acuitur. cum autem ſignificat ὅτι, grauatur quando. Sic vnà, pené ferè poné. planè. coràm, palàm, falsò, eò, aliquò, illò, illè, circùm, aliàs, & huiuſmodi, cum ſunt aduerbia. ſic ergo aduerbium circumflectitur, ut *Illius ergo venimus*, ideſt cauſſa illius quod Graeci dicũt ἐκείνου ἕνεκα. Coniunctio autem grauatur, ut *Ergo ne ſupremis potuit uox improba verbis, Tam dirum mandare nefas?*

Ambiguitate, ad euidẽdam amphibologiam, ut interea loci, alĭquando, sĭquando, nĕquando, Dĕinde, ĕxinde, perinde, proinde, ſubinde, dumtaxat, quae antepae-

ultimam acuunt, ne duae partes eſſe putentur. In affatim etiam, quia tā breuis eſt, ſummo tono eſt prima, ut impraemŏdum, admŏdum, affatim, Apprı́me autem, in paenultima habet accentum, quia longa eſt, nec obſtat ambiguitas.

Neceſſitate non ſeruatur accentus, cum poſt uocabulum aliquod, inclinatiua ſequitur cóiunctio, quae Graece ἐγκλιτικὴ dicitur, ut que, ue, ne. de quibus ſupra ſuo loco diximus.

Tranſpoſitione, cum de ſuo loco dictío tranſmutatur, ut ſunt praepoſitiones, quae praepoſitae grauātur, ut De quo genere mortis difficile dictu eſt. Poſtpoſitae autem, quia mutant locum, mutant etiam accentum, & acuuntur. ut, Quo de genere mortis difficile dictu eſt. ſic Graeci περὶ ἀρετῆς, ἀρετῆς πέρι. Circum autem ad differentiam nominis, numquam mutat accentum, ut, *Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros.* &, *Maria oĩa circũ.*

Contextu, cum dictiones, quae per ſe poſitae acuuntur, in contextu grauantur. ut *Protinus Aeneas celeri certare ſagitta.*

Idiomate, cum Graecum uocabulum, nulla nec temporis, nec litterarum facta mutatione, ad nos uenit. tũc enim ſeruat accentum Graecum, ut Tegea, Nemea, Creuſa, Arethuſa, Amarylli͂s, Amarylli͂, Amaryllı́da, Carẏdon, Simōis, Arcadĕs, Cẏclōpes, Cẏclōpăs, Penelope, Pentecoſte, Ariſtoteles, Demoſthenes, & id genus quamplurima. Quod ſi dixeris in quibuſdam e ſupra dictis mutant η in e longum, reſpondeo antiquos Graecos ſic pronunciaſſe ἦτα ut nos e longum in Penelope, Grāmatice, Ariſtolĕs. ſed de hoc multa in fragmentis noſtris. In Ariſtotĕles autem, Ariſtotĕli, Ariſtotĕlem, Ariſtotĕle, accentus eſt in antepaenultima quia Latine declinātur Comediăaũt, Tragoediă, Sophiă, ſymphoniă, & ſimilia, mutāt accétũ, cũ corripitur vltima. Graece.n. κωμῳδίā, τραγῳδίā, σοφίā, συμφωνίā dicitur. nos Comĕdiă, tragoĕdiă, ſophiă, ſymphoniă, vltima correpta.

Apocope, aut ſyncope, cum dictiones per apocopen, aut ſyncopen proferuntur. Tunc enim accentum reti-

nent integrae dictionis; ut vocatiui in i, a nominatiuis in ius, vt Mercurius, Virgilius, Domitius, Ouidius; o Mercuri, Virgili, Domiti, Ouidi, ſeruato accentu ſupra eam ſyllabã, in qua erat in nominatiuo, etſi eſt breuis, ut, *Mercuri facunde nepos Atlantis.* Et, *nulli flebilior, quam tibi Virgili*. Sic nominã & pronomina in as, ut Arpinas, Rauẽnas, cuias, noſtras circũflectunt vltimã, quia ſunt ꝑ ſyncopen ab his vetuſtis hic & haec Arpinatis. Rauẽnatis, cuiatis, noſtratis, quae in paenultima circumflexum habent: remota igitur ti, idem accentus remanet.

DE. RELIQVIS. ACCENTIBVS

Longus accentus, ponitur ſupra ſyllabam, cum longam eſſe illam oſtendere volumus, ut ſalūber. Breuis autem cum breuem, ut funĕbris. Hyphen virgula eſt ſub curua, quae ſupponitur fini vnius dictionis & principio alterius, cum coniungere eas uolumus, ut Antemalorum, Anteuolans. Hypodiaſtole vero, eſt dextera pars circuli, quia ſuppoſita dictionibus, notamus eas male cohaerere, ac diſtinguendas, ut cor uinum laetificat. ne Coruinum proprium dicere uidearis, diſtingue poſt cor ad imam litteram dicto accentu. Sic illud apud Graecos, quod & Fabius refert, ubi de ambiguo ſcribit, αὐλὴ τρὶς πέσεν, ne videaris dicere Tibicina cecidit, pro eo quod, Aula ter ceciderit, interponatur Hypodiaſtole inter αὐλὴ, & τρὶς, & vitabitur amphibologia. Et, *Viridique in litore conſpicitur, ſus.* ne videaris dicere Conſpicit Vrſus, inter Conſpicitur, & Sus interponitur hypodiaſtole ad imas litteras. Eodem etiam accentu utimur, cum uolumus diſtinguere ſenſum, ut in illo. *Ereptae virginis, ira.* ne videatur ſignificare, nam virginis ereptae, ſed ira propter ereptam virginem, poſt Virginis ſupponitur diaſtole. Apoſtrophus item eſt, pars quaedam dextera circuli, ſed ad ſummam litteram appoſita, qua nota ſignificamus ultimam ibi uocalem eliſam, ut, *Tanton' me crimine dignum Duxiſti?* pro tantóne. &, *Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia ſeruas?* pro Pyrrhíne. Daſia & Pſile licet non vtamur, quia ut di-

xi,loco ipſorum vtimur aſpiratione noſtra,aut ante,aut poſt aſpirandas litteras in contextu litterarum: tamen ſi aliquando vt negligentia, aut quia neſcierimus,litteram aliquam aſpirandam attenuarimus „ Daſia ſupra-poſita id ſignificare poterimus,ut ſi ſcripſeris omo umus ymnus ſine aſpiratione, vel Tyrſis, Teſeus t tenui, vel Cremes item tenui c, ſic emenda ‘omo ‘umus ‘ymus ‘tyrſis, ‘teſeus, ‘cremes. & nota quas Graeci προσωδίας dicunt, nos autem accentus, eas ueteres tum notas uocum, tum moderamenta,tum tenores,tum faſtigia,quod capitibus litterarum apponerentur, tum accentiunculas,tum uoculationes appellaſſe. Sed de accentibus hactenus. Nunc de diſtinctionibus dicamus.

DE. POSITVRIS

POSITVRIS, ſiue diſtinctionibus, quas Graeci θέσεις,& στιγμὰς uocant.trifariam diſtinguimus. Aut enim ſtructura orationis omnino imperfecta eſt, & ſenſus.& tunc ad imum litterae diſtinguimus puncto. quae media diſtinctio, & mora dicitur. Graece μέση στιγμή. Aut ſtructura quidem orationis ex aliqua parte perfecta eſt.ſed ſenſus adhuc pēdet. & tunc ad ſummum litterae diſtinguimus pūcto. quae ſubdiſtinctio dicitur. Graece ὑποστιγμή. Aut & ſtructura orationis perfecta eſt, & ſenſus. & tunc ad mediū litterae diſtinguimus pūcto. quae diſtinctio finalis dicitur. Graece τελεία στιγμή.Id autem rurſus poteſt fieri duobus modis. Aut.n. perfecta quidē ſentētia eſt,ſed adhuc aliquid addimus,ut pleniorem illā faciamus & tunc,ut dixi ad medium diſtinguimus.ſed ſimplici puncto. Aut ad aliam tranſimus ſententiam, & tunc & ad ſummum,& ad imum litterae diſtinguimus gemino ſcilicet pūcto addita quamminima lineae portiuncula inter vtrumque punctum, quae uergat ad finē uerſus. quam diſtinctionem Graeci περίοδον, nos ambitum,circuitum, comprehenſionem, continuationem, circumſcriptionem dicimus. Quae nomina dat Periodo M. Tullius in libro de perfecto oratore, quod etiam

recitat

recitat Quinictilianus. Et quoniam tam in diſtinctione finali, quam in Periodo, interrogatio etiam, aut effectus quiſpiam eſſe poteſt, ut indignatio, admiratio, commiſeratio, & huiuſmodi: variis id diſtinctionibus oſtendemus, pũcto ſcilicet ad imam litteram, ſupra poſita linea, ſi interrogatio fuerit, retorta: ſi affectus, recta. Et tam finalis diſtinctio, quam periodus poteſt & vnum, & plura inciſa, & membra comprehendere: quae Graeci κόμματα & κῶλα nominant. Sed, ut quod dicimus manifeſtius appareat exemplis, nonnullas periodos ex M. Tullio, Virgilioque ſubiungamus:

Ego, omni officio, ac potius pietate erga te, ceteris ſatisfacio omnibus. mihi ipſe numquam ſatisfacio. Tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum. ut quoniam tu, niſi perfecta re, de me non conquieſti. ego, quia non idem in tua cauſſa efficio. uitam mihi eſſe acerbam putem:-

Vides hic poſt ego, poſt officio, poſt te, mediam diſtinctionem ad imam litteram, quia ſtructura orationis omnino imperfecta eſt. poſt omnibus autem, ſubdiſtinctionem, quia licet ſtructuram orationis quo ad ſatisfacio praecedens verbum perfecta ſit. (habet enim caſus ſuos omnes) tamen, quia ſenſus adhuc pendet propter dictionem ceteris, diſtinximus ad ſummam litteram. poſt autem ſatisfacio, diſtinctionem ad mediam litteram, id eſt ſimplex punctum. eſt enim ita perfecta ſententia, ut poſſis quieſcere, ſi placeat. Sed quia Cicero adiungit, quamobrem ſibi numquam poſſit ſatisfacere conferendis in Lentulum officiis. propterea diſtinximus ad mediam litteram diſtinctione finali. Rurſus poſt meritorũ, vides punctum ad ſummum litterae. poſt tu, ad imum. item poſt re, & conquieſti, ad ſummum poſt ego, ad imum. poſt officio, ad ſummum, iiſdem, quas ſupra diximus, rationibus. Poſtremus, poſt putem, vides periodum. nam ſententia abſoluta eſt. & quod ſequitur, diuerſum a ſuperioribus. Sed iam diſtinguamus aliquot Virgil. carmina;

Arma virumq. cano; Troiae qui primus ab oris,
Italiam; fato profugus, Lauinia uenit

Litora:

Litora: multum ille & terris iactatus, & alto.
Vi ſuperum, & ſaeuae memorem Iunonis ob iram,
Multa quoq. & bello paſſus, dum conderet urbem,
Inferretq. deos Latio. Genus unde Latinum,
Albaniq patres, atq. altae moenia Romae.

Vides vbicumq. media diſtinctione diſtinximus ſtructuram omnino eſſe imperfectam, ubi uero ſubdiſtinctione, ſententiam nō eſſe perfectam, ſed ſtructuram, ubi diſtinctione ad mediam litteram, & ſtructuram, & ſententiam eſſe perfectam. ſed quia aliquid adiungitur ſuperiori ſententiae, ſimplici puncto diſtinximus, poſtremo autem periodum poſuimus: quia tranſit poeta in aliam periodum, quae eſt;

Muſa mihi cauſſas memora; quo nomine laeſo;
Quid ue dolens regina deum, tot uulnere caſus,
Inſignem pietate uirum, tot adire labores
Impulerit. Tantae ne animis caeleſtibus irae?

Vides poſt Memora, & Laeſo, ſubdiſtinctiones duas ad ſummum litterae, pendente ſenſu. Poſt Deum autē, poſt Caſus, poſt Virū, tres medias diſtinctiones ad imū litterae. quia ne ſtructura quidem perfecta eſt, nedum ſenſus. poſt uero impulerit, punctum ad medium extremae litterae, quia & ſtructura, & ſententia perfecta eſt. nam licet ſubiūgatur epiphonēma, *Tantae ne animis caeleſtibus irae?* tamen abſque eo perfecta ſententia eſt, poſtremo poſt Irae eſt periodus. quia quod ſequitur, eſt principium alterius periodi.

Haec nos de Poſituris. Sed quia non niſi prodeſſe cupimus, quidquid ex Latinis auctoribus de diſtinctionibus habere poterimus, ſubiungemus. ut ſi nos non placuerimus, ſibi quiſq; ex ipſis eligat quem ſequatur, aut alium quaerat, qui ſatisfaciat magis, ſiquis eſt alius qui de diſtinctionibus meliora ſcripſerit. Nos quae potuimus, dedimus: meliora daturi, ſi habuiſſemus.

D O N A T V S

Tres ſunt poſiturae, uel diſtinctiones, quas Θέσεις Graeci uocant Diſtinctio, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Diſtinctio, eſt ubi finitur plena ſententia. Huius

punctum

punctum ad ſummam litteram ponimus. Subdiſtinctio eſt ubi non multum ſupereſt de ſententia. quod tamen neceſſario ſeparatim mox inferendum ſit huius puncti ad imam litteram ponimus, media, eſt ubi fere tantum de ſententia ſupereſt, quantum iam diximus. cum tamē reſpirandum eſt. Huius punctum ad mediam litteram ponimus. In lectione, tota ſententia periodus dicitur. cuius partes ſunt, cola, & commata.

SERGIVS

Dicta diſtinctio eſt uel poſitura. quod poſitum punctum diſtinguit noſtram orationem. Et cum diſtinctio ſpecies ſit poſiturae. tamen abuſiue pro ipſa poſitura: hoc eſt pro ipſo genere diſtinctionem habemus. Nam cum ſit codex emendatus diſtinctione, media diſtinctione. & ſubdiſtinctione. dicitur tamen codex eſſe diſtinctus. Igitur diſtinctio, eſt punctum appoſitum ad caput litterae plenae ſententiae. Subdiſtinctio, eſt punctum appoſitum ad imam partem ſemiplenae orationis. Media diſtinctio, punctum appoſitum mediae ſententiae ſuſpenſae, propter reſpirationem. Sciendum eſt quod in lectione textus vnius ſenſus, periodos nominatur. ut eſt, Nihil tibi profuit nocturnum praeſidium palatij. nihil vrbis vigiliae. nihil timor populi. nihil concurſus omnium bonorum, &c: Cola autem, & commata eiuſdem orationis ſingulae partes eſſe naſcuntur. Verum meminerimus in proſa oratione cola, & commata idē eſſe. & vnum ſignificare. in uerſu uero, aliud, & diuerſum. Nam ubi duo liberi pedes ſunt, colon dicitur, ut apud Horatium. *Terruit vrbem*. Comma uero quando poſt duos pedes, uel poſt treis pedes ſequitur ſyllaba. quae partem terminat orationis. ut in primo uerſu Aeneidos: *Arma, virumq. cano*. *Item*. *Arma, virumq. cano Troiae*.

FORTVNATIANVS.

Diſtinctio, eſt temporis, & ſenſus finitio. Subdiſtinctio, eſt nec temporis, nec ſenſus finitio. Mora, eſt requies animi: Inter diſtinctionem, & ſubdiſtinctionem, & moram, hoc intereſt. quod diſtinctio, perfe-

ctum

ctum ſenſum declarat. ſubdiſtinctio inferri aliquid ſigni ficat. Mora reficit lectorem. ſimulque ſenſibus lumen accommodat.

DIOMEDES

Lectioni poſituras accedere, uel diſtinctiones oportet, quas Graeci θέσεις uocant, quae inter legendum dant copiam ſpiritus reficiendi. ne cōtinuatione deficiat. Hae tres ſunt, diſtinctio. Subdiſtinctio. Media diſtinctio. ſiue Mora, uel, ut quibuſdam uidetur. ſubmedia. Quarū diuerſitas, tribus punctis, diuerſo loco poſitis iudicatur.

Diſtinctio quidem, eſt appoſitio puncti finiti ſenſus uel pendentis mora. quae locis ponitur tribus. Summo. cū ſenſum terminat. & uocatur finalis a nobis à Graecis τελεία. Medio. cum reſpirandi ſpatium legenti dat. & dicitur media. Graece μέση. Imo. cum lectionis interrupto tenore aliud adhuc illatura ſuſpendit. & uocatur a Graecis ὑποστιγμή, a nobis ſubdiſtinctio.

Diſtinctio, eſt ſilentii nota cum ſenſu terminata: ubi eſt liberum ceſſare, prolixumq. ita, ut neuter ſui indigeat. ut eſt. *Numina nulla premunt mortali urgemur ab hoste.* & eſt huius nota. punctum ſupra verſum ad caput litterae poſitum. Diſtinguere autem oportet ante ſimilitudines, quas Graeci παραβολὰς uocant, & ante redditas, quas ἀνταποδόσεις. Et ſi quando a perſona ad perſonā tranſitus fuerit factus. Et ante Autem coniunctionem, ſi quidem non ex abundanti ponitur. Et ante caſum uocatiuum. Et ante Sed, & ante Quoniam, & ante Tunc, ceſſante reddita, ſed praepoſitis ſuperioribus. Et ante interrogatiua. ut, *Quis deus hanc muſae, quis nobis extudit artem, Vnde noua ingreſſus hominum experiētia coepit,* Hic enim oportet diſtinguere, ſic inferre .*Paſtor Ariſtaeus fugiens Peneia tempe.* Et poſt interrogatiua. ut, *Muſa mihi cauſſas memora.*

Subdiſtinctio, eſt ſilentii nota legitimi, qua pronunciationis terminus, ſenſu manente, ita ſuſpenditur, ut ſtatim id, quod ſequitur ſuccedere debeat. Huius au-

tem eſt punctum ſub uerſu poſitum: ut, *Me duce Dardanius Spartam oppugnauit adulter. Aut ego tela dedi, foui ue cupidine bella*. Non enim ſimiliter ut in diſtinctione, ſilentium interpoſitum tacere permittit, ut eſt illud: Et ſi fata deum, ſi mens non laeua fuiſſet, Impulerat ferro Argolicas foedere latebras.

Media diſtinctio, ſiue mora, eſt leuis in continuatione ſcſuum interpoſita diſcretio legitimae diſtinctionis, ſubdiſtinctioniſq. medium obtinens locum. ita, ut nec perfecta in totum, nec omiſſa uideatur, ſed ſignificatione immorandi alterius deſideret principium ſenſus; & hoc ſolummodo ſeruat officium, ut legentis ſenſum, breuiſſima reſpiratione refoueat, & nutriat. Sic enim pronunciando reticere quis debet, quia ſpiritus ipſe quadam defectione mutatur, ut deinde reſumatur ut eſt:

Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce
Extulit, & rauco ſtrepuerunt cornua cantu:
Vtque acreis concuſſit equos, utq. impulit arma.
Extēplo turbati animi. Multae enim cauſſae ſunt mediae huius lectionis. Primum ne cōfundantur, quae δίκωλα & τρίκωλα ponuntur. Deinde, ut actus uerborum emineat, & luceat, qui ex aliquo moueatur affectu, uel indignatione, uel miſeratione collata, uel certe, cum quadā arctatione ſermonis: quae ἐμφατικῶς a poetis congeruntur. Si quis itaque ſine media ſpiritus ſuſpenſione pronunciauerit, ut eſt:

Aut hoc incluſi ligno occultantur Achiui:
Aut haec in noſtros fabricata eſt machina muros:
Aut aliquis latet error; equo ne credite Teucri. cōfunditur ratio compoſitionis in generali nomine ligni machinae, equi. Item: *Lectumq. iugalem quo perij ſuper imponas*. minus apertum eſt. Subdiſtinguendū enim pro uoluntate dicentis. Hoc enim uoluit intelligi Dido, non eſſe iugalem. quo perierat. Immorandum eſt ergo. & reſpirandum poſt iugalem, & ſic inferendum cum ὑποκρίσεως affectu. quo perii. In lectione plena ſententia periodos dicitur. Cuius partes ſunt, commata & cola.

Potuiſſem, quid Graeci quoque tradiderint de diſtinctioni-

QVAE. CONTINENTVR. HIS QVATTVOR LIBRIS.

IN. PRIMO. LIBRO. PRAECIPVAE. HAEC

De Grammatice partibus.
De nomine.
De generibus nominum.
De inflexione nominum.
De caſum terminatione.
De heteroclitis.
De pronomine.
De uerbo.

IN. SECVNDO. LIBRO. HAEC

De inchoatiuis, & reliquis deriuatiuorum uerborum ſpeciebus.
De inflexione uerborum.
De praeteritis, & ſupinis.
De aduerbio, & ceteris orationis partibus.

IN. TERTIO. HAEC

De conſtructione uerborum, Aduerbiorum localium, Participiorum, Nominum.
De figuris dictionis duodecim, & conſtructionis octo.

IN. QVARTO. HAEC

De quantitate ſyllabarum.
De pedibus metrorũ a diſſyllabis vſq. ad hexaſyllabos.
De uerſu Hexametro, Pentametro, Iambico, Scnario, Hendecaſyllabo. Sapphico.
De pedibus in metro CXXIIII, Graece, & Latine.
De carmine Bucolico.
De Iambico dimetro, & tetrametro.
De iambico Choliambo.
De Hendecaſyllabo Phalaecio.
De Trochaico tetrametro catalectico.
De metro Sotadeo.
De metro Ithyphallico.
De accentibus.
De diſtinctionibus.

FINIS.